

VI MOŽETE RAZUMJETI BIBLIJU!

***Evandjelje po Pavlu:
Poslanica Rimljanima***

BOB UTLEY
PROFESOR HERMENEUTIKE
(TUMAČENJE BIBLIJE)

***VODIČ ZA PROUČAVANJE NIZOM KOMENTARA
NOVOGA ZAVJETA, TOM. 5***

BIBLE LESSONS INTERNATIONAL, MARSHALL, TEXAS
1998.
Revidirano 2010.

SADRŽAJ

Riječ autora: Kako Vam ovo tumačenje može pomoći?.....	i
Vodič dobroga biblijskog čitanja: Osobno traganje za dokazljivom istinom	iii

Komentari

Uvod u poslanicu Rimljanima	1
Rimljanima 1.....	5
Rimljanima 2.....	40
Rimljanima 3.....	53
Rimljanima 4.....	70
Rimljanima 5.....	81
Rimljanima 6.....	98
Rimljanima 7.....	109
Rimljanima 8.....	121
Rimljanima 9.....	146
Rimljanima 10.....	169
Rimljanima 11.....	180
Rimljanima 12.....	193
Rimljanima 13.....	208
Rimljanima 14.....	225
Rimljanima 15.....	237
Rimljanima 16.....	250
Dodatak jedan: Kratke odredbe grčkih gramatičkih pojmova	263
Dodatak dva: Tekstualna kritika	272
Dodatak tri: Kazalo	276
Dodatak četiri: Doktrinarna izjava.....	284

POSLANICA RIMLJANIMA

POPIS SADRŽAJA POSEBNIH TEMA

Slati (<i>Apostellō</i>), 1:1	8
<i>Kerygma</i> rane Crkve, 1:2	9
Sin Božji, 1:3	9
Tijelo (<i>sarx</i>), 1:3	11
Mesija, 1:4.....	12
Imena za Božanstvo, 1:4	13
Povjerenje, pouzdanje, vjera i vjernost u SZ-u, 1:5	16
Bobove evanđeoske predrasude, 1:5.....	19
Pozvani, 1:6.....	19
Sveti, 1:7	20
Očinstvo Boga, 1:7.....	21
Duh (<i>pneuma</i>) u NZ-u, 1:9.....	23
Spasenje (SZ-ni pojam).....	25
Pravednost, 1:17.....	26
Bog opisan kao čovjek (jezik antropomorfizama)	30
“Istina” u Pavlovim pisanjima, 1:18	31
Znati/poznati (korišteno uglavnom u Ponovljenom zakonu kao obrazac).....	32
Uništiti, razvaliti, pokvariti (<i>phtheirō</i>), 1:23.....	34
Srce, 1:24	34
Zauvijek (grčki idiom), 1:25	35
Amen, 1:25.....	35
Homoseksualnost, 1:26.27	37
Nedostaci i vrline u NZ-u, 1:29-31	37
Pavlova uporaba “huper” složenica, 1:30	38
Pokajanje, 2:4.....	43
Rasizam, 2:11	45
Ponositi se/hvaliti se/dičiti se, 2:17.....	49
Grčki pojmovi za preispitivanje i njihova suzvučja, 2:18.....	49
Ništavnost i ispraznost, 3:3	55
Slava, 3:23.....	61
Novozavjetni dokaz za nečije spasenje, 3:24.....	62
Otkupnina/iskupljenje, 3:24	62
Istočnjačka književnost, 3:27	66
Monoteizam, 3:30	67
Vjera, povjerenje, ili pouzdanje (<i>pistis</i> [imenica], <i>pisteuō</i> , [glagol], <i>pistos</i> [pridjev]), 4:5	73
Pečat, 4:11	76
Jamstvo, 4:16	78
Mir (različita značenja), 5:1	83
Stav (<i>histēmi</i>), 5:2	84
Sigurnost, 5:2	85
Zašto kršćani trpe/pate, 5:2	87
Nevolja, 5:3.....	87

Kršćaninov rast, 5:4	88
Kraljevanje u Božjem kraljevstvu, 5:17.18.....	95
Krštenje, 6:3	100
Posvećenje, 6:4	101
Oblik/vrsta (<i>Tupos</i>), 6:17	106
Pavlovo slavljenje, molitva, i zahvaljivanje Bogu, 7:25	119
Isus i Duh, 8:9	126
Trojstvo, 8:11	128
Vjernikova baština, 8:17	131
Prirodna sredstva, 8:19.....	133
Nada, 8:25	136
Potreba ustrajnosti, 8:25.....	137
Osobnost Duha, 8:27.....	139
Prvorođeni, 8:29.....	141
Izbor/predestinacija i Potreba za teološkom ravnotežom, 8:33	142
<i>Archē</i> , 8:38	144
Savjest, 9:1	149
Zastupnička molitva, 9:3	150
Prokletstvo, 9:3	152
Izrael (ime), 9:4.....	153
Savez, 9:4	154
Bog opisan kao čovjek (jezik antropomorfizama), 9:13	157
Ljubaznost/blagost/dobrota (<i>hesed</i>), 9:15-16.....	159
Imena za Božanstvo, 9:29	162
Ugaoni kamen, 9:33	167
Znati/poznati (korišteno uglavnom u Ponovljenom zakonu kao obrazac), 10:2	171
Podložnost/pokoravanje (<i>hupotassō</i>), 10:3	171
Grčka glagolska vremena upotrijebljena za spasenje, 10:4	173
Vjeroispovijed, 10:9.....	174
Ime Gospodinovo, 10:9.....	175
Prosvjetljenje.....	178
Apostazija [otpadništvo – op.prev.], 11:21	187
Tajna, 11:25	189
Sveti, 12:1	195
Ovo doba i dolazeće doba, 12:2	196
Obnova (<i>anakainōsis</i>), 12:2	196
Volja (<i>thelēma</i>) Božja	197
Novozavjetno proročanstvo, 12:6	199
Darežljivo/iskreno (<i>haplotes</i>), 12:8.....	202
Koinonia, 12:13.....	205
Vlast (<i>exousia</i>), 13:1	210
Ljudska vlada, 13:1	210
Pavlova gledišta Mojsijeva Zakona, 13:9	215
Bilješke o Knjizi Izlaska 20, 13:9	216
Slabost, 14:4.....	227
Smiju li kršćani suditi jedan drugoga, 14:13	231
Kraljevstvo Božje, 14:17	233
Izgrađivati, 15:2	239

Obilno izliti (<i>perissevo</i>), 15:13	242
Glad, 15:26.....	247
Žene u Bibliji, 16:1	252
Crkva (<i>ekklesia</i>), 16:1	254
Osobno zlo, 16:20	258
Vječno, 16:26	261

SKRAĆENICE KORIŠTENE U OVOME KOMENTARU

- AB *Anchor Bible Commentaries*, izdao William Foxwell Albright i David Noel Freedman
- ABD *Anchor Bible Dictionary* (6 vols.), izdao David Noel Freedman
- AKOT *Analytical Key to the Old Testament*, John Joseph Owens
- ANET *Ancient Near Eastern Texts*, James B. Pritchard
- BAGD *A Greek-English Lexicon of the New Testament and Early Christian Literature*, Walter Bauer, II. izdanje F. W. Gingricha i Fredricka Dankera
- BDB *A Hebrew and English Lexicon of the Old Testament*, F. Brown, S. R. Driver i C. A. Briggs
- BHS *Biblia Hebraica Stuttgartensia*, GBS, 1997.
- IDB *The Interpreter's Dictionary of the Bible* (4 toma), izdao George A. Buttrick
- ISBE *International Standard Bible Encyclopedia* (5 tomova), izdao James Orr
- JB *Jerusalem Bible* [Jeruzalemska Biblija]
- JPSOA *The Holy Scriptures According to the Masoretic Text: A New Translation* (The Jewish Publication Society of America [Židovsko izdavačko društvo Amerike])
- KB *The Hebrew and Aramaic Lexicon of the Old Testament*, Ludwig Koehler i Walter Baumgartner
- LAM *The Holy Bible From Ancient Eastern Manuscripts* (Pešita), George M. Lamsa
- LXX *Septuagint* ([Septuaginta], grčko-engleska) od Zondervana, 1970.
- MOF *A New Translation of the Bible* od Jamesa Moffatta
- MT *Masoretic Hebrew Text*
- NAB *New American Bible Text* [Novi američki biblijski tekst]
- NASB *New American Standard Bible*
- NEB *New English Bible*
- NET *NET Bible: New English Translation*, drugo Beta izdanje
- NIDNTT *New International Dictionary of New Testament Theology and Exegesis* (5 tomova), izdao Willem A. VanGemeren
- NRSV *New Revised Standard Bible*
- NIV *New International Version*
- NJB *New Jerusalem Bible*
- OTPG *Old Testament Passing Guide*, Todd S. Beall, William A. Banks i Colin Smith

REB *Revised English Bible*

RSV *Revised Standard Version*

SEPT *The Septuagint* (grčko-engleska), Zondervan, 1970.

TCNT *The Twentieth Century New Testament*

TEV *Today's English Version* od United Bible Societies

YLT *Young's Literal Translation of the Holy Bible*, Robert Young

ZPBE *Zondervan Pictorial Bible Encyclopedia* (5 tomova), izdao Merrill C. Tenney

Riječ Autora

Kako Vam Ovo Tumačenje Može Pomoći?

Biblijsko tumačenje jeste razumski (umni) i duhovni postupak koji nastoji shvatiti drevnoga nadahnutog pisca na takav način da Božja poruka može biti razumljiva i primjenjiva u našoj današnjici.

Duhovni postupak od presudne je važnosti ali teško ga je odrediti. On obuhvaća našu podatljivost i otvorenost prema Bogu. Mora postojati glad (1) za Njim, (2) za spoznajom Njega, i (3) za služenje Njemu. Takav postupak uključuje molitvu, ispovijed i voljnost za promjenom načina života. U postupku tumačenja od presudne je važnosti Duh, ali tajna je zašto iskreni i bogobojažni kršćani različito shvaćaju Bibliju.

Razumski postupak lakše je opisati. Moramo biti dosljedni i nepristrani prema tekstu i ne biti pod utjecajem osobnih ili denominacijskih predrasuda. Svi smo mi povijesno uvjetovani. Nitko od nas nije objektivan, neutralan tumač. Ovo tumačenje nudi pomni razumski postupak obuhvaćajući tri načela tumačenja ustrojena tako da nam pomognu nadvladati naše predrasude.

Prvo načelo

Prvo pravilo jeste ustanoviti povijesnu pozadinu u kojoj je biblijska Knjiga napisana i posebno povijesne prilike za njeno pisanje. Izvorni je pisac imao svrhu, navijestiti poruku. Tekst ne može značiti nešto nama što nije nikad značilo izvornome, drevnome, nadahnutome piscu. Njegova nakana – ne naša povijesna, emocionalna, kulturološka, osobna ili denominacijska potreba – jeste ključ. Primjena je sastavni sudionik tumačenja, ali primjeni uvijek mora prethoditi ispravno tumačenje. Nprestano mora biti ponavljano da svaki biblijski tekst ima jedno i samo jedno značenje. To značenje je ono što je izvorni biblijski pisac namjeravao kroz vodstvo Duha navijestiti svome vremenu. To jedno značenje može imati više mogućih primjena na različite kulture i okolnosti. Sve te primjene moraju biti povezane sa središnjom istinom izvornoga pisca. Zbog toga razloga, ovaj vodič za tumačenje osmišljen je tako da omogućiti uvođenje u svaku Knjigu Biblije.

Drugo načelo

Drugo načelo je odrediti književne jedinice. Svaka biblijska Knjiga je jedinstveni spis. Tumači nemaju pravo izdvojiti jedan vid istine isključujući druge. Stoga, prije negoli tumačimo pojedinačne književne jedinice moramo težiti razumijeti svrhu čitave biblijske Knjige. Pojedinačni dijelovi – poglavlja, odlomci, ili stihovi – ne mogu značiti ono što čitava jedinica ne znači. Tumačenje se mora pomaknuti s deduktivnoga pristupa cjelini na induktivni pristup pojedinim dijelovima. Stoga, ovaj vodič za tumačenje napravljen je da pomogne svakome učeniku raščlaniti građu svake književne jedinice podjelom na odlomke. Odlomak, kao i poglavlje, to jest podjele nisu nadahnute, ali one nam pomažu u prepoznavanju kroz jedinice.

Tumačenje na razini poglavlja – ne na razini rečenice, članova, izričaja ili riječi – jeste ključ za slijeđenje nakane biblijskoga pisca. Odlomci su temeljeni na jedinstvenome predmetu, često nazvanome tema ili tematska rečenica. Svaka riječ, izričaj, član i rečenica u odlomku povezani su nekako s tom jedinstvenom temom. Oni ju ograničavaju, proširuju je, objašnjavaju, i/ili preispituju. Stvarni ključ za pravilno tumačenje je slijeđenje izvorne piščeve misli od-odlomka-do-odlomka temeljeno na pojedinačnim književnim jedinicama koje čine biblijsku Knjigu. Ovaj vodič za tumačenje osmišljen je da pomogne učeniku to napraviti usporedbom suvremenih engleskih prijevoda. Ovi su prijevodi izabrani jer koriste različite teorije prevođenja:

1. *The United Bible Society's Greek text* revidirano četvrto izdanje (UBS⁴). Tekst su u odlomke podijelili suvremeni poznavatelji biblijskoga teksta.

2. *The New King James Version* (NKJV) je riječ-po-riječ književno prevođenje temeljeno na tradicionalnome grčkome rukopisu (manuskriptu) poznatome kao *Textus Receptus*. Njihove podjele na odlomke su dulje nego kod drugih prijevoda. Takve dulje jedinice pomažu učenicima uočiti jedinstvenost glavnih tema.

3. *The New Revised Standard Version* (NRSV) izmijenjeni je prijevod riječ-za-riječ. On oblikuje središnju misao između sljedećih dviju suvremenih verzija. Njegove podjele na odlomke od velike su pomoći u utvrđivanju subjekata.

4. *The Today's English Version* (TEV) dinamički je ekvivalent *United Bible Society* prijevodu. On nastoji prevesti Bibliju tako da suvremeni engleski čitatelj ili govornik može razumjeti značenje grčkoga teksta. Često, poglavito u Evandeljima, on čini podjelu na odlomke podređenu govorniku radije nego subjektu, na isti način kao NIV. Za svrhe tumača, to nije od pomoći. Zanimljivo je primijetiti da su oba prijevoda i UBS⁴ i TEV izdana od iste jezgre, no ipak se njihova podjela na odlomke razlikuje.

5. *The Jerusalem Bible* (JB)- dinamički je ekvivalent prijevoda temeljenog na Francuskome katoličkom prijevodu. S europskoga gledišta on je velika pomoć kod usporedbe podjele na odlomke.

6. Tiskani tekst ažuriran 1995. je *New American Standard Bible* (NASB), koji je prijevod riječ-za-riječ. Ta podjela na odlomke slijedi stih po stih.

Treće načelo

Treće načelo je čitanje Biblije u različitim prijevodima kako bi se shvatio najširi mogući smisao (semantičko polje) kojeg mogu imati biblijske riječi ili izričaji. Često se grčki izričaj ili riječ može shvatiti na nekoliko načina. Takvi različiti prijevodi donose na vidjelo takve mogućnosti te pomažu ustanoviti i objasniti grčke rukopisne razlike. Oni ne utječu na doktrinu, ali pomažu nam da se pokušamo vratiti na izvorni tekst nadahnutoga drevnog pisca.

Ovaj komentar nudi učenicima brz način provjere njihovih tumačenja. On nije osmišljen kao konačan, nego prije kao obavijestan i onaj koji navodi na razmišljanje. Često, druga moguća tumačenja pomažu nam da ne budemo tako ograničeni, dogmatički, i denominacijski nastrojeni. Tumači trebaju imati širi raspon mogućnosti tumačenja da prepoznaju kako drevni tekst može biti dvoznačan. Zapanjujuće je kako ima malo suglasja među kršćanima koji Bibliju proglašavaju svojim izvorom istine.

Ova načela pomogla su mi nadvladati mnoge moje povijesne uvjetovanosti tjerajući me boriti se s drevnim tekstom. Nadam se da će i vama to biti blagoslov.

Bob Utley
East Texas Baptist University
27. lipanj 1996. god.

Vodič Dobroga Biblijskog Čitanja

Osobno Traganje Za Dokazljivom Istinom

Možemo li znati istinu? Gdje je pronaći? Možemo li je logički dokazati? Postoji li konačan autoritet? Postoje li apsoluti (bezuovjetnosti) koje mogu voditi naše živote, naš svijet? Je li tamo smisao života? Zašto smo ovdje? Kuda idemo? Ta pitanja – pitanja o kojima svi razumni ljudi promišljaju – pojavila su se u ljudskome umu od početka vremena (Prop 1:13-18; 3:9-11). Mogu se sjetiti vlastite potrage za središnjom poveznicom mog života. Vjernikom u Krista postao sam u mladoj dobi, prvenstveno temeljem svjedoka istaknutih članova obitelji. Kako sam rastao do zrele dobi, tako su rasla i pitanja o meni samome i mome svijetu. Jednostavni kulturološki i religijski obrasci nisu me doveli do iskustava o kojima sam čitao ili bio suočen. Bilo je to vrijeme zbnunjenosti, traganja, čežnje, i često osjećaja beznada u dodiru s bezosjećajnošću, tvrdim svijetom u kojem sam živio.

Mnogi su tvrdili da imaju odgovore na takva konačna pitanja, ali nakon proučavanja i razmatranja otkrio sam da su njihovi odgovori temeljeni na (1) osobnim filozofijama, (2) drevnim mitovima, (3) osobnim iskustvima ili (4) psihološkim projekcijama. Trebao sam neki stupanj potvrde, neki dokaz, neku razumnost na kojoj ću temeljiti svoj pogled na svijet, moju središnju poveznicu, moj razlog za život.

To sam pronašao u svome proučavanju Biblije. Počeo sam tražiti dokaz za njihovu pouzdanost, što sam pronašao u (1) arheološkoj potvrdi povijesne pouzdanosti Biblije, (2) u točnosti proročanstava Staroga zavjeta, (3) jedinstvenosti biblijske poruke pisane više od tisuću šesto godina, i (4) osobnih svjedočanstava ljudi čiji su životi bili trajno promijenjeni kroz dodir s Biblijom. Kršćanstvo, kao jedinstven sustav vjere i vjerovanja, ima sposobnost suočiti se sa složenim pitanjima ljudskoga života. Ne samo da mi je ono dalo razumsku okosnicu, nego me iskustveni vid biblijske vjere doveo do emocionalne radosti i stabilnosti.

Mislio sam da sam našao središnju poveznicu za svoj život – Krista, kao što sam razumio kroz Pismo. To je bilo opojno iskustvo, jedno emocionalno opuštanje. Kakogod, još se uvijek mogu prisjetiti zapanjenosti i bola kad mi je počelo svitati kako je zagovarano mnogo različitih tumačenja te Knjige, ponekad čak i unutar istih crkava i škola za proučavanje. Utvrđivanje nadahnutosti i pouzdanosti Biblije nije bio kraj, već samo početak. Kako da dokažem ili osporim raznovrsna i sukobljavajuća tumačenja mnogih teških odlomaka u Pismu onih koji su svojatali njegov autoritet i pouzdanost?

Taj je zadatak postao moj životni cilj i put kroz život vjere. Znao sam da je moja vjera u Krista (1) meni donijela velik mir i radost. Moj je um čeznuo za nekim apsolutima (bezuovjetnostima) u okružju relativnosti moje kulture (postmodernizma); (2) dogmatizmu sukobljavajućih religijskih sustava (religije svijeta); i (3) denominacijske oholosti. U mome traganju za ispravnim pristupima tumačenja drevnih tekstova, bio sam iznenađen otkrićem vlastitih povijesnih, kulturalnih, denominacijskih i iskustvenih predrasuda. Često sam čitao Bibliju jednostavno zato da učvrstim vlastita gledišta. U vrijeme potvrđivanja svoje vlastite nesigurnosti i nedoraslosti. Koristio sam je kao izvor vjerskog načela (dogme) da napadnem druge. O kako je bolno za mene bilo ostvarivanje toga!

Iako ne mogu nikada biti potpuno nepristran, mogu postati boljim čitateljem Biblije. Svoje predrasude mogu ograničiti prepoznajući ih i potvrđujući njihovu prisutnost. Još nisam slobodan od njih, ali sukobio sam se s vlastitim slabostima. Tumač je često najgori neprijatelj dobroga čitanja Biblije!

Dozvolite mi dati vam popis pretpostavki koje sam unio u svoje proučavanje Biblije kako biste ih vi, čitatelji, mogli preispitati zajedno sa mnom:

I. Pretpostavke

- A. Vjerujem da je Biblija nadahnutu isključivo samo-otkrivenjem jednoga istinskoga Boga. Prema tome, ona mora biti tumačena u svjetlu nakane izvornoga Božanskoga autora (Duha) posredstvom ljudskoga pisca u osobitoj povijesnoj pozadini.
- B. Vjerujem da je Biblija pisana za običnu osobu – za sve ljude! Bog je prilagodio Sam Sebe kako bi nama jasno govorio unutar povijesnoga i kulturološkog okvira. Bog nije sakrio istinu – On želi da je mi razumijemo! Stoga, ona mora biti tumačena u svjetlu toga vremena, a ne našega. Biblija nam ne bi smjela značiti ono što nikad nije značila onima koji su je prvi čitali ili čuli. Ona je razumljiva prosječnome ljudskom umu i koristi se uobičajenim govornim i tehničkim oblicima.
- C. Vjerujem da Biblija ima jedinstvenu poruku i svrhu. Ne proturječi sama sebi, iako sadržava teške i paradoksalne odlomke. Tako, najbolji tumač Biblije je Biblija sama sebi.

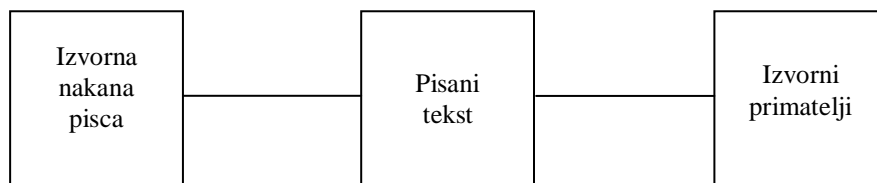
- D. Vjerujem da svako poglavlje (uključujući proročanstva) ima jedno i samo jedno značenje, temeljeno na nakani izvornoga, nadahnutog pisca. Premda ne možemo nikad biti potpuno sigurni, mi znamo izvornu piščevu nakanu, mnogi pokazatelji ukazuju u njenom smjeru:
1. žanr (književna vrsta) odabrana kako bi istaknula poruku
  2. povijesna pozadina i/ili određena okolnost objelodanjena spisom
  3. književni okvir čitave Knjige kao i svaka književna jedinica
  4. odnos osmišljenog teksta (u osnovnim crtama) književne jedinice prema čitavoj poruci
  5. posebne gramatičke značajke uporabljene za naviještanje poruke
  6. odabir riječi za predstavljanje poruke
  7. usporedna poglavlja.

Proučavanje svakoga tog područja postaje predmetom našeg proučavanja poglavlja. Prije negoli objasnim svoju metodologiju dobrog čitanja Biblije, dopustite mi u glavnim crtama opisati neke od neprimjerenih metoda korištenih danas koje uzrokuju tako mnogo različitosti u tumačenju, i čijih se posljedica valja kloniti:

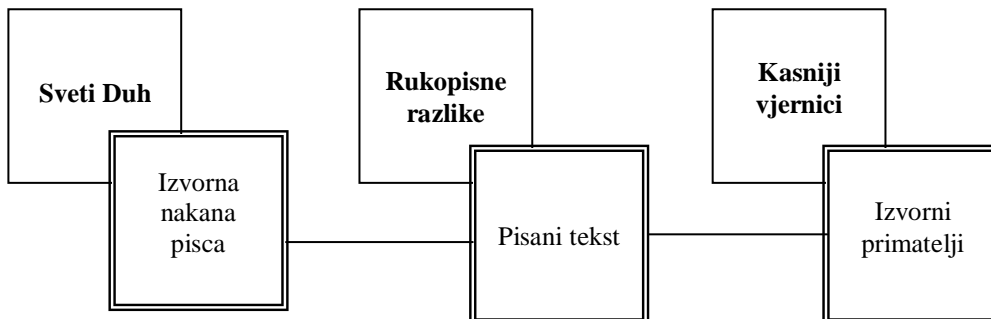
II. Neprimjerene metode

- A. Zanimarivanje književnoga okvira biblijske Knjige i uporaba svake rečenice, rečeničnoga dijela, ili čak pojedinačne riječi kao izjave istine koje se ne odnose na piščevu nakanu ili širi okvir. To se često naziva “proof-texting” (dokaz – od riječi do riječi – op.prestih).
- B. Zanimarivanje povijesne pozadine Knjige zamjenjivanjem pretpostavljene povijesne pozadine koja ima malo ili nema potporu od samoga teksta.
- C. Zanimarivanje povijesne pozadine Knjige i njeno čitanje kao jutarnjih gradskih novina pisane prvenstveno za suvremenoga pojedinačnog kršćanina.
- D. Zanimarivanje povijesne pozadine Knjige alegoriziranjem teksta pretvarajući ga u filozofijsko/teološku poruku koja uopće nema veze s prvim slušateljima i s izvornom piščevom nakanom.
- E. Zanimarivanje izvorne poruke zamjenjivanjem jednim vlastitim teološkim sustavom, omiljenom doktrinom, ili suvremenim rješenjem koje nema veze s izvornom piščevom nakanom i iznesenom porukom. Ova pojava često prati početno čitanje Biblije kao sredstvo uspostavljanja autoriteta govornika. To je često određeno kao “odaziv čitatelja” (“što-tekst-znači-meni” tumačenje).

Najmanje tri pripadajuće komponente mogu biti nađene u svim pisanim naviještanjima što je pisao čovjek:

U prošlosti, različite tehnike čitanja usredotočavale su se na jednu od tri komponente. Ali za istinsku potvrdu jedinstvene nadahnutosti Biblije, prikladniji je promijenjeni dijagram:

U postupak tumačenja zapravo moraju biti uključene sve tri komponente. U svrhu potvrde, moje se tumačenje usredotočuje na prve dvije komponente: izvorni pisac i tekst. Ja vjerojatno reagiram na zlorabe koje sam opazio: (1) alegoriziranje ili produhovljavanje teksta i (2) “odaziv čitatelja” tumačenja (što-to-znači-meni). Zloraba se može dogoditi na svakoj razini. Uvijek moramo provjeriti naše pobude, predrasude, tehnike, i primjene. Ali kako ih provjeriti kad ne postoje granice tumačenja, nema ograničenja, nema mjerila? Tu mi autorova nakana i tekstualna građa osigurava neko mjerilo za ograničavanje dosega mogućih valjanih tumačenja.

U svjetlu tih neprimjerenih tehnika čitanja, koji su neki mogući pristupi dobroga čitanja i tumačenja Biblije što nude stupanj potvrde i dosljednosti?

III. Mogući pristupi dobrome čitanju Biblije

U ovoj točki ne raspravljam o jedinstvenim tehnikama tumačenja književne vrste nego o općim načelima hermeneutike koji vrijede za sve vrste biblijskih tekstova. Dobra knjiga za posebne pristupe književnoj vrsti je *How to read The Bible For All Its Worth*, autora Gordona Feeja i Douglasa Stuarta, izdavač Zondervan.

Moja metodologija usredotočuje se prvenstveno na čitatelja dopuštajući Svetome Duhu da osvijetli Bibliju kroz četiri kruga osobnoga čitanja. To čini Duh, tekst i čitatelj koji su prvi, ne drugi. Ovo također štiti čitatelja da bude neopravdano pod utjecajem tumača. Čuo sam da je rečeno: “Biblija baca mnogo svjetla na komentare.” To ne znači prijezirno davati opaske o pomoćnim sredstvima za proučavanje, nego radije isprika za primjereno vrijeme njihove uporabe.

Moramo biti sposobni podržati naša tumačenja samim tekstom. Najmanje ograničenu provjeru osigurava pet područja:

1. izvorni pisac
  - a) povijesna pozadina
  - b) književni okvir
2. izvorni piščev izbor
  - a) gramatičke građe – sintakse
  - b) suvremeni postupak rada
  - c) književna vrsta
3. naše razumijevanje primjerenih
  - a) bitnih usporednih poglavlja.

Iznad naših tumačenja moramo biti sposobni osigurati razloge i logiku. Biblija je naš jedini izvor vjere i primjene. Nažalost, kršćani se često ne slažu s onim što ona uči ili tvrdi. Samo-porazno je tražiti nadahnutost za Bibliju i tada za vjernike ne biti sposoban složiti se s onim što ona uči i zahtijeva!

Četiri kruga čitanja osmišljena su kako bi osigurali sljedeće uvide u tumačenje:

- A. Prvi krug čitanja
  1. Čitajte Knjigu jednostavno odjednom. Pročitajte je ponovno u drukčijem prijevodu, po mogućnosti rađenom prema drukčijoj teoriji prevođenja:
    - a. riječ-za-riječ (NKJV, NASB, NRSV)
    - b. dinamički istovjetan (TEB, JB)
    - c. parafrazirani (Suvremena Biblija, Proširena Biblija)
  2. Tražite središnju svrhu pisanja cjeline. Odredite njenu temu.
  3. Izdvojite (ako je moguće) književnu jedinicu, poglavlje, odlomak rečenice koji jasno izriče središnju svrhu teme.
  4. Odredite prevladavajuću književnu vrstu
    - a. Starog zavjeta
      - (1) hebrejski način pripovijedanja
      - (2) hebrejsku poeziju (mudrosna literatura, psalmi)
      - (3) hebrejsko proročanstvo (proza, poezija)
      - (4) kodeks Zakona
    - b. Novoga zavjeta
      - (1) pripovijesti (Evangelja, Djela apostolska)

- (2) parabole (Evandjelja)
  - (3) pisma/poslanice
  - (4) apokaliptička literatura.
- B. Drugi krug čitanja
1. Čitajte ponovno čitavu Knjigu, tražeći odredbu glavnih tema ili subjekata.
  2. Skicirajte glavne teme i u jednostavnom obrazloženju kratko objasnite njihove sadržaje.
  3. Provjerite vaše obrazloženje i proširite skicu s pomagalima za proučavanje.
- C. Treći krug čitanja
1. Čitajte ponovnu čitavu Knjigu, iz same biblijske Knjige tražite odredbu povijesne pozadine i posebne okolnosti za pisanje.
  2. Popišite povijesne pojedinosti spomenute u biblijskoj Knjizi
    - a. autora
    - b. nadnevak (vrijeme pisanja)
    - c. primatelje
    - d. posebne razloge za pisanje
    - e. temelj kulturološke pozadine povezanog sa svrhom pisanja
    - f. pozivanje na povijesne ljude i događaje
  3. Proširite vašu skicu na razinu odlomka za onaj dio biblijske Knjige kojeg tumačite. Uvijek odredite i skicirajte književnu jedinicu. To može biti nekoliko poglavlja ili odlomaka. To vam omogućava slijeđenje izvorne piščeve logike i tekstualne osmišljenosti.
  4. Provjerite vašu povijesnu pozadinu uporabom pomagala za proučavanje.
- D. Četvrti krug čitanja
1. Čitajte ponovno određenu književnu jedinicu u nekoliko prijevoda
    - a. riječ-za-riječ (NKJV, NASB, NRSV)
    - b. dinamički istovjetan (TEB, JB)
    - c. parafrazirani (Suvremena Biblija, Proširena Biblija)
  2. Tražite književnu ili gramatičku građu
    - a. ponovljeni izričaji (Ef 1:6.12.13)
    - b. ponovljena gramatička građa (Rim 8:31)
    - c. oprečni okviri
  3. Popišite sljedeće pojedinosti
    - a. značajni pojmovi
    - b. neuobičajeni pojmovi
    - c. važne gramatičke građe
    - d. posebno teške riječi, rečenični dijelovi, i rečenice
  4. Tražite odgovarajuća usporedna poglavlja
    - a. za jasnije proučavanje poglavlja uporabom vašega subjekta pogledajte
      - (1) knjige “sustavne teologije”
      - (2) biblijske reference
      - (3) konkordance
    - b. tražite moguće paradoksalni par između vaših subjekata. Mnoge biblijske istine opisane su u dijalektičkim parovima; mnogi denominacijski sukobi u biblijskoj nategnutosti dolaze zbog polovičnoga dokazivanja “proof-textinga”. Sve je u Bibliji nadahnuo, i mi moramo potražiti njenu potpunu poruku radi osiguravanja svetopisamske ravnoteže za naše tumačenje.
    - c. tražite usporednice unutar iste Knjige, istoga pisca, ili iste književne vrste; Biblija je svoj najbolji tumač zato jer ima jednoga Autora, Duha.
  5. Koristite pomagala za proučavanje kako biste provjerili vašu zapažanja o povijesnoj pozadini ili okolnosti
    - a. izdanja o proučavanju Biblije
    - b. enciklopedije Biblije, priručnike i rječnike
    - c. uvode u Bibliju

- d. komentare Biblije (na ovoj točki vašega proučavanja, dopustite zajednici vjernika, prošloj i sadašnjoj, da pomogne i ispravi vaše osobno proučavanje).

IV. Primjena tumačenja Biblije

Na toj se točki okrećemo primjeni. Morate uzeti vremena kako biste razumijeli tekst u njegovoj izvornoj pozadini; sad ga morate primijeniti na vaš život, vašu kulturu. Ja biblijski autoritet određujem kao “razumijevanje što je izvorni biblijski pisac rekao u svoje vrijeme i primjenjivanje te istine na naše vrijeme.”

Primjena mora slijediti tumačenje izvorne piščeve nakane i u vremenu i u logici. Ne možemo primijeniti poglavlje Biblije na naše vrijeme dok ne znamo što je bilo rečeno za ondašnje vrijeme! Biblijsko poglavlje ne bi smjelo značiti ono što nikad nije značilo!

Vaša podrobna skica, na razini odlomka (treći krug čitanja #3), bit će vaš vodič. Primjena bi morala biti napravljena na razini odlomka, ne na razini riječi. Riječi imaju značenje samo u okviru teksta; rečenični dio ima značenje samo u okviru teksta; rečenice imaju značenje samo u okviru teksta. Jedina nadahnuti osoba uključena u postupak tumačenja jeste izvorni pisac. Mi samo slijedimo njegovo vodstvo prosvjetljenjem Svetoga Duha. Ali prosvjetljenje nije nadahnuće. Za reći “tako je rekao Gospodin”, moramo ostati u izvornoj piščevoj nakani. Primjena se mora odnositi posebno na opću nakanu čitavoga pisanja, na posebnu književnu jedinicu i razinu odlomka putem istraživanja i razvoja.

Nemojte dozvoliti da današnje prilike tumače Bibliju; dozvolite Bibliji neka govori! To od nas može zahtijevati izvlačenje načela iz teksta. To je valjano ako tekst podupire načelo. Nažalost, često su naša načela samo to, “naša” načela – ne načela teksta.

U primjenjivanju Biblije, važno je podsjetiti se da je (osim u proročanstvu) valjano jedno i samo jedno značenje za određeni biblijski tekst. To je značenje vezano na nakanu izvornoga pisca kako je on naslovio krizu ili potrebu njegovog vremena. Iz toga jednoga značenja mogu biti izvedene moguće primjene. Primjena će biti temeljena na potrebama primatelja ali ona mora biti povezana sa značenjem teksta izvornoga pisca.

V. Duhovni vid tumačenja

Dosad sam razmatrao logički i tekstualni postupak uključen u tumačenje i primjenu. Sad mi dozvolite kratko razmotriti duhovni vid tumačenja. Od pomoći bio mi je sljedeći popis provjere:

- A. Molitva za pomoć Duha (I. Kor 1:26-2:16).
- B. Molitva za osobno oprostjenje i očišćenje od znanoga grijeha (I. Iv 1:9).
- C. Molitva za većom čežnjom za spoznajom Boga (Ps 19:7-14; 42:1 nadalje; 119:1 nadalje).
- D. Trenutačna primjena na vaš vlastiti život svake nove spoznaje.
- E. Ostati ponizan i poučljiv.

Tako je teško održati ravnotežu između logičkoga postupka i duhovnoga vodstva Svetoga Duha. Uravnotežiti to dvoje pomogli su mi sljedeći navodi:

- A. od Jamesa W. Sireja, *Scripture Twisting*, str. 17-18:
“Prosvjetljenje dolazi do umova ljudi Božjih – ne samo do duhovne elite. U biblijskome kršćanstvu ne postoji razred gurua, niti prosvjetljeni, ni ljudi preko kojih mora doći svo mjerodavno tumačenje. I tako, dok Sveti Duh daje posebne darove mudrosti, znanja i sposobnosti duhovnoga razumijevanja, On neće dati tim darovitim kršćanima da budu jedini autoritativni tumači Njegove Riječi. Do svakoga je pojedinoga Njegovog čovjeka da uči, sudi i raspoznaje pozivajući se na Bibliju koja stoji kao autoritet čak i onima kojima je Bog dao posebne sposobnosti. Sažeto, drskost što činim kroz cijelu knjigu je ta da je Biblija Božje istinsko otkrivenje čitavome čovječanstvu, da je ona naš konačan autoritet o svim stvarima o kojima govori, i nije potpuna tajna nego može biti dovoljno razumljiva običnim ljudima u svakoj kulturi.”
- B. od Kierkegaarda, nađeno u *Protestant Biblical Interpretation*, str. 75, od Bernarda Ramma:
Prema Kierkegaardovom gramatičkome, leksičkome, povijesnome proučavanju Biblije bilo je neophodno i početno istinsko čitanje Biblije. “Onaj tko čita Bibliju kao Božju riječ mora ju čitati sa srcem u svojim ustima, od korice do korice, s gorljivim očekivanjem, u razgovoru s Bogom. Čitanje Biblije bezbrižno ili nemarno ili akademski ili profesionalno nije čitanje Biblije kao Riječi Božje. Kad ju netko čita kao što se čita ljubavno pismo, onda ju taj čita kao Riječ Božju.”

- C. H.H. Rowley u *The Relevance of the Bible*, str. 19:
“Ne tek umno razumijevanje Biblije, koliko god ono bilo potpuno, može posjedovati sva njena bogatstva. Ne prezire se takvo razumijevanje, jer je ono bitno za potpuno razumijevanje. Ali ono mora biti vođeno duhovnim razumijevanjem duhovnih bogatstava te Knjige ako želi biti potpuno. A za takvo duhovno razumijevanje potrebno je nešto više od umnoga opreza. Duhovne stvari duhovno su raspoznatljive, i učenici Biblije trebaju stav duhovnoga shvaćanja, gorljivost za pronalaženje Boga koju će potpuno pokoriti Njemu, ako je prešao iznad svoje znanstvene studije prema bogatijoj baštini te najveće od svih Knjiga.”

VI. Metoda ovog komentara

Vodič *Study Guide Commentary* osmišljen je kao pomoć vašem načinu tumačenja na sljedeće načine:

- A. Uvodni kratki povijesni nacrt svake Knjige. Nakon što ste proveli “treći krug čitanja #3” provjerite tu zabilješku.
- B. Na početku svakoga poglavlja napravljeni su tekstualni uvodi. Oni vam pomažu vidjeti postavljenu građu književne jedinice.
- C. Na početku svakoga poglavlja ili glavne književne jedinice podijeljenoga odlomka i njihovih opisnih naslova dato je nekoliko suvremenih prijevoda:
1. *The United Bible Society's Greek text*, revidirano četvrto izdanje (UBS⁴)
  2. *The New American Standard Bible*, ažurirano 1995. (NASB)
  3. *The New King James Version* (NKJV)
  4. *The New Revised Standard Version* (NRSV)
  5. *Today's English Version* (TEV)
  6. *The Jerusalem Bible* (JB).
- Podjele na odlomke nisu nadahnute. One moraju biti utvrđene iz okvira teksta. Usporedbom nekoliko suvremenih prijevoda iz različitih teorija prevođenja i teološkoga stajališta, sposobni smo raščlaniti pretpostavljenu građu izvorne piščeve misli. Svaki odlomak ima jednu glavnu istinu. To je nazvano “glavna rečenica” ili “središnja zamisao teksta”. Ta jedinstvena misao je ključ valjanoga povijesnoga, gramatičkoga tumačenja. Nitko ne bi smio nikad tumačiti, propovijedati ili učiti na najmanje jednome odlomku! Također nemojte zaboraviti da je svaki odlomak vezan na odlomke prije ili poslije njega. Zbog toga je nacrt čitave Knjige na razini odlomka tako važan. Moramo biti sposobni slijediti logički tijek subjekta kojeg je odredio izvorni nadahnuti pisac.
- D. Bobove zabilješke slijede stih-po-stih pristup tumačenja. To nas prisiljava slijediti izvornu piščevu misao. Zabilješke osiguravaju izvješća iz nekoliko područja:
1. književni okvir
  2. povijesni, kulturalni uvidi
  3. gramatička obavijest
  4. proučavanje riječi
  5. odgovarajuća usporedna poglavlja.
- E. U određenim točkama komentara, tiskani tekst *New American Standard Version* (ažuriran 1995.) bit će dopunjen prijevodima nekoliko drugih suvremenih verzija:
1. *The New King James Version* (NKJV), koja slijedi rukopise “Textus Receptus” teksta.
  2. *The New Revised Standard Version* (NRSV), što je riječ-za-riječ revizija (popravljeni izdanje op.prev) koju je napravio *National Council of Churches of the Revised Standard Version* (Nacionalni koncil crkava za Prerađenu standardnu verziju).
  3. *The Today's English Version* (TEV), što je dinamički ekvivalent prijevoda Biblije od *American Bible Society* (Američkoga biblijskoga društva).
  4. *The Jerusalem Bible* (JB), koja je engleski prijevod temeljen na Francuskome katoličkome dinamičkom ekvivalentnome prijevodu.
- F. Za one koji ne čitaju grčki, može pomoći uspoređivanje engleskih prijevoda kako bi se utvrdile poteškoće u tekstu:
1. rukopisne razlike
  2. moguća značenja riječi
  3. gramatički teški tekstovi i građa

4. dvosmisleni tekstovi

Iako engleski prijevodi ne mogu riješiti te poteškoće, oni ciljaju na njih kao na mjesta za dublje i temeljitije proučavanje.

- G. Na završetku svakoga poglavlja postavljena su odgovarajuća pitanja za raspravu koja nastoje ciljati na glavnu problematiku tumačenja toga poglavlja.

UVOD U POSLANICU RIMLJANIMA

OTVARANJE IZJAVA

- A. Poslanica Rimljanima je najsvetnija i najlogičnija doktrinarna knjiga apostola Pavla. Bila je potaknuta okolnostima u Rimu, stoga, ona je "prigodan" spis. Nešto se dogodilo što je uzrokovalo Pavlovo pisanje pisma. Doduše ono je najneutralnije od Pavlovih pisanja, u kojem je Pavlov način bavljenja s poteškoćom (moguće ljubomora između vjerujućih Židova i poganskoga vodstva - usp. 14:1-15:13), bio jasno predstavljanje Evanđelja i njegovog domašaja u dnevnome životu.
- B. Rimljanima je teološki razvitak istina Galaćana. Poslanica Efežanima je razvitak Poslanice Rimljanima u sažeto okružno pismo. Pavlovo Evanđelje nije se promijenilo ali promijenio se njegov način predstavljanja!
- C. Pavlovo predstavljanje Evanđelja u Rimljanima utjecalo je na život Crkve u svakome dobu:
1. Augustin je bio obraćen godine 386. čitanjem Rimljanima 13:13-14
  2. razumijevanje spasenja od strane Martina Luthera bilo je temeljito promijenjeno godine 1513. kad je uspoređio Psalam 31:1 s Rimljanima 1:17 (usp. Hab 2:4)
  3. John Wesley, hodajući na susrete menonita u Londonu godine 1738., bio je obraćen nakon slušanja Lutherove propovijedi o uvodu u Poslanicu Rimljanima koja je bila čitana zbog određenoga propovjednika koji se nije pojavio!
- D. Poznati Poslanicu Rimljanima znači poznati kršćanstvo! Pismo uobličuje Isusov život i učenja u temeljne istine za Crkvu svih doba. O njoj je Martin Luther rekao: "Glavna Knjiga u NZ-u i najčišće Evanđelje!"
- E. Uvijek ohrabrujem nove vjernike neka počinju čitati Bibliju svakoga dana. Preporučujem počinjanje s tri NZ-ne Knjige:
1. Evanđeljem po Ivanu, kako bi se razumjelo Isusa
  2. Poslanicom Rimljanima, kako bi se razumjela Isusova učenja primijenjena u crkvama
  3. I. Ivanovom, da bi se znalo kako živjeti Evanđelje u svakodnevnome životu.

AUTOR

Pavao je bio definitivno autor. Njegov osobit pozdrav nađen je u 1:1. Općenito je prihvaćeno da je Pavlov "trn u tijelu" bio loš vid, dakle, on osobno nije sâm fizički pisao ovo pismo, nego je koristio pisara, Tercija (usp. 16:22).

NADNEVAK

- A. Vjerojatan nadnevak autorstva Rimljanima je godina 56.-58. Ovo je jedna od nekoliko novozavjetnih Knjiga koja može biti datirana prilično točno. To je učinjeno uspoređivanjem Djela apostolskih 20:2 i dalje s Rimljanima 15:17 i dalje. Rimljanima je vjerojatno pisana u Korintu krajem Pavlova trećega misijskog putovanja, upravo prije negoli je otišao za Jeruzalem.
- B. Moguća kronologija Pavlovih pisanja slijedi F. F. Bruca i Murry Harrisa s manjim prilagodbama:

	<u>Knjiga</u>	<u>Nadnevak</u>	<u>Mjesto pisanja</u>	<u>Veza s Djelima apostolskim</u>
1.	Galaćanima	48	Antiohija sirijska	14:28; 15:2
2.	I. Solunjanima	50	Korint	18:5
3.	II. Solunjanima	50	Korint	

4.	I. Korinćanima	55	Efez	19:20
5.	II. Korinćanima	56	Makedonija	20:2
6.	Rimljanima	57	Korint	20:3
7. – 10. pisma iz zatvora				
	Kološanima	rane 60.		
	Efežanima	rane 60.	Rim	
	Filemonu	rane 60.		
	Filipljanima	kasne 62.-63.		28:30-31
11. – 13. četvrto misijsko putovanje				
	I. Timoteju	63. (ili kasnije,	Makedonija	
	Titu	63. ali prije)	Efez (?)	
	II. Timoteju	63. godine 64.)	Rim	

PRIMATELJI

Pismo navodi Rim kao svoje odredište. Ne znamo tko je osnovao crkvu u Rimu.

- A. Može biti da su to bili ljudi koji su posjećivali Jeruzalem na dan Pedesetnice i bili obraćeni te su se vratili kući kako bi započeli crkvu (usp. Djela 2:10).
- B. Moguće je bilo učenika koji su izbjegli progon u Jeruzalemu nakon Stjepanove smrti (usp. Djela 8:4).
- C. Moguće su bili obraćenici s Pavlovih misijskih putovanja koji su putovali za Rim. Pavao nije nikad posjetio ovu crkvu, ali je čeznuo za tim (usp. Djela 19:21). Tamo je imao mnogo prijatelja (usp. Rim 16).

Očito je njegov naum bio posjetiti Rim na njegovu putu za Španjolsku (usp. Rim 15:28) nakon njegova puta za Jeruzalem s “darom ljubavi”. Pavao je osjetio da je njegova služba u istočnome Mediteranu završena. Vidio je nova polja (usp. Rim 15:20-23.28). Nositelj Pavlova pisma iz Korinta u Rim bila je Feba, đakonica, koja je putovala u tome pravcu (usp. Rim 16:1).

Zašto je ovo pismo, pisano na zabačenim ulicama Korinta u prvome stoljeću od židovskog izrađivača šatora, tako vrijedno? Martin Luther ga je nazvao “glavnom Knjigom u NZ-u i najčišćim Evanđeljem”. Vrijednost ove Knjige nađena je u činjenici da je ona sržno objašnjenje Evanđelja od strane obraćenog rabina, Saula iz Tarza, pozvanog da bude apostolom pogana. Većina Pavlovih pisama snažno je obojeno mjesnim stanjem, ali ne Poslanica Rimljanima. Ona je sustavno izlaganje apostolske vjere.

Jesi li shvatio, prijatelju kršćanine, da većina tehničkih pojmova korištenih danas za opis “vjere” (“opravdanje”, “optužba [pripisivanje u grijeh – op.prev.]”, “posinjenje”, i “posvećenje”) dolazi iz Poslanice Rimljanima? Ona je teološki razvitak istina iz Poslanice Galaćanima. Moli Gospodina da ti otvori ovo čudesno pismo kao što zajedno tražimo za Njegovu volju za naše živote danas!

SVRHA

- A. Poziv za pomoć iz crkve u Rimu za njegovo misijsko putovanje u Španjolsku. Pavao je vidio završenim svoje apostolsko djelo u istočnome Mediteranu (usp. 15:20-23.28).
- B. Za imenovanje poteškoće u rimskoj crkvi između vjerujućih Židova i vjerujućih pogana. Ovo je vjerojatno bio ishod istjerivanja svih Židova iz Rima i njihova kasnijeg povratka. Dotad su židovske kršćanske vođe bili zamijenjeni poganskim kršćanskim vođama.
- C. Predstavljanje njega samoga rimskoj crkvi. Postojalo je mnogo protivljenja Pavlu od iskrenih obraćenih Židova u Jeruzalemu (usp. sabor u Jeruzalemu iz Djela 15), od neiskrenih Židova (judaisti iz Galaćanima i II. Korinćanima 3:10-13), i od pogana (Kološana, Efežana) koji su pokušali spojiti Evanđelje s njihovim omiljenim teorijama ili filozofijama (tj. gnosticizam).

- D. Pavao je bio optužen kako je opasan novator, koji bezobzirno dodaje Isusovom učenju. Knjiga Rimljanima bila je njegov način sustavne obrane samoga sebe pokazujući kako je njegovo Evanđelje istinito, koristeći Stari zavjet i Isusova učenja (Evanđelja).

KRATKI PRIKAZ U GLAVNIM CRTAMA

- A. Uvod (1:1-17)
1. Pozdrav (1:1-7)
    - a. autor (1-5)
    - b. odredište (6-7a)
    - c. dobrodošlica (7b)
  2. Okolnost (1:8-15)
  3. Tema (1:16-17)
- B. Potreba za Božanskom pravednošću (1:18-3:20)
1. Odbijanje poganskoga svijeta (1:18-32)
  2. Licemjerje židovskih ili neznabožičkih moralista (2:1-16)
  3. Prosudba Židova (2:17-3:8)
  4. Opća osuda (3:9-20)
- C. Što je Božanska pravednost (3:21-8:39)
1. Pravednost sâmom vjerom (3:21-31)
  2. Temelj pravednosti: Božje obećanje (4:1-25)
    - a. Abrahamov pravilan stav (4:1-5)
    - b. David (4:6-8)
    - c. Abrahamov odnos prema obrezanju (4:9-12)
    - d. Božje obećanje Abrahamu (4:13-25)
  3. Postizanje pravednosti (5:1-21)
    - a. subjektivan vid: nezaslužena ljubav, nenadmašna radost (5:1-5)
    - b. objektivni temelj: Božja zadivljujuća ljubav (5:6-11)
    - c. Adam/Krist doktrina: Adamov prekršaj, Božja zaštita (5:12-21)
  4. Božanska pravednost mora ishoditi u osobnoj pravednosti (6:1-7:25)
    - a. oslobođenju od grijeha (6:1-14)
      - (1) pretpostavljeno negodovanje (6:1-2)
      - (2) značenje krštenja (6:3-14)
    - b. Sotonov rob ili Božji rob: tvoj odabir (6:15-23)
    - c. čovjekov brak sa Zakonom (7:1-6)
    - d. Zakon je dobar, ali grijeh onemogućava dobro (7:7-14)
    - e. vječna bitka dobra i zla u vjerniku (7:15-25)
  5. Vidljivi ishodi Božanske pravednosti (8:1-39)
    - a. život u Duhu (8:1-17)
    - b. iskupljenje Stvojenja (8:18-25)
    - c. neprekidna pomoć Duha (8:26-30)
    - d. sudska pobjeda opravdanja po vjeri (8:31-39)
- D. Božanska svrha za svo čovječanstvo (9:1-11:32)
1. Izbor Izraela (9:1-33)
    - a. pravi baštinici po vjeri (9:1-13)
    - b. Božja suverenost (9:14-26)
    - c. Božji sveopći naum obuhvaća neznabošca (9:27-33)
  2. Spasenje Izraela (10:1-21)
    - a. pravednost Božja nasuprot pravednosti čovječanstva (10:1-13)

- b. Božjom milošću zahtijevani glasnici, poziv za misije svijeta (10:14-18)
  - c. Izraelovo nastavljanje nevjerovanja u Krista (10:19-21)
- 3. Propast Izraela (11:1-36)
  - a. židovski Ostatak (11:1-10)
  - b. židovska ljubomora (11:11-24)
  - c. Izraelova privremena sljepoća (11:25-32)
  - d. Pavlov izljev veličanja (11:33-36)

- E. Ishod dara Božanske pravednosti (12:1-15:13)
  - 1. poziv na posvećenje (12:1-2)
  - 2. uporaba darova (12:3-8)
  - 3. odnosi vjernika s ostalim vjernicima (12:9-21)
  - 4. odnosi prema državi (13:1-7)
  - 5. odnosi prema susjedima (13:8-10)
  - 6. odnosi s našim Gospodinom (13:11-14)
  - 7. odnosi s pripadajućim članovima crkve (14:1-12)
  - 8. naše djelovanje na druge (12:13-23)
  - 9. odnosi u Kristo-sličnosti (15:1-13)

- F. Zaključak (15:14-33)
  - 1. Pavlovi osobni naumi (15:14-29)
  - 2. zahtjev za molitvu (15:30-33)

- G. Dodatak pismu (16:1-27)
  - 1. pozdravi (16:1-24)
  - 2. blagoslov (16:25-27)

ČITANJE KRUG JEDAN (vidi str. viii)

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte čitavu biblijsku Knjigu odjednom. Vlastitim riječima utvrdite središnju temu čitave Knjige:

1. temu čitave Knjige
2. književnu vrstu (žanr).

ČITANJE KRUG DVA (vidi str. viii)

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte drugi put čitavu Knjigu odjednom. Napravite nacrt glavnih subjekata i opišite izričit subjekt u kratkoj rečenici:

1. subjekt prve književne jedinice
2. subjekt druge književne jedinice
3. subjekt treće književne jedinice
4. subjekt četvrte književne jedinice
5. i tako dalje.

RIMLJANIMA 1

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA *

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
pozdrav	pozdravi dobrodošlice	pozdrav	pozdrav	oslovljavanje
1:1-7	1:1-7	1:1-6	1:1 1:2-6	1:1-2 1:3-7
		1:7a 1:7b	1:7a 1:7b	
Pavlova čežnja za posjet Rima	čežnja za posjet Rima	zahvala	molitva zahvalne	zahvala i molitva
1:8-15	1:8-15	1:8-15	1:8-12 1:13-15	1:8-15
silu Evandjelja	pravednik živi od vjere	tema pisma	silu Evandjelja	tema iznesena
1:16-17	1:16-17	1:16-17	1:16-17	1:16-17
krivnja čovječanstva	Božji gnjev na nepravdu	Božji Sud nad grijehom	krivnja čovječanstva	Božja osveta protiv pogana
1:18-23	1:18-32	1:18-23	1:18-23	1:18-23
1:24-32		1:24-25 1:26-27 1:28-32	1:24-25 1:26-27 1:28-32	1:24-25 1:26-27 1:28-32

ČITANJE KRUG TRI (vidi str. viii)

SLIJEĐENJE IZVORNE PIŠČEVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

*Premda nije nadahnuta, podjela odlomaka ključna je za razumijevanje i praćenje izvorne autorove nakane. Svaki suvremeni prijevod podijelio je i sazeo odlomke. Svaki odlomak ima jednu glavnu temu, istinu ili misao. Svaka izvedba izdvaja određenu temu na svoj upečatljiv način. Dok čitate tekst, upitajte se koji prijevod bolje odgovara vašem razumijevanju teme i podjeli stihova.

U svakom poglavlju prvo moramo čitati Bibliju i probati utvrditi njegovu temu (odlomci), zatim usporediti svoje razumijevanje sa suvremenim izvedbama. Tek kada razumijemo izvornu autorovu nakanu slijedeći njegovu logiku i predstavljanje uistinu možemo razumjeti Bibliju. Samo je izvorni autor bio nadahnut — čitatelji nemaju pravo mijenjati ili preinačiti poruku. Čitatelji Biblije imaju odgovornost primjenjivanja nadahnute istine u svome vremenu i svojim životima.

Zapazite da su svi tehnički izrazi i kratice u potpunosti objašnjeni u dodacima jedan, dva i tri.

UVIDI U TEKST

- A. Stihovi 1 – 7 oblikuju uvod u pismo. To je najdulji uvod ikojeg od Pavlovih pisama. Pokušavao je predstaviti sebe i svoju teologiju crkvi koja ga nije osobno poznavala i mogla je čuti negativno izvješće o njemu.
- B. Stihovi 8 – 12 su otvaranje molitve zahvalnosti. Ovo je bila osobina grčkih pisama općenito i posebice Pavlovih pisanja.
- C. Stihovi 16 – 17 iznose temu Knjige.
- D. Stih 18 do 3:20 oblikuje prvu književnu jedinicu i prvu točku Pavlova Evanđelja; svi su ljudi (3 skupine) izgubljeni i trebaju biti spašeni (usp. Post 3):
  1. nemoralni neznabošci
  2. moralni pogani
  3. Židovi.
- E. Rimljanima 1:18 – 3:20 odražavaju Postanak 3 (iznenađujuće rabini se ne usredotočuju na ovaj tekst, nego na Post 6, kao izvorni grijeh). Ljudstvo je bilo stvoreno za zajedništvo s Bogom, na Njegovu čistu sliku (usp. Post 1:26-27). Međutim, čovječanstvo odabire prosvijećenost te obećanje moći i neovisnosti. Zapravo, ljudi su zamijenili uzvišenje Boga za uzvišenje samih sebe (ateistički humanizam)!

Bog je dopustio ove krize. Biti na sliku Božju znači biti odgovoran, biti moralno vjerodostojan, biti dragovoljno slobodan s posljedicama. Bog odvaja ljude obojim i Njegovim odabirom i njihovim (zavjetni međusobni odnos)! On im dozvoljava da odaberu sami sa svim posljedicama odabira. Bog je ožalošćen (usp. Post 6:5-7), ali ljudi su slobodni moralni izvršitelji sa svim pravima i odgovornostima što to donosi. Ponavljajući izričaj “Bog im dade preko” (usp. 1:24.26.28) jeste prepoznavanje te slobode, ne voljno odbacivanje od Boga. To nije bio Božji odabir. Ovo nije svijet kakav je Bog namjeravao da bude (usp. Post 3:22; 6:5-7.11-13)!
- F. Teološki sažetak 1:18 – 3:20 nađen je u 3:21-31. Ovo je prva teološka točka “radosne vijesti” Evanđelja – svi su ljudi zgriješili i imaju potrebu za Božjim oprostjenjem. Bog je milosrdno providio način vraćanja u prisno zajedništvo (tj. iskustvo Edena, usporedi Post 1 – 2 s Otk 21 – 22).
- G. U ovoj prvoj književnoj jedinici Pavlova predstavljanja Evanđelja zanimljivo je zabilježiti da je palo čovječanstvo zadržalo odgovornost za svoju pobunu i grijeh bez ikakvog pozivanja na Sotonu ili demone

(usp. Rim 1:18-3:20). Ovaj dio zasigurno odražava teologiju Postanka 3, ali bez osobnoga zavodnika. Bog neće dozvoliti palome čovječanstvu ponovo okriviti Sotonu (usp. Post 3:13) ili Sâmoga Boga (usp. Post 3:12). Ljudi su stvoreni na Božju sliku (usp. Post 1:26; 5:1.3; 9:6). Oni imaju pravo, moć i obvezu odabrati. Odgovorni su za svoje odabire i za zajedničke u Adamu i za pojedinačne u osobnome grijehu (usp. 3:23).

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 1:1-6

¹Pavao, određen-sluga Krista Isusa, pozvan kao apostol, odvojen za Evandelje Božje, ²koje On obeća unaprijed kroz Svoje proroke u svetim Pismima, ³o Svome Sinu, koji bijaše rođen od Davidova potomstva po tijelu, ⁴koji bijaše objavljen Sinom Božjim sa silom uskrsnućem od mrtvih, po Duhu svetosti, Isusu Kristu našem Gospodinu, ⁵po kome smo mi primili milost i apostolstvo da dovedemo do ove poslušnosti vjere među svim poganima za slavu Njegova imena, ⁶među kojima ste i vi pozvani od Isusa Krista;

1:1 “Pavao” Većina Židova Pavlovih dana imala je dva prva imena, jedno židovsko, drugo rimsko (usp. Djela 13:9). Pavlovo židovsko ime bilo je Saul. On je bio, kao drevni kralj Izraela, iz Benjaminovog plemena (usp. Rim 11:1; Fil 3:5). Njegovo rimsko ime u grčkome obliku, Pavao (Paulos), znači “mali”. Ovo je upućivalo:

1. na njegov fizički stas na kojeg je skretala pozornost u drugome stoljeću nekanonska knjiga, *The Acts of Paul*, u poglavlju o Solunjanima nazvanome “Pavao i Tekla”
2. na njegov osobni osjećaj da je bio najmanji od svetih jer je on prvotno proganjao Crkvu (usp. I. Kor 15:9; Ef 3:8; I. Tim 1:15)
3. jednostavno na ime dato od njegovih roditelja pri rođenju.

Mogućnost #3 čini se najboljom.

▣ **“određen-sluga”** NKJV, NRSV, TEV i JB prijevod čita “sluga”. Ova bi zamisao bila ili:

1. proturječna Isusu kao Gospodinu
2. SZ-ni počasni naslov (usp. Mojsije u Br 12:7 i Jš 1:1; Jošua u Jš 24:29; te David u psalmima [naslov], i Iz 42:1, 19; 52:13).

▣

NASB, TEV, NJB, REB “Krista Isusa”

NKJV, NRSV “Isusa Krista”

“Krista Isusa” je neuobičajenije i, stoga, vjerojatno izvorno (usp. MSS P¹⁰, B). UBS⁴ daje mu ocjenu “B” (gotovo izvjesno).

Doduše, drugi oblici imaju stvarno dobru potvrdu (usp. MSS P²⁶, Ɀ, A, D, G, i većina otaca rane crkve).

Vidi Dodatak dva o pretpostavkama tekstualne kritike. Većina tekstualnih inačica su kao ova u smislu da one ne utječu na temeljno značenje grčkoga teksta.

▣ **“pozvan kao apostol”** Ovo je bio Božji odabir, ne njegov (usp. Djela 9:15; Gal 1:15; Ef 3:7). Tim izričajem Pavao potvrđuje svoje duhovne osposobljenosti i autoritet (kao što čini u I. Kor 1:1; II. Kor 1:1; Gal 1:1; Ef 1:1; Kol 1:1; I. Tim 1:1; Tit 1:1) ovoj crkvi koju nije nikad sreo. Vidi Posebnu temu: Pozvan u 1:6.

Koine pojam “apostol” u palestinskim židovskim krugovima prvoga stoljeća znači “poslan kao službeni predstavnik” (usp. II. Ljet 17:7-9). U NZ-u ovaj je pojam bio korišten u dva smisla: (1) za Dvanaesticu posebnih učenika i Pavla te (2) za duhovni dar koji se nastavlja u crkvi (usp. I. Kor 12:28-29; Ef 4:11).

POSEBNA TEMA: SLATI (*APOSTELLŌ*)

To je jednostavna grčka riječ za “slati” (tj. *apostellō*). Ovaj pojam ima nekoliko teoloških primjena:

1. rabini su ga koristili kao pozvan i poslan kao službeni predstavnik drugoga, nešto kao naš engleski “veleposlanik” (usp. II. Kor 5:20).
2. Evanđelja često koriste ovaj pojam za Isusa koji je bio poslan od Oca. U Ivanu pojam ima mesijanski prizvuk (usp. Mt 10:40; 15:24; Mk 9:37; Lk 9:48 i posebice Ivan 4:34; 5:24.30.36.37.38; 6:29.38.39.40.57; 7:29; 8:42; 10:36; 11:42; 17:3.8.18.21.23.25; 20:21). Korišten je za Isusovo slanje vjernika (usp. Iv 17:18; 20:21).
3. NZ koristi ga za učenike:
  - a. prvotnih dvanaest unutar kruga učenika (usp. Lk 6:13; Djela 1:21-22)
  - b. posebna skupina pomagača i suradnika apostola:
    - (1) Barnaba (usp. Djela 14:4.14)
    - (2) Andronik i Junije (KJV, Junija, usp. Rim 16:7)
    - (3) Apolon (usp. I. Kor 4:6-9)
    - (4) Jakov Gospodinov brat (usp. Gal 1:19)
    - (5) Silvan i Timotej (usp. I. Sol 2:6)
    - (6) moguće Tit (usp. II. Kor 8:23)
    - (7) moguće Epafra (usp. Fil 2:25)
  - c. dar u Crkvi koji traje (usp. I. Kor 12:28-29; Ef 4:11).

▣ **“odvojen”** Ovo je PERFEKT PASIVNOGA PARTICIPA, koji podrazumijeva da je on u prošlosti bio odvojen od strane Boga (usp. Jer 1:5 i Gal 1:15) i to je nastavljeno stanje. To je vjerojatno bila igra s aramejskom riječju za “farizeje”. Oni su bili odvojeni za židovski legalizam (i Pavao također [Fil 3:5] prije njegova susreta s Isusom na putu za Damask), ali sad on je bio odvojen za Evanđelje.

Ovo se odnosi na hebrejsku riječ za “sveti” (BDB 872), koja znači “biti odvojen za Božju uporabu” (usp. Izl 19:6; I. Pt 2:5). Svi su pojmovi “sveti”, “posvećen”, i “odvojen” imali isti grčki korijen, “sveti” (*hagios*).

▣ **“za Evanđelje Božje”** PRIJEDLOG *eis* u ovome okviru (i stihu 5) pokazuje svrhu Pavlova “poziva” (stih 1b) i “biti odvojen” (stih 1c).

Evanđelje je složena riječ od “dobra” (*eu*) i “poruka” (*angellos*). Postala je pojam koji je opisivao doktrine otkrivene u Novome savezu (usp. Jer 31:31-34; Ez 36:22-32) u odnosu prema Mesiji kojeg je obećao Bog (usp. stihove 3-4). To je “Evanđelje Njegova Sina” (stih 2).

Ovo je Božje Evanđelje, ne Pavlovo (usp. 15:16; Mk 1:14; II. Kor 11:7; I. Sol 2:2.8.9; I. Pt 4:17). Pavao nije bio novator ili kulturološki prilagoditelj, nego navjestitelj primljene istine (usp. Djela 9; I. Kor 1:18-25).

1:2 “On obeća unaprijed kroz Svoje proroke u svetim Pismima” Ovaj GLAGOL je AORIST SREDNJEGA (deponent – koji ima pasivni oblik s aktivnim značenjem – op.prestih) INDIKATIVA. Korišten je jedino u Pavlovim pisanjima (ovdje i u II. Kor 9:5). Evanđelje nije bilo misao s Bogom koja se javila kad je već nešto bilo učinjeno, nego Njegov vječni, namjeravan naum (usp. Post 3:15; 12:3; Izl 19:5; Iz 53; Ps 118; Mk 10:45; Lk. 2:22; Djela 2:23; 3:18; 4:28; Tit 1:2). Rane propovijedi u Djelima (*kerygma*) predstavljaju Isusa kao ispunjenje SZ-nih obećanja i proročanstava.

U NZ-u se na SZ upućivalo na dva uobičajena načina:

1. “pisano je” (ili “spisima”, tj. II. Tim 3:16; II. Pt 3:16)
2. Pismo (Pisma).

Također je bilo upućivano vezano na proroke. Prema židovskome razmišljanju Pismo su napisali proroci:

1. “Zakon ili Proroci”, Matej 5:17-18; također zabilježite Luka 24:44
2. “proročanstvo [sve proroke – KS, Zagreb 1994.]”, Luka 24:27
3. “proročka Pisma”, Matej 26:56
4. “proročkih spisa”, Rimljanima 16:26 (Rim 1:2 također spominje “proroke”)
5. “proročanstvo u Pismu”, II. Petrova 1:20.

Postoje dva slučaja pridodanog PRIDJEVA “sveti”:

1. “svetim Pismima” (puna kratka rečenica također spominje “prorocima”), Rimljanima 1:2
2. “sveti spisi”, II. Timoteju 3:15.

POSEBNA TEMA: KERYGMA RANE CRKVE

- A. Božja obećanja data u SZ-u sad su se ispunila s dolaskom Isusa Mesije (Djela 2:30; 3:19.24; 10:43; 26:6-7.22; Rim 1:2-4; I. Tim 3:16; Heb 1:1-2; I. Pt 1:10-12; II. Pt 1:18-19).
- B. Isus je bio pomazan kao Božji Mesija prilikom Njegova krštenja (Djela 10:38).
- C. Isus je počeo Svoju službu u Galileji nakon Svoga krštenja (Djela 10:37).
- D. Njegova služba bila je označena činidbom dobrog i izvršenjem silnih djela pomoću Božje snage (Mk 10:45; Djela 2:22; 10:38).
- E. Mesija je bio razapet na križ sukladno Božjoj vječnoj svrsi (Mk 10:45; Iv 3:16; Djela 2:23; 3:13-15.18; 4:11; 10:39; 26:23; Rim 8:34; I. Kor 1:17-18; 15:3; Gal 1:4; Heb 1:3; I. Pt 1:2.19; 3:18; I. Iv 4:10).
- F. On je uskrsnuo od mrtvih i došao Svojim učenicima (Djela 2:24.31-32; 3:15.26; 10:40-41; 17:31; 26:23; Rim 8:34; 10:9; I. Kor 15:4-7.12 i dalje; I. Sol 1:10; I. Tim 3:16; I. Pt 1:2; 3:18.21).
- G. Isus je bio uzvišen od Boga i imenovan “Gospodinom” (Djela 2:25-29.33-36; 3:13; 10:36; Rim 8:34; 10:9; I. Tim 3:16; Heb 1:3; I. Pt 3:22).
- H. On je dao Svetoga Duha za oblikovanje nove Božje zajednice (Djela 1:8; 2:14-18.38-39; 10:44-47; I. Pt 1:12).
- I. On će ponovno doći zbog Suda i obnove svega (Djela 3:20-21; 10:42; 17:31; I. Kor 15:20-28; I. Sol 1:10).
- J. Svi koji su čuli poruku morali bi se pokajati i biti kršteni (Djela 2:21.38; 3:19; 10:43.47-48; 17:30; 26:20; Rim 1:17; 10:9; I. Pt 3:21).

Ova shema služi kao bitna objava rane Crkve, iako su autori NZ-a mogli izostaviti dio ili naglasiti druge pojedinosti u svojim propovijedanjima. Čitavo Evanđelje po Marku isključivo slijedi Petrov vid *kerygme*. Prema predaji Marko je viđen kao onaj koji je ugradio Petrove govore, propovijedane u Rimu, u pisano Evanđelje. A Matej i Luka slijede Markov temeljni ustroj.

1:3 “o Svome Sinu” Središnja poruka Radosne vijesti je Osoba, Isus iz Nazareta, djevičanski rođen sin od Marije. U SZ-u su narod, kralj, i Mesija bili nazvani “sin” (usp. II. Sam 7:14; Hoš 11:1; Ps 2:7; Mt 2:15).

U SZ-u Bog je govorio kroz sluge i proroke. Isus nije bio Božji sluga. On je bio član obitelji (usp. Heb 1:1-2; 3:6; 5:8; 7:28). Iznenadujuće ovo je jedino mjesto u Knjizi gdje se Pavao usredotočuje na kristologiju. Poslanica Rimljanima nije potpuna sustavna teologija.

POSEBNA TEMA: SIN BOŽJI

Ovo je jedan od glavnih NZ-nih naslova za Isusa. Zasiurno ima Božanska značenja. Uključen je Isus kao “Sin” ili “Moj Sin” a Bog oslovljen kao “Otac”. U NZ-u pojavljuje se više od 124 puta. Čak Isusova samo-oznaka kao “Sina Čovječjega” ima Božansko značenje iz Daniela 7:13-14.

U SZ-u oznaka “sin” može upućivati na četiri posebne skupine:

1. anđele (uobičajeno u MNOŽINI, usp. Post 6:2; Job 1:6; 2:1)
2. Kralja Izraela (usp. II. Sam 7:14; Ps 2:7; 89:26-27)
3. naciju Izrael kao cjelinu (usp. Izl 4:22-23; Pnz 14:1; Hoš 11:1; Mal 2:10)
4. izraelske suce (usp. Ps 82:6).

To je druga uporaba povezana s Isusom. Na taj su način “Davidov sin” i “Božji sin” oboje u odnosu s II. Samuelovom 7; Psalmom 2 i 89. U SZ-u “Božji sin” nikad nije posebno upotrijebljen za Mesiju, osim za eshatološkoga kralja kao jednoga od “pomazanih službenika” Izraela. Doduše, u svicima s Mrtvoga mora naslov s pretpostavkama mesijanskoga je uobičajen (vidi posebne upute u *Dictionary of Jesus and the Gospels*, str. 770). Isto tako “Božji Sin” je naslov Mesije u dva međubiblijska židovska apokaliptička djela (usp. II. Ezdra 7:28; 13:32.37.52; 14:9 i I. Henokova 105:2).

Njegova NZ-na pozadina kad upućuje na Isusa najbolje je sažeta u nekoliko skupina:

1. Njegova pred-egzistencija (usp. Iv 1:1-18).

2. Njegovo jedinstveno (djevičansko) rođenje (usp. Mt 1:23; Lk 1:31-35).
3. Njegovo krštenje (usp. Mt 3:17; Mk 1:11; Lk 3:22. Božji glas s Neba ujedinjuje kraljevskoga kralja iz Psalma 2 s patećim slugom iz Izaije 53).
4. Njegova sotonska kušnja (usp. Mt 4:1-11; Mk 1:12.13; Lk 4:1-13. On je bio kušan da posumnja u Svoje sinovstvo ili u najmanju ruku da ispuni svrhu toga različitim sredstvima osim križem).
5. Njegova potvrda neprihvatljivim ispovjednicima:
  - a. demonima (usp. Mk 1:23-25; Lk 4:31-37.41; Mk 3:11-12; 5:7)
  - b. nevjernicima (usp. Mt 27:43; Mk 14:61; Iv 19:7).
6. Njegova potvrda Njegovim učenicima:
  - a. Matej 14:33; 16:16
  - b. Ivan 1:34.49; 6:69; 11:27.
7. Njegova samo potvrda:
  - a. Matej 11:25-27
  - b. Ivan 10:36.
8. Njegova uporaba prisne metafore Boga kao Oca:
  - a. Njegova uporaba "Abba" za Boga:
    - 1) Marko 14:36
    - 2) Rimljanima 8:15
    - 3) Galaćanima 4:6.
  - b. Njegova ponavljana uporaba riječi Otac (*patēr*) za opis Njegova odnosa s Božanstvom.

U sažetku, naslov "Božji Sin" ima veliko teološko značenje za one koji su poznavali SZ te njegova obećanja i skupine, ali NZ-ni pisci bili su plašljivi kod njegove uporabe s ne-Židovima zbog njihove poganske pozadine uzimanja žena od strane "bogova" s ishodom nastajanja potomaka "titana" ili "giganta".

▣ "koji bijaše rođen od Davidova potomstva po tijelu" Ovo se odnosi na proročanstvo iz II. Samuelove 7. Mesija je bio od Davidove kraljevske loze (usp. Iz 9:7; 11:1.10; Jer 23:5; 30:9; 33:15) iz Judinog plemena (usp. Post 49:4- 12; Iz 65:9). U Evanđelju po Mateju Isus je nekoliko puta bio priznat kao Davidovo potomstvo (usp. 1:6; 9:27; 12:23; 15:22; 20:30.31; 21:9.15; 22:42), što se odrazilo na židovsku nadu o dolasku Davidovskog spasitelja.

Iznenadujuće da Pavao nije naglasio taj vid Isusa. Ovo je spomenuo samo ovdje i u II. Timoteju 2:8; oba odlomka mogu biti navedena iz vjeroispovijedne odredbe rane Crkve. NIDNTT, tom 3, str. 61, popisuje nekoliko NZ-nih tekstova Pisma koji mogu odražavati rana kristološka vjerovanja/crkvene pjesme/liturgiju (tj. Rim 1:3-4; 8:34; I. Kor 15:3-4; Fil 2:6-11; I. Tim 3:16; II. Tim 2:8; I. Pt 3:18-20).

▣

NASB, NKJV, NRSV	"po tijelu"
TEV	"kao njegova ljudskost"
NJB	"po ljudskoj prirodi"

Ovo je bilo ispunjenje proročanstva i potvrda Isusove ljudskosti, što je često bilo osporavano u eklektičkim religijama svijeta prvoga stoljeća (usp. I. Iv 1:1-4; 4:1-3). Ovaj stih jasno pokazuje da Pavao nije uvijek koristio pojam "tijelo" (*sarx*) u negativnome smislu (usp. 2:28; 9:3). Doduše, uobičajeno je Pavao koristio "tijelo" u oprečju s "duhom" (usp. 6:19; 7:5.18.25; 8:3-9.12.13; I. Kor 5:5; II. Kor 1:17; 11:18; Gal 3:3; 5:13.16.17-19.24; 6:8; Ef 2:3; Kol 2:11.13.18.23).

Ova gramatička građa *kata* (po, prema, sukladno) i AKUZATIV uspoređeni su u stihu 4. Isus je oboje i čovjek (po tijelu, stih 3) i Božanstvo (po Duhu, stih 4). Ova je doktrina o utjelovljenju ključna (usp. I. Iv 4:1-3). To također može podrazumijevati Isusovu samo-odabranu oznaku, "Sin Čovječji" (usp. Ps 8:4; Ez 2:1 [čovjek] i Dn 7:13 [Božanstvo]).

POSEBNA TEMA: TIJELO (*sarx*)

Ovaj pojam bio je najčešće korišten od Pavla u Galaćanima i njegovu teološkome razvitku u Rimljanima. Znanstvenici se razlikuju u određivanju različitih suoznačja ovoga pojma. Postoji zasigurno preklapanje u značenjima. Sljedeće je samo namjera zabilježiti širinu semantičkoga polja toga pojma:

- A. ljudsko tijelo: Ivan 1:14; Rimljanima 2:28; I. Korinćanima 5:5; 7:28; II. Korinćanima 4:11; 7:5; 12:7; Galaćanima 1:16; 2:16.20; 4:13; Filipljanima 1:22; Kološanima 1:22.24; 2:5; I. Timoteju 3:16
- B. ljudsko potomstvo: Ivan 3:6; Rimljanima 1:3; 4:1; 9:3.5.8; 11:14; I. Korinćanima 10:18; Galaćanima 4:23.29
- C. ljudska osoba: Rimljanima 3:20; 7:5; 8:7-8; I. Korinćanima 1:29; II. Korinćanima 10:3; Galaćanima 2:16; 5.24
- D. ljudski govor: Ivan 8:15; I. Korinćanima 1:26; II. Korinćanima 1:12; 5:16; 10:2; Galaćanima 6:12
- E. ljudske slabosti: Rimljanima 6:19; 7:18; 8:5-6.9; II. Korinćanima 10:4; Galaćanima 3:3; 5:13.16.19-21; Kološanima 2:18
- F. neprijateljstvo ljudi prema Bogu, u odnosu na posljedice Pada: Rimljanima 7:14; 13:14; I. Korinćanima 3:1.3; Efežanima 2:3; Kološanima 2:18; I. Petrova 2:11; I. Ivanova 2:16

1:4

NASB, NKJV, NRSV, NIV

“bijaše objavljen”

TEV

“bijaše pokazan”

NJB, RSV

“bijaše označen”

NET

“bijaše imenovan”

REB

“bijaše proglašen”

Ovo je jedan AORIST PASIVNOGA PARTICIPA. Bog je konačno Isusa imenovao “Sinom Božjim”. To ne podrazumijeva da je Betlehem bio Isusov početak ili da je On podređen Ocu. Vidi Posebnu temu: Trojstvo u 8:11. Vidi treći odlomak dolje.

▣ “Sinom Božjim sa silom” Autori NZ-a nisu često upućivali na Isusa naslovom “Sin Božji” (usp. Mt 4:3) zbog krivoga podrazumijevanja iz grčke mitologije (to se isto odnosi i na djevičansko rođenje). Zamisao je uobičajeno označena s “jedinstveni, jedan od vrste”. (*monogenes*, usp. Iv 1:18; 3:16,18; I. Iv 4:9). Ovakvo značenje je “Isus, jedini istinski Sin Božji”. Vidi Posebnu temu u 1:3.

NZ ima dva teološka pola koja su se odnosila na Boga Oca i Isusa Sina:

1. oni su jednaki (usp. Iv 1:1; 5:18; 10:30; 14:9; 20:28; II. Kor 4:4; Fil 2:6; Kol 1:15; Heb 1:3) ali
2. oni su odvojene osobnosti (usp. Mk 10:18; 14:36; 15:34).

Moguće je Pavao navodio ranu kristološku vjeroispovijed ili smjerao na YHWH-inog Kralja u Psalmu 2:6.7 ili 110:1 (usp. Djela 2:34-36). Tako čineći on je naglasio cijeli izričaj “Sinom Božjim sa silom” (NIDNTT, tom 2, str. 79) koji se usredotočuje, ne na Njegovo rođenje ili krštenje, nego na Njegovo uzašašće. Doduše, adopcioniističke kristologije (vidi Kazalo) uzimaju stih i navode ga iz njihovih osobnih razloga. S načinom ovoga dokaza-teksta [proof-texting] tumačenja Biblije, netko može napraviti da Biblija ne govori išta (vidi moj tečaj o tumačenju Biblije na besplatnoj www.freebiblecommentary.org).

▣ “uskrsnućem” Bog Otac potvrdio je Isusov život i poruku podignuvši Ga od mrtvih (usp. 4:24; 6:4.9; 8:11; Djela 2:31-33). Isusovo Božanstvo (usp. Iv 1:1-14; Kol 1:15-19; Fil 2:6-11; Heb 1:2-3) i uskrsnuće (usp. 4:25; 10:9-13; I. Kor 15) dvostruki su stupovi kršćanstva.

▣ Ovaj je stih često korišten za obranu hereze “adopcionizma” koja je tvrdila da je Isus bio nagrađen i uzvišen od Boga zbog Njegova primjerenog života poslušnosti. Heretici su tvrdili da On nije bio uvijek (ontološki) Božanstvo, nego je postao Božanstvo kad Ga je Bog uzdignuo od mrtvih. Iako je ovo čista neistina, koja je očita iz mnogih tekstova kao Ivan 1 i 17, nešto je predivno bilo dato Isusu kod Njegova uskrsnuća. Teško je izreći kako Božanstvo može biti nagrađeno, ali to se ipak dogodilo. Čak premda je Isus dijelio vječnu slavu s Ocem, Njegov je položaj bio nekako obogaćen savršenim ispunjenjem Njegova dodijeljenoga zadatka iskupljenja. Uskrsnuće je bila Očeva potvrda života, primjera, učenja, i žrtvene smrti Isusa Nazarećanina; vječno Božanstvo, potpuni čovjek, savršeni Spasitelj, obnovljen i nagrađen, jedinstveni Sin! Vidi Dodatak tri: Adopcionizam.

NASB, NKJV

“po Duhu svetosti”

NKJV

“po duhu svetosti”

TEV

“kao njegovoj božanskoj svetosti”

NJB

“prema duhu, duhu svetosti”

Neki prijevodi stavljaju veliko slovo “D” za Duh, podrazumijevajući Svetoga Duha, dok bi malo slovo “d” moglo upućivati na Isusov ljudski duh. Kao što je Bog Otac Duh, tako je isto, Isus. Drevni hebrejski grčki tekstovi nisu imali velika slova, interpunkciju, i nisu imali podjelu na poglavlja ili stihove, tako da je sve to stvar predaje ili tumačenja prevoditelja.

Postoje tri načina za pregled stihova 3 i 4:

1. kao uputa na Isusove dvije naravi, ljudsku i Božansku
2. kao uputa na dva stupnja Njegova zemaljskog života, ljudskoga i uskrsloga Gospodina
3. kao usporednica na “Isus Krist naš Gospodin”.

▣ **“Isusu”** Aramejsko ime *Isus* isto je kao hebrejsko ime *Jošua*. Bilo je sastavljeno od dvije hebrejske riječi “JHWH” i “spasenje”. Može značiti “JHWH spasava”, “JHWH oslobađa” ili “JHWH je spasenje”. Pouzdanost značenja može biti viđen u Mateju 1:21.25.

▣ **“Kristu”** Ovo je bio grčki prijevod hebrejskoga pojma *messiah* (BDB 603), koji znači “pomazani”. U SZ-u bilo je pomazano nekoliko skupina vođa (proroci, svećenici, i kraljevi) kao znak Božjega odabira i opremanja. Isus je ispunio sve tri od ovih pomazanih službi (usp. Heb 1:2-3).

SZ predvidio je da će Bog poslati posebnoga “pomazanika” kao vratara u Novo doba pravедnosti. Isus je bio Njegov poseban “sluga”, “sin”, i “Mesija”.

POSEBNA TEMA: MESIJA

Ovo je uzeto iz mojih bilježaka komentara Daniela 9:6. Poteškoća u tumačenju ovoga stiha je zbog mogućega značenja povezanog s pojmom Mesija ili pomazanik (BDB 603):

1. bilo je korišteno za židovske kraljeve (npr. I. Sam 2:10; 12:3)
2. bilo je korišteno za židovske svećenike (npr. Lev 4:3.5)
3. bilo je korišteno za Kira (usp. Iz 45:1)
4. #1 i #2 povezane su u Psalmu 110 i Zahariji 4
5. bilo je korišteno za Božji poseban dolazak, Davidovskog Kralja da u novo doba donese pravедnost:
  - a. plemenu Jude (usp. Post 49:10)
  - b. kući Jišajevoj (usp. II. Sam 7)
  - c. sveopću kraljevsku vladavinu (usp. Ps 2; Iz 9:6; 11:1-5; Mih 5:1-4 i dalje)

Osobno sam očaran poistovjećivanjem “pomazanika” s Isusom iz Nazareta zbog:

1. uvođenja vječnoga Kraljevstva u poglavlju 2 tijekom četvrtoga kraljevstva
2. uvođenja “sina čovječjega” u 7:13 koji je početak vječnoga Kraljevstva
3. kratke rečenice o iskupljenju u 9:24, koja vodi prema vrhunskoj točki povijesti paloga svijeta
4. Isusovog korištenja Knjige Daniela u NZ-u (usp. Mt 24:15; Mk 13:14).

▣ **“Gospodinu”** U judaizmu je zavjetno ime za Boga, JHWH, postalo tako sveto da su ga rabini zamijenili naslovom “Gospodin” (*Adon*), kad su čitali Pisma jer su se bojali uzaludno uzimati Božje ime (usp. Izl 20:7; Pnz 5:11) i tako prekršiti jednu od Deset zapovijedi. Kad su NZ-ni autori nazivali Isusa “Gospodinom” (“Kurios”) u teološkim okvirima, oni su potvrđivali Njegovo Božanstvo (usp. Djela 2:36; Rim 10:9-13; Fil 2:6-11).

POSEBNA TEMA: IMENA ZA BOŽANSTVO

- A. *El* (BDB 42, KB 48)
1. Izvorno značenje općenitoga drevnog pojma za božanstvo je neizvjesno, iako mnoge škole vjeruju da dolazi od akadskog korijena, “biti jak” ili “biti moćan, silan” (usp. Post 17:1; Br 23:19; Pnz 7:21; Ps 50:1).
  2. U kanaanskom panteonu najviši bog je *El* (tekstovi iz Ras Šamre)
  3. U Bibliji *El* uobičajeno nije složenica s drugim pojmovima. Ove su složenice postale način davanja osobina za Boga:
    - a. *El-Elyon* (“Bog Previšnji”, BDB 42 & 751 II), Postanak 14:18-22; Ponovljeni zakon 32:8; Izaija 14:14
    - b. *El-Roi* (“Bog koji vidi” ili “Bog koji otkriva Sâm Sebe” BDB 42 & 909), Postanak 16:13
    - c. *El-Shaddai* (“Bog Svemogućí” ili “Bog svakoga milosrđa” ili “Bog planine”, BDB 42 & 994), Postanak 17:1; 35:11; 43:14; 49:25; Izlazak 6:3
    - d. *El-Olam* (“Vječan Bog”, BDB 42 & 761), Postanak 21:33. Ovaj je pojam teološki povezan na Božje obećanje Davidu, II. Samuelova 7:13.16
    - e. *El-Berit* (“Bog Saveza”, BDB 42 & 136), Suci 9:46
  4. *El* je istovjetno s:
    - a. YHWH u Psalmu 85:8; Izlasku 42:5
    - b. *Elohim* u Postanku 46:3; Job 5:8, “Ja Jesam *El, Elohim* vašeg Oca”
    - c. *Shaddai* u Postanku 49:25
    - d. “ljubomorán” u Izlasku 34:14; Ponovljenome zakonu 4:24; 5:9; 6:15
    - e. “milosrdan” u Ponovljenome zakonu 4:31; Nehemiji 9:31
    - f. “velik i strašan” u Ponovljenome zakonu 7:21; 10:17; Nehemiji 1:5; 9:32; Danielu 9:4
    - g. “spoznaja, znanje” u I. Samuelovoj 2:3
    - h. “moje jako utočište” u II. Samuelovoj 22:33
    - i. “moj osvetnik” u II. Samuelovoj 22:48
    - j. “sveti” u Izaiji 5:16
    - k. “moćan” u Izaiji 10:21
    - l. “moje spasenje” u Izaiji 12:2
    - m. “velik i silan” u Jeremiji 32:18
    - n. “osvetnik” u Jeremiji 51:56
  5. Složenice svih SZ-nih imena za Boga nađene su u Jošui 22:22 (*El, Elohim, YHWH*, ponavljano)
- B. *Elyon* (BDB 751, KB 832)
1. Osnovno značenje je “velik”, “uzvišen” ili “uzdignut” (usp. Post 40:17; I. Kr 9:8; II. Kr 18:17; Neh 3:25; Jer 20:2; 36:10; Ps 18:13).
  2. Korišteno je u usporednom smislu za nekoliko drugih imena/naslava Božjih:
    - a. *Elohim* – Psalm 47:1-2; 73:11; 107:11
    - b. *YHWH* – Postanak 14:22; II. Ljetopisa 22:14
    - c. *El-Shaddai* – Psalm 91:1.9
    - d. *El* – Brojevi 24:16
    - e. *Elah* – korišteno često u Danielu 2-6 i Ezri 4-7, povezano s *illair* (aramejski za “Previšnji Bog”) u Danielu 3:26; 4:2; 5:18.21
  3. Često je korišten od ne-Izraelaca:
    - a. Melkisedek, Postanak 14:18-22
    - b. Balaam, Brojevi 24:16
    - c. Mojsije, govoreći o narodima u Ponovljenome zakonu 32:8
    - d. Evanđelje po Luki u NZ-u, pisano za ne-Židove, također koristi grčku istoznačnicu *Hupsistos* (usp. 1:32.35.76; 6:35; 8:28; Djela 7:48; 16:17)
- C. *Elohim* (MNOŽINA), *Eloah* (JEDNINA), prvenstveno korišten u poeziji (BDB 43, KB 52)

1. Ovaj pojam nije nađen izvan Staroga zavjeta.
2. Ova riječ može označiti Boga Izraelovog ili bogove naroda (usp. Izl 12:12; 20:3). Abrahamova obitelj bila je mnogobožačka (usp. Jš 24:2).
3. Može upućivati na izraelske suce (usp. Izl 21:6; Ps 82:6).
4. Pojam *elohim* korišten je i za druga duhovna bića (anđele, demone) kao u Ponovljenome zakonu 32:8 (LXX); Psalmu 8:5; Jobu 1:6; 38:7.
5. U Bibliji to je prvi naslov/ime za Božanstvo (usp. Post 1:1). Isključivo je korišten do Postanka 2:4, gdje je vezan s YHWH. U osnovi (teološki) upućuje na Boga kao stvaratelja, hranitelja, i davatelja svega života na ovoj Zemlji (usp. Ps 104). To je istoznačnica s *El* (usp. Pnz 32:15-19). Može se također usporediti YHWH kao što je Psalm 14 (*Elohim*) točno kao Psalm 53 (YHWH), osim za promjene Božanskih imena.
6. Iako je MNOŽINA i korištena je za druge bogove, ovaj pojam često označava Boga Izraela, ali uobičajeno ima SINGULARNI GLAGOL za označavanje jednobožačke uporabe.
7. Ovaj pojam nađen je u mjesecima ne-Izraelaca kao ime za božanstvo:
  - a. Melkisedek, Postanak 14:18-22
  - b. Balaam, Brojevi 24:2
  - c. Mojsije, kad govori o narodima, Ponovljeni zakon 32:8
8. Čudno da je zajedničko ime za jednobožačkoga Boga Izraela u MNOŽINI! Premda nije sigurno, evo teorija:
  - a. hebrejski ima mnogo MNOŽINA, često korištenih za naglašavanje. Usko vezano na ovo je kasniji hebrejski gramatički član nazvan “množina Veličanstva”, gdje je MNOŽINA korištena za uvećavanje poimanja
  - b. ovo može upućivati na anđeosko vijeće, s kojim se Bog susreće u Nebu i koje vrši Njegove zapovijedi (usp. I. Kr 22:19-23; Job 1:6; Ps 82:1; 89:5.7)
  - c. čak je i moguće da ono odražava NZ-no otkrivenje jednoga Boga u tri Osobe. U Postanku 1:1 Bog stvara; Postanak 1:2 Duh lebdi, a iz NZ-a Isus je posrednik Boga Oca u stvaranju (usp. Iv 1:3.10; Rim 11:36; I. Kor 8:6; Kol 1:15; Heb 1:2; 2:10).

D. YHWH (BDB 217, KB 394)

1. Ovo je ime koje odražava Božanstvo kao Savez učinjen od Boga; Bog kao Spasitelj, Iskupitelj! Ljudi su prekršili Savez, ali Bog je vjeran Svojoj riječi, obećanju, Savezu (usp. Ps 103). Ovo je ime prvi puta spomenuto u skladu s *Elohim* u Postanku 2:4. U Postanku 1 – 2, ne postoje dva izvješća, nego dva naglaska: (1) Bog kao Stvoritelj svemira (fizički) i (2) Bog kao poseban Stvoritelj čovječanstva. Postanak 2:4 – 3:24 počinje posebnim otkrivenjem o povlaštenome položaju i svrsi čovječanstva, kao i s poteškoćom grijeha te pobunom povezanom s jedinstvenim položajem.
2. U Postanku 4:26 rečeno je “čovjek je počeo zazivati ime GOSPODNJE” (YHWH). Doduše, Izlazak 6:3 daje naslutiti da su rani zavjetni ljudi (patrijarsi i njihove obitelji) poznali Boga jedino kao *El-Shaddai*. Ime YHWH objašnjeno je samo jednom u Izlasku 3:13-16, posebice u stihu 14. Doduše, Mojsijeva pisanja često tumače riječi narodnom igrom riječi, ne etimološki (usp. Post 17:5; 27:36; 29:13-35). Postoji nekoliko teorija o značenju toga imena (uzeto iz IDB, tom 2, str. 409-11):
  - a. iz arapskog korijena, “pokazati vatrenu ljubav”
  - b. iz arapskog korijena “puhati” (YHWH kao olujni Bog)
  - c. iz ugaritskoga (kanaanskoga) korijena “govoriti”
  - d. slijedeći fenički natpis, UZROČNI PARTICIP znači “Onaj koji održava” ili “Onaj koji utemeljuje”
  - e. iz hebrejskoga *Qal*-oblika “Onaj koji jeste”, ili “Onaj koji je prisutan” (u budućem smislu, “Onaj koji će biti”)
  - f. iz hebrejskoga *Hiphil*-oblika “Onaj koji uzrokuje biti”
  - g. iz hebrejskoga korijena “živjeti” (tj. Post 3:20), što znači “uvijek živi, jedini živi Bog”
  - h. iz okvira Izlaska 3:13-16 igra s oblikom IMPERFEKTA korištenim u smislu PERFEKTA, “Ja ću nastaviti biti što Ja moram biti” ili “Ja ću nastaviti biti što sam uvijek bio” (usp. J. Wash Watts, *A Survey of Syntax in the Old Testament*, str. 67). Puno ime YHWH često je

izraženo u kraticama ili moguće u izvornome obliku:

- (1) *Yah* (tj. Hallelu - yah, BDB 219, i Izl 15:2; 17:16; Ps 89:9; 104:35)
  - (2) *Yahu* (“iah” završetak imena, tj. Isaiah [Izaija – op.prev.])
  - (3) *Yo* (“Jo” početak imena, tj. Jošua ili Joel)
3. U kasnijem je judaizmu zavjetno Ime postalo tako sveto (četveroslovno) da su ga se Židovi bojali izreći kako ne bi prekršili zapovijed iz Izlaska 20:7; Ponovljenoga zakona 5:11; 6:13. Tako su zamijenili hebrejski oblik za “vlasnik”, “gospodar”, “muž”, “gospodin” – *adon* ili *adonai* (moj gospodin). Kad su u svojim čitanjima SZ-nih tekstova došli na YHWH oni su izgovarali “gospodin”. To je zašto se YHWH u engleskim prijevodima piše GOSPODIN.
4. Kao s *El*, YHWH je često povezan s drugim pojmovima kako bi se naglasile određene osobine Izraelovog Boga Saveza. Budući da postoji mnogo mogućih vezanih pojmova, evo nekih:
- a. *YHWH – Yireh* (YHWH će providjeti, BDB 217 & 906), Postanak 22:14
  - b. *YHWH – Rophekha* (YHWH je tvoj iscjelitelj, BDB 217 & 950, *Qal PARTICIP*), Izlazak 15:26
  - c. *YHWH – Nissi* (YHWH je moj stijeg, BDB 217 & 651), Izlazak 17:15
  - d. *YHWH – Meqaddishkem* (YHWH Onaj koji te posvećuje, BDB 217 & 872, *Piel PARTICIP*), Izlazak 31:13
  - e. *YHWH – Shalom* (YHWH je Mir, BDB 217 & 1022), Suci 6:24
  - f. *YHWH – Sabbaoth* (YHWH gostoljubivosti, BDB 217 & 878), I. Samuelova 1:3.11; 4:4; 15:2; često u prorocima
  - g. *YHWH – Ro’I* (YHWH je moj pastir, BDB 217 & 944, *Qal PARTICIP*), Psalam 23:1
  - h. *YHWH – Sidqenu* (YHWH je naša pravednost, BDB 217 & 841), Jeremija 23:6
  - i. *YHWH – Shammah* (YHWH je tamo, BDB 217 & 1027), Ezekiel 48:35.

1:5 “mi” Pavao ne spominje ni jednu drugu osobu u svome uvodu, kao što to često čini u svojim pismima. Ovaj prvi izričaj upućuje na Pavlovo obraćenje i određivanje na cesti za Damask (usp. Djela 9), što snažno podrazumijeva uredničku uporabu “mi”.

▣ **“primili milost i apostolstvo”** Pavao potvrđuje ne samo dar spasenja kroz Krista, nego i povezanost s tim darom, pozivom da bude apostol pogana [ne-Židova – op.prev]. Sve se ovo dogodilo trenutačno na cesti za Damask (AORIST AKTIVNOGA INDIKATIVA, usp. Djela 9:1-22; 22:3-16; 26:9-18). To nije bilo zbog zasluga, nego namjenska milost!

Moguće su “milost” i “apostolstvo” uzeti kao jedno, “dar apostolstva” (NET bilješka #13). Svi od raznovrsnih prijevoda popisanih u *The New Testament in 26 Translations* (str. 646) to vide i kao brza rješenje/’rješenja iz ruke’.

▣ **“da dovedemo do”** Ovo je druga uporaba *eis* u svrhu okvira (usp. stih 1). Evanđelje obnavlja sliku Božju u čovječanstvu kroz vjeru u Isusa. To omogućuje izvornoj svrsi Božjoj da bude očitovan, što znači ljude u prisnome zajedništvu s Njim koji odražava Svoju narav (usp. stih 7).

NASB, NJB

“ove poslušnosti vjere”

NKJV

“zbog poslušnosti do vjere”

NRSV

“da dovedemo do poslušnosti vjere”

TEV

“da povjeruju i poslušaju”

Ovo je prva uporaba središnjega pojma, “vjere”, u Rimljanima (vidi Posebnu temu u 4:5). To je bilo upotrijebljeno na tri različita načina u ovome poglavlju i knjizi [Poslanici Rimljanima – op.prev.]:

1. stih 5: korišteno je za tijelo istina ili doktrina u odnosu prema Isusu i životu kršćanina (usp. Djela 6:7; 13:8; 14:22; 16:5; Rim 14:1; 16:26; Gal 1:23; 6:10; Juda stihovi 3.20).
2. stih 8: korišteno je u smislu osobnoga pouzdanja u Isusa. Engleski pojmovi “povjerenje”, “vjera”, i “pouzdanje” svi prevode jedan grčki pojam (*pistis/pisteuo*). Evanđelje je oboje i konceptualno (doktrina) i osobno (usp. stih16; Iv 1:12; 3:16). Vidi Posebnu temu u 4:5.
3. stih 17: korišteno je u njegovu SZ-nome smislu pouzdanosti, odanosti, ili sigurnosti. Ovo je značenje Habakuka 2:4. U SZ-u ne postoji razvitak doktrine vjere, nego primjer nakon primjera življenja vjere (usp. Abraham u Post 15:6),

ne savršene vjere nego vjere koja se hrva (usp. Heb 11). Nada čovječanstva nije njegova sposobnost pravilnoga vršenja ili povjerenja, nego je ona u Božjoj naravi (usp. 3:24; 6:23; Ef 2:8-9). Jedino Bog je vjeran (usp. Mal 3:6)! Postoji niz djela koja mogu biti nazvana događaj spasenja:

- a. pokajanje (usp. 2:4; Mk 1:15; Lk 13:3.5; Djela 3:16.19; 20:21)
- b. povjerenje/vjera (usp. 1:16; Iv 1:12; 3:16; Djela 16:31, krštenje je javno priznanje jedne vjere)
- c. poslušnost (usp. 2:13; II. Kor 9:13; 10:5; I. Pt 1:2.22)
- d. ustrajnost (usp. 2:7; Lk 18:1; II. Kor 4:1.16; Gal 6:9; II. Sol 3:13).

Postoje uvjeti Novoga saveza. Mi moramo primiti/povjеровати i nastaviti primati/povjеровати Božjoj ponudi u Kristu (usp. stih 16; Iv 1:12).

POSEBNA TEMA: POVJERENJE, POUZDANJE, VJERA, I VJERNOST U STAROME ZAVJETU מִצְוָה

I. Otvaranje izjave

Treba biti izjavljeno da uporaba ove teološke zamisli, tako ključne za NZ, nije jasno određena u SZ-u. Ona je zasigurno tamo, ali prikazana u ključu izabranih odlomaka i osoba.

SZ spaja:

- A. pojedinca i zajednicu
- B. osobni susret i zavjetnu poslušnost.

Vjera je oboje i osobni susret i svakodnevni način života! Lakše ju je opisati u osobi nego u leksičkome obliku (tj. proučavanje riječi). Ovaj osobni vid najbolje je slikovito opisan u:

- A. Abrahamu i njegovu potomstvu
- B. Davidu i Izraelu.

Ovi ljudi susreli su Boga i njihovi životi bili su trajno promijenjeni (ne savršeni životi, već neprekidna vjera). Kušnja je otkrila slabost i snagu njihove vjere u susretu s Bogom, ali prislan, odnos pouzdanja nastavio se kroz vrijeme! Bila je iskušana i pročišćena, ali je nastavljena kao svjedočenje njihove pobožnosti i načina života.

II. Uporaba glavnog korijena

A. מִצְוָה (BDB 52)

1. GLAGOL

- a. *Qal* osnova – poduprijeti, ojačati (II. Kr 10:1.5; Est 2:7, ne teološka uporaba)
- b. *Niphal* osnova – učiniti sigurnim ili čvrstim, ustanoviti, potvrditi, biti vjeran ili pouzdan:
  - (1) čovjekovo, Izaija 8:2; 53:1; Jeremija 40:14
  - (2) od stvari, Izaija 22:23
  - (3) Božje, Ponovljeni zakon 7:9.12; Izaija 49:7; Jeremija 42:5
- c. *Hiphil* osnova – stajati čvrsto, vjerovati, pouzdati se:
  - (1) vjerova Abraham Bogu, Postanak 15:6
  - (2) Izraelci u Egiptu su vjerovali, Izlazak 4:31; 14:31 (nijekano u Pnz 1:32)
  - (3) Izraelci su vjerovali YHWH-i koji je govorio kroz Mojsija, Izlazak 19:9; Psalam 106:12.24
  - (4) Ahaz nije vjerovao u Boga, Izaija 7:9
  - (5) tkogod vjeruje u to/njega, Izaija 28:16
  - (6) vjerovati istine o Bogu, Izaija 43:10-12.

2. IMENICA (MUŠKI ROD) – vjernost (tj. Pnz 32:20; Iz 25:1; 26:2).

3. PRIDJEV – zaista, uistinu, slažem se, moglo bi biti (usp. Pnz 27:15-26; I. Kr 1:36; I. Ljet 16:36; Iz 65:16; Jer 11:5; 28:6). Ovo je obredno korištenje “amen” u SZ-u i NZ-u.

B. אָמֵן (BDB 54) IMENICA ŽENSKOG RODA, nepokolebljivost, odanost, istina:

1. ljudska, Izaija 10:20; 42:3; 48:1
2. Božja, Izlazak 34:6; Psalam 117:2; Izaija 38:18.19; 61:8
3. od istine, Ponovljeni zakon 32:4; I. Kraljevima 22:16; Psalam 33:4; 98:3; 100:5; 119:30; Jeremija 9:4; Zaharija 8:16.

C. אֱמוּנָה (BDB 53), nepokolebljivost, postojanost, čestitost:

1. ruku, Izlazak 17:12
  2. vremena, Izaija 33:6
  3. ljudi, Jeremija 5:3; 7:28; 9:2
  4. Božja, Psalam 40:11; 88:12; 89:2.3.6.9; 119:138.
- III. Pavlova uporaba ove SZ-ne zamisli
- A. Pavao temelji SZ-no razumijevanje YHWH i svoje novo razumijevanje na svome osobnom susretu s Isusom na putu za Damask (usp. Djela 9; 22; 26).
  - B. Pronašao je i SZ-nu potporu za svoje novo razumijevanje u dva ključna SZ-na odlomka koji koriste korijen $\pi\sigma\varsigma$.
    1. Postanak 15:6 – ishod Abramova osobnog susreta potaknutog od Boga (Post 12) bio je život vjere u poslušnosti (Post 12-22). Pavao na ovo cilja u Rimljanima 4 i Galaćanima 3
    2. Izaija 28:16 – onima koji vjeruju u to (tj. Božji prokušani i čvrsto postavljeni ugaoni kamen) nikad neće biti:
      - a. Rimljanima 9:33, “posramljeni” ili “razočarani”
      - b. Rimljanima 10:11, isto kao gore
    3. Habakuk 2:4 – oni koji poznaju vjernog Boga trebali bi živjeti vjerne živote (usp. Jer 7:28). Pavao je koristio ovaj tekst u Rimljanima 1:17 i Galaćanima 3:11 (također zabilježite Heb 10:38).
- IV. Petrova uporaba SZ-ne zamisli
- A. Petar usklađuje:
    1. Izaija 8:14 – I. Petrova 2:8 (kamen spoticanja)
    2. Izaija 28:16 – I. Petrova 2:6 (ugaoni kamen)
    3. Psalam 111:22 – I. Petrova 2:7 (odbačeni kamen).
  - B. On uključuje jedinstven jezik koji opisuje Izrael, “izabrani rod, kraljevstvo svećenstvo, sveti narod Božja svojina” iz:
    1. Ponovljenog zakona 10:15; Izaije 43:21
    2. Izaije 61:6; 66:21
    3. Izlaska 19:6; Ponovljenog zakona 7:6
i sada to upotrebljava za vjeru Crkve u Krista.
- V. Ivanova uporaba zamisli
- A. Njegovo korištenje u NZ-u
Pojam “vjerovao” dolazi od grčkog pojma (*pisteuō*) koji se može prevesti i “povjerovati”, “vjera”, ili “pouzdanje”. Na primjer, IMENICA se ne pojavljuje u Evanđelju po Ivanu, ali je česta uporaba GLAGOLA. U Ivanu 2:23-25 postoji neizvjesnost o iskrenoj predanosti mnoštva Isusu iz Nazareta kao Mesiji. Ostali primjeri površne uporabe ovog pojma “povjerovati” nalaze se u Ivanu 8:31-59 i Djelima apostolskim 8:13.18-24. Prava biblijska vjera više je od početnoga odaziva. Ona mora biti slijeđena postupkom učenitva (usp. Mt 13:20-22.31-32).
  - B. Njena uporaba s PRIJEDLOZIMA
    1. *eis* znači “u”. Ova jedinstvena građa naglašava vjernikovo stavljanje njihova pouzdanja/vjere u Isusa:
      - a. u Njegovo ime (Iv 1:12; 2:23; 3:18; I. Iv 5:13)
      - b. u Njega (Iv 2:11; 3:15.18; 4:39; 6:40; 7:5.31.39.48; 8:30; 9:36; 10:42; 11:45.48; 17:37.42; Mt 18:6; Djela 10:43; Fil 1:29; I. Pt 1:8)
      - c. u Mene (Iv 6:35; 7:38; 11:25.26; 12:44.46; 14:1.12; 16:9; 17:20)

- d. u Sina (Iv 3:36; 9:35; I. Iv 5:10)
- e. u Isusa (Iv 12:11; Djela 19:4; Gal 2:16)
- f. u Svjetlo (Iv 12:36)
- g. u Boga (Iv 14:1).
- 2. *en* znači “u” kao u Ivanu 3:15; Marku 1:15; Djelima 5:14
- 3. *epi* znači “u” ili “na temelju čega“ [iznad, nad], kao u Mateju 27:42; Djelima 9:42; 11:17; 16:31; 22:19; Rimljanima 4:5.24; 9:33; 10:11; I. Timoteju 1:16; I. Petrovoj 2:6.
- 4. DATIV bez PRIJEDLOGA kao u Galaćanima 3:6; Djelima 18:8; 27:25; I. Ivanovoj 3:23; 5:10
- 5. *hoti*, što znači “vjerovati da”, daje sadržaj kako što vjerovati:
  - a. Isus je Svetac Božji (Iv 6:69)
  - b. Isus je Ja Jesam (Iv 8:24)
  - c. Isus je u Ocu i Otac je u Njemu (Iv 10:38)
  - d. Isus je Mesija (Iv 11:27; 20:31)
  - e. Isus je Sin Božji (Iv 11:27; 20:31)
  - f. Isus je bio poslan od Oca (Iv 11:42; 17:8.21)
  - g. Isus je jedno s Ocem (Iv 14:10-11)
  - h. Isus dolazi od Oca (Iv 16:27.30)
  - i. Isus poistovjećuje Sebe u zavjetnom imenu Oca, “Ja Jesam” (Iv 8:24; 13:19)
  - j. mi ćemo živjeti s Njim (Rim 6:8)
  - k. Isus je umro i ponovo ustao (I. Sol 4:14).

VI. Zaključak

Biblijska vjera je čovjekov odaziv na Božansku riječ/obećanje. Bog uvijek započinje (tj. Iv 6:44.65), ali dio ovoga Božanskog navještanja je potreba čovjekova odaziva:

- A. pouzdanje
- B. zavjetna poslušnost.

Biblijska vjera je:

- 1. osobni odnos (početna vjera)
- 2. potvrda biblijske istine (vjera u Božje otkrivenje)
- 3. prikladan odgovor u poslušnosti (svakodnevna vjera).

Biblijska vjera nije karta za Nebo ili polica osiguranja. To je osobni odnos. To je svrha stvaranja i ljudi stvorenih na sliku i sličnost Boga (usp. Post 1:26-27). Ishod je “prisnost”. Bog zahtijeva zajedništvo, a ne određeno teološko stajalište! Ali zajedništvo sa svetim Bogom zahtijeva da djeca pokazuju “obiteljske” osobine (tj. svetost, usp. Lev 19:2; Mt 5:48; I. Pt 1:15-16). Pad (usp. Post 3) je povrijedio našu sposobnost ispravnoga odaziva. Stoga, Bog je djelovao za naše dobro (usp. Ez 36:27-38), dajući nam “novo srce” i “novog duha”, koji nam kroz vjeru i pokajanje omogućava zajedništvo s Njim i poslušnost Njemu!

Svo troje je ključno. Svo troje se mora držati. Cilj je upoznati Boga (hebrejski i grčki smisao) i odražavati Njegovu narav u našim životima. Cilj vjere nije Nebo jednoga dana, nego Kristo-sličnost svakoga dana!

Čovjekova vjernost je ishod (NZ), ne temelj (SZ) odnosa s Bogom: čovjekova vjera u Njegovu vjernost; čovjekovo pouzdanje u Njegovu pouzdanost. Srce NZ-nog gledišta na spasenje je da se ljudi moraju početno i neprekidno odazivati na početnu Božju milost i milosrđe pokazanu u Kristu. On je ljubio, On je poslao, On je providio; mi moramo odgovoriti u vjeri i vjernosti (usp. Ef 2:8-9 i 10)!

Vjeran Bog želi vjerne ljude da otkrije Sâm Sebe nevjernom svijetu i dovede ga u osobnu vjeru u Njega.

NASB
NKJV
NRSV
TEV
NJB

“ za slavu Njegova imena”
“za Njegovo ime”
“ za slavu njegovog imena”
“za Kristovu slavu”
“za čast njegovog imena”

Vidi Posebnu temu u 10:9.

▣ **“ove poslušnosti vjere”** Doslovni grčki izričaj je “za (*eis*) poslušnost”. Evandjelje ima:

1. trenutačnu poslušnost pokajanja i vjere
2. životni način poslušnosti Kristo-sličnosti i ustrajnosti.

Evandjelje je milosni dar ali s očekivanim ishodbama! NZ je Savez kao SZ. Oboje zahtijevaju odaziv vjere/poslušnosti. Oboje imaju dobrobiti, odgovornosti, i očekivanja (tj. Ef 1:4; 2:10). To nisu djela pravednosti nego djela potvrde (usp. Jak, I. Iv)! Vječni život ima vidljive osobine!

▣

NASB, NRSV	“ među svim poganima”
NKJV	“među svim narodima”
TEV	“ljudima svih naroda”
NJB	“za sve poganske narode”

Ovo je sveopće Evandjelje. Božje obećanje iskupljenja u Postanku 3:15 uključivalo je svo čovječanstvo. Isusova nadomjesna smrt uključivala je svu palu djecu Adama (usp. 5:18; Iv 1:29; 3:16; 4:42; 6:33.51; I. Kor 15:22; II. Kor 5:19; Ef 2:11-3:13; I. Tim 2:4; 4:10; Tit 2:11; Heb 2:9; II. Pt 3:9; I Iv 2:2; 4:14). Pavao je vidio svoj poseban poziv kao propovijedanje Božjega Evandjelja poganima (usp. Djela 9:15; 22:21; 26:17; Rim 11:13; 15:16; Gal 1:16; 2:29; Ef 3:2.8; I. Tim 2:7; II. Tim 4:17).

POSEBNA TEMA: BOBOVE EVANĎEOSKE PREDRASUDE

Moram priznati tebi čitatelju da sam bio pristran na ovoj točki. Moja sustavna teologija nije kalvinizam ili dispencionalistička, nego Veliko evangelizacijsko poslanje (usp. Mt 28:18-20; Lk 24:46-47; Djela 1:8). Vjerujem da je Bog imao vječni naum za iskupljenje sveg čovječanstva (npr. Post 3:15; 12:3; Izl 19:5-6; Jer 31:31-34; Ez 18; 36:22-39; Djela 2:23; 3:18; 4:28; 13:29; Rim 3:9-18.19-20.21-31), svih onih stvorenih na Njegovu sliku i sličnost (usp. Post 1:26-27). Savezi su ujedinjeni u Kristu (usp. Gal 3:28-29; Kol 3:11). Isus je Božja Tajna, skrivena ali sad otkrivena (usp. Ef 2:11-3:13)! NZ-no Evandjelje, ne Izrael, ključ je Pisma.

Ovo pred-razumijevanje daje boju svima mojim tumačenjima Pisma. Pročitao sam sve njegove tekstove! To je zasigurno predrasuda (svi ih tumači imaju!), ali to je Pisamsko-izvještajna pretpostavka.

1:6 “ste i vi” Pavao je bio jedan krajnji primjer (tj. progonitelj Crkve) Božje milosti, ali i njegovi su čitatelji bili primjeri nezaslužene, nezavršene Božje milosti.

▣

NASB, NKJV	“ pozvani od Isusa Krista”
NRSV	“koji su bili pozvani pripadati Isusu Kristu”
TEV	“koga je Bog pozvao da pripada Isusu Kristu”
NJB	“njegovim pozivom da pripada Isusu Kristu”

Ovo može biti:

1. igra pojma “crkva”, koji znači “jednom pozvani” ili “jednom okupljeni”
2. upućivanje na Božanski izbor (usp. Rim 8:29-30; 9:1 i dalje; Ef 1:4.11; 3:21; 4:1.4)
3. prijevod izričaja The Revised English Bible: “vi koji ste čuli poziv i pripadate Isusu Kristu”.

Ovo odražava i razumijevanje toga izričaja kao prevedeni NRSV, TEV, i JB. Vidi Posebnu temu dolje.

POSEBNA TEMA: POZVANI

Bog uvijek poduzima prvi korak u pozivanju, izbiranju, i mamljenju vjernika Sebi (usp. Iv 6:44. 65; 15:16; I. Kor 1:12; Ef 1:4-5.11). Pojam “poziv” bio je korišten u nekoliko teoloških značenja.

- A. Grješnici su pozvani na spasenje milošću Božjom kroz dovršeno Kristovo djelo i posvećenje Duha (tj. *klētos*, usp. Rim 1:6-7; 9:24, što je teološki istovjetno s I. Kor 1:1-2 i II. Tim 1:9; II. Pt 1:10).
- B. Poziv grješnicima u ime Gospodinovo da budu spašeni (tj. *epikaleō*, usp. Djela 2:21; 22:16; Rim 10:9-13). Ova izjava je židovski idiom slavljenja.

- C. Vjernici su pozvani živjeti Kristo-slične živote (tj. *klēsis*, usp. I. Kor 1:26; 7:20; Ef 4:1; Fil 3:14; II. Sol 1:11; II. Tim 1:9).
- D. Vjernici su pozvani služiti zadacima (usp. Djela 13:2; I. Kor 12:4-7; Ef 4:1).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 1:7

⁷svima koji su ljubljani od Boga u Rimu, pozvani kao sveti: milost vam i mir od Boga našega Oca i Gospodina Isusa Krista.

1:7 “ljubljeni od Boga” Ovaj je izričaj često bio korišten za Isusa (usp. Mt 3:17; 17:5). Sad je bio korišten za crkvu u Rimu! To pokazuje dubinu Božje ljubavi za one koji se pouzdaju u Njegovog Sina. Ova vrsta prijenosa može također biti viđena u Efežanima 1:20 (Božja djelovanja u korist Isusa) i Efežanima 2:5-6 (Isusova djelovanja u korist vjernika).

▣ **“u Rimu”** Pavao nije započeo ovu crkvu. Nitko ne zna tko jeste (vidi Uvod). [Poslanica] Rimljanima bilo je pismo predstavljanja njega samoga crkvi koja je već bila utemeljena. Knjiga [Poslanica] Rimljanima Pavlovo je najviše razvijajuće predstavljanje Evanđelja koje je on propovijedao. Najmanje je bilo pod utjecajem mjesnoga stanja iako su postojale napetosti između vjernika Židova i vjernika pogana [ne-Židova – op.prev.] kojima tumači kroz čitavo pismo (posebice poglavlja 9 – 11).

NASB	“pozvani kao sveti”
NKJV, NRSV, NJB	“pozvani da budete sveti”
TEV	“pozvani da budete njegov vlastiti narod”

Pojam “sveti” upućivao je na položaj vjernika u Kristu (vidi Posebnu temu u 6:4), ne njihovu bezgrješnost. To može također opisati njihovu rastuću Kristo-sličnost. Pojam je uvijek bio MNOŽINA osim u Filipljanima 4:21. Doduše, čak je i u ovome okviru skupni. Biti kršćaninom jeste biti dijelom zajednice, obitelji, Tijela [Kristova – op.prev.].

Stih 1 pokazuje da je Pavao bio pozvan da bude apostolom. Vjernici su “pozvani od Isusa Krista” u stihu 6. Vjernici su također nazvani “svetima” u stihu 7. Ovaj “poziv” bio je u NZ-u način potvrđivanja istine o početnome Božjem prvenstvu (vidi Posebnu temu u 1:6). Ni jedan pali čovjek nikad ne poziva sâm sebe (usp. 3:9-13; Iz 53:6; I. Pt 2:25). Bog uvijek poduzima prvi korak (usp. Iv 6:44.65; 15:16). On uvijek donosi Savez (vidi Posebnu temu u 9:4) nama. To je istina našega spasenja (naša pripisana pravednost ili zakonski stav), ali i naša darovitost za učinkovito služenje (usp. I. Kor 12:7.11), te naši kršćanski životi. Vidi sljedeću Posebnu temu.

POSEBNA TEMA: SVETI

Ovo je grčki ekvivalent hebrejskoga *kadash*, koji ima jedno temeljno značenje postavljanja nekoga, nečega, ili nekoga mjesta odvojenog za YHWH-inu isključivu uporabu (BDB 871). To označava englesku zamisao “svet”. YHWH je odvojen od čovječanstva Svojom prirodom (vječni ne-stvoreni Duh) i Svojom naravi (moralno savršenstvo). On je mjerilo po kojem je sve ostalo mjereno i suđeno. On je transcendentan, Sveti Bog, Sve Sveti [Holy Other].

Bog je ljude stvorio za zajedništvo, ali Pad je (Post 3) prouzročio prepreke u odnosu i moralu između Svetoga Boga i grješnoga čovječanstva. Bog je odabrao obnoviti Svoje svjesno Stvorenje; stoga, On poziva Svoj narod da bude “svet” (usp. Lev. 11:44; 19:2; 20:7.26; 21:8). Međusobnim odnosom vjere s YHWH-om Njegov narod postaje svet svojim zavjetnim položajem s Njim, ali isto je tako pozvan živjeti svete živote (usp. Mt 5:48).

Ovo sveto življenje je moguće zato jer su vjernici potpuno prihvaćeni i oprosteno im je kroz Isusov život i djelo te prisutnost Svetoga Duha u njihovim mislima i srcima. Ovo postavlja paradoksalno stanje:

1. postajanje svetim zbog Kristove pripisane pravednosti
2. pozvan živjeti sveto zbog prisutnosti Duha.

Vjernici su “sveti” (*hagioi*) zbog (1) volje Svetoga Boga (Oca); (2) djela Svetoga Sina (Isusa); i (3) prisutnosti Svetoga Duha.

NZ uvijek upućuje na svete u MNOŽINI (osim jednom u Filipljanima 4:21, ali čak i tada okvir to čini MNOŽINOM). Biti spašen znači biti dijelom obitelji, Tijela [Kristova – op.prev.], građevine! Biblijska vjera započinje osobnim prihvaćanjem, ali ishodi u združeno zajedništvo. Svaki od nas je darovan (usp. I. Kor 12:11) za zdravlje, rast, i dobrobit Tijela Kristova – Crkve (usp. I. Kor 12:7). Mi smo spašeni kako bismo služili! Svetost je osobina obitelji!

▣ **“milost vam i mir od Boga”** Ovo je Pavlov osobit uvodni blagoslov. To je igra riječi tradicionalnoga grčkog pojma “pozdravi” (*charein*) i jedinstvenoga kršćanskog pojma “milost” (*charis*). Pavao je mogao napraviti složenicu ovoga grčkog uvoda s tradicionalnim hebrejskim pozdravom *shalom* ili “mir”. Doduše, ovo je samo nagađanje. Zabilježite da teološki milost uvijek prethodi miru.

▣ **“našega Oca i Gospodina Isusa Krista”** Pavao redovito koristi samo jedan PRIJEDLOG za oba imena (usp. I. Kor 1:3; II. Kor 1:3; Gal 1:3; Ef 1:2; Fil 1:2; II. Sol 1:2; I. Tim 1:2; II. Tim 1:2; Tit 1:4). To je bio njegov način gramatičkoga povezivanja ove dvije Osobe Trojstva. Ovo može naglasiti Isusovo Božanstvo i jednakost s Ocem.

POSEBNA TEMA: OČINSTVO BOGA

I. Stari zavjet

A. Postoji značenje da je Bog otac u smislu stvaranja.

1. Postanak 1:26-27
2. Malahija 2:10
3. Djela 17:28

B. Otac je analogija korištena u nekoliko značenja:

1. otac Izraela (izborom):
  - a. “Sin” – Izlazak 4:22; Ponovljeni zakon 14:1; 39:5; Izaija 1:2; 63:16; 64:8; Jeremija 3:19; 31:20; Hošea 1:10; 11:1; Malahija 1:6
  - b. “prvorođen” – Izlazak 4:22; Jeremija 31:9
2. Otac kraljevstva Izrael (mesijanskog):
  - a. II. Samuelova 7:11-16
  - b. Psalam 2:7; Djela 13:33; Hebrejima 1:5; 5:5
  - c. Hošea 11:1; Matej 2:15
3. analogija ljubećeg roditelja:
  - a. otac (metafora):
    - (1) nosi svoga sina – Ponovljeni zakon 1:31
    - (2) disciplinira – Ponovljeni zakon 8:5; Izreke 3:12
    - (3) zaštićuje (tj. Izl) – Ponovljeni zakon 32:1
    - (4) nikad neće napustiti – Psalam 27:10
    - (5) ljubi – Psalam 103:13
    - (6) prijatelj/vodič – Jeremija 3:4
    - (7) iscjelitelj/onaj koji oprašta – Jeremija 3:22
    - (8) davatelj milosrđa – Jeremija 31:20
    - (9) onaj koji obučava – Hošea 11:1-4
    - (10) poseban sin – Malahija 3:17
  - b. majka (metafora):
    - (1) nikad neće napustiti – Psalam 27:10
    - (2) ljubav njegujuće majke – Izaija 49:15; 66:9-13 i Hošea 11:4 (s predloženim tekstualnim poboljšanjem “jaram” k “djetešce”)

II. Novi zavjet

A. Trojstvo (tekstovi gdje su spomenuti svo troje):

1. Evandelja:
    - a. Matej 3:16-17; 28:19
    - b. Ivan 14:26
  2. Pavao:
    - a. Rimljanima 1:4-5; 5:1.5; 8:1-4.8-10
    - b. I. Korinćanima 2:8-10; 12:4-6
    - c. II. Korinćanima 1:21; 13:14
    - d. Galaćanima 4:4-6
    - e. Efežanima 1:3-14.17; 2:18; 3:14-17; 4:4-
    - f. I. Solunjanima 1:2-5
    - g. II. Solunjanima 2:13
    - h. Tit 3:4-6
  3. Petar – I. Petrova 1:2
  4. Juda – stihovi 20-21
- B. Isus:
1. Isus kao “jedinorođeni” – Ivan 1:18; 3:16.18; I. Ivanova 4:9
  2. Isus kao “Sin Božji” – Matej 4:3; 14:33; 16:16; Luka 1:32.35; Ivan 1:34.49; 6:69; 11:27
  3. Isus kao Ljubljeni Sin – Matej 3:17; 17:5
  4. Isusova uporaba *abba* za Boga – Marko 14:36
  5. Isusova uporaba ZAMJENICA za pokazivanje obojega i Njegovog i našega međusobnog odnosa prema Bogu:
    - a. “Moj Otac”, npr. Ivan 5:18; 10:30.33; 19:7; 20:17
    - b. “vaš Otac”, npr. Matej 17:24-27
    - c. “naš Otac”, npr. Matej 6:9.14.26
- C. Jedna od mnogih obiteljskih metafora za opis prsnoga odnosa između Boga i čovječanstva:
1. Bog kao Otac
  2. vjernici kao:
    - a. sinovi Božji
    - b. djeca
    - c. rođeni od Boga
    - d. ponovo rođeni
    - e. posinjeni
    - f. doneseni naprijed
    - g. obitelj Božja

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 1:8-15

⁸Prvo, zahvaljujem svome Bogu kroz Isusa Krista za vas sve, jer je vaša vjera naviještena diljem čitavoga svijeta. ⁹Jer je Bog, kome služim u svome duhu *propovijedanjem ovoga* Evandelja Njegovog Sina, moj svjedok *u pogledu* kako vas neprekidno spominjem, ¹⁰uvijek u svojim molitvama moleći, ako ću možda konačno voljom Božjom uspjeti u dolasku k vama. ¹¹Jer želim vidjeti vas tako da bih vam mogao dodijeliti koji duhovni dar, tako da možete biti ojačani; ¹²to jest, da mogu biti ohrabren zajedno s vama *dok* sam među vama, svaki od nas vjerom drugoga, zajedničkom i vašom i mojom. ¹³Ne želim da budete neobaviješteni, braćo, da sam često namjeravao doći k vama (i bio spriječen do sada) kako bih mogao primiti koji plod i među vama, baš kao među ostatkom pogana. ¹⁴Ja sam obavezan obojima i Grcima i barbarima, i mudrima i nerazumnima. ¹⁵Dakle, što se mene tiče, čeznem propovijedati Evandelje i vama koji ste u Rimu.

1:8 “Prvo” U ovome okviru “prvo” znači “od početka” ili “moram početi” (J. B. Phillips).

▣ “zahvaljujem svome Bogu kroz Isusa Krista” Pavao je uobičajeno upućivao svoje molitve Bogu kroz Isusa Krista. Isus je naš jedini put za pristup Bogu! Vidi Posebnu temu: Pavlove molitve slavljenja i zahvaljivanja u 7:25.

▣ **“za vas sve”** Ova uporaba “sve”, kao stih 7, može odražavati ljubomoru i sukob između vjerujućih židovskih vođa koji su pobjegli iz Rima pod Neronovim ukazom i proizlazećih vjerujućih poganskih vođa koji su ih nadomjestili na nekoliko godina. Rimljanima 9 – 11 naslovljava ovo isto pitanje.

Također je moguće da je uključivanje naslovljeno “slabima” i “jakima” iz Rimljanima 14:1-15:13. Bog ljubi sve iz crkve u Rimu i On ih ljubi jednako!

▣ **“jer je vaša vjera naviještena diljem čitavoga svijeta”** Rimljanima 16:19 čini smjernje na istu istinu. Ovo je očito bila istočnjačka preuveličana izjava (hiperbola) upućujući na rimski svijet (usp. I. Sol 1:8).

1:9 “Bog je ... moj svjedok” Pavao je izgovarao prisegu u Božje ime (usp. 9:1; II. Kor 1:23; 11:10-11.31; 12:19; Gal 1:20; I. Sol 2:5). To je bio njegov židovski način potvrđivanja njegove istinitosti.

▣	
NASB	“kako ... neprekidno”
NKJV, NRSV	“bez prijekida”
NJB	“neprekidno spominjem”
NIV	“kako stalno”

Ova tema Pavlovih stalnih i hitnih molitava (usp. I. Sol 1:2; 2:13; II. Tim 1:3) može biti crkvenim vodama primjer marljivoga slijedenja (usp. I. Sol 5:17). Molitva otvara snažna duhovna vrata. Mi nemamo jer ne molimo (Jak 4:2).

▣ **“u svome duhu”** Ovo je dobar primjer uporabe pojma *pneuma* za ljudski duh (usp. 8:5.10.16; 12:11) korištenog u smislu ljudskoga života (tj. dah, hebrejski *ruah*, BDB 924, usp. Post 6:17; 7:15.22).

POSEBNA TEMA: DUH (PNEUMA) U NZ-u

U NZ-u grčki je pojam za “duh” korišten na nekoliko načina. Ovdje su neke značajnije razradbe i primjeri.

- A. Trojedini Bog:
  1. Otac (usp. Iv 4:24)
  2. Sin (usp. Rim 8:9-10; II. Kor 3:17; Gal 4:6; I. Pt 1:11)
  3. Sveti Duh (usp. Mk 1:11; Mt 3:16; 10:20; Iv 3:5.6.8; 7:39; 14:17; Djela 2:4; 5:9; 8:29.35; Rim 1:4; 8:11.16; I. Kor 2:4.10.11.13.14; 12:7)
- B. ljudska životna snaga:
  1. Isusa (usp. Mk 8:12; Iv 11:33.38; 13:21)
  2. čovječanstva (usp. Mt 22:43; Djela 7:59; 17:16; 20:22; Rim 1:9; 8:16; I. Kor 2:11; 5:3-5; 7:34; 15:45; 16:18; II. Kor 2:13; 7:13; Fil 4:23; Kol 2:5)
- C. duhovna kraljevina:
  1. duhovna bića
    - a. dobra (tj. anđeli, usp. Djela 23:8-9; Heb 1:14)
    - b. zla (tj. demoni, usp. Mt 8:16; 10:1; 12:43,45; Djela 5:16; 8:7; 16:16; 19:12-21; Ef 6:12)
    - c. duhovi (usp. Lk 24:37)
  2. duhovna moć rasuđivanja (usp. Mt 5:3; 26:41; Iv 3:6; 4:23; Djela 18:25; 19:21; Rim 2:29; 7:6; 8:4.10; 12:11; I. Kor 14:37)
  3. duhovne stvari (usp. Iv 6:63; Rim 2:29; 8:2.5.9.15; 15:27; I. Kor 9:11; 14:12)
  4. duhovni darovi (usp. I. Kor 12:1; 14:1)
  5. nadahnuće Duha (usp. Mt 22:43; Lk 2:27; Ef 1:17)
  6. duhovno tijelo (usp. I. Kor 15:44-45)
- D. Osobine:
  1. stav svijeta (usp. Rim 8:15; 11:8; I. Kor 2:12)
  2. ljudski misaoni tijek (usp. Djela 6:10; Rim 8:6; I. Kor 4:2)

- E. fizička kraljevina:
1. vjetar (usp. Mt 7:25.27; Iv 3:8; Djela 2:2)
  2. dah (usp. Djela 17:25; II. Sol 2:8).

Očito ovaj pojam mora biti tumačen u svjetlu njegova trenutačnog okvira. Postoje raznovrsne jačine značenja koja mogu upućivati na (1) fizički svijet; (2) nevidljivi svijet; (3) kao i na osobe fizičkoga svijeta ili duhovne kraljevine.

Sveti Duh je onaj dio Trojedinoga Boga koji je najdjelatniji u ovome stupnju povijesti. Novo doba Duha je došlo. Sve što je dobro, sveto, pravedno, i istinski povezano je s Njim. Njegova prisutnost, darovi, i služba od bitne su važnosti za navješćivanje Evanđelja i uspješnosti Kraljevstva Božjeg (usp. Ivan 14 i 16). On ne skreće pozornost na Sebe, nego na Krista (usp. Iv 16:13-14). On osuđuje, uvjerava, udvara se, krsti, i usavršava sve vjernike (usp. Iv 16:8-11).

1:10 “uvijek u svojim molitvama moleći” Pavao nije započeo ovu crkvu a ipak on je dosljedno molio za njih (usp. II. Kor 11:28), kao što je činio i za sve njegove crkve! Vidi Posebnu temu: Zastupnička molitva u 9:3. Doduše, Pavao je imao mnogo prijatelja i suradnika u rimskoj crkvi kako poglavlje 16 jasno pokazuje.

▣ **“ako”** Ovo je PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE koji je pretpostavljen da bude istinit s autorove točke gledišta ili za njegove književne svrhe. Pavao je naumio posjetiti Rim na njegovu putu za Španjolsku (usp. 15:22-24). Vjerojatno nije namjeravao ostati dugo vremena. Pavao je uvijek želio služiti u novome polju gdje nijedna druga osoba nije radila (usp. 15:20; II. Kor 10:15.16). Moguće je jedna od svrha pisma Rimljanima bila traženje sredstava za njegovo putovanje u Španjolsku (usp. 15:24).

▣ **“ću možda konačno voljom Božjom uspjeti u dolasku k vama”** Ovo je bilo uspoređeno sa stihom 13 i 15:32. Pavao nije osjećao da njegov život i nakane putovanja pripadaju njemu, nego Bogu (usp. Djela 18:21; I. Kor 4:19; 16:7). Vidi Posebnu temu u 12:2.

Također zabilježite da Božja volja može biti dotaknuta molitvama vjernika!

1:11 “Jer želim vidjeti vas” Ovo je uspoređeno s 15:23. Dugo vremena Pavao je želio sresti vjernike u Rimu (usp. Djela 19:21).

▣ **“tako da bih vam mogao dodijeliti koji duhovni dar”** Izričaj “duhovni dar” bio je korišten u smislu duhovnog uvida li blagoslova (usp. 11:29; 15:27). Pavao je sebe vidio kao jedinstveno pozvanog da bude apostolom pogana (usp. stih 15).

▣ **“tako da možete biti ojačani”** Ovo je AORIST PASIVNOGA INFINITIVA od *histēmi*. Riječ ima tri značenja:

1. ojačati/učvrstiti, Rimljanima 1:11; 16:25; I. Solunjanima 3:13; II. Petrova 1:12
2. okrijepiti, Luka 22:32; I. Solunjanima 3:2; II. Solunjanima 2:17; 3:3; Jakov 5:8; Otkrivenje 3:2
3. semitski idiom za napraviti čvrstu odluku, Luka 9:51.

Vidi Posebnu temu u 5:2.

1:12 Ovo je svrha zajedništva kršćanina. Darovi su mišljeni za ujedinjenje vjernika u služuću zajednicu. Vjernici su darovani za zajedničko dobro (usp. I. Kor 12:7). Svi su darovi odgovarajući. Svi su darovi dati od Duha pri spasenju (usp. I. Kor 12:11). Svi su vjernici pozvani, darovani, sve-vrijeme službujući (usp. Ef 4:11-12). Pavao je jasno izjavio svoj smisao apostolskoga autoriteta, ali i uzajamnost širine zajednice. Vjernici trebaju jedan drugoga! Vjernici su Kristovo Tijelo.

1:13 “Ne želim da budete neobaviješteni, braćo” Ovo je idiom kojeg Pavao često koristi kako bi napravio uvod u važne izjave (usp. 11:25; I. Kor 10:1; 12:1; II. Kor 1:8; I. Sol 4:13). To je slično u književnoj svrsi Isusovom “Amen, amen”.

▣ **“i bio spriječen do sada”** Ovo je PASIVNI GLAGOL. Ovaj isti izričaj pojavljuje se u I. Solunjanima 2:18 gdje je Sotona posrednik. Pavao je vjerovao da je njegov život vođen Bogom ali poremećen Sotonom. Nekako je oboje istinito (usp. Job 1-2; Dn 10). Uporaba toga pojma u 15:22 podrazumijeva prepreke koje su bile u Pavlovu misijskome radu u istočnome području Mediterana, koji još nije dovršen (ali blizu).

▣ **“kako bih mogao primiti koji plod i među vama”** U ovome okviru “plod” može upućivati na obraćene, ali u Ivanu 15:1-8 i Galaćanima 5:22 to je upućivalo na zrelost kršćanina. Matej 7 kaže “po vašem plodu bit ćete poznati”, ali to ne određuje pojam plod. Najbolja usporednica je vjerojatno u Filipljanima 1:22, gdje Pavao upotrebljava istu poljoprivrednu metaforu.

1:14 “Ja sam obavezan” Pavao koristi ovaj pojam nekoliko puta u Rimljanima:

1. Pavao je obavezan propovijedati Evanđelje svim poganima (ovdje)
2. Pavao nije obavezan “tijelu” (8:12)
3. poganska crkva obavezna je pomoći majci-crkvi u Jeruzalemu (15:27).

▣ **“Grcima”** Ovo upućuje na civilizirane, kulturne ljude oko Mediteranskoga mora. Aleksandar Veliki i njegovi sljedbenici helenizirali su poznati svijet. Rimljani su preuzeli i usvojili grčku kulturu.

▣ **“barbarima”** Ovaj (*onomatopeja*) pojam značio je neobrazovane ili nekulturne skupine ljudi, uobičajeno prema sjeveru. Bio je korišten za ljude koji nisu govorili grčki. Njihov je govor Grcima i Rimljanima zvučao kao “bar bar bar”.

▣ **“mudrima i nerazumnima”** Moguće je ovo usporedno u grčkome tekstu s “barbarima”, ali nije neophodno tako. To može biti još jedan način upućivanja na sve skupine ljudi i pojedince.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 1:16-17

¹⁶Budući se ne stidim Evanđelja, jer je ono sila Božja za spasenje svakome koji povjeruje, prvo Židovu i tako Grku. ¹⁷Jer u njemu je ta pravednost Božja otkrivena iz vjere u vjeru; kao što je pisano: “**JER PRAVEDNIK ĆE ŽIVJETI OD VJERE.**”

1:16-17 Stihovi 16-17 su tema čitave Knjige [Poslanice – op.prev]. Ova je tema pojačana i sažeta u 3:21-31.

1:16

NASB, NRSV

“ne stidim (se) Evanđelja”

NKJV

“Ne stidim se Kristovog evanđelja”

TEV

“Imam potpuno povjerenje u evanđelje”

NJB

“Ne stidim se Radosnih vijesti:”

Pavao je možda smjerao na Isusove riječi u Marku 8:38 i Luki 9:26. On se ne stidi sadržaja Evanđelja ili progona kao njegova ishoda (usp. II. Tim 1:12.16.18).

U I. Korinćanima 1:23 Židovi su se sramili Evanđelja jer je ono potvrđivalo patećeg Mesiju te Grka budući da je ono potvrdilo uskrsnuće tijela.

▣ **“spasenje”** U SZ-u, hebrejski pojam (*yasho*) prvenstveno upućuje na fizičko oslobođenje (usp. Jak 5:15), ali u NZ-u grčki pojam (*sōzō*) upućuje prvenstveno na duhovno oslobođenje (usp. I. Kor 1:18. 21). Vidi Robert B. Girdlestone, *Synonyms of the Old Testament*, str. 124-126.

POSEBNA TEMA: SPASENJE (SZ-ni pojam)

Ovaj pojam (BDB 447) ima nekoliko suzvučja:

1. blagostanje, prosperitet, Job 30:15
2. Božansko spasenje koje obuhvaća oba vida i fizički i duhovni:
  - a. Postanak 49:18
  - b. Ponovljeni zakon 32:15
  - c. Psalam 3:2.8; 22:1; 35:3; 62:2; 69:29; 70:5; 78:22; 80:3; 89:26; 91:16; 106:4; 140:7
  - d. Izaija 12:2; 33:2; 51:6.8; 52:7.10; 56:1; 59:11; 60:18; 62:1
3. zamisao fizičkoga i duhovnog oslobođenja jasno je predstavljena u Joni 2:9-10
4. često je “radovanje” bilo u odnosu s JHWH-inim spasenjem, I. Samuelova 2:1; Izaija 25:9; 26:1; Psalam . 9:14; 13:5; 35:9

Spasenje uključuje izvršenje izvorne JHWH-ine nakane zajedništva i društvenosti s Njegovim ljudskim stvorenjima. To uključuje pojedinačnu i društvenu cjelovitost!

NASB	“svakome koji povjeruje”
NKJV	“za svakoga tko povjeruje”
NRSV	“za svakoga tko ima vjeru”
TEV	“svima koji povjeruju”
NJB	“svima koji imaju vjeru”

Evangelje je za sve ljude (oh, kako volim riječi “svatko”, “bilo tko”, “svi”, vidi bilješku u 1:5, stavka 6), ali vjerujući je onaj pod uvjetima prihvaćanja (usp. Djela 16:30-31). Drugo je pokajanje (usp. Mk 1:15; Djela 3:16 i 19; 20:21). Bog se bavi čovječanstvom posredstvom Saveza (vidi Posebnu temu u 9:4). On uvijek poduzima prvi korak i postavlja raspored (usp. Iv 6:44.65). Ali postoji nekoliko međusobnih uvjeta (vidi bilješku u 1:5, stavka 4).

Grčki pojam, ovdje preveden “povjeruje”, može također biti preveden u engleskome pojmovima “vjera” ili “pouzdanje”. Grčki pojam ima šire suoznačje negoli ikoja engleska riječ. Zabilježite da je to PREZENT PARTICIPA. Spasavajuća vjera je neprekidna vjera (usp. I. Kor 1:18; 15:2; II. Kor 2:15; I. Sol 4:14)! Vidi Posebnu temu u 10:4.

Izvorno ovi srodni hebrejski pojmovi u pozadini ovoga grčkog pojma za “vjeru” značili su čvrsti stav, čovjek s razdvojenim nogama tako da ne može biti lako pomaknut. Oprečje SZ-noj metafori moglo bi biti “moje noge bijahu u muljevitoj glini [ili: kalnome blatu – op.prev.]” (Ps 40:2), “moje noge umalo okliznuše” (Ps 73:2). Hebrejski srodni korijeni, *emun*, *emunah*, *aman*, došli su do metaforičke uporabe za nekoga tko je bio vjerodostojan, odan, ili pouzdan. Spasavajuća vjera ne odražava sposobnost paloga čovječanstva da bude vjerno, nego Božju! Nade vjernika ne počivaju u njihovim sposobnostima nego u Božjoj naravi i obećanjima. To je Njegova pouzdanost, Njegova vjernost, Njegova obećanja! Vidi Posebnu temu u 1:5.

▣ **“prvo Židovu”** Razlog za ovo kratko je raspravljen u 2:9-10 i 3:1-10 a potpuno razvijen u poglavljima 9 – 11. On slijedi Isusove izjave u Mateju 10:6; 15:24; Marku 7:27; Ivanu 4:22.

Ovo se može odnositi na ljubomoru između vjerujućeg Židova i poganskoga vodstva u rimskoj crkvi.

1:17 “ta pravednost Božja” Ovaj je izričaj u okviru upućivao na (1) Božju narav, i (2) kako On daje tu narav grješnome čovječanstvu. Prijevod Jeruzalemske Biblije (JB) ima “ovo je što otkriva pravednost Božju” [“Jer pravednost se Božja ... u njemu otkriva...” – JB u izdanju KS, Zagreb, 1994. – op.prev.]. Budući ovo upućuje na vjernikov moralan način života, to prvenstveno osigurava njegov zakonski stav pred Pravednim Suce. Ova optužba Božje pravednosti za palo, grješno čovječanstvo, sve do Reformacije, bilo je obilježeno kao “opravdanje milošću kroz vjeru” (usp. II. Kor 5:21; Fil 3:9). Ovo je poseban stih koji je promijenio život i teologiju Martina Luthera!

Kakogod, cilj opravdanja je posvećenje, Kristo-sličnost, ili pravedna Božja narav (usp. Rim 8:28-29; Gal 4:19; Ef 1:4; 2:10; 4:13; I. Sol 3:13; 4:3; I. Pt 1:15). Pravednost nije samo zakonska službena izjava, to je poziv na sveti život; Božja slika u čovječanstvu mora biti djelotvorno obnovljena (usp. II. Kor 5:21).

POSEBNA TEMA: PRAVEDNOST

“Pravednost” je toliko ključna tema da učenici Biblije moraju napraviti osobnu studiju zamisli.

U SZ-u Božja je osobina opisana kao “pravičan” ili “pravedan” (BDB 841). Sam mezopotamijski pojam dolazi od riječne trstike koja je bila upotrebljavana kao gradbeno oruđe za procjenu vodoravno točnih zidova i bedema. Bog odabire pojam da bude korišten metaforički za Njegovu osobnu narav. On je ravna oštrica (vladar) kojom su sve stvari procijenjene. Ova zamisao potvrđuje Božju pravednost kao i Njegovo pravo na suđenje.

Čovjek je bio stvoren na sliku Božju (usp. Post 1:26-27; 5:1.3; 9:6). Čovječanstvo je bilo stvoreno za zajedništvo s Bogom. Svo Stvorenje je pozornica ili pozadina za uzajamno djelovanje Boga i čovječanstva. Bog je želio da Ga Njegovo vrhunsko Stvorenje, čovječanstvo, poznaje, ljubi Ga, služi Mu, i bude kao On! Odanost čovječanstva bila je ispitana (usp. Post 3) i prvotni par pao je na ispitu. To je ishodilo raskolom međusobnoga odnosa Boga i ljudstva (usp. Post 3; Rim 5:12-21).

Bog je obećao da će popraviti i obnoviti zajedništvo (usp. Post 3:15). On to čini kroz Svoju vlastitu volju i Svoga vlastitog Sina. Ljudi su bili nesposobni obnavljati prijelom (usp. Rim 1:18-3:20).

Nakon Pada, Božji prvi korak prema obnovi bila je zamisao Saveza temeljena na Njegovu pozivu i pokajničkome, iskrenome, pokornome odazivu čovječanstva. Zbog Pada, ljudi su bili nesposobni primjereno djelovati (usp. Rim 3:21-31; Gal 3). Osobno je Bog morao poduzeti početni korak kako bi obnovio ljude koji su prekršili Savez. On je to učinio:

1. objavljujući čovječanstvu pravednost kroz Kristovo djelo (tj. sudska pravednost)
2. slobodno dajući čovječanstvu pravednost kroz Kristovo djelo (tj. pripisana pravednost)
3. osiguravajući obitavajućeg Duha koji proizvodi pravednost (tj. Kristo-sličnost, obnova Božje slike) u čovječanstvu.

Doduše, Bog zahtijeva zavjetni odgovor. Bog određuje (tj. slobodno daje) i osigurava, ali ljudi se moraju odazvati i neprestano se odazivati u:

1. pokajanju
2. vjeri
3. načinom života u poslušnosti
4. ustrajnosti.

Pravednost je, stoga, ugovoreno, uzajamno djelovanje između Boga i Njegova vrhunskog Stvorenja. Temeljena na Božjoj naravi, Kristovom djelu, i ovlaštenju Duha, kome se svaki pojedinac mora osobno i neprekinuto primjereno odazvati. Zamisao je nazvana “opravdanje po vjeri”. Zamisao je otkrivena u Evanđeljima, ali ne u ovim pojmovima. Prvotno ju je odredio Pavao, koji koristi grčki pojam “pravednost” u njegovim raznovrsnim oblicima više od 100 puta.

Pavao, koji je bio školovan rabin, koristi pojam *dikaïosunē* u njegovu hebrejskome smislu pojma *SDQ* uporabljenog u Septuaginti, ne iz grčke književnosti. U grčkim pisanjima pojam je povezan s nekim tko se prilagodio očekivanjima Božanstva i društva. U hebrejskome smislu uvijek je građen u zavjetnim pojmovima. YHWH je pravičan, etički, moralan Bog. On želi da Njegovi ljudi odražavaju Njegovu narav. Iskupljeno čovječanstvo postaje novo stvorenje. Ova novina ishodi novim načinom života pobožnosti (rimski katolicizam usredotočuje se na opravdanje). Otkad je Izrael bio teokracija nije bilo jasnog obrisa između sekularnog (društvena mjerila) i svetog (Božja volja). Ova razlika izražena u hebrejskim i grčkim pojmovima prevodila se u engleskome kao “pravda” (u odnosu na društvo) i “pravednost” (u odnosu na religiju).

Isusovo Evanđelje (Radosna vijest) je to da je palo čovječanstvo bilo obnovljeno za zajedništvo s Bogom. To je bilo potpuno dovršeno kroz Očevu ljubav, milosrđe, i milost; Sinov život, smrt, i uskrsnuće; Duhovo snubljenje te privlačenje ka Evanđelju. Opravdanje je slobodno Božje djelo, ali ono mora biti posljedica pobožnosti (Augustinov položaj, koji izražava oboje i naglasak Reformacije na slobodi Evanđelja te naglasak Rimokatoličanstva na promijenjenom životu ljubavi i vjernosti). Za reformatore je pojam “Božja pravednost” padež OBJEKTA GENITIV (tj. djelo činjeno od grješnog čovječanstva prihvatljivo Bogu [položajno posvećenje], dok je za katolike padež SUBJEKTA GENITIV, koji je postupak postajanja sve sličniji Bogu [iskustveno napredujuće posvećenje]. U stvarnosti je to zasigurno oboje!!).

Prema mome stajalištu sve u Bibliji od Postanka 4 – Otkrivenja 20 jest objava Božjeg obnavljanja edenskoga zajedništva. Biblija započinje s Bogom i čovječanstvom u zajedništvu u zemaljskoj okolnosti (usp. Post 1 – 2) i Biblija završava s istom okolnošću (usp. Otk 21 – 22). Božja slika i svrha bit će obnovljeni!

Spis gornjih rasprava bilježi sljedeće odvojene NZ-ne odlomke slikovito prikazujući grčku skupinu riječi:

1. Bog je pravedan (često povezano s Bogom kao Suceom)
  - a. Rimljanima 3:26
  - b. II. Solunjanima 1:5-6
  - c. II. Timoteju 4:8
  - d. Otkrivenje 16:5
2. Isus je pravedan
  - a. Djela apostolska 3:14; 7:52; 22:14 (naslov Mesije)
  - b. Matej 27:19
  - c. I. Ivanova 2:1.29; 3:7
3. Božja volja za Njegovo Stvorenje je pravednost
  - a. Levitski zakonik 19:2
  - b. Matej 5:48 (usp. 5:17-20)
4. Božje sredstvo osiguravanja i stvaranja pravednosti
  - a. Rimljanima 3:21-31
  - b. Rimljanima 4

- c. Rimljanima 5:6-11
- d. Galaćanima 3:6-14
- e. Dano od Boga
  - 1) Rimljanima 3:24; 6:23
  - 2) I. Korinćanima 1:30
  - 3) Efežanima 2:8-9
- f. Primljeno vjerom
  - 1) Rimljanima 1:17; 3:22.26; 4:3.5.13; 9:30; 10:4.6.10
  - 2) II. Korinćanima 5:21
- g. Kroz Sinova djela
  - 1) Rimljanima 5:21
  - 2) II. Korinćanima 5:21
  - 3) Filipljanima 2:6-11
- 5. Božja volja je da Njegovi sljedbenici budu pravedni
  - a. Matej 5:3-48; 7:24-27
  - b. Rimljanima 2:13; 5:1-5; 6:1-23
  - c. I. Timoteju 6:11
  - d. II. Timoteju 2:22; 3:16
  - e. I. Ivanova 3:7
  - f. I. Petrova 2:24
- 6. Bog će suditi svijetu pravednošću
  - a. Djela apostolska 17:31
  - b. II. Timoteju 4:8

Pravednost je osobina Boga, slobodno dana grješnom čovječanstvu kroz Krista. To je:

1. Božja odluka
2. Božji dar
3. Kristovo djelo.

Ali to je isto tako postupak dobivanja pravednosti koji mora odlučno i postojano napredovati, koji će jednog dana biti dovršen pri Drugome dolasku. Zajedništvo s Bogom je obnovljeno spasenjem ali napreduje kroz čitavi život kako bi se postao neprijatelj smrti licem-u-lice ili *Parousia*!

Ovdje je dobar navod za zaključak ove rasprave. Uzet je iz *Dictionary of Paul and His Letters* od IVP:

“Kalvin, toliko više nego Luther, naglašava odnosni vid razumskoga vida Božje pravednosti. Lutherov pogled na Božju pravednost izgleda obuhvaća vid odrješenja [oslobađanja osude – op.pOtk]. Kalvin naglašava čudesnu narav navješćivanja ili kazivanja Božje pravednosti nama” (str. 834).

Za mene vjernikovo zajedništvo s Bogom ima tri vida:

1. Evanđelje je Osoba (naglasak Istočne crkve i Kalvina)
2. Evanđelje je istina (naglasak Augustina i Luthera)
3. Evanđelje je promijenjen život (katolički naglasak).

Svi su oni istiniti i moraju se držati zajedno za zdravo, ispravno, biblijsko kršćanstvo. Ako je bilo koji od njih prenatravan ili podcijenjen, nastaju poteškoće.

Moramo dati dobrodošlicu Isusu!

Moramo vjerovati Evanđelju!

Moramo težiti Kristo-sličnosti!

NASB, NKJV

NRSV

TEV

NJB

“iz vjere u vjeru ”

“kroz vjeru za vjeru”

“to je kroz vjeru, od početka do kraja”

“to pokazuje kako vjera vodi k vjeri”

Ovaj izričaj ima dva PRIJEDLOGA, *ek* and *eis*, koji označavaju promjenu ili razvitak. On koristi ovu istu građu u II. Korinćanima 2:16 te *apo* i *eis* u II. Korinćanima 3:18. Kršćanstvo je dar koji je očekivan da postane osobina i način života.

Postoji nekoliko mogućnosti u prevođenju ovoga izričaja. Williamov NZ prevodi ga kao "Put vjere što vodi većoj vjeri". Glavne teološke točke su:

1. vjera dolazi od Boga ("otkrivena")
2. čovječanstvo se mora odazvati i nastavljati se odazivati
3. vjera mora ishoditi u pobožnome životu.

Jedno je sigurno, "vjera" u Krista je ključna (usp. 5:1; Fil 3:9). Božja ponuda spasenja uvjetovana je odazivom u vjeri (usp. Mk 1:15; Iv 1:12; 3:16; Djela 3:16 i 19; 20:21). Vidi Posebne teme u 1:5; 4:5; i 10:4.

NASB	"Jer pravednik će živjeti od vjere"
NKJV	"Pravedan će živjeti od vjere"
NRSV	"On tko je pravedan živjet će od vjere"
TEV	"On tko je postavio pravo s Bogom živjet će kroz vjeru"
NJB	"Čestit čovjek nalazi život kroz vjeru"

Ovo je bio navod iz Habakuka 2:4, ali iz Masoretskoga teksta (MT) ili Septuaginte (LXX). U SZ-u "vjera" je imala prošireno metaforičko značenje "pouzdanosti", "vjernosti", ili "odanosti prema" (vidi Posebnu temu u 1:5). Spasavajuća vjera temeljena je na Božjoj vjernosti (usp. 3:5.21.22.25.26). Doduše, ljudska vjernost je dokaz da se netko pouzdao u Božju zaštitu. Ovaj isti SZ-ni tekst naveden je u Galaćanima 3:11 i Hebrejima 10:38. Sljedeća književna jedinica, Rimljanima 1:18-3:20, otkriva oprečje vjernosti Bogu.

Može biti od pomoći popisati kako nekoliko suvremenih komentatora razumije zadnji dio ovoga izričaja:

1. Vaughan: "počinje u vjeri i završava u vjeri "
2. Hodge: "samom vjerom"
3. Barrett: "na temelju ničega doli vjere "
4. Knox: "vjera prva i zadnja"
5. Stagg: "čestit će živjeti iz vjere"

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 1:18-23

¹⁸Jer je gnjev Božji otkriven s neba protiv sveg bezbožništva i nepravednosti ljudi koji sprječavaju istinu u nepravednosti, ¹⁹jer ono što je poznato o Bogu očigledno je među njima; jer Bog im je to učinio očitim. ²⁰Jer su od stvaranja svijeta Njegova nevidljiva svojstva, Njegova vječna moć i Božanska narav, bili jasno vidljivi, postavši razumljivima kroz ono što je bilo učinjeno, tako da su oni bez isprike. ²¹Jer čak iako spoznahu Boga, oni Ga nisu slavili kao Boga ili dali hvalu, nego postahu isprazni u svojim nagađanjima, i njihovo je nerazumno srce potamnijelo. ²²Ispovijedajući da su mudri, postadoše ludima, ²³i zamijeniše slavu neuništivoga Boga za sliku u obliku pokvarenoga čovjeka i ptica i četveronožnih životinja i gmazova.

1:18 "Jer" Zabilježite koliko je puta *gar* upotrijebljen u temi izjave stihova 16-17 – tri puta, i sad uvodi Pavlovu prvu točku Evanđelja (1:18-3:31), koja je suprotstavljena sa silom Božjeg nespasenja (1:16-17).

▣ **"gnjev Božji"** Stihovi 18-23 opisuju poganski svijet Pavlovih dana. Pavlova obilježja poganskoga svijeta nađena su također u židovskoj književnosti (usp. *Wisdom of Solomon* 13:1 i dalje te *Letter of Aristeas*, 134-38) i čak u grčkim i rimskim etičkim spisima. Ista Biblija koja nam govori o Božjoj ljubavi otkriva Njegov gnjev (usp. stihove 23-32; 2:5.8; 3:5; 4:15; 5:9; 9:22; 12:19; 13:4-5).

Oboje i gnjev i ljubav ljudski su pojmovi primijenjeni na Boga. Oni izražavaju istinu da Bog ima načina kako On želi da se vjernici odazovu i žive. Nečije voljno odbacivanje Božje volje (Evanđelje Kristovo) ishodi u posljedicama i privremenima, kao u ovome stihu, i eshatološkim (usp. 2:5). Međutim, Bog ne smije biti viđen kao osvetoljubiv. Sud je Njegovo "strano djelo" (usp. Iz 28:21 i dalje). Ljubav je Njegova narav, usporedi Ponovljeni zakon 5:9 s 5:10; 7:9. U Njemu prevladavaju pravda i milosrđe. Ipak svi će dati račun Bogu (usp. Prop 12:13-14; Gal 6:7), čak i kršćani (usp. 14:10-12; II. Kor 5:10).

POSEBNA TEMA: BOG OPISAN KAO ČOVJEK (JEZIK ANTROPOMORFIZAMA)

- I. Ova vrsta jezika vrlo je uobičajena u SZ-u (neki primjeri)
- A. Dijelovi fizičkoga tijela
1. oči - Postanak 1:4.31; 6:8; Izlazak 33:17; Brojevi 14:14; Ponovljeni zakon 11:12; Zaharija 4:10
  2. ruke – Izlazak 15:17; Brojevi 11:23; Ponovljeni zakon 2:15
  3. ruka – Izlazak 6:6; 15:16; Brojevi 11:23; Ponovljeni zakon 4:34; 5:15
  4. uši – Brojevi 11:18; I. Samuelova 8:21; II. Kraljevima 19:16; Psalam 5:1; 10:17; 18:6
  5. lice – Izlazak 32:30; 33:11; Brojevi 6:25; Ponovljeni zakon 34:10; Psalam 114:7
  6. prst – Izlazak 8:19; 31:18; Ponovljeni zakon 9:10; Psalam 8:3
  7. glas – Postanak 3:8,10; Izlazak 15:26; 19:19; Ponovljeni zakon 26:17; 27:10
  8. noge – Izlazak 24:10; Ezekiel 43:7
  9. ljudsko obličje – Izlazak 24:9-11; Psalam 47; Izaija 6:1; Ezekiel 1:26
  10. anđeo Gospodnji – Postanak 16:7-13; 22:11-15; 31:11.13; 48:15-16; Izlazak 3:4.13-21; 14:19; Suci 2:1; 6:22-23; 13:3-22
- B. Fizičko djelovanje
1. govorenje kao mehanizam stvaranja – Postanak 1:3.6.9.11.14.20.24.26
  2. šetanje (tj. glas) u Edenu – Postanak 3:8; 18:33; Habakuk 3:15
  3. zatvaranje vrata Noeve arke – Postanak 7:16
  4. mirisanje žrtava – Postanak 8:21; Levitski zakonik 26:31; Amos 5:21
  5. silaženje – Postanak 11:5; 18:21; Izlazak 3:8; 19:11.18.20
  6. ukapanje Mojsija – Ponovljeni zakon 34:6
- C. Ljudski osjećaji (neki primjeri)
1. kajanje/žaljenje – Postanak 6:6.7; Izlazak 32:14; Suci 2:18; I. Samuelova 15:29.35; Amos 7:3.6
  2. gnjev – Izlazak 4:14; 15:7; Brojevi 11:10; 12:9; 22:22; 25:3.4; 32:10.13.14; Ponovljeni zakon 6:5; 7:4; 29:20
  3. ljubomora – Izlazak 20:5; 34:14; Ponovljeni zakon 4:24; 5:9; 6:15; 32:16.21; Jošua 24:19
  4. gađenje/zgražanje – Levitski zakonik 20:23; 26:30; Ponovljeni zakon 32:19
- D. Obiteljski pojmovi (neki primjeri)
1. Otac:
    - a. Izraela – Izlazak 4:22; Ponovljeni zakon 14:1; 39:5
    - b. kraljeva – II. Samuelova 7:11-16; Psalam 2:7
    - c. metafore očinskog djelovanja – Ponovljeni zakon 1:31; 8:5; 32:1; Psalam 27:10; Izreke 3:12; Jeremija 3:4.22; 31:20; Hošea 11:1-4; Malahija 3:17
  2. Roditelj – Hošea 11:1-4
  3. Majka – Psalam 27:10 (analogija majke koja doji); Izaija 49:15; 66:9-13
  4. Mladi odan ljubavnik – Hošea 1-3
- II. Razlozi uporabe ove vrste jezika
- A. Za Boga je bilo nužno otkriti Sâmogâ Sebe ljudskom stvorenju. Vrlo prošireni okvir Boga kao muške osobe je antropomorfizam jer je Bog duh!
- B. Bog uzima najznačajnije vidove ljudskoga života i koristi ih kako bi otkrio Sâm Sebe palome čovječanstvu (otac, majka, roditelj, ljubavnik).
- C. Iako neophodno, Bog ne želi biti ograničen ikakvim fizičkim obličjem (usp. Izl 20; Pnz 5).
- D. Konačni antropomorfizam je utjelovljenje Isusa! Bog je postao fizički, opipljiv (usp. I. Iv 1:1-3). Božja poruka postala je Riječ Božja (usp. Iv 1:1-18).

▣ **“(je) ..otkriven”** Kao što je Evanđelje otkrivena istina (stih 17), isto je tako, Božji gnjev! Nijedno nije nekakvo djelo ljudskoga otkrića ili logike.

▣ **“koji sprječavaju istinu”** Ovo je upućivalo na ljudsko voljno odbacivanje, ne neznanje (usp. stihove 21.32; Iv 3:17-21). Ovaj izričaj može značiti:

1. oni znaju istinu ali je odbacuju
2. njihov način života pokazuje da odbacuju istinu
3. njihovi životi i/ili riječi uzrokuju da drugi ne upoznaju i prihvate istinu.

POSEBNA TEMA: “ISTINA” U PAVLOVIM PISANJIMA

Pavlova uporaba ovoga pojma i njegovi srodni oblici dolaze od njegova SZ-nog ekvivalenta, *emet*, koji znači vjerodostojan ili vjeran (BDB 53). U međubiblijskim židovskim spisima bio je korišten za istinu oprečno laži/obmani. Možda bi najbližija usporednica mogla biti u “Himnama zahvalnosti”u svicima s Mrtvoga mora, gdje je korišten za otkrivanje doktrina. Članovi esenske zajednice postali su “svjedoci istine”.

Pavao koristi pojam kao način upućivanja na Evanđelje Isusa Krista:

1. Rimljanima 1:18.25; 2:8.20; 3:7; 15:8
2. I. Korinćanima 13:6
3. II. Korinćanima 4:2; 6:7; 11:10; 13:8
4. Galaćanima 2:5.14; 5:7
5. Efežanima 1:13; 6:14
6. Kološanima 1:5.6
7. II. Solunjanima 2:10.12.13
8. I. Timoteju 2:4; 3:15; 4:3; 6:5
9. II. Timoteju 2:15.18.25; 3:7.8; 4:4
10. Titu 1:1.14

Pavao koristi pojam također kao način njegova točnoga izražavanja:

1. Djela apostolska 26:25
2. Rimljanima 9:1
3. II. Korinćanima 7:14; 12:6
4. Efežanima 4:25
5. Filipljanima 1:18
6. I. Timoteju 2:7

On ga također koristi za opis njegovih pobuda u I. Korinćanima 5:8 te načina života (i za sve kršćane) u Efežanima 4:24; 5:9; Filipljanima 4:8. Ponekad ga koristi za ljude:

1. Bog, Rimljanima 3:4 (usp. Iv 3:33; 17:17)
2. Isus, Efežanima 4:21 (slično Iv 14:6)
3. apostolski svjedoci, Tit 1:13
4. Pavao, II. Korinćanima 6:8

Samo Pavao koristi glagolski oblik (tj. *alētheuō*) u Galaćanima 4:16 i Efežanima 4:15, gdje upućuje na Evanđelje.

Za daljnje proučavanje vidite Colin Brown (izdavač), *The New International Dictionary of New Testament Theology*, tom 3, str. 784-902.

1:19 “jer ono što je poznato o Bogu očigledno je među njima; jer Bog im je to učinio očitim” Svi ljudi znaju nešto o Bogu iz Stvorenja (usp. stih 20; Job 12:7-10 i Ps 19:1-6 kroz prirodu). U teologiji to se naziva “prirodna objava”. Ona nije potpuna, ali je temelj Božjega zadržavanja odgovornosti prema onima koji nisu nikad bili izloženi Božjemu “posebnome otkrivenju” u Pismu (usp. Ps 19:7-14) ili, konačno, u Isusu (usp. Kol 1:15; 2:9).

Pojam “poznato” bio je korišten u dva smisla u NZ-u: (1) njegov SZ-ni smisao prisnoga osobnog odnosa (usp. Post 4:1; Jer 1:5) i (2) njegov grčki smisao činjenica o subjektu (usp. stih 21). Evanđelje je oboje i Osoba da bude dobrodošla i poruka o toj Osobi da bude primljena i vjerovana! U ovome stilu bio je korišten samo u smislu #2.

POSEBNA TEMA: ZNATI/POZNATI (korišteno uglavnom u Ponovljenom zakonu kao obrazac)

Hebrejska riječ “znati” (BDB 393) ima nekoliko značenja (semantička polja) u *Qal*:

1. razumjeti dobro i zlo – Postanak 3:22; Ponovljeni zakon 1:39; Izaija 7:14-15; Jona 4:11
2. znati razumijevajući – Ponovljeni zakon 9:2.3.6; 18:21
3. znati iskustveno – Ponovljeni zakon 3:19; 4:35; 8:2.3.5; 11:2; 20:20; 31:13; Jošua 23:14
4. procijeniti – Ponovljeni zakon 4:39; 11:2; 29:16
5. poznati osobno:
  - a. osobu – Postanak 29:5; Izlazak 1:8; Ponovljeni zakon 22:2; 33:9
  - b. boga – Ponovljeni zakon 11:28; 13:2.6.13; 28:64; 29:26; 32:17
  - c. YHWH-u – Ponovljeni zakon 4:35.39; 7:9; 29:6; Izaija 1:3; 56:10-11
  - d. seksualno – Postanak 4:1.17.25; 24:16; 38:26
6. učiti vještine ili znanje – Izaija 29:11.12; Amos 5:16
7. biti mudar – Ponovljeni zakon 29:4; Izreke 1:2; 4:1; Izaija 29:24
8. Božje poznavanje:
  - a. Mojsija – Ponovljeni zakon 34:10
  - b. Izraela – Ponovljeni zakon 31:21.27.29.

1:20 Ovaj stih spominje tri vida Boga:

1. Njegova nevidljiva svojstva (Njegova narav, usp. Kol 1:15; I Tim. 1:17; Heb 11:27)
2. Njegovu vječnu moć (vidljivu u prirodnome Stvorenju, usp. Ps 19:1-6)
3. Njegovu Božansku narav (vidljivu u Njegovim djelima i pobudama Stvorenja, usp. Post 1-2).

▣ **“Jer su od stvaranja svijeta”** PRIEDLOG *apo* bio je korišten u privremenome smislu. Sličan izričaj nađen je u Marku 10:6; 13:19; II. Petrovoj 3:4. Nevidljivi Bog sad je viđen u:

1. fizičkome Stvorenju (ovaj stih)
2. Pismu (Ps 19; 119)
3. konačno u Isusu (usp. Iv 14:9).

▣ **“Božanska narav”** Iz grčke bi književnosti *theiotēs* mogao biti preveden “Božansko veličanstvo”. Ovo je viđeno krajnje u Isusu. On jedinstveno nosi Božansku sliku (usp. II. Kor 4:4; Heb 1:3). On je potpuno Božje otkrivenje u ljudskome obliku (Kol 1:19; 2:9). Predivna istina Evandjelja je ta da će palo čovječanstvo, kroz vjeru u Krista, dijeliti Kristo-sličnost (usp. Heb 12:10; I. Iv 3:2). Božja slika u čovječanstvu (usp. Post 1:26-27) mora biti obnovljena (*theios*, usp. II. Pt 1:3-4)!

▣

NASB	“bili (su) jasno vidljivi, postavši razumljivima kroz ono što je bilo učinjeno”
NKJV	“jasno su vidljivi, postavši razumljivima kroz stvari koje su učinjene”
NRSV	“bili su razumljivi i vidljivi kroz stvari koje je On učinio”
TEV	“bili (su) jasno vidljivi; oni su bili uočeni u stvarima koje je Bog učinio”
NJB	“bili (su) jasno vidljivi umnim razumijevanjem stvorenih stvari”

Spajanje *noeō* (usp. Mt 15:17) i *kathoraō* (oba PREZENT PASIVNI) podrazumijevaju istinsku percepciju. Bog je napisao dvije knjige: (1) prirodu (usp. Ps 19:1-6) i (2) Pismo (usp. Ps 19:7-14). Obje mogu biti razumljive ljudima i zahtijevaju odaziv (usp. *Mudrost* 13:1-9).

▣ **“tako da su oni bez isprike”** Ovo je doslovno “bez zakonske obrane”. Taj grčki pojam (*a* i *apologeomai*) korišten je u NZ-u samo ovdje i u 2:1. Upamtite teološka svrha 1:18 – 3:20 jeste pokazati duhovnu izgubljenost svega čovječanstva. Ljudi su odgovorni za znanje koje imaju. Bog drži ljude odgovornima samo za ono što oni znaju ili mogu znati (usp. 4:15; 5:13).

▣ **“Jer čak iako spoznahu Boga”** Ljudi ne napreduju religijski – oni su napredujuće zlo. Od Postanka 3 čovječanstvo ide nizbrdo. Tama se povećava!

▣ **“oni Ga nisu slavili kao Boga ili dali hvalu”** Ovo je tragedija poganske idolatrije u stihovima 23.24 (usp. Jer 2:9-13). Vjernici “slave” Boga Kristo-sličnim životom (usp. Mt 5:16; Rim 12:1-2; I. Kor 6:20; 10:31; Fil 1:20; I. Pt 4:11). YHWH želi ljude koji odražavaju/otkrivaju Njegovu narav palome, slijepome svijetu!

▣ **“nego postahu isprazni u svojim nagađanjima, i njihovo je nerazumno srce potamnijelo”** *The New Testament: A New Translation* od Olafa M. Morlieja ima “radije su sami sebe zaposlili ludim nagađanjima o Njemu, i njihova su glupa razmišljanja tapkala okolo u tami.” Ljudski religijski sustavi su spomenici duhovne pobune i ponosa (usp. stih 22; Kol 2:16-23).

Riječ prevedena “isprazni” bila je korištena u LXX za upućivanje na “beznačajni”, “ne-postojeći” idoli susjeda Izraelaca. Pavao je bio hebrejski mislilac koji je poznavao Septuagintu. Uporaba grčkih riječi u LXX bolji je vodič razmišljanjima NZ-nih autora negoli grčki leksikoni.

Dva GLAGOLA su AORIST PASIVNIH INDIKATIVA. Podrazumijeva li PASIVNO STANJE to da je njihov manjak razumijevanja i primjerenoga odaziva bio zato što je Bog zastro njihova srca ili je njihovo odbacivanje svjetla otvrdnulo njihova srca (usp. 10:12-16; II. Kr 17:15; Jer 2:5; Ef 4:17-19)? Ovo se isto teološko pitanje odnosilo na faraona u Izlasku.

Bog je otvrdnuo njegovo srce

Izlazak 4:21
9:12
10:20
11:10
14:4
14:8
14:17

faraon je otvrdnuo svoje vlastito srce

Izlazak 8:15
8:32
9:34

U 9:35 otvrdnjivanje može upućivati na Boga ili faraona. To je tajnovitost Božje suverenosti i ljudske slobodne volje!

▣ **“srce”** Ovo je bilo korišteno u SZ-u u smislu čitave osobe. Doduše, to je često bio način upućivanja na tijekom razmišljanja i osjećanja. Vidi Posebnu temu u 1:24.

1:22

NASB, NKJV

“Ispovijedajući da su mudri, postadoše ludima”

NRSV

“Tvrdeći da su mudri, postadoše ludima”

TEV

“Oni rekoše da su mudri, ali oni su ljudi”

NJB

“Što su više sami sebe nazivali filozofima, to više postajahu glupima”

Od grčke riječi “lud” dobivamo englesku “budala”. Poteškoća je u ponosu čovječanstva i pouzdanju u njihovo vlastito znanje (usp. I. Kor 1:18-31; Kol 2:8-23). To se vraća do Postanka 3. Znanje je donijelo odvojenje i Sud. To ne znači da je ljudsko znanje uvijek krivo, ono naprosto nije konačno!

1:23 Voljno zanemarivanje ljudi koji su bili napravljeni na sliku Božju (usp. Post 1:26-27; 5:1.3; 9:6) okrenuli su Boga u zemaljske slike kao:

1. životinje (Egipat)
2. sile prirode (Perzija)
3. ljudska obličja (Grčka/Rim) – idole! Čak je i Božji vlastiti narod to radio (usp. Pnz 4:15-24).

Neki novi oblici toga starog grijeha su:

1. environmentalizam [zaštita okoliša – op.prev.] (majka Zemlja)
2. New Age istočnjačka misao (misticizam, spiritizam, i okultno)
3. ateistički humanizam (marksizam, utopija, napredujući idealizam, i konačna vjera u politike ili obrazovanje)
4. holistička medicina (zdravlje i dugovječnost)
5. obrazovanje.

▣ **“slavu”** Vidi Posebnu temu u 3:23.

▣ **“pokvarenoga čovjeka”** Vidi sljedeću Posebnu temu.

POSEBNA TEMA: UNIŠTITI, RAZVALITI, POKVARITI (*PHTHEIRŌ*)

Temeljno značenje ovoga pojma *phtheirō* je uništiti, razvaliti, pokvariti, ili oštetiti. Može biti korišteno za:

1. novčanu propast (moguće II. Kor 7:2)
2. fizičko uništenje (usp. I. Kor 3:17a)
3. moralnu pokvarenost (usp. Rim 1:23; 8:21; I. Kor 15:33.42.50; Gal 6:8; Otk 19:2)
4. seksualnu prijevaru (usp. II. Kor 11:3)
5. vječno uništenje (usp. II. Pt 2:12.19)
6. smrtonosne ljudske predaje (usp. Kol 2:22; I. Kor 3:17b).

Često je taj pojam korišten u neke okvire kao njegovo poricano oprečje (usp. Rim 1:23; I. Kor 9:25; 15:50.53).

Zabilježite usporedne suprotnosti između naših zemaljskih tijela i naših nebeskih vječnih tijela:

1. pokvarljivo nasuprot nepokvarljivome, I. Korinćanima 15:42.50
2. sramota nasuprot slavi, I. Korinćanima 15:43
3. slabost nasuprot sili, I. Korinćanima 15:43
4. prirodno tijelo nasuprot duhovnome tijelu, I. Korinćanima 15:44
5. prvi Adam nasuprot posljednjega Adama, I. Korinćanima 15:45
6. zemaljska slika nasuprot nebeske slike, I. Korinćanima 15:49.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 1:24-25

²⁴Zato ih Bog predade preko požuda njihovih srca nečistoći, tako da bi njihova tijela bila obeščašćena među njima. ²⁵Jer oni promijeniše Božju istinu za laž, te se klanjahu i služiše stvorenju radije negoli Stvoritelju, koji je blagoslovljen zauvijek. Amen.

1:24.26.28 “Bog (ih) predade” Ovo je najgori mogući sud. Bog je govorio: “Neka palo čovječanstvo ima svoj vlastiti put” (usp. Ps 81:13; Hoš 4:17; Djela 7:42 navodi nekoliko SZ-nih tekstove o tome teološkom pitanju). Stihovi 23-32 opisuju Božje odbacivanje (privremeni gnjev) poganskoga svijeta i njegove religioznosti (i naše)! Poganstvo je bilo i jeste obilježeno seksualnim nastranostima i iskorištavanjem!

1:24 “srca” Vidi sljedeću Posebnu temu.

POSEBNA TEMA: SRCE

Grčki pojam *kardia* korišten je u Septuaginti i NZ-u kako bi izrazio hebrejski pojam *lēb* (BDB 523). Korišten je na nekoliko načina (usp. Bauer, Arndt, Gingrich i Danker, *A Greek-English Lexicon*, str. 403-404):

1. središte fizičkoga života, metafora za osobu (usp. Djela 14:17; II. Kor 3:2-3; Jak 5:5)
2. središte duhovnog života (tj. morala)
  - a. Bog poznaje srce (usp. Lk 16:15; Rim 8:27; I. Kor 14:25; I. Sol 2:4; Otk 2:23)
  - b. korišteno za duhovni život čovječanstva (usp. Mt 15:18-19; 18:35; Rim 6:17; I. Tim 1:5; II. Tim 2:22; I. Pt 1:22)
3. središte misaonog života (tj. uma, usp. Mt 13:15; 24:48; Djela 7:23; 16:14; 28:27; Rim 1:21; 10:6; 16:18; II. Kor 4:6; Ef 1:18; 4:18; Jak 1:26; II. Pt 1:19; Otk 18:7; srce je istoznačnica za um u II. Kor 3:14-15 i Fil 4:7)
4. središte htijenja (tj. volje, usp. Djela 5:4; 11:23; I. Kor 4:5; 7:37; II. Kor 9:7)
5. središte osjećaja (usp. Mt 5:28; Djela 2:26.37; 7:54; 21:13; Rim 1:24; II. Kor 2:4; 7:3; Ef 6:22; Fil 1:7)
6. jedinstveno mjesto djelatnosti Duha (usp. Rim 5:5; II. Kor 1:22; Gal 4:6 [tj. Krist u našim srcima, Ef 3:17])
7. srce je metaforički način upućivanja na čitavu osobu (usp. Mt 22:37, navod Pnz 6:5). Misli, pobude, i djelovanja pripisane su srcu koje potpuno otkriva vrstu pojedinca. SZ ima neke neobične uporabe pojma:
  - a. Postanak 6:6; 8:21: “Bog je bio ožalošćen u Svome srcu”, također zabilježi Hošea 11:8-9
  - b. Ponovljeni zakon 4:29; 6:5: “sa svim svojim srcem i svom svojom dušom ”
  - c. Ponovljeni zakon 10:16: “neobrezano srce” i Rimljanima 2:29

- d. Ezekiel 18:31-32: “novo srce”
- e. Ezekiel 36:26: “novo srce” nasuprot “kamenom srcu”

1:25 “promijeniše Božju istinu za laž” Ovo može biti razumjeto na nekoliko načina:

1. samo-pobožanstvenje čovječanstva (usp. II. Sol 2:4.11)
2. štovanje od strane čovječanstva onoga što je stvorilo – idole (usp. Iz 44:20; Jer 13:25; 16:19) umjesto YHWH koji je stvorio sve stvari (usp. stihove 18-23)
3. konačno odbacivanje istine Evandjelja od strane čovječanstva (usp. Jona 14:17; I. Iv 2:21.27).

U okviru #2 najbolje odgovara.

☐ **“klanjahu i služiše”** Čovječanstvo će uvijek imati bogove. Svi ljudi misle da postoji netko, neka istina, ili nešto iza njih samih.

☐ **“koji je blagoslovljen zauvijek. Amen”** Pavlova provala u židovski blagoslov, tako osobit za njega (usp. Rim 9:5; II. Kor 11:31). Pavlove su molitve česte kad piše (usp. 9:5; 11:36; 15:33; 16:27).

☐ **“zauvijek”** Vidi Posebnu temu dolje.

POSEBNA TEMA: ZAUVIJEK (GRČKI IDIOM)

Jedan grčki idiomski izričaj je “dovijeka” (usp. Lk 1:33; Rim 1:25; 11:36; 16:27; Gal. 1:5; I. Tim 1:17), koji može odražavati hebrejski ‘*olam*. Vidi Robert B. Girdlestone, *Synonyms of the Old Testament*, str. 319-321, i SZ-nu Posebnu temu: Zauvijek (‘*Olam*). Ostali (‘*Olam*) izričaji su “dovijeka” (usp. Mt 21:19 [Mk 11:14]; Lk 1:55; Iv 6:58; 8:35; 12:34; 13:8; 14:16; II. Kor 9:9) i “vijeke vjekova” (usp. Ef 3:21). Izgleda da za “zauvijek” ne postoji razlika između ovih grčkih idioma. Pojam “vjekovi” može biti MNOŽINA u figurativnome smislu rabinske gramatičke građe nazvane “množina veličanstva” ili može upućivati na zamisao nekoliko “doba” u židovskome smislu “doba slabosti”, “doba dolaska”, ili “doba pravednosti”.

☐ **“Amen”** Vidi Posebnu temu dolje.

POSEBNA TEMA: AMEN

I. STARI ZAVJET

- A. Pojam “Amen” dolazi iz hebrejske riječi za:
  1. “istinu” (*emeth*, BDB 49)
  2. “istinitost” (*emun*, *emunah*, BDB 53)
  3. “vjeru” ili “vjernost”
  4. “pouzdanje” (*dmn*, BDB 52)
- B. Njegova etimologija dolazi iz čvrstoga fizičkog stava neke osobe. Oprečno tome bio bi netko tko je labav, klizav (usp. Pnz 28:64-67; 38:16; Ps 40:2; 73:18; Jer 23:12) ili tetura (usp. Ps 73:2). Iz ove doslovne uporabe razvilo se metaforičko proširenje vjernosti, dostojnosti povjerenja, odanosti i pouzdanosti (usp. Post 15:16; Hab 2:4).
- C. Posebne uporabe:
  1. stup, II. Kraljevima 18:16 (I. Tim 3:15)
  2. sigurnost, Izlazak 17:12
  3. stalnost, Izlazak 17:12
  4. stabilnost, Izaija 33:6; 34:5-7
  5. istina, I. Kraljevima 10:6; 17:24; 22:16; Izreke 12:22

6. čvrsto, II. Ljetopisa 20:20; Izaija 7:9
  7. vjerodostojno (Tora), Psalam 119:43.142.151.168
- D. U SZ-u upotrebljena su dva druga hebrejska pojma za djelatnu vjeru:
1. *bathach* (BDB 105), pouzdanje
  2. *yra* (BDB 431), strah, poštovanje, štovanje (usp. Post 22:12)
- E. Od značenja povjerenja ili pouzdanja razvila se liturgijska uporaba koja se koristila za potvrdu istinite ili pouzdane izjave drugog (usp. Pnz 27:15-26; Neh 8:6; Ps 41:13; 70:19; 89:52; 106:48).
- F. Teološki ključ za ovaj pojam nije vjernost čovječanstva, već YHWH (usp. Izl 34:6; Pnz 32:4; Ps 108.4; 115:1; 117:2; 138:2). Jedina nada palog čovječanstva jest milosrdna vjerna zavjetna odanost YHWH i Njegovih obećanja. Oni koji poznaju YHWH-u moraju biti kao On (usp. Hab 2:4). Biblija je povijest i zapis o Božjoj obnovi Njegove slike (usp. Post 1:26-27) u čovječanstvu. Spasenje obnavlja sposobnost čovječanstva da ima prisno zajedništvo s Bogom. Ovo je zašto smo bili stvoreni.

II. NOVI ZAVJET

- A. Uporaba pojma “amen” kao završne liturgijske potvrde izjavljene pouzdanosti uobičajena je izjava u NZ-u (usp. I. Kor 14:16; II. Kor 1:20; Otk 1:7; 5:14; 7:12).
- B. Uporaba pojma kao završetak molitve uobičajena je u NZ-u (usp. Rim 1:25; 9:5; 11:36; 16:27; Gal 1:5; 6:18; Ef 3:21; Fil 4:20; II. Sol 3:18; I. Tim 1:17; 6:16; II. Tim 4:18).
- C. Isus je jedini koji je upotrebljavao ovaj pojam (u Ivanu često udvostručeno) kao uvod u važne izjave (usp. Lk 4:24; 12:37; 18:17.29; 21:32; 23:43)
- D. Korištena je kao naziv za Isusa u Otkrivenju 3:14 (moguće naziv za YHWH-u iz Iz 65:16).
- E. Zamisao vjernosti ili vjere, pouzdanja, ili pouzdanosti izražena je u grčkom pojmu *pistos* ili *pistis*, što je u engleskome prevedeno kao “pouzdanje”, “vjera”, “vjerovati”.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 1:26-27

²⁶Iz tog ih razloga Bog predade sramotnim strastima; jer njihove žene zamijeniše prirodno općenje za ono što je neprirodno, ²⁷a na isti način i muškarci ostaviše prirodno općenje sa ženama i usplamtješe u svojim pohotama jedan prema drugome, muškarci s muškarcima počinjajući bestidna djela i primajući na sebi pravednu kaznu za svoju zabludu.

1:26.27 Homoseksualizam je jedan primjer života odvojenog od Božje očite želje u stvaranju (biti plodonosan). Grijeh i najveća kulturalna poteškoća bila je:

1. u SZ-u (usp. Lev 18:22; 20:13; Pnz 23:18)
2. u grčko-rimskome svijetu (usp. I. Kor 6:9; I. Tim 1:10)
3. u našem vremenu.

Homoseksualnost je vjerojatno popisana kao primjer paloga života zbog čitavoga okvirnog usmjerenja u Postanku 1 – 3. Čovječanstvo je bilo napravljeno na sliku Božju (usp. Post 1:26-27; 5:1.3; 9:6). Čovječanstvo je bilo napravljeno kao muško i žensko (usp. Post 1:27). Božja zapovijed bila je biti plodonosan i umnožavajući (usp. Post 1:28; 9:1.7). Pad čovječanstva (usp. Post 3) poremetio je Božji naum i volju. Homoseksualizam je očiti prekršaj! Doduše mora biti izjavljeno da to nije jedini grijeh spomenut u okviru (usp. stihove 29-31). Svi grijesi pokazuju odvojenje čovječanstva od Boga i njihovu zasluženu kaznu. Sav grijeh, osobito grijeh načina života, odvratn je Bogu.

POSEBNA TEMA: HOMOSEKSUALNOST

Postoji mnogo suvremenih kulturoloških pritisaka da se prihvati homoseksualnost kao primjereni alternativni način života. Biblija ga osuđuje kao poguban način života, izvan Božje volje za Njegovo Stvorenje:

1. krši zapovijed u Postanku 1 da se bude plodonosan i umnožavajući
2. obilježava pogansko štovanje i kulturu (usp. Lev 18:22; 20:13; Rim 1:26-27; i Juda stih 7)
3. otkriva usmjerenost-na-sebe neovisno od Boga (usp. I. Kor 6:9-10).

Doduše, prije nego ostavim ovu temu dopustite mi potvrditi Božju ljubav i oprost za sva pobunjena ljudska bića. Kršćani nemaju pravo djelovati s mržnjom i bahatošću prema tome određenom grijehu, posebice kad je očito da svi od nas griješe. Molitva, briga, svjedočanstvo, i suosjećajnost čine mnogo više u tome području negoli žestoka osuda. Riječ Božja i Njegov Duh ukorit će ako im dopustimo. Svi su seksualni grijesi, ne samo ovaj jedan, odvratnost Bogu i vode osudi. Seksualnost je dar od Boga za dobrobit čovječanstva, radost, i čvrsto društvo. Ali ovaj moćan, Bogom-dani poriv često se okreće u pobune, usmjerenost-na-sebe, traženje užitka, "više-za-mene-pod-ikoju-cijenu" življenja (usp. Rim 8:1-8; Gal 6:7-8).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 1:28-32

²⁸I upravo kako nisu više smatrali prikladnim čuvati spoznaju Boga, Bog ih predade pokvarenom shvaćanju, da čine one stvari koje nisu primjerene, ²⁹postajući puni svake nepravdnosti, pokvarenosti, pohlepe, zla; puni zavisti, ubojstva, svada, lukavstva, pakosti; oni su ogovarači, ³⁰klevetnici, mrzitelji Boga, drski, oholi, hvastavi, izmišljači zla, neposlušni roditeljima, ³¹bez razumijevanja, nepouzđani, bez ljubavi, bez milosrđa; ³²i premda poznaju odredbu Božju, kako su oni koji čine takve stvari vrijedni smrti, oni ne samo da čine isto, nego i usrdno daju odobrenje onima koji to čine.

1:28-31 Ovo je u grčkome jedna rečenica. Obilježavala je pobunjeno, palo, neovisno čovječanstvo (usp. Rim 13:13; I. Kor 5:11; 6:9; Gal 5:19-21; Ef 5:5; I. Tim 1:10; Otk 21:8). Grijeh ljudstva bio je to što su odabrali postojati odvojeno od Boga. Pakao je to postojanje učinio stalnim. Neovisnost je tragedija!

Čovječanstvo treba Boga; ono je izgubljeno, nedoraslo, i neispunjeno odvojeno od Njega. Najgori dio vječnoga pakla je Božja odsutnost u tome odnosu!

1:28 "pokvarenom shvaćanju" Ono što palo čovječanstvo vidi kao slobodu je samo-štovanje: "Bilo što i sve za mene!" Posrednik PASIVNOGA STANJA izjavljen je kao Bog u 1:24.26.28, ali u okviru ovoga međusobnoga odnosa prema Postanku 1-3 to je odabir čovječanstva za znanje i sebičnosti što je uzrokovalo poteškoću. Bog je dozvolio Svome Stvorenju patnju zbog posljedica njihovih vlastitih odabira, njihove vlastite neovisnosti.

1:29 "postajući puni" Ovo je PERFECT PASIVNOGA PARTICIPA. Ljudi su ispunjeni i obilježeni onim kako žive. Rabini bi rekli da je u svakome ljudskome srcu crni (zlo *yetzer*) pas i bijeli (dobar *yetzer*) pas. Onaj tko je najviše hranjen postaje najvećim.

1:29-31 Ovo su ishodi i označja života bez Boga. Oni obilježavaju pojedince i društva koji su odabrali odbaciti Boga Biblije. Ovo je bio jedan od nekoliko popisa grijeha što je dao Pavao (usp. I. Kor 5:11; 6:9; II. Kor 12:20; Gal 5:19-21; Ef 4:31; 5:3-4; Kol 3:5-9).

POSEBNA TEMA: NEDOSTACI I VRLINE U NZ-U

Popisi obojih i nedostataka i vrlina uobičajeni su u NZ-u. Često odražavaju oboje i rabinske i kulturalne (helenističke) popise. NZ-ni popisi oprečnih osobina mogu biti viđeni u:

	<u>nedostaci</u>	<u>vrline</u>
1. Pavao	Rimljanima 1:28-32 Rimljanima 13:13 I. Korinćanima 5:9-11	--- Rimljanima 12:9-21 ---

		I. Korinćanima 6:10	I. Korinćanima 6:6-9
		II. Korinćanima 12:20	II. Korinćanima 6:4-10
		Galaćanima 5:19-21	Galaćanima 5:22-23
		Efeženima 4:25-32	---
		Efežanima 5:3-5	---
		---	Filipljanima 4:8-9
		Kološanima 3:5.8	Kološanima 3:12-14
		I. Timoteju 1:9-10	---
		I. Timoteju 6:4-5	---
		II. Timoteju 2:22a.23	II. Timoteju 2:22b.24
		Titu 1:7; 3:3	Titu 1:8-9; 3:1-2
2.	Jakov	Jakovljeva 3:15-16	Jakovljeva 3:17-18
3.	Petar	I. Petrova 4:3	I. Petrova 4:7-11
		II. Petrova 1:9	II. Petrova 1:5-8
4.	Ivan	Otkrivenje 21:8; 22:15	---

1:30 “oholi” Ovo je *huperēphanous* (vidi C., 3 dolje).

POSEBNA TEMA: PAVLOVA UPORABA “HUPER” SLOŽENICA

Pavao je imao posebne sklonosti za stvaranje novih riječi upotrebljavajući grčki PRIJEDLOG *huper*, koji u osnovi znači “nad” ili “gornji/viši”. Kad ga je koristio s GENITIVOM (ABLATIV) on znači “u korist/u ime/zbog”. Može također značiti “o” ili “što se tiče”, kao *peri* (usp. II. Kor 8:23; II. Sol 2:1). Kad ga je koristio s AKUZATIVOM on znači “iznad/gornji”, “nad”, ili “iza/na drugoj strani/s one strane” (usp. A. T. Robertson, *A Grammar of the Greek New Testament in the Light of Historical Research*, str. 625-633). Kad je Pavao želio naglasiti zamisao on je taj PRIJEDLOG koristio u složenici. Slijedi popis Pavlove posebne uporabe ovog PRIJEDLOGA u složenicama.

A. *apax legomenon* (korišteno samo jednom u NZ-u)

1. *Huperakmos*, jednom prošla mladost, I. Korinćanima 7:36
2. *Hupera ušanō*, neizmjereno povećati, II. Solunjanima 1:3
3. *Huperbainō*, prekoračiti ili prestupiti, I. Solunjanima 4:6
4. *Huperkeina*, s druge strane, II. Korinćanima 10:16
5. *Huperekteina*, previše protegnuto, II. Korinćanima 10:14
6. *Huperentugchanō*, posredovati, Rimljanima 8:26
7. *Hupernikaō*, biti obilno pobjedonosan, Rimljanima 8:37
8. *Huperpleonazō*, biti u pretjeranome obilju, I. Timoteju 1:14
9. *Huperupsoō*, krajnje uzvisiti, Filipljanima 2:9
10. *Huperphroneō*, imati nadute misli, Rimljanima 12:3.

B. Riječi korištene samo u Pavlovim pisanjima:

1. *Huperairomai*, uzvisiti sâm sebe, II. Korinćanima 12:7; II. Solunjanima 2:4
2. *Huperballontōs*, preko mjere, previše, II. Korinćanima 11:23 (PRILOG samo ovdje, ali GLAGOL u II. Kor 3:10; 9:14; Ef 1:19; 2:7; 3:19)
3. *Huperbolē*, premašivanje, izvanredno naoružavanje, Rimljanima 7:13; I. Korinćanima 12:31; II. Korinćanima 1:8; 4:7.17; 22:7; Galaćanima 1:13
4. *Huperekperissou*, iznad svih mjera, Efežanima 3:20; I. Solunjanima 3:10; 5:13
5. *Huperlian*, u najvišem stupnju ili nad-vodeći/nadmoćan, II. Korinćanima 11:5; 12:11
6. *Huperochē*, nadmoćnost, prednost, I. Korinćanima 2:1; I. Timoteju 2:2
7. *Huperperisseuō*, izvanredno obilovati, Rimljanima 5:20 (SREDNJE STANJE, biti obilno ispunjen, preobilan, II. Kor 7:4).

- C. Riječi korištene od Pavla i rijetko kod ostalih NZ-nih pisaca:
1. *Huperanō*, daleko iznad, Efežanima 1:21; 4:10; i Hebrejima 9:5
  2. *Huperechō*, nadmoćnost, superiornost, Rimljanima 13:1; Filipljanima 2:3; 3:8; 4:7; I. Petrova 2:13
  3. *Huperēphanos*, uobraženo ili bahato, Rimljanima 1:30; II. Timoteju 3:2 i Luka 1:51; Jakovljeva 4:6; I. Petrova 5:5.

Pavao je bio čovjek velike strasti; kad su stvari ili ljudi bili dobri, oni su bili veoma dobri a kad su bili loši, bili su veoma loši. PRIJEDLOG mu dopušta izraziti njegove izvanredne osjećaje o grijehu, sebi, te Kristu i Evanđelju.

1:32 “oni koji čine takve stvari vrijedni (su) smrti” Ova izjava odražava Mojsijev zakon. Bila je sažeta u Rimljanima 6:16.21.23; 8:6.13. Smrt je oprečje Božjoj volji i Božjemu životu (usp. Ez 18:32; I. Tim 2:4; II. Pt 3:9).

▣ **“nego i usrdno daju odobrenje onima koji to čine”** Bijeda voli društvo. Palo čovječanstvo koristi ove grijehe na drugačiji način kao ispriku, “svi to čine”. Kulture su bile obilježene svojim određenim grijesima!

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Zašto je Pavao pisao rimskoj crkvi?
2. Zašto je Poslanica Rimljanima bila tako važna teološka izjava kršćanstva?
3. Napravite vlastitim riječima opći pregled 1:18 – 3:20.
4. Budu li oni koji nisu nikad čuli Evanđelje odbačeni zbog nepouzdanja u Krista?
5. Objasni razliku između “prirodne objave” i “posebne objave”.
6. Opiši ljudski život bez Boga.
7. Odnose li se stihovi 24 – 27 na pitanje homoseksualnosti?

RIMLJANIMA 2

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
pravedan Božji sud	Božji pravedan sud	Židovi pod sudom	Božji sud	Židovi nisu izuzeti od Božje kazne
2:1-16	2:1-16	2:1-11	2:1-16	2:1-11
Židovi i Zakon	Židovi krivi kao i pogani	temelj za sud	Židovi i Zakon (2:17-3:8)	Zakon ih neće spasiti
		2:12-16		2:12-16
2:17-3:8	2:17-24	2:17-24	2:17-24	2:17-24
	obrezanje bez vrijednosti			obrezanje ih neće spasiti
	2:25-29	2:25-29	2:25-29	2:25-29

ČITANJE KRUG TRI (vidi str. viii)

SLIJEĐENJE IZVORNE PIŠĆEVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

UVIDI U TEKST RIMLJANIMA 2:1-3:20

- A. Poglavlja 2 i 3 završavaju književnu jedinicu započetu u 1:18. Ovaj dio bavi se s:
  1. izgubljenosti čitavoga čovječanstva
  2. Božjom osudom nad grijehom
  3. potrebom čovječanstva za Božjom pravednošću kroz Krista pomoću osobne vjere i pokajanja.
- B. U poglavlju 2 postoji sedam načela glede Božjega suda:
  1. stih 2, sukladno istini
  2. stih 5, nagomilana krivnja
  3. stihovi 6 i 7, sukladno djelima

4. stih 11, nema pristranosti među osobama
  5. stih 13, način života
  6. stih 16, tajne ljudskoga srca
  7. stihovi 17-29, nema posebnih nacionalnih skupina.
- C. Postoji velika raspra među komentatorima o tome tko je oslovljen u poglavlju 2:1-17. Očito se 2:12-29 bavi Židovima. Stihovi 1-17 služe dvostrukoj svrsi govorenja obojima i moralnome poganu poput Seneke (društvena mjerila) i židovskome narodu (Mojsijev Zakon).
- D. U 1:18-21, Pavao je tvrdio da ljudi mogu spoznati Boga kroz Stvorenje. U 2:14-15, Pavao je isto tako tvrdio da svi ljudi imaju unutarnju moralnu savjest datu od Boga. Ova su dva svjedoka, Stvorenje i savjest, temelj za Božju osudu čitavoga čovječanstva, čak i onih koji nisu bili izloženi SZ-u ili poruci Evanđelja. Ljudi su odgovorni jer nisu živjeli prema najboljemu svjetlu što su imali.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 2:1-11

¹Stoga nemaš isprike, svatko od vas koji prolazi sud, jer u onome što sudiš drugoga, osuđuješ samog sebe; jer ti koji sudiš činiš iste stvari. ²A mi znamo da Božji sud pravedno pada na one koji čine takve stvari. ³Ali misliš li ti, o čovječe, kad ti sudiš one koji čine takve stvari a ti činiš isto *sâm*, da ćeš izbjeći Božji sud? ⁴Ili misliš li olako o bogatstvu Njegove dobrote i strpljivosti i strpljenja, ne znajući da te Božja dobrota vodi pokajanju? ⁵Ali zbog tvoje tvrdoglavosti i nepokajanog srca ti nakupljaš gnjev za samog sebe u dan gnjeva i otkrivenja pravednoga Božjeg suda, ⁶koji će se prikazati svakoj osobi prema njegovim djelima: ⁷onima koji su ustrajnošću u činidbi dobrog tražili slavu i čast i besmrtnost, vječni život; ⁸ali onima koji su sebični častohlepnici i ne slušaju istinu, nego se pokoravaju nepravednosti, gnjev i srdžba. ⁹Bit će muke i nevolje za svaku ljudsku dušu koja čini zlo, za Židova prvo i isto za Grka, ¹⁰ali slava i čast i mir za svakoga tko čini dobro, za Židova prvo i isto za Grka. ¹¹Jer nema pristranosti kod Boga.

2:1

NASB

“nemaš isprike, svatko od vas koji prolazi sud”

NKJV

“za tebe nema isprike, o čovječe, tko god ti bio koji sudiš”

NRSV

“nemaš isprike, tko god ti bio, kad sudiš drugima”

TEV

“Uopće nemaš isprike, tko god ti bio. Jer ti dakle sudiš druge”

NJB

“Tako bez obzira tko si ti, ako provodiš sud nemaš isprike.”

Ovo je doslovno “bez zakonske obrane” (usp. 1:20). To je prvo bilo stavljeno u grčku rečenicu kako bi se uveličalo njegovo značenje. Stihovi 1-16 izgleda da se odnose na oboje i na samo-pravednost židovskih legalista i na grčke moraliste. Njihovim osuđivanjem drugih oni proglašavaju krivima sami sebe.

Ovaj je isti izričaj korišten u 1:20, ali ZAMJENICA je “oni”; ovdje “ti”. Očito Pavao oslovljava različite skupine grješnika/pobunjenika. Jednom je on bio član jedne od skupina zelota! Postoje dvije poteškoće:

1. odbijanje i iskrivljavanje spoznaje Boga
2. okretanje skupu pravila i postajanje prosudbenim i samo- pravednim.

Zabilježite također da “oni” u poglavlju 1 postaju “ti” u 2:1-8. Od Židova i Grka bilo je uopćeno u “svaka ljudska duša” u 2:9-11. Iako su različite skupine (ili dvije ili tri skupine) na kraju to neće činiti nikakvu razliku, sve su pod osudom (usp. 3:23).

2:2 “znamo” Ova je ZAMJENICA vjerojatno upućivala na pripadnike Židova iako bi mogla upućivati na kršćane. U stihovima 2-4, Pavao se vraća na svoju uobičajenu tehniku pitanja i odgovora, nazvanih oštra kritika (tj. stihovi 1-11.17-29), što je bilo predstavljanje istine posredstvom prigovarača. Tako se također koristilo u Habakuku, Malahiji, i kod rabina, kao i kod grčkih filozofa (kao kod Sokrata i stoika).

Izričaj “mi znamo da” bio je korišten nekoliko puta u Rimljanima (usp. 2:2; 3:19; 7:14; 8:22.28). Pavao pretpostavlja da njegovi slušatelji imaju nekakav stupanj znanja, različit od nemoralnih pogana u poglavlju 1.

▣ **“Božji sud”** Biblija je o toj istini jasna. Svi će ljudi dati račun Bogu za dar života (usp. stihove 5-9; Mt 25:31-46; Otk 20:11-15). Čak će i kršćani stajati pred Kristom (usp. 14:10-12; II. Kor 5:10).

2:3 Gramatički oblik Pavlova retoričkog pitanja očekuje “ne” odgovor.

▣ **“misliš li ti”** Ovo je grčki GLAGOL *logizomai*. Pavao ga često koristi (Rim 2:3.26; 3:28; 4:3.4.5.6.8.9.10.11.22.23.24; 6:11; 8:18.36; 9:8; 14:14; Gal 3:6, deset puta u I. i II. Korinćanima, i dva puta u Filipljanima). Vidi bilješke u 4:3 i 8:18.

▣ **“o čovječe”** Ovo se slaže s istim idiomom u stihu 1. U 9:20 upućuje na Židove.

2:4 Ovo je također pitanje u grčkome.

▣	
NASB	“li olako o”
NKJV, NRSV, TEV, REB	“prezireš”
NJB	“podcjenjujući”
NIV	“pokazivanje prijezira”
NET	“imati prijezir za”

Usporedbom engleskih prijevoda tumači dobivaju osjećaj za semantički opseg GLAGOLA. Ovo je jak pojam za voljno odbacivanje. Vidite da je korišten u:

1. Isusovim riječima, Matej 6:24; 18:10
2. kod Pavla, I. Korinćanima 11:22; I. Timoteju 4:12; 6:2
3. Hebrejima (o Isusu), 12:2
4. kod Petra, II. Petrova 2:10
5. IMENICA u Djelima apostolskim 13:41.

▣ **“bogatstvu Njegove dobrote i strpljivosti i strpljenja”** Ljudi često imaju nerazumijevanje Božje milosti, milosrđa, i strpljivosti te su ih okrenuli u prigodu za grijeh umjesto u pokajanje (usp. II. Pt 3:9).

Pavao često Božja svojstva opisuje kao “obilje/bogatstvo” (usp. 9:23; 11:33; Kol 1:27; Ef 1:7.18; 2:4.7; 3:8.16; Fil 4:19).

IMENICA “strpljivost” korištena je samo dva puta u NZ-u, oba od Pavla u ovoj književnoj jedinici (1:18-3:31), ovdje i u 3:26. Oboje upućuje na Božje strpljenje s grješnicima.

▣ **“vodi pokajanju”** Pokajanje je ključno za zavjetni odnos s Bogom u vjeri (usp. Mt 3:2; 4:17; Mk 1:15; 6:12; Lk 13:3.5; Djela 2:38; 3:16.19; 20:21). Pojam je u hebrejskome značio promjenu djelovanja, dok je u grčkome značio promjenu mišljenja. Pokajanje je voljnost za promjenu od jednoč postojećeg usmjerenja-na-sebe ka životu spoznatome i usmjerenome od strane Boga. To poziva na okretanje od prvenstva i ropstva sebi. U osnovi to je novi stav, novi pogled na svijet, novi gospodar. Pokajanje je Božja volja za svako Adamovo palo dijete, stvoreno na Njegovu sliku (usp. Ez 18:21.23.32 i II. Pt 3:9).

NZ-ni odlomak koji najbolje odražava različnost grčkih pojmova za pokajanje je II. Korinćanima 7:8-11:

1. *lupeō*, “tuga” ili “žalost” u stihovima 8 (dva puta), 9 (tri puta), 10 (dva puta), 11
2. *metamelomai*, “kajanje” ili “nakon brige”, u stihovima 8 (dva puta), 9
3. *metanoia*, “pokajanje”, ili “nakon promisli”, u stihovima 9.10.

Oprečje je lažno pokajanje (*metamelomai*) (usp. Juda, Mt 27:3 i Ezav, Heb 12:16-17) nasuprot istinskoga pokajanja (*metanoēō*).

Istinsko pokajanje teološki je povezano s:

1. Isusovim propovijedanjem o uvjetima Novoga saveza (usp. Mt 4:17; Mk 1:15; Lk 13:3.5)
2. apostolskim propovijedima u Djelima apostolskim (*kerygma*, usp. Djela 3:16.19; 20:21)
3. Božjim suverenim darom (usp. Djela 5:31; 11:18 i II. Tim 2:25)
4. propadanjem (usp. II. Pt 3:9)

Pokajanje nije prepušteno izboru!

POSEBNA TEMA: POKAJANJE

Pokajanje (zajedno s vjerom) jeste zavjetni zahtjev oba i Staroga saveza (*Nacham*, BDB 636, tj. 13:12; 32:12.14; *Shuv*, BDB 996, tj. I. Kr 8:47; Ez 14:6; 18:30) i Novoga saveza:

1. Ivan Krstitelj (Mt 3:2; Mk 1:4; Lk 3:3.8)
2. Isus (*Nacham*, BDB 636, tj. 13:12; 32:12.14; *Shuv*, BDB 996, tj. I. Kr 8:47; Ez 14:6; 18:30)
3. Petar (Djela 2:38; 3:19; 8:22; 11:18; II. Pt 3:9)
4. Pavao (Djela 13:24; 17:30; 20:21; 26:20; Rim 2:4; II. Kor 2:9-10)

Ali što je pokajanje? Je li to žalost? Je li to prestanak grijeha? Najbolje poglavlje u NZ-u za razumijevanje različenosti suzvučja ove zamisli jeste II. Korinćanima 7:8-11, gdje su bila korištena tri srodna, ali različita, grčka pojma:

1. “žalost” (*lupē*, usp. stihove 8 [dva puta], 9 [tri puta], 10 [dva puta], 11). On znači tugu ili bol i ima teološki neutralni suzvuk.
2. (*metanoē*, usp. stihove 9.10). To je složenica od “nakon” i “/misao/promisao”, koja pretpostavlja novu promisao, nov način razmišljanja, novi stav prema životu i Bogu. Ovo je istinsko pokajanje.
3. “žaljenje” (*metamelomai*, usp. stihove 8 [dva puta], 10). To je složenica od “nakon” i “briga”. Bila je korištena za Judu u Mateju 27:3 i Ezava u Hebrejima 12:16-17. Podrazumijeva žaljenje zbog posljedica, ne zbog djela.

Pokajanje i vjera su zahtijevana djela Saveza (usp. Mk 1:15; Djela 2:38.41; 3:16.19; 20:21). Postoje neki tekstovi koji podrazumijevaju da Bog daje pokajanje (usp. Djela 5:31; 11:18; II. Tim 2:25). Ali većina tih tekstova ovo vidi kao neophodan ljudski zavjetni odaziv na Božju ponudu besplatnoga spasenja.

Odredba oba pojma i hebrejskoga i grčkoga jeste zahtjev za čvrstim držanjem punoga značenja pokajanja. Židovski zahtijeva “promjenu djela”, dok grčki zahtijeva “promjenu mišljenja”. Spašena osoba prima novi um i srce. Ona razmišlja drukčije i živi drukčije. Umjesto: “Što je u tome za mene?”, sad je pitanje: “Što je Božja volja?”. Pokajanje nije osjećaj koji će izbljedjeti ili potpuna bezgrješnost, nego novi odnos sa Svetim Bogom koji vjernika postupno pretvara u svetoga.

2:5-9 Ovi stihovi opisuju (1) tvrdoglavost paloga čovječanstva i (2) Božju srdžbu i sud.

2:5 “tvrdoglavosti” Ova je IMENICA nađena samo ovdje u NZ-u. Izrael je opisan na ovaj isti način u Izlasku 32:9; 33:3.5; 34:9; Ponovljenome zakonu 9:6.13.27 (također zabilježi Heb 3:8.15; 4:7).

▣ **“srce”** Vidi Posebnu temu u 1:24.

▣ **“u dan gnjeva”** Ovo je bilo nazvano “Dan Gospodnji” u SZ-u (usp. Joel, Amos). To je zamisao Sudnjega dana, ili za vjernike, Dana uskrsnuća. Čovječanstvo će dati račun Bogu za Njegov dar života (usp. Mt 25:31-46; Otk 20:11-15).

Zabilježite da su sami grješnici (“ti” ili “samo ti”) oni koji nakupljaju gnjev. Bog jednostavno, na nekoj točki, dopušta ovo nakupljanje gnjeva kako bi postao jasan i išao svojim punim smjerom.

Gnjev, kao i sve ljudske riječi za opis Boga, samo su inačice (antropomorfizmički, vidi Posebnu temu u 1:18) primijenjene na Božanstvo! Bog je vječan, svet, i Duh. Ljudi su ograničeni, grješni, i tjelesni. Bog nije osjećajno ljutit, kao u bijesu. Biblija Ga predstavlja kao Onoga koji ljubi grješnike i želi ih dovesti do kajanja, ali i kao Onoga koji ima i odlučno protivljenje prema ljudskoj pobuni. Bog je osoban; On uzima grijeh osobno i mi smo osobno odgovorni za naš grijeh.

Jedno dodatno mišljenje o Božjem gnjevu. U Bibliji je oboje i u vremenu (privremen, usp. 1:24.26.28) i na kraju vremena (eshatološki, usp. 2:5-8). Dan Gospodnji (Sudnji dan) bio je jedan način SZ-nih proroka da upozore Izrael na kajanje u sadašnjem [njihovu – op.prev.] vremenu kako bi njihova budućnost bila blagoslovljena, ne osuđena (usp. Pnz 27-28). SZ-ni proroci često su uzimali krize svojih dana i prenijeli ih u budućnost na-kraju-vremena.

2:6 Ovo je navod iz Psalma 62:12 (usp. Mt 16:27). Opće je načelo (vidi bilješku u 2:1, stavka 2) da su ljudi odgovorni za svoja djelovanja i dat će račun Bogu (usp. Job 34:11; Izr 24:12; Prop 12:14; Jer 17:10; 32:19; Mt 16:27; 25:31-46; Rim 2:6; 14:12; I. Kor 3:8; Gal 6:7-10; II. Tim 4:14; I. Pt 1:17; Otk 2:23; 20:12; 22:12). Čak će i vjernici dati račun za svoje živote i služenje Kristu (usp. II. Kor 5:10). Vjernici nisu spašeni pomoću djela nego su spašeni prema djelima (usp. Ef 2:8-10 [posebice 2:14-26]; Jak i I. Iv). Promijenjeni i mijenjajući život ljubavi, služenja, i nesebičnosti dokaz je pravoga spasenja.

2:7 “onima koji” Postoji oprečje između osoba opisanih u stihu 7 i onih u stihu 8 (“ali onima koji su”).

NASB “onima koji su ustrajnošću u činidbi dobrog tražili slavu i čast i besmrtnost, vječni život”

NKJV “vječni život onima koji ustrajnim nastavljanjem u činidbi dobroga traže slavu, čast, i besmrtnost”

NRSV “onima koji ustrajnošću činidbe dobroga traže slavu i čast i besmrtnost, on će dati vječni život”

TEV “Neki ljudi nastavljaju u činidbi dobroga, i traže slavu, čast i besmrtni život; njima će Bog dati vječni život”

NJB “Za one koji su u potrazi za glasovitošću i čašću i besmrtnošću stalnom činidbom dobra bit će vječni život”

Ovo je upućivalo na ljude kao Kornelije (usp. Djela 10:34-35). Ovaj bi odlomak mogao zvučati kao djela pravednosti (dobivanje pravednosti ljudskim naporom), ali to bi moglo ići protiv glavne teme Poslanice Rimljanima. Upamtite da niti stihovi 1-16 ni stihovi 1-11 nisu odlomak. Teološka točka cjeline jeste ta da Bog ne pravi razliku među ljudima (stih 11) te da su svi zgriješili (stih 12). Ako ljudi žive prema svjetlu kojeg su imali (prirodna objava za pogane, posebna objava za Židove, usp. 10:5) tada bi trebali biti u pravilnome odnosu s Bogom. Doduše, sažetak 3:9-18.23 pokazuje da ga nikad nitko nije imao, niti ga može imati!

Vjernikov promijenjeni Bogo-ugodan život vidljiv je kao potvrđivanje i provjera valjanosti njegova početnog odaziva u vjeri. Promijenjen život je dokaz uvijek prisutnoga Božjeg Duha (usp. stihove 10.13; Mt 7; Ef 2:8-10; Jak 2:14-26 i I. Iv). Vidi Posebnu temu: Potreba ustrajnosti u 8:25.

▣ “vječni život” Ovo je znakovit izričaj Ivanovih pisanja i rijetko je korišten u sinoptičkim Evanđeljima. Pavao je izgleda izvukao izričaj iz Daniela 12:2 (usp. Tit 1:2; 3:7), gdje označava život novoga doba, život u zajedništvu s Bogom, uskrslji život. Prvo ga koristi u Galaćanima 6:8. To je uobičajena tema doktrinarnih dijelova Poslanice Rimljanima (usp. 2:7; 5:21; 6:22.23). Također se nekoliko puta pojavljuje u pastoralnim poslanicama (usp. I. Tim 1:16; Tit 1:2; 3:7).

2:8

NASB “onima koji su sebični častohlepnici”

NKJV, NRSV “onima koji su sebičnjaci”

TEV “ostali ljudi su sebični”

NJB “onima koji su od ljubomore”

Pojam izvorno znači “posao za nadnicu” (usp. Tob 2:11).

Louw i Nida, *Greek-English Lexicon*, tom 2, str. 104, nabrajaju dvije uporabe ovoga pojma:

1. “sebičan častohlepnik”, korišteno u Rimljanima 2:8 napominjući “želeći biti boljim od ikoga drugog”, koji potkrepljuje ovu zamisao
2. “neprijateljstvo”, korišteno u Filipljanima 1:17 napominjući “natjecanje” kao mogući prijevod (vidi također II. Kor 12:20; Gal 5:20; Fil 2:3; Jak 3:14.16).

▣ “i ne slušaju istinu” Pojam “istina” (*aletheia*) bio je korišten u njegovu hebrejskome smislu (*emeth*) istinitosti i pouzdanosti. U ovome okviru, on ima moralno, ne intelektualno, žarište. Vidi Posebnu temu: “Istina” u Pavlovim pisanjima u 1:18.

2:9 “za svaku ljudsku dušu” Pavao je koristio grčki pojam *pas* preveden “sve” ili “svaku” tako često u ovome otvaranju poglavlja Poslanice Rimljanima kako bi pokazao opće pretpostavke obojega i “loših vijesti” (izgubljenost čovječanstva i Božji ne-pristrani sud) i “dobrih vijesti” (Božja ponuda besplatnoga spasenja i potpunoga oprosta u Kristu svima koji se pokaju i povjeruju).

Ovaj okvir snažno podrazumijeva sveopći Sud i njegove ishodišne posljedice. Ta istina zahtijeva uskrsnuće obojih i pravednih i grješnih (usp. Dn 12:2; Iv 5:28-29; Djela 24:15).

Ako su stihovi 6-11 hijazma, onda su stihovi 8-9 ključni stihovi koji označavaju sud ili zlotvore.

2:9-10 “za Židova prvo” Ovo je ponovljeno zbog naglaska. Židov je bio prvi u prigodi jer oni su imali Božje otkrivenje (usp. 1:16; Mt 10:6; 15:24; Iv 4:22; Djela 3:26; 13:46), ali i prvi u osudi (usp. 9-11) jer su imali Božje Otkrivenje (usp. 9:4-5).

2:11

NASB, NKJV “Jer nema pristranosti kod Boga”

NRSV “Jer Bog pokazuje nepristranost”

TEV “Jer Bog sudi svakoga prema istome mjerilu”

NJB “Ne postoji pristranost kod Boga”

Doslovno to je “podići lice”, što je bila metafora iz sudskog sustava SZ-a (usp. Lev 19:15; Pnz 10:17; II. Ljet 19:7; Djela 10:34; Gal 2:6; Ef 6:9; Kol 3:25; I. Pt 1:17). Ako je sudac vidio kome dodjeljuje pravdu postojala je prilika za pristranost [vidi Kazalo: Bias – op.prev.]. Stoga, on nije podignuo lice pred onim koji je stajao pred njim.

POSEBNA TEMA: RASIZAM

I. Uvod

- A. Ovo je sveopći izraz paloga čovječanstva unutar njegova društva. To je ego čovječanstva, koje podupire samo sebe iza leđa drugih. Rasizam je, na mnogo načina, suvremena pojava, dok je nacionalizam (ili pripadnost plemenu) više drevni izraz.
- B. Nacionalizam je započeo u Babelu (Post 11) i prvotno se odnosio na tri Noina sina od koji su se razvila takozvana plemena (Post 10). Doduše, iz Pisma je vidljivo da je čovječanstvo iz jednoga ishodišta (usp. Post 1 – 3; Djela 17:24-26).
- C. Rasizam je samo jedna od mnogih predrasuda. Neke druge su (1) obrazovni snobizam; (2) društveno-gospodarska oholost; (3) samo-pravedni religijski legalizam; i (4) dogmatsko političke skupine.

II. Biblijska građa

A. Stari zavjet

- 1. Postanak 1:27 – Ljudski rod, muško i žensko, bilo je stvoreno na sliku i slično Bogu, koji ih je stvorio jedinstvenima. To također pokazuje njihovu osobnu vrijednost i dostojanstvo (usp. Iv 3:16).
- 2. Postanak 1:11-25 – Deset je puta zabilježen izričaj: “.. nakon njihove vlastite vrste ...”. To se koristilo kako bi se podržala rasna segregacija. Doduše, očito je ovo izvan okvira zato jer izričaj upućuje na životinje i biljke a ne na ljudstvo.
- 3. Postanak 9:18-27 – Ovo se koristilo kako bi se poduprla rasna prevlast. Mora biti zapamćeno da Bog nije prokleo Kanaan. Noa, njegov djed, prokleo ga je nakon što se probudio iz pijane omamljenosti. Biblija nikad ne navodi da je Bog potvrdio tu kletvu/prokletstvo. Čak i ako bi On to učinio, to ne utječe na crnu rasu. Kanaan je bio otac onih koji su naseljavali Palestinu i egipatske zidne umjetnine pokazuju da oni nisu bili crni.
- 4. Jošua 9:23 – Ovo je bilo korišteno kako bi se dokazalo da će jedna rasa služiti drugoj. Doduše, u okviru, Gibeonci su od istoga rasnoga podrijetla kao Židovi.
- 5. Ezra 9 – 10 i Nehemija 13 – Ovo je često bilo korišteno u rasnome smislu, ali okvir pokazuje da su oženjeni bili osuđeni, ne zbog rase (oni su bili od istoga Noinog sina, Post 10), nego zbog religijskih razloga.

B. Novi zavjet

1. Evanđelja

- a. Isus je iskoristio mržnju između Židova i Samaritanaca na nekoliko mjesta, koja pokazuju da je rasna mržnja neprimjerena:
  - (1) parabola o dobrome Samaritanacu (Lk 10:25-37)
  - (2) žena na izvoru (Iv 4)
  - (3) zahvalni gubavac (Lk 17:7-19)
- b. Evanđelje je za svo čovječanstvo:
  - (1) Ivan 3:16
  - (2) Luka 24:46-47
  - (3) Hebrejima 2:9
  - (4) Otkrivenje 14:6
- c. Kraljevstvo će uključiti svo čovječanstvo:
  - (1) Luka 13:29
  - (2) Otkrivenje 5

2. Djela apostolska

- a. Djela apostolska 10 je odlučujuće poglavlje o Božjoj sveopćoj ljubavi i sveopćoj poruci Evanđelja.
  - b. Petar je bio napadnut zbog njegovih činidaba u Djelima apostolskim 11 i njegova poteškoća nije bila riješena do sabora u Jeruzalemu kad su se u Djelima apostolskim 15 sreli i došli do rješenja. Ova napetost između Židova i ne-Židova u prvome stoljeću bila je vrlo žestoka.
3. Pavao
- a. nema prepreka u Kristu:
    - (1) Galaćanima 3:26-28
    - (2) Efežanima 2:11-22
    - (3) Kološanima 3:11
  - b. Bog ne pravi razliku među osobama:
    - (1) Rimljanima 2:11
    - (2) Efežanima 6:9
4. Petar i Jakov
- a. Bog ne pravi razliku među osobama, I. Petrova 1:17
  - b. budući da Bog ne pokazuje pristranost, ne smiju ga pokazivati ni Njegovi ljudi, Jakov 2:1
5. Ivan
- a. jedna od najjačih izjava o odgovornosti vjernika nađena je u I. Ivanovoj 4:20

III. Zaključak

- A. Rasizam, ili biti za njega, štetan na svaki način, potpuno je neprimjeren Božjoj djeci. Evo navoda Henleeeja Barnetteja, koji je 1964. godine na skupu u Glorieti, New Mexico, govorio za Komisiju za kršćanski život:
- “Rasizam je heretički zato jer je nebiblijski i nekršćanski, da ne kažem neznanstveni.”
- B. Ova poteškoća daje kršćanima priliku pokazati njihov kršćanski život, praštanje i razumijevanje prema izgubljenome svijetu. Kršćaninovo odbijanje u tome području pokazuje nezrelost a to je mogućnost Zlome da uspori vjernikovu vjeru, sigurnost, i rast. To će također djelovati kao prepreka dolaženju izgubljenih ljudi Kristu.
- C. Što mogu ja učiniti? (Ovaj dio uzet je iz proglašenja Komisije za kršćanski život naslovljenog “Rasni odnosi”)
- “NA OSOBNOME STUPNJU”
- ★ Prihvati vlastitu odgovornost u rješavanju poteškoća vezanih s rasom.
  - ★ Molitvom, proučavanjem Biblije, i druženjima s onima druge rase, nastoj osloboditi svoj život od rasnih predrasuda.
  - ★ Izrazi svoja uvjerenja o rasi, posebice tamo gdje su neosporeni oni koji potiču rasnu mržnju.
- “U OBITELJSKOME ŽIVOTU”
- ★ Prepoznaj važnost obiteljskoga utjecaja na razvitak stavova prema drugim rasama.
  - ★ Nastoj razviti kršćanske stavove raspravljajući o tome što djeca i roditelji izvan doma čuju o rasnim pitanjima.
  - ★ Roditelji bi morali biti pozorni u davanju kršćanskog primjera vezanog na ljude drugih rasa.
  - ★ Nastoj omogućiti stvaranje obiteljskih prijateljstava preko rasnih pravaca.
- “U VAŠOJ CRKVI”
- ★ Propovijedanjem i učenjem biblijske istine vezane na rasu, kongregacija može biti potaknuta davanjem primjera za čitavu zajednicu.
  - ★ Budite sigurni da je slavljenje, druženje, i služenje preko crkve otvoreno svima, jednako kao što NZ-ne crkve nisu vidjele rasne prepreke (Ef 2:11-22; Gal 3:26-29).
- “U SVAKODNEVNOME ŽIVOTU”

- ★ Pomozite nadvladati sve rasne diskriminacije u poslovnome svijetu.
- ★ Radite preko svih vrsta društvenih organizacija da osiguraju ista prava i mogućnosti, znajući da je rasni problem onaj koji bi morao biti napadnut, a ne ljudi. Cilj je promicanje razumijevanja, a ne stvaranje ogorčenja.
- ★ Ako se čini mudrim, organizirajte poseban odbor zabrinutih građana u svrhu otvaranja načina za razgovor u zajednici za poduku opće javnosti i za poboljšanje međurasnih odnosa.
- ★ Poduprite donošenje zakona i zakonodavce u pronalasku promidžbe zakona o rasnoj pravednosti i suprotstavite se onima koji iskorištavaju pristranost za političku korist.
- ★ Preporučite službenu provedbu zakona za provođenje zakona bez diskriminacije.
- ★ Izbjegavajte nasilje, i promičite poštovanje zakona, radeći kao kršćanski građanin sve moguće za osiguranje da zakonski sadržaji ne postanu oruđa u rukama onih koji bi željeli promicati diskriminaciju.
- ★ Primijenite Kristov duh i um u svim ljudskim međuodnosima.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 2:12-16

¹²Jer svi koji su griješili bez Zakona bit će i uništeni bez Zakona, a svi koji su griješili pod Zakonom bit će suđeni po Zakonu; ¹³jer nisu slušatelji Zakona oni koji su pravedni pred Bogom, nego će vršitelji Zakona biti opravdani. ¹⁴Jer kad pogani koji nemaju Zakon vrše nesvjesno stvari Zakona, oni su, nemajući Zakona, zakon sami sebima, ¹⁵zato što pokazuju djelo Zakona zapisano u njihovim srcima, njihovoj savjesti noseći svjedočanstvo i njihove misli naizmjenice ih osuđuju ili drukčije brane, ¹⁶u dan kad će, prema mome evanđelju, Bog suditi ljudske tajne po Kristu Isusu.

2:12 “Jer svi koji su griješili bez Zakona” Bog će držati sve ljude odgovornima čak iako nisu nikad bili izloženi SZ-u ili Evanđelju. Svi ljudi imaju neko znanje o Bogu iz Stvorenja (usp. 1:19-20; Ps 19:1-6), i neki urođeni moralni osjećaj (usp. 2:14-15). Tragedija je da su svi svojevóljno oskvrnuli svjetlo koje imaju (usp. 1:21-23; 3:9.19.23; 11:32; Gal 3:22).

▣ **“Zakon(a)”** Ne postoji ČLAN s pojmom “zakon”. Ova gramatička građa uobičajeno naglašava vrstu IMENICE. Doduše, u Rimljanima Pavao koristi “Zakon” kako bi uputio na nekoliko različitih stvari:

1. rimski Zakon
2. Mojsijev Zakon
3. općenito na zamisao ljudskih društvenih pravila ponašanja.

Okvir, ne ČLAN, mora otkriti o kojem se radi. Ovaj okvir naglašava da svi ljudi u svojim srcima imaju neko znanje o Božjoj prirodnoj objavi Njega Sâmogâ (usp. stih 15).

2:13 “jer nisu slušatelji Zakona oni koji su pravedni pred Bogom” Pojam “slušatelji” može upućivati na (1) rabinsku uporabu koja ima stručno značenje rabinskih učenika Tore ili (2) one koji su čuli čitanje Pisama u sinagogi. Upamtite da su pisci NZ-a bili hebrejski mislioci koji su pisali u koine grčkom. Stoga, raščlamba riječi mora započeti sa Septuagintom, ne leksikonom grčkog.

Pojam “pravedni” ili “opravdani” (*dikē* u svima njegovim oblicima) ključni je pojam u Pavlovoj teologiji (usp. 3:4.20.24.26.28.30; 4:2.5; 5:1.9; 6:7; 8:30.33). Sve su riječi “pravedni”, “opravdati”, “opravdanje”, “pravo”, i “pravednost” izvedene od *dikaios*. Vidi Posebnu temu: Pravednost u 1:17. U hebrejskome (*tsadag*, BDB 843) on izvorno upućuje na dugu nesvinutu trsku (15 do 20 stopa [1 stopa = 30,48 cm – op.prev.]) koja je bila upotrebljavana za mjerenje stvari, kao što su zidovi ili ograde, kao visak. Postao je metaforički upotrebljavan kod Boga kao mjerilo procjene.

U Pavlovim pisanjima pojam je imao dva žarišta. Prvo, Božja vlastita pravednost data je grješnome čovječanstvu kao besplatni dar po vjeri u Krista. Ovo se često naziva pripisana pravednost ili sudska pravednost. To upućuje na jedan zakonski stav pred pravednim Bogom. Ovo je podrijetlo Pavlove glasovite teme “opravdanje milošću po vjeri”.

Drugo, Božja djelatnost obnove grješnoga čovječanstva na Njegovu sliku (usp. Post 1:26-27), ili rečeno na drugi način, donijeti Kristo-sličnost. Ovaj stih—kao Matej 7:24; Luka 8:21 i 11:28; Ivan 13:17; Jakov 1:22-23.25— poziva vjernike da budu izvršitelji ne samo slušatelji. Pripisana pravednost (opravdanje) mora ishoditi u pravednome življenju

(posvećenje). Bog oprašta i mijenja grješnike! Pavlova uporaba bila je oboje i zakonska i etička. Novi savez daje ljudima zakonski stav ali i zahtijeva pobožan način života. To je besplatno, ali skupocjeno.

▣ **“nego (će) vršitelji Zakona”** Bog zahtijeva novi poslušan/pokoran način života (usp. Lev 18:5; Mt 7:24-27; Lk 8:21; 11:28; Iv 13:17; Jak 1:22-25; 2:14-28). Na mnogo načina ove zamisli oponašaju hebrejski pojam *shema* (BDB 1033), koji znači slušati tako kao i činiti (usp. Pnz 5:1; 6:4; 9:1; 20:3; 27:9-10).

2:14

NASB “Jer kad pogani koji nemaju Zakon vrše nesvjesno stvari Zakona, oni su, nemajući Zakona, zakon sami sebima”

NKJV “jer kad pogani, koji nemaju zakon, prirodno čine stvari sadržane u zakonu, oni su, premda nemaju zakona, zakon sami sebima”

NRSV “Kad pogani, koji ne posjeduju zakon, čine nesvjesno ono što zakon zahtijeva, oni su, premda nemaju zakona, zakon sami sebima”

TEV “Pogani nemaju zakon, ali bilo kad je njihova slobodna volja oni čine ono što Zakon zahtijeva, oni su zakon samima sebi, čak iako nemaju Zakona”

NJB “Na primjer, pogani koji nisu nikad čuli o Zakonu nego su vođeni umom da čine što Zakon zahtijeva, ne mogu zapravo ‘posjedovati’ Zakon, ali, može im se reći da ‘jesu’ Zakon”

Sve kulture imaju unutarnji moralni zakon, društveno mjerilo. Oni su odgovorni za svjetlo koje imaju (usp. I. Kor 9:21). Ovaj stih nije namijenjen da pretpostavi kako oni mogu biti pravedni pred Bogom ako žive u svjetlu svoje kulture, nego to da su odgovorni za svoje urođeno znanje o Bogu.

2:15 “zato što pokazuju djelo Zakona zapisano u njihovim srcima, njihovoj savjesti noseći svjedočanstvo i njihove misli naizmjenice ih osuđuju ili drukčije brane” Postoji unutarnji moralni glas. Ali jedino Pismo, prosvijetljeno Duhom, može biti potpuno pouzdano. Palost je naštetilo našoj savjesti. Međutim, Stvorenje (1:18-20) i njegov unutarnji, moralni zakon (2:14-15) sve je znanje o Bogu koje posjeduju neki ljudi. Nije postojao hebrejski pojam koji bi bio ekvivalent grčkoj riječi “savjest” (*syneidesis*). Grčka zamisao unutarnjega moralnog značenja pravog i krivog često je bila raspravljana od strane filozofa stoika. Pavao je bio prislan s grčkim filozofima (on navodi Kleanta u Djelima 17:28; Menandera u I. Kor 15:33; i Epimenida u Titu 1:12) iz svoje prijašnje naobrazbe u Tarzu. Njegov je rodni grad bio poznat po svojim vrhunskim školama grčke retorike i filozofije.

2:16 “u dan” Vidi bilješku u 2:5.

▣ **“prema mome evanđelju”** U okviru ovo je upućivalo na Pavlovo propovijedanje objave Isusa Krista. ZAMJENICA “mome” odražavala je Pavlovo razumijevanje upravljanja Evanđeljem koje mu je bilo povjereno (usp. 16:25; I. Kor 15:1; Gal 1:11; I. Tim 1:11; II. Tim 2:8). Ono nije bilo iznimno njegovo, ali kao apostol pogana on je osjetio neki strašan osjećaj odgovornosti za širenjem istine o Isusu u grčko-rimskome svijetu.

▣ **“Bog (će) suditi ljudske tajne”** Bog poznaje srca svih ljudi (usp. I. Sam 2:7; 16:7; I. Kr 8:39; I. Ljet 28:9; II. Ljet 6:30; Ps 7:9; 44:21; 139:1-6; Izr 15:11; 21:2; Jer 11:20; 17:10; 20:12; Lk 15:16; Djela 1:24; 15:8; Rim 8:27; Otk 2:23). Otac, posredstvom Sina, donijet će u sudsku procjenu oboje i pobudu i djelovanje (usp. Mt 25:31-46; Otk 20:11-15).

▣ **“po Kristu Isusu”** Isus nije došao kako bi djelovao kao sudac (usp. Iv 3:17-21). Došao je otkriti Boga Oca, umrijeti nadomjesnom smrću, i dati vjernicima primjer za slijeđenje. Kad ljudi odbiju Isusa oni sude sebi samima.

Međutim, NZ također uči da će Isus u sudskoj prosudbi djelovati kao Očev predstavnik (usp. Iv 5:22. 27; Djela 10:42; 17:31; II. Tim 4:1). Napetost između Isusa kao Suca i/ili Spasitelja može biti viđena u Evanđelju po Ivanu (usp. 3:17-21 nasuprot 9:39).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 2: 17-24

¹⁷Ali ako ti nosiš ime “Židov” i pouzdaješ se u Zakon i ponosiš se u Bogu, ¹⁸i znaš Njegovu volju i odobravaš stvari koje su prijeko potrebne, bivajući poučen Zakonom, ¹⁹i uvjeren si da si ti sâm vodič slijepcu, svjetlo onima u

tami, ²⁰popravljač ludog, učitelj nezrelog, imajući u Zakonu oličenje znanja i istine, ²¹ti, stoga, koji učiš drugog, ne učiš li sâm sebe? Ti koji učiš da netko ne smije krasti, krađeš li ti? ²²Ti koji kažeš da netko ne smije počinuti preljub, činiš li ti preljub? Ti koji mrziš idole, pljačkaš li hramove? ²³Ti koji se ponosiš u Zakonu, dok kršiš Zakon, sramotiš li Boga? ²⁴Jer “BOŽJE IME JE HULJENO MEĐU POGANIMA ZBOG TEBE”, baš kao što je pisano.

2:17 “ako” Ovo je PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE koji pretpostavlja da je istinit s autorove točke gledišta ili za njegovu književnu svrhu. Taj je uvjet proširen do stiha 20 ali nema zaključak, stoga, TEV ga prevodi kao pretpostavljene tvrdnje koje je Isus mogao učiniti. Židovi su se pouzdavali u svoje podrijetlo, predaje, i izvedbu kako bi osigurali spasenje (usp. Mt 3:9; Iv 8:33.37.39).

▣ **“ponosiš se u Bogu”** Mnogi su se Židovi oslonili na (1) svoje nacionalno podrijetlo od Abrahama i (2) njihovu osobnu izvedbu Mojsijeva Zakona kao sredstva prihvaćenosti od Boga. Međutim, njihov ih je samo-pravedni legalizam odvojio od Boga (usp. Mt 5:20; Gal 3). Kakva tragična ironija!

Pavao razvija zamisao ponosa u I. Korinćanima. Pavao je suočio oholi Izrael i bahati grčki intelektualizam. Konačan ishod je da se tijelo neće slaviti/dičiti pred Bogom.

POSEBNA TEMA: PONOSITI SE/HVALITI SE/DIČITI SE

Ovi grčki pojmovi, *kauchaomai*, *kauchēma*, i *kauchēsis*, korišteni su oko trideset i pet puta od strane Pavla i samo dva puta u ostatku NZ-a (oboje u Jakovljevoj poslanici). Njegova prevladavajuća uporaba je u I. i II. Korinćanima.

Postoje dvije glavne istine povezane s ponošenjem/hvaljenjem:

- ★ nijedno tijelo neće se dičiti/ponositi pred Bogom (usp. I. Kor 1:29; Ef 2:9)
  - ★ vjernici se moraju ponositi u Gospodinu (usp. I. Kor 1:31; II. Kor 10:17, što je smjerenje na Jer 9:23-24)
- Stoga, postoji primjereno i neprimjereno hvaljenje/ponošenje (tj. ponos):

A. primjereno

1. s nadom slave (usp. Rim 4:2)
2. s Bogom po Gospodinu Isusu (usp. Rim 5:11)
3. križem Gospodina Isusa Krista (tj. Pavlova glavna tema, usp. I. Kor 1:17-18; Gal 6:14).
4. Pavao se ponosi:
  - a. svojom službom bez naknade (usp. I. Kor 9:15.16; II. Kor 10:12)
  - b. svojim autoritetom od Krista (usp. II. Kor 10:8.12)
  - c. on se ne ponosi trudom drugih ljudi (kao što su bili neki u Korintu, usp. II. Kor 10:15)
  - d. svojim plemenskim nasljeđem (kao što su drugi činili u Korintu, usp. II. Kor 11:17; 12:1.5.6)
  - e. svojim crkvama
    - (1) Korint (II. Kor 7:4.14; 8:24; 9:2; 11:10)
    - (2) Solun (usp. II. Sol 1:4)
  - f. svojim pouzdanjem u Božju utjehu i oslobođenje (usp. II. Kor 1:12).

B. neprimjereno

1. u odnosu na židovsko nasljeđe (usp. Rim 2:17.23; 3:27; Gal 6:13)
2. neki su se u crkvi u Korintu hvalili/dičili:
  - a. ljudima (usp. I. Kor 3:21)
  - b. mudročću (usp. I. Kor 4:7)
  - c. slobodom (usp. I. Kor 5:6)
3. krivi učitelji pokušali su se hvaliti u crkvi u Korintu (usp. II. Kor 11:12).

2:18 “odobravaš” Ovo je u grčkome GLAGOL *dokimazō* u njegovu obliku PREZENT AKTIVNOGA INDIKATIVA. Vidi Posebnu temu o preispitivanju što slijedi.

POSEBNA TEMA: GRČKI POJMOVI ZA PREISPITIVANJE I NJIHOVA SUZVUČJA

Postoje dva grčka pojma koji imaju zamisao preispitivanja nekoga zbog neke svrhe:

1. *Dokimazō*, *Dokimion*, *Dokimasia*

Ovaj je pojam metalurški pojam za preispitivanje čistoće nečega (tj. metaforički nekoga) vatrom. Vatra otkriva čistu kovinu i spaljuje (tj. očisti) šljaku/nečistoću. Taj fizikalni postupak postao je snažan idiom za Božje i/ili Sotonino i/ili ljudsko preispitivanje drugih. Ovaj je pojam korišten samo u pozitivnome smislu preispitivanja s gledišta prihvatanja.

U NZ-u korišten je za preispitivanje:

- a. volova - Luka 14:19
- b. nas samih – I. Korinćanima 11:28
- c. naše vjere – Jakovljeva 1:3
- d. čak Boga – Hebrejima 3:9

Ishodi tih ispitivanja bili su pretpostavljeno pozitivni (usp. Rim 1:28; 14:22; 16:10; II. Kor 10:18; 13:3; Fil 2:27; I. Pt 1:7), stoga, pojam prenosi zamisao ispitivanja nekoga i dokazivanja da je:

- a. vrijedan truda
- b. dobar
- c. iskren
- d. dragocjen
- e. poštovan

2. *Peirazō, Peirasmus*

Ovaj pojam često ima prizvuk ispitivanja sa svrhom nalaženja grješke ili odbacivanja. Često je bio korišten u vezi s Isusovom kušnjom u pustinji:

- a. provodi napad kako bi Isusa uhvatio u zamku (usp. Mt 4:1; 16:1; 19:3; 22:18. 35; Mk 1:13; Lk 4:38; Heb. 2:18).
- b. ovaj pojam (*peirazōn*) korišten je kao naziv za Sotonu u Mateju 4:3; I. Solunjanima 3:5.
- c. korišten je kod Isusova upozorenja nama da ne kušamo Boga (usp. Mt 14:7; Lk 4:12) [ili Krist, usp. I. Kor 10:9]. Također označava napad na nekoga koji nije uspio (usp. Djela 9:20; 20:21; Heb 11:29). Korišten je u vezi s kušnjom i iskušenjima vjernika (usp. I. Kor 7:5; 10:9, 13; Gal. 6:1; I. Sol 3:5; Heb 2:18; Jak 1:2.13.14; I. Pt 4:12; II. Pt 2:9). Bog dozvoljava očitovanje tri neprijatelja čovječanstva (tj. svijet, tijelo, i đavao) u određeno vrijeme i mjestu.

▣ **“Zakonom”** Stihovi 17 i dalje bave se židovskim narodom, stoga, pojam “Zakon” mora u ovome okviru upućivati na Mojsijev Zakon. Ovo je potvrđeno stihom 25 koji se bavi obrezanjem.

▣ **“Zakon” 2:18-20** Židovski vođe vjerovali su da je njihov način (njihova sljedba judaizma) pravilan način, jedini put do Boga. Bili su uvjereni da su oni pravi učitelji o religijskim pitanjima (usp. Mt 15:14). Povlastica donosi odgovornost (usp. Lk 12:48).

Zabilježite usporedne izričaje u odnosu na njihovo uvjerenje (usp. Mt 15:14; 23:16.24; Lk 6:39):

1. vodič slijepog, stih 19
2. svjetlo onima u mraku, stih 19
3. popravljач ludih, stih 20
4. učitelj nezrelog, stih 20
5. imajući u Zakonu oličenje znanja i istine, stih 20.

2:21-24 Ako se netko pouzdaje u osobnu poslušnost/pokornost, tada ta poslušnost mora biti potpuna (usp. Mt 5:20.48; Gal 3:10, što je navod iz Pnz 27:26, i Jak 2:10). To je nemogućnost za palo čovječanstvo. Pavao je postavio zbunjujuća retorička pitanja svojim židovskim čitateljima/slušateljima u stihovima 21-23.

2:22 Teško je znati na što je Pavao upućivao u stihovima 22-23. Budući da opis nije prikladan većini Židova Pavlovih dana moguće je da su ovi grijesi bili korišteni u duhovnome smislu istovjetno kako je Isus tumačio Zakon u Mateju 5:20-48. George Ladd u *A Theology of the New Testament*, kaže: “Pavao mora da je upućivao na lišavanje Boga časti dužne njemu, duhovni preljub, i nepoštivanje pobožnosti dužne samo Bogu uzvisivanjem njih samih kao suca i gospodina nad njihovim bližnjima.” str. 505.

2:22 “mrziš idole” Značenje korijena ovoga pojma je okretanje od nečega zbog smrada.

▣ **“pljačkaš li hramove”** Povijesno je neizvjesno na što ovo upućuje ali nekako je bilo povezano s idolatrijom.

2:23 “ponosiš (se)” Vidi Posebnu temu: Ponositi se/hvaliti se/dičiti se u 2:17.

2:24 Ovo je navod iz Izaije 52:5 u Septuaginti. Božji blagoslov Izraela za držanje Saveza (usp. Pnz 27 – 28) značilo je biti svjedokom svijetu. Međutim, Izrael nije nikad držao Savez, stoga, svijet je vidio jedino Božju osudu (usp. Ez 36:22-32). Izrael je morao biti kraljevstvo svećenika (usp. Izl 19:5-6), kako bi doveo sav svijet vjeri u JHWH-u (usp. Post 12:3; Ef 2:11-3:13). Vidi Posebnu temu: Bobove evanđeoske predrasude u 1:5.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 2:25-29

²⁵Jer stvarno obrezanje ima vrijednost ako primjenjuješ Zakon; ali ako si prekršitelj Zakona, tvoje obrezanje postaje neobrezanje. ²⁶Tako ako neobrezan čovjek drži zahtjeve Zakona, neće li se njegovo neobrezanje smatrati obrezanjem? ²⁷A on koji je fizički neobrezan, ako drži Zakon, neće li suditi vama koji iako imate slovo Zakona i obrezanje jeste prekršitelji Zakona? ²⁸Jer nije Židov onaj koji je to izvana, niti koji je obrezan što je vidljivo na tijelu. ²⁹Nego je Židov onaj koji je to u svojoj nutrini; a obrezanje je ono koje je u srcu, po Duhu, ne po slovu; i njegova hvala nije od ljudi, nego od Boga. ²Velika u svakom pogledu. Prije svega, njima bijahu povjerena Božja proročanstva.

2:25 “obrezanje” Pavao još uvijek koristi oštru kritiku. Netko će ustati s izjavom, dobro na kraju mi smo obrezani (usp. Post 17:10-11). Mi smo iz roda Abrahama. Pavao je jasno i odvažno razoružao ovo židovsko pravo koje su njegovali (usp. Mt 3:7-10; Iv 8:31-59).

Svi Izraelovi susjedi osim Filistejaca bili su obrezani. To nije bilo djelo samo za sebe nego značajno; to je bila nastavljuća vjera primatelja (usp. stihove 26-27; Pnz 10:16; 30:6). To je stvarnost svih religijskih obreda. Religiozni ljudi često žele Božje zavjetne blagoslove ali bez odgovornosti.

2:25-26 “ako ... ako ... ako” Ovo su tri TREĆA RAZREDA KONDICIONALNIH REČENICA koji upućuju na moguće buduće djelovanje. Poslušnost (usp. Pnz 27-30) je ključ u Pavlovoj raspravi u poglavlju 2, ali ne u 3:21-31 (usp. Gal 3). Poslušnost je ishod spasenja ali milost je temelj (usp. Ef 2:8-10).

2:26-27 Ovi stihovi daju nadu da su se neki pogani odazvali svjetlu kojeg imaju (u stihu 26 gramatički se očekuje “da” odgovor). Jedini mogući biblijski primjer toga bio bi Kornelije iz Djela apostolskih 10. Pa ipak on baš ne potkrepljuje ovaj stih jer je bio Bogo-bojazan i štovatelj u mjesnoj sinagogi.

Ovaj je stih u stvarnosti oprečnost Pavlovom dokazivanju potrebe spasenja za Židove. Rimljanima 3:23 jeste sažetak da su svi ljudi duhovno izgubljeni bez Krista. Postoje li pogani koji žive sukladno svjetlu što imaju iz Stvorenja i unutarnje moralne osjetljivosti, Bog će osigurati mogućnost za njih da se odazovu Kristu – nekako, na neki način, u neko vrijeme.

2:28-29 “Jer nije Židov ... je Židov” Ovo je iznimno važna raspra jer neke suvremene teološke skupine pokušavaju odvojiti ili učahuriti SZ-ni Božji narod od Božjega NZ-nog naroda. Postoji samo jedan Savez i jedan narod (usp. Rim 9:6; Gal 3:7-9. 29; 6:16; I. Pt 3:6). Novi savez jeste razvitak i ispunjenje staroga. Božji narod uvijek je to bio po vjeri, ne po podrijetlu. Postoje “srčani ljudi” a ne obredni ili ljudi prema rasi. Vjera, ne roditelji, jeste ključ. Duh Saveza, ne znak Saveza, jeste cilj.

▣ **“tijelu”** Vidi Posebnu temu u 1:3.

2:29 Znak Saveza obrezanje (usp. Post 17:14) bio je u SZ-u metafora za nečiju otvorenost prema Bogu. Metaforički se razvijalo na nekoliko načina:

1. obrezanje srca (usp. Pnz 10:16; 30:6; Jer 4:4; 9:24-25)
2. obrezanje uha (usp. Jer 6:10)
3. obrezanje usana (usp. Izl 6:12.30)

Zakon nikad nije namijenjen da bude vanjski kôd, nego život svakodnevnog mijenjanja/promjene u odnosu s JHWH-om što otkriva Njegovu narav i obećanja svoj Adamovoj djeci. Vidi Posebnu temu: Pavlova viđenja [Mojsijeva] Zakona u 13:9.

▣

NASB
NKJV
NRSV
TEV

“ono koje je u srcu, po Duhu, ne po slovu”

“ono u srcu, u Duhu, a ne u slovu”

“stvar srca – to je duhovno a ne doslovno”

“što je djelo Božjega Duha, ne pisanog Zakona”

NJB

“u srcu – nešto ne po slovu nego po duhu”

Ovaj je izričaj u grčkome dvoznačan. Neki ga prevoditelji uzimaju kako bi uputili na duhovno nasuprot doslovnome (usp. NRSV, Novi zavjet dvadesetoga stoljeća, Knox prijevod, Lamsa prijevod Pešite, Williams prijevod i The New Berkeley verzija). Ostali prijevodi vide suprotnost kao između Svetoga Duha (usp. 7:6; II. Kor 3:6, gdje se nalazi slična građa) i pisanoga teksta (usp. NASB, NKJV, NEB, NIV i TEV). *The Jerome Biblical Commentary*, str. 299, predlaže temeljeno na II. Korinćanima 3:6 da je to bio Pavlov metaforički/književni način upućivanja na Stari savez i Novi savez; prvi je bio obilježen vanjskim kôdom a drugi unutarnjom novom mišlju te novim duhom datim od Svetoga Duha u novome dobu Duha.

Pavao je raspravljao činjenicu da neki pogani mogu djelovati ugodno Bogu odvojeno od Zakona. Ako je to istinito onda ‘djeca Božja’ obuhvaća više negoli one koji su bili samo fizički obrezani (usp. Gal). Božja obitelj je šira od židovskih plemena (usp. Post 3:15; 12:3; Izl 19:5); Job, Melkisedek, Jitro, Kaleb, Rahaba, i Ruta nisu bili plemenski Židovi. Čak su i plemena Efrajima i Manašea bila polu-egipatska (usp. Post 41:50-52).

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Kako je nevjera Židova djelovala na Božje obećanje (3:3-4)?
2. Postoji li ikakva prednost pred Bogom za bivanje Židovom (3:1-8)?
3. Što je oštra kritika?
4. Što je svrha tobožnje oštre kritike u stihovima 5-8?
5. Računa li se stvarno to kako netko živi u opravdanje milošću po vjeri odvojeno od djela (3:8)?
6. Što je teološka zamisao potpune izopačenosti (3:10-18)?
7. Što je svrha Mojsijeva Zakona, ili zakona općenito (3:20; Gal 3:24-25)?
8. Zašto Sotona uopće nije spomenut u poglavljima 1 – 3 koja se bave izgubljenošću ljudi?
9. Jesu li SZ-na obećanja uvjetovana ili neuvjetovana?
10. Što je svrha Mojsijeva Zakona u životu: (1) ne-Židova; i (2) Židova?
11. Svojim vlastitim riječima napravite opći pregled Pavlovih dokaza u 1:18 – 3:20 odlomak po odlomak.

RIMLJANIMA 3

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Židovi i Zakon (2:17-3:8) 3:1-8	odbrana Božje osude 3:1-8	prednost Židova 3:1-8	Židovi i Zakon (2:17-3:8) 3:1-4 3:5-6 3:7-8	Božja obećanja neće ih spasiti 3:1-8
nema pravednosti 3:9-20	svi su zgriješili 3:9-20	svi su krivi 3:9-18 3:19-20	nema pravednog čovjeka 3:9-18 3:19-20	svi su krivi 3:9-18 3:19-20
pravednost po vjeri 3:21-26 3:27-31	Božja pravednost po vjeri 3:21-26 hvastanje isključeno 3:27-31	istinska pravednost 3:21-26 hvastanje je isključeno 3:27-31	kako Bog upućuje čovjeka? 3:21-26 3:27-31	otkrivenje Božje osude 3:21-26 što čini vjera 3:27-31

ČITANJE KRUG TRI (vidi str. viii)

SLIJEĐENJE IZVORNE PIŠČEVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda. Podjela na odlomke nije nadahnut, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

UVIDI U TEKST

- A. Stihovi 1-8 odnose se na sadržaj, ali teško je slijediti Pavlovu logiku jer upotrebljava književnu tehniku nazvanu oštra kritika (pretpostavljeni prigovarač).
- B. Izgleda da Pavao predviđa kako će se neki židovski ljudi odazvati na 2:17-29, pa odgovara njihovim prigovorima (Corley, Vaughan, *Romans*, str. 37-39).
  1. Prvo pitanje: Ne postoje li stvarne prednosti za Židove? (stihovi 1-2)
  2. Drugo pitanje: Je li Božja riječ pogriješila zato jer su neki Židovi bili nevjerni? (stihovi 3-4)

3. Treće pitanje: Ako je Bog upotrijebio Židove za otkrivanje Svoje naravi jesu li Židovi ipak pravno odgovorni? (stihovi 5-8)
- C. Zaključak se vraća na 2:11. Nema pristranosti kod Boga. Svi su ljudi odgovorni za življenje odvojeno od svjetla kojeg imaju (prirodna objava i /ili posebna objava).
- D. Stihovi 9-18 sadržavaju nizove SZ-nih navoda koji objavljuju grijehe Židova.
- E. Stihovi 19-20 ukratko izlažu duhovni uvjet Izraela i svrhu SZ-a (usp. Gal 3).
- F. Stihovi 21-31 su sažetak 1:18 – 3:20. Oni su prva teološka točka Evanđelja (vidi kratki opis, str. 2).

PROČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 3:1-8

¹Dakle kakvu prednost ima Židov? Ili kakva je korist od obrezanja? ²Velika u svakome pogledu. Prvo od svega, ta što su njima bila povjerena Božja proročanstva. ³Što onda? Ako neki nisu povjerovali, njihova nevjera neće uništiti Božju vjernost, hoće li? ⁴Daleko od toga! Radije, neka Bog bude ustanovljen istinit, premda je svaki čovjek ustanovljen lašcem, kao što je pisano: “DA MOŽEŠ BITI OPRAVDAN U SVOJIM RIJEČIMA, I POBIJEDITI KAD SI SUĐEN.” ⁵Ali ako naša nepravda pokazuje pravednost Božju, što ćemo reći? Bog koji osuđuje gnjev nije nepravedan, je li On? (Govorim po ljudski). ⁶Daleko od toga! Ili drukčije rečeno, kako će Bog suditi svijetu? ⁷Ali ako kroz moju laž Božja istina obiluje za Njegovu slavu, zašto sam ja ipak suđen kao grješnik? ⁸I zašto ne reći (kao što smo klevetnički opisani i kao što neki tvrde da govorimo): “Hajdemo činiti zlo kako bi moglo doći dobro?” Njihova osuda je pravedna.

3:1 “kakvu prednost ima Židov” Pavao nastavlja koristiti književnu tehniku oštre kritike, ili pretpostavljenog prigovarača, kako bi prenio svoju poruku. Za popis povlastica židovskoga naroda, vidi 3:2 i 9:4-5. Pavao razvija ovaj odlomak u poglavljima 9 – 11.

3:2 “Prvo od svega” Pavao koristi “prvo” u 1:8, ali bez spominjanja druge stavke. Ovo isto čini ovdje. Pavlova su pisanja bila toliko žestoka, kao da su bila naredena, pa su često njegove gramatičke građe nepotpune.

▣ **“njima (su) bila povjerena Božja proročanstva”** Imati Božje otkrivenje strašna je odgovornost kao i ogromna povlastica (usp. 9:4-5). Oni su bili upravitelji Božjega dara (AORIST PASIVNI, usp. I. Sol 2:4).

Riječ *logion* (proročanstva) korištena je u Septuaginti za riječ od Boga (usp. Br 24:4.16; Pnz 33:9; Ps 107:11; 119:67; Iz 5:24; 28:13), što bi moglo označiti SZ. Dosljedno je korištena u ovome istom značenju u NZ-u (usp. Djela 7:38; Heb 5:12; I. Pt 4:11).

3:3 “ako” Ovo je PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE koji pretpostavlja da je istinit s autorove točke gledišta ili za njegovu književnu svrhu. Stihovi 5 i 7 također su PRVI RAZRED KONDICIONALNIH REČENICA.

Gramatički stih 3 očekuje “ne” odgovor.

NASB, NKJV
NRSV, NJB
TEV

“neki nisu povjerovali”

“neki bijahu nevjerni”

“što ako neki od njih bijahu nevjerni”

Ovo može upućivati na Izraelca pojedinca ili na (1) nevjeru ili (2) nedostatak osobne vjere u JHWH-u. Teško je razumski dovesti u odnos Božja neuvjetovana obećanja (tj. iskupljenje paloga čovječanstva) i uvjetovani nalog ljudskoga odaziva. Vidi Posebnu temu: Savez u 9:4. Ipak to je biblijski paradoks (usp. 3:4-5). Bog je vjeran čak kad Njegov narod nije (usp. Hošea 1:3; II. Tim 2:13).

▣ **“uništiti”** Vidi Posebnu temu dolje.

POSEBNA TEMA: NIŠTAVNOST I ISPRAZNOST (KATARGEŌ)

Ova (*katargeō*) bila je jedna od omiljenih Pavlovih riječi. Koristio ju je najmanje dvadeset i pet puta ali ona ima veoma širok semantički opseg.

- A. Njen temeljni etimološki korijen je iz *argos* što znači:
1. trom
  2. lijen
  3. neiskorišten
  4. beskoristan
  5. nedjelotvoran.
- B. Složenica s *kata* bila je korištena kako bi izrazila:
1. tromost
  2. nekorisnost
  3. ono što je bilo opozvano
  4. ono što je bilo ukinuto
  5. ono što je bilo potpuno bez učinka.
- C. Bila je korištena jednom u Luki za opis besplodnosti, dakle nekorisnosti, stabla (usp. Lk 13:7).
- D. Pavao ju koristi u figurativnome smislu na dva osnovna načina:
1. Bog stvara nedjelotvorne stvari neprijateljske čovječanstvu:
    - a. grješnu narav čovječanstva – Rimljanima 6:6
    - b. Mojsijev zakon u odnosu s Božjim obećanim “potomstvom” - Rimljanima 4:14; Galaćanima 3:17; 5:4.11; Efežanima 2:15
    - c. duhovne sile - I. Korinćanima 15:24
    - d. “Čovjeka bezakonja” - II. Solunjanima 2:8
    - e. fizičku smrt - I. Korinćanima 15:26; II. Timoteju 1:16 (Heb 2:14).
  2. Bog zamjenjuje staro (Savez, doba) za novo:
    - a. stvari u odnosu na Mojsijev Zakon - Rimljanima 3:3.31; 4:14; II. Korinćanima 3:7.11.13.14
    - b. analogiju braka korištenu u Zakonu - Rimljanima 7:2.6
    - c. stvari ovoga doba - I. Korinćanima 1:28; 2:6
    - d. ovo tijelo - I. Korinćanima 6:13
    - e. vođe ovoga doba - I. Korinćanima 1:28; 2:6

Ova je riječ prevedena na toliko mnogo različitih načina, ali glavni značaj toga jeste stvoriti nešto nekorisno, ništavno i isprazno, nedjelotvorno, nemoćno, ali ne neophodno ne-postojeće, uništeno ili poništeno.

▣ **“Božju vjernost”** Ova je istina (usp. I. Kor 1:9; 10:13; II. Kor 1:18) temeljna za pouzdanje čovječanstva u Boga (usp. Pnz 7:9; Iz 49:7):

1. nepromjenjivu narav
2. vječna obećanja.

On je Sebe otkrio u Stvorenju, objavi, Savezu, i Mesiji! Čak i usred ljudske nevjere On ostaje vjeran (usp. II. Tim 2:13)!

3:4

NASB

“Daleko od toga!”

NKJV, TEV

“Zasigurno ne!”

NRSV

“Nipošto!”

NJB

“To bi bilo nemoguće.”

Ovo je rijetka uporaba OPTATIVNOG [željenog – op.prev.] NAČINA koji odražava želju ili molitvu te bi ovaj izričaj morao biti preveden: “Daleko od toga ikada.” Može izražavati hebrejski idiom. Ovaj izričaj “začudujuće nevjere” Pavao je

često koristio zbog svoje književne tehnike oštre kritike (usp. 3:4.6.31; 6:2.15; 7:7.13; 9:14; 11:1; I. Kor 6:15; Gal 2:17; 3:21; 6:14). To je bio njegov način posebnoga naglašavanja poricanja pretpostavljene tvrdnje.

Zabilježite književni način Pavlova odbacivanja pretpostavljenog prigovarača pitanjima i izjavama:

1. “Daleko od toga”, stihovi 4.6
2. “neka Bog bude ustanovljen istinit, premda je svaki čovjek *ustanovljen* lašcem”, stih 4
3. “(Govorim po ljudskome)”, stih 5
4. “(kao što smo klevetnički opisani i kao što neki tvrde da govorimo)”, stih 8.

▣ **“neka Bog bude ustanovljen istinit, premda je svaki čovjek ustanovljen lašcem”** Ovo je PREZENT SREDNJEGA IMPERATIVA. Ova se građa usredotočuje na neprekinuto stanje subjekta; Bog je vjeran i istinit (vidi Posebnu temu u 1:18), ljudi su nevjerni i lašci! Ovo je smjerenje na Psalam 116:11 i slično je onome što je Job morao naučiti u 32:2; 40:8.

Zabilježite sveopći dio grješnosti u ovome poglavlju, predstavljenu Pavlovom uporabom *pas* (svi, svatko) u stihovima 4.9.12.19.20.23.24, ali hvala Bogu, i sveopću ponudu spasenja za sve (usp. 3:22).

▣ **“kao što je pisano”** Doslovno “bilo je i nastavlja biti pisano”. Ovo je PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA. On postaje tehnički idiom korišten za potvrdu Božje nadahnutosti Pisma (usp. Mt 5:17-19). Uključuje navod iz Psalma 51:4 iz Septuaginte (LXX).

3:5-6 Pavlov dokaz izveden u ovim stihovima u odnosu je s Božjim posebnim izborom Izraela kao Njegovog sredstva dosizanja svijeta (usp. Post 12:3; Izl 19:5-6). U SZ-u “izbor” je upućivao na služenje, ne posebnu povlasticu. Bog je napravio Savez s njima. On je bio vjeran; oni su bili nevjerni (usp. Neh 9). Činjenica da je Bog osudio nevjernu Izraelce dokaz je Njegove pravednosti.

Izrael je trebao biti sredstvo dosizanja pogana. Oni su podbacili (usp. 3:24)! Božja svrha sveopćega spasenja (usp. Post 3:15) nije pogođena propustom Izraela. Ustvari, Božja vjernost izvornome Savezu potvrđena je u Rimljanima 9-11. Nevjerujući Izrael je odbačen, ali vjerujući Izrael će dovršiti Božji naum iskupljenja.

Pavlova oštra kritika u stihovima 5-6 usporedna je u stihovima 7-8.

3:5 “ako” Ovo je PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE koji pretpostavlja da je istinit s autorove točke gledišta ili za njegove književne svrhe. Stihovi 3 i 7 također su PRVI RAZRED KONDICIONALNIH REČENICA.

▣ **“ako naša nepravednost pokazuje pravednost Božju”** Ova ZAMJENICA, “naša”, mora upućivati na zajednički smisao za sve Židove. Vidi Posebnu temu u 1:17.

▣ **“što ćemo reći”** Pavao još uvijek koristi oštru kritiku (usp. 3:5; 7:7; 8:31; 9:14.39). Pavao razjašnjava svoje izlaganje uporabom pretpostavljenog prigovarača (usp. Mal 1:2.6.7.12.13; 2:14.17 [dva puta]; 3:7.13.14).

▣

NASB	“(Govorim po ljudski)”
NKJV	“(Govorim kao čovjek)”
NRSV	“(Govorim na ljudski način)”
TEV	“(Ovdje govorim kao što čini čovjek)”
NJB	“—koristiti ljudsku usporedbu—”

Pavao je često koristio ljudsku logiku u svojim teološkim dokazima (usp. 6:19; I. Kor 9:8; Gal 3:15). Ovdje to djeluje kao način odbacivanja tvrdnji pretpostavljenog prigovarača.

3:7-8 Ovdje postoji očita uporedba između stihova 5 i 7 (oboje počinju s *ei de*). Pavao ili:

1. nastavlja koristiti književnu tehniku oštre kritike, pretpostavljeni prigovarač (usp. 3:5.7; 7:7; 8:31; :14.30)
2. djeluje na kritiku njegovog propovijedanja opravdanja-samom-vjerom (usp. stih 8).

Pavao nije objasnio ili odgovorio na optužbu pojedinostima ali snažno zahtijeva optužbu. Moguće da bi prigovor besplatnome opravdanju vjerom bio taj da bi to moglo voditi bezakonju ili još većoj nevjerničkoj neposlušnosti. Pavao je vjerovao da besplatna milost može voditi Kristo-sličnosti kroz novi duh i život zahvalnosti. Židovski, grčki moralisti, i Pavao svi su oni željeli etičko življenje u svojim obraćenjima! Ali ono dolazi, ne kroz usklađenost prema vječnome zakonskome kôdu, nego kroz novo srce, novi um, i novi duh (usp. Jer 31:31-34; Ez 36:22-36).

3:7 “ako” Ovo je PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE (također stihovi 3 i 5) koji pretpostavlja da je istinit s autorove točke gledišta ili za njegove književne svrhe.

▣ **“obiluje”** Vidi Posebnu temu u 15:13.

▣ **“Njegovu slavu”** Vidi bilješku u 3:23.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 3: 9-18

⁹Što onda? Jesmo li mi bolji od njih? Nipošto; jer smo već optužili da su oboji i Židovi i Grci svi pod grijehom; ¹⁰kao što je pisano: “NEMA PRAVEDNIKA, ČAK NI JEDNOGA; ¹¹NEMA NIKOGA KOJI RAZUMIJE, NEMA NIKOGA KOJI TRAŽI BOGA; ¹²SVI SU SKRENULI S PUTA, ZAJEDNO SU POSTALI NEKORISNI; NEMA NIKOGA KOJI ČINI DOBRO, NEMA NI JEDNOGA.” ¹³“NJIHOVO GRLO JE OTVOREN GROB, SVOJIM JEZIKOM NASTAVLJAJU OBMANJIVATI”, “ZMIJSKI OTROV JE POD NJIHOVIM USNAMA”; ¹⁴“ČIJA SU USTA PUNA PROKLINJANJA I GORČINE”; ¹⁵“NJIHOVE SU NOGE BRZE ZA PROLIJEVANJE KRVI, ¹⁶RAZARANJE I BIJEDA SU NA NJIHOVIM PUTOVIMA, ¹⁷A PUT MIRA NISU UPOZNALI.” ¹⁸“NEMA STRAHA BOŽJEGA PRED NJIHOVIM OČIMA.”

3:9 “Jesmo li mi bolji od njih” Gramatika je na toj točki dvoznačna. Očito je glavna istina ovoga odlomka ta da je svo čovječanstvo u potrebi Božje milosti (usp. 3:9.19.23; 11:32; Gal 3:22). Doduše, neizvjesno je je li posebna uputa bila na Židove (Pavao i njegov rod, usp. TEV, RSV) ili kršćane (Pavao i sljedbenici vjernici odvojeni od Božje milosti). Židovi su imali neke prednosti (usp. stihove 1-2; 9:4-5), ali te su ih prednosti činile čak i više odgovornima (usp. Lk 12:48)! Svi su ljudi duhovno izgubljeni i u potrebi Božje milosti.

Pojam “bolji” razumjet je od manjine znanstvenika kao PASIVNO STANJE umjesto SREDNJEG (“bolji od”), što u prijevodu ishodi kao “izvrsniji/odličniji [zbog]” ili “bez prednosti [zbog]”.

Rimljani često kažu da su najneutralniji u Pavlovim pismima što se tiče mjesta. Najviše Pavlovih pisama oslovljava mjesnu potrebu ili krize (prigodni spisi). Doduše, u pozadini poglavlja 1 – 3 i 9 – 11 može biti ljubomora između vjerujućih židovskih vođa i vjerujućih poganskih vođa u crkvi u Rimu.

▣ **“jer smo već optužili da su oboji i Židovi i Grci svi pod grijehom”** Ovaj GLAGOL (AORIST SREDNJEGA [deponent] INDIKATIVA) (deponent - koji ima pasivni oblik s aktivnim značenjem – op.prev.) nađen je samo ovdje u NZ-u. Pavao upućuje na svoj podneseni dokaz od 1:18 – 2:29.

▣ **“pod grijehom”** Pavao utjelovljuje “grijež” (*Jerome Biblical Commentary*, str. 300) kao nemilosrdnog nalogodavca nad palim čovječanstvom (usp. 6:16-23).

3:10-18 “kao što je pisano” Ovaj izričaj pojavljuje se također u stihu 4. Naredne izjave su nizovi SZ-nih navoda koji koriste metafore ljudskog tijela za naglašavanje palosti čovječanstva:

1. stihovi 10-12, Propovjednik 7:20 ili Psalam 14:1-3
2. stih13, Psalam 5:9 i 140:3
3. stih 14, Psalam 10:7
4. stihovi 15-17, Izaija 59:7-8 i Izreke 1:16
5. stih 18, Psalam 36:1

Iznenadujuće je da Pavao nije koristio Izaiju 53:6.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 3:19-20

¹⁹Sad znamo da išta što kaže Zakon, govori onima koji su pod Zakonom, tako da svaka usta mogu biti zatvorena i sav svijet može postati odgovoran Bogu; ²⁰jer djelima Zakona nijedno tijelo neće biti opravdano u Njegovom viđenju; jer kroz Zakon dolazi spoznaja grijeha.

3:19 “znamo da” Vidi bilješku u 2:2.

▣ **“Zakon”** U ovome okviru to mora upućivati na čitavi SZ (usp. stih 21) zbog navedenog odlomka u stihovima 10-18 koji nije iz Petoknjžja. Pavao utjelovljuje “zakon” kao što je učinio i s “grijehom” u stihu 9 (usp. 6:16-23).

▣ **“onima koji su pod Zakonom”** Ovo jedinstveno upućuje na obraćenja Židova i pogana. Iako mora biti rečeno da nekoliko korištenih SZ-nih navoda upućuje na pogane u njihovima izvornim okvirima. Svo je ljudstvo grješno (usp. 3:23)!

▣

NASB	“tako da svaka usta mogu biti zatvorena i sav svijet može postati odgovoran Bogu”
NKJV	“tako da svaka usta mogu biti zaustavljena, i sav svijet može postati krivim pred Bogom”
NRSV	“tako da svaka usta mogu utihnuti, i sav svijet može biti smatran odgovornim Bogu”
TEV	“zato da prestanu sve ljudske isprike i dovede sav svijet pod Božju osudu”
NJB	“ali on znači utišati svakoga i postaviti cijeli svijet otvorenim za Božju osudu”

Ovo je glavna tema poglavlja 1:18-3:20 koje je sažeto u 3:23.

▣ **“svaka usta”** Postoji nekoliko izričaja u stihovima 19-20 koji označavaju svo ljudstvo:

1. “svaka usta”, stih 19
2. “sav svijet”, stih 19
3. “nijedno tijelo”, stih 20

3:20 “jer djelima Zakona nijedno tijelo neće biti opravdano u Njegovom viđenju” Ovo je smjerenje na Psalam 143:2 (također zabilježite Job 4:17; 9:2; 25:4; Ps 130:3; Izr 20:9; Prop 7:20; I. Kr 8:46; II. Ljet 6:36), ali s pridodanim otvarajućim izričajem. Ovo je bio glavni vid Pavlova Evanđelja (usp. Gal 2:16; 3:11). Kao predan farizej, Pavao je jedinstveno poznao nemogućnost da religijski zanos i pomna izvedba osigura unutarnji mir.

Za “tijelo” vidi Posebnu temu u 1:3.

▣

NASB, NRSV	“jer kroz Zakon dolazi spoznaja grijeha”
NKJV	“jer je zakonom spoznaja grijeha”
TEV	“ono što Zakon čini jeste upoznati čovjeka da je zgriješio”
NJB	“sve što zakon čini jeste reći nam što je grješno”

To je jedna od svrha SZ-a. Vidi Posebnu temu u 13:9. To nije nikad značilo dovesti spasenje palome čovječanstvu. Njegova svrha bila je otkriti grješnost i voditi svo ljudstvo ka milosrđu JHWH (usp. 4:15; 5:13.20; 7:7; Gal 3:19-22. 23-29).

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Kako je nevjera Židova djelovala na Božja obećanja? (3:3-4)
2. Postoji li ikakva prednost pred Bogom biti Židovom? (3:1-8)
3. Što je svrha pretpostavljenog prigovora (oštra kritika) u stihovima 5-8?
4. Računa li se to kako netko živi ako je opravdanje milošću po vjeri odvojeno od djela (usp. 3:8)?
5. Odredi teološku (Calvin) zamisao potpune izopačenosti (usp. 3:10-18).

6. Što je svrha Mojsijeva Zakona, ili zakona općenito (usp. 3:20; Gal 3:24-25)?
7. Zašto Sotona uopće nije spomenut u poglavljima 1 – 3 koja se bave izgubljenosti čovječanstva?

UVIDI U TEKST RIMLJANIMA 3:21-31

- A. Rimljanima 3:21-31
  1. vrhunac sažetka 1:18-3:20
  2. proširivanje 1:16-17
  3. uvod u poglavlja 4-8 (posebice 3:28).
- B. Ovaj vrhunac sažetka doktrine opravdanja milošću po vjeri bio je obilježen reformatorima:
  1. Martin Luther kao “vodeća točka i jasno središnje mjesto poslanice i čitave Biblije”
  2. John Calvin kao “u čitavoj Bibliji vjerojatno ne postoji odlomak koji dublje određuje Božju pravednost u Kristu”.
- C. Ovo je teološka bit protestantskoga kršćanstva. Za razumijevanje okvira treba razumjeti kršćanstvo. Ovo je sažetak Evanđelja u dva odlomka kao što je Evanđelje po Ivanu 3:16 Evanđelje u stihu. Ovo je srce i duša Pavlova predstavljanja Evanđelja.
Tri ključna pitanja za tumačenje su:
  1. Što znači pojam “zakon”?
  2. Što znači izričaj “Božja pravednost”?
  3. Što znače pojmovi “vjera” i “povjerovati”?
- D. Zahvaljujem Bogu za riječ “svi” u stihu 22 (usp. stih 29) i riječ “dar” u stihu 24 (usp. 5:15.17; 6:23).

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRAZA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 3: 21-26

²¹Ali sad je odvojeno od Zakona *ta* pravednost Božja bila očitovana, bivajući svjedočena Zakonom i prorocima, ²²čak *ta* pravednost Božja po vjeri u Isusa Krista za sve one koji povjeruju; jer nema razlike; ²³jer svi su zgriješili i otpali od slave Božje, ²⁴bivajući opravdani kao dar Njegovom milošću kroz iskupljenje koje je u Isusu Kristu; ²⁵koga Bog izloži javno kao pomirnu žrtvu u Njegovoj krvi po vjeri. *Ovo bijaše* kako bi se očitovala Njegova pravednost, jer u Božjoj strpljivosti On je prešao preko grijeha prethodno učinjenih; ²⁶za pokazivanje, *kažem*, Njegove pravednosti u sadašnje vrijeme, tako da bi On mogao biti pravednim i onaj koji opravdava onoga koji ima vjeru u Isusa.

3:21 “Ali sad” Pavao suprotstavlja Stari savez s Novim savezom, staro doba pobune s novim dobom pravednosti. Ovo bi se onda usporedilo s “u sadašnje vrijeme” (usp. stih 26; “ali sad” u 6:22; 7:6).

▣ “sad ... odvojeno od Zakona” U ovim otvaranjima poglavlja često je teško biti siguran upućuje li Pavao ili na Mojsijev Zakon (NASB) ili zakon općenito (NRSV, TEV, NJB, NIV). U ovome okviru židovski Zakon najbolje pothranjuje Pavlov dokaz. Svi su ljudi prekršili svaki skup moralnih, društvenih smjernica ili unutarnjih ili vanjskih. Naše poteškoće kao paloga čovječanstva su te da uopće ne želimo smjernice osim naših vlastitih sebičnih, samo-na-sebe-usmjerenih čežnja (usp. Post 3) koje tako obilježavaju suvremeni zapadnjački individualizam.

NASB
NKJV, NRSV
TEV
NJB

“*ta* pravednost Božja”
“pravednost Božja”
“Božji način stavljanja ljudi u pravilan odnos s njim sâmim”
“Božja spasavajuća pravda”

Ne postoji konačan ČLAN s “pravednost”. Ovo ne upućuje na Božju narav, nego na Božji način nepristranog oprostila i prihvaćanja grješnih ljudi. Ovaj poseban izričaj bio je upotrijebljen u teološkoj temi Rimljanima 1:16-17. Jasno otkriveni mehanizam jeste vjera u razapetoga Isusa Krista (usp. stihove 22.24-26).

Činjenica da su ovaj pojam (*dikaiosonē*) i njegove izvedenice (vidi bilješku u 2:13) korištene tako često u ovome okviru pokazuje njegovu značajnost (usp. 1:17; 3:5.21.22.25.26; 4:3.5.6.9.11.13.22; 5:17.21; 6:13.16.18.19.20; 8:10; 9:28.30.31; 10:3.4.5.6.10.17). Ovaj je grčki pojam od SZ-ne građe metafore (*tsadak*) “mjerilo” ili “mjerna trska” (vidi Posebnu temu u 1:17). Mjerilo je Sâm Bog. Ovaj pojam odražava Božju narav koja je besplatno data palome čovječanstvu kroz Krista (usp. poglavlje 4; II. Kor 5:21). Priznavanje njihove potrebe i prihvaćanje Božjeg dara bilo je, i jeste, tako ponižavajuće ponosnome, na-sebe-usmjerenome čovječanstvu – posebice legalističkome, religioznome čovječanstvu.

▣ **“bila (je) očitovana”** Ovaj izričaj vrlo je sličan s 1:17. Međutim, različito je GLAGOLSKO VRIJEME. GLAGOL ovdje može biti preveden: “bio je i nastavlja biti jasno otkriven”. To je PERFEKT PASIVNOGA INDIKATIVA, jer je istoznačnica u 1:17 PREZENT PASIVNOGA INDIKATIVA. Bog je jasno otkrio Evanđelje i u SZ-u (usp. poglavlje 4) i u Isusu.

▣ **“bivajući svjedočena Zakonom i prorocima”** Ovo je upućivalo na dvije od tri podjele Hebrejskoga kanona (Zakon, Proroci, i Spisi). Ova prva dva bila su korištena za upućivanje na cjelinu (vidi bilješku u 3:19; Mt 5:17). To je jasno pokazivalo da je Evanđelje bilo sadržano u pripremnome obliku u SZ-u (usp. Lk 24:27.44; Djela 10:43). To nije bila zakašnjela misao, “Naum B”, ili razbijeni program (usp. 1:2).

3:22 “po vjeri u Isusa Krista” Ovo je doslovno “po vjeri Isusa Krista”. To je GENITIV građa. Ponavljana je u Galaćanima 2:16 i Filipljanima 3:9 kao i sličan oblik u Rimljanima 3:26; Galaćanima 2:16.20; 3:22. Ona može značiti:

1. vjeru ili Isusovu vjernost (GENITIV SUBJEKTA)
2. Isus kao objekt naše vjere (GENITIV OBJEKTA).

Ista gramatička građa u Galaćanima 2:16 čini #2 najboljim izborom.

Ovo pokazuje glavni vid Božjega opravdanja. Božja pravednost je ta koja stvara djelotvornost u nečijem životu Božjim besplatnim darom kroz Krista (usp. 4:5; 6:23), koji mora biti prihvaćen vjerom/povjerenjem/pouzdanjem (usp. Ef 2:8-9) i življenim u svakodnevnome životu (usp. Ef 1:4; 2:10).

▣ **“za sve”** Evanđelje je za sve ljude (usp. stih 24; Iz 53:6; Ez 18:23.32; Iv 3:16-17; 4:42; I. Tim 2:4; 4:10; Tit 2:11; II. Pt 3:9; I. Iv 2:1; 4:14). Kakva uzvišena istina! Ovo mora uravnotežiti biblijsku istinu izbora. Božji izbor ne smije biti razumjet u islamističkome smislu determinizma ili u ultra-kalvinističkome smislu nekih nasuprot drugih, nego u smislu Saveza. Starozavjetni smisao izbora bio je za služenje, ne povlastice! Bog je obećao da će iskupiti palo čovječanstvo (usp. Post 3:15). Bog je pozvao i odabrao svo čovječanstvo kroz Izraela (usp. Post 12:3; Izl 19:5-6). Bog izabire po vjeri u Krista. Bog uvijek poduzima prvi korak u spasenju (usp. Iv 6:44.65). Efežanima 1 i Rimljanima 9 najjača su biblijska poglavlja o doktrini predestinacije što su teološki bila istaknuta od Augustina i Calvina.

Bog je odabrao vjernike ne samo za spasenje (opravdanje), nego i za posvećenje (usp. Ef 1:4; Kol 1:12). Ovo može biti vezano na:

1. naš položaj u Kristu (usp. II. Kor 5:21)
2. Božju žudnju da umnoži Svoju narav u Svojoj djeci (usp. Rim 8:28-29; Gal 4:19; Ef 2:10).

Božja volja za Njegovu djecu je oboje i Nebo jednoga dana i Kristo-sličnost sada!

Cilj predestinacije je svetost (usp. Ef 1:4), ne povlastica! Božji poziv nije bio za nekoliko izdvojene Adamove djece, nego za sve! To je bio poziv Božjoj vlastitoj naravi (usp. I. Sol 5:23; II. Sol 2:13). Okrenuti predestinaciju u teološkog zakupca umjesto u sveti život jeste tragedija ljudskih teoloških sustava. Često naše teološke mreže izobličuju biblijske tekstove!

Vidi Posebnu temu: Izbor/predestinacija i Potreba za teološkom ravnotežom u 8:33.

▣ **“one koji povjeruju”** Isus je umro za sve ljude. Moguće je da svi mogu biti spašeni. To je osobni prihvata čovječanstva (PREZENT PARTICIPA, vidi Posebnu temu u 10:4) što Isusovu pravednost čini primjenjivom za njihove živote (usp. 1:16; Iv 1:12; 3:16; 20:31; Rim 10:9-13; I. Iv 5:13). Biblija predstavlja dva mjerila za pripisanu pravednost: vjeru i pokajanje (usp. Mk 1:15; Djela 3:16.19; 20:31 i vidi bilješku u 1:5). Ovaj tekst jasno otkriva opću ponudu spasenja ali tragedija je i tajnovitost to što svi neće biti spašeni.

▣ **“jer nema razlike”** Postoji samo jedan put i jedna Osoba po kojoj ljudi (Židovi i pogani) mogu biti spašeni (usp. Iv 10:1-2,7; 11:25; 14:6). Bilo tko i svatko može biti spašen vjerom u Krista (usp. 1:16; 4:11.16; 10:4.12; Gal 3:28; Kol 3:11).

3:23-26 Ovo je u grčkome jedna rečenica.

3:23

NASB, NKJV, NRSV “jer svi su zgriješili i otpali od”
TEV “svi su ljudi zgriješili i daleko su od”
NJB “zgriješili i izgubili”

Ovo je sažetak 1:18-3:20. Svatko treba biti spašen Kristom (usp. 3:9.19; 11:32; Gal 3:22; Iz 53:6). “Zgriješili” je AORIST AKTIVNOGA INDIKATIVA, dok je “nastaviti biti nedovoljan” PREZENT SREDNJEGA INDIKATIVA. Moguće ovaj izričaj upućuje na oboje (1) skupni pad čovječanstva u Adamu (usp. 5:12-21) i (2) njegova neprekidna djela pobune. Nijedan od suvremenih engleskih prijevoda ne odražavaju posebice ovu razliku.

Ovaj se stih teološki odnosi na stih 21 i ne izravno na stih 24.

▣ **“slave Božje”** Ljudi su bili stvoreni na sliku Božju (usp. Post 1:26-27), što nije tako ni za išta drugo stvoreno. Ljudi su bili [stvoreni – op.prev.] kako bi imali zajedništvo s Bogom slave i odražavali Njegovu narav! Grijech je iskvario tu sliku, ali Božja milost kroz Kristovu smrt i vjera vjernika obnovila je tu sliku (usp. Kol 3:10).

U SZ-u je najuobičajenija hebrejska riječ za “slavu” (*kbd*) bila izvorno trgovački pojam (koja je upućivala na par vaga) što znači “biti težak”. Vidi Posebnu temu dolje.

POSEBNA TEMA: SLAVA

Biblijsku zamisao “slave” teško je odrediti. Slava vjernika je ta da oni razumiju Evandjelje i slavu u Bogu, ne u samima sebi (usp. Jer 9:23-24).

U SZ-u najuobičajenija hebrejska riječ za “slavu” (*kbd*, BDB 217) bila je izvorno trgovački pojam za vage (“biti težak”). To što je bilo teško bilo je vrijedno ili je imalo unutarnju vrijednost. Često je zamisao sjajnosti bila dodana riječi kako bi odrazila Božje veličanstvo (usp. Izl 19:16-18; 24:17; Iz 60:1-2). On Sâm je vrijedan i dostojan. On je previše sjajan/blistav za palo čovječanstvo da bi bio vidljiv (usp. Izl 33:17-23; Iz 6:5). YHWH može biti uistinu spoznat kroz Krista (usp. Iv 14:8-11; Kol 1:15; Heb 1:3; Jak 2:1).

Pojam “slava” nekako je višeznačan:

1. može biti uspoređan s “pravednošću Božjom”
2. može upućivati na Božju “svetost” ili Božje “savršenstvo”
3. može upućivati na sliku Božju na koju je čovječanstvo stvoreno (usp. Post 1:26-27; 5:1; 9:6), ali koja je poslije bila pokvarena kroz pobunu (usp. Post 3:1-22). Prva uporaba prisutnosti YHWH s Njegovim narodom bila je tijekom razdoblja lutanja pustinjom u Izlasku 16:7.10; Levitskome zakoniku 9:23; i Brojevima 14:10.

3:24 “bivajući opravdani kao dar Njegovom milošću” Ovo je PREZENT PASIVNOGA PARTICIPA. To je gdje započinje Evandjelje – Božja milost koja daje pravednost (usp. 5:15-17; 6:23; Ef 2:8-9). Grčki pojam “opravdati” (*dikaioō*) bio je iz istoga korijena kao “pravednost” (*dikaioōsunē*, vidi Posebnu temu u 1:17). Bog uvijek poduzima prvi korak (usp. Iv 6:44.65).

U stihovima 24-25 postoje tri metafore korištene za opis spasenja:

1. “opravdan” što je bio zakonski pojam koji znači “bez naplate” ili proglasiti nekoga ne krivim
2. “iskupljenje” koja je bila iz trgovine robljem što znači “kupljen natrag” ili “osloboditi”
3. “pomirna žrtva” što je bila iz žrtvenoga sustava i značila je mjesto pokrivanja ili pomirenja.

Upućivalo je na poklopac Kovčega saveza gdje je bila stavljena žrtvena krv na Dan pomirenja (usp. Lev 16; Heb 9:5).

POSEBNA TEMA: NOVOZAVJETNI DOKAZ ZA NEČIJE SPASENJE

Temeljeno je na Novome savezu (usp. Jer 31:31-34; Ez 36:22-38) u Isusu:

1. naravi Oca (usp. Iv 3:16), djelu Sina (usp. II. Kor 5:21), i službi Duha (usp. Rim 8:14-16), ne na ljudskoj izvedbi, ne plaćanju duga za poslušnost, ne samo vjerovanje
2. to je dar (usp. Rim 3:24; 6:23; Ef 2:5.8-9)
3. to je novi život, novi pogled na svijet (usp. Jak i I. Iv)
4. to je spoznaja (Evangelje), zajedništvo (vjera u i s Isusom), i novi način života (vodstvo Duha Kristo-sličnosti), svo troje, ne samo jedno od toga
5. vidi preispitivanja istinskoga spasenja u Uvidima u tekst I. Ivanove 2:3 – 3:3, C.

▣ “dar” Pavao koristi ovu zamisao nekoliko puta koristeći različite pojmove:

1. *dōrean*, PRILOG, “slobodno”
2. *dōrea*, IMENICA, “besplatan dar”
3. *dōron*, IMENICA, “dar” (usp. Ef 2:8)
4. *charisma*, IMENICA, “oslobođen duga” ili “besplatna naklonost” (usp. 1:11; 5:15.16; 6:23; 11:29; 12:6)
5. *charisomai*, GLAGOL, “dodijeliti kao besplatnu naklonost” (usp. 8:32)
6. *charis*, IMENICA, “besplatna naklonost” ili “besplatni dar” (usp. 4:4.16; 11:5.6; Ef 2:5.8).

▣ “kroz iskupljenje koje je u Isusu Kristu” Mehanizam za naše spasenje je Isusova nadomjesna smrt i uskrsnuće. Biblijsko žarište nije na tome koliko je bilo plaćeno ili kome je bila plaćena cijena (Augustin), nego na činjenici da je čovječanstvo bilo oslobođeno od krivnje grijeha i kazne posredstvom nevinoga nadomjestka (usp. Iv 1:29.36; II. Kor 5:21; I. Pt 1:19).

Ovaj stih također pokazuje visoku cijenu Postanka 3:15. Isus je podnio prokletstvo (usp. Gal 3:13) i umro (usp. II. Kor 5:21) kao nadomjestak za palo čovječanstvo. Spasenje može biti besplatno, ali zasigurno nije jeftino.

POSEBNA TEMA: OTKUPNINA/ISKUPLJENJE

I. STARI ZAVJET

- A. Postoje prvenstveno dva hebrejska zakonska pojma koja izražavaju ovu zamisao:
1. *Ga'al* (BDB 145, I), koji u osnovi znači “biti slobodan od plaćanja cijene”. Oblik pojma *go'el* dodaje zamisli osobnoga posrednika, uobičajeno člana obitelji (tj. srodnika iskupitelja). Ovaj kulturološki vid prava da se natrag otkupe predmeti, životinje, zemlja (usp. Lev 25.27), ili rođaci (usp. Ruta 4:15; Iz 29:22) teološki je prenijeto na JHWH-ino oslobođenje Izraela iz Egipta (usp. Izl 6:6; 15:13; Ps 74:2; 77:15; Jer 31:11). On je postao “Iskupitelj” (usp. Job 19:25; Ps 19:14; 78:35; Izr 23:11; Iz 41:14; 43:14; 44:6.24; 47:4; 48:17; 49:7.26; 54:5.8; 59:20; 60:16; 63:16; Jer 50:34).
  2. *Padah* (BDB 804), što u osnovi znači “osloboditi” ili “spasiti”:
    - a. iskupljenje prvorodca (Izl 13:13.14 i Br 18:15-17)
    - b. fizičko iskupljenje suprotstavljeno je duhovnome iskupljenju (Ps 49:7.8.15)
    - c. YHWH će iskupiti Izraela od njegova grijeha i pobune (Ps 130:7-8).
- B. Teološka zamisao uključuje nekoliko povezanih stavaka:
1. postoji potreba, ropstvo, gubitak, kazna zatvora:
    - a. fizičko
    - b. društveno
    - c. duhovno (usp. Ps 130:8)
  2. cijena mora biti plaćena za slobodu, odrješenje, i obnovu:
    - a. naroda Izraela (usp. Pnz 7:8)
    - b. pojedinca (usp. Job 19:25-27; 33:28)

3. netko mora djelovati kao posrednik i dobrotvor. U *gaal* taj jedan je uobičajeno član obitelji ili bliski rođak (tj. *go'el*, BDB 145).
4. YHWH često Sâm Sebe opisuje u obiteljskim pojmovima:
  - a. Otac
  - b. Suprug
  - c. Bliski Rođak Iskupitelj/Osvetnik
 Iskupljenje je bilo osigurano osobnim posredovanjem YHWH; cijena je bila plaćena, i iskupljenje ostvareno!

II. NOVI ZAVJET

- A. Postoji nekoliko pojmova korištenih za prijenos teološke zamisli:
  1. *Agorazō* (usp. I. Kor 6:20; 7:23; II. Pt 2:1; Otk 5:9; 14:3-4). Ovo je trgovački pojam koji odražava plaćenu cijenu za nešto. Mi smo krvlju-kupljeni ljudi koji ne nadziru svoje vlastite živote. Mi pripadamo Kristu.
  2. *Exagorazō* (usp. Gal 3:13; 4:5; Ef 5:16; Kol 4:5). Ovo je također trgovački pojam. On odražava Isusovu nadomjesnu smrt za našu korist. Isus je podnio "prokletstvo" temeljeno na izvedbi zakona (tj. Mojsijev Zakon, usp. Ef 2:14-16; Kol 2:14), što grješno čovječanstvo ne može ispuniti. On je podnio prokletstvo (usp. Pnz 21:23) za sve nas (usp. Mk 10:45; II. Kor 5:21)! U Isusu, Božja pravda i ljubav spojeni su u potpuni oprost, prihvaćanje, i pristup!
  3. *Luō*, "osloboditi":
    - a. *Lutron*, "cijena plaćena" (usp. Mt 20:28; Mk 10:45). Ovo su snažne riječi iz vlastitih Isusovih usta vezano na svrhu Njegova dolaska, da bude Spasitelj svijeta plaćanjem duga za grijeh kojeg On nije dugovao (usp. Iv 1:29).
    - b. *Lutroō*, "odriješiti":
      - (1) iskupiti Izraela (Lk 24:21)
      - (2) dati Sâmog Sebe za iskupljenje i očišćenje naroda (Tit 2:14)
      - (3) biti bezgrješni nadomjestak (I. Pt 1:18-19)
    - c. *Lutrōsis*, "iskupljenje", "oslobođenje", ili "odriješenje":
      - (1) Zaharijino proročanstvo o Isusu, Luka 1:68
      - (2) Anina molitva Bogu za Isusa, Luka 2:38
      - (3) Isusovo bolje, jednom ponuđeno žrtvovanje, Hebrejima 9:12
  4. *Apolytrōsis*
    - a. iskupljenje kod Drugoga dolaska (usp. Djela 3:19-21)
      - (1) Luka 21:28
      - (2) Rimljanima 8:23
      - (3) Efežanima 1:14; 4:30
      - (4) Hebrejima 9:15
    - b. iskupljenje u Kristovoj smrti
      - (1) Rimljanima 3:24
      - (2) I. Korinćanima 1:30
      - (3) Efežanima 1:7
      - (4) Kološanima 1:14
  5. *Antilytron* (usp. I. Tim 2:6). Ovo je ključni tekst (kao Tit 2:14) koji povezuje Isusovu nadomjesnu smrt na križu. On je jedna i jedina prihvatljiva žrtva, jedan koji je umro za "sve" (usp. Iv 1:29; 3:16-17; 4:42; I. Tim 2:4; 4:10; Tit 2:11; II. Pt 3:9; I. Iv 2:2; 4:14).
- B. Teološka zamisao u NZ-u
  1. Čovječanstvo je zarobljeno u grijeh (usp. Iv 8:34; Rim 3:10-18; 6:23).
  2. Robovanje čovječanstva grijehu bilo je otkriveno SZ-nim Mojsijevim Zakonom (usp. Gal 3) i Isusovom Propovijedi na gori (usp. Mt 5-7). Ljudska činidba postala je smrtna osuda (usp. Kol 2:14).
  3. Isus, bezgrješno janje Božje, došao je i umro umjesto nas (usp. Iv 1:29; II. Kor 5:21). Mi smo

- otkupljeni od grijeha kako bismo mogli služiti Bogu (usp. Rim 6).
4. Suzvučjem su obojica i JHWH i Isus “bliski srodnik” koji djeluju na našu korist. Ovo nastavlja obiteljske metafore (tj. otac, suprug, sin, brat, bliski srodnik).
  5. Iskupljenje nije bila cijena plaćena Sotoni (tj. srednjovjekovna teologija), nego pomirenje Božje riječi i Božje pravde s Božjom ljubavlju i potpuno pribavljenje u Kristu. Na križu mir je bio obnovljen, pobuna ljudi oprostena, slika Božja u čovječanstvu sad je opet u potpunosti djelotvorna u prisnome zajedništvu!
  6. Ipak postoji još uvijek budući vid iskupljenja (usp. Rim 8:23; Ef 1:14; 4:30), koji uključuje uskrsnuće naših tijela i osobnu prisnost s Trojedinim Bogom. Naša uskrsla tijela bit će kao Njegovo (usp. I. Iv 3:2). On je imao fizičko tijelo, ali s vidom posebne dimenzije. Teško je odrediti paradoks I. Korinćanima 15:12-19 s I. Korinćanima 15:35-58. Očito postoji fizičko, zemaljsko tijelo i postojat će nebesko, duhovno tijelo. Isus je imao oboja!

3:25

NASB
NKJV
NRSV
TEV
NJB

“koga Bog izloži javno”

“koga Bog pokaza”

“koga Bog iznije”

“Bog ponudi”

“koji je bio imenovan od Boga”

Ovo je AORIST SREDNJEGA INDIKATIVA od *protithēmi* (u Rim 1:13 i Ef 1:9 to znači “u pravi čas”, kao što čini IMENICA u Rim 8:28), što znači da je Sâm Bog otkrio Svoje vlastito srce i svrhu Kristovom smrću (usp. Ef 1:9; Gal 3:1). Božji vječni naum iskupljenja (usp. Djela 2:23; 3:18; 4:28; 13:29; 26:22; i Posebnu temu u 1:5) uključuje Kristovu žrtvu (usp. Iz 53:10; Otk 13:8). Vidi bilješku u 9:11.

▣ **“kako bi se očitovala”** Ovaj grčki pojam *endeiknumai* (*endeixis*, usp. 3:25,26) korišten je nekoliko puta u Rimljanima (usp. 2:15; 9:17,23; LXX Izl 9:16). Njegovo temeljno značenje je očitovati ili izložiti. Bog je želio da čovječanstvo jasno razumije Njegovu svrhu iskupljenja, naum, i pravednost. Ovaj okvir ističe biblijski pogled na svijet:

1. o Božjoj naravi
2. o Kristovom djelu
3. o potrebi ljudstva
4. o svrsi iskupljenja.

Bog želi da mi razumijemo! Ovaj je okvir ključan za primjereno razumijevanje kršćanstva. Neke od riječi i izričaja su višeznačne ili mogu biti razumjete na nekoliko načina, ali istina cjeline je vrlo jasna i očigledna. Ovaj je okvir teološka zvijezda Sjevernjača za Evanđelje.

▣

NASB
NKJV
NRSV
TEV
NJB

“kao pomirnu žrtvu u Njegovoj krvi”

“da bude pomirna žrtva Njegovom krvlju ”

“kao žrtva pomirenja njegovom krvlju”

“tako da bi njegovom krvlju mogao postati sredstvo kojim su ljudski grijesi oprosteni”

“da žrtvuje njegov život tako da postigne pomirenje”

U grčko-rimskome svijetu ova riječ potkrepljuje zamisao obnove zajedništva s otuđenim božanstvom plaćenom cijenom. Međutim, u Septuaginti nije upotrijebljena u tome smislu. U Septuaginti i Poslanici Hebrejima 9:5 bila je upotrijebljena za prijevod “prijestolje milosrđa” (usp. Izl 25:21-22; Lev 16:12-15), što je bio poklopac Kovčega Saveza smješten u Svetinji nad Svetinjama, mjestu gdje je izmirenje u korist naroda bilo dobiveno na Dan pomirenja (usp. Lev 16). Očito Pavao je upotrijebio metafore žrtvovanja iz izraelskoga sustava žrtvovanja (tj. Lev 1-7). Ove metafore (tj. pomirenje, otkupnina, žrtva) razumljive su jedino vezane na Božja proročanstva SZ-a. Pavao je potom morao objasniti njihovu važnost za cijelo čovječanstvo. YHWH je Sebe otkrio Abrahamu/Izraelu kako bi otkrio Sebe svima; svi su na Njegovu sliku; svi su se pobunili; svi mogu biti spašeni po vjeri u Krista (židovskog Mesiju).

S ovim se pojmom mora baviti na način da se ne umanjuje Božje gnušanje prema grijehu, nego potvrđuje Njegov pozitivan iskusiteljski stav prema grješnicima. Dobra rasprava nađena je u *A Man in Christ*, str. 214-224 od Jamesa Stewarta. Jedan način ispunjenja ovoga jeste prijevod pojma tako da on odražava Božje djelo u Kristu, “pomirna žrtva”, ili “sa snagom pomirne žrtve”.

“U Njegovoj krvi” je hebrejski način upućivanja na nadomjesnu žrtvu nevinoga Božjeg janjeta (usp. Iv 1:29). Za puno razumijevanje ove zamisli ključan je Levitski zakonik 1 – 7 kao i Dan pomirenja u poglavlju 16. Krv upućuje na bezgrješni život dat u korist onih koji zavrjeđuju kaznu (usp. Iz 52:13- 3:12). Jedan je umro za sve (usp. 5:12-21)!

▣ **“po vjeri”** Ovdje je opet mehanizam (usp. 1:17; 3:22.25.26.27.28.30) za ičiju i svačiju osobnu dobrobit dostupnu u Kristovoj nadomjesnoj smrti.

Ovaj je izričaj bio ispušten u drevnome uncijalnom rukopisu A iz 5.-og stoljeća (isto tako u grčkome tekstu korištenome od Krisostoma) i u uncijalu MS (2127) iz 12.-og stoljeća. Uključen je u svima ostalim drevnim grčkim rukopisima. Neki imaju ODREĐENI ČLAN (usp. MSS P⁴⁰, B, C³, D³) s “vjeri” a neki nemaju (usp. MSS α, C*, D*, F, G), međutim, to ne utječe na značenje. UBS³ ocjenjuje njegovo uključivanje kao B (gotovo izvjesno).

▣ **“kako bi se očitovala Njegova pravednost”** Bog mora biti vjeran Svojoj naravi i Svojoj riječi (usp. Mal 3:6). U SZ-u duša koja griješi mora umrijeti (usp. Post 2:17; Ez 18:4.20). Bog je rekao da neće odriješiti kaznu (usp. Izl 23:7). Božja ljubav za palo čovječanstvo tako je velika da je On voljno postao čovjekom, ispunjavajući Zakon, te umro namjesto paloga čovječanstva (usp. 5:12-21). Božja ljubav i pravda sastaju se u Isusu (usp. stih 26).

▣

NASB, NKJV, NRSV

“On je prešao preko grijeha prethodno učinjenih”

TEV

“u prošlosti on bijaše strpljiv i zanemari ljudske grijehe”

NJB

“unatoč prošlosti, kad su grijesi prošli nekažnjeni”

Pojam “prešao je” jeste *paresis*, upotrijebljen jedino ovdje u NZ-u i nikad u Septuaginti. Grčki oci i Jeronim uzeli su ga u njegovu grčkome doslovnom značenju “oprostenje duga” (usp. Moulton i Milligan, str. 493). Doduše, *pariēmi*, GLAGOL od kojega dolazi znači “neka prođe mimo” ili “izostaviti” (usp. Lk 11:42).

Dakle pitanje je je li Bog oprostio grijehe u prošlosti gledajući prema Kristovu budućem djelu ili ih je On jednostavno previdio znajući da će se Kristova buduća smrt baviti poteškoćom grijeha? Ishod je isti. Kristova žrtva izašla je na kraj s ljudskim grijehom, prošlošću, sadašnjošću, i budućnošću.

Ovo je bio prošli čin Božje milosti očekujući Kristovo djelo (usp. Djela 17:30; Rim 4:15; 5:13) kao i sadašnji i budući čin (usp. stih 26). Bog nije uzimao niti uzima grijeh olako, ali On prihvaća Isusovu žrtvu kao potpuno i konačno izliječenje ljudske pobune. Više ne postoji prepreka za prisno zajedništvo s Njim, koje je bilo svrha stvaranja (usp. Post 1:26-27).

3:26 Pojam “pravednost” u stihu 25 etimološki je povezan s pojmovima “pravedan” i “onaj koji opravdava” iz stiha 26. Bog teži da Njegova narav bude očitovana u životima vjernika kroz vjeru u Krista. Isus postaje naša pravednost (usp. II. Kor 5:21), ali i vjernici moraju postati prilagođeni Njegovoj pravednosti, Njegovoj sličnosti (usp. 8:29; Mt 5:48; Lev 19:2). Vidi Posebnu temu u 1:17.

▣

NASB, NKJV, NRSV

“onoga koji ima vjeru u Isusa”

TEV

“svakoga koji povjeruje u Isusa”

NJB

“svakoga koji ima vjeru u Isusa”

REB

“itko tko stavlja svoju vjeru u Isusa”

NET

“onoga koji živi zbog Isusove vjernosti”

Grčki tekst ima “jedan Isusove vjere”. Poteškoća dolazi s umnožavanjem uporaba GENITIVA (vidi G. B. Caird, *The Language and Imagery of the Bible*, str. 99). Većina engleskih prijevoda to vidi kao osobno uvjerenje/vjeru/pouzdanje u Isusa. NET Biblija to uzima kao upućivanje na 3:22. Doduše, stih 22 ima oba usmjerenja i na:

1. Isusovu vjernost
2. vjeru vjernika.

Spasenje je ishod Isusove vjernosti koje mora biti prihvaćeno (usp. stih 30).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 3: 27-30

²⁷Gdje je dakle hvastanje? Isključeno je. Kojom vrstom zakona? Po [zakonu – op.prev.] djela? Ne, nego po zakonu vjere. ²⁸Jer mi tvrdimo da je čovjek opravdan vjerom odvojeno od djela Zakona. ²⁹Ili je Bog *Bog* samo Židova? Nije li On i *Bog* pogana? Da, pogana također, ³⁰budući da je Bog uistinu jedini koji će opravdati obrezane iz vjere i neobrezane po vjeri.

3:27 “Gdje je dakle hvastanje” Prisutnost ČLANA s “hvastanje” može odražavati ponos Židova (usp. 2:17.23). Evandjelje je poniznost. Palo čovječanstvo (Židovi i pogani) ne mogu pomoći sebi samima (usp. Ef 2:8-9). Vidi Posebnu temu: Ponositi se/hvaliti se/dičiti se u 2:17.

Samo kratka naredna bilješka za objašnjenje moje prethodne izjave. Premda ljudi ne mogu zaslužiti Božju ljubav i oprost to ne pretpostavlja da oni nemaju udio u njihovu vlastitome spasenju. Ljudi moraju spoznati svoj grijeh/krivnju i prihvatiti Božju ponudu u Kristu. Bog se bavi palim ljudstvom posredstvom “Saveza”. Mi se moramo odazvati i nastavljati se odazivati:

1. pokajanjem
2. vjerom
3. poslušnošću
4. ustrajnošću.

Mi imamo ključni dio u našem međusobnom odnosu s Bogom. Mi smo oni koji odgovaraju na zahtjev! Ali mi se moramo odazvati! Slobodna je volja isto tako ključna biblijska doktrina kao i suverenost. Biblija, bivajući istočnjačkom knjigom, predstavlja istinu u parovima punima napetosti.

POSEBNA TEMA: ISTOČNJAČKA KNJIŽEVNOST

Velika slika –paradoksi Biblije

1. Ovaj uvid može biti od pomoći meni osobno kao onome koji ljubi i vjeruje Bibliji kao Riječi Božjoj. U pokušaju uzimanja Biblije ozbiljno postaje očitim kako razlika tekstova otkriva istinu na odabrane, ne sustavne načine. Jedan nadahnuti tekst ne može poništiti ili podcijeniti drugi nadahnuti tekst! Istina dolazi u poznavanju čitavoga Pisma (čitavo je Pismo, ne samo neko, nadahnuo, usp. II. Tim 3:16-17), ne navođenju pojedinačnog odlomka (proof-texting [vidi Kazalo – op.prev.]!)
2. Većina biblijskih istina (istočnjačka književnost) predstavljena je u dijalektalnim ili paradoksalnim parovima (zapamtite da su autori NZ-a, osim Luke, hebrejski mislioci, pisali na uobičajenom grčkom. Mudrosna književnost i poezija predstavljaju istinu u usporenim crtama. Oprečan paralelizam djeluje kao paradoks. (Ovaj umjetan paralelizam djeluje kao usporedni odlomci.) Nekako su oboje istiniti! Ti su paradoksi teški/bolni za naše njegovane, pojednostavljene predaje!
  - a. predestinacija nasuprot ljudskoj slobodnoj volji
  - b. sigurnost vjernika nasuprot potrebi za ustrajnošću
  - c. izvorni grijeh nasuprot voljnome grijehu
  - d. Isus kao Bog nasuprot Isusu kao čovjeku
  - e. Isus kao jednak Ocu nasuprot Isusu kao podložnome Ocu
  - f. Biblija kao Riječ Božja nasuprot ljudskome autorstvu
  - g. bezgrješnost (perfekcionizam, usp. Rim 6) nasuprot grijehšenju manje
  - h. početno trenutačno opravdanje i posvećenje nasuprot napredujućem posvećenju
  - i. opravdanje vjerom (Rim 4) nasuprot opravdanju potvrđenome djelima (usp. Jak 2:14-26)
  - j. kršćaninova sloboda (usp. Rim 14:1-23; I. Kor 8:1-13; 10:23-33) nasuprot kršćaninove odgovornosti (usp. Gal 5:16-21; Ef 4:1)
  - k. Božja transcendentnost nasuprot Njegovoj imanentnosti
  - l. Bog kao konačno nespoznatljiv nasuprot spoznatljivosti u Pismu i Kristu
  - m. Pavlove brojne metafore za spasenje:
    - (1) posinjenje
    - (2) posvećenje
    - (3) opravdanje
    - (4) iskupljenje
    - (5) proslavljenje
    - (6) predestinacija
    - (7) izmirenje
  - n. Božje kraljevstvo kao sadašnjost nasuprot budućem dovršenju
  - o. pokajanje kao dar Božji nasuprot pokajanju kao naredbenome odazivu za spasenje (usp. Mk 1:15; Djela 20:21)
  - p. SZ je trajan nasuprot SZ-u koji je prošao te je bez vrijednosti (usp. Mt 3:17-19 nasuprot 5:21-48; Rim 7 nasuprot Gal 3)

▣ **“Isključeno je”** Ovaj pojam (*ek* [iz] i *kleiō* [zaklopiti]) bio je korišten samo ovdje i u Galaćanima 4:17. Doslovno znači “isključiti [iz rada]”.

▣ **“po zakonu vjere”** Božji Novi savez iz Jeremije 31:31-34 (Ez 36:22-38) nije temeljen na činidbi, nego na pouzdanju/vjeri/povjerenju (*pistis*) u Njegovu milosrdnu narav i obećanja. Oba i Stari i Novi savez bila su namijenjena promjeni paloga čovječanstva u Božju narav (pravedan, tj. Lev 19:2; Mt 5:48; Rim 8:29).

3:28 “mi tvrdimo da je čovjek opravdan vjerom odvojeno od djela Zakona” Ovo je sažetak 3:21-26 te nagovještavanje poglavlja 4 – 8 (usp. II. Tim 1:9; Tit 3:5). Spasenje je besplatni dar po vjeri u Kristovo dovršeno djelo (usp. 3:24; 5:15.17; 6:23; Ef 2:8-9). Doduše, zrelost je “svekoštajući” život poslušnosti, služenja, i štovanja (usp. Gal 5:6; Ef 2:10; Fil 2:12; i vidi bilješku u 1:5).

3:29 Božja svrha uvijek je bila iskupljenje svih ljudi stvorenih na Njegovu sliku (Post 1:26.27; 5:1; 9:6). Obećanje iskupljenja iz Postanka 3:15 je za svu Adamovu djecu. On je odabrao Abrahama zato da odabere svijet (usp. Post 12:31; Izl 19:4-6; Iv 3:16).

Ovaj stih, kao 3:9, može odražavati napetost u crkvi u Rimu između vjerujućega židovskog vodstva, koji su morali napustiti Rim slijedeći Neronov proglas o zabrani židovskoga štovanja što je ishodovalo u vjerujućem poganskome vodstvu, koje ih je nadomjestilo. Poglavlja 9 – 11 mogu također imenovati ovu istu napetost.

3:30

NASB

“budući da je Bog uistinu jedini”

NKJV

“budući da postoji jedan Bog”

NRSV

“budući da je Bog jedan”

TEV

“Bog je jedan”

NJB

“budući da postoji samo jedan Bog”

Ovo je PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE koji pretpostavlja da je istinit s autorove točke gledišta ili za njegove književne svrhe. Ako je monoteizam [jednoboštvo – op.prev.] istinito, onda On mora biti Bog svih ljudi.

POSEBNA TEMA: MONOTEIZAM

Zamisao “monoteizma” (jedan i samo jedan Bog), ne samo “visoki bog” politeizma ili dobar bog iranskoga dualizma (zoroastrijanizam), jedinstven je Izraelu (Abraham, 2000. g.pr.Kr.). Samo je jedna rijetka iznimka nakratko u Egiptu (Amenofis IV., također poznat kao Ehnaton, 1367.-1350. ili 1386.-1361. g.pr.Kr.).

Ova je zamisao izražena u SZ-u u nekoliko izričaja:

1. “nitko kao YHWH naš *Elohim*”, Izlazak 8:10; 9:14; Ponovljeni zakon 33:26; I. Kraljevima 8:23
2. “nitko drugi osim Njega”, Ponovljeni zakon 4:35.39; 32:39; I. Samuelova 2:2; II. Samuelova 22:32; Izaija 45:21; 44:6.8; 45:6.21
3. “YHWH je jedan”, Ponovljeni zakon 6:4; Rimljanima 3:30; I. Korinćanima 8:4.6; I. Timoteju 2:5; Jakovljeva 2:19
4. “nitko sličan Tebi”, II. Samuelova 7:22; Jeremija 10:6
5. “Ti si jedini Bog”, Psalam 86:10; Izaija 37:16
6. “Prije Mene nijedan Bog nije bio načinjen, i neće biti nijedan poslije Mene”, Izaija 43:10
7. “nema drugoga; osim Mene. . .nema drugoga”, Izaija 45:5.6.22
8. “nema drugoga, nema drugoga Boga”, Izaija 45:14.18
9. “nema drugoga osim Mene”, Izaija 45:21
10. “nema drugoga; . . .nitko nije kao Ja”, Izaija 46:9

Mora biti priznato da se ova ključna doktrina otkrivala na postupne načine. Rane izjave mogu biti razumjete kao “henoteizam” ili primjenjiv monoteizam (postoje drugi bogovi, ali samo je jedan bog za nas, usp. Izl 15:11; 20:2-5; Pnz 3:28; 5:7; 6:4.14; 10:17; 32:12; I. Kr 8:23; Ps 83:18; 86:8; 136:1-2).

Prvi tekstovi koji su počeli naznačavati singularitet (filozofijski monoteizam) su rani (usp. Izl 8:10; 9:14; Pnz 4:35.39; 33:26). Pune i potpune tvrdnje nađene su u Izaiji 43 – 46 (usp. 43:11; 44:6.8; 45:7.14.18.22; 46:5.9).

NZ usmjerava na Ponovljeni zakon 6:4 u Rimljanima 3:30; I. Korinćanima 8:4,6; Efežanima 4:6; I. Timoteju 2:5; i Jakovljevoj 2:19. Isus ga navodi kao prvu zapovijed u Mateju 22:36-37; Marku 12:29-30; Luki 10:27. SZ, kao i NZ, potvrđuju stvarnost drugih duhovnih bića (demoni, anđela), ali samo jednog stvoritelja/iskupitelja Boga (YHWH, Post 1:1).

Biblijski monoteizam obilježen je:

1. Bog je jedan i jedinstven (ontologija je pretpostavljena, ne određena)
2. Bog je osoban (usp. Post 1:26-27; 3:8)
3. Bog je moralan (usp. Izl 34:6; Neh 9:17; Ps 103:8-10)
4. Bog je stvorio ljude na Svoju sliku (Post 1:26-27) za zajedništvo (tj. #2). On je ljubomoran Bog (usp. Izl 20:2-3).

Iz NZ-a:

1. Bog ima tri vječna, osobna očitovanja (vidi Posebnu temu: Trojstvo u 8:11)
2. Bog je savršeno i potpuno otkriven u Isusu (usp. Iv 1:1-14; Kol 1:15-19; Heb 1:2-3)
3. Božji vječni naum za iskupljenje paloga čovječanstva jeste žrtvena ponuda Njegova jedinog Sina (Iz 53; Mk 10:45; II. Kor 5:21; Fil 2:6-11; Heb)

▣ **“koji će opravdati obrezane iz vjere”** Grčka riječ “opravdati” iz istoga je korijena kao “pravednost”. Vidi Posebnu temu u 1:17. Postoji samo jedan način da se bude u pravilnome odnosu s Bogom (usp. Rim 9:30-32). Dva mjerila za spasenje su vjera i pokajanje (usp. Mk 1:15; Djela 3:16.19; 20:21; vidi bilješku u 1:5). Ovo je istinito i za Židove i Grke.

▣ **“iz vjere ... po vjeri”** Očito postoji paralelizam između ove dvije kratke rečenice. PRIJEDLOG *ek* i *dia* korišteni ovdje su istoznačni. Nije naznačena razlika.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 3: 31

³¹Ukidamo li onda Zakon kroz vjeru? Daleko od toga! Naprotiv, mi učvršćujemo Zakon.

3:31

NASB
NKJV
NRSV
TEV
NJB

“Ukidamo li onda Zakon kroz vjeru”

“Činim li onda zakon nevaljanim kroz vjeru”

“Rušimo li onda zakon ovom vjerom”

“Znači li to da mi ovom vjerom odlazimo od Zakona”

“Mislimo li da vjera čini Zakon beznačajnim”

NZ predstavlja SZ na dva različita načina:

1. on je nadahnut, Bogom-dano otkrivenje koje neće nikada proći (usp. Mt 5:17-19; Rim 7:12.14.16)
2. on je zastario i prošao (usp. Heb 8:13).

Pavao je koristio pojam “ukidamo” najmanje dvadeset i pet puta. Preveden je kao “učiniti ništavnim i ispraznim”, “činiti nemoćnim”, i “učiniti ga neučinkovitim”. Vidi Posebnu temu u 3:3. Za Pavla Zakon je bio čuvar (usp. Gal. 3:23) i skrbnik (usp. Gal 3:24), ali ne može dati vječni život (usp. Gal 2:16.19; 3:19). On je osnova osude ljudi (usp. Gal 3:13; Kol 2:14). Mojsijev Zakon djelovao je i kao otkrivenje i kao moralni ispit kao što je učinilo “Drvo spoznaje Dobroga i Zloga”.

Postoji neizvjesnost što je Pavao mislio pod pojmom “Zakon”:

1. sustav pravednih djela judaizma
2. stupanj za poganske vjernike za proći k spasenju u Kristu (judaisti u Galaćanima)
3. mjerilo po kome svi ljudi podbace (usp. Rim 1:18-3:20; 7:7-25; Gal 3:1-29).

▣ **“mi učvršćujemo Zakon”** U svjetlu prethodnoga izričaja, što znači ovaj izričaj? Može ukazati:

1. da Zakon nije bio put spasenja ali bio je neprestalni moralni vodič
2. on je svjedočio za doktrinu “opravdanja vjerom”, 3:21: 4:3 (Post 15:6; Ps 32:1-2.10-11)
3. da je slabost Zakona (pobuna ljudi, usp. Rim 7; Gal 3) bila posve zadovoljena Kristovom smrću, 8:3-4
4. da je svrha otkrivenja obnova Božje slike u čovjeku.

Zakon je, nakon sudske pravednosti, postao vodič istinskoj pravednosti ili Kristo-sličnosti. Vidi Posebnu temu: Pavlova viđenja Mojsijeva Zakona u 13:9.

Potresni paradoks je taj da Zakon nije uspio uspostaviti Božju pravednost, ali njegovim ukidanjem, sredstvom Božjega dara milosti po vjeri, kršćanin živi pravedan, pobožan život. Cilj Zakona se susreo, ne ljudskom činidbom, nego besplatnim darom Božje milosti u Kristu!
Za “uspostaviti” vidi Posebnu temu: Stav u 5:2.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Napravite opći pregled Rimljanima 3:21-31 svojima vlastitim riječima.
2. Zašto je Bog prešao preko ljudskih grijeha u prošlome vremenu (stih 25)?
3. Kako su SZ-ni vjernici bili spašeni od grijeha (3:25)?
4. Kako vjera u Isusa potvrđuje Zakon (3:31)?

RIMLJANIMA 4

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA				
UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
primjer Abrahama 4:1-12	Abraham opravdan vjerom 4:1-4 David slavi istu istinu 4:5-8 Abraham opravdan prije obrezanja 4:9-12	Abraham opravdan vjerom 4:1-8 4:9-12	primjer Abrahama 4:1-8 4:9-12	Abraham opravdan vjerom 4:1-8 opravdanje prije obrezanja 4:9-12
obećanje ostvareno po vjeri 4:13-25	obećanje pripada po vjeri 4:13-25	istinski potomci Abrahama 4:13-15 4:16-25	primljeno Božje obećanje 4:13-15 4:16-25	ne opravdani poslušnošću Zakonu 4:13-17 Abrahamova vjera uzorak kršćaninove vjere 4:18-25

ČITANJE KRUG TRI (vidi str. viii)

SLIJEĐENJE IZVORNE PIŠČEVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda. Podjela na odlomke nije nadahnut, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

UVIDI U TEKST

- A. Pavlova šokantna teologija izložena u 3:21-31 potvrđuje da je palo čovječanstvo bilo proglašeno da bude u pravome odnosu s Bogom kao besplatni dar, potpuno odvojeno od Mojsijeva Zakona. Očito Pavao je na umu imao židovsku oporbu! Pavao sad pokušava dokazati da njegovo Evanđelje nije bilo inovacija (usp. 3:21b) davanjem SZ-nih primjera i Abrahama i Davida (usp. stihove 6-8).

- B. Rimljanima 4 predstavlja dokaz izvučen iz Mojsijeva Zakona, od Postanka – Ponovljenoga zakona, za doktrinu opravdanja milošću po vjeri. To je sažeto u 3:21-31. Za Židova, navod iz Mojsijevih spisa imalo je veliku teološku težinu, posebice vezano na Abrahama, koji je bio viđen kao otac židovske nacije. David je bio viđen kao vrsta dolazećeg Mesije (usp. II. Sam 7).
- C. Napetost u Rimu između vjerujućih Židova i vjerujućih pogana mogu biti prigoda za ovu raspravu. Moguće da su se židovski kršćanski vođe osjećali prisiljeni od Nerona (koji je ukinuo sve židovske obrede) napustiti Rim. U međuvremenu oni su bili nadomješteni poganskima kršćanskim vođama. Povratak prve grupe prouzrokovao je nesuglasje kao tko bi morao biti na vodećim položajima.
- D. Rimljanima 4 pokazuje da je palo čovječanstvo uvijek bilo spašeno Božjom milošću kroz vjeru i pokajanje prema Bogu u odnosu na duhovno svjetlo kojeg imaju (Post 15:6; Rim 4:3). Na mnogo načina Novi savez (Evangelje, usp. Jer 31:31-34; Ez 36:22-38) nije korjenski različit od Staroga saveza.
- E. Ovaj način pravednosti milošću po vjeri otvoren je svima, ne samo patrijarsima ili narodu Izraela. Pavao ovdje razvija i proširuje ovaj teološki dokaz koristeći Abrahama, što je prije razvio u Galaćanima 3.
- F. Moram priznati da su mi kao protestantu, Rimljanima 3:21-31; 4:1-25; 5:1-21 i Galaćanima 3 presudni tekstovi. Oni objašnjavaju kršćanstvo na način kojeg mogu razumjeti! Moja nada leži u:
1. Božjoj milosti
  2. Kristovom djelu
  3. pouzdanosti Pisma
  4. jasnim Pavlovim pisanjima.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 4:1-8

¹Što ćemo onda reći da je Abraham, naš praotac po tijelu, našao? ²Jer ako je Abraham bio opravdan po djelima, ima se čime hvaliti, ali ne pred Bogom. ³Jer što kaže Pismo? “ABRAHAM POVJEROVA BOGU, I TO MU BIJAŠE PRIPISANO KAO PRAVEDNOST.” ⁴Sad onome koji radi, njegova plaća nije pripisana kao milost, već kao dug. ⁵Ali onome koji ne radi, ali povjeruje u Njega koji opravdava bezbožnoga, njegova je vjera pripisana kao pravednost, ⁶baš kao što i David govori o blagoslovu čovjeka kojem Bog pripisuje pravednost odvojeno od djela: ⁷“BLAGOSLOVLJENI SU ONI ČIJA SU BEZAKONITA DJELA OPROŠTENA, I ČIJI SU GRIJESI POKRIVENI.” ⁸“BLAGOSLOVLJEN JE ČOVJEK ČIJI GRIJEH GOSPODIN NEĆE URAČUNATI.”

4:1 “Što ćemo onda reći da je Abraham, naš praotac” Abrahamovo ime znači “otac mnoštva” (usp. stihove 16-18). Njegovo izvorno ime, Abram, znači “uzvišeni otac”.

Književna tehnika ovdje korištena nazvana je oštra kritika (usp. 4:1; 6:1; 7:7; 8:31; 9:14.30). Razlog uporabe Abrahama (Post 11:27-25:11) kao primjera je ili:

1. zato što su Židovi stavili takvu zaslugu u svoje rasno podrijetlo (usp. Mt 3:9; Iv 8:33.37.39)
2. zato što njegova osobna vjera daje primjer uzorka Saveza (Post 15:6)
3. njegova je vjera prethodila davanju Zakona Mojsiju (usp. Izl 19-20)
4. bio je korišten od lažnih učitelja (tj. judaista, usp. Gal)

Iz nekoga razloga rani se spisi kolebaju između:

1. praotac, MSS α^{*2} , A, C*
2. otac, MSS α^1 , C³, D, E, G.

Možda to ima veze s pitanjem Abrahama kao praoca (tj. patrijarha, Pavao oslovljava Židove) naroda Izraela nasuprot Abrahamu ocu svih koji primjenjuju vjeru u Boga (otac obojih i Židova i pogana, 2:28-29).

▣ **“tijelu”** Vidi Posebnu temu u 1:3.

4:2 “ako” Ovo je PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE (usp. A. T. Robertson, *Word Pictures*, tom 4, str. 350), koji pretpostavlja da je istinit s autorove točke gledišta ili za njegovu književnu svrhu. Ovo je dobar primjer PRVOGA RAZREDA KONDICIONALNE REČENICE koji je u stvarnosti kriv, ali služi uradbi teološke svrhe (usp. stih 14).

Joseph A. Fitzmyer, u *The Anchor Bible*, tom 33, str. 372, kaže da to može biti mješovita KONDICIONALNA REČENICA s prvim dijelom koji postaje DRUGIM RAZREDOM (oprečno činjenici, “ako” je Abraham bio opravdan djelima, čiji rad nije bio....”) a drugi [dio – op.prev.] postaje PRVIM RAZREDOM.

▣ **“opravdan po djelima”** Ovo je oprečje opravdanju milošću po vjeri u Krista. Ako bi ovaj način spasenja po ljudskom naporu (4:4) bio moguć, to bi Kristovu službu učinilo bespotrebnom. Opravdanje po djelima Zakona točno je ono što su tvrdili mnogi rabini vezano na Abrahama (usp. *Wisdom* 10:5; *Ecclesiasticus* 44:20-21; *I Mac.* 2:52; *Jubilees* 6:19-20; 15:1-2). Pavao, kao rabinski učenik, bio je potpuno svjestan ovih tekstova.

Doduše, SZ jasno pokazuje nesposobnost paloga čovječanstva da vrši djela Božjega Saveza. Stoga, SZ je postao prokletstvo, smrtna presuda (usp. Gal 3:13; Kol 2:14).

Židovski su znanstvenici znali da je Abraham postojao prije Mojsijeva Zakona, ali oni su vjerovali da je on predvidio Zakon i držao ga se (usp. *Ecclesiasticus* 44:20 i *Jubilees* 6:19; 15:1-2).

▣ **“ima se čime hvaliti”** Ova se tema često pojavljuje u Pavlovim pisanjima. Njegova pozadina kao farizeja učinila ga je osjetljivim za ovu poteškoću (usp. 3:27; I. Kor 1:29; Ef 2:8-9). Vidi Posebnu temu: Ponositi se/hvaliti se/dičiti se u 2:17.

4:3

NASB, NKJV, NRSV, TEV

“Abraham povjerova Bogu”

NJB

“Abraham stavlja svoju vjeru u Boga”

Ovo je navod iz Postanka 15:6. Pavao ga koristi tri puta u ovome poglavlju (usp. 4:3.9.22), što pokazuje njegovu važnost u Pavlovu teološkom razumijevanju spasenja. Pojam “vjera” u SZ-u znači vjernost, odanost, ili pouzdanost i bio je opis Božje naravi, ne naše. Dolazi iz hebrejskoga pojma (*emun, emunah*) što znači “biti siguran ili stalan”. Spasavajuća vjera je:

1. umna suglasnost (skupina istina)
2. voljna predanost (odluka)
3. moralno življenje (način života)
4. prvenstveno odnosna [koja označava neku vezu ili odnos – op.prev.] (dobrodošlica osobe).

Vidi Posebnu temu: Povjerenje, pouzdanje, vjera i vjernost u SZ-u u 1:5.

Mora biti naglašeno da Abrahamova vjera nije bila u budućega Mesiju nego u Božje obećanje da će imati dijete i potomstvo (usp. Post 12:2; 15:2-5; 17:4-8; 18:14). Abraham se odazvao tome obećanju pouzdanjem u Boga. On je ipak imao sumnju i poteškoće o tome obećanju, zapravo ono je uzelo trinaest godina da bude ispunjeno. Njegova je nesavršena vjera, međutim, bila ipak prihvaćena od Boga. Bog je voljan raditi s neispravnima ljudskim bićima koji se odazivlju Njemu i Njegovim obećanjima u vjeri, čak iako je ta vjera veličine gorušičinog sjemena (usp. Mt 17:20).

4:3.4.5.6.8.9.10.22.23.24

NASB, NRSV

“to mu bijaše pripisano”

NKJV

“to mu bijaše uračunato”

TEV

“jer ga Bog prihvati”

NJB

“ova vjera bješe uzeta u obzir”

“To” upućuje na Abrahamovu vjeru u Božja obećanja.

“Pripisano” (*logizomia*, usp. 3:28 i 11 puta u poglavlju 4) je računovodstveni pojam što znači “uračunato” ili “položeno na nečiji račun” (usp. LXX Post 15:6; Lev 7:18; 17:4). Ova je ista istina predivno izražena u II. Korinćanima 5:21 i Galaćanima 3:6. Moguće je Pavao složio Postanak 15:6 i Psalam 32:2 jer oba ta teksta koriste računovodstveni pojam “računati”. Ovi složeni tekstovi bili su hermeneutičko načelo korišteno od rabina.

SZ-na uporaba ovoga pojma u Septuaginti nije toliko bankarski pojam kao knjigovodstveni pojam, moguće vezan na “knjige” Daniela 7:10; 12:1. Ove dvije metaforičke knjige (Božje sjećanje) su:

1. knjiga djela ili pamćenja (usp. Ps 56:8; 139:16; Iz 65:6; Mal 3:16; Otk 20:12-13)

2. knjiga života (usp. Izl 32:32; Ps 69:28; Iz 4:3; Dn 12:1; Lk 10:20; Fil 4:3; Heb 12:23; Otk 3:5; 13:8; 17:8; 20:15; 21:27).

Knjiga u koju je od Boga bila Abrahamova vjera pripisana kao pravednost jeste “knjiga života”.

4:3.5.6.9.10.11.13.22.25 “kao pravednost” Ovo je odražavalo SZ-ni pojam “mjerna trska” (*tsadak*). To je bila gradbena metafora korištena za Božju narav. Bog je ispravan a ljudi su iskrivljeni. U NZ-u korišten je u položajnome, sudskome (forenzičkom) smislu koji se pun nade kreće prema osobinama pobožnoga načina života. Božji cilj za svakoga kršćanina je Njegova vlastita narav, ili rečeno na drukčiji način, Kristo-sličnost (usp. 8:28-29; Gal 4:19). Vidi Posebnu temu: Pravednost u 1:17.

4:5 Srž vjere je odazivanje Bogu koji otkriva Sâm Sebe, bez konačnoga oslonca u osobni napor ili zaslugu. Ovo ne podrazumijeva da kad smo jednom spašeni i imamo obitavajućeg Duha naš životni način nije važan. Cilj kršćanstva nije samo Nebo kad umremo, nego Kristo-sličnost sada. Mi nismo spašeni, opravdani, ili dodijeljeni pravim stavom zbog naših djela, nego smo iskupljeni za dobra djela (usp. Ef 2:8-9 & 10; Jak i I. Iv). Promijenjeni i mijenjajući život jeste dokaz da je netko spašen. Opravdanje bi moralo proizvesti posvećenje!

▣ **“vjeruje”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA. Vidi Posebnu temu dolje.

POSEBNA TEMA: VJERA, POVJERENJE, ILI POUZDANJE (*Pistis* [IMENICA], *Pisteuō*, [GLAGOL], *Pistos* [PRIDJEV])

- A. To je veoma važan pojam u Bibliji (usp. Heb 11:1.6). Bio je subjekt Isusova ranoga propovijedanja (usp. Mk 1:15). Postoje najmanje dva zahtjeva Novoga saveza: pokajanje i vjera (usp. 1:15; Djela 3:16.19; 0:21).
- B. Njegova etimologija
1. Pojam “vjera” u SZ-u znači odanost, vjernost, ili pouzdanost i bio je opis Božje naravi, ne naše.
  2. Dolazi iz hebrejskoga pojma (*emun, emunah*), što znači “biti siguran ili stalan”. Spasavajuća vjera je mentalno prihvaćanje (skup istina), moralno življenje (način života), te prvenstveno odnosna (dobrodošlica osobe) i voljna predanost (odluka) toj osobi.
- C. Njegova SZ-na uporaba
- Mora biti naglašeno da Abrahamova vjera nije bila u budućega Mesiju, nego u Božje obećanje da će imati dijete i potomstvo (usp. Post 12:2; 15:2-5; 17:4-8; 18:14). Abraham se odazvao tome obećanju pouzdavajući se u Boga. On je ipak imao sumnju i poteškoća s ovim obećanjem, koje je uzelo trinaest godina da bude ispunjeno. Njegova je nesavršena vjera, međutim, bila prihvaćena od Boga. Bog je voljan raditi s neispravnima ljudskim bićima koji se odazivlju Njemu i Njegovim obećanjima u vjeri, čak iako je ta vjera veličine gorušičinog sjemena (usp. Mt 17:20).
- D. Njegova NZ-na uporaba
- Pojam “povjerova” iz grčkoga je pojma (*pisteuō*) koji također može biti preveden “povjerenje”, “vjera”, ili “pouzdanje”. Primjerice, IMENICA se ne pojavljuje u Evanđelju po Ivanu, ali GLAGOL je korišten često. U Ivanu 2:23-25 postoji neizvjesnost o iskrenosti predanosti mnoštva Isusu iz Nazareta kao Mesiji. Ostali primjeri ove površne uporabe pojma “povjerenje” su u Ivanu 8:31-59 te Djelima apostolskim 8:13.18-24. Istinska biblijska vjera više je od početnoga odaziva. Ona mora biti slijeđena tijekom učenja (usp. Mt 13:20-22.31-32).
- E. Njegova uporaba s PRIJEDLOGOM
1. *eis* znači “u”. Ova jedinstvena građa naglašava da vjernici stavljaju svoje pouzdanje/vjeru u Isusa:
    - a. u Njegovo ime (Iv 1:12; 2:23; 3:18; I. Iv 5:13)

- b. u Njega (Iv 2:11; 3:15.18; 4:39; 6:40; 7:5.31.39.48; 8:30; 9:36; 10:42; 11:45.48; 17:37.42; Mt 18:6; Djela 10:43; Fil 1:29; I. Pt 1:8)
- c. u Mene (Iv 6:35; 7:38; 11:25.26; 12:44.46; 14:1.12; 16:9; 17:20)
- d. u Sina (Iv 3:36; 9:35; I. Iv 5:10)
- e. u Isusa (Iv 12:11; Djela 19:4; Gal 2:16)
- f. u Svjetlo (Iv 12:36)
- g. u Boga (Iv 14:1)
- 2. *en* znači “u” kao u Ivanu 3:15; Marku 1:15; Djelima apostolskim 5:14
- 3. *epi* znači “u” ili na, kao u Mateju 27:42; Djelima apostolskim 9:42; 11:17; 16:31; 22:19; Rimljanima 4:5.24; 9:33; 10:11; I. Timoteju 1:16; I. Petrovoj 2:6
- 4. PADEŽ DATIV bez PRIJEDLOGA kao u Galaćanima 3:6; Djelima apostolskim 18:8; 27:25; I. Ivanovoj 3:23; 5:10
- 5. *hoti*, što znači “povjerovati da”, daje sadržaj u što povjerovati:
  - a. Isus je Svetac Božji (Iv 6:69)
  - b. Isus je Ja Jesam (Iv 8:24)
  - c. Isus je u Ocu i Otac je u Njemu (Iv 10:38)
  - d. Isus je Mesija (Iv 11:27; 20:31)
  - e. Isus je Božji Sin (Iv 11:27; 20:31)
  - f. Isus je bio poslan od Oca (Iv 11:42; 17:8.21)
  - g. Isus je jedno s Ocem (Iv 14:10-11)
  - h. Isus je došao od Oca (Iv 16:27.30)
  - i. Isus je Sebe poistovjetio u Očevu zavjetnome imenu, “Ja Jesam” (Iv 8:24; 13:19)
  - j. mi ćemo živjeti s Njim (Rim 6:8)
  - k. Isus je umro i ponovo bio uzdignut (I. Sol 4:14)

NASB, NKJV   “njegova ... vjera”
NRSV   “takva vjera”
TEV, NJB   “to je ta vjera”

Abrahamova vjera bila mu je uračunata kao pravednost. To nije bilo temeljeno na Abrahamovim djelovanjima, nego njegovom odazivu. Njegova su djelovanja potvrdila njegovu vjeru (usp. Jak 2:14-26).

Riječ “obračunata” također je korištena za Pinhasa u LXX u Psalmu 106:31, koja upućuje na Brojeve 25:11-13. U ovome slučaju obračunavanje je bilo temeljeno na Pinhasovim djelovanjima, ali to nije slučaj s Abrahamom u Postanku 15:6!

▣ **“ali povjeruje u Njega koji opravdava bezbožnoga, njegova je vjera pripisana kao pravednost”** Ovo je šokantna izjava! To je očita usporednica na Abrahama u stihu 3 (Post 15:6). Pravednost je dar Božji (vidi bilješku u 3:24), ne ishod ljudske izvedbe. Vidi Posebnu temu u 1:17.

▣ **“David”** Kao i Abraham nije bio savršena osoba, ali bio je u pravilnome odnosu s Bogom po vjeri, i isto tako, David je bio grješan (usp. Ps 32 i 51). Bog ljubi i radi s palim ljudstvom (Post 3) koje dokazuje vjeru u Njega (SZ) i u Njegovog Sina (NZ).

4:6 “odvojeno od djela” Pavao naglašava ovaj izričaj umećući ga upravo prije njegova SZ-nog navoda (usp. Ps 32:1-2). Čovječanstvo je u pravilnome odnosu s Bogom Njegovom milošću posredovanom kroz Krista putem pojedinačne osobne vjere, ne njihove religijske izvedbe (usp. 3:21-31; Ef 2:8-10).

4:7-8 Ovo je navod iz Psalma 32:1-2. Oba su GLAGOLA u stihu 7, “su oproštena” i “su pokriveni” AORIST PASIVNI. Bog je podrazumijevani predstavnik. Stih 8 sadržava jaku DVOSTRUKU NEGACIJU, “neće ni pod kojim uvjetima” biti pripisana, uračunata, uzeta u račun. Zabilježite tri GLAGOLA u ovome navodu; svi označavaju oslobođenje od grijeha.

4:7 “čiji su grijesi pokriveni” Ovo je navod iz Psalma 32:1. Zamisao “pokrivanja” bila je središte žrtvenoga vida izraelskih obreda (tj. Lev 1 – 7). Božjim pokrivanjem grijeha (AORIST PASIVNOGA INDIKATIVA), On ga stavlja izvan Svoga vidokruga (usp. Iz 38:17; Mih 7:19, Brown, Driver, Briggs, str. 491). Ova ista zamisao, kroz različitu hebrejsku riječ za “pokrivanje” (*caphar*), bila je korištena u obredu Dana pomirenja (pokrivanja), gdje je krv bila smještena na “mjesto milosrđa” pokrivajući grijeh Izraela (tj. Lev 16). Odgovarajuća biblijska metafora bila bi izbrisati (usp. Iz 1:18; 43:25) ili precrtati (usp. Djela 3:19; Kol 2:14; Otk 3:5) nečiji grijeh.

4:8 “Blagoslovljen je čovjek čiji grijeh Gospodin neće uračunati” Ovo je navod iz Psalma 32:2. To je pojam “izbrojiti”, “pripisati”, ili “položiti na nečiji račun”, korišten u negativnome smislu. Bog ne pripisuje grijeh (DVOSTRUKA NEGACIJA) na vjernikov duhovni bankovni račun; On pripisuje pravednost. To je temeljeno na milostivoj Božjoj naravi, daru, i službenoj izjavi, ne na ljudskoj zaslugi, dostignuću ili vrijednosti!

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 4:9-12

⁹Je li taj blagoslov onda na obrezanima, ili na neobrezanima također? Jer kažemo: “VJERA SE URAČUNALA ABRAHAMU KAO PRAVEDNOST.” ¹⁰Kako mu se onda uračunala? Dok je bio obrezan, ili neobrezan? Ne dok je bio obrezan, nego dok je bio neobrezan; ¹¹i on primi znak obrezanja, pečat pravednosti vjere koju je imao dok je bio neobrezan, tako da bi mogao biti ocem svih koji povjeruju bez da su obrezani, kako bi im pravednost mogla biti pripisana, ¹²te ocem obrezanih ne jedino onih koji su obrezani, nego i onih koji slijede korake vjere našega oca Abrahama koju imade dok bijaše neobrezan.

4:9-12 Pavao je moguće uključio ovu raspru o obrezanju zbog naglašavanja judaista na neophodnost obrezanja za spasenje (usp. Poslanica Galaćanima i sabor u Jeruzalemu iz Djela 15).

Pavao je bio obučan za rabinsku egzegezu, znajući da se u Postanku 15:6 i Psalmu 32:2 pojavljuje isti GLAGOL (u oba i u hebrejskome tekstu i u grčkoj Septuaginti). Ovo je ujedinilo ove odlomke za teološke svrhe.

4:9 Pitanje stiha 9 očekuje odgovor “ne”. Bog prihvaća sve ljude, čak pogane, vjerom. Postanak 15:6 ponovo je naveden. Abraham, otac židovskoga naroda, bio je uračunat pravednim (usp. Post 15) prije Mojsijeva Zakona (stih 13) i prije obrezanja (usp. Post 17).

4:10-11 “znak obrezanja, pečat pravednosti vjere” Nakon što je Abraham bio pozvan i uračunat pravednim, Bog mu je dao obrezanje kao znak Saveza (Post 17:9-14). Svi ljudi drevnoga Bliskog Istoka bili su obrezani osim Filistejaca koji su bili grčkoga podrijetla iz Egejskih otoka. Obrezanje, za njih, nije bio obred prijelaza iz dječakoga doba u muževno doba. U židovskome životu to je bio religijski simbol članstva Saveza, izvršen na muškoj djeci u starosti osam dana nakon rođenja.

U ovome su stihu “znak” i “pečat” usporednice i oboje upućuju na Abrahamovu vjeru. Obrezanje je bio vidljiv znak nekoga tko je primjenjivao vjeru u Boga. GENITIVNI izričaj “pravednosti vjere” ponovljen je u stihu 13. Ključ za biti proglašen onim koji je u pravilnome odnosu s Bogom nije bilo obrezanje, nego vjera.

4:11 “tako da bi mogao biti ocem svih koji povjeruju bez da su obrezani” Poslanica Rimljanima bila je pisana prije Poslanice Galaćanima. Pavao je bio osjetljiv na židovsko stremljenje pouzdanja u (1) njihovo rasno podrijetlo (usp. Mt 3:9; Iv 8:33.37.39) i (2) vršenje židovskih trenutačnih tumačenja Mojsijeva Saveza (usmena predaja, ili predaja starješina koja je kasnije bila zapisana i nazvana Talmud). Stoga, on je koristio Abrahama kao obrazac za sve koji povjeruju vjerom (otac vjerujućih, neobrezanih pogana, usp. 2:28-29; Gal 3:29).

▣ “pečat” Vidi Posebnu temu dolje.

POSEBNA TEMA: PEČAT

Pečat je mogao biti drevni način pokazivanja:

1. istine (usp. Iv 3:33)
2. vlasništva (usp. Iv 6:27; II. Tim 2:19; Otk 7:2-3)
3. sigurnosti ili zaštite (usp. post 4:15; Mt 27:66; Rim 15:28; II. Kor 1:22; Ef 1:13; 4:30)
4. mogao je isto tako biti znak stvarnosti Božjega obećanja dara (usp. Rim 4:11 i I. Kor 9:2).

Svrha ovoga pečata je prepoznavanje Božjih ljudi tako da im Božji gnjev ne bi naštetio. Pečat Sotone označava njegove ljude, koji su predmet Božjega gnjeva. U Otkrivenju “nevolja” (tj. *thlipsis*) je uvijek progon vjernika od strane nevjernika, dok je gnjev/bijes (tj. *orgē* ili *thumos*) uvijek Božja osuda nevjernika kako bi se oni mogli kajati i okrenuti vjeri u Krista. Ova pozitivna svrha osude može biti viđena u Savezu prokletstva/blagoslova u Ponovljenom zakonu 27 – 28.

4:12 “slijede korake” Ovo je bio vojni pojam (*stoicheō*) za vojničko marširanje u koloni po jedan (usp. Djela 21:24; Gal 5:25; 6:16; Fil 3:16). U ovome stihu Pavao govori o Židovima (“otac obrezanih”) koji vjeruju. Abraham je otac svih koji primjenjuju vjeru u Boga i Njegova obećanja.

Zbog dvostrukoga ČLANA (*tois*) moguće je da ovaj drugi vid (“slijedeći korake”) dodan zamisli načina života vjere (PREZENT SREDNJEGA [deponent] PARTICIPA) i nije samo vjera-za-jednom. Spasenje je međusobni odnos koji traje, ne samo odluka ili voljni trenutak.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 4:13-15

¹³Jer obećanje Abrahamu ili njegovu potomstvu da će on biti baštinik svijeta ne bijaše po Zakonu, nego po pravednosti vjere. ¹⁴Jer ako su oni koji su po Zakonu baštinici, vjera je učinjena ništavnom i obećanje je isprazno; ¹⁵jer Zakon donosi gnjev, ali tamo gdje nema zakona, tamo nema ni prekršaja.

4:13 “obećanje Abrahamu ili njegovu potomstvu” Bog je dao obećanje o “zemlji i potomstvu” Abrahamu (usp. Post 12:1-3; 15:1-6; 17:1-8; 22:17-18). SZ se usredotočio na zemlju (Palestina), ali NZ usredotočio se na “potomstvo” (Isus Mesija, usp. Gal 3:16.19), ali ovdje “potomstvo” upućuje na vjerne ljude (usp. Gal 3:29). Božja obećanja temelji su vjere svih vjernika (usp. Gal 3:14.17.18.19. 21. 22.29; 4:28; Heb 5:13-18).

▣ **“da će on biti baštinik svijeta”** Ova sveopća izjava vrlo je značajna u svjetlu Postanka 12:3; 18:18; 22:18 i Izlaska 19:5-6. Bog je pozvao Abrahama da pozove svo čovječanstvo (usp. Post 1:26-27; 3:15)! Abraham i njegovo potomstvo moralo je biti sredstvo otkrivenja čitavome svijetu. Ovo je još jedan način upućivanja na Kraljevstvo Božje na Zemlji (usp. Mt 6:10).

▣ **“ne ... po Zakonu”** Mojsijev Zakon još nije bio objavljen. Ovaj je izričaj bio prvi stavljen u grčku rečenicu kako bi izrazio njegovu važnost. Ovo je bila vrlo važna točka koja naglašava razliku između ljudskog napora i Božanske milosti (usp. 3:21-31). Milost je učinila zakon kao način spasenja zastarjelim (usp. Heb 8:7.13). Vidi Posebnu temu: Pavlova viđenja Mojsijeva Zakona u 13:9.

4:14 “ako” Ovo je PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE koji pretpostavlja da je istinit s autorove točke gledišta ili za njegove književne svrhe. Pavao je koristio ovu iznenadnu izjavu kako bi napravio svoj logički dokaz. Ovo je dobar primjer PRVOGA RAZREDA KONDICIONALNA korištenog za retoričko naglašavanje. On nije vjerovao u istinitost ove izjave, nego ju je naveo kako bi pokazao njenu očitu zabludu (usp. stih 2).

Plemenski Židovi s očitim znakom obrezanja neće biti baštinici svijeta, nego su baštinici oni koji primjenjuju vjeru u Božju volju i riječ. Fizičko obrezanje nije istinski znak Saveza, nego vjera (usp. 2:28-29).

NASB, NKJV
NRSV
TEV

“vjera je učinjena ništavnom”
“vjera je ništa”
“čovjekova vjera znači ništa”

NJB “vjera postaje beznačajna”

Ovo je PERFEKT PASIVNOGA INDIKATIVA od *kenoō*, koji naglašava utvrđen uvjet jakoga grčkog GLAGOLA što znači “biti (is)prazan”, “pokazati da je bez temelja”, čak “biti iskvaren” (usp. I. Kor 1:17). Ovaj je pojam bio korišten od Pavla i u I. Korinćanima 1:17; 9:15; II. Korinćanima 9:3 i Filipljanma 2:7.

NASB	“obećanje je isprazno”
NKJV	“obećanje je učinjeno neučinkovitim”
NRSV	“obećanje je jalovo”
TEV	“Božje obećanje je beskorisno”
NJB	“obećanje ne vrijedi ništa”

Ovo je također PERFEKT PASIVNOGA INDIKATIVA, koji naglašava utvrđen uvjet jakoga grčkog GLAGOLA što znači “učiniti ispraznim”, “opozvati/dokinuti”, “dovesti do nekog kraja”, te čak “uništiti ili poništiti”. Ovaj je pojam od Pavla također bio korišten u Rimljanima 3:3.31; 6:6; 7:2.6; I. Korinćanima 2:6; 13:8; 15:24.26; II. Korinćanima 3:7; Galaćanima 5:4; II. Solunjanima 2:8. U ovome stihu postoji očit paralelizam. Ne postoje dva načina za spasenje. Novi savez milosti učinio je stari Savez djela ništavnim i ispraznim! Vidi Posebnu temu: Ništavnost i ispraznost u 3:3.

4:15 “Zakon ... zakon(a)” Prva uporaba ovoga pojma ima grčki ČLAN, dok ga drugi nema. Premda je opasno privlačiti previše pozornosti na postojanje ili nepostojanje grčkoga ČLANA, izgleda da u ovome slučaju pomaže pokazati da je Pavao koristio ovaj pojam u dva smisla:

1. Mojsijev Zakon s njegovom usmenom predajom u koju su se neki Židovi pouzdali za svoje spasenje
2. zamisao zakona općenito.

Ovaj širi smisao uključivao bi samo-pravednost pogana koji su suglasni s time ili to da su kulturalni etički kôd ili religijski obredi i osjećaj prihvaćeni od božanstva njihovom izvedbom.

▣ **“Zakon donosi gnjev”** Ovo je šokantna izjava (usp. 3:20; Gal 3:10-13; Kol 2:14). Mojsijev Zakon nikad nije značio biti putem spasenja (usp. Gal 3:23-29). Ovo je bila vrlo teška istina za svakog Židova (ili legalistu) za razumjeti ili prihvatiti, ali to je temelj Pavlova dokaza. Vidi Posebnu temu u 13:9.

▣ **“ali tamo gdje nema zakona, tamo nema ni prekršaja”** Bog drži čovječanstvo odgovornim za svjetlo koje imaju. Pogani neće biti suđeni prema Mojsijevu Zakonu kojeg nisu nikad čuli. Oni su bili odgovorni za prirodnu objavu (usp. 1:19-20; 2:14-15).

Ova istina ide jedan korak naprijed u Pavlovom dokazu ovdje. Prije je Mojsijev Zakon jasno otkrio Boga, On nije bilježio prekršaje čovječanstva (usp. 3:20.25; 4:15; 5:13.20; 7:5.7-8; Djela 14:16; 17:30; I. Kor 15:56).

NASB (AŽURIRANI) TEKST 4:16-25

¹⁶Jer iz ovoga je razloga po vjeri, tako da to *može biti* po milosti, tako da obećanje bude zajamčeno svem potomstvu, ne samo onima koji su od Zakona, nego i onima koji su od Abrahamove vjere, koji je otac svih nas, ¹⁷(kao što je pisano: “UČINI TE OCEM MNOGIH NARODA”) u prisutnosti Njega kojem povjerova, *čak* Bog, koji daje život mrtvima i poziva u život ono što nikad nije postojalo. ¹⁸U nadi protiv nade on povjerova, tako da može postati ocem mnogih naroda prema onomu što je bilo rečeno: “TOLIKO ĆE BITI TVOJE POTOMSTVO”. ¹⁹Bez postajanja slabim u vjeri on promotri svoje vlastito tijelo, sad obamrlo budući da bijaše oko stotinu godina star, i mrtvilo Sarina krila; ²⁰ipak, obzirom na Božje obećanje, on nije posrnuo u nevjeru nego poraste snažno u vjeri, dajući slavu Bogu, ²¹i bivajući potpuno siguran da ono što je Bog obećao, On je to kadar izvršiti. ²²Stoga također TO MU SE URAČUNA U PRAVEDNOST. ²³Sad nije samo zbog njega bilo pisano da je to bilo uračunato njemu, ²⁴nego i za nas također, kojima će biti uračunato, kao onima koji povjeruju u Njega koji bijaše uzdignut Isus naš Gospodin od mrtvih, ²⁵On koji bijaše predan zbog naših prijestupa, i bijaše podignut zbog našega opravdanja.

4:16 Ovo je predivan sažetak Pavlova dokaza iz stiha 14:

1. ljudi se moraju odazvati vjerom
2. obećanje Božje milosti
3. obećanje je bilo sigurno svom potomstvu (Židovu i poganu) Abrahamovu koji primjenjuju vjeru

4. Abraham je bio obrazac svih koji su od vjere.

NASB, NRSV, TEV, NIV   “zajamčeno”
NKJV   “sigurno”
REB   “valjano”
NET   “izvjesno”

Vidi sljedeću Posebnu temu.

POSEBNA TEMA: JAMSTVO

Ovo je grčki pojam *bebaios*, koji ima tri suzvučja:

1. ono što je sigurno, izvjesno, ili na što se može osloniti (usp. Rim 4:16; II. Kor 1:7; Heb 2:20; 3:6.14; 6:19; II. Pt 1:10.19)
2. postupak kojim je nečija pouzdanost pokazana ili učvršćena (usp. Rim 15:8; Heb 2:2, usp. Louw i Nida, *Greek-English Lexicon of the New Testament*, tom 1, str. 340.377.670)
3. u papirusima on je postao tehnički pojam za zakonsko jamstvo (usp. Moulton i Milligan, *The Vocabulary of the Greek New Testament*, str. 107-8).

Ovo bi bilo proturječe stihu 14. Božja obećanja su sigurna!

▣ “svem ... svih” Ovi upućuju na sve vjernike (Židov i poganin).

4:17-23 Pavao je ponovo koristio Abrahama kako bi pokazao prvenstvo (1) uvođenja Božjih obećanja milosti (Savez) i (2) zahtijevanu početnu vjeru čovječanstva i njihov neprestani odaziv vjere (Savez, vidi bilješku u 1:5). Savezi uvijek uključuju djelovanja dviju strana.

4:17 “Kao što je pisano: ‘OCEM MNOGIH NARODA’” Ovo je navod iz Postanka 17:5. Septuaginta (LXX) ima “pogana”. Bog je uvijek želio iskupiti svu djecu Adama (usp. Post 3:15), ne samo djecu Abrahama. Abramovo novo ime, Abraham, znači “otac mnoštva”. Sad znamo da to uključuje ne samo fizičko potomstvo, nego potomstvo po vjeri.

▣ “koji daje život mrtvima” U okviru ovo upućuje na obnovljene seksualne snage Abrahama i Sare (usp. stih 19).

▣ “poziva u život ono što nikad nije postojalo” U okviru ovo upućuje na trudnoću Sare s Izakom, ali isto tako označava presudan vid vjere (usp. Heb 11:1).

4:18

NASB   “U nadi protiv nade on povjerova”
NKJV   “koji, protivno nadi, u nadi povjerova”
NRSV   “nadajući se protiv nade, on povjerova”
TEV   “Abraham povjerova i nadaše se, čak onda kad nije postojao razlog za nadanje”
NJB   “Iako je izgledalo da nema nade, on se nadao i povjerovao”

Posebna tema o “nadi” nađena je u 12:12. Ovaj pojam ima široko semantičko polje. Harold K. Moulton, *The Analytical Greek Lexicon Revised*, str. 133, popisao je nekoliko uporaba:

1. temeljno značenje, nada (usp. Rim 5:4; Djela 24:15)
2. predmet nade (usp. Rim 8:24; Gal 5:5)
3. autor ili izvor (usp. Kol 1:27; I. Tim 1:1)
4. pouzdanje, povjerenje (usp. I. Pt 1:21)
5. u sigurnosti s jamstvom (usp. Djela 2:26; Rim 8:20).

U ovome okviru nada je korištena u dva različita smisla. Nada u ljudskoj sposobnosti i moći (usp. stihove 19-21) nasuprot nadi u Božje obećanje (usp. stih 17).

NASB, NKJV “Toliko će biti tvoje potomstvo”
NRSV “Tako brojno će tvoje potomstvo biti”
TEV “tvog će potomstva biti mnogo”
NJB “tvoje će potomstva biti toliko koliko i zvijezda”

Ovo je navod iz Postanka 15:5 koji objašnjava jamstvo Božjega obećanja Abrahamu o sinu (usp. stihove 19-22). Zapamtite da je Izak bio rođen:

1. trinaest godina nakon obećanja
2. nakon što je Abraham pokušao napustiti Saru (dva puta, usp. Post 12:10-19; 20:1-7)
3. nakon što je Abraham imao sina s Hagarom, Sarinom egipatskom sluškinjom (usp. Post 16:1-16)
4. nakon što su se oboje i Sara (usp. Post 18:12) i Abraham (usp. Post 17:17) nasmijali obećanju.

Abraham i Sara nisu imali savršenu vjeru! Hvala Bogu, spasenje ne zahtijeva savršenu vjeru, nego jedino primjeren objekt (Bog u SZ-u i Njegov Sin u NZ-u).

4:19 “on promotri” Ovaj prijevod slijedi MSS κ , A, B, C. Ali neki drevni uncijalni rukopisi dodaju negativni ČLAN (*ou*), D, F, G. UBS⁴ nije kadar donijeti odluku (“C” ocjenu), ali ispisuje kraći tekst. NET Biblija također podupire kraći tekst.

4:20 U početku Abraham nije u potpunosti razumio obećanje, da će dijete doći od Sare. Čak ni Abrahamova vjera nije bila savršena. Bog prihvaća i bavi se nesavršenom vjerom jer On ljubi nesavršene ljude!

▣ **“on nije posrnuo u nevjeru”** Ovaj isti GLAGOL, *diakrinō*, korišten je od Isusa u Mateju 21:21; Marku 11:23. Abraham je imao razloga (usp. stih 19) ispitivati Božju riječ (obećanje), ali umjesto toga on je snažno rastao.

Dva GLAGOLA u stihu 20 oba su AORIST PASIVNIH INDIKATIVA. PASIVNO STANJE podrazumijeva Božje posredovanje, ali Abraham je morao dopustiti (Savez) Božjoj snazi da ga učini snažnim.

▣ **“dajući slavu Bogu”** Vidi Posebnu temu u 3:23.

4:21
NASB “bivajući potpuno siguran”
NKJV, NRSV “bivajući potpuno uvjeren”
TEV “bio je u potpunosti siguran”
NJB “potpuno uvjeren”

Ovo je AORIST PASIVNOGA PARTICIPA, koji obilježava punu sigurnost nečega (usp. Lk 1:1; Kol 4:12) ili nekoga (usp. Rim 4:21; 14:5). IMENICA za punu sigurnost korištena je u Kološanima 2:2 i I. Solunjanima 1:5. Ovo povjerenje u Božju volju, riječ, i snagu omogućava ljudima djelovati u vjeri!

▣ **“ono što je Bog obećao, On je to kadar izvršiti”** Ovo je PERFEKT SREDNJEGA (deponent) INDIKATIVA, koji znači da je neko djelo u prošlosti došlo do dovršetka i postavlja ga u stanje postojanja. Srž vjere je ta da se netko pouzdaje u narav i obećanja Božja (usp. 16:25; Ef 3:20; Juda 24) a ne u ljudsku izvedbu. Vjera je pouzdanje u Boga obećanja (usp. Iz 55:11).

4:22 Ovo je smjerenje na Postanak 15:6 (usp. stih 3), što je ključna teološka točka Pavlova dokaza o tome kako Bog daje Svoju vlastitu pravednost grješnome ljudstvu.

4:23-25 U grčkome ovi su stihovi jedna rečenica. Zabilježite napredovanje:

1. zbog Abrahama, stih 23
2. za sve vjernike, stih 24
3. Božjim uzdignućem Isusa, stih 24
4. Isus je bio dat za naš grijeh (usp. Iv 3:16), Isus je bio uzdignut da naši grijesi budu oprosteni (opravdanje), stih 25.

4:24 Abrahamova vjera postala je uzorak za svo istinsko potomstvo da ga slijede. Abraham je povjerovao (vidi Posebnu temu u 4:5) Bogu o obećanome sinu i potomstvu. Vjernici Novoga saveza vjeruju da je Isus Mesija ispunjenje svih Božjih obećanja palome čovječanstvu.

Pojam “potomstvo” je oboje i JEDNINA i MNOŽINA (sin, ljudi).

▣ Za “uzdignut” vidi bilješku u 8:11.

4:25 “koji bijaše predan zbog naših grijestupa” Ovo je bio zakonski pojam što znači “predati nekoga za kaznu”. Stih 25 je predivna kristološka izjava koja odražava Izaiju 53:11-12 iz Septuaginte (LXX).

▣ **“bijaše podignut zbog našega opravdanja”** Dvije kratke rečenice stiha 25 su usporednice (isti PRIJEDLOG i obje su AORIST PASIVNIH INDIKATIVA), ali iz stilskih a ne teoloških razloga (usp. 5:9-10; II. Kor 13:4). Prijevod Franka Stagga (*New Testament Theology*, str. 97): “koji bijaše predan zbog naših grijestupa i uzdignut s pogledom na naše postajanje pravednima” ima mnogo za pohvalu. Ovo tumačenje uključuje dva vida Pavlove uporabe pojma “opravdati”: (1) forenzički (zakonski) stav i (2) pobožan, Kristo-sličan život! Vidi Posebnu temu u 1:17.

Isusovo uskrsnuće središnja je teološka istina za Pavla (usp. 1:3-4; 4:24-25; 6:4.9; 7:4; 8:11.34; 10:9; I. Kor 6:14; 15:3-11.20-23; II. Kor 1:9; 4:14; 5:15; 13:4; Gal 1:1; Ef 2:20; Kol 2:12; I. Sol 1:10; II. Tim 2:8). Grob je prazan ili je kršćanstvo laž (usp. I. Kor 15:12-19)!

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Zašto je ovaj dio Poslanice Rimljanima tako važan?
2. Zašto je Pavao koristio Abrahama i Davida kao primjere?
3. Odredi sljedeće ključne riječi, sukladno Pavlovoj uporabi (ne vaša odredba):
  - a. “pravednost”
  - b. “uračuna”
  - c. “vjera”
  - d. “obećanje”
4. Zašto je obrezanje bilo tako važno Židovima (stihovi 9-12)?
5. Na koga upućuje “potomstvo” u stihovima 13 i 16?

RIMLJANIMA 5

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA				
UBS⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
ishodi opravdanja 5:1-11	vjera pobjeđuje u nevolji 5:1-5 Krist na našem mjestu 5:6-11	posljedice opravdanja 5:1-5 5:6-11	u pravilnome odnosu s Bogom 5:1-5 5:6-11	vjera jamči spasenje 5:1-11
Adam i Krist 5:12-14 5:15-21	smrt u Adamu, život u Kristu 5:12-21	Adam i Krist, sličnost i suprotnost 5:12-14 5:15-17 5:18-21	Adam i Krist 5:12-14b 5:14c-17 5:18-19 5:20-21	Adam i Isus Krist 5:12-14 5:15-21

ČITANJE KRUG TRI (vidi str. viii)

SLIJEĐENJE IZVORNE PIŠČEVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

UVIDI U TEKST

- A. Stihovi 1-11 jedna su rečenica u grčkome. Oni razvijaju Pavlovu središnju zamisao “opravdanja milošću po vjeri” (usp. 3:21-4:25).
- B. Mogući opći pregled stihova 1-11:

stihovi 1-5	stihovi 6-8	stihovi 9-11
1. dobiti spasenja	1. temelji za spasenje	1. budućnost izvjesnosti spasenja
2. subjektivna iskustva opravdanja	2. objektivne činjenice opravdanja	2. buduća izvjesnost opravdanja
3. opravdanje	3. napredujuće posvećenje	3. proslavljenje
4. antropologija	4. teologija	4. eshatologija

- C. Stihovi 12-21 rasprava su o Isusu kao drugome Adamu (usp. I. Kor 15:21-22.45-49; Fil 2:6-8). Daje naglasak na teološke zamisli obojeg i pojedinačnoga grijeha i zajedničke krivnje. Pavlov razvitak pada čovječanstva (i Stvorenja) u Adamu bio je tako jedinstven i različit od rabinskog (koji su razvijali svoju doktrinu grijeha iz Postanka 6), dok je njegovo gledište tjelesnosti bilo vrlo slično rabinskom učenju. To pokazuje Pavlovu vještinu pod nadahnućem da koristi ili dopuni istine koje je učio tijekom njegove obuke u Jeruzalemu kod Gamaliela (usp. Djela 22:3).

Reformirana protestantska doktrina o izvornome grijehu iz Postanka 3 bila je razvijena od Augustina i Calvina. U osnovi potvrđuje da su ljudi rođeni grješni (potpuna pokvarenost/izopačenost). Često su Psalam 51:5; 58:3; i Job 15:14; 25:4 korišteni kao SZ-ni dokazni-tekstovi [vidi Kazalo: proof-texting – op.prev.]. Druga mogućnost teološkog položaja da su ljudi napredujući, moralno i duhovno, odgovorni za svoje vlastite odabire i sudbinu bilo je razvijeno od Pelagija i Arminija. Postoji neki dokaz za njihovo gledište u Ponovljenome zakonu 1:39; Izaiji 7:15; i Joni 4:11; Ivanu 9:41; 15:22.24; Djelima apostolskim 17:30; Rimljanima 4:15. Oslonac ovoga teološkog položaja mogao bi biti taj da su djeca nevina do nekog doba moralne odgovornosti (za rabine to je bila starost od 13 godina za dječake i 12 godina za djevojčice).

Postoji posredni položaj u kome su i urođena sklonost nekome zlu i neko doba moralne odgovornosti oboje istiniti! Zlo nije samo tjelesno, nego razvijajuće zlo samoga pojedinca ka grijehu (život koji sve više i više napreduje odvojen od Boga). Pokvarenost čovječanstva nije pitanje (usp. Post 6:5,11-12.13; Rim 3:9-18.23), ali otkad, od rođenja ili poslije u životu?

- D. Postojalo je nekoliko teorija o domašaju stiha 12:
1. svi ljudi umiru jer su svi ljudi odabrali griješiti (Pelagije)
  2. Adamov grijeh pogodio je čitavo Stvorenje i, stoga, svi umiru (stihovi 18-19, Augustin)
  3. u stvarnosti vjerojatno je to spoj izvornoga grijeha i voljnoga grijeha.
- E. Pavlova usporedba “baš kao/kao što” započeta u stihu 12 nije završena sve do stiha 18. Stihove 13-17 oblikuju umetnute riječi koje su tako svojstvene Pavlovim pisanjima.
- F. Zapamtite da je Pavlov prikaz Evanđelja, 1:18 – 8:39, jedan trajan dokaz. Mora biti viđena cjelina zato da primjereno tumači i ocijeni dijelove.
- G. Martin Luther je o poglavlju 5 rekao: “U cijeloj Bibliji teško da postoji drugo poglavlje koje može biti jednako ovome pobjedonosnome tekstu.”

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 5:1-5

¹Stoga, bivajući opravdani vjerom, imamo mir s Bogom po našem Gospodinu Isusu Kristu, ²po kome imamo i dobiveni naš pristup po vjeri u ovu milost u kojoj stojimo; i radujemo se u nadi slave Božje. ³I ne samo ovo, nego se radujemo i u našim nevoljama, znajući da nevolja donosi ustrajnost; ⁴a ustrajnost, iskušanu narav; a iskušana narav, nadu; ⁵a nada ne razočarava, jer je Božja ljubav izlivena u naša srca po Svetome Duhu koji nam je bio dan.

5:1 “Stoga” Ova riječ često daje znak:

1. sažetak teološkoga dokaza do ove točke
2. zaključke temeljene na ovome teološkome prikazu
3. prikaz nove istine (usp. 5:1; 8:1; 12:1).

▣ “bivajući opravdani” Ovo je AORIST PASIVNOGA PARTICIPA; Bog je opravdao vjernike. U grčkoj rečenici to je smješteno na prvo mjesto (stihovi 1-2) zbog naglašavanja. Izgleda da postoji vremenski slijed u stihovima 1-11:

1. stihovi 1-5, naše sadašnje iskustvo milosti
2. stihovi 6-8, Kristovo dovršeno djelo u našu korist
3. stihovi 9-11, naša buduća nada i sigurnost spasenja.

Vidi opći pregled, B, u Uvidima u tekst.

SZ-na pozadina (zapamtite da su NZ-ni autori hebrejski mislioci koji su pisali na grčkom koji se govorio na ulici) pojma “opravdani” (*dikaioō*) bilo je “ravnalo” ili “mjerna trska”. Postao je korišten metaforički za Sámoga Boga. Vidi Posebnu temu: Pravednost u 1:17. Božja je narav, svetost, jedino mjerilo suda (usp. LXX Lev 24:22; i teološki u Mt 5:48). Zbog Isusove žrtvene, nadomjesne smrti, (usp. Iz 53), vjernici imaju zakonski (forenzički) položajni stav pred Bogom (vidi bilješku u 5:2). Ovo ne podrazumijeva neimanje vjernikove krivnje, nego radije nešto kao amnestija/pomilovanje. Netko drugi platio je kaznu (usp. II. Kor 5:21). Vjernici su proglašeni kao oni kojima je oprošteno (usp. stihove 9.10).

▣ “vjerom” Vjera je ruka koja prihvaća Božji dar (usp. stih 2; Rim 4:1 i dalje). Vjera se ne usredotočuje na akademski stupanj ili jačinu vjernikove privrženosti ili hrabrosti (usp. Mt 17:20), nego na Božju narav i obećanja (usp. Ef 2:8-9). SZ-na riječ za “vjera” izvorno je upućivala na čvrsti stav tijela. Postala je korištena metaforički za nekoga tko je odan, pouzdan, i vjerodostojan. Vjera se ne usredotočuje na našu vjernost ili pouzdanost, nego na Božju. Vidi Posebnu temu: Vjera u 4:5.

▣ “imamo mir” Ovdje postoji različnost grčkoga rukopisa. Ovaj GLAGOL je ili PREZENT AKTIVNOGA KONJUNKTIVA (*echōmen*, MSS κ*, A, B*, C, D) ili PREZENT AKTIVNOGA INDIKATIVA (*echomen*, MSS κ¹, B², F, G). Ova ista gramatička dvoznačnost nađena je u stihovima 1.2 i 3:

1. ako je to KONJUNKTIV trebalo bi biti prevedeno: “dopustite nam nastaviti uživanje mira” ili “nastaviti na uživanju mira”
2. ako je to INDIKATIV onda bi trebalo biti prevedeno: “imamo mir”.

Okvir stihova 1-11 nije uvjeravanje, nego proglašavanje onoga što vjernici već jesu i imaju kroz Krista. Stoga, GLAGOL je vjerojatno PREZENT AKTIVNOGA INDIKATIVA, “imamo mir”. UBS⁴ daje mogućnosti ocjenu “A” (izvjesno).

Mnogi od naših drevnih grčkih rukopisa bili su napravljeni tako da je jedna osoba čitala tekst a nekoliko drugih radilo je prepiske. Riječi koje su bile naglašene na isti način često su zbunjivale. Zato okvir i ponekad način pisanja te uobičajeni rječnik autora pomaže olakšati odluku o prijevodu.

▣ “mir” Vidi Posebnu temu dolje.

POSEBNA TEMA: MIR (različita značenja)

Ovaj grčki pojam izvorno znači “spojiti zajedno ono što je bilo slomljeno”. Postoje tri načina na koje NZ govori o miru:

1. objektivni vid, naš mir s Bogom kroz Krista (usp. Kol 1:20)
2. subjektivni vid, naš pravilan odnos s Bogom (usp. Iv 14:27; 16:33; Fil 4:7)
3. taj da je Bog sjedinio u jedno novo tijelo, kroz Krista, oboje i vjerujućeg Židova i pogana (usp. Ef 2:14-17; Kol 3:15). Jednom kad imamo mir s Bogom, to mora ishoditi u mir s drugima! Vertikala mora postati horizontala.

Newman i Nida, u *A Translator's Handbook on Paul's Letter to the Romans*, str. 92, imaju dobar osvrt o "miru":

"I u Starome zavjetu i u Novome zavjetu pojam mir ima širok opseg značenja. U osnovi opisuje blagostanje života osobe; čak je među Židovima bio usvojen kao odredba pozdrava (*shalom*). Ovaj pojam imao je toliko duboko značenje da kod Židova može biti korišten i kao opis mesijanskoga spasenja. Zbog ove činjenice, postojalo je vrijeme kad je bio korišten gotovo istoznačno s izostavljenim pojmom 'biti u pravilnome odnosu s Bogom'. Ovdje se pojam pojavljuje kako bi bio korišten kao opis skladnoga odnosa ustanovljenog između čovjeka i Boga temeljem Božjega stavljanja čovjeka u pravilan odnos s njim samim" (str. 92).

▣ **"s Bogom po našem Gospodinu Isusu Kristu"** Isus je taj posrednik (*dia*, usp. stihove 2.9.11.17.21; Duh u stihu 5) koji donosi mir s Bogom. Isus je jedini put k miru s Bogom (usp. Iv 10:7-8; 14:6; Djela 4:12; I. Tim 2:5). Za pojmove u naslovu "Gospodin Isus Krist" vidi bilješke u 1:4.

5:2 "imamo i dobiveni naš pristup" Ovaj GLAGOL je PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA; on govori o prošleme djelovanju koje je bilo dovršeno i sad ishodi u stanju bivanja.

Pojam "pristup" doslovno znači "dostup" ili "prilaz" (*prosaḡōgē*, usp. Ef 2:18; 3:12). Postao je metaforički korišten za:

1. biti osobno uveden u kraljevinu
2. biti sigurno doveden u utočište (usp. I. Pt 3:18).

Ovaj izričaj sadržava različnost grčkoga rukopisa. Neki drevni rukopisi dodali su "vjerom" (usp. $\aleph^*$,², C, kao i neki starolatinski, Vulgata, sirijske, i koptske verzije). Ostali rukopisi dodaju PRIJEDLOG "s vjerom" (usp. $\aleph^1$, A, i neke verzije Vulgate). Međutim, uncijalni rukopisi B, D, F, i G ispuštaju ga u potpunosti. Izgleda da su pisari jednostavno popunili paralelizam stihova 5:1 i 4:16 (dva puta), 19, i 20. "Vjerom" je Pavlova opetovana tema!

▣ **"u ovu milost"** Ovaj pojam (*charis*) znači Božja nezaslužena, ni-strunom-povezana, nezavrijeđena ljubav (usp. Ef 2:4-9). Jasno je vidljiva u Kristovoj smrti u korist grješnoga čovječanstva (usp. stih 8).

▣ **"u kojoj stojimo"** Ovo je još jedan PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA; doslovno "stojimo i nastavljamo stajati". To odražava teološki položaj vjernika u Kristu i njihovu predanost da ostanu u vjeri koja usklađuje teološki paradoks Božje suverenosti (usp. I. Kor 15:1) i ljudske slobodne volje (usp. Ef 6:11.13.14).

POSEBNA TEMA: STAV (*HISTĒMI*)

Ovaj uobičajeni pojam korišten je u nekoliko teoloških značenja u Novome zavjetu:

1. učvrstiti
  - a. SZ-ni Zakon, Rimljanima 3:31
  - b. nečiju vlastitu pravednost, Rimljanima 10:3
  - c. Novi savez, Hebrejima 10:9
  - d. cijenu, II. Korinćanima 13:1
  - e. Božju istinu, II. Timoteju 2:19
2. opirati se duhovno
  - a. Sotona, Efežanima 6:11
  - b. u dan Suda, Otkrivenje 6:17
3. opirati se stajanjem na jednome temelju
  - a. vojna metafora, Efežanima 6:14
  - b. građanska metafora, Rimljanima 14:4
4. položaj u istini, Ivan 8:44
5. položaj u milosti
  - a. Rimljanima 5:2
  - b. I. Korinćanima 15:1
  - c. I. Petrova 5:12
6. položaj u vjeri

- a. Rimljanima 11:20
- b. I. Korinćanima 7:37
- c. I. Korinćanima 15:1
- d. II. Korinćanima 1:24

7. položaj oholosti, I. Korinćanima 10:12

Pojam izražava oboje i zavjetnu milost i milosrđe suverenoga Boga te činjenicu da se vjernici tome moraju odazvati vjerom! Oboje su biblijska istina. Oni moraju biti držani zajedno!

▣ **“radujemo se”** Ova gramatička građa može biti razumjeta kao (1) PREZENT SREDNJEGA (deponent) INDIKATIVA, “radujemo se” ili (2) PREZENT SREDNJEGA (deponent) KONJUNKTIVA, “hajdemo se radovati”. Znanstvenici su podijeljeni glede tih mogućnosti. Ako netko uzme “imamo” u stihu 1 kao INDIKATIV onda bi prijevod morao biti dosljedan kroz stih 3.

Korijen riječi “radovati se/klicati” je “ponositi se/hvaliti se/dičiti se” (NRSV, JB). Vidi Posebnu temu u 2:17. Vjernici se ne raduju u samima sebi/sobom (usp. 3:27), nego u onome što je Gospodin učinio za njih (usp. Jer 9:23-24). Ovaj je isti grčki korijen ponovljen u stihovima 3 i 11.

▣ **“u nadi”** Pavao često koristi ovaj pojam u nekoliko različitih ali povezanih značenja. Vidi bilješku u 4:18. Često je bilo pridruženo dovršetku vjernikove vjere. Ovo može biti izraženo kao slava, vječni život, konačno spasenje, Drugi dolazak, itd. Dokončanje je izvjesno, ali dio vremena je budućnost i nepoznat je. Često je bilo pridruženo “vjeri” i “ljubavi” (usp. I. Kor 13:13; Gal 5:5-6; Ef 4:2-5; I. Sol 1:3; 5:8). Slijedi djelomičan popis nekih Pavlovih uporaba:

1. Drugi dolazak, Galaćanima 5:5; Efežanima 1:18; Titu 2:13
2. Isus je naša nada, I. Timoteju 1:1
3. vjernik će biti predstavljen Bogu, Kološanima 1:22-23; I. Solunjanima 2:19
4. nada leži u Nebu, Kološanima 1:5
5. konačno spasenje, I. Solunjanima 4:13
6. Božja slava, Rimljanima 5:2; II. Korinćanima 3:12; Kološanima 1:27
7. sigurnost spasenja, I. Solunjanima 5:8-9
8. vječni život, Titu 1:2; 3:7
9. ishodi kršćaninove zrelosti, Rimljanima 5:2-5
10. iskupljenje čitavoga Stvorenja, Rimljanima 8:20-22
11. naslov za Boga, Rimljanima 15:13
12. usvojeno dokončanje, Rimljanima 8:23-25
13. SZ kao vodič za NZ-ne vjernike, Rimljanima 15:4

POSEBNA TEMA: SIGURNOST

- A. Mogu li kršćani znati da su spašeni (usp. I. Iv 5:13)? I. Ivanova ima tri ispita ili dokaza:
  1. doktrinarni (povjerenje) (stihovi 1.5.10; 2:18-25; 4:1-6.14-16; 5:11-12)
  2. način života (poslušnost) (stihovi 2-3; 2:3-6; 3:1-10; 5:18)
  3. društveni (ljubav) (stihovi 2-3; 2:7-11; 3:11-18; 4:7-12.16-21)
- B. Sigurnost je postalo denominacijsko pitanje
  1. John Calvin temeljio je sigurnost na Božjem izboru. On je rekao da ne možemo nikad biti sigurni u ovome životu.
  2. John Wesley temeljio je sigurnost na religijskome iskustvu. On je vjerovao da imamo sposobnost živjeti iznad poznatog grijeha.
  3. Rimo-katolicizam i Kristova crkva temelje sigurnost na službenoj Crkvi. Skupina kojoj netko pripada jeste ključ sigurnosti.
  4. Većina protestanata temelje sigurnost na biblijskim obećanjima, povezanoj s plodom Duha u životu vjernika (usp. Gal 5:22-23).
- C. Mislim da je prvenstvena sigurnost paloga čovječanstva povezana s naravlju Trojedinoga Boga
  1. ljubav Boga Oca:

- a. Ivan 3:16; 10:28-29
  - b. Rimljanima 8:31-39
  - c. Efežanima 2:5.8-9
  - d. Filipljanima 1:6
  - e. I. Petrova 1:3-5
  - f. Ivan 4:7-21
2. djela Boga Sina:
- a. smrt za našu dobrobit:
    - 1) Djela apostolska 2:23
    - 2) Rimljanima 5:6-11
    - 3) II. Korinćanima 5:21
    - 4) I. Ivanova 2:2; 4:9-10
  - b. veliko svećenička molitva (Ivan 17:12)
  - c. neprestano posredovanje:
    - 1) Rimljanima 8:34
    - 2) Hebrejima 7:25
    - 3) I. Ivanova 2:1
3. služba Boga Duha:
- a. pozivanje (Ivan 6:44.65)
  - b. pečaćenje:
    - 1) II. Korinćanima 1:22; 5:5
    - 2) Efežanima 1:13-14; 4:3
  - c. uvjeravanje:
    - 1) Rimljanima 8:16-17
    - 2) I. Ivanova 5:7-13
- D. Ali ljudi se moraju odazvati Božjoj zavjetnoj ponudi (oboje i početno i stalno)
- 1. vjernici se moraju okrenuti od grijeha (pokajanje) i Bogu kroz Isusa (vjera):
    - a. Marko 1:15
    - b. Djela apostolska 3:16.19; 20:21
  - 2. vjernici moraju prihvatiti Božju ponudu u Kristu:
    - a. Ivan 1:12; 3:16
    - b. Rimljanima 5:1 (i prema 10:9-13)
    - c. Efežanima 2:5.8-9
  - 3. vjernici moraju nastaviti u vjeri:
    - a. Marko 13:13
    - b. I. Korinćanima 15:2
    - c. Galaćanima 6:9
    - d. Hebrejima 3:14
    - e. II. Petrova 1:10
    - f. Juda 20-21
    - g. Otkrivenje 2:2-3.7.10.17.19.25-26; 3:5.10.11.21
  - 4. vjernici se suočavaju s tri ispita:
    - a. doktrinarnim (stihovi 1.5.10; 2:18-25; 4:1-6.14-16)
    - b. načinom života (stihovi 2-3; 2:3-6; 3:1-10)
    - c. društvenim (stihovi 2-3; 2:7-11; 3:11-18; 4:7-12.16-21)
- E. Sigurnost je teška jer:
- 1. vjernici često traže određena iskustva koja nisu obećana u Bibliji
  - 2. vjernici često ne razumiju Evanđelje u potpunosti
  - 3. vjernici često nastavljaju voljno grijешiti (usp. I. Kor 3:10-15; 9:27; I. Tim 1:19-20; II. Tim 4:10; II. Pt 1:8-11)
  - 4. određene vrste osobnosti (tj. perfekcionista) ne mogu nikad prihvatiti Božje bezuvjetno prihvaćanje

5. i ljubav
u Bibliji postoje tri primjera krivog ispovijedanja (usp. Mt 13:3-23; 7:21-23; Mk 4:14-20; II. Pt 2:19-20; I. Iv 2:18-19).

▣ **“slave Božje”** Ovaj je izričaj SZ-ni idiom za Božju osobnu prisutnost. To je upućivalo na položaj vjernika pred Bogom u vjeri-pravednosti osiguran od Isusa na dan uskrsnuća (usp. II. Kor 5:21). Često je bio nazvan teološkim pojmom “proslavljenje” (usp. stihove 9-10; 8:30). Vjernici će dijeliti Kristovu sličnost (usp. I. Iv 3:2; II. Pt 1:4). Vidi Posebnu temu: Slava u 3:23.

5:3

NASB “I ne samo ovo, nego”
NKJV “i ne samo to, nego”
NRSV “i ne samo to, nego”
TEV –izostavljeno–
NJB “ne samo to”

Pavao koristi ovu složenicu pojmova nekoliko puta (usp. 5:3.11; 8:23; 9:10, i II. Kor 8:19).

▣

NASB “radujemo (se) i u našim nevoljama”
NKJV “slavimo i u nevoljama”
NRSV “dičimo se i u našim patnjama”
TEV “dičimo se i u našim neprilikama”
NJB “hajdemo se radovati/klicati, također, u našim teškoćama”

Ako je svijet mrzio Isusa, mržit će i Njegove sljedbenike (usp. Mt 10:22; 24:9; Iv 15:18-21). Isus je govorio zrelo, po ljudski, o onome što je On pretrpio (usp. Heb 5:8). Trpljenje proizvodi pouzdanje i zrelost. Kristo-sličnost je Božji naum za svakoga vjernika, trpljenje je dio toga (usp. 8:17-19; Djela 14:22; Jak 1:2-4; I. Pt 4:12-19)!

POSEBNA TEMA: ZAŠTO KRŠĆANI TRPE/PATE?

1. Zbog osobnoga grijeha (privremena osuda). Ovo ne podrazumijeva da su sve poteškoće i negativne okolnosti ishod grijeha (usp. Job; Ps 73; Lk 14:1-5; Neh 9; Djela 5:1-11; I. Kor 11:29-30; Gal. 6:7).
2. Razviti Kristo-sličnosti (Heb 5:8). Čak je Isus, govoreći po ljudski, morao sazrijeti, tako isto, Njegovi sljedbenici (usp. Rim 5:3-4, 8:28-29; II. Kor 12:7-10; Fil 3:10; Heb 12:5-12; Jak 1:2-4; I. Pt 1:7).
3. Razviti snažno, učinkovito svjedočanstvo (usp. Mt 5:10-12; Iv 15:18-22; I. Pt 2:18-21, 3:13-17).
4. Kao znak porođajnih bolova Novoga doba (usp. Mt 24:6; Mk 13:8).

▣ **“znajući”** Ovo je PERFEKT PARTICIPA, od “*oida*”. To je PERFEKT u obliku, ali djeluje kao PREZENT/SADAŠNJE VRIJEME. Razumijevanje istina Evandjelja od vjernika odnosi se na trpljenje omogućavajući im gledati život s radošću i povjerenjem što ne ovisi o okolnostima, čak ni tijekom progona (usp. Fil 4:4; I. Sol 5:16.18). Vjernici se raduju/kliču “u” nevoljama, ne “zbog” njih!

5:3 **“nevolja”** Vidi sljedeću Posebnu temu.

POSEBNA TEMA: NEVOLJA

Mora postojati teološka razlika između Pavlove uporabe ovoga pojma (*thlipsis*) i Ivanove.

- A. Pavlova uporaba (koja odražava Isusovu uporabu)
1. poteškoće, patnje, zlo uključeno u pali svijet:
    - a. Matej 13:21
    - b. Rimljanima 5:3
    - c. I. Korinćanima 7:28
    - d. II. Korinćanima 7:4

- e. Efežanima 3:13
  - 2. poteškoće, patnje, zlo prouzročeno od strane nevjernika:
    - a. Rimljanima 5:3; 8:35; 12:12
    - b. II. Korinćanima 1:4.8; 6:4; 7:4; 8:2.13
    - c. Efežanima 3:13
    - d. Filipljanima 4:14
    - e. I. Solunjanima 1:6
    - f. II. Solunjanima 1:4
  - 3. poteškoće, patnje, zlo na kraju vremena:
    - a. Matej 24:21.29
    - b. Marko 13:19.24
    - c. II. Solunjanima 1:6-9
- B. Ivanova uporaba
- 1. Ivan u Otkrivenju radi posebnu razliku između *thlipsis* i *orgē* ili *thumos* (gnjev). *Thlipsis* je ono što nevjernici rade vjernicima a *orgē* i *thumos* je ono što Bog čini nevjernicima:
    - a. *thlipsis* - Otkrivenje 1:9; 2:9-10.22; 7:14
    - b. *orgē* - Otkrivenje 6:16-17; 11:18; 16:19; 19:15
    - c. *thumos* - Otkrivenje 12:12; 14:8.10.19; 15:2.7; 16:1; 18:3
  - 2. Ivan također koristi pojam u njegovu Evandjelju kako bi odrazio poteškoće s kojima se suočavaju vjernici u svakome dobu – Ivan 16:33.

5:3.4 “ustrajnost” Pojam znači “dragovoljno”, “djelatno”, “nepokolebljivo”, “izdržljivo”. To je bio pojam koji se odnosi na oboje i na strpljivost s ljudima, kao i s okolnostima. Vidi Posebnu temu u 8:25.

5:4

NASB	“iskušanu narav”
NKJV, NRSV	“narav”
TEV	“Božje odobrenje”
NJB	“ispitanu narav”

U LXX u Postanku 23:16; I. Kraljevima 10:18; I. Ljetopisa 28:18 ovaj je pojam bio korišten za ispitivanje kovina za pročišćenje i čistoću (usp. II. Kor 2:9; 8:2; 9:13; 13:3; Fil 2:22; II. Tim 2:15; Jak 1:12). Božja preispitivanja su uvijek za jačanje (usp. Heb 12:10-11)! Vidi Posebnu temu: Preispitivanje u 2:18.

POSEBNA TEMA: KRŠĆANINOV RAST

Rimljanima 5:3-4

Nevolju uzrokuje:
 *ustrajnost
 *iskušavanje naravi
 *nada (usp. stih 2)

Galaćanima 5:22-23

Plod Duha:
 *ljubav
 *radost
 *mir
 *strpljivost
 *blagost
 *dobrota
 *vjernost
 *obzirnost/krotkost
 *samo-nadzor/uzdržljivost

Jakovljeva 1:3-4

Preispitivanje proizvodi:
 *izdržljivost/postojanost
 *zrelost
 1. postojanost
 2. potpunost

II. Petrova 1:5-7

Primijenjena vrijednost:
 *moralna savršenost
 *znanje
 *samo-nadzor/uzdržljivost
 *ustrajnost
 *pobožnost
 *bratska dobrota
 (*philadelphia*)
 *kršćanska ljubav
 (*agapē*)

5:5 “nada ne razočarava” Ovo može biti smjeranje na hebrejski idiom (tj. sramota, usp. Ps 25:3.20; 31:1.17; 119:116; Iz 28:16 [navedeno u Rim 9:33]; Fil 1:20).

▣ **“jer je Božja ljubav izlivena u naša srca”** Ovo je PERFEKT PASIVNOGA INDIKATIVA; doslovno: “Božja ljubav je bila i nastavlja biti izlivena”. Ovaj GLAGOL često je korišten za Svetoga Duha (usp. Djela 2:17.18.33; 10:45 i Tit 3:6), što može odražavati Joela 2:28-29 (Iz 32:15).

IZRIČAJ u GENITIVU, “ljubav od Boga [Božja ljubav]” gramatički može upućivati na (1) našu ljubav za Boga ili (2) Božju ljubav za nas (usp. Iv 3:16; II. Kor 5:14). Broj dva je jedina mogućnost okvira.

▣ **“Svetome Duhu koji nam je bio dan”** Ovo je AORIST PASIVNOGA PARTICIPA. PASIVNO STANJE često je korišteno za izražavanje Božjega posredništva. Ovo pretpostavlja da vjernici ne trebaju ništa više od Duha. Oni ili imaju Duha ili nisu kršćani (usp. 8:9). Davanje Duha bio je znak Novoga doba (usp. Joel 2:28-29), Novoga saveza (usp. Jer 31:31-34; Ez 36:22-32).

▣ Zabilježite prisutnost tri Božanske Osobe Trojstva u ovome odlomku:

1. Boga, stihovi 1.2.5.8.10
2. Isusa, stihovi 1.6.8.9.10
3. Duha, stih 5

Vidi Posebnu temu: Trojstvo u 8:11.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 5:6-11

⁶Jer dok još bijasmo bespomoćni, u pravo vrijeme Krist umrije za bezbožnika. ⁷Jer netko će teško umrijeti za pravednoga čovjeka; iako bi se možda za dobroga čovjeka netko usudio čak i umrijeti. ⁸Ali Bog pokazuje Svoju vlastitu ljubav prema nama, u tome što dok bijasmo još grješnici, Krist umrije za nas. ⁹Mnogo više onda, bivajući sad opravdani Njegovom krvlju, bit ćemo spašeni od gnjeva *Božjega* kroz Njega. ¹⁰Jer ako dok bijasmo neprijatelji bijasmo izmireni s Bogom kroz smrt Njegova Sina, još više, bivajući izmireni, bit ćemo spašeni Njegovim životom. ¹¹I ne samo to, nego mi se i radujemo u Bogu kroz našega Gospodina Isusa Krista, po kome smo sad primili izmirenje.

5:6

NASB	“Jer dok još bijasmo bespomoćni”
NKJV	“jer dok još bijasmo bez snage”
NRSV	“jer dok još bijasmo slabi”
TEV	“jer dok još bijasmo bespomoćni”
NJB	“dok još bijasmo bespomoćni”

Ovaj GLAGOL je PREZENT PARTICIPA. Ovo je upućivalo na Adamovu narav paloga čovječanstva. Ljudi su nemoćni protiv grijeha. ZAMJENICA “mi” objašnjava i uspoređuje opisnu IMENICU u stihu 6b “bezbožnika”, stihu 8 “grješnici”, i stihu 10 “neprijatelji”. Stihovi 6 i 8 teološki su i po građi usporedni.

Zabilježite paralelizam:

	①	②	③
stih 6	bijasmo nemoćni	Krist umrije za bezbožnika	---
stih 8	bijasmo grješnici	Krist umrije za nas	---
stih 9	---	Njegovom krvlju	bivajući sad opravdani
stih 10	bijasmo neprijatelji	smrt Njegova Sina	primili smo izmirenje [stih 11 – op.prev.]

Glavne istine ponovljene su zbog naglaska:

1. naša potreba

2. Kristovo pribavljanje
3. naš novi položaj

NASB, NRSV	“u pravo vrijeme”
NKJV	“na vrijeme”
TEV	“u vrijeme što Bog odabra”
NJB	“u njegovu određenome trenutku”

Ovo može povijesno upućivati na:

1. rimski mir (i ceste) omogućavajući slobodno putovanje
2. grčki jezik omogućavajući unakrsno kulturološko sporazumijevanje
3. smrt grčkih i rimskih bogova proizvođači iščekivani, duhovno gladni svijet (usp. Mk 1:15; Gal 4:4; Ef 1:10; Tit 1:3).

Teološki utjelovljenje je bio namjeravani, Božanski događaj (usp. Lk 22:22; Djela 2:23; 3:18; 4:28; Ef 1:11).

5:6.8.10 “umrije za bezbožnika” Ovo je AORIST AKTIVNOGA INDIKATIVA. On na Isusov život i smrt gleda kao na objedinjen događaj. “Isus je platio dug kojeg nije dugovao i mi dugujemo dug kojeg ne možemo platiti” (usp. Gal 3:13; I. Iv 4:10).

Kristova smrt bila je opetovana tema u Pavlovim pisanjima. On je koristio nekoliko različitih pojmova i izričaja za upućivanje na Isusovu nadomjesnu smrt:

1. “krv” (usp. 3:25; 5:9; I. Kor 11:25.27; Ef 1:7; 2:13; Kol 1:20)
2. “predade Sâm Sebe” (usp. Ef 5:2.25)
3. “izručiti” (usp. Rim 4:25; 8:32)
4. “žrtva” (usp. I. Kor 5:7)
5. “umrije” (usp. Rim 5:6; 8:34; 14:9.15; I. Kor 8:11; 15:3; II. Kor 5:15; Gal 5:21; I. Sol 4:14; 5:10)
6. “križ” (usp. I. Kor 1:17-18; Gal 5:11; 6:12-14; Ef 2:16; Fil 2:8; Kol 1:20; 2:14)
7. “razapinjanje” (usp. I. Kor 1:23; 2:2; II. Kor 13:4; Gal 3:1)

Znači li PRIJEDLOG *huper* u ovome okviru:

1. zastupanje, “za našu korist”
2. zamjena, “umjesto nas”

Uobičajeno temeljno značenje *huper* s GENITIVOM je “u korist (za)” (Louw i Nida). Izražava neku prednost koja pripada osobama (*The New International dictionary of New Testament Theology*, tom 3, str. 1196). Međutim, *huper* ima značenje *anti*, što naznačuje “na mjestu od” tako teološki upućujući na zamjensko nadomjesno ispaštanje (usp. Mk 10:45; Iv 11:50; 18:14; II. Kor 5:14; I. Tim 2:6). M. J. Harris (NIDNTT, tom 3, str. 1197) kaže: “ali zašto Pavao nije nikad rekao da je Krist umro *anti hēmōn* (I. Tim 2:6 najbliže je do kuda je došao—*antilitron huper pantōn*)? Vjerojatno zbog prijedloga *huper*, različitog od *anti*, koji može istovremeno izraziti zastupanje i zamjenu.”

M. R. Vincent, *Word Studies*, tom 2, kaže:

“Više se prepiralo je li *huper*, u korist (za), uvijek ekvivalent *anti*, umjesto. Klasični pisci navode slučajeve gdje su značenja izgleda izmijenjena. .. Značenje ovoga odlomka je, doduše, tako neizvjesno da on ne može nepristrano biti naveden kao dokaz. Prijedlog može imati mjesno značenje, *nad [na drugoj strani]* smrti. Nijedan od ovih odlomaka ne može biti ocijenjen kao mjerodavan. Najviše što se može reći je to da *huper* graniči s *anti*. *Umjesto* je više preporučljivo na dogmatskoj osnovi. U velikoj većini odlomaka smisao je očigledan *radi/zbog, u korist*. Pravo objašnjenje izgleda je to da su, u odlomcima koji su uglavnom upitni, takvi, naime, u odnosu s Kristovom smrću, kao ovdje, u Galaćanima 3:13; Rimljanima 14:15; I. Petrovoj 3:18, *huper* označava više neodređen i općeniti prijedlog – Krist je umro u korist (za) – ostavljajući neobičan smisao u korist neodređenoga, i biti utvrđen drugim odlomcima. Značenje *umjesto* može biti uključeno u to, ali izvedeno jedino zaključivanjem” (str. 692).

5:7 Ovaj stih pokazuje ljudsku ljubav dok stih 8 pokazuje Božju ljubav!

NASB, NKJV, TEV “za pravednoga čovjeka”
NRSV “za pravednu osobu”
NJB “za dobroga čovjeka”

Ovaj je pojam bio korišten u istome smislu kao što su Noa i Job bili pravedni ili besprijeckorni ljudi. Ovi su slijedili religijske zahtjeve svoga vremena. To ne podrazumijeva bezgrješnost. Vidi Posebnu temu u 1:17.

5:8 “Bog pokazuje Svoju vlastitu ljubav” Ovo je PREZENT AKTIVNOGA INDIKATIVA (usp. 3:5). Otac je poslao Sina (usp. 8:3.32; II. Kor 5:19). Božja ljubav nije čuvstvena, nego djelatno-usmjerena (usp. Iv 3:16; I. Iv 4:10) i trajna/nepromjenjiva.

▣ **“u tome što dok bijasmo još grješnici”** To nas šokira shvatiti kako je Božja ljubav bila očitovana “grješnici(ma)”, ne pobožnim ljudima određenoga nacionalnog podrijetla, nego buntovnicima! Milost je, ne zasluga/odlika, temeljna istina! Bog još uvijek teži zajedništvu s ljudima. To je Njegova nepromjenjiva narav da nam daje mir i nadu (usp. Izl 34:6; Neh 9:17; Ps 103:8; 145:8).

5:9 “Mnogo više” Ovo je bilo jedno od Pavlovih omiljenih izražavanja (usp. stihove 10.15,17). Ako je Bog ljubio vjernike tako jako dok su još bili grješnici, koliko će ih On više ljubiti sada kad su Njegova djeca (usp. 5:10; 8:22).

▣ **“bivajući sad opravdani”** Ovo je AORIST PASIVNOGA PARTICIPA, koji je naglasio opravdanje kao potpuni čin ostvaren od Boga. Pavao ponavlja istinu stiha 1. Zablježite i paralelizam između pojmova “opravdani” (stih 9) i “izmireni” (stihovi 10-11).

▣ **“Njegovom krvlju”** Ovo je bilo upućivanje na Kristovu žrtvenu smrt (usp. 3:5; 4:25; Mk 10:45; II. Kor 5:21). Ova zamisao žrtvovanja, nevin život dat umjesto života krivnje, vraća se na Levitski zakonik 1 – 7 i moguće Izlazak 12 (pashalno janje), te je teološki bilo primijenjeno na Isusa u Izaiji 53:4-6. To je bilo razvijeno u kristološki smisao u Poslanici Hebrejima (usp. poglavlja 9 – 10). Hebrejima zapravo uspoređuje Stari i Novi zavjet u brojnim točkama.

▣ **“bit ćemo spašeni”** Ovo je FUTUR PASIVNOGA INDIKATIVA (usp. stih 10). To je upućivalo na naše konačno spasenje, nazvano “proslavljenje” (usp. stih 2; 8:30; I. Iv 3:2).

NZ opisuje spasenje u svim GLAGOLSKIM vremenima:

1. dovršeni čin (AORIST), Djela apostolska 15:11; Rimljanima 8:24; II. Timoteju 1:9; Titu 3:5
2. čin u prošlosti ishodujući u sadašnje stanje (PERFEKT), Efežanima 2:5.8
3. napredujući tijekom (PREZENT), I. Korinćanima 1:18; 15:2; II. Korinćanima 2:15; I. Solunjanima 4:14; I. Petrova 3:21
4. buduće dovršenje (FUTUR), Rimljanima 5:9.10; 10:9.

Vidi Posebnu temu u 10:4. Spasenje započinje početnom odlukom (usp. 10:9-13; Iv 1:12; 3:16) ali napreduje međusobnim odnosom iz-trenutka-u-trenutak što će jednoga dana biti dovršeno. Ova je zamisao često opisana trima teološkim pojmovima:

1. opravdanje, što znači “biti oslobođen od kazne grijeha”
2. posvećenje, što znači “biti oslobođen od sile grijeha”
3. proslavljenje, što znači “biti oslobođen od prisutnosti grijeha”.

Ne vrijedi ništa što su i opravdanje i posvećenje Božja djela, dana vjerniku kroz vjeru u Krista. Međutim NZ također govori o posvećenju kao o neprekidnome tijeku Kristo-sličnosti. Iz toga razloga teolozi govore o “položajnome posvećenju” i “napredujećem posvećenju”. Ovo je tajnovitost besplatnoga spasenja povezanog s pobožnim životom! Vidi Posebnu temu u 6:4.

▣ **“od gnjeva Božjega”** Ovo je eshatološki okvir. Biblija govori o Božjoj velikoj, nezasluzenoj, nezavrijeđenoj ljubavi, ali i jasno kaže o Božjemu odlučnome protivljenju prema grijehu i pobuni. Bog je osigurao način spasenja i oprostjenja kroz Krista, ali oni koji Ga odbacuju su pod gnjevom (usp. 1:18-3:20). Ovo je antropomorfistički izričaj (vidi Posebnu temu u 1:18), ali on izražava stvarnost. Strašno je upasti u ruke gnjevnoga Boga (Heb 10:31).

5:10 “ako” Ovo je PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE koji pretpostavlja da je istinit s piščeve točke gledišta ili za njegove književne svrhe. Čovječanstvo, Božje konačno Stvorenje (usp. Post 1:26-27), postalo je neprijatelj! Čovjek (usp. Post 3:5) ima težnju za nadzor, težnju biti bogovima.

▣ **“bijasmo izmireni s Bogom. . . bivajući izmireni”** Ovo su oba AORIST PASIVNOGA INDIKATIVA i AORIST PASIVNOGA PARTICIPA. GLAGOL “izmireni” (usp. I. Kor 7:11; II. Kor 5:18.19.20; također zabilježite Kol 1:20) izvorno znači “zamijeniti”. Bog je zamijenio naš grijeh za Isusovu pravednost (usp. Iz 53:4-6). Mir je obnovljen (usp. stih 1)!

▣ **“kroz smrt Njegova Sina”** Evandjelje oprosta utemeljeno je u:

1. Božjoj ljubavi (usp. Iv 3:16)
2. Kristovom djelu (8:32; Gal 1:4; 2:20)
3. snubljenju/vabljenju Duha (Iv 6:44.65)
4. vjeri/pokajnički odaziv pojedinca (Mk 1:15; Iv 1:12; Djela 20:21).

Ne postoji drugi način za biti u pravilnome odnosu s Bogom (usp. 10:1-2.7-8; Iv 14:6; Djela 4:12; I. Tim 2:5). Sigurnost spasenja temeljena je na naravi Trojedinoga Boga (usp. Izl 34:6; Neh 9:17; Ps 103:8; 145:8), ne na ljudskome vršenju! Paradoks je taj što je ljudska činidba nakon spasenja dokaz besplatnoga spasenja (usp. Jak i I. Iv).

▣ **“bit ćemo spašeni”** NZ govori o spasenju kao prošlost, sadašnjost i budućnost. Ovdje je budućnost upućivala na naše konačno, potpuno spasenje pri Drugome dolasku (usp. I. Iv 3:2). Vidi bilješku u stihu 9 i Posebnu temu u 10:13.

▣ **“Njegovim životom”** Ovaj grčki pojam za život je *zoa*. Taj pojam u Ivanovim pisanjima uvijek je upućivao na uskrsli život, vječni život, ili kraljevstvo života. Pavao ga je također koristio u tome teološkom smislu. Pouzdanje ovoga okvira jeste ta da budući je Bog platio tako visoku cijenu za oprostjenje vjernicima On će sigurno nastaviti njegovu učinkovitost.

“Život” može upućivati na ili:

1. Isusovo uskrsnuće (usp. 8:34; I. Kor 15)
2. Isusovo posredničko djelo (usp. 8:34; Heb 7:25; I. Iv 2:1)
3. od Duha oblikovanje Krista u nama (usp. Rim 8:29; Gal 4:19).

Pavao je tvrdio da su Isusov zemaljski život i smrt kao i Njegov uzvišeni život (uznesenje, Djela 1) bili temelji našega izmirenja.

5:11 “I ne samo to, nego” Vidi bilješku u stihu 3.

▣ **“mi se i radujemo”** Vidi bilješku u 5:2. Ovo je treća uporaba “radujemo se” (hvalimo se) u ovome okviru:

1. radujemo se u nadi slave, stih 2
2. radujemo se u nevolji, stih 3
3. radujemo se u izmirenju, stih 11.

Negativno hvastanje videno je u 2:17 i 23!

▣ **“po kome smo sad primili izmirenje”** Ovo je AORIST AKTIVNOGA INDIKATIVA, dovršeni čin. Izmirenje vjernika (“zamijeniti”) bilo je također raspravljeno u stihu 10 i II. Korinćanima 5:18-21; Efežanima 2:16-22; Kološanima 1:19-23. U ovome okviru “izmirenje” je teološka istoznačnica “opravdanja”.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 5:12-14

¹²Stoga, baš kao što po jednom čovjeku grijeh uđe u svijet, i smrt po grijehu, tako i smrt prijede na sve ljude, jer svi zgriješše – ¹³jer sve do Zakona grijeh bijaše u svijetu, ali grijeh se nije uračunao jer nije postojao zakon. ¹⁴Usprkos tome smrt kraljevaše od Adama do Mojsija, čak i nad onima koji nisu zgriješili u obliku prekršaja Adama, koji je pralik Onoga koji je morao doći.

5:12 “Stoga” Poslanica Rimljanima ima nekoliko strateški smještenih “stoga” (usp. 5:1; 8:1; 12:1). Pitanje za protumačiti je na što se oni odnose. Oni mogu biti upućivanje na čitav Pavlov dokaz. Ovaj jedan zasigurno se odnosi na pogane i, stoga se, vjerojatno vraća na Rimljane 1:18-32.

▣ **“baš kao što po jednom čovjeku grijeh uđe u svijet”** Sva tri GLAGOLA u stihu 12 su AORIST GLAGOLSKO VRIJEME. Adamov pad donio je smrt (usp. I. Kor 15:22). Biblija ne raspravlja o podrijetlu grijeha. Grijeh se pojavio i u kraljevini anđela (usp. Post 3 i Otk 12:7-9). Kako i kad je neizvjesno (usp. Iz 14:12-27; Ez 28:12-19; Job 4:18; Mt 25:41; Lk 10:18; Iv 12:31; Otk 12:7-9).

Adamov grijeh uključuje dva vida (1) neposlušnost posebnoj zapovijedi (usp. Post 2:16-17), i (2) samo-usmjeren ponos (usp. Post 3:5-6). Ovo nastavlja smjerenje na Postanak 3 započeto u Rimljanima 1:18-32.

Teologija grijeha je ta koja tako jasno odvaja Pavla od rabsinske misli. Rabini se nisu usredotočili na Postanak 3; umjesto toga oni su tvrdili, kako su tamo postojale dvije “namjere” (*yetzers*) u svakoj osobi. Njihova omiljena rabsinska izreka je: “U svakome ljudskom srcu je crni i bijeli pas. Onaj kojeg hranite najviše postaje najvećim.” Pavao je vidio grijeh kao glavnu prepreku između svetoga Boga i Njegova Stvorenja. Pavao nije bio sustavni teolog (usp. od Jamesa Stewarda *A Man in Christ*). On je naveo nekoliko podrijetla grijeha (1) Adamov pad, (2) Sotonska kušnja, i (3) neprekidna ljudska pobuna (tj. Ef 2:2-3).

U teološkim suprotnostima i usporednicama između Adama i Isusa prisutne su dvije moguće pretpostavke:

1. Adam je bio stvarna povijesna osoba
2. Isus je bio stvarno ljudsko biće.

Objekti od ovih istina potvrđuju Bibliju nasuprot krivog učenja. Zabilježite ponavljajuću uporabu “jednom čovjeku” ili “jednome”. U ovome okviru ova su dva načina upućivanja na Adama i Isusa korištena jedanaest puta.

▣ **“jednom čovjeku”** Ovaj srodni izričaj (doslovno *henos anthrōpou*) korišten je za predstavljanje Adama (stihovi 12.16.17.18.19) ili Isusa (stihovi 15 [dva puta], 17 [dva puta], 18.19). Svaki od njih predstavlja skupinu ili zajednicu (tj. “mnogi”, usp. stihove 15 [dva puta], 19 [dva puta]; “svi”, usp. stihove 12.13.18 [dva puta]).

▣ **“smrt po grijehu”** Augustin je prvi skovao pojam “izvorni grijeh”. Pojam opisuje posljedice Adamovih/Evinih odabira u Postanku 3. Njihova pobuna djelovala je na sve od Stvorenja. Ljudi su uklješteni:

1. palim svjetskim sustavom
2. osobnim napasnikom
3. palom prirodom.

Izvorni grijeh (stihovi 12-14.16a.17) oblikuje ortakluk s osobnim grijehom (stihovi 12d.16b) kako bi sve ljude učinio grješnima! Grijeh ishodi u “smrti” (usp. 1:32; 6:13.16.21.23; 7:5.9.10.11.13.24; 8:13).

The Jerome Biblical Commentary (str. 308) spominje rabsinsku predaju o postojanju tri razdoblja povijesti:

1. Adam – Mojsije
2. Mojsije – Mesija
3. Mesija – eshatologija.

Ako je Pavao mislio na ovu podjelu onda:

1. Adam – Mojsije (izvorni grijeh, ne zakon nego smrt)
2. Mojsije – Mesija (osobni grijeh, prekršaj zakona)
3. Mesija – (sloboda od Zakona/zakona kroz milost).

▣ **“smrt prijede na sve ljude”** Glavno pouzdanje ovoga odlomka je cjelokupnost posljedica grijeha (usp. stihove 16-19; I. Kor 15:22; Gal 1:10), što je smrt:

1. duhovna smrt - Postanak 2:17; 3:1-24; Izaija 59:2; Rimljanima 7:10-11; Efežanima 2:1; Kološanima 2:13; Jakovljeva 1:15
2. fizička smrt – Postanak 3:4-5; 5:1-32
3. vječna smrt – Otkrivenje 2:11; 20:6.14; 21:8.

▣ **“jer svi zgriješite”** Svi ljudi griješe u Adamu skupno (tj. naslijeđeno grješno stanje i grješna sklonost). Zbog toga svaka osoba odabire griješiti osobno i opetovano. Biblija je jasna da su svi ljudi grješnici i skupno i pojedinačno (usp. I. Kr 8:46; II. Ljet 6:36; Ps 14:1-2; 130:3; 143:2; Izr 20:9; Prop 7:20; Iz 9:17; 53:6; Rim 3:9-18.23; 5:18; 11:32; Gal 3:22; I. Iv 1:8-10).

Ipak mora biti rečeno da je kontekstualni naglasak (usp. stihove 15-19) taj da je čin jednoga prouzročio smrt (Adam) a čin drugoga život (Isus). Doduše, Bog je tako ustrojio Svoj odnos s čovječanstvom da je ljudsko htijenje značajni vid “izgubljenosti” i “opravdanja”. Ljudi su voljno uključeni u svoje buduće sudbine! Oni nastavljaju odabirati grijeh ili odabiru Krista. Oni ne mogu djelovati na ova dva odabira, ali voljno pokazuju kojem pripadaju!

Prijevod “jer/zato jer” je uobičajen, ali njegovo je značenje često osporavano. Pavao je koristio *eph' hō* u II. Korinćanima 5:4; Filipljanima 3:12; i 4:10 u smislu “zato jer”. Tako pojedini i svaki čovjek odabire osobno sudjelovanje u grijehu i pobunu protiv Boga. Neki odbacuju posebnu objavu, ali svi odbacuju prirodnu objavu (usp. 1:18-3:20).

5:13-14 Ista je istina poučavana u Rimljanima 3:20; 4:15 i Djelima apostolskim 17:30. Bog je pošten. Ljudi su odgovorni samo za ono što im je dostupno. Ovaj stih govori isključivo o posebnoj objavi (SZ, Isus, NZ), ne prirodnoj objavi (Ps 19:1-6; Rim 1:18-23; 2:11-16).

Zabilježite da NKJV vidi usporedbu stiha 12 kao odvojenu dugim umetkom (usp. stihove 13-17) od njenog zaključka u stihovima 18-21.

5:14

NASB, NKJV, NJB “smrt kraljevaše”
NRSV “smrt primjenjivaše vlast”
TEV “smrt vladaše”

Smrt je kraljevala kao Kralj (usp. stihove 17 i 21). Ova personifikacija smrti i grijeha kao nasilnika neprekidno se provlači kroz ovo poglavlje i poglavlje 6. Opće iskustvo smrti potvrđuje općenitost grijeha čovječanstva. U stihovima 17 i 21, personificirana je milost. Milost kraljuje! Ljudi imaju odabir (dva SZ-na načina, tj. smrt ili život, usp. Pnz 11:26; 30:1,19), smrt ili život. Tko kraljuje u tvome životu?

▣ “čak i nad onima koji nisu zgriješili u obliku prekršaja Adama” Adam je prekršio napomenutu Božju zapovijed (tj. Post 2:15-17), čak ni Eva nije griješila na isti način. Ona je čula od Adama za drvo, ne izravno od Boga. Ljudi su od Adama do Mojsija bili pod djelovanjem Adamove pobune! Oni nisu prekršili posebnu zapovijed od Boga, ali 1:18-32, što je zasigurno dio ovoga teološkog okvira, izražava istinu da su prekršili svjetlo kojeg su imali iz Stvorenja i stoga su odgovorni Bogu za pobunu/grijev. Adamova grješna sklonost proširila se na svu njegovu djecu.

NASB, NKJV, NRSV “koji je pralik Onoga koji je morao doći”
TEV “Adam je bio lik onoga koji je morao doći”
NJB “Adam unaprijed predoči Onoga da dođe”

Ovo na vrlo jasan način izražava doktrinu Adam-Krist (usp. I. Kor 15:21-22.45-49; Fil 2:6-8). Obojica od njih viđena su kao prva u nizovima, podrijetlo rase (usp. I. Kor 15:45-49). Adam je jedina osoba iz SZ-a posebice nazvana “pralik” u NZ-u (za “Izrael” vidi I. Kor 10:6). Vidi Posebnu temu: Oblik/vrsta (*Tupos*) u 6:17.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 5:15-17

¹⁵Ali besplatni dar nije kao prijestup. Jer ako su prekršajem jednoga mnogi umrli, mnogo se obilnije Božja milost i milosni dar jednoga Čovjeka, Isusa Krista, izlilo na mnoge. ¹⁶Dar nije kao *onaj koji dođe* kroz jednoga koji je zgriješio; jer u jednu ruku osuda *podignuta iz jednoga prekršaja* ishodi u presudi, ali u drugu ruku besplatni dar *podignut iz mnogih prekršaja* ishodi u opravdanju. ¹⁷Jer ako prekršajem jednoga, smrt kraljevaše po jednomu, mnogo će više oni koji primaju obilje milosti i dar pravednosti kraljevati u životu po Jednome, Isusu Kristu.

5:15-19 Ovo je neprekidan dokaz koji koristi usporedne izričaje. NASB, NRSV, i TEV dijele odlomak na stihu 18. Doduše, UBS⁴, NKJV, i JB prevode ga kao cjelinu. Upamtite ključ za tumačenje izvorne autorove nakane jeste jedna glavna istina u odlomku.

Zabilježite da je pojam “mnogi”, stihovi 15 & 19, istoznačan sa “svi” u stihovima 12 i 18. Ovo je isto tako u Izaiji 53:11-12 te stihu 6. Nikakve teološke razlike (Calvinov izbor nasuprot ne-izboru) ne smiju biti napravljene na temelju ovih pojmova!

5:15 “besplatni dar” Postoje dvije različite grčke riječi za “dar” korištene u ovome okviru – *charisma*, stihovi 15.16 (6:23) i *dorea/dorama*, stihovi 15.16.17 (vidi bilješku u 3:24)—ali one su istoznačnice. Ovo je stvarna Radosna vijest o spasenju. To je besplatni dar od Boga po Isusu Kristu (usp. 3:24; 6:23; Ef 2:8.9) za sve koji vjeruju u Krista.

▣ **“ako”** Ovo je PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE koji pretpostavlja da je istinit s autorove točke gledišta ili za njegove književne svrhe. Adamov grijeh donio je smrt svim ljudima. Ovo je usporedno sa stihom 17.

▣ **“obilnije .... izlilo”** Vidi Posebnu temu u 15:13.

5:16 “presudi ... opravdanju” Oba ova su forenzički, sudski pojmovi. Često je SZ predstavljao poruku proroka kao sudski slučaj. Pavao koristi taj oblik (usp. Rim 8:1.31-34).

5:17 “ako” Ovo je još jedan PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE koji pretpostavlja da je istinit s autorove točke gledišta ili za njegove književne svrhe. Adamov prekršaj ishodio je u smrti svih ljudi.

▣ **“mnogo ...više oni koji primaju”** Stihovi 18-19 nisu točno teološki uravnoteženi. Ovaj izričaj ne može biti maknut iz okvira Rimljanima 1-8 i korišten kao proof-text [vidi Kazalo – op.prev.] za univerzalizam (da će na kraju moguće svi biti spašeni). Ljudi moraju primiti (stih 17b) Božju ponudu u Kristu. Spasenje je dostupno svima, ali mora biti prihvaćeno pojedinačno (usp. Iv 1:12; 3:16; Rim 10:9-13).

Adamov jedan čin pobune ishodio je u potpunoj pobuni svih ljudi. Jedan grješni čin je uveličan! Ali u Kristu jedna pravedna žrtva uveličana je kako bi pokrila mnoge pojedinačne grijehe kao i skupno štetno djelovanje grijeha. Ovaj “mnogo više” Kristovog čina je naglašen (usp. stihove 9.10.15.17). Milost se obilato izlila!

5:17.18 “dar pravednosti (će) kraljevati u životu... opravdanjem života” Isus je Božji dar i opskrba za sve duhovne potrebe paloga čovječanstva (usp. I. Kor 1:30). Ovi usporedni izričaji mogu značiti:

1. grješnome čovječanstvu dat je pravilan odnos s Bogom po Kristovu dovršenom djelu koje ishodi u “pobožnome životu”
2. ovaj je izričaj istoznačan s “vječni život”.

Okvir podupire prvu mogućnost. Za proučavanje riječi pravednost vidi Posebnu temu u 1:17.

GLAGOL “kraljevati” korišten je nekoliko puta u ovome okviru:

1. “smrt kraljevaše od Adama do Mojsija”, stih 14 (AORIST AKTIVNOGA INDIKATIVA)
2. “smrt kraljevaše po jednomu”, stih 17 (AORIST AKTIVNOGA INDIKATIVA)
3. “mnogo će više oni koji primaju obilje milosti i dar pravednosti kraljevati u životu”, stih 17 (FUTUR AKTIVNOGA INDIKATIVA)
4. “griješ kraljevaše u smrti”, stih 21 (AORIST AKTIVNOGA INDIKATIVA)
5. “milost bi kraljevala”, stih 21 (AORIST AKTIVNOGA KONJUNKTIVA)
6. “ne dozvolite grijehu kraljevati”, 6:12 (PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA)

Pavlova personifikacija grijeha i smrti nasuprot daru milosti snažan je način izražavanja teološke istine!

POSEBNA TEMA: KRALJEVANJE U KRALJEVSTVU BOŽJEM

Zamisao kraljevanja s Kristom dio je šire teološke skupine nazvane “Kraljevstvo Božje”. To je prijenos iz SZ-ne zamisli Boga kao istinskoga kralja Izraela (usp. I. Sam 8:7). On je simbolički kraljevao (I. Sam 8:7; 10:17-19) kroz potomka plemena Jude (usp. Post 49:10) i obitelj Jišaja (usp. II. Sam 7).

Isus je obećano ispunjenje SZ-nog proročanstva glede Mesije. On je ustoličio Kraljevstvo Božje sa Svojim utjelovljenjem u Betlehemu. Kraljevstvo Božje postalo je središnji stup Isusova propovijedanja. Kraljevstvo je u potpunosti došlo u Njemu (usp. Mt 10:7; 11:12; 12:28; Mk 1:15; Lk 10:9.11; 11:20; 16:16; 17:20-21).

Doduše, Kraljevstvo je bilo i budućnost (eshatološki). Ono je bilo prisutno ali ne dovršeno (usp. Mt 6:10; 8:11; 16:28; 22:1-14; 26:29; Lk 9:27; 11:2; 13:29; 14:10-24; 22:16.18). Prvi puta Isus je došao kao pateći sluga (usp. Iz 52:13 – 53:12), kao ponizan (usp. Zah 9:9) ali On će se vratiti kao Kralj kraljeva (usp. Mt 2:2; 21:5; 27:11-14). Zamisao “kraljevanja” zasigurno je dio ove teologije “kraljevstva”. Bog je dao kraljevstvo Isusovim sljedbenicima (vidi Lk 12:32).

Zamisao kraljevanja s Kristom ima nekoliko vidova i pitanja.

1. Upućuju li odlomci koji tvrde da je Bog dao vjernicima “kraljevstvo” po Kristu na “kraljevanje” (usp. Mt 5:3.10; Lk 12:32)?
2. Upućuje li židovski okvir Isusovih riječi prvotnim učenicima u prvome stoljeću na sve vjernike (usp. Mt 19:28; Lk 22:28-30)?

3. Proturječi li ili dopunjuje li Pavlov naglasak na kraljevanje u ovome životu sada gornje tekstove (usp. Rim 5:17; I. Kor 4:8)?
4. Kako su povezani trpljenje i kraljevanje (usp. Rim 8:17; II. Tim 2:11-12; I. Pt 4:13; Otk 1:9)?
5. Opetovana tema Otkrivenja je dijeljenje proslavljene Kristove kraljevine, ali ta kraljevina je:
  - a. zemaljska, 5:10
  - b. tisućgodišnja, 20:5.6
  - c. vječna, 2:26; 3:21; 22:5 i Dn 7:14.18.27.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 5:18-21

¹⁸Tako onda kao što po jednome prekršaju ishodi osuda za sve ljude, isto tako kroz jedan čin pravednosti ishodi opravdanje života za sve ljude. ¹⁹Jer kao što kroz neposlušnost jednoga čovjeka svi postadoše grješnici, isto tako kroz poslušnost Jednoga mnogi će biti učinjeni pravednima. ²⁰Zakon uđe tako da se prekršaj može povećati; ali gdje grijeh bi povećan, milost se izlila na sve obilno, ²¹tako da, kao što grijeh kraljevaše u smrti, tako isto milost kraljuje kroz pravednost za vječni život po Isusu Kristu našem Gospodinu.

5:18

NASB "isto tako kroz jedan čin pravednosti ishodi opravdanje života za sve ljude"
NKJV "isto tako po činu pravednosti jednoga Čovjeka dođe besplatni dar svim ljudima"
NRSV "tako čin pravednosti jednoga čovjeka vodi opravdanju i životu za sve"
TEV "na isti način jedan pravedan čin oslobodi sve ljude i daje im život"
NJB "tako dobar čin jednoga čovjeka donosi svakome život i čini ih opravdanima"

Ovime nije rečeno da će svatko biti spašen (univerzalizam). Ovaj stih ne može biti tumačen odvojeno od poruke Poslanice Rimljanima i izravnoga okvira. Ovo upućuje na moguće spasenje svih ljudi kroz Isusov život/smrt/uskrснуće. Čovječanstvo se mora odazvati ponudi Evanđelja pokajanjem i vjerom (usp. Mk 1:15; Djela 3:16.19; 20:21). Bog uvijek poduzima prvi korak (usp. Iv 6:44.65), ali On je odabrao da se svaki pojedinac mora odazvati osobno (usp. Mt 11:28-29; Iv 1:12; 3:16; i Rim 10:9-13). Njegova je ponuda sveopća (usp. I. Tim 2:4.6; II. Pt 3:9; I. Iv 2:2), ali tajnovitost nepravde je da mnogi kažu "ne".

Ovaj "čin pravednosti" je ili:

1. Isusov čitav život poslušnosti i učenja potpuno objavljenog Oca
2. posebice Njegova smrt u korist grješnoga čovječanstva.

Kad život jednoga čovjeka pogodi sve (židovsko tijelo, usp. Jš 7), tako također, jedan nevini život djeluje na sve (Lev 1-7.16). Ova su dva čina usporedna, ali ne ista. Svi su pogođeni Adamovim grijehom ali svi su samo moguće pogođeni Isusovim životom, samo vjernici koji primaju dar opravdanja. Isusov čin također pogađa grijeh svega ljudstva, za one koji povjeruju i prime, pogađa prošlost, sadašnjost i budućnost!

5:18-19 "osuda za sve ljude. . . opravdanje života za sve ljude. . . svi postadoše grješnici . . . mnogi će biti učinjeni pravednima" Ovo su usporedni izričaji što pokazuju da pojam "mnogi" nije ograničavajući nego uključujući. Ovaj je isti paralelizam nađen u Izaiji 53:6 "svi" i 53:11.12 "mnogi". Pojam "mnogi" ne može biti korišten u ograničavajućem smislu ograničavanja Božje ponude spasenja za svo čovječanstvo (Calvinov izbor nasuprot ne-izboru).

Zabilježite PASIVNO STANJE GLAGOLA. Oni upućuju na Božju djelatnost. Grijeh ljudi u odnosu prema Božjoj naravi (mjerilo prekršeno) i oni su opravdani glede Njegove naravi (dar Njegove milosti).

5:19 "neposlušnost jednoga čovjeka. . . poslušnost Jednoga" Pavao je koristio teološku zamisao tjelesnosti Staroga zavjeta. Djela jednoga čovjeka pogodila su čitavu zajednicu (usp. Akan u Jš 7). Neposlušnost Adama i Eve prouzročila je Božju osudu cijeloga Stvorenja (usp. Post 3). Svo je Stvorenje bilo pogođeno posljedicama Adamove pobune (usp. 8:18-25). Svijet nije isti. Ljudi nisu isti. Smrt je postala kraj čitavoga zemaljskog života (usp. Post 5). To nije svijet kakvim je Bog namjeravao da bude!

U ovome istom smislu skupnoga Isusov jedan čin poslušnosti, Kalvarija, ishodio je u (1) novome dobu, (2) novim ljudima, i (3) Novome savezu. Ova teologija posrednika nazvana je "Adam-Krist doktrina" (usp. Fil 2:6). Isus je drugi Adam. On je novi početak za palu ljudsku rasu.

▣ “učinjeni pravednima” Vidi Posebnu temu u 1:17.

5:20

NASB

“Zakon uđe tako da se prekršaj može povećati”

NKJV

“Povrh toga zakon nastupi tako da se napad može obilnije izliti”

NRSV

“Ali zakon uđe, s umnoženim ishodom i prijestupom”

TEV

“Zakon je bio uveden zbog povećanja zlodjela”

NJB

“Kad dođe zakon, on bijaše zbog umnožavanja prigoda pada”

Svrha Zakona nije nikad bila spasenje čovječanstva nego pokaz potrebe i bespomoćnosti palome čovječanstvu (usp. Ef 2:1-3) i time njihovo dovođenje Kristu (usp. 3:20; 4:15; 7:5; Gal 3:19. 23-26). Zakon je dobar, ali čovječanstvo je grješno (usp. Rim 7)!

▣ “milost se izlila na sve obilno” Ovo je bila Pavlova glavna istina u ovome dijelu. Grijeħ je odvratn i šireći, ali milost obiluje i nadmašuje njegov smrtonosan utjecaj! Ovo je bio način ohrabriavanja mlade Crkve prvoga stoljeća. Oni su bili pobjednici u Kristu (usp. 5:9-11; 8:31-39; I. Iv 5:4). To nije dozvolja za griješiti više! Vidi Posebnu temu: Pavlova uporaba “*hupe*” složenica u 1:30.

Vidi Posebnu temu o povezanoj riječi (obilno izliti) korištenoj u Rimljanima 15:13.

5:21 Oboje i “grijeħ” i “milost” personificirani su kao kraljevi. Grijeħ kraljuje sa silom sveopće smrti (stihovi 14.17). Milost kraljuje kroz silu pripisane pravednosti kroz dovršeno djelo Isusa Krista te osobne vjere i pokajničkoga odaziva vjernika Evandjelju.

Kao Božji novi ljudi, kao Kristovo Tijelo, kršćani također kraljuju s Kristom (usp. 5:17; II. Tim 2:12; Otk 22:5). To se može vidjeti kao zemaljska ili tisućgodišnja kraljevina (usp. Otk 5:9-10; 20). Biblija također govori o istoj istini tvrdeći da je Kraljevstvo bilo dano svetima (usp. Mt 5:3.10; Lk 12:32; Ef 2:5-6). Vidi Posebnu temu: Kraljevanje u Kraljevstvu Božjem u 5:17.18.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate preputiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Odredi Božju “pravednost”.
2. Što je teološka razlika između “položajnog posvećenja” i “napredujućeg posjedovanja”?
3. Jesmo li spašeni milošću ili vjerom (usp. Ef 2:8-9)?
4. Zašto kršćani trpe/pate?
5. Jesmo li spašeni ili postajemo spašenima ili ćemo biti spašeni?
6. Jesmo li grješnici zato jer griješimo, ili griješimo zato jer smo grješnici?
7. Kako su pojmovi “opravdani”, “spašeni” i “izmireni” povezani u ovome poglavlju?
8. Zašto me Bog drži odgovornim za grijeħ drugoga čovjeka koji je živio tisućama godina prije (stihovi 12-21)?
9. Zašto je svatko umro od Adama do Mojsija ako grijeħ nije bio uračunat tijekom toga razdoblja (stihovi 13-14)?
10. Jesu li pojmovi “svi” i “mnogi” istoznačnice (stihovi 18-19; Iz 53:6.11-12)?

RIMLJANIMA 6

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA				
UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
mrtvi grijehu ali živi u Kristu 6:1-11	mrtvi grijehu, živi Bogu 6:1-14	umrijeti i uskrsnuti s Kristom 6:1-4 6:5-11	mrtvi grijehu ali živi u Kristu 6:1-4 6:5-11	krštenje 6:1-7 6:8-11
6:12-14		6:12-14	6:12-14	svetost neka bude Gospodar ne grijeh 6:12-14
robovi pravednosti 6:15-23	od robova grijehu do robova Bogu 6:15-23	dva robovanja 6:15-19 6:20-23	robovi pravednosti 6:15-19 6:20-23	kršćanin je oslobođen od ropstva grijeha 6:15-19 nagrada za grijeh i nagrada za čestitost 6:20-23

ČITANJE KRUG TRI (vidi str. viii)

SLIJEĐENJE IZVORNE PIŠČEVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

UVIDI U TEKST

- A. Poglavlja 6:1 - 8:39 oblikuju jedinstvenu misao (književna jedinica) koja se bavi odnosom kršćanina prema grijehu (tj. posvećenjem). Ovo je vrlo važno pitanje jer je Evanđelje temeljeno na besplatnoj nezasluzenoj Božjoj milosti kroz Krista (3:21-5:21), dakle, stoga, kako grijeh djeluje na vjernika?

Poglavlje 6 temeljeno je na dva pretpostavljena pitanja, stihovi 1 i 15. Stih 1 odnosi se na 5:20, dok se stih 15 odnosi na 6:14. Prvi se odnosi na grijeh kao način života (PREZENT GLAGOLSKO VRIJEME), drugi na djela grijeha pojedinca (AORIST GLAGOLSKO VRIJEME). Također je očito da se stihovi 1-14 bave slobodom vjernika od vlasti grijeha, dok se stihovi 15-23 bave slobodom vjernika da služe Bogu kao što su prethodno služili grijehu – cjelokupno, potpuno, i čitavim srcem.

- B. Posvećenje je oboje (vidi Posebnu temu u 6:4):
1. položaj (pripisano opravdanje pri spasenju, 3:21-5:21)
  2. napredovanje Kristo-sličnosti:
    - a. 6:1-8:39 izražava ovu istinu teološki
    - b. 12:1-15:13 izražava je primjenjivo (vidi Posebnu temu u 6:4)
- C. Često komentatori moraju teološki podijeliti subjekt opravdanja i položajno posvećenje da pomognu doseći njihovo biblijsko značenje. U stvarnosti to su istovremena djela milosti (položajno, I. Kor 1:30; 6:11). Mehanizam za oboje je isti – Božja milost očitovana u Isusovu životu, smrti, i uskrsnuću/uzašašću što je primljeno vjerom (usp. Ef 2:8-9).
- D. Ovo poglavlje uči o mogućoj potpunoj zrelosti (bezgrješnosti, usp. I. Iv 3:6.9; 5:18) Božje djece u Kristu. Poglavlje 7 i I. Ivanova poslanica 1:8 - 2:1 pokazuju stvarnost neprekidne grješnosti vjernika.
Mnogo sukoba o Pavlovom gledištu oprosta (tj. opravdanje milošću po vjeri) bilo je vezano na pitanje moralnosti. Židovi su htjeli osigurati pobožno življenje zahtijevajući da se novi obraćenici pridržavaju Mojsijevog zakona. Mora biti priznato da su neki koristili i koriste Pavlova gledišta kao dozvolu za griješenje (usp. stihove 1.15; II. Pt 3:15-16). Pavao je vjerovao da obitavajući Duh, ne neki vanjski kôd, može proizvesti pobožne Kristo-slične sljedbenike. U stvarnosti ovo je razlika između Staroga saveza (usp. Pnz 27-28) i Novoga saveza (usp. Jer 31:31-34; Ez 36:26-27).
- E. Krštenje je jednostavno fizički slikoviti prikaz duhovne stvarnosti opravdanja/posvećenja. U Poslanici Rimljanima dvije su srodne doktrine i položajnog posvećenja (opravdanje) i iskustvenog posvećenja (Kristo-sličnost) obje istaknute. Biti pokopan s Njim (stih 4) usporedno je s “biti razapet s Njim” (stih 6).
- F. Ključevi za prevladavanje kušnje i grijeha u životu kršćanina su:
1. znati tko si ti u Kristu. Znati što je On učinio za tebe. Ti si slobodan od grijeha! Ti si mrtav grijehu!
  2. ocijeniti/uračunati tvoj položaj u Kristu u prilike tvoga svakodnevnog života
  3. mi nismo svoji vlastiti! Moramo služiti/poslušati našeg Gospodara. Služimo/slušamo kroz zahvalnost i ljubav Onome koji je prvo ljubio nas i dao Sâmog Sebe za nas!
  4. kršćanski život je nadnaravni život. On je, kao spasenje, dar od Boga u Kristu. On ga pokreće i osigurava njegovu snagu. Mi se moramo odazvati u pokajanju i vjeri, i u početku i dnevno.
  5. ne poigravaj se s grijehom. Označi ga onim što on jeste. Okreni se od njega; pobjegni od njega. Ne guraj sâm sebe u mjesto kušnje.
  6. grijeh u vjerniku je sklonost koja može biti slomljena, ali to zahtijeva poznavanje Evanđelja, prisutnost Duha, vrijeme, napor, i volju.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 6:1-7

¹Onda što ćemo reći? Nastavljamo li u grijehu tako da se milost može uvećati? ²Daleko od toga! Kako ćemo mi koji umrijesmo grijehu ipak živjeti u njemu? ³Ili ne znate li da smo svi mi koji smo bili kršteni u Krista Isusa bili kršteni u Njegovu smrt? ⁴Dakle bili smo pokopani s Njim kroz krštenje u smrt, tako da kao što Krist bi podignut iz mrtvih kroz Očevu slavu, i mi također možemo hodati u novosti života. ⁵Jer ako smo postali ujedinjeni s Njim u sličnosti Njegovoj smrti, zasigurno ćemo isto tako biti u sličnosti Njegova uskrsnuća, ⁶znajući ovo, da naš stari ja

bijaše razapet s *Njim*, kako bi naše tijelo grijeha moglo biti uklonjeno, tako da ne budemo više robovi grijeha; ⁷jer on tko je umro oslobođen je od grijeha.

6:1

NASB

“Nastavljamo li u grijehu tako da se milost može uvećati”

NKJV

“Budemo li nastavili u grijehu tako da milost može obilovati”

NRSV

“Želimo li nastaviti u grijehu zato da milost može obilovati”

TEV

“Moramo li nastaviti živjeti u grijehu tako da će se Božja milost uvećati”

NJ

“Slijedi li to da moramo ostati u grijehu tako da dopustimo milosti imati veći doseg”

Ovo je PREZENT AKTIVNOGA KONJUNKTIVA. Doslovno postavlja pitanje, jesu li kršćani oni koji “prebivaju s” ili su “obuzeti/zagrljeni” grijehom? Ovo pitanje gleda unatrag u 5:20. Pavao je koristio hipotetičkoga prigovarača (oštra kritika) kako bi se bavio mogućom zlorabom milosti (usp. I. Iv 3:6,9; 5:18). Božja milost i milosrđe ne znače davanje dozvole za pobunjeničko življenje.

Pavlovo evanđelje besplatnoga spasenja kao Božji milosni dar kroz Krista (usp. 3:24; 5:15,17; 6:23) podignulo je mnoga pitanja o načinu života pravednosti. Kako besplatni dar proizvodi moralnu čestitost? Opravdanje i posvećenje ne smije biti odvojeno (usp. Mt 7:24-27; Lk 8:21; 11:28; Iv 13:17; Rim 2:13; Jak 1:22-25; 2:14-26).

Na ovoj točki dozvolite mi navesti F. F. Brucea u *Paul: Apostle of the Heart Set Free*:

“krštenje kršćana postavilo je granicu između njihova starog nenanovorođenog postojanja i njihova novog života u Kristu: ono je označilo njihovu smrt starome poretku, tako da je za krštenog kršćanina nastaviti u grijehu bilo protivno zdravome razumu kao što bi za oslobođenoga roba bilo ostati u ropstvu za njegovog prijašnjeg vlasnika (usp. Rim 6:1-4.15-23) ili za udovicu ostati podložnik ‘zakonu njezina muža’” (str. 281-282, usp. Rim 7:1-6).

U knjizi Jamesa Stewarta, *A Man in Christ*, on piše:

“*Locus classicus* za pristajanje uz apostolovu misao nađen je u Rimljanima 6. Tamo Pavao, s veličanstvenom snagom i naporom, vodi do srca i savjesti pouku da biti ujedinjen s Isusom u Njegovoj smrti znači za vjernika potpun i odlučan prijelaz s grijehom” (str. 187-188).

6:2 “Daleko od toga” Ovo je rijedak OPTATIVNI oblik što je bio gramatički način ili običaj korišten za želju ili molitvu. To je bio Pavlov stilski način (tj. hebrejski idiom) odgovaranja hipotetičkoga prigovarača. Izražava Pavlov užas i gnušanje nad nerazumijevanjem nevjerojucg čovječanstva i zlorabe milosti (usp. 3:4,6).

▣ **“mi koji umrijesmo grijehu”** Ovo je AORIST AKTIVNOGA INDIKATIVA, u značenju “umrli smo”. JEDNINA “grijeh” često je korištena kroz ovo poglavlje. Izgleda da upućuje na našu “grješnu narav” naslijeđenu od Adama (usp. Rim 5:12-21; I. Kor 15:21-22). Pavao često koristi zamisao smrti kao metaforu za pokaz vjernikova novog odnosa s Isusom. Oni nisu više predmet nadmoći grijeha.

▣ **“ipak živjeti u njemu”** Ovo je doslovno “hodati”. Ova je metafora bila upotrijebljena za snažno naglašavanje ili našega načina života vjere (usp. Ef 4:1; 5:2,15) ili načina života grijeha (usp. stih 4; Ef 4:17). Vjernici ne mogu biti sretni u grijehu!

6:3-4 “bili kršteni ... bili (smo) pokopani” Ovo su oba AORIST PASIVNIH INDIKATIVA. Ovaj gramatički oblik često je naglašavao dovršeni čin ostvaren vanjskim posrednikom, ovdje Duhom. Oni su usporedni u ovome okviru.

POSEBNA TEMA: KRŠTENJE

Curtis Vaughan, *Acts*, ima zanimljivu opasku na str. 28:

“Grčka riječ za ‘kršten’ jeste treći osobni imperativ; riječ za ‘(po)kajati se’, drugi je osobni imperativ.

Ovo mijenja ‘kršten’ od izravnije zapovijedi drugoj osobi do manje izravnoj zapovijedi trećoj osobi podrazumijevajući da u osnovi Petrov prvenstveni zahtjev jeste pokajanje.”

Ovo slijedi naglaske u propovijedi Ivana Krstitelja (usp. Mt 3:2) i Isusa (usp. Mt 4:17). Pokajanje je očito duhovni ključ a krštenje je vidljivo izražavanje ove duhovne promjene. Novi zavjet nije znao ništa o nekrštenim vjernicima! Za ranu Crkvu takvo krštenje bilo je javno priznanje vjere. To je prigoda za javno ispovijedanje vjere u Krista, ne mehanizam za spasenje! Mora biti zapamćeno da krštenje nije spomenuto u Petrovome drugom govoru, premda pokajanje jeste (usp. 3:19;

Lk 24:17). Krštenje je bio primjer dat od Isusa (usp. Mt 3:13-18). Krštenje je bilo zapovjedbno od Isusa (usp. Mt 28:19). Suvremeno pitanje neophodnosti krštenja za spasenje nije naslovljeno u Novome zavjetu; od svih vjernika očekuje se da budu kršteni. Međutim, mora se čuvati od mehaničkoga sakramentalizma! Spasenje je pitanje vjere, ne pitanje pravog-mjesta, pravih-riječi, pravog-obrednog čina!

▣ **“u Krista Isusa”** Uporaba *eis* (u) usporedna je s Velikom poslanjem Mateja 28:19, gdje su novi vjernici kršteni *eis* (u) ime Oca i Sina i Svetoga Duha. PRIJEDLOG je isto tako korišten za opis vjernika koji su kršteni Duhom u Kristovo Tijelo u I. Korinćanima 12:13. *Eis* je u okviru istoznačan s *en* (u Krista) u stihu 11, što je Pavlov omiljen način naznačavanja vjernika. To je LOKATIV SFERE. Vjernici žive i kreću se i imaju svoje postojanje u Kristu. Ovi PRIJEDLOZI izražavaju to prisno jedinstvo, tu sferu zajedništva, taj trs i mladicu međusobnoga odnosa. Vjernici se poistovjećuju s i pridružuju se s Kristom u Njegovoj smrti (usp. stih 6; 8:17), u Njegovu uskrsnuću (usp. stih 5), u Njegovome poslušnom služenju Bogu, i u Njegovom Kraljevstvu!

▣ **“u Njegovu smrt ... mi smo bili pokopani s Njim”** Krštenje uranjanjem slikovito prikazuje smrt i pokop (usp. stih 5 i Kol 2:12). Isus je koristio krštenje kao metaforu za Svoju vlastitu smrt (usp. Mk 10:38-39; Lk 12:50). Naglasak ovdje nije na doktrini o krštenju, nego kršćaninov novi, prisni odnos s Kristovom smrću i pokopom. Vjernici se poistovjećuju s Kristovim krštenjem, Njegovom naravi, Njegovom žrtvom, Njegovim poslanjem. Grijeh nema moć nad vjernicima!

6:4 “mi smo bili pokopani s Njim kroz krštenje u smrt” U ovome poglavlju, kao što je znakovito za sva Pavlova pisanja, on upotrebljava mnogo *sun* (s[a]) složenica (tj. tri u Ef 2:5-6):

1. *sun* + *thaptō* = su-pokopan, stih 4; Kološanima 2:12; također zabilježite stih 8
2. *sun* + *phuō* = su-zasađen, stih 5
3. *sun* + *stauroō* = su-razapet, stih 6; Galaćanima 2:20
4. *sun* + *zaō* = su-postojanje, stih 8; II. Timoteju 2:11 (također ima su-umrijeti i su-kraljevati).

▣ **“i mi također možemo hodati u novosti života”** Ovo je AORIST AKTIVNOGA KONJUNKTIVA. Očekivani ishod spasenja je posvećenje. Zato što su vjernici primili Božju milost kroz Krista i bili ispunjeni Duhom, njihovi životi moraju biti drukčiji. Naš novi život (*zoē*) ne donosi nam spasenje, nego je on ishod spasenja (usp. stihove 16.19; 8:4; 13:13; 14:15; i Ef 1:4; 2:8-9.10; Jak 2:14-26). Ovo nije ni/ili pitanje, vjera ili djela, nego je redosljed.

POSEBNA TEMA: POSVEĆENJE

NZ tvrdi da kad se grješnici okrenu Isusu u pokajanju i vjeri, oni su trenutačno opravdani i posvećeni. To je njihov novi položaj u Kristu. Njegova im je pravednost bila pripisana (usp. Rim 4). Oni su proglašeni pravednima i svetima (Božji forenzički čin).

Ali NZ isto tako poziva vjernike na svetost ili posvećenje. To je oboje teološki položaj u dovršenome djelu Isusa Krista i poziv za biti Kristo-sličan u ponašanju i djelovanjima u svakodnevnome životu. Kao što je spasenje besplatni dar i sve-koštajući način života, tako je također, posvećenje.

početni odaziv

Djela apostolska 20:23; 26:18
Rimljanima 15:16
I. Korinćanima 1:2-3; 6:11
II. Solunjanima 2:13
Hebrejima 2:11; 10:10.14; 13:12
I. Petrova 1:12

napredujuća Kristo-sličnost

Rimljanima 6:19
II. Korinćanima 7:1
Efežanima 1:4; 2:10
I. Solunjanima 3:13; 4:3-4.7; 5:23
I. Timoteju 2:15
II. Timoteju 2:21
Hebrejima 12:14
I. Petrova 1:15-16

▣ **“novosti života”** Ovo je “novo” u količini, ne samo novo u vremenu. U NZ-u korišteno je u raznovrsnim načinima kako bi se izrazila temeljita promjena onoga što donosi Mesija. To je novo doba (usp. Iz 40-66):

1. Novi savez, Luka 22:20; I. Korinćanima 11:25; II. Korinćanima 3:6; Hebrejima 8:8.13; 9:15
2. nova zapovijed, Ivan 13:34; I. Ivanova 2:7.8; II. Ivanova stih 5

3. novo stvorenje, II. Korinćanima 5:17; Galaćanima 6:15
4. novost života, Rimljanima 6:4
5. novost duha, Rimljanima. 7:6
6. novi čovjek, Efežanima 2:15; 4:24
7. nova nebesa i Zemlja, II. Petrova 3:13; Otkrivenje 21:1 (usp. Iz 66:22)
8. novo ime, Otkrivenje 2:17; 3:12 (usp. Iz 62:2)
9. novi Jeruzalem, Otkrivenje 3:12; 21:2
10. nova pjesma, Otkrivenje 5:9; 14:3 (usp. Iz 42:10).

▣ **“Krist bi podignut”** U ovome okviru su Očevo prihvaćanje te odobrenje Sinovih riječi i djela izražena u dva velika događaja:

1. Isusovu uskrsnuću od mrtvih
2. Isusovu uznesenju Ocu zdesna.

Sve su tri Osobe Trojstva bile uključene u podizanje Isusa iz kraljevine smrti. Vidi punu bilješku u stihu 9 i 8:11.

▣ **“(kroz) Očevu slavu”** Za “Slavu” vidi Posebnu temu u 3:23. Za “Otac [Očinstvo Boga – op.prev.]” vidi Posebnu temu u 1:7.

6:5 “ako” Ovo je PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE, koji pretpostavlja da je istinit s pišćeve točke gledišta ili za njegove književne svrhe. Pavao je pretpostavljao da su njegovi čitatelji bili vjernici.

▣ **“postali (smo) ujedinjeni s Njim”** Ovo je PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA koji može biti preveden: “bili smo i nastavljamo biti udruženi zajedno” ili “bili smo i nastavljamo biti zasađeni zajedno s”. Ova je istina teološki analogna s “prebivanjem” u Ivanu 15. Ako su vjernici poistovječeni s Isusovom smrću (usp. Gal 2:19-20; Kol 2:20; 3:3-5), teološki oni će biti poistovječeni s Njegovim uskrsnim životom (usp. stih 10).

Ovaj metaforički vid krštenja kao smrti bio je mišljen kako bi pokazao:

1. umrli smo starome životu, Starome savezu
2. živi smo Duhu, Novome savezu.

Kršćaninovo krštenje, stoga, nije isto kao krštenje Ivana Krstitelja, koji je bio zadnji SZ-ni prorok. Krštenje je bila mogućnost rane Crkve za javnu ispovijed vjere novog vjernika. Najranije pravilo krštenja, kojeg su ponavljali kandidati, bilo je: “Vjerujem da je Isus Gospodin” (usp. Rim 10:9-13). Ovaj je javni iskaz bio formalan, obredni čin koji se prethodno iskusio. Krštenje nije bilo mehanizam oprostjenja, spasenja, ili dolaska Duha, nego prigoda za njihovo javno priznanje i vjeroispovijed (usp. Djela 2:38). Međutim, to nije bilo prepušteno slobodnome izboru. Isus je to zapovjedio (usp. Mt 28:19-20), i dokazao (usp. Mt 3; Mk 1; Lk 3) te je to postalo dijelom apostolskih propovijedi i provedba iz Djela apostolskih.

6:6

NASB	“znajući ovo, da naš stari ja bijaše razapet s Njim”
NKJV	“znajući ovo, da je naš stari čovjek bio razapet s njim”
NRSV	“Znamo da je naš stari ja bio razapet s njim”
TEV	“I mi znamo ovo: naše staro postojanje bilo je stavljeno u smrt s Kristom na njegov križ”
NJB	“Moramo shvatiti da je naš prijašnji ja bio razapet s njim”

Ovo je AORIST PASIVNOGA INDIKATIVA što znači “naš je stari ja bio jednom zauvijek razapet Duhom”. PASIVNO STANJE obilježava Božanskog posrednika. Ova je istina presudna za pobjedonosno kršćansko življenje. Vjernici moraju shvatiti svoj novi odnos prema grijehu (usp. Gal 2:20; 6:14). Staro palo ja čovječanstva (Adamova narav) umrlo je s Kristom (usp. stih 7; Ef 4:22 i Kol 3:9). Kao vjernici sad imamo odabir o grijehu kao što je imao Adam.

▣

NASB, NKJV	“kako bi naše tijelo grijeha moglo biti uklonjeno”
NRSV	“tako da tijelo grijeha može biti uništeno”
TEV	“zato da snaga grješnoga ja može biti uništena”
NJB	“da uništi grješno tijelo”

Pavao koristi riječ “tijelo” (*soma*) s nekoliko GENITIVNIH izričaja:

1. tijelo (toga) grijeha, Rimljanima 6:6
2. tijelo ove smrti, Rimljanima 7:24
3. tijelo mesa [tijelo koje služi grijehu - KS, Zagreb, 1994.], Kološanima 2:11.

Pavao govori o fizičkome životu ovoga doba i pobune. Isusovo novo uskrslo tijelo jeste tijelo novoga doba pravednosti (usp. II. Kor 5:17). Tjelesnost nije poteškoća (grčka filozofija), nego grijeh i pobuna. Tijelo nije zlo. Kršćanstvo potvrđuje vjerovanje u fizičko tijelo u vječnosti (usp. I. Kor 15). Međutim, fizičko tijelo je bojno polje kušnje, grijeha, i svojega ja/samosvojnosti.

Ovo je AORIST PASIVNOGA KONJUNKTIVA. Izričaj “biti uklonjeno” znači “biti neučinkovito”, “biti nemoćno”, ili “učinjeno beskorisnim”, ne “uništiti”. Ovo je bila omiljena Pavlova riječ, korištena više od dvadeset i pet puta. Vidi Posebnu temu: Ništavnost i ispraznost (*katargeō*) u 3:3. Naše fizičko tijelo je moralno neutralno, ali je također i bojno polje neprestanoga duhovnog sukoba (usp. stihove 12-13; 5:12-21; 12:1-2).

6:7 “on tko je umro oslobođen je od grijeha” Ovo je AORIST AKTIVNOGA PARTICIPA i PERFECT PASIVNOGA INDIKATIVA, u značenju “on tko je umro bio je slobodan i nastavlja biti slobodan od grijeha”. Zato jer su vjernici nova stvorenja u Kristu oni su bili i nastavljaju biti oslobođeni od ropstva grijeha i svoga ja naslijeđenog od Adamova pada (usp. 7:1-6).

Grčki pojam preveden ovdje kao “oslobođen” jeste pojam koji je svugdje u otvaranju poglavlja preveden kao “opravdan” (ASV). U ovome okviru “oslobođen” (NKJV, NRSV) ima mnogo više smisla (slično njegovoj uporabi u Djelima 13:39). Zapamtite, okvir određuje značenje riječi, ne rječnik ili namještene tehničke odredbe. Riječi imaju smisla jedino u rečenicama a rečenice imaju jedino smisla u odlomcima.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 6:8-11

⁸Sad ako smo umrli s Kristom, vjerujemo da ćemo isto tako živjeti s Njim, ⁹znajući da Krist, podignut od mrtvih, neće nikad ponovo umrijeti; smrt nije više gospodar nad Njim. ¹⁰Jer smrt kojom On umrije, On umrije grijehu jednom zauvijek; ali život kojeg On živi, On živi Bogu. ¹¹Isto tako sami sebe smatrajte mrtvima grijehu, a živima Bogu u Kristu Isusu.

6:8 “ako” Ovo je PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE koji podrazumijeva da je istinit s piščeve točke gledišta ili za njegove književne svrhe. Vjernikovo krštenje vidljiv je primjer njegove smrti s Kristom.

▣ **“isto tako (ćemo) živjeti s Njim”** Ovaj okvir zahtijeva “ovdje i sada” usmjerenje (usp. I. Iv 1:7), ne isključivo buduće stanje. Stih 5 govori o našem dijeljenju Kristove smrti, dok stih 8 govori o našem dijeljenju Njegova života. Ovo je ista napetost naslijeđena u biblijskoj zamisli Kraljevstva Božjeg. Ono je oboje i ovdje i sada, a ipak buduće. Besplatna milost mora proizvesti samo-nadzor, ne slobodu.

6:9 “podignut od mrtvih” Ovo je AORIST PASIVNOGA PARTICIPA (vidi 6:4, AORIST PASIVNOGA INDIKATIVA).

NZ potvrđuje da su sve tri Osobe Trojstva bile djelatne u Isusovu uskrsnuću:

1. Duh (usp. Rim 8:11)
2. Sin (usp. Iv 2:19-22; 10:17-18)
3. i najčešće, Otac (usp. Djela 2:24.32; 3:15.26; 4:10; 5:30; 10:40; 13:30.33.34.37; 17:31; Rim 6:4.9).

Očeva djelovanja bila su potvrda Njegova prihvaćanja Isusova života, smrti, i učenja. Ovo je bio glavni vid ranoga propovijedanja apostola. Vidi Posebnu temu: *Kerygma* (rane Crkve) u 1:2.

NASB	“smrt nije više gospodar nad Njim”
NKJV, NRSV	“Smrt nema više vlasti nad Njim”
TEV	“smrt neće više vladati nad njim”
NJB	“Smrt nema sile nad Njim nikad više”

Glagol *kurieuō* je iz pojma *kurios* (tj. Gospodin), što znači “vlasnik”, “gospodar”, “suprug”, ili “gospodin”, Isus je sad gospodin nad smrću (usp. Otk 1:18). Isus je prvi plod uskrsnuća. Bilo je nekih ljudi koji su bili:

1. uzeti u nebo živi (tj. preneseni, Henok i Ilija)
2. vraćeni u fizički život (tj. ponovo vraćeni u život).

Isus je jedini koji je uskrsnuo s tijelom novoga doba. Isus je prvi koji je slomio silu smrti (usp. I. Kor 15)!

6:10 “Jer smrt kojom On umrije, On umrije grijehu” Isus je živio u grješnome svijetu i premda nije nikad zgriješio, grješni Ga je svijet razapeo (usp. Heb 10:10). Isusova nadomjesna smrt u korist čovječanstva poništila je zatjeve Zakona i posljedice nad njima (usp. Gal 3:13; Kol 2:13-14).

▣ **“jednom zauvijek”** U ovome okviru Pavao naglašava Isusovo raspeće. Njegova smrt jednom-zauvijek za grijeh djelovala je na smrt grijehu Njegovih sljedbenika.

Poslanica Hebrejima također naglašava konačnost Isusove jednom-date žrtvene smrti. Ovo jednom učinjeno spasenje i oprostjenje zauvijek su dovršeni (usp. “jednom” [*ephapax*], 7:27; 9:12; 10:10 i “jednom za sve” [*hapax*], 6:4; 9:7.26.27.28; 10:2; 12:26.27). Ovo je opetovana, ostvarena, žrtvena potvrda.

▣ **“ali život kojeg On živi, On živi Bogu”** Dva AORISTA stiha 10 suprotstavljena su s dva PREZENTA AKTIVNIH INDIKATIVA u stihu 10b. Vjernici su umrli s Kristom; vjernici žive za Boga, kroz Krista (usp. Gal 2:19-20). Cilj Evanđelja nije jedino oprostjenje (opravdanje) nego služenje Bogu (posvećenje). Vjernici su spašeni kako bi služili!

6:11 “Isto tako sami sebe smatrajte mrtvima grijehu” Ovo je PREZENT SREDNJEGA (deponent) IMPERATIVA. To je neprekidna, uobičajena zapovijed za vjernike. Spoznaja kršćana o Kristovu djelu u njihovu korist ključna je za svakodnevni život. Pojam “smatrajte” (usp. 4:4.9), bio je računovodstveni pojam što znači “pozorno zbrojiti” te potom djelovanje na tome znanju. Stihovi 1-11 potvrđuju nečiji položaj u Kristu (položajno posvećenje), dok su 12-13 naglasili hodanje u Njemu (napredujuće posvećenje). Vidi Posebnu temu u stihu 4.

▣

NASB, NRSV, TEV, NJB “Kristu Isusu”

NKJV “Kristu Isusu našem Gospodinu”

kraće čitanje pojavljuje se u MSS P⁴⁶, A, B, D, F, G, UBS⁴ daje mu ocjenu “A” (izvjesno). Prije je izričaj bio proširen (MSS P⁹⁴, **8**, C), ali on je vjerojatno bio dodan od pisara iz stiha 23. Kao velika većina tekstualnih različnosti, on čini malu razliku u značenju teksta.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 6:12-14

¹²Stoga ne dajte grijehu kraljevati u vašemu smrtnom tijelu tako da se pokoravate njegovim požudama, ¹³i ne nastavljajte davati udove svoga tijela grijehu kao oruđa nepravednosti; nego prinesite sami sebe Bogu kao oni koji su oživljeni iz mrtvih, a vaše udove kao oruđa pravednosti Bogu. ¹⁴Jer grijeh neće biti gospodar nad vama, jer niste pod zakonom nego pod milošću.

6:12 “Stoga ne dajte grijehu kraljevati u vašemu smrtnom tijelu” Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA s NEGATIVNIM PARTICIPOM, što uobičajeno znači zaustaviti neko djelo koje je već u tijeku. Pojam “kraljevati” odnosi se na 5:17-21 i 6:23. Pavao personificira nekoliko teoloških zamisli:

1. smrt je kraljevala kao kralj (usp. 5:14.17; 6:23)
2. milost je kraljevala kao kralj (usp. 5:21)
3. grijeh je kraljevao kao kralj (usp. 6:12.14).

Stvarno pitanje je tko vlada u tvome životu? Vjernik ima moć u Kristu odabrati! Tragedija za pojedinca, mjesnu crkvu, i za Kraljevstvo Božje je kad vjernici odaberu svoje ja i grijeh, čak dok zahtijevaju milost!

Vidi Posebnu temu: Kraljevanje u Božjem kraljevstvu u 5:17.18.

6:13 “ne nastavljajte davati udove svoga tijela grijehu” Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA s NEGATIVNIM PARTICIPOM što uobičajeno znači zaustaviti neko djelo koje je već u tijeku. To pokazuje mogućnost nastavljanja grijeha u životima vjernika (usp. 7:1 i dalje; I. Iv 1:8-2:1). Ali neophodnost grijeha bila je uklonjena u vjernikovu novome odnosu s Kristom, stihovi 1-11.

▣ **“kao oruđa”** Ovaj pojam (*hoplon*) upućivao je na “vojničko oružje” (usp. 13:12; Iv 18:3; II. Kor 6:7; 10:4). Naše fizičko tijelo je bojno polje za kušnju (usp. stihove 12-13; 12:1-2; I. Kor 6:20; Fil 1:20). Naši životi javno pokazuju Evanđelje.

▣ **“nego prinesite sami sebe Bogu”** Ovo je AORIST AKTIVNOGA IMPERATIVA što je bio poziv za odlučno djelo (usp. 12:1). Vjernici ovo čine pri spasenju vjerom, ali oni moraju nastaviti to činiti tijekom svojih života.

Zabilježite paralelizam ovoga stiha:

1. isti GLAGOL i oba IMPERATIVI
2. metafora bitke:
  - a. oružje nepravednosti
  - b. oružje pravednosti
3. vjernici mogu dati svoja tijela grijehu ili sami sebe Bogu.

Zapamtite, ovaj stih upućuje na vjernike – odabir se nastavlja; bitka se nastavlja (usp. 6:12.19; I. Kor 6:18-19; Ef 6:10-18)!

6:14 “Jer grijeh neće biti gospodar nad vama” Ovo je FUTUR AKTIVNOGA INDIKATIVA (usp. Ps 19:13) koji djeluje kao IMPERATIV: “grijeh ne mora biti gospodar nad vama!” Grijeh nije gospodar nad vjernicima zato jer nije gospodar nad Kristom (usp. stih 9, Iv 16:33).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 6:15-19

¹⁵Što onda? Hoćemo li griješiti zato jer nismo pod zakonom nego pod milošću? Daleko od toga! ¹⁶Ne znate li da kad sami sebe prinesete nekome kao robovi za poslušnost, vi ste robovi onoga kome ste poslušni, ili grijehu koji ishoduje u smrti, ili poslušnosti koja ishoduje u pravednosti? ¹⁷Ali neka je hvala Bogu da iako bijaste robovi grijeha, postadoste poslušni iz srca onome obliku učenja kojem ste bili povjereni, ¹⁸i bivajući oslobođeni od grijeha, postadoste robovi pravednosti. ¹⁹Govorim po ljudski zbog slabosti vašeg tijela. Jer baš kao što prinijeste svoje udove kao robove k nečistoći i bezakonju, što ishoduje u *daljnjem* bezakonju, tako sada prinesite svoje udove kao robove k pravednosti, što ishodi u posvećenju.

6:15 Ovo drugo pretpostavljeno pitanje (oštra kritika) slično je 6:1. Oba odgovaraju različitim pitanjima o kršćaninovu odnosu prema grijehu. Stih 1 bavi se milošću koja nije dozvola za griješenje, dok se stih 15 bavi kršćaninovom potrebom za bitkom, ili otporom, pojedinačnim djelima grijeha. Isto tako, vjernik mora istovremeno služiti Bogu sada istim poletom kojim je prije služio grijehu (usp. 6:14).

▣

NASB, NKJV, TEV	“Hoćemo li griješiti”
NRSV	“Budemo li griješili”
NJB	“da smo slobodni griješiti”

Prevoditelji Williams i Phillips oba prevode ovaj AORIST AKTIVNOGA KONJUNKTIVA kao PREZENT AKTIVNOGA KONJUNKTIVA slično stihu 1. Ovo nije primjereno žarište. Zabilježite moguće prijevode:

1. KJV, ASV, NIV – “hoćemo li griješiti?”
2. The Centenary Translation – “Hoćemo li se predati djelu grijeha?”
3. RSV – “jesmo li za griješiti?”

Ovo je pitanje posebno naglašeno u grčkome i očekuje “da” odgovor. To je bila Pavlova oštra kritika načina navještanja istine. Ovaj stih izražava krivu teologiju! Pavao je odgovorio ovo svojim osobitim: “Daleko od toga!” Pavlovo evanđelje korjenito besplatne milosti Božje nije bilo razumjeto i bilo je zlorabljeno od mnogih krivih učitelja.

6:16 Pitanje očekuje “da” odaziv. Ljudi služe nečemu ili nekome. Tko kraljuje u tvome životu, grijeh ili Bog? Onoga koga ljudi slušaju pokazuje kome služe (usp. Gal 6:7-8).

6:17 “Ali neka je hvala Bogu” Pavao često bukne u veličanje Boga. Njegova pisanja teku iz njegovih molitava a njegove molitve iz njegove spoznaje Evanđelja. Vidi Posebnu temu: Pavlova molitva, slavljenje, i zahvaljivanje Bogu u 7:25.

▣ **“bijaste ... postadoste”** Ovo je IMPERFEKT GLAGOLA, “biti”, što opisuje njihovo stanje postojanja u prošlosti (robovi grijeha) slijedenog AORISTOM GLAGOLSKOG VREMENA što potvrđuje da se njihovo stanje pobune prekinulo.

▣ **“postadoste poslušni iz srca onome obliku učenja”** U okviru, ovo upućuje na njihovo opravdanje milošću po vjeri, što mora voditi dnevnoj Kristo-sličnosti. Pojam “učenja” upućivao je na apostolsko učenje ili Evanđelje.

▣ “srca” Vidi Posebnu temu: Srce u 1:24.

NASB	“onome obliku učenja kojem ste bili povjereni”
NKJV	“onome obliku doktrine kojoj ste bili predani”
NRSV, NIV	“obliku učenja kojem ste povjerovali”
TEV	“istini nađenoj u učenju kojeg primiste”
NJB	“uzorku učenja u kojeg ste bili uvedeni”

Ova je misao usporedna s I. Korinćanima 15:1 i upućuje na Evanđelje istina kojeg su ovi vjernici čuli i prihvatili. Evanđelje je:

1. osoba da bude dobrodošla
2. istine o toj osobi da budu povjerovane
3. život kao život te osobe da bude življen!

▣ “obliku” Vidi Posebnu temu dolje.

POSEBNA TEMA: OBLIK/VRSTA (TUPOS)

Poteškoća je riječ *tupos*, koja ima mnogovrsne uporabe.

1. Moulton and Milligan, *The Vocabulary of the Greek New Testament*, str. 645:
  - a. uzorak/obrazac
  - b. naum
  - c. oblik ili vrsta pisanja
  - d. smanjenje ili službeni proglas/prijepis
  - e. osuda ili odluka
  - f. uzorak ljudskog tijela kao zavjetne ponude za ublažavanje boga
  - g. GLAGOL upotrijebljen u smislu prisile propisa zakona
2. Louw and Nida, *Greek-English Lexicon*, tom 2, str. 249:
  - a. ožiljak (usp. Iv 20:25)
  - b. slika (usp. Djela 7:43)
  - c. uzorak (usp. Heb 8:5)
  - d. primjer (usp. I. Kor 10:6; Fil 3:17)
  - e. pralik (usp. Rim 5:14)
  - f. vrsta (usp. Djela 23:25)
  - g. sadržaji (usp. Djela 23:25)
3. Harold K. Moulton, *The Analytical Greek Lexicon Revised*, str. 411:
  - a. puhanje, utisak, znak (usp. Iv 20:25)
  - b. obris
  - c. slika (usp. Djela 7:43)
  - d. pravilo, shema (usp. Rim 6:17)
  - e. oblik, smisao (usp. Djela 23:25)
  - f. slika, zamjenski dio (usp. I. Kor 10:6)
  - g. predviđena slika, vrsta (usp. Rim 5:14; I. Kor 10:11)
  - h. oblik uzorka (usp. Djela 7:44; Heb 8:5)
  - i. moralni obrazac (usp. Fil 3:17; I. Sol 1:7; II. Sol 3:9; I. Tim 4:12; I. Pt 5:3).

U ovome okviru gore spomenuti # i izgleda najbolje. Evanđelje ima oboje i doktrinu i podrazumijeva način života. Besplatni dar spasenja u Kristu također zahtijeva život kao Kristov!

6:18 “bivajući oslobođeni od grijeha” Ovo je AORIST PASIVNOGA PARTICIPA. Evanđelje je oslobodilo vjernike posredništvom Duha kroz Kristovo djelo. Vjernici su bili oslobođeni obojega i od kazne grijeha (opravdanje) i nasilja grijeha (posvećenje, usp. stihove 7 i 22). Jednog će dana biti slobodni od prisutnosti grijeha (proslavljenje, usp. 8:29-30).

▣ **“postadoste robovi pravednosti”** Ovo je AORIST PASIVNOGA INDIKATIVA, “postadoste zarobljeni za pravednost”. Vidi Posebnu temu u 1:17. Vjernici su oslobođeni od grijeha kako bi služili Bogu (usp. stihove 14.19.22; 7:4; 8:2)! Cilj besplatne milosti je pobožan život. Opravdanje je oboje i službena izjava i pokretna sila za osobnu pravednost. Bog nas želi spasiti i promijeniti nas kako bi dosegao druge! Milost ne prestaje s pojedinačnim spasenjem vjernika (usp. Mt 28:18-20; Lk 24:47; Djela 1:8).

6:19 “Govorim po ljudski zbog slabosti vašeg tijela” Pavao oslovljava vjernike u Rimu. Je li on naslovio mjesne poteškoće za koje je čuo (ljubomora između židovskih vjernika i poganskih vjernika) ili potvrđuje istinu o svim vjernicima? Ovaj je izričaj Pavao upotrijebio prije u Rimljanima 3:5, kao što je učinio i u Galaćanima 3:15.

Stih 19 usporedan je stihu 16. Pavao ponavlja svoje teološke točke zbog naglašavanja.

Neki mogu reći da ovaj izričaj znači da se Pavao ispričavao za upotrebu metafore roba. Međutim, “zbog slabosti vašeg tijela” ne pothranjuje ovo tumačenje. Ropstvo nije viđeno kao zlo u prvome stoljeću društva, poglavito u Rimu. To je jednostavno bila kultura njegovih dana. Dvije trećine rimskoga svijeta bili su robovi.

▣ **“tijela”** Vidi Posebnu temu u 1:3.

▣ **“ishodi u posvećenju”** Ovo je cilj opravdanja (usp. stih 22). NZ upotrebljava ovaj pojam u dva teološka značenja povezana sa spasenjem:

1. položajno posvećenje, što je dar Božji (objektivni vid) dat pri spasenju u isto vrijeme s opravdanjem kroz vjeru u Krista (usp. Djela 26:18; I. Kor 1:2; 6:11; Ef 5:26-27; I. Sol 5:23; II. Sol 2:13; Heb 10:10; 13:12; I. Pt 1:2)
2. napredujuće posvećenje koje je također djelo Božje kroz Svetoga Duha po kome je vjernikov život promijenjen u sliku i zrelost Krista (subjektivni vid, usp. II. Kor 7:1; I. Sol 4:3.7; I. Tim 2:15; II. Tim 2:21; Heb 12:10.14).

Vidi Posebnu temu: Posvećenje u 6:4.

Posvećenje je oboje i dar i zapovijed! To je položaj (stajalište) i djelatnost (način života)! To je INDIKATIV (izjava) i IMPERATIV (zapovijed)! Ono dolazi na početku ali neće sazrijeti do samoga kraja (usp. Fil 1:6; 2:12-13).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 6:20-23

²⁰Jer kad bijaste robovi grijeha, bijaste slobodni glede pravednosti. ²¹Prema tome koju dobrobit onda izvodite iz stvari kojima ste sad posramljeni? Jer je ishod ovih stvari smrt. ²²Ali sad bivajući slobodnima od grijeha i zarobljeni za Boga, vi izvodite svoju dobrobit, koja ishoduje u posvećenju, a posljedica, vječni život. ²³Jer plaća grijeha je smrt, ali besplatni Božji dar je vječni život u Kristu Isusu našem Gospodinu.

6:20-21 Ovo je jednostavno izjavljena oprečnost stihovima 18 i 19. Vjernici mogu jedino služiti jednome gospodaru (usp. Lk 16:13).

6:22-23 Ovi stihovi oblikuju logičko napredovanje plaće plaćene od onoga kome netko služi. Hvala Bogu da ova rasprava o grijehu i vjerniku završava na žarištu milosti! Prvo je dar spasenja kroz našu suradnju, a onda dar kršćanskoga života, također kroz našu suradnju. Oba su dara primljena kroz vjeru i pokajanje.

6:22 “vi izvodite svoju dobrobit, koja ishoduje u posvećenju, a posljedica, vječni život” Pojam “dobrobit”, doslovno “plod” korišten je u stihu 21 koji govori o posljedicama grijeha, ali u stihu 22 govori o posljedicama služenja Bogu. Trenutačna dobrobit je vjernikova Kristo-sličnost. Konačne dobrobiti su biti s Njim i kao On vječno (usp. I. Iv 3:2). Ako ne postoji trenutačni ishod (promijenjen život, usp. Jak 2) konačan ishod može s pravom biti upitan (vječni život, usp. Mt 7). “Nema ploda, nema korijenja!”

6:23 Ovo je sažetak čitavoga poglavlja. Pavao je obojio odabir u crno i bijelo. Odabir je naš – grijeh i smrt ili besplatna milost kroz Krista i vječni život. To je vrlo slično s “dva puta” SZ-ne mudrosne književnosti (Pnz 30:1.17; Ps 1; Izr 4; 10-19; Mt 7:13-14).

▣ **“plaća grijeha”** Grijeh je personificiran kao (1) vlasnik roba, (2) vojni general, ili (3) kralj koji plaća plaću (usp. 3:9; 5:21; 6:9.14.17).

▣ **“besplatni Božji dar je vječni život”** Ova riječ, prevedena kao “besplatni dar” (*charisma*) bila je iz korijena za milost (*charis*, usp. 3:24; 5:15.16.17; Ef 2:8-9). Vidi bilješku u 3:24.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Kako se dobra djela odnose prema spasenju (usp. Ef 2:8-9.10)?
2. Kako se neprekinuti grijeh u životu vjernika odnosi prema spasenju (usp. I. Iv 3:6.9)?
3. Uči li poglavlje “bezgrješnu savršenost”?
4. Kako se poglavlje 6 odnosi prema poglavljima 5 i 7?
5. Zašto je ovdje raspravljano o krštenju?
6. Zadržavaju li kršćani svoju staru narav? Zašto?
7. Što je pretpostavka glagolski prevladavajućega PREZENTA GLAGOLSKOG VREMENA u stihovima 1-14 i AORIST GLAGOLSKOG VREMENA u 15-23?

RIMLJANIMA 7

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA				
UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
analogija iz braka 7:1-6	osloboden od Zakona 7:1-6	analogija iz braka 7:1-3 7:4-6	slikoviti prikaz iz braka 7:1-6	kršćanin je slobodan od ropstva Zakonu 7:1-6
poteškoća s uvijek prisutnim grijehom 7:7-12	prednosti grijeha u Zakonu 7:7-12 Zakon ne može spasiti od grijeha 7:13-25	taj Zakon i grijeh 7:7-12 7:13 unutarnji sukob 7:14-20 7:21-25a 7:25b	Zakon i grijeh 7:7-11 7:12-13 sukob u čovjeku 7:14-20 7:21-25a 7:25b	djelovanje Zakona 7:7-8 7:9-11 7:12-13 unutrašnja borba 7:14-20 7:21-23 7:24-25a 7:25b

ČITANJE KRUG TRI (vidi str. viii)

SLIJEĐENJE IZVORNE PIŠČEVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

UVID U TEKST STIHOVA 1-6

- A. Poglavlje 7 mora biti tumačeno:
  1. u svjetlu poglavlja 6, posebno stihova 12-14 (također 3:20.21-31; 4:13-16; 5:20)
  2. ono također mora biti vezano na napetost u crkvi u Rimu između vjerujućih pogana i vjerujućih Židova, što je viđeno u 9-11

Točna narav poteškoće je nepoznata; to je moglo biti:

- a. legalizam temeljen na Mojsijevom Zakonu
  - b. judaistički naglasak prvo na Mojsija, onda Krista
  - c. nerazumijevanje kako se Evandjelje primjenjuje na Židove
  - d. nerazumijevanje međusobnoga odnosa Staroga i Novoga saveza
  - e. ljubomora vodstva vjerujućih Židova u crkvi koje je bilo nadomješteno vodstvom pogana tijekom carevog proglašenja, koji je prekinuo sve židovske obrede u Rimu. Moguće su ostali i mnogi vjerujući Židovi.
- B. Poslanica Rimljanima 7:1-6 nastavlja slikoviti jezik poglavlja 6 o odnosu kršćanina prema njegovu starome životu. Korištene metafore su:
1. smrt i oslobođanje od ropstva drugome gospodaru (poglavlje 6)
  2. smrt i oslobođanje od bračnih obveza (poglavlje 7).
- C. Poglavlja 6 i 7 književno su usporedna; poglavlje 6 bavi se odnosom vjernika prema “grijehu” a poglavlje 7 bavi se odnosom vjernika prema “zakonu”. Analogija smrti koja oslobađa roba (6:12-23) usporedna je sa smrću koja oslobađa od bračnih okova (7:1-6).

poglavlje 6	poglavlje 7
6:1: “griješ”	7:1: “zakon”
6:2: “umrijesmo grijehu”	7:4: “umrijesmo zakonu”
6:4: “da možemo hodati u novosti života”	7:6: “da možemo služiti u novosti duha”
6:7: “on tko je umro slobodan je od grijeha”	7:6: “bili smo oslobođeni od zakona umrijevši onome u čemu bijasmo držani”
6:18: “bivajući oslobođeni od grijeha”	7:3: “slobodni od zakona”

(uzeto iz *Commentary on Romans*, od Andersa Nygreana, preveo Carl C. Rasmussen, str. 268)

- D. Zakon sa svojim naredbama bio je smrtna kazna. Svi su ljudi osuđeni pod Zakonom (usp. Rim 6:14; 7:4; Gal 3:13; Ef 2:15; Kol 2:14). Mojsijev Zakon postao je prokletstvo!
- E. Postojale su četiri glavne teorije o tome kako tumačiti poglavlje 7:
1. Pavao govori o sebi (autobiografski)
  2. Pavao govori kao predstavnik svega čovječanstva (predstavnik, Chysostom)
  3. Pavao govori o Adamovom iskustvu (Theodore od Mopsuestia [poznat i kao Teodor iz Antiohije – op.prev.]
  4. Pavao govori o iskustvu Izraela.
- F. Na mnogo načina Poslanica Rimljanima 7 djeluje kao Postanak 3. Pokazuje neuspjeh [doslovno: silazni uspjeh – op.prev.] pobune čak onih koji su bili upoznati s Bogom. Spoznaja ne može osloboditi palo ljudstvo; samo Božja milost, samo novo srce, novi um, i novi duh mogu to učiniti (Novi savez, usp. Jer 31:31-34; Ez 36:26-27). Čak i onda, postoji borba koja neprestano traje (usp. 6:12.19; I. Kor 6:10-19; Ef 6:10-18)!

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 7:1-3

¹Ili ne znate li, braćo (jer govorim onima koji poznaju zakon), da zakon ima sudsku nadležnost nad osobom dok je ona živa? ²Jer udana žena vezana je zakonom uz svoga supruga dok je on živ; ali ako njen suprug umre, ona je oslobođena od zakona glede supruga. ³Tako dakle, ako je ona dok je njen suprug živ spojena s drugim čovjekom, bit će nazvana preljubicom; ali ako njen suprug umre, ona je slobodna od zakona, tako da nije više preljubnica iako je spojena s drugim čovjekom.

7:1 “(jer govorim onima koji poznaju zakon)” Ovo može upućivati na:

1. samo na vjerujuće Židove
2. sukob između vjerujućih Židova i pogana u crkvi u Rimu
3. zakon općenito kao onaj koji se odnosi na svo čovječanstvo (usp. 2:14-15)
4. nove vjernike pogane uključene u učenje o njihovoj novoj vjeri (katekizam, 6:17) iz SZ-nih Pisama.

▣ **“zakon”** Ovo je glavni oslonac poglavlja (usp. stihove 1.2.4.5.6, itd.). Doduše, Pavao koristi pojam u nekoliko različitih značenja (prirodni zakon; Mojsijev Zakon; društvena mjerila). Izgleda da je Pavlova rasprava bila izazvana sa 6:14. Njegovo predstavljanje usporedno je gradi poglavlja 6. Vidi Uvide u tekst, C. Mojsijev Zakon i njegov odnos prema Novome savezu u Kristu također je raspravljen u 3:21-31 i 4:13-16.

▣

NASB

“da zakon ima sudsku nadležnost nad osobom dok je ona živa”

NKJV

“da zakon ima vlast nad čovjekom tako dugo dok je živ”

NRSV

“da zakon veže osobu samo tijekom životnoga vijeka te osobe”

TEV

“Zakon vlada nad čovjekom samo tako dugo dok je živ”

NJB

“da zakon djeluje na osobu samo tijekom njegova životnog vijeka”

Ovo je doslovno “gospodari nad” (*kurieuō*, usp. 6:9.14). Mojsijev Zakon bio je oboje i veliki blagoslov (usp. Ps 19; 119), i strašno prokletstvo (usp. Gal 3:13; Ef 2:15; Kol 2:14). Fizičkom smrću, obveze prema Zakonu prestaju. Ovo je ista metafora korištena u poglavlju 6 glede vjernikove smrti grijehu.

7:2 “jer udana žena” Ovo je Pavlov glavni slikovit prikaz u stihovima 1-6. U poglavlju 6 on se hvata smrti kojom je obveza osobe kao roba završena. Ovdje, žarište je na braku i njegovim obvezama. Slikoviti je prikaz okrenut jer je suprug onaj koji je umro pa se tako udovica može preudati, i obzirom na Pavlovu analogiju, to je vjernik koji je umro i, prema tome, živ je Bogu.

▣ **“ona je oslobođena”** Ovo je isti GLAGOL kao u 6:6; on znači “učiniti neučinkovitim”, “napraviti beskorisnim”, ili “biti uklonjen/iskorijenjen”. U 6:6, to je bilo u AORIST PASIVU, ovdje je PERFEKT PASIV, u značenju “bila je i nastavlja biti oslobođenom”. Vidi Posebnu temu u 3:3.

7:3 “bit će nazvana preljubnicom” Ovaj se osvrt odnosi na židovski dokaz između rabinskih škola Shammaija i Hillela o Ponovljenome zakonu 24:1-4; posebice “neka pokvarenost”. Hillelova škola bila je liberalna skupina koja bi dozvolila rastavu braka zbog ikojeg razloga. Shammaiova škola bila je konzervativna skupina koja bi dozvolila rastavu braka samo zbog preljuba ili neke druge seksualne neprimjerenosti (usp. Mt 5:32; 19:9).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 7:4-6

⁴Prema tome, braćo moja, vi ste također umrli Zakonu kroz Kristovo tijelo, tako da se možete pridružiti drugima, k Njemu koji bi podignut od mrtvih, tako da možemo roditi plod za Boga. ⁵Jer dok bijasmo u tijelu, grješne požude, koje bijahu potaknute Zakonom, bijahu na djelu u udovima vašega tijela da rode plod za smrt. ⁶Ali sad oslobođeni smo od Zakona, umrijevši onome čime smo bili vezani, tako da služimo u novosti Duha a ne u starosti slova.

7:4 “vi ste također umrli” Ovo je glavni oslonac ovoga odlomka (i poglavlja 6). Povezan je s analogijom u poglavlju 6 o umiranju kršćana grijehu jer su oni “su-pokopani” (6:4) i “su-razapeti” (6:6) s Kristom (usp. II. Kor 5:14-15; Gal 2:20). Vjernici su nova stvorenja u Kristu (vidi punu bilješku u 6:4), u ovome novom dobu Duha (usp. II. Kor 5:17). Krštenje je označilo granicu između staroga doba, staroga čovjeka, i novoga doba, novoga čovjeka.

▣ **“kroz Kristovo tijelo”** Ovo ne upućuje na teološku zamisao Crkve kao Kristova Tijela (usp. I. Kor 12:12.27), nego na Kristovo fizičko tijelo kao u 6:3-11 gdje, kad je Krist umro, vjernici su, poistovjećivanjem putem krštenja, umrli s Njim. Njegova je smrt bila njihova smrt (usp. II. Kor 5:14-15; Gal 2:20). Njegov uskrslji život oslobodio ih je za služenje Bogu i drugima.

▣ **“tako da možemo roditi plod za Boga”** Ovo je također usporedno s poglavljem 6, posebice 6:22. Sad su vjernici slobodni kroz Krista za vezanje samih sebe s Kristom. To je analogija braka koji ne prestaje. Kao što je Krist umro za vjernike, oni sad moraju umrijeti grijehu (II. Kor 5:13-14; Gal 2:20). Kao što je Krist bio podignut, oni su, isto tako, sada podignuti za novi duhovni život služenja Bogu (usp. Rim 6:22; Ef 2:5-6) i jedan drugome (usp. I. Iv 3:16).

7:5

NASB

“Jer dok bijasmo u tijelu”

NKJV

“Jer kad bijasmo u tijelu”

NRSV

“Dok smo živjeli u tijelu”

TEV

“Jer kad živjesmo prema našoj ljudskoj naravi”

NJB

“Prije našega obraćenja”

Ovaj je stih oprečje stihu 4. Stih 4 u odnosu je s iskustvom vjernika, kao što je stih 6. Stih 5 opisao je “plod” života bez Božje sile (Gal 5:18-24). Zakon pokazuje vjernicima njihov grijeh (stihovi 7-9; Gal 3:23-25), ali ne može im dati snagu za nadvadati ga.

U okviru ovaj izričaj upućuje na vjernikovu palu, grješnu narav naslijeđenu od Adama (usp. 6:19). Pavao koristi ovaj pojam *sarx* na dva različita načina (1) narav grijeha (stari čovjek) i (2) fizičko tijelo (usp. 1:3; 4:1; 9:3.5). Ovdje je negativno, ali zabilježite Rimljanima 1:3; 4:1; 9:3.5; Galaćanima 2:20. Meso/tijelo (*sarx/soma*) nije zlo u sebi i samo po sebi, ali ono, kao i um (*nous*), jeste bojno polje, mjesto obračuna između zlih sila ovoga doba i Svetoga Duha. Pavao upotrebljava ovaj pojam tako da bude na neki način dosljedan Septuaginti, ne grčkoj književnosti. Vidi Posebnu temu: Tijelo (*sarx*) u 1:3.

▣ **“koje bijahu potaknute Zakonom”** Ovaj vid pobunjene ljudske naravi, koja se odaziva nasilno na ikoje ograničenje, jasno je vidljiv u Postanku 3 i u svim ljudima. Zakon je postavio granice (usp. stihove 7-8). Ove su granice bile za zaštitu čovječanstva, ali ljudi su ih vidjeli kao okove i ograničenja. Grješni, neovisan duh bio je potaknut/pobuđen Božjim Zakonom. Poteškoća nisu bila ograničenja (zakon, usp. stihove 12-13), nego ljudska samostalnost i samovolja.

▣ **“da rode plod za smrt”** Kakva jaka suprotnost između:

1. stiha 4 – roditi plod za Boga
2. stiha 5 – roditi plod za smrt.

Vjernici su umrli smrti, grijehu, i Zakonu te sad žive kako bi rodili plod za Kraljevstvo! Pavao boji crno i bijelo (ili bolje paradoksalni razredi/skupine, vidi bilješku u 8:2). Osoba je jedno od dvije skupine – Adam ili Isus (usp. 5:12-21). Oni u Kristu su slobodni, nevezani, i novi (usp. Gal 2:19-20)! Hodajte u njoj! Uživajte u njoj!

7:6 **“Ali sad”** Newman i Nida, u *A Translator's Handbook on Paul's Letter to the Romans*, ima zanimljiv osvrt:

“Važno je zabilježiti usporednice između stihova 5 i 6, i istovremeno njihovu vezu s onim što slijedi. Stih 5 opisuje predkršćansko iskustvo, i ima usporednicu u 7:7-25; stih 6 opisuje sadašnji život vjere pod vodstvom Božjega Duha, i ima svoju usporednicu u 8:1-11” (str. 130).

▣ **“oslobođeni smo”** Ovo je AORIST PASIVNOGA INDIKATIVA. To je oprečje s IMPERFEKTOM SREDNJEGA INDIKATIVA stiha 5. Vjernici su neprekidno držani grijehom kao što je otkriveno u Zakonu, ali sad su oslobođeni Duhom kroz dobre vijesti Evanđelja. Ova je ista riječ korištena u stihu 2 za ženu čiji je suprug umro.

▣ **“umrijevši onome čime smo bili vezani”** Ovo je AORIST AKTIVNOGA PARTICIPA slijeđen IMPERFEKTOM PASIVNOGA INDIKATIVA. Bog je oslobodio vjernike kroz Kristovu smrt od:

1. prokletstva SZ-a
2. njihovih unutrašnjih grješnih ja.

Oni su neprekidno bili vezani svojom pobunom protiv Božje objavljene volje, palom naravi, osobnim grijehom, i nadnaravnom kušnjom (usp. Ef 2:2-3)!

▣ **“novosti ... starosti”** Ovaj novi duhovni način izgleda upućuje na Novi savez (usp. Jer 31:31-34; Ez 36:22-32). Grčki pojam “novo” (*kainos - kainotēs*) korišten je od Pavla o:

1. novosti života, Rimljanima 6:4 (vidi punu bilješku u 6:4)
2. novosti Duha, Rimljanima 7:6

3. Novome savezu, I. Korinćanima 11:2; II. Korinćanima 3:6
4. novome stvorenju, II. Korinćanima 5:17; Galaćanima 6:15
5. novome čovjeku, Efežanima 2:15; 4:24.

Pojam “staro” odnosi se na Mojsijev Zakon i znači “potpuno istrošen”. Pavao suprotstavlja Stari savez i Novi savez, kao što čini autor Poslanice Hebrejima (usp. 8:7 i 13).

NASB, NKJV

“tako da služimo u novosti Duha”

NRSV

“tako da smo robovi ne pod starim pisanim kôdom nego u novome životu Duha”

TEV

“nego u novome načinu Duha”

NJB

“slobodni služiti u novome duhovnom načinu”

Ovo je doslovno “u novosti duha”. Neizvjesno je je li ovo upućivalo na obnovljeni ljudski duh ili na Svetoga Duha. Većina engleskih prijevoda ispisuje veliko slovo, što podrazumijeva Svetoga Duha, dvoznačno spomenutog prvi puta u Poslanici Rimljanima 8 (15 puta). Pojam “duh” može upućivati na ljudski duh obnovljen i učinjen snažnim Evanđeljem i Duhom u Rimljanima 1:4.9; 2:29; 7:6; 8:15; 11:8; 12:11; I. Korinćanima 2:11; 4:21; 5:3.4.5; 7:34; 14:15.16.32; 16:18.

U Pavlovim pisanjima “tijelo” i “duh” često su suprotstavljeni kao dva različita načina mišljenja i življenja (usp. 7:14; 8:4; Gal 3:3; 5:16.17.25; 6:8). Fizički život bez Boga je “tijelo” (vidi Posebnu temu u 1:3), ali život s Bogom je “duh” ili “Duh”. Obitavajući Sveti Duh (usp. 8:9.11) preoblikuje vjernika u novo stvorenje u Kristu (položajno i iskustveno).

UVIDI U TEKST POSLANICE RIMLJANIMA 7:7-25

- A. Rimljanima 7:7-25 izražava ljudsku stvarnost. Sva ljudska bića, i spašeni i izgubljeni, iskusili su napetost dobra i zla u svome svijetu te u svojim vlastitim srcima i umovima. Hermeneutičko pitanje je: “Kako je Pavao namjeravao učiniti ovaj odlomak razumljivim?” Okvirno mora biti povezan s poglavljima 1:18 – 6:23 i 8:1-39. Neki ga vide kao usredotočavanje na sva ljudska bića i, sukladno tome, Pavlovo osobno iskustvo vide kao obrazac. Ovo je tumačenje bilo nazvano “autobiografska teorija”.

Pavao koristi “ja” u ne-osobnome smislu u I. Korinćanima 13:1-3. Ova uporaba ne-osobnoga “ja” može također biti potkrijepljena od židovskih rabina. Ako je ovo istinito ovdje, ovaj bi odlomak mogao upućivati na promjenu čovječanstva od nedužnog kroz obraćenje do spašenog (poglavlje 8) “teorija predstavnika” (tj. *Jerome Biblical Commentary*, str. 312).

Međutim, drugi su ove stihove vidjeli kao stihove povezane sa strašnom neprekidnom borbom vjernika s palom ljudskom naravi (tj. Augustin, Toma Akvinski, Martin Luther, John Calvin, Karl Barth). Jadikovka stiha 24 koja para srce izražava ovu unutrašnju napetost. AORIST i IMPERFEKT GLAGOLSKA VREMENA prevladavaju u stihovima 7-13, dok PREZENT i PERFEKT GLAGOLSKA VREMENA prevladavaju u stihovima 14-25. Ovo izgleda pridodaje vjerovati kako se radi o “autobiografskoj teoriji” jer Pavao opisuje svoje osobno iskustvo od nedužnog, do obraćenja, do opravdanja i napetosti – put ispunjen napredujućim posvećenjem (usp. *autos egō*, “Moj ja”, usp. stih 25).

Možda je moguće da su oba gledišta točna. U stihovima 7-13 i 25b Pavao govori autobiografski, dok u stihovima 14-25a, govori o njegovu iskustvu unutarnje borbe s grijehom, kao predstavnik svega iskupljenog čovječanstva. Međutim, mora biti zapamćeno da ovaj čitav odlomak također mora biti viđen kao protivnik Pavlovoj pozadini predanoga židovskog pobožnjaka prije obnove. Pavlovo iskustvo bilo je isključivo njegovo.

- B. Zakon je dobar. On je od Boga. On služi, i nastavlja služiti, Božanskoj svrsi (usp. 7:7. 12.14. 22. 25; Mt 5:17-19). On ne može donijeti mir ili spasenje (usp. Gal 3). James Stewart u svojoj knjizi *A Man in Christ*, pokazuje Pavlovo paradoksalno razmišljanje i pisanje:

“Prirodno biste očekivali čovjeka koji je postavio sâm sebe kako bi izgradio sustav razmišljanja i doktrine da što je više moguće strogo učvrsti značenje pojmova koje je upotrebljavao. Očekivali biste ga da cilja na točan način izražavanja svojih vodećih zamisli. Zahtijevali biste da bi riječ, jednom korištena od vašeg pisca u određenome smislu morala imati taj smisao naskroz. Ali tražiti ovo od Pavla je razočaravajuće. Većina njegovih načina izražavanja je točna, ne kruta... ‘Zakon je svet’, piše, ‘ja uživam u zakonu Božjem nakon unutarnjeg čovjeka’

(usp. Rim 7:12-13) ali jasniji je drugi vid *nomos(a)* koji ga je natjerao drugdje reći: ‘Krist nas je iskupio od prokletstva zakona (usp. Gal 3:13)’ (str. 26).

C. Tekstualni dokaz bavi se pitanjem: “Upućuje li Pavao na spašenu ili nespašenu osobu u stihovima 14-25?” kako slijedi:

1. na nespašenu osobu
  - a. ovo je bilo jezično tumačenje očeva rane grčke crkve
  - b. sljedeći izričaji podupiru ovo gledište:
    - (1) “ja sam tjelesan”, stih 14
    - (2) “prodan u ropstvo grijeha”, stih 14
    - (3) “ništa dobro ne stanuje u meni”, stih 18
    - (4) “čini me zarobljenikom zakona grijeha koji je u mojim udovima”, stih 23
    - (5) “jadan sam ti ja čovjek! Tko će me osloboditi od ovoga smrtonosnog tijela?”, stih 24
  - c. izravan okvir poglavlja 6 je taj da smo slobodni od vlasti grijeha. Okvir poglavlja 8 započinje s “Tako dakle”
  - d. nepostojanje ikakve upute na Duha ili Krista sve do završetka ovoga okvira (stih 25)
2. na spašenu osobu
  - a. ovo je bilo tumačenje Augustina, Calvina, i reformirane predaje
  - b. sljedeći izričaji podupiru ovo gledište:
    - (1) “znamo da je Zakon duhovan”, stih 14
    - (2) “slažem se sa Zakonom, priznajući da je (Zakon) dobar”, stih 16
    - (3) “dobro koje želim, ne činim...”, stih 19
    - (4) “ja se s radošću slažem s Božjim zakonom u unutarnjem čovjeku”, stih 22
  - c. širi okvir Poslanice Rimljanima smješta poglavlje 7 u dio bavljenja s posvećenjem
  - d. očita promjena glagolskih vremena od IMPERFEKTA i AORISTA u stihovima 7-13 do dosljedne uporabe PREZENTA glagolskog vremena u stihovima 14-24 podrazumijeva razliku i novi dio Pavlova života (tj. obraćenje).

D. Što vjernik više teži prema Kristo-sličnosti, to više on/ona iskusi svoju vlastitu grješnost. Taj paradoks dobro odgovara ovome okviru i Pavlovoj osobnosti (i, ustvari, većini vjernika; za oprečno gledište vidi Gordon Fee, *Paul, The Spirit, and the People of God*).

Redci iz luteranske himne od Henryja Twellsa:

“I nitko, o Gospode, nema savršen odmor,
Jer nitko nije posve slobodan od grijeha;
I oni koji klonu služiti će Bogu najbolje
Najsvjesniji unutrašnjeg zla.”

Mislim da se Pavao borio s farizejskom prošlošću koja je dala građu njegovome prikazu “Zakona” i “grijeha/smrti”. Doduše, i ja sam pritisnut nakon spasenja vlastitom borbom s kušnjom i grijehom. To je zasigurno obojilo moje tumačenje. Mislim da Gordon Fee, u *Paul, the Spirit, and the People of God*, prikazuje drugo vrijedno kršćansko iskustvo i točku gledišta. Ono što znam je da je, napetost ili sukob između:

1. starog doba – novog doba
2. starog čovjeka – novog čovjeka
3. zakona – duha

bilo dovršeno u Kristu! Pobjeda je naša. Nikad se nemojte usredotočiti na poglavlje 7 bez da promotrite poglavlja 6 i 8. Pobjeda je naša u Njemu!

E. *Sun* (PRIJEDLOG u 8:32) složenice u Rimljanima 8:

1. stih 16 – *sun* + svjedok/svjedočanstvo
2. stih 17 – *sun* + nasljednik (baštinik)
3. stih 17 – *sun* + patnja (trpljenje)

4. stih 17 – *sun* + proslavljenje
5. stih 22 – *sun* + jecaj (uzdah)
6. stih 22 – *sun* + porođajni bolovi
7. stih 26 – *sun* + hvata se
8. stih 28 – *sun* + raditi s/surađivati
9. stih 29 – *sun* + u suglasju

Ove složenice označavaju “spojiti sudjelovanje s(a)” ili “surađivati s(a)”.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 7:7-12

⁷Onda što ćemo reći? Je li Zakon grijeh? Daleko od toga! Nego suprotno, ne bih došao do spoznaje grijeha osim kroz Zakon; jer ne bih upoznao požudu ako Zakon nije rekao: “NE POŽELI.” ⁸Ali grijeh, uzevši prigodu kroz zapovijed, proizveo je u meni požudu svake vrste; jer bez Zakona grijeh je nemoćan. ⁹Ja sam nekoć bio živ bez Zakona; ali kad dođe zapovijed, grijeh postade živ i ja umrih; ¹⁰a ova zapovijed, koja me vodila u život, dokazala je da me vodi u smrt; ¹¹jer grijeh, uzevši prigodu kroz zapovijed, prevari me i kroz njega ubi. ¹²Tako dakle, Zakon je svet, i zapovijed je sveta i pravedna i dobra.

7:7 “Onda što ćemo reći” Pavao se vraća svojoj uporabi oštre kritike (usp. 6:1.15; 7:1.13).

▣ “Je li Zakon grijeh” Jedan od paradoksa otkrivenja je taj da Bog koristi svetost i dobrotu Zakona kao zrcalo da otkrije grijeh, kao i da dovede palo čovječanstvo na mjesto pokajanja i vjere (usp. stihove 12-13; Gal 3). Također je iznenađujuće da Zakon nastavlja djelovati u posvećenju ali ne u opravdanju (vidi Posebnu temu: Pavlova viđenja Mojsijeva Zakona u 13:9).

▣ “Daleko od toga” Pavlovo svojstveno odbijanje krive tvrdnje (usp. stih 13; 3:4.6.31; 6:2.15; 9:14; 11:1.11; Gal 2:17; 3:21).

▣ “Nego suprotno” Pavlov književni način u Rimljanima koristi jake suprotnosti kako bi dokazao svoje (usp. 3:4.6.31; 6:2.15; 7:13; 9:14; 11:1.11).

▣ “ja” Obilježite u vašoj Bibliji koliko se puta pojavljuju osobne zamjenice “ja”, “moj”, ili “mene” u okviru stihova 7-25. To će vas zapanjiti. Pojavljuju se više od četrdeset puta.

▣ “ne bih došao do spoznaje grijeha osim kroz Zakon” Ovo je jedan od ključnih odlomaka koji otkriva zamisao djelovanja Mojsijeva Zakona kao zrcala da otkrije osobni grijeh (usp. 3:20; 4:65; 5:20; Gal 3:14-29, posebno stih 24). Prekršiti Zakon jednom značilo je prekršiti Savez i, vezano na to, snositi posljedice (usp. stih 10 i Jak 2:10)!

▣ “osim kroz Zakon” Ovo je DRUGI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE nazvane “oprečno činjenici”. Pavao je bio proglašen krivim zbog grijeha. To je jedini primjer ove gramatičke posebnosti u Poslanici Rimljanima. On je koristi u Galaćanima 1:10; 3:21, kao i u I. Korinćanima 2:8; 5:10; 11:31; i II. Korinćanima 12:11.

▣ “NE POŽELI” Ovo je navod posljednje zapovijedi od Deset zapovijedi (usp. Izl 20:17; Pnz 5:21). Ova posljednja zapovijed usredotočuje se na primjeren stav, koji je stvarno srž svih njih (usp. Mt 5-7). Zakon je često bio određen kao “zapovijed” (usp. stihove 8.9.11.12.13).

Pojam “žudjeti (za nečim)” znači “potaknuti/navaliti na što” ili “snažno čeznuti”. Bog je ljudima (izgubljenima i spašenima) dao mnogo dobroga kroz Stvorenje, ali ljudi su skloni uzeti Božje darove izvan Bogom-danih granica. “Više-i-više za mene pod ikoju cijenu” postaje njihovo geslo! Moje ja je strašan nasilnik! Vidi Posebnu temu: Bilješke o Knjizi Izlaska 20:17 u 13:8-9.

7:8

NASB, NKJV
NRSV
TEV
NJB

“uzevši prigodu”
“koristeći prigodu”
“našavši svoju priliku”
“uzevši prednost (od)”

Ovo je bio vojni pojam korišten za mostobran ili glavni stožer (usp. stihove 8 i 11). U ovome je okviru personaliziran (usp. stihove 9.11). Grijeh je bio označen kao vojno djelovanje (usp. stih 11) vođeno vojnim vođama (usp. stihove 11 i 17; 6:12, 14.16).

▣ **“jer bez Zakona grijeh je nemoćan”** Grijeh je pobuna protiv Božje volje (usp. Rim 4:15; 5:13; I. Kor 15:56). U ovome izričaju nema GLAGOLA; jedan mora biti dodan. Ako netko doda PREZENT GLAGOLSKO VRIJEME, to podrazumijeva da je to opće načelo. Ako netko doda AORIST GLAGOLSKO VRIJEME, on izričito upućuje na Pavlov život.

7:9 “Ja sam nekoć bio živ” Ovo može upućivati na Pavla kao (1) dijete u dobu nevinosti (tj. prije *Bar Micve - Bar Mitzvah*) ili (2) predanoga farizeja prije negoli je istina Evandjelja prodrila u njegovo srce (usp. Djela 23:1; Fil 3:6; II. Tim 1:3). Prvo predstavlja “autobiografsku teoriju” tumačenja poglavlja 7 a drugo “teoriju predstavnika” tumačenja poglavlja 7.

▣ **“kad dođe zapovijed, grijeh postade živ i ja umrieh”** Pobunjenički duh čovječanstva postao je djelotvoran zabranama. Onaj dio Božjega Zakona “ne učini” okida na-sebe-usmjeren ponos paloga čovječanstva (usp. Post 2:16-17; 3:1-6). Zabilježite kako grijeh nastavlja biti personificiran, kao u 5:21 i 7:8.11.17.20.

7:10 “zapovijed, koja me vodila u život, dokazala je da me vodi u smrt” Ovo je vjerojatno upućivanje na obećanje Levitskoga zakonika 18:5; Ponovljenoga zakona 4:1; ili moguće Poslanice Rimljanima 2:13. Zakon je obećao ono što ne može ispuniti, ne zato jer je bio grješan, nego zato jer je čovječanstvo slabo i pobunjeničko. Zakon je postao smrtna osuda (usp. Gal 3:13; Ef 2:15; Kol 2:14).

7:11 “prevari me i kroz njega ubi” Ova su oba GLAGOLA AORIST AKTIVNOGA INDIKATIVA. Ovaj pojam, “prevari”, korišten je u Septuaginti (LXX) za zmiju koja je prevarila Evu u Postanku 3:13. Pavao taj GLAGOL koristi nekoliko puta (usp. Rim 16:18; I. Kor 3:18; II. Kor 11:3; II. Sol 2:3; I. Tim 2:14). Adamova i Evina poteškoća bila je i žudnja (usp. II. Kor 11:3; I. Tim 2:14). Adam i Eva umrli su duhovno zbog neposlušnosti Božjoj zapovijedi (sad otkrivene u Zakonu, usp. I. Kor 15:56), i tako je i Pavao i tako će svi ljudi (1:18-3:20).

7:12 Ovo je Pavlova potvrda dobrostivosti Zakona. On nije poteškoća. Međutim Pavlova usporedna građa, koristeći “grijeh” u poglavlju 6 i “zakon” u poglavlju 7, morala je uznemiriti legalističke židovske vjernike (slabe iz 14:1 – 15:13) u crkvi u Rimu.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 7:13

¹³Prema tome je li ono što je dobro postalo *uzrokom* smrti za mene? Daleko od toga! Radije to je bio grijeh, kako bi moglo biti pokazano da je grijeh djelovao na moju smrt kroz ono što je dobro, tako da kroz zapovijed grijeh može postati krajnje grješan.

7:13

NASB “grijeh, kako bi moglo biti pokazano da je grijeh. . . grijeh može postati krajnje grješan”
NKJV “grijeh, kako bi se mogao pojaviti grijeh. . . mogao postati neizmjerljivo grješan”
NRSV “da grijeh može biti pokazan da je grijeh. . . grješan izvan svake mjere”
TEV “zato da njegova prava narav kao grijeha može biti otkrivena”
NJB “grijeh, da pokaže sâm sebe u svojim pravim bojama. . . bi sposoban provesti svo svoje grješno pravo”

Zla narav grijeha jasno je vidljiva u činjenici da on uzima nešto što je dobro, bezopasno, i pobožno kao što je Mojsijev

Zakon (usp. Ps 19; 119) i okrene ga u oruđe osude i smrti (usp. Ef 2:15; Kol 2:14). Palo čovječanstvo uzelo je svaki dobar dar kojeg je Bog dao izvan njegovih Bogom-danih granica!

Zabilježite dvije *hina* (svrha) kratke rečenice prevedene “zato da” i “tako da”. PRIJEDLOZI objašnjavaju autorovu nakanu!

▣ **“krajnje grješan”** Vidi Posebnu temu: Pavlova uporaba “*hupe*” složenica u 1:30. Grijeh je personificiran kako bi pokazao osobnu narav zla. Vidi Posebnu temu: Osobno zlo u 16:20.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 7:14-20

¹⁴Jer znamo da je Zakon duhovan, ali ja sam tjelesan, rođen u ropstvo grijeha. ¹⁵Jer ono što činim, ne razumijem; jer ne provodim ono što *bih* želio činiti, nego činim one stvari koje mrzim. ¹⁶Jer ako činim one stvari što ne želim činiti, slažem se sa Zakonom, priznajući da je Zakon dobar. ¹⁷Tako sad, nisam više ja onaj koji to čini, nego grijeh koji stanuje u meni. ¹⁸Jer znam da ništa dobro ne stanuje u meni, to jest, u mom tijelu; jer voljnost je prisutna u meni, ali činiti dobro nije. ¹⁹Jer dobro koje želim, ne činim, nego provodim ono zlo koje ne želim činiti. ²⁰Ali ako činim one stvari koje ne želim činiti, nisam više ja onaj koji čini to, nego grijeh koji stanuje u meni.

7:14 “Zakon (je) duhovan” Božji Zakon je dobar. On nije poteškoća (usp. stihove 12 i 16b).

▣ **“ja sam tjelesan”** Ovaj je pojam korišten od Pavla u (1) neutralnome smislu u značenju fizičkoga tijela (usp. 1:3; 2:28; 4:1; 9:3.5); i (2) negativnome smislu u značenju naravi paloga čovječanstva u Adamu (usp. stih 5). Neizvjesno je na što se ovdje upućuje.

▣ **“prodan u ropstvo grijeha”** Ovo je PERFEKT PASIVNOGA PARTICIPA što znači: “Bio sam i nastavljam biti rođen u ropstvo grijeha.” Grijeh je opet personificiran, ovdje kao vlasnik roba. Posrednik PASIVNOGA STANJA je neizvjestan. Može upućivati na Sotonu, grijeh, Pavla, ili Boga.

U SZ-u glavni pojam za Božje privlačenje čovječanstva natrag k Sebi bio je “otkupljenje” ili “iskupljenje” (i njihove istoznačnice). Izvorno to znači “kupiti natrag” (i njegove istoznačnice. Vidi Posebnu temu u 3:24). Oprečna zamisao je izričaj korišten ovdje: “prodan u ruke (nekoga)...” (usp. Suci 4:2; 10:7; I. Sam 12:9).

7:15-24 Dijete Božje ima “Božansku narav” (usp. II. Pt 1:4), ali i palu narav (usp. Gal 5:17). Moguće, grijeh je učinjen neučinkovitim (usp. Rim 6:6), ali ljudsko iskustvo slijedi poglavlje 7. Židovi kažu da je u svakome čovječjem srcu crni i bijeli pas. Onaj kojeg hrani najviše jeste onaj koji postaje najvećim.

Kad čitam ovaj odlomak iskustveno osjećam Pavlovu bol kad opisuje dnevni sukob naše dvije naravi. Vjernici su oslobođeni svoje pale naravi, ali, Bog nam pomogao, mi nastavljam popuštati njenom mamljenju. Često je iznenađujuće istinito da žestok duhovni rat započinje nakon spasenja. Zrelost je napetost – ispunjena dnevnim zajedništvom s Trojedinim Bogom i dnevnim sukobom sa zlom (usp. 8:12-25.26; Gal 5:16-18; Ef 6:10-18; Kol 3:5-10; vidi J. D. G. Dunn, *Jesus and the Spirit*).

7:16.20 “ako” Ovo su oba TREĆI RAZRED KONDICIONALNIH REČENICA, viđeni kao istiniti s autorove točke gledišta ili za njegove književne svrhe.

7:18 “znam da ništa dobro ne stanuje u meni, to jest, u mom tijelu” Pavao ne tvrdi da je fizičko tijelo zlo, nego da je ono bilo bojno polje između pale naravi i Božjega Duha. Grci su držali da je tijelo, sa svom tvari/materijom, bilo zlo. Ovo se razvilo u dualističku herezu gnosticizma (usp. Ef, Kol i I. Iv). Grci su stremili kriviti “fizičko” za duhovne poteškoće. Pavao ne gleda duhovni sukob u ovim pojmovima. On je personificirao grijeh i koristio pobunu čovječanstva protiv Božjega Zakona kao prigodu za najezdu zla ljudske naravi. Pojam “tijelo” u Pavlovim pisanjima može značiti (1) fizičko tijelo koje je moralno neutralno (usp. 1:3; 2:28; 4:1; 9:3.5) i (2) palu grješnu narav naslijeđenu od Adama (usp. stih 5). Vidi Posebnu temu: Tijelo (*sarx*) u 1:3.

7:20 “grijeh koji stanuje u meni” Zanimljivo je da Poslanica Rimljanima tako jasno pokazuje ljudski grijeh, ali nema spominjanja Sotone sve do 16:20. Ljudi ne mogu kriviti Sotonu za poteškoću svoga grijeha. Imamo odabir. Grijeh je personificiran kao kralj, nasilnik, vlasnik roba. On nas iskušava i mami k neovisnosti od Boga, k samopotvrđi pod ikoju cijenu koštanja. Pavlova personifikacija grijeha povezana je s ljudskim odabirom prikazanim u Postanku 4:7.

Pavao koristi pojam “stanuje” nekoliko puta u ovome poglavlju (usp. stih 17.18.20). Grješna narav nije uništena ili uklonjena pri spasenju, ali učinjena je moguće neučinkovitim. Njen neprekidni nedostatak sile ovisi o našoj suradnji s obitavajućim Duhom (usp. 8:9.11). Bog je osigurao za vjernike sve potrebno kako bi se spriječilo personificirano (književno) i osobno (Sotona i demoni) zlo. To je prisutnost i sila Svetoga Duha. Kao što smo prihvatili Božji besplatni dar spasenja, isto tako, moramo prihvatiti Božji dar učinkovitog odvratanja Svetoga Duha. Spasenje i život kršćanina je dnevni tijek koji počinje i završava s dnevnim odlukama vjernika. Bog je osigurao sve što trebamo: Duha (Rim 8), duhovnu zaštitu (Ef 6:11), otkrivenje (Ef 6:17), i molitvu (Ef 6:18).

Borba je žestoka (Rim 7), ali borba je pobijedila (Rim 8).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 7:21-25

²¹Nalazim dakle načelo prisutno u meni da mi se nameće zlo, kad želim činiti dobro. ²²Jer ja se s radošću slažem s Božjim zakonom u unutarnjem čovjeku, ²³ali vidim drukčiji zakon u udovima moga tijela, koji pokreće rat protiv zakona moga uma i čini me zarobljenikom zakona grijeha koji je u mojim udovima. ²⁴Jadan sam ti ja čovjek! Tko će me osloboditi od ovoga smrtonosnog tijela? ²⁵Hvala neka je Bogu po Isusu Kristu našem Gospodinu! Tako dakle, u jednu ruku ja sâm sa svojim umom služim zakonu Božjem, ali u drugu, svojim tijelom zakonu grijeha.

7:22 “Božjim zakonom” Za Židove ovo upućuje na Mojsijev Zakon. Za ne-Židova ovo je upućivalo na:

1. svjedočanstvo prirode (usp. Rim 1:19-20; Ps 19:1-6)
2. unutarnju-moralnu savjest (usp. Rim 2:14-15)
3. društvena mjerila ili pravila ponašanja.

NASB

“u unutarnjem čovjeku”

NKJV

“prema unutarnjem čovjeku”

NRSV, NJB

“u mome najdubljem ja”

TEV

“mojim unutarnjim bićem”

Pavao suprotstavlja vanjskoga čovjeka (fizičkoga) s unutarnjim čovjekom (duhovnim) u II. Korinćanima 4:16. U ovome okviru izričaj upućuje na onaj Pavlov dio ili spašeno ljudstvo koje potvrđuje Božju volju i zakon:

1. “Zakon je duhovan”, 7:14
2. “ono što bih želio činiti”, 7:15
3. “slažem se sa Zakonom, priznajući da je Zakon dobar”, 7:16
4. “voljnost je prisutna u meni”, 7:18
5. “dobro koje želim”, 7:19
6. “provodim ono zlo koje ne želim činiti”, 7:19
7. “činim one stvari koje ne želim činiti”, 7:20
8. “onaj koji želi činiti dobro”, 7:21
9. “ja se s radošću slažem s Božjim zakonom”, 7:22
10. “zakona moga uma”, 7:23
11. “ja sâm sa svojim umom služim zakonu Božjem”, 7:25.

Poglavlje 7 pokazuje da spoznaja Boga i Njegove riječi nije dovoljno. Vjernici trebaju Duha (poglavlje 8)!

7:23 Postoji stvarno oprečje između 6:2; 8:2 i 7:23. Ovaj stih jasno pokazuje Pavlovu uporabu zakona (*nomos*) kako bi uputio na (1) zakon grijeha (usp. stihove 21.25) i (2) Božji zakon (usp. stihove 22. 25). Prije u stihovima 4.5.6.7.9 i 12 Pavao je koristio pojam za SZ. Pavao nije bio sustavni teolog. On se borio sa zamisli “zakona”. U jednome smislu on je bio Božje otkrivenje, predivan dar čovječanstvu, ipak u drugome bio je onaj koji određuje grijeh i jasno postavlja granice koje je palo čovječanstvo nesposobno održati. Ove granice nisu bile samo SZ-no otkrivenje (usp. Ps 19:7-14; 119), nego sve moralne smjernice: prirodna objava (usp. Ps 19:1-6; Rim 1:18-3:31) ili društvena pravila ponašanja i mjerila. Ljudi su pobunjenici koji žele biti u potpunome nadzoru svojih vlastitih života!

7:24 Može li ovo biti izjava spašene osobe? Neki kažu ne i, stoga, ovo poglavlje upućuje na moralne, religiozne ali neiskupljene osobe. Drugi kažu da, pa to upućuje na napetost Evanđelja, “gotovo ali ipak ne još” u životima vjernika. Eshatološko ispunjenje nije ipak još očitovano. Zreli vjernik osjeća ovaj jaz izraziti.

NASB

“ovoga smrtonosnog tijela”

NKJV, NRSV

“smrti ovoga tijela”

TEV

“ovoga tijela koje me vodi smrti”

NJB

“ovoga tijela osuđenog da umre”

Fizičko tijelo i um nisu zli u sebi i sami po sebi. Oni su bili stvoreni od Boga za život na ovoj planeti i zajedništvo s Njim. Oni su bili stvoreni “veoma dobro” (usp. Post 1:31). Ali, Postanak 3 promijenio je čovječanstvo i planetu. Ovo nije svijet kakav je Bog namjeravao da bude i mi nismo ljudi kakvima je Bog namjeravao da budemo. Grijeh je temeljito povrijedio Stvorenje. Grijeh je uzeo ono što je bilo dobro i to okrenuo u zlo usmjereno samo na sebe. Tijelo i um postaju bojno polje kušnje i grijeha. Pavao izrazito osjeća bitku! On čezne za novim dobom, novim tijelom, zajedništvom s Bogom (usp. 8:23).

7:25 Ovo je sažetak i prijelaz na viši stupanj Poslanice Rimljanima 8. Međutim, čak i u poglavlju 8 viđena je ova ista napetost u stihovima 5-11.

Pitanje za tumače okreće se oko toga o kome Pavao govori?:

1. o sebi i svojim iskustvima unutar judaizma
2. o svim kršćanima
3. o Adamu kao primjeru ljudskih bića
4. o Izraelu i njegovu poznavanju Zakona, ali neuspjehu u pokornosti njemu.

Osobno, ja spajam #1 (stihovi 7-13.25b) i #2 (stihovi 14-25a). Vidi Uvid u tekst Poslanice Rimljanima 7:7-25. Bol i agonija poglavlja 7 poklapa se i nadmašuje veličanstvo poglavlja 8!

▣ **“Hvala neka je Bogu”** Vidi sljedeću Posebnu temu.

POSEBNA TEMA: PAVLOVO SLAVLJENJE, MOLITVA, I ZAHVALJIVANJE BOGU

Pavao je bio čovjek slavljenja. Poznao je Stari zavjet. Svaka od prve četiri podjele (tj. Knjige) psalama završava doksologijama (usp. Ps 41:13; 72:19; 89:52; 106:48). On slavi i veliča Boga na nekoliko različitih načina:

1. početak odlomaka u njegovim pismima:
  - a. početni blagoslovi i pozdravi (usp. Rim 1:7; I. Kor 1:3; II. Kor 1:2)
  - b. početna blagoslivljanja (*eulogētos*, usp. II. Kor 1:3-4; Ef 1:3-14)
2. kratki izljevi slavljenja:
  - a. Rimljanima 1:25; 9:5
  - b. II. Korinćanima 11:31
3. doksologije (označene uporabom [1] *doxa* {tj. slava} i [2] “zauvijek i uvijek” :
  - a. Rimljanima 11:36; 16:25-27
  - b. Efežanima 3:20-21
  - c. Filipljanima 4:20
  - d. I. Timoteju 1:17
  - e. II. Timoteju 4:18
4. zahvaljivanja (tj. *eucharisteō*):
  - a. počeci pisma (usp. Rim 1:8; I. Kor 1:4; II. Kor 1:11; Ef 1:16; Fil 1:3; Kol 1:3.12; I. Sol 1:2; Flm stih 4; I. Tim 1:12; II. Tim 1:3)
  - b. poziv za davanje zahvalnosti (usp. Ef 5:4.20; Fil 4:6; Kol 3:15.17; 4:2; I. Sol 5:18)
5. kratki izljevi zahvaljivanja:
  - a. Rimljanima 6:17; 7:25
  - b. I. Korinćanima 15:57
  - c. II. Korinćanima 2:14; 8:16; 9:15
  - d. I. Solunjanima 2:13
  - e. II. Solunjanima 2:13
6. završni blagoslovi:
  - a. Rimljanima 16:20.24(?)
  - b. I. Korinćanima 16:23-24
  - c. II. Korinćanima 13:14
  - d. Galaćanima 6:18
  - e. Efežanima 6:24

Pavao je poznavao Trojedinoga Boga teološki i iskustveno. U svojim pisanjima on započinje molitvom i slavljenjem. U sredini njegovih predstavljanja on se izlijeva u slavljenju i zahvaljivanju. U zaključku svoga pisma, on uvijek podsjeća na molitvu, slavljenje i zahvalu Bogu. Pavlovo pisanje odiše molitvom, slavljenjem, i zahvaljivanjem. On je poznavao Boga, poznavao je sâm sebe, i poznavao je Evandjelje.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Kako se poglavlje 6 odnosi na poglavlje 7?
2. Što je odnos zakona Staroga zavjeta s vjernicima Novoga zavjeta? (usp. II. Kor 3:1-11; Heb 8:7. 13)
3. Koja dva slikovita prikaza koristi Pavao u poglavljima 6 i 7 za opis našega odnosa prema našem starom životu?
4. Kako se kršćanin odnosi prema Mojsijevom Zakonu?
5. Objasnite svojim vlastitim riječima razliku između autobiografske i teorije predstavnika u tumačenju Poslanice Rimljanima 7:7-25.
6. Je li Poslanica Rimljanima 7 opis izgubljene osobe, nezrelog vjernika ili svih vjernika?

RIMLJANIMA 8

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA				
UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
život u Duhu 8:1-11	oslobođen od obitavajućega grijeha 8:1-11	Božji spasavajući čin 8:1-4 život u tijelu i u Duhu 8:5-8 8:9-11	život u Duhu 8:1-8 8:9-11	život Duha 8:1-11
8:12-17	8:12-17	Duh i posinjenje 8:12-17	8:12-17	8:12-13 Božja djeca 8:14-17
slava koja će biti 8:18-25	od patnje do slave 8:18-30	nada ispunjenja 8:18-25	buđuća slava 8:18-25	slava kao naša sudbina 8:18-25
8:26-30		ljudska slabost je trajna 8:26-27	8:26-27	8:26-27
		8:28-30	8:28-30	Bog nas je pozvao da dijelimo Njegovu slavu 8:28-30
Božja ljubav 8:31-39	Božja vječita ljubav 8:31-39	naše pouzdanje u Božju ljubav 8:31-39	Božja ljubav u Kristu Isusu 8:31-39	oda Božjoj ljubavi 8:31-39

ČITANJE KRUG TRI (vidi str. viii)

SLIJEĐENJE IZVORNE PIŠČEVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

UVIDI U TEKST

- A. Ovo poglavlje je vrhunac Pavlova dokaza započet u 1:18. Započinje s “nema osude” (zakonsko stajalište) i završava s “nema odvajanja” (osobno zajedništvo). Teološki, ono se kreće od opravdanja kroz posvećenje do proslavljenja (usp. stihove 29-30).
- B. Ovo je Pavlov teološki razvitak Božjeg davanja Njegova Duha vjernicima (usp. Ivanov prikaz u Ivanu 14:12-31; 16:7-16). Duh je posrednik PASIVNOGA GLAGOLA u stihu 14 što se odnosi na Evandjelje koje postaje djelatno u životima palih ljudi. Duh će prebivati s njima i u njima i započet će oblikovati Krista u njima. Poglavlje 8 koristi pojam duh, *pneuma*, više od 21 puta dok je u poglavlju 7 potpuno izostao (kao i u poglavljima 3 – 6 a pojavljuje se samo tri puta u poglavljima 1 – 2; teško je biti siguran kad *pneuma* upućuje na ljudski duh ili Sveti Duh).
- C. U životu postoje dva gledišta (osobni pogledi na svijet), dva načina života, dva prvenstva, dva puta (širok put i uski put) koje ljudi slijede, ovdje tijelo ili Duh. Jedan vodi smrti; drugi životu. Ovo je tradicionalno bilo nazvano “dva puta” u SZ-noj mudrosnoj književnosti (usp. Ps 1 i Izr 4:10-19). Vječni život, Duh života, ima vidljive značajke (tj. nakon tijela nasuprot nakon Duha).
Zabilježite očit izostanak Sotone u ovome čitavome teološkom okviru (usp. Rim 1 – 8). On nije spomenut u Poslanici Rimljanima sve do 16:20. Pala Adamovska narav čovječanstva je ona koja je u žarištu. Pavlov način otklanja izlike paloga čovječanstva (tj. “Đavao me natjerao učiniti to!”) nadnaravne kušnje za njihovu pobunu protiv Boga. Čovječanstvo je odgovorno!
- D. Ovo je poglavlje vrlo teško za pravljenje općeg pregleda jer je misao razvijena tkanjem različitih niti istina zajedno u ponavljajući uzorak, ali bez okvirnih jedinica.
- E. Stihovi 12-17 obavještavaju vjernika o sigurnosti pouzdanosti vjere.
1. Prvo je promijenjeni pogled na svijet i način života ostvaren kroz Duha.
  2. Drugo je to da je naš strah od Boga premješten osjećajem obiteljske ljubavi posredstvom Duha.
  3. Treće je unutarnja potvrda našeg sinovstva posredstvom obitavajućega Svetog Duha.
  4. Četvrto je to da je ova potvrda čak sigurnija uslijed poteškoća i borbi ovoga palog svijeta.
- F. Stihovi 31-39 su sudska pozornica, što je svojstvena književna tehnika SZ-nih proroka. Bog je Sudac; Sotona je tužitelj; Isus je pravni branitelj (posrednik); anđeli su gledatelji; a vjerujuće čovječanstvo je pod optužbama Sotone (tj. Job 1 – 2; Zah 3):
1. pravni pojmovi:
    - a. protiv nas (stih 31)
    - b. optužba (stih 33)
    - c. opravdava (stih 33)
    - d. osuđuje (stih 34)
    - e. zauzima (stih 34)
  2. optužba, “tko” (stihovi 31.33.34 [tri puta],35)
  3. Božja zaštita u Kristu (stihovi 32.34b)
  4. nema odvajanja od Boga:
    - a. zemaljske okolnosti (stih 35)
    - b. SZ-ni navod iz Psalma 44:22 (stih 36)
    - c. pobjeda (stihovi 37.39)
    - d. nadnaravne okolnosti ili posrednici (stihovi 37-39).

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 8:1-8

¹Prema tome sad nema osude za one koji su u Kristu Isusu. ²Jer zakon Duha života u Kristu Isusu oslobodio vas je od zakona grijeha i smrti. ³Jer ono što Zakon nije mogao učiniti, slab kakav je bio kroz tijelo, Bog učini: poslavši Svoga vlastitog Sina u sličnosti grješnoga tijela i kao žrtvu za grijeh, On osudi grijeh u tijelu, ⁴tako da zahtjev Zakona može biti ispunjen u nama, koji ne hodamo sukladno tijelu nego sukladno Duhu. ⁵Jer oni koji žive po tijelu potiču svoje misli na stvari tijela, ali oni koji žive po Duhu, na stvari Duha. ⁶Jer um potaknut tijelom je smrt, ali um potaknut Duhom je život i mir, ⁷zato jer je um potaknut tijelom neprijatelj prema Bogu; jer on sebe ne podvrgava zakonu Božjem, jer on čak nije sposoban učiniti to, ⁸a oni koji su u tijelu ne mogu ugoditi Bogu.

8:1

NASB	“Prema tome sad”
NKJV, NRSV	“stoga sad”
TEV	“Postoji”
NJB	“razlog, stoga”

Ovo se povezuje unatrag s prijašnjim okvirom. Neki vide da se to odnosi na 7:24-25 ali čini se boljim vratiti se unatrag još dalje do 3:21 – 7:25.

▣ “**nema**” “Nema” je prvo u grčkoj rečenici. To je značajno, “nema osude” za one u Kristu (usp. stihove 1-3), i one koji hodaju sukladno Duhu (usp. stihove 4-11). Ovdje su obje strane Novoga saveza:

1. to je besplatni dar u Kristu
2. postoji način života, zavjetno zahtijevani odaziv.

Opravljanje (usp. 5:1-11) je oboje i objektivno (INDIKATIV) i subjektivno (IMPERATIV). To je oboje i stanje i način života.

▣ “**osude**” Ovaj pojam *katakrima* nije često korišten u Septuaginti, ali on odražava prokletstvo zbog nevršenja u Ponovljenome zakonu 27:26 (usp. Pnz 27:26 navedeno u Gal 3:10 gdje je to isto s “prokletstvo”). On znači “kazna koja slijedi zbog sudske osude”. To je pravno, forenzičko oprečje opravdanja. Pojam je rijedak u Pavlovim pisanjima (usp. 5:16.18) i nigdje drugdje nije upotrijebljen u NZ-u.

Zamisao osude prvo se pojavila sa Satanom koji optužuje Božje ljude zbog kršenja Saveza i poslije ne-Izraelce kao što je bio Job (usp. Job 1-2). Ali sad su vjernici umrli s Kristom zakonu (usp. Rim 6) i, prema tome, ni zakon niti Satan nemaju podloge za optužbe.

The King James Version dodao je stihu 1: “tko hoda ne više po tijelu nego po Duhu”. Ovaj se izričaj ne pojavljuje u mnogima drevnim grčkim rukopisima u stihu 1. UBS⁴ daje njegovu izostavljanju ocjenu “A” (izvjesno). Pojavljuje se u stihu 4. Teološki je posve neprikladan u stihu 1, ali savršeno odgovara stihu 4. Stihovi 1-3 bave se položajnim posvećenjem (INDIKATIV), dok se stihovi 4-11 bave iskustvenim posvećenjem (vidi Posebnu temu u 6:4) ili Kristo-sličnošću (IMPERATIV, vidi bilješku u 8:29). Zabilježite opasku na stranici 289 u *Romans Verse by Verse* od Williama R. Newella (Moody, 1938):

“The Revised Version ispravno izostavlja ‘tko hoda ne više po tijelu nego po Duhu’. Sve do prijevoda kralja Jamesa, više od 300 godina, mnogi su, i najbolji, uglavnom točni, drevni grčki rukopisi koje imamo, bili obnovljeni; a marljivi, pobožni ljudi stalno su napredovali sa zamornim ali plodonosnim radom na ispravljanju grješaka što su se uvukle u prepisivanje. Jer, kao što svi znamo, mi nemamo izvorne rukopise Pisma: Bog je bio zadovoljan da se ovo zadrži od stvorenja tako sklonih idolatriji kao sinovi čovječji.

Stih 1 moramo završiti riječima ‘u Kristu Isusu’, iz četiri razloga: (1) Dokaz grčkih rukopisa nadmoćno je u korist izostavljanju kratke rečenice ‘tko hoda ne više po tijelu nego po Duhu’ iz stiha 1 – kao dokaz koji je općenito za uključivanje ovih riječi u stih 4. (2) Duhovna moć rasuđivanja također se slaže, jer uključivanje ovih riječi u stih 1 čini našu sigurnost koja ovisi o našem hodu, a ne o Božjem Duhu. Ali svi u Kristu Isusu sigurni su od osude, kao što je jasno poučavano u poslanicama. Inače, naša sigurnost ovisi o našem hodu, a ne o našem položaju u Kristu. (3) Kratka rečenica je točno na pravome mjestu na kraju stiha 4 - gdje je opisan način vjernikova hoda, ne njegova sigurnost od osude. (4) To što se pojavljuje kratka rečenica na kraju stiha 1 u King Jamesu je *glosa* (bilješka na margini nekog prepisivača), nije samo zbog njenog izostavljanja od strane velikih uncijalnih rukopisa, Aleph, A, B, C, D, F, G, A, D (ispravno); s nekim dobrim rukopisnim i drevnim verzijama (vidi Olshausen, Meyer, Alford, J. F. i B., te Darbyjeva odlična rasprava u njegovoj

Synopsis, in loc); nego ona se također pojavljuje zbog sličnosti ove glose kao dopune napravljene posredstvom zakonskoga straha, nađenog u ostalih odlomcima.

To što je Bog odabrao imati Svoju Riječ prevedenu a ipak autoritativnu očito je iz uporabe u Novome zavjetu grčkog prijevoda hebrejskoga Staroga zavjeta, Septuaginte.

Morali bismo zahvaliti Bogu za ove posvećene ljude koji su utrošili svoj životni vijek u dubokom proučavanju rukopisa koje nam je Bog ostavio, i koji su nam dali tako divan savršen prijevod kojeg imamo. Morali bismo razlikovati takve znanstvenike bezuvjetno i zauvijek od bahatih “modernista” (ili, u ranijim danima, “Više kritičare”), koji su se prihvatili reći nam što nam Bog *treba* reći u Bibliji, radije nego s dubokom poniznošću traženja kako bi se doznalo što je Bog *imao* reći” (str. 289).

▣ **“za one koji su u Kristu Isusu”** Ovaj znakovit Pavlov izričaj (tj. LOKATIV SFERE) ekvivalent je suvremenome izražaju “osobni odnos”. Pavao je poznavao, ljubio, služio, i radovao se u Isusu. Evanđelje je oboje i poruka da bude vjerovana, i Osoba da bude dobrodošla. Snaga za živjeti proizašla je iz njegova odnosa s uskrsnim Kristom, kojeg je sreo na cesti za Damask (usp. Djela 9). Njegovo iskustvo s Isusom prethodilo je njegovoj teologiji o Isusu. Njegovo iskustvo nije nastalo u samostanskome misticizmu nego u snažnoj službi poslanja (usp. Mt 28:18-20; Lk 24:47; Djela 1:8). Poznati Njega znači služiti Njemu. Zrelo kršćanstvo je poruka, Osoba, i način života! (Vidi bilješku u 1:5).

8:2 “zakon Duha života ... zakona grijeha i smrti” Ovo može upućivati na:

1. oprečje između zakona grijeha (usp. Rim 7:10.23.25) i novoga Božjeg zakona (usp. Rim 7:6.22.25)
2. “zakon ljubavi” (usp. Jak 1:25; 2:8.12) nasuprot “Mojsijevom Zakonu” (usp. 7:6-12)
3. staro doba nasuprot novome dobu
4. Stari savez nasuprot Novome savezu (usp. Jer 31:31-34; NZ-na Poslanica Hebrejima).

Ovaj način suprotstavljanja je trajan:

1. zakon Duha života u Kristu nasuprot zakonu grijeha i smrti, stih 2
2. sukladno tijelu nasuprot sukladno Duhu, stihovi 4 i 5
3. stvari tijela nasuprot stvari Duha, stih 5
4. potiču misli na stvari tijela nasuprot potiču misli na stvari Duha, stih 5
5. um potaknut tijelom, nasuprot um potaknut Duhom, stih 6
6. u tijelu nasuprot u Duhu, stih 9
7. tijelo je mrtvo nasuprot duh je živ, stih 10
8. morate umrijeti nasuprot živjet ćete, stih 13
9. ne duh ropstva nasuprot duhu posinjenja, stih 15

The NASB Study Bible (str. 1645) ima zanimljiv popis Pavlovihi uporaba pojma “zakon” u Poslanici Rimljanima:

1. nadzirujuća snaga, 8:2
2. Božji zakon, 2:17-20; 9:31; 10:3-5
3. Petoknjižje, 3:21b
4. čitav SZ, 3:19
5. načelo, 3:27

▣

NASB, NRSV, NJB “oslobodio vas je”
NKJV, TEV “učinio me slobodnim”

Stihovi 2-3 su teološka poruka poglavlja 6. Postoji nekoliko različitih ZAMJENICA koje se pojavljuju u drevnima grčkim tekstovima:

1. “me(ne)” pojavljuje se u rukopisima A, D, K i P
2. “vas” pojavljuje se u $\aleph$, B, F i G
3. “nas” pojavljuje se kasnije u uncijalnome rukopisu, Ψ

UBS⁴ prevoditelji daju “tebi/ti” (JEDNINA) ocjenu “B” (gotovo izvjesno). UBS³ daje mu ocjenu “D” (velika poteškoća).

Rukopisne različnosti koje se odnose na ZAMJENICE “nas”, “vama”, ili “me(ne)/mi” ponavljaju se u Pavlovim pisanjima.

8:3 “što Zakon nije mogao učiniti” Mojsijev Zakon je dobar i svet, ali čovječanstvo je slabo i grješno (usp. 7:12.16). GLAGOL ovdje u stvarnosti je PRIDJEV *adunaton*, što uobičajeno znači “nemoguće” (usp. Mt 19:26; Heb 6:4.18; 10:4; 11:6), ali može značiti “bez snage” (usp. Djela 14:8; Rim 15:1). Zakon nije bio kadar osigurati oslobođenje (usp. Gal 3:21). Upravo suprotno, on je osigurao jedino osudu, smrt, i prokletstvo (usp. Gal 3)!

▣ **“slab kakav je bio kroz tijelo”** Ovo je Pavlov temeljni dokaz poglavlja 7. Božji Zakon je dobar i svet, ali grješno, palo, pobunjeno čovječanstvo ne može provesti njegove zahtjeve. Pavao, drukčiji od rabina, naglasio je posljedice Postanka 3. Većina rabina pripisala je poticanje zla u svijet u Postanku 6.

▣ **“Bog učini: poslavši Svoga vlastitog Sina”** Ono što palo čovječanstvo ne može učiniti pod Starim savezom, Bog je učinio pod Novim savezom (usp. Jer 31:31-34; Ez 36:22-36) kroz Isusa (usp. Iz 53; Iv 3:16). Umjesto vanjskih zahtjeva Bog je osigurao unutarnjega Duha te novo srce i novi um. Ovaj Novi savez temelji se na pokajanju i vjeri u Kristovo dovršeno djelo, ne ljudskoj izvedbi (usp. Ef 2:8-9). Međutim, oba Saveza očekuju nov način života pobožnosti (usp. Ef 1:4; 2:10).

▣ **“u sličnosti grješnoga tijela”** Ova je ista istina izjavljena u Filipljanima 2:7-8. Isus je imao stvarno ljudsko tijelo (ali ne grješnu narav, usp. Fil 2:7-8; Heb 7:26). On je istinski jedno s nama. On je bio kušan na sve načine kao što smo mi ali ipak bez grijeha (usp. Heb 4:15). On nas razumije. On se zauzima za nas (usp. 8:34; Heb 7:25; 9:24).

▣ **“kao žrtvu za grijeh”** Riječi u kurzivu uključene su u NJB i u napomeni na dnu stranice u NRSV. Ova ista zamisao izjavljena je u II. Korinćanima 5:21 i I. Petrovoj 2:24. Isus je došao kako bi umro (usp. Iz 53:4-6.10-12; Mk 10:45). Isusov nevin (besprijekoran) život postao je žrtva za grijeh (usp. Iv 1:29) za svo ljudstvo (usp. Heb 10:6.8; 13:11).

8:4 Ovaj stih vjerojatno upućuje na Novi savez (usp. Jer 31:33 i Ez 36:26-27). Bavi se s dva vida našega spasenja:

1. Isus je ispunio zahtjeve Staroga saveza i kroz vjeru u Njega ova je pravednost prenesena na vjernike kao besplatni dar odvojen od osobne zasluge. To nazivamo opravdanje ili položajno posvećenje.
2. Bog daje vjernicima novo srce, novi um, i novi duh. Sad hodamo u Duhu, ne u tijelu. Ovo se naziva “napredujuće posvećenje”.

Kršćanstvo je Novi savez koji ima oba prava (dar spasenja) i odgovornosti (Kristo-sličnost, usp. 6:13).

Jerome Bible Commentary (str. 315) napravio je zanimljiv gramatički osvrt da PREZENT PARTICIP i MĚ PARTICIP obilježavaju uvjetno stanje podrazumijevajući da učinkovit kršćanski život ne teče sâm po sebi iz krštenja. Mi kao ljudi imamo izbor u spasenju i izbor u Kristo-sličnosti! Duh nas vodi i ohrabruje ali ne prisiljava na suradnju!

▣ **“koji ne hodamo sukladno tijelu nego sukladno Duhu”** Ova je ista suprotnost nađena u Galaćanima 5:16-25. Pravna pravednost je praćena životnim načinom pravednosti. Novo srce i um Novoga saveza nije temelj našeg spasenja, nego ishod. Vječni život ima vidljiva obilježja (Mat 7)!

8:5 Pavao suprotstavlja život u “tijelu” i u “Duhu” u stihovima 5-8 (“djela tijela”, usp. Gal 5:19-21 s “plodom Duha”, usp. 5:22-25). Vidi punu bilješku u 8:2.

8:6 “um potaknut” Židovi su shvatili da su oči i uši prozori u dušu. Grijeh počinje u misaonom životu. Postajemo ono u čemu živimo (usp. Rim 12:1-2; Fil 4:8)!

Pavao nije točno slijedio tradicionalno rabinsko stajalište o dvije “namjere” (*yetzers*) u ljudima. Za Pavla dobra namjera nije bila prisutna u palome Stvorenju, nego dolazi od obraćenja. Za Pavla to je bio obitavajući Sveti Duh koji je započeo unutarnji duhovni sukob (usp. Iv 16:7-14).

▣ **“život”** Ovo (*zoē*) upućuje na vječni život, život novoga doba.

▣ **“mir”** Ovaj pojam izvorno znači “spojiti zajedno ono što je bilo slomljeno” (usp. Iv 14:27; 16:33; Fil 4:7). Vidi Posebnu temu: Mir (različita značenja) u 5:1. Postoji tri načina na koje NZ govori o miru:

1. objektivna istina našega mira s Bogom kroz Krista (usp. Kol 1:20)
2. naš subjektivni osjećaj da smo u pravilnome odnosu s Bogom (usp. Iv 14:27; 16:33; Fil 4:7)
3. Bog, ujedinjuje u jedno novo tijelo, kroz Krista, oba i Židova i Grka (usp. Ef 2:14-17; Kol 3:15).

8:7-11 Pavao je na nekoliko načina opisao čovječanstvo odvojeno od Boga:

1. neprijateljstvo prema Bogu, stih 7
2. nema podložnih Bogu, stih 7
3. nema sposobnih da ugone Bogu, stih 8
4. duhovna smrt koja će ishoditi u vječnoj smrti, stihovi 10-11.

Vidi usporednice u Rimljanima 5:6.8 i 10.

8:7

NASB, NRSV

“um potaknut tijelom neprijatelj (je) prema Bogu”

NKJV

“požudni um je neprijateljstvo protiv Boga”

TEV

“ljudi postaju neprijatelji Boga”

NJB

“gledašće poremećene ljudske naravi oprečno je Bogu”

Zabilježite da je izričaj uspoređan s “um potaknut tijelom je smrt” stiha 6 i “oni koji hodaju sukladno tijelu” stiha 5. Zabilježite, isto tako, pala ljudska narav je oboje i potaknut um (pogled na svijet) i način života (usp. 7:5). Vidi Posebnu temu: Tijelo (*sarx*) u 1:3.

▣ **“on čak nije sposoban učiniti to”** Palo čovječanstvo ne samo da ne odabire slijediti Boga, oni su nemoćni slijediti Boga. Palo čovječanstvo, bez pomoći Svetoga Duha, ne može se odazvati duhovnim stvarima (usp. Iz 53:6; I. Pt 2:24-25). Bog uvijek mora poduzeti prvi korak (usp. Iv 6:44.65). To ne isključuje zavjetne odabire, nego jasno potvrđuje da su ljudi oni koji su odgovorni, ne oni koji potiču.

8:8 “oni koji su u tijelu” Pavao koristi ovaj izričaj na dva načina:

1. fizičko tijelo (usp. Rim 1:3; 2:28; 4:1; 9:3.5)
2. napori čovječanstva odvojeno od Boga (usp. Rim 7:5; 8:4-5).

Ovdje je to #2. Upućuje na pobunjeno, nevjerujuće čovječanstvo. Vidi Posebnu temu: Tijelo (*sarx*) u 1:3.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 8:9-11

⁹Međutim, vi niste u tijelu nego u Duhu, ako uistinu Božji Duh stanuje u vama. Ali ako netko nema Kristovog Duha, on ne pripada Njemu. ¹⁰Ako je Krist u vama, onda je vaše tijelo mrtvo zbog grijeha, ali duh je živ zbog pravednosti. ¹¹Ali ako Njegov Duh koji Ga uskrisi od mrtvih stanuje u vama, On koji uskrisi Krista Isusa od mrtvih dat će život i vašima smrtnim tijelima kroz Svoga Duha koji stanuje u vama.

8:9 “ako” Ovo je niz KONDICIONALNIH REČENICA u stihovima 9.10.11.13 (dva puta), 17 (dva puta). One su sve PRVI RAZRED KONDICIONALNIH REČENICA, koje podrazumijevaju da su istinite s piščeve točke gledišta ili za njegove književne svrhe. Pavao je podrazumijevao da su njegovi čitatelji u crkvi u Rimu bili kršćani (usp. stih 9a).

▣ **“Kristovog Duha”** Osobe ili imaju Duha i one su, stoga, vjernici ili nemaju duha i duhovno su izgubljeni. Pri spasenju primamo sve od Svetoga Duha. Ne trebamo više od Njega; On treba više od nas!

Izričaj “Duhu” u 9a; “Božji Duh” u 9b, i “Kristovog Duha” u 9c sve su istoznačnice.

POSEBNA TEMA: ISUS I DUH

Postoji protok između djela Duha i Sina. G. Campbell Morgan je rekao da je najbolje ime za Duha “drugi Isus” (doduše, oni jesu zasebne, vječne Osobe). Slijedi opći pregled usporedbe djela i naziva Sina i Duha.

1. Duh nazvan “Kristov Duh” ili slična izražavanja (usp. Rim 8:9; II. Kor 3:17; Gal 4:6; I. Pt 1:11).
2. Oboje nazvani istim pojmovima:
  - a. “istina”
    - 1) Isus (Iv 14:6)
    - 2) Duh (Iv 14:17; 16:13)

- b. “zagovornik”
  - 1) Isus (I. Iv 2:1)
  - 2) Duh (Iv 14:16.26; 15:26; 16:7)
- c. “Sveti”
  - 1) Isus (Lk 1:35; 4:34)
  - 2) Duh (Lk 1:35)
- 3. Oboje obitavaju u vjernicima
  - a. Isus (Mt 28:20; Iv 14:20.23; 15:4-5; Rim 8:10; II. Kor 13:5; Gal 2:20; Ef 3:17; Kol 1:27)
  - b. Duh (Iv 14:16-17; Rim 8:9.11; I. Kor 3:16; 6:19; II. Tim 1:14)
  - c. Otac (Iv 14:23; II. Kor 6:16).

8:10 “Ako” Ovo je PRVI RAZRED KONDICIONALNA (*ei* s podrazumijevanim INDIKATIVOM GLAGOLA “biti”). Pavao je pretpostavio da su njegovi čitatelji (tj. crkva u Rimu):

1. oni u kojima stanuje/obitava Krist
2. imaju Krista u svojim sredinama.

▣ **“Krist u vama”** Ovaj “vama” je MNOŽINA. Pojam “Krist” upućuje na obitavajućeg Sina/Duha (usp. Iv 14:16-17; Kol 1:27). Ljudi imaju Sina/Duha ili nisu kršćani (usp. I. Iv 5:12). Za Pavla, “u Kristu” je teološki isto kao “u Duhu”.

▣ **“onda je vaše tijelo mrtvo zbog grijeha”** Čak i kršćani umiru fizički zbog Adamova grijeha, paloga svijeta, te osobne pobune (usp. 5:12-21). Grijeh uvijek pokreće svoja prokletstva. Duhovna smrt (usp. Post 3; Ef 2:1) ishodi u fizičkoj smrti (usp. Post 5; Heb 9:27, vidi punu bilješku u 8:13). Vjernici žive u oba i novome dobu Duha (usp. Joel 2:28-29; Djela 2:16) i starome dobu grijeha i pobune (usp. stihove 21.35).

▣ **“ali duh je živ zbog pravednosti”** Među prijevodima i komentatorima postoji neko nesuglasje upućuje li “duh” na ljudski duh (usp. NASB, ASV, NIV, Williams, Jerusalem Bible), ili na Svetoga Duha (usp. KJV, TEV, REB, Karl Barth, C. K. Barrett, John Murray, i Everett Harrison).

Širi okvir proširuje naše razumijevanje ovoga kratkog izričaja. Čak i oni koji su se pouzdali u Krista ipak umiru zato jer žive u palome svijetu. Međutim, zbog pravednosti koja dolazi kroz vjeru u Isusa oni već imaju vječni život (usp. Ef 2:4-6). To je “gotovo ali ne još” napetost Kraljevstva Božjeg. Staro doba i novo doba preklapili su se u vremenu.

▣ **“pravednosti”** U okviru ovo može upućivati na:

1. pripisanu pravednost (opravdanje i položajno posvećenje) koje dolazi kroz vjeru u Krista (usp. Rim 4)
2. novi život u Duhu (napredujuće posvećenje) koji je dokaz iskupljenog života.

Vidi Posebnu temu u 1:17.

8:11 “Ako” Vidi bilješku u stihu 9.

▣ **“Njegov Duh koji Ga uskrisi od mrtvih stanuje u vama”** Koja Osoba Trojstva stanuje u vjernicima? Većina kršćana odgovorit će “Duh”. Ovo je zasigurno istina, ali u stvarnosti, sve tri Osobe Trojstva stanuju u vjernicima.:

1. Duh, Ivan 14:16-17; Rimljanima 8:11; I. Korinćanima 3:16; 6:19; II. Timoteju 1:14
2. Sin, Matej 28:20; Ivan 14:20.23; 15:4-5; Rimljanima 8:10; II. Korinćanima 13:5; Galaćanima 2:20; Efežanima 3:17; Kološanima 1:27
3. Otac, Matej 28:20; Ivan 14:20.23; 15:4-5; Rimljanima 8:10; II. Korinćanima 13:5; Galaćanima 2:20; Efežanima 3:17; Kološanima 1:27

Ovaj je izričaj izvrsna prilika za pokaz da NZ često pripisuje djela iskupljenja svim trima Osobama Trojstva:

1. Bog Otac uskrisio je Isusa (usp. Djela 2:24; 3:15; 4:10; 5:30; 10:40; 13:30.33.34.37; 17:31; Rim 6:4.9; 10:9; I. Kor 6:14; II. Kor 4:14; Gal 1:1; Ef 1:20; Kol 2:12; I. Sol 1:10)
2. Bog Sin uskrisio je Sâm Sebe (usp. Iv 2:19-22; 10:17-18)
3. Bog Duh uskrisio je Isusa (usp. Rim 8:11).

Ovo isto naglašavanje Trojstva može se vidjeti u stihovima 9-11.

POSEBNA TEMA: TROJSTVO

Zabilježite djelatnost sve tri Osobe Trojstva u ujedinenim okvirima. Pojam “trojstvo”, prvo skovana od Tertulijana, nije biblijska riječ, nego opće prihvaćena zamisao.

- A. Evanđelja
  - 1. Matej 3:16-17; 28:19 (i usporednice)
  - 2. Ivan 14:26
- B. Djela apostolska – Djela 2:32-33, 38-39
- C. Pavao
  - 1. Rimljanima 1:4-5; 5:1.5; 8:1-4.8-10
  - 2. I. Korinćanima 2:8-10; 12:4-6
  - 3. II. Korinćanima 1:21; 13:14
  - 4. Galaćanima 4:4-6
  - 5. Efežanima 1:3-14.17; 2:18; 3:14-17; 4:4-6
  - 6. I. Solunjanima 1:2-5
  - 7. II. Solunjanima 2:13
  - 8. Titu 3:4-6
- D. Petar – I. Petrova 1:2
- E. Juda – stihovi 20-21

Množina u Bogu naviještena je u SZ-u.

- A. Uporabom MNOŽINA za Boga
  - 1. Ime *Elohim* je MNOŽINA, ali kad je korištena za Boga uvijek ima GLAGOL u JEDNINI
  - 2. “Nas” u Postanku 1:26-27; 3:22; 11:7
- B. Anđeo Gospodnji bio je vidljiv predstavnik Božanstva
  - 1. Postanak 16:7-13; 22:11-15; 31:11.13; 48:15-16
  - 2. Izlazak 3:2.4; 13:21; 14:19
  - 3. Suci 2:1; 6:22-23; 13:3-22
  - 4. Zaharija 3:1-2
- C. Bog i Njegov Duh su odvojeni, Postanak 1:1-2; Psalam 104:30; Izaija 63:9-11; Ezekiel 37:13-14
- D. Bog (YHWH) i Mesija (*Adon*) su odvojeni, Psalam 45:6-7; 110:1; Zaharija 2:8-11; 10:9-12
- E. Mesija i Duh su odvojeni, Zaharija 12:10
- F. Svo Troje je spomenuto u Izaiji 48:16; 61:1

Isusovo Božanstvo i osobnost Duha prouzročili su poteškoće za stroge, monoteističke, rane vjernike:

- 1. Tertulijana – podređenost Sina Ocu
- 2. Origen – podređenost Božanske biti Sina i Duha
- 3. Arije – poricao je Božanstvo Sinu i Duhu
- 4. monarhizam – vjerovalo se u postupno očitovanje jednoga Boga kao Oca, Sina, onda Duha.

Trojstvo je povijesno razvijeno sustavno izlaganje uzeto iz biblijske građe:

- 1. Isusovo puno Božanstvo, jednakovrijedno Ocu, a bilo je potvrđeno godine 325. na saboru u Niceji
- 2. puna Osobnost i Božanstvo Duha jednakovrijedno Ocu i Sinu bilo je potvrđeno na saboru u Konstantinopolu godine 381.
- 3. doktrina o Trojstvu potpuno je iznesena u Augustinovom djelu *De Trinitate*.

Ovdje uistinu postoji tajnovitost. Ali izgleda da NZ potvrđuje jednu Božansku bit s tri vječna očitovanja kao Osobe.

▣ “**dat će život i vašima smrtnim tijelima**” GLAGOL je FUTUR AKTIVNOGA INDIKATIVA koji ukazuje prema Danu uskrsnuća. Uskrsnuće obojih i Isusa i Njegovih sljedbenika presudna je doktrina (usp. I. Kor 15:1i dalje; II. Kor 4:14). Kršćanstvo potvrđuje da će vjernici imati tjelesno postojanje u vječnosti (usp. I. Iv 3:2). Ako je Krist bio uskrsnut Duhom (usp. I. Kor 15:12-21), tako će biti i Njegovi sljedbenici (usp. stih 23).

▣

NASB, NKJV, NRSV, NJB, REB, NET “kroz Svoga Duha”
NRSV opaska na dnu stranice “na račun Njegova Duha”
TEV “prisutnošću Njegova Duha”

Postoji rukopisna različnost što se odnosi na gramatički oblik ovoga izričaja:

1. GENITIV, MSS $\aleph$, A, C, P^C
2. AKUZATIV, MSS B, D, F, G.

UBS⁴ daje GENITIVU “B” (gotovo izvjesno) ocjenu.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 8:12-17

¹²Tako dakle, braćo, mi smo pod obavezom, ne tijelu, da živimo prema tijelu – ¹³jer ako živite po tijelu, morate umrijeti; ali ako Duhom usmrćujete djela tijela, živjet ćete. ¹⁴Jer svi koji su vođeni Božjim Duhom, sinovi su Božji. ¹⁵Jer niste primili duh ropstva da vas ponovo vodi strahu, nego ste primili duh posinjenja kao sinovi kojim vičemo: “Abba! Oče!” ¹⁶Sâm Duh svjedoči s našim duhom da smo djeca Božja, ¹⁷ako smo djeca, onda smo i baštinici, baštinici Božji i subaštinici s Kristom, ako uistinu trpimo s *Njim* kako bismo mogli isto tako biti proslavljeni s *Njim*.

8:12 “Tako dakle” Pavao nastavlja izvlačiti dublji smisao njegova predavljanja stihova 1-11.

▣ **“mi smo pod obavezom”** Ovo je druga strana slobode kršćanina (usp. 14:1-15:13). To je zaključak izvučen iz rasprave o posvećenju u stihovima 1-11, koje je oboje i položajno (INDIKATIV) i napredujuće (IMPERATIV, vidi Posebnu temu u 6:4). Ovo jasno pokazuje i to da se vjernici moraju boriti sa starom palom naravi (tj. 6:12.19; 7:7-24; I. Kor 6:18-19; Ef 6:10-19). Postoji izbor da se bude (početna vjera) i nastavlja biti (način života vjere)!

8:13 “ako” Ovo je niz KONDICIONALNIH REČENICA u stihovima 9.10.11.13 (dva puta), i 17 (dva puta). Svi su PRVI RAZRED KONDICIONALNIH REČENICA, koji pretpostavljaju da su istiniti s piščeve točke gledišta ili za njegove književne svrhe. Pavao pretpostavlja da su njegovi čitatelji u crkvi u Rimu bili kršćani koji žive po Duhu. Ali postoji možebitnost (tj. ljudska suradnja).

▣ **“živite po tijelu, morate umrijeti”** Oba su GLAGOLA u stihu 13 PREZENT GLAGOLSKO VRIJEME, koje govori o neprekidnome djelovanju. Biblija otkriva tri stupnja smrti:

1. duhovna smrt (usp. Post 2:17; 3:1-7; Ef 2:1)
2. fizička smrt (usp. Post 5)
3. vječna smrt (usp. Otk 2:11; 20:6,14; 21:8).

Ona o kojoj se govori u ovome odlomku je duhovna smrt Adama (usp. Post 3:14-19) koja je ishodila u fizičkoj smrti ljudske rase (usp. Post 5).

Adamov grijeh donio je smrt u ljudsko iskustvo (usp. 5:12-21). Svaki od nas ima izbor dragovoljnoga sudjelovanja u grijehu. Odlučimo li ostati u njemu, on će nas ubiti “vječno” (usp. Otk 20:6.14, “druga smrt”). Kao kršćani moramo umrijeti vjerom se poistovjećujući s Kristom grijehu i svome ja/samosvojnosti i živjeti za Boga (usp. Rim 6).

▣ **“ako Duhom usmrćujete djela tijela, živjet ćete”** Jamstvo spasenja vjernika vjerodostojno je ili očitovano njihovim kršćanskim načinom života (usp. NZ-ne poslanice Jakovljevu i I. Ivanovu). Vjernici ne žive ovaj novi život svojim vlastitim naporom, nego milošću Duha (usp. stih 14). Međutim, oni moraju dnevno prepustiti sami sebe Njegovu nadzoru (usp. Ef 5:17-18; 6:10-18).

U ovome okviru “djela tijela” viđena su kao život staroga grješnog doba (usp. Gal 5:19-21). Ovo nije odbijanje vječnoga tjelesnog postojanja (usp. 8:23), nego oprečje između obitavajućeg Duha (novo doba) i neprekidne duhovne borbe s grijehom (staro doba).

8:14 “svi koji su vođeni Božjim Duhom” Ovo je PREZENT PASIVNOGA PARTICIPA, koji obilježava neprekidno vodstvo Duha. Duh nas vabi k Isusu (usp. Iv 6:44.65) i tada oblikuje Krista u nama (usp. stih 29-30). To je više kršćanstvo nego odluka. Ustvari to je neprestano učenje (usp. Mt 28:19) koje počinje odlukom (usp. 10:9-13; Iv 1:12; 3:16). Ovo ne upućuje na posebne događaje, vremena, ili službe, nego dnevna djelovanja.

▣ **“sinovi (su) Božji”** Ovaj izričaj u MNOŽINI bio je upotrijebljen u SZ-u za anđele i rjeđe za ljude (vidi Posebnu temu na online www.freebiblecommentary.org). JEDNINA je bila upotrijebljena za Adama, Izraela, njegova Kralja, i Mesiju. Ovdje upućuje na sve vjernike (usp. Gal 4:6-7). U stihu 14 korišten je grčki pojam *huioi* (sinovi), u stihu 16, *tekna* (djeca). Bili su korišteni istoznačno u ovome okviru. Vjernici nisu više robovi nego članovi obitelji (usp. stihove 15-17; Gal 4:7).

8:15 “duh” Ovaj je stih, kao stih 10, dvoznačan. Može upućivati na novi iskupljeni duh čovječanstva u Kristu ili Svetome Duhu. Oba su nađena u stihu 16.

U Pavlovim pisanjima postoji nekoliko mjesta gdje je korištena ova gramatička građa za opis što Sveti Duh proizvodi u pojedinačnome vjerniku:

1. ovdje “ne duh ropstva”, “duh posinjenja”, stih 15
2. “duh nježnosti”, I. Korinćanima 4:21
3. “duh vjere (vjernosti)”, II. Korinćanima 4:13
4. “duh mudrosti i otkrivenja”, Efežanima 1:17
5. “ne duh bojažljivosti”, II. Timoteju 1:7

Postoji nekoliko mjesta, posebice u I. Poslanici Korinćanima, gdje Pavao koristi *pneuma* kako bi uputio na sebe (usp. I. Kor 2:11; 5:3.14; 7:34; 16:8; i Kol 2:5). U ovome okviru zasigurno stihovi 10 i 15 pothranjuju najbolje ovu skupinu.

▣ **“ropstva da vas ponovo vodi strahu”** Obilježje stare naravi je strah (usp. Heb 2:15). Obilježje nove naravi opisano je u stihovima 14-17.

▣ **“posinjenja kao sinovi”** Rimski zakon veoma je težak za posvojenje, ali jednom učinjeno, bilo je za stalno (usp. Gal 4:4-6). Ova metafora podupire teološku istinu o sigurnosti vjernika (vidi Posebnu temu u 5:2). Prirodni sin može biti razbaštinjen ili čak ubijen, ali ne posvojeni. Ovo je bila jedna od Pavlovih omiljenih obiteljskih metafora za opis spasenja (usp. stihove 15.23). Ivan i Petar koriste drugu obiteljsku metaforu, “rođen ponovo/nanovo” (usp. Iv 3:3; I. Pt 1:3.23). Za punu bilješku vidi Galaćanima 4:5 na online www.freebiblecommentary.org.

▣ **“Abba”** Aramejski pojam bio je onaj kojim su djeca zvali svoje očeve doma (“tatica” ili “tata”). Isus i apostoli govorili su aramejski (usp. Mk 5:41; 14:36; I. Kor 16:22). Vjernici sad mogu doći Svetome Bogu posredstvom Kristove krvi, kroz obitavajućega Svetog Duha s potvrdom vjere i obiteljskoga pouzdanja (usp. Mk 14:36; Gal 4:6). Nije li čudesno što palo čovječanstvo može zvati Boga, Oče, te da vječni Sveti Bog to može željeti! Vidi Posebnu temu: Očinstvo Boga u 1:7.

8:16 “Sâm Duh” Grčka riječ za Duh je NEUTRALNA, prema tome, KJV je prevela ovo kao “Duh, to samo”, ali Duh je osoba; On može biti žalostan (usp. Ef 4:30; I. Sol 5:19), tako je “(On) Sâm” bolji prijevod. Vidi Posebnu temu: Osobnost Duha u 8:27.

▣ **“svjedoči s našim duhom da smo djeca Božja”** Kao što je zabilježeno u stihu 13, jedan vid sigurnosti vjere su promijenjeni i mijenjajući životi vjernika (usp. NZ-ne poslanice Jakovljevu i I. Ivanovu). Drugi vid sigurnosti je taj što je obitavajući Duh zamijenio Božji strah s obiteljskom ljubavlju (usp. I. Iv 4:17-18).

Zabilježite RSV i NRSV prijevode i interpunkciju, “kad plačemo, Abba! Oče! To je Sâm Duh koji nosi svjedočanstvo s našim duhovima da smo djeca Božja” (usp. Gal 4:6). To podrazumijeva da sigurnost dolazi kad vjernici mogu zvati Boga, Oče, po Duhu.

Unutarnje svjedočanstvo Duha nije čujno, nego primjenjivo:

1. krivnja zbog grijeha
2. čežnja biti kao Krist
3. čežnja biti s Božjom obitelji
4. glad za Božjom riječi
5. osjećaj potrebe za evangeliziranjem
6. osjećaj potrebe za kršćaninovo žrtveno davanje.

Ovo su vrste unutrašnjih čežnji što osigurava dokaz vjere obraćenja.

Sigurnost spasenja preokrenula se u denominacijsko pitanje:

1. rimokatolička teologija niječe mogućnost sigurnosti u ovome životu ali pouzdanje temelji na postajanju članom “istinske” crkve
2. John Calvin (reformirana tradicija) temeljio je sigurnost na izboru (predestinacija), ali netko ne može zasigurno znati sve do nakon ovoga života na Sudnji dan.
3. John Wesley (metodistička tradicija) temeljio je sigurnost na savršenoj ljubavi (živjeti iznad poznatoga grijeha).
4. Većina baptista stremili su sigurnost temeljiti na biblijskim obećanjima besplatne milosti (ali zanemarujući sva upozorenja i ukore).

Postoje dvije opasnosti vezane na NZ-ni paradoksalni prikaz kršćaninove sigurnosti:

1. prenaglašavanje “jednom spašen, zauvijek spašen”
2. prenaglašavanje ljudskoga vršenja u osiguranom spasenju.

Poslanica Hebrejima 6 jasno uči “jednom odbačen, zauvijek odbačen”. Ljudski napor (dobra djela) ne čine vjernike spašenima (usp. Gal 3:1-14). Ali dobra djela su cilj kršćaninova života (usp. Ef 2:10). Ona su prirodni ishod susreta Boga i imanja obitavajućeg Duha. Ona su dokaz nečijega istinskog obraćenja.

Sigurnost ne znači smekšati biblijski poziv na svetost! Teološki govoreći, sigurnost je temeljena na naravi i djelovanjima Trojedinoga Boga:

1. Očevoj ljubavi i milosrđu
2. Sinovu dovršenom žrtvenom djelu
3. vabljenju Duha Kristu i potom oblikovanje Krista u pokajanom vjerniku.

Dokaz ovoga spasenja je promijenjeni pogled na svijet, promijenjeno srce, promijenjeni način života i promijenjena nada! To ne može biti temeljeno na prošloj osjećajnoj odluci koja nema dokaz načina života (tj. plod, usp. Mt 7:15-23; 13:20-22; Iv 15). Sigurnost, kao spasenje, kao kršćaninov život započinje odazivom Božjem milosrđu i nastavlja se odazivom kroz čitav život. To je promijenjeni i mijenjajući život vjere!

▣ **“svjedoči”** Ovo je još jedna *syn* složenica. Duh su-svjedoči s duhom vjernika. Pavao koristi ovu složenicu u 2:15; 8:16 i 9:1.

8:17 “ako” Ovdje je niz KONDICIONALNIH REČENICA u stihovima 9.10.11.13 (dva puta), i 17 (dva puta). Svi su oni PRVI RAZRED KONDICIONALNIH REČENICA koji pretpostavlja da je istinit s autorove točke gledišta ili za njegove književne svrhe. Pavao je pretpostavljao da su njegovi čitatelji u crkvi u Rimu kršćani.

▣ U ovome stihu postoje tri složene riječi uporabom *syn*, što znači “pridružiti se sudjelovanju s(a)”:

1. vjernici dijele pravo nasljedstva s Kristom
2. vjernici dijele patnje s Kristom
3. vjernici dijele slavu s Kristom.

Više *syn* složenica ima u stihovima 22 (dva puta), 26.28. Poslanica Efežanima 2:5-6 također ima tri *syn* složenice koje opisuju vjernikov život u Kristu.

▣ **“baštinici”** Ovo je još jedna obiteljska metafora za opisivanje vjernika (usp. 4:13-14; 9:8; Gal 3:29). Vidi sljedeću Posebnu temu.

POSEBNA TEMA: VJERNIKOVA BAŠTINA

Pisma govore o vjernikovu baštinjenju (usp. Djela 20:32; 26:18; Ef 1:4; Kol 1:12; 3:24) mnogih stvari zbog njihova obiteljskoga odnosa s Isusom koji je baštinik svega (usp. Heb 1:2), i njih kao subaštinike (usp. Rim 8:17; Gal 4:7):

- Kraljevstva (usp. Mt 25:34; I. Kor 6:9-10; 15:50; Ef 5:5)
- vječnoga života (usp. Mt 19:29; Heb 9:15)
- Božjih obećanja (usp. Heb 6:12)
- Božje zaštite Njegovih obećanja (usp. I. Pt 1:4-5).

▣ **“subaštinici”** Ovo je još jedna *sun* složenica. Pavao je iskovao mnogo od ovih novih pojmova u poglavlju 8 kako bi naglasio zajedničku smrt i život Krista i vjernika:

1. su-baštinici, stih 17
2. su-trpljenje, stih 17
3. su- proslavljenje, stih 17.

▣

NASB, NKJV

“ako uistinu trpimo s Njim”

NRSV

“ako, zapravo, trpimo s njim”

TEV

“jer ako dijelimo Kristove patnje”

NJB

“dijeleći njegove patnje”

Trpljenje je mjerilo za vjernike u palome svijetu (usp. Mt 5:10-12; Iv 15:18-21; 16:1-2; 17:14; Djela 14:22; Rim 5:3-4; 8:17; II. Kor 4:16-18; Fil 1:29; I. Sol 3:3; II. Tim 3:12; Jak 1:2-4; I Pt 4:12-19). Isus je postavio uzorak (usp. Heb 5:8). Ostatak ovoga poglavlja razvija ovu temu. Vidi Posebnu temu: Zašto kršćani trpe/pate?, u 5:3.

▣ **“proslavljeni s Njim”** U Ivanovim pisanjima kadgod je Isus govorio o Svojoj smrti, On ju je nazvao “biti proslavljen”. Isus je bio proslavljen Svojom patnjom. Vjernici, položajno i često iskustveno, dijele Isusova životna događanja (usp. Rim 6). Vidi Posebnu temu: Kraljevanje u Božjem kraljevstvu u 5:17-18.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 8:18-25

¹⁸Jer smatram da patnje ovoga vremena nisu vrijedne biti uspoređene sa slavom koja će nam biti otkrivena. ¹⁹Jer nestrpljiva žudnja Stvorenja čeka s velikim nestrpljenjem otkrivenje sinova Božjih. ²⁰Jer Stvorenje je bilo podvrgnuto ispraznosti, ne svojom voljom, nego zbog Njega koji ga je podvrgnuo, u nadi, ²¹da će i sâmo Stvorenje biti oslobođeno iz svoga ropstva pokvarenosti u slobodu slave djece Božje. ²²Jer znamo da svo Stvorenje uzdiše i trpi porođajne bolove zajedno sve dosad. ²³I ne samo to, nego i mi sami, imajući prve plodove Duha, čak i mi sami uzdišemo u sebi, čekamo nestrpljivo *naše* posvojenje kao sinova, iskupljenje našega tijela. ²⁴Jer u nadi smo spašeni, ali nada koja je vidljiva nije nada; jer tko se nada za ono što *već* vidi? ²⁵Ali ako se nadamo onome što ne vidimo, s ustrajnošću nestrpljivo to iščekujemo.

8:18 “smatram” Ovo je doslovno “zbrojiti to”. Ovo je PREZENT SREDNJEGA INDIKATIVA. Pavao nastavlja smatrati da patnje kršćana imaju dublje značenje. Ovo je bio računovodstveni pojam za dolaženje do pozorno istraženog zaključka. To je ponavljana tema u Poslanici Rimljanima (vidi bilješku u 2:3). Vjernici moraju živjeti u svjetlu duhovnih istina koje razumiju.

▣ **“patnje”** Dobili smo neku zamisao o patnjama uključenih u služenje Kristu u I. Poslanici Korinćanima 4:9-12; II. Korinćanima 4:7-12; 6:4-10; 11:24-27; Hebrejima 11:35-38.

▣ **“ovoga vremena”** Židovi su vjerovali da je povijest svijeta podijeljena u dva doba, sadašnje doba zla i dolazeće doba pravednosti (usp. Mt 12:32; Mk 10:30). SZ je očekivao dolazak Mesije kako bi uspostavio novo doba pravednosti. Međutim, Kristova dva dolaska, jedan kao Spasitelja (utjelovljenje) i drugi kao Gospodina (Drugi dolazak), uzrokovao je preklapanje ova dva doba. Vjernici žive u napetosti između “gotovo” i “ne još” Kraljevstva Božjeg. Vidi Posebnu temu: Ovo doba i dolazeće doba u 12:2.

▣ **“vrijedne ... slavom”** Oba ova pojma povezana su sa SZ-nom zamisli o težini – teže je bilo vrjednije. “Vrijedno” je bilo iz trgovačkoga pojma što znači “što teže to vrjednije”. Hebrejski pojam “slava” bio je također iz korijena “biti težak”, u smislu biti vrijedan, kao zlato. Vidi punu bilješku u 3:23.

Pojam “slava” u Pavlovim pisanjima ima eshatološko smjerenje (usp. II. Kor 4:16-18). Upućivao je na veličanstvenost i silu povratka proslavljenoga uzvišenog Krista (usp. Kol 3:4). Vidi Posebnu temu: Slava u 3:23.

▣ **“koja će nam biti otkrivena”** Ovo PASIVNO (deponent) STANJE upućivalo je na Božjega posrednika ili Duha (usp. stih 20). Vjernici žive u ovome životu vjerom ne onim što vide (usp. stih 24; I. Kor 2:9; 13:12; II. Kor 5:7; Heb 11:1).

Riječ je korištena nekoliko puta u Poslanici Rimljanima od Pavla i naglašava da je istina od Boga, ne otkrića ljudi:

1. GLAGOL
  - a. 1:17 - Božja pravednost bila je otkrivena (PREZENT PASIVNOGA INDIKATIVA)
  - b. 1:18 – Božji gnjev bio je otkriven (PREZENT PASIVNOGA INDIKATIVA)
  - c. 8:18 – dolazeća slava bit će otkrivena (AORIST PASIVNOG INFINITIVA)
2. IMENICA
  - a. 2:5 – u dan gnjeva i otkrivenja pravednoga Božjeg Suda
  - b. 8:19 - Stvorenje čeka s velikim nestrpljenjem otkrivenje sinova Božjih
  - c. 16:25 – prema otkrivenju tajnovitosti

8:19 “nestrpljiva žudnja Stvorenja čeka s velikim nestrpljenjem” Fizičko Stvorenje personificirano je kao osoba s ispruženim vratom koja traži horizont. Stvorenje je bilo pod negativnim utjecajem kad su se Adam i Eva pobunili (usp. Post 3:17-19). Svo će Stvorenje u konačnici biti iskupljeno (osim pobunjenih anđela, nevjerujućih ljudi, i njima je pripravljeno mjesto odvojenja, usp. Bruce Corley i Curtis Vaughan, *Romans*, str. 95, opaska 46 na dnu stranice).

GLAGOL “čeka s velikim nestrpljenjem” (PREZENT SREDNJEGA [deponent] INDIKATIVA) pojavljuje se u ovome okviru tri puta:

1. stih 19 – Stvorenje čeka s velikim nestrpljenjem novo doba
2. stih 23 – vjernici s velikim nestrpljenjem čekaju nova tijela
3. stih 25 – vjernici s velikim nestrpljenjem čekaju u nadi novoga doba.

Pavao koristi isti GLAGOL u sličnome značenju u I. Poslanici Korinćanima 1:7; Galaćanima 5:5; Filipljanima 3:20. Drugi dolazak nije za vjernike događaj pun straha, nego obiteljski susret!

POSEBNA TEMA: PRIRODNA SREDSTVA

- I. Uvod
  - A. Svo Stvorenje je kulisa ili pozornica za Božju ljubav koja se bavi čovječanstvom.
  - B. Ona se dijeli u padu (usp. Post 3:17; 6:1 i dalje; Iz 24:3-8; Rim 8:18-20). Isto tako, ona će biti dijeljena u eshatološkome iskupljenju (usp. Iz 11:6-9; Rim 8:20-22; Otk 21-22).
  - C. Grješno, palo čovječanstvo silom je uništilo okoliš sebičnim napuštanjem. Sljedeće je navod iz *The Canon of Westminster* od Edwarda Carpentera:

“... čovjekov nemilosrdni nasrtaj, u globalnome okviru, na svemir oko sebe – što je Božje Stvorenje - napad na zrak kojeg je zagadio; vodene putove koje je onečistio; tlo koje je otrovao; šume koje je posjekao, bezbrižnošću za dugotrajna djelovanja ovoga obijesnog razaranja. Ovaj je napad pojedinačan i neusklađen. Plaćena je mala cijena za ikoju ravnotežu prirode i što se tiče posljedica mali osjećaj odgovornosti za ono što je jedan naraštaj dužan drugome.”
  - D. Ne samo da mi žanjemo ishode zagađenja i izrabljivanja naše planete, nego će naše buduće potomstvo žeti čak teže, nepovratne posljedice.
- II. Biblijska građa
  - A. Stari zavjet
    1. Postanak 1 – 3:
      - a. Stvorenje je posebno mjesto stvoreno od Boga za zajedništvo s čovječanstvom (usp. Post 1:1-25)
      - b. Stvorenje je dobro (usp. Post 1:4.10.12.18.21.25), da, veoma dobro (usp. Post 1:31). Bilo je zamišljeno da bude svjedok za Boga (usp. Ps 19:1-16)
      - c. čovječanstvo je krunska svrha stvaranja (usp. Post 1:26-27)
      - d. bilo je zamišljeno da čovječanstvo provodi vlast (hebrejski, “ide”) kao Božji upravitelj (usp. Post 1:28-30; Ps 8:3-8; Heb 2:6-8). Bog jeste i ostaje Stvoritelj /Održavatelj /Iskupitelj /Gospodin Stvorenja (usp. Izl 19:5; Job 37-41; Ps 24:1-2; 95:3-5; 102:25; 115:15; 121:2; 124:8; 134:3; 146:6; Iz 37:16)
      - e. upravljanje čovječanstva nad Stvorenjem može se vidjeti u Postanku 2:15: “da ga obrađuje i čuva i štiti” (usp. Lev. 25:23; I. Ljet 29:14)
    2. Bog ljubi Stvorenje, posebno životinje:

- a. Mojsijevi zakoni za primjeren odnos prema životinjama
  - b. YHWH se igra s Levijatanom (usp. Ps 104:26)
  - c. Bog se brine za životinje (usp. Jona 4:11)
  - d. eshatološka prisutnost prirode (usp. Iz 11:6-9; Otk 21-22)
3. Priroda, u nekoj mjeri, slavi Boga:
- a. Psalam 19:1-6
  - b. Psalam 29:1-9
  - c. Job 37-41
4. Priroda je jedno sredstvo kojim Bog pokazuje Svoju ljubav i vjernost Savezu:
- a. Ponovljeni zakon 27-28; I. Kraljevima 17
  - b. preko proroka
- B. Novi zavjet
1. Bog je viđen kao Stvoritelj. Postoji samo jedan Stvoritelj, Trojedini Bog (Elohim, Post 1:1; Duh, Post 1:2; i Isus, NZ). Sve ostalo je stvoreno:
- a. Djela apostolska 17:24
  - b. Hebrejima 11:3
  - c. Otkrivenje 4:11
2. Isus je Božji posrednik stvaranja:
- a. Ivan 1:3.10
  - b. I. Korinćanima 8:6
  - c. Kološanima 1:16
  - d. Hebrejima 1:2
3. Isus u Svojim propovijedima govori o Božjoj brizi za prirodu na neizravan način:
- a. Matej 6:26.28-30, ptice nebeske i poljski ljljani
  - b. Matej 10:29, vrapci
4. Pavao tvrdi da su svi ljudi odgovorni za svoju spoznaju Boga u Stvorenju (tj. prirodna objava, usp. Rim 1:19-20; Otk 21-22)
- III. Zaključak
- A. Mi smo vezani na ovaj prirodni red!
- B. Grješno je čovječanstvo zlorabilo Božji dar prirode kao i sve ostale dobre Božje darove.
- C. Ovaj prirodni red je privremen. On ide svome kraju (II. Pt 3:7). Bog pomiče naš svijet u povijesni lanac. Grieh će provoditi svoje prokletstvo, ali Bog je odredio njegove granice. Stvorenje će biti iskupljeno (usp. Rim 8:18-25).

▣ **“otkrivenje”** Ovaj pojam znači “povući zavjesu” tako da se otkrije ili izvijesti. To je i naziv posljednje Knjige Novoga zavjeta, “Apokalipsa”. Drugi dolazak često se odnosio na otkrivenje ili dolazak (usp. I. Kor 1:7-8; I. Pt 1:7.13).

▣ **“sinova Božjih”** Ovo je bila uobičajena obiteljska metafora korištena za opis kršćana (usp. 8:14.16). Govori o Bogu kao Ocu i Isusu kao Njegovu jedinstvenome Sinu (usp. Iv 1:18; 3:16.18; Heb 1:2; 3:6; 5:8; 7:28; I. Iv 4:9).

U SZ-u Izrael je bio Božji sin (usp. Hoš 11:1), ali i kralj je bio Božji sin (usp. II. Sam 7). Ova je zamisao prvi puta bila spomenuta u NZ-u u Mateju 5:9 (također usp. Iv 1:12; II. Kor 6:18; Gal 3:26; I. Iv 3:1.10; Otk 21:7).

8:20

NASB, NKJV, NRSV

“Jer Stvorenje je bilo podvrgnuto ispraznosti”

TEV

“Jer stvorenje je bilo osuđeno da postane bezvrijedno”

NJB

“Nije bilo ikakve pogriješke u dijelu stvaranja koja bi učinila nesposobnim postići njegovu svrhu”

Ovo bi moglo biti prevedeno “taštini”. U Septuaginti korišteno je u nekoliko značenja – beznačajnosti, bezvrijednosti, nekorisnosti, lažnim bogovima (idolima), i ispraznosti. Svo je Stvorenje postalo nekorisno Božjoj namjeravanoj svrsi (usp. Post 3:17-19; Iz 24:3-8), ali jednoga će dana Bog skinuti prokletstvo Palih (usp. Otk 22:3). Ovo nije

svijet kakav je Bog namjeravao da bude!

▣ **“nego zbog Njega koji ga je podvrgnuo, u nadi”** GLAGOL je PASIVNI AORIST i očito upućuje na Boga (usp. NASB, NKJV, TEV). On je fizičko stvorenje podvrgnuo ispraznosti:

1. zbog ljudske pobune
2. zbog pokušaja da čovječanstvo okrene Sebi (usp. Pnz 27-29).

Ova namjerna ispraznost bit će samo za neko vremensko razdoblje (usp. Rim 11:11-32). Iskupljeno ljudstvo ima obećanu fizičku budućnost (tijelo i svijet).

Bog je predvidio Adamovu pobunu. On je dozvolio da se dogodi i odabrao raditi s palim čovječanstvom u palome svijetu. Ovo nije svijet kakav je Bog namjeravao da bude. Ovo nije svijet kakav će biti jednoga dana (usp. II. Pt 3:10; Otk 21:1-3). Vidi bilješku “nada” u 5:2.

8:21 “i sâm (će) Stvorenje biti oslobođeno iz svoga ropstva pokvarenosti” Priroda će biti dio vječnosti (usp. Iz 11:6-10). Nebo se vraća ponovo stvorenoj Zemlji (usp. Mt 5:18; 24:35; II. Pt 3:10; Otk 21:1). Budućnost će se vratiti blaženstvu Edena; zajedništvu između Boga i čovječanstva, pojedinac pojedincu, čovječanstvo životinjama, i čovječanstvo Zemlji! Biblija započinje s Bogom, čovječanstvom, i životinjama (tj. Iz 11:6-9) u zajedništvu i skladu u ustanovljenome vrtu (usp. Post 1 – 2) i Biblija završava na sličan način (usp. Otk 21 – 22).

▣ **“pokvarenosti”** Vidi Posebnu temu u 1:23.

▣ **“u slobodu slave djece Božje”** U stihu 14 vjernici su nazvani “sinovi Božji”, u stihu 16 “djeca Božja”, i u stihu 17 “baštinici Božji”. U stihu 18 eshatološka slava Božja otkrivena je vjericima. Sad u stihu 19 Stvorenje čeka na otkrivenje sinova Božjih jer će dijeliti svoju eshatološku slavu (usp. stih 21). Ova obnova Stvorenja, i posebice ljudi, omogućit će ispunjenje izvorne svrhe Stvorenja – Bog i ljudstvo (stvorenje na Njegovu sliku) u prisnome zajedništvu.

8:22 “svo Stvorenje uzdiše” Ovo je još jedna Pavlova *syn* složenica, “uzdisati zajedno s(a)”. On je morao iskovati mnoge od njih. Moguće je smjerao na Jeremiju 12:4.11 (usp. Pnz 27 – 29), gdje zemlja Izraela tuguje zbog opustošenosti prouzročene ljudskim grijehom.

Zabilježite da je “uzdisanje” spomenuto tri puta u ovome okviru:

1. Stvorenje uzdiše (PREZENT AKTIVNOGA INDIKATIVA) za dolaskom novoga doba, stih 22 (usp. stihove 19-21)
2. vjernici uzdišu za svoje puno i dovršeno spasenje (tj. novo tijelo, usp. II. Kor 5:2.4), stih 23
3. Duh koji daje Sâm Sebe kao prvi plod novoga doba također uzdiše (moli za, PREZENT AKTIVNOGA INDIKATIVA) za vjernike, stih 26.

▣ **“trpi porođajne bolove”** U židovskim krugovima ova je zamisao često nazvana “porođajni bolovi novoga doba” (usp. Mk 13:8). Svitavanje novoga dana pravednosti neće biti bez poteškoća. Moral i duhovni uvjeti ove pale planete postat će sve gori i gori (usp. Mt 24; Mk 13; Lk 21; II. Sol 2:1-12; i također zabilježite sedam pečata, truba, i čaša Otkrivenja 5 – 18). Međutim, bolovi zbog rođenja djeteta su bolovi nade i radosti u dolazećem rođenju, tako isto, novoga doba!

8:23 “mi sami ... mi sami .... u sebi” ZAMJENICE su jasno naglašene i ponavljane.

▣ **“prve plodove Duha”** Pojam (*aparchē*) teološki je analogno s “pečat Duha” u II. Poslanici Korinćanima 1:22; i “zalog Duha” u II. Korinćanima 5:5; i Efežanima 1:14.

Prvi plodovi u SZ-u bili su obećanje dolazećih žetvi. Oni su simbolizirali Božje vlasništvo cjelokupne žetve (tj. Pnz 26:1-11). Duh je prvi plodovi novoga doba, Isus je bio prvi plodovi uskrsnuća (usp. I. Kor 15:20). Vjernici, kao Božja djeca, čak i sada iskuse nešto od nebeske radosti posredstvom Svetoga Duha koji obitava s njima i u njima. Ovo je “gotovo” ali “ne još” napetost preklapanja dva židovska doba. Vjernici su građani Neba i stanovnici na Zemlji!

▣ **“mi sami uzdišemo u sebi”** Ovo izgleda upućuje na dijalektičku napetost između “gotovo” i “ne još” preklapanja dva židovska doba (vidi Gordon Fee i Douglas Stuart, *How To Read the Bible For All Its Worth*, str. 145-148). Kraljevstvo Božje je sadašnjost ali ne još dovršeno. Vjernici imaju uskrsli život, ali oni ipak fizički umiru (usp. II. Kor 5:2-4). Mi smo spašeni od grijeha ali ipak se borimo s grijehom (Rim 7; Ef 6:10-18).

▣ **“čekamo nestrpljivo naše posvojenje kao sinova”** Posinjenje je Pavlova omiljena obiteljska metafora za spasenje (usp. stih 15). Spasenje vjernika je tijek koji započinje s početnom odlukom pokajanja i vjerom i razvijanjem u rastuću Kristosličnost. Vjernici neće biti potpuno spašeni do Dana uskrsnuća (usp. stih 30 i I. Iv 3:2).

Pojam “posvojenje” izostavljen je u nekima grčkim rukopisima (usp. MSS P⁴⁶, D, F, G, i neke staro latinske verzije). Međutim, uključen je u $\aleph$, A, B, C, neke starolatinske verzije, Vulgatu, sirijsku, koptsku, i armenijsku verziju. UBS⁴ ocjenjuje njegovo uključivanje kao “A” (izvjesno).

▣ **“iskupljenje našega tijela”** Ovaj pojam znači “otkupiti”. Ova je zamisao bila korištena u SZ-u za opis nekoga tko je od rodaka oslobođen ropstva (*go'el*). Postalo je korišteno kao metafora za Božje oslobođenje paloga čovječanstva od ropstva grijeha. Cijena je bila plaćena bezgrješnim životom utjelovljenoga Sina. Vidi Posebnu temu u 3:24.

Kršćanstvo, kao judaizam (usp. Job 14:14-15; 19:25-26; Dn 12:2), tvrdi da će vjernici imati fizičko (iako ne neophodno kao ljudsko, usp. I. Kor 15:35-49) tijelo u vječnosti. Duhovna tijela vjernika bit će savršeno pripremljena za život u novome dobu, životu u prisnome zajedništvu s Bogom.

8:24 “u nadi smo spašeni” Ovo je AORIST PASIVNOGA INDIKATIVA. Kao stih 23 upućuje na naše buduće spasenje, stih 24 upućuje na naše prošlo spasenje kroz posrednika Duha. NZ koristi nekoliko GLAGOLSKIH VREMENA za opis spasenja (vidi Posebnu temu u 10:4):

1. AORIST, Djela apostolska 15:11 (Rim 8:24; II. Tim 1:9; Tit 3:5; i Rim 13:11 slaže AORIST s FUTUR/BUDUĆIM usmjerenjem)
2. PERFEKT, Efežanima 2:5.8
3. PREZENT, I. Korinćanima 1:18; 15:2; II. Korinćanima 2:15; I. Petrova 3:21; 4:18
4. FUTUR (u GLAGOLSKOME VREMENU ili okvirnome zaključku), Poslanica Rimljanima 5:9.10; 10:9; I. Korinćanima 3:15; Filipljanima 1:28; I. Solunjanima 5:8-9; Hebrejima 1:14; 9:28.

Prema tome, spasenje započinje početnom odlukom vjere i ishodi u tijeku načina života vjere koje će jednoga dana biti vidljivo dovršeno (usp. I. Iv 3:2).

8:25 “nada” Vidi Posebnu temu dolje.

POSEBNA TEMA: NADA

Pavao često koristi ovaj pojam u nekoliko različitih ali vezanih značenja. Često je to bilo povezano s dovršetkom nade vjernika (tj. I. Tim 1:1). Ovo može biti izraženo kao slava, vječni život, konačno spasenje, Drugi dolazak, itd. Dovršenje je sigurno, ali dio vremena je budućnost i nepoznato je. Često je bilo povezano s “vjerom” i “ljubavi” (usp. I. Kor 13:13; I. Sol 1:3; II. Sol 2:16). Djelomičan popis nekih Pavlovih uporaba je:

1. Drugi dolazak, Galaćanima 5:5; Efežanima 1:18; 4:4; Titu 2:13
2. Isus je naša nada, I. Timoteju 1:1
3. da vjernik bude predstavljen Bogu, Kološanima 1:22-23; I. Solunjanima 2:19
4. nada koja je položena [Kološanima 1:4: ‘koja se za vas čuva u nebesima’ – KS, Zagreb, 1994.] u Nebu, Kološanima 1:5
5. pouzdanje u Evanđelje, Kološanima 1:23; I. Solunjanima 2:19
6. konačno spasenje, Kološanima 1:5; I. Solunjanima 4:13; 5:8
7. Božja slava, Rimljanima 5:2, II. Korinćanima 3:12; Kološanima 1:27
8. spasenje pogana po Kristu, Kološanima 1:27
9. sigurnost spasenja, I. Solunjanima 5:8
10. vječni život, Titu 1:2; 3:7
11. ishodi zrelosti kršćanina, Rimljanima. 5:2-5
12. iskupljenje čitavoga Stvorenja, Rimljanima 8:20-22
13. dovršetak posinjenja, Rimljanima 8:23-25
14. naslov za Boga, Rimljanima 15:13
15. Pavlova čežnja za vjernike, II. Korinćanima 1:7
16. SZ kao vodič NZ-nim vjernicima, Rimljanima 15:4

▣ “s ustrajnošću” Ovaj pojam *hupomonē* također je bio korišten u 5:3 i 15:4-5. Spasenje vjernika je tijekom zrelosti i jednog će dana biti dovršen. Ustrajnost je (usp. Otk 2:8.11.17.26; 3:5.12.21; 21:7) potrebna biblijska ravnoteža za preneglašavanje “početnoga spasenja”. Većina biblijskih istina (tj. Istočnjačka književnost, vidi Posebnu temu u 3:27) izražene su u dijalektalnim, napetošću-ispunjenim parovima.

POSEBNA TEMA: POTREBA USTRAJNOSTI

Teško je objasniti odnos biblijske doktrine prema životu kršćanina zato jer su iznesene u tipičnim istočnjačkim dijalektalnim parovima. Ovi parovi izgledaju oprečni, iako su oba biblijski. Zapadni kršćani imaju stremljenje odabiru jedne istine i zanemarivanju ili podcjenjivanju oprečne istine. Dozvolite mi to slikovito prikazati.

- A. Je li spasenje početna odluka o pouzdanju u Isusa ili doživotna obaveza za učenje?
- B. Je li spasenje izbor pomoću milosti suverenoga Boga ili vjerujućeg čovječanstva i opetovani odgovor na Božansku ponudu?
- C. Je li spasenje, jednom primljeno, nemoguće izgubiti, ili postoji potreba za neprekidnom pozornošću?

Pitanje o ustrajnosti bilo je prijeporno kroz crkvenu povijest. Poteškoća započinje s prividno sukobljavajućim odlomkom u NZ-u.

- A. Tekst o jamstvu
  - 1. Isusove izjave (Iv 6:37; 10:28-29)
  - 2. Pavlove izjave (Rim 8:35-39; Ef 1:13; 2:5.8-9; Fil 1:6; 2:13; II. Sol 3:3; II. Tim 1:12; 4:18)
  - 3. Petrove izjave (I. Pt 1:4-5)
- B. Tekstovi o potrebi ustrajnosti
  - 1. Isusove izjave (Mt 10:22; 13:1-9.24-30; 24:13; Mk 13:13; Iv 8:31; 15:4-10; Otk 2:7.17.20; 3:5.12.21)
  - 2. Pavlove izjave (Rim 11:22; I. Kor 15:2; II. Kor 13:5; Gal 1:6; 3:4; 5:4; 6:9; Fil 2:12; 3:18-20; Kol 1:23)
  - 3. izjave autora Poslanice Hebrejima (2:1; 3:6.14; 4:14; 6:11)
  - 4. Ivanove izjave (I. Iv 2:6; II. Iv 9)
  - 5. izjava Oca (Otk 21:7)

Biblijsko spasenje proizlazi iz ljubavi, milosrđa, i milosti suverenoga Trojedinog Boga. Nijedan čovjek ne može biti spašen bez početnoga podstreka Duha (usp. Iv 6:44.65). Božanstvo dolazi prvo i postavlja predstavnika, ali zahtijeva ljudski odaziv u vjeri i pokajanju, oboje i početno i neprekidno. Bog radi s čovječanstvom u zavjetnom odnosu. Postoje povlastice i odgovornosti!

Spasenje je ponuđeno svim ljudima. Isusova smrt riješila je poteškoću s grijehom paloga čovječanstva. Bog je osigurao način i želi sve ovo učiniti prema Svojoj slici kako bi se odgovorilo na Njegovu ljubav i zaštitu u Isusu.

Želite li više čitati o tome predmetu s ne-kalvinističkoga gledišta, vidite:

- 1. Dale Moody, *The Word of Truth*, Eerdmans, 1981. (str. 348-365)
- 2. Howard Marshall, *Kept by the Power of God*, Bethany Fellowship, 1969.
- 3. Robert Shank, *Life in the Son*, Westcott, 1961.

U ovome području Biblija usmjerava na dvije različite poteškoće: (1) uzimanje jamstva kao dozvolu da se živi besplodan, sebičan život i (2) ohrabrivanje onih koji se bore sa službom i osobnim grijehom. Poteškoća je ta što krive skupine uzimaju krivu poruku i grade teološke sustave na ograničenim biblijskim odlomcima. Neki kršćani očajnički trebaju poruku o jamstvu, dok drugi trebaju stroga upozorenja! U kojoj ste vi skupini?

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 8:26-27

²⁶Na isti način Duh također pomaže našoj slabosti; jer mi ne znamo kako moliti kako bismo trebali, ali Duh Sâm posreduje za *nas* neizrecivim predubokim uzdisajima; ²⁷i On koji istražuje srca zna što je želja Duha, jer On posreduje za svete prema *volji* Božjoj.

8:26 “Na isti način” Ovo povezuje službu posredovanja Duha s “uzdisanjem i nadanjem” spomenutima u stihovima 18-25.

▣ **“Duh također pomaže”** Ovo je PREZENT SREDNJEGA (deponent) INDIKATIVA. GLAGOL ima dvostruku složenicu, *syn* (usp. stih 28) i *anti*. Najbolje je prevedeno “uhvatiti s”. Ovaj je pojam nađen samo ovdje i u Luki 10:40. Čitav Trojedini Bog je za vjernike. Otac je poslao Sina da umre u korist čovječanstva (usp. Iv 3:16), i On sad također posreduje za nas (usp. stih 34; Heb 7:25; 9:24; I. Iv 2:1). Duh dovodi palo čovječanstvo Kristu i oblikuje Krista u njima (usp. Iv 16:8-15). Međutim, GLAGOL “pomaže”, koji znači “uhvatiti se s nekim (za ruku)”, podrazumijeva da vjernici također imaju udio u usklađivanju pomoći (posredovanja) Duha.

▣ **“slabosti”** Ova IMENICA korištena je od Pavla u nekoliko značenja (BAGD, str. 115):

1. tjelesna slabost ili bolest, II. Poslanica Korinćanima 11:30; 12:5.9.10; Galaćanima 4:13; I. Timoteju 5:23
2. ljudsko stanje, I. Korinćanima 15:43; II. Korinćanima 13:4
3. slika za:
  - a. plašljivost, I. Korinćanima 2:3
  - b. osudu, Rimljanima 6:19
  - c. manjak religijskoga razumijevanja, Rimljanima 8:26

GLAGOL je korišten na nekoliko načina:

1. tjelesna slabost, Filipljanima 2:26-27; II. Timoteju 4:20
2. ljudsko stanje, Rimljanima 8:3; II. Korinćanima 11:21; (zabilježite Mt 8:17; navod iz Iz 53:4)
3. slika za:
  - a. religijsku ili moralnu slabost, Rimljanima 14:2; I. Korinćanima 8:11-12
  - b. slabi u vjeri, Rimljanima 4:19; 14:1
  - c. malodušni i strašljivi, II. Korinćanima 11:29

▣ **“Duh Sâm posreduje za *nas* neizrecivim predubokim uzdisajima”** Vjernici uzdišu u svojoj palosti i Duh uzdiše u posredovanju za njih. Duh unutar iskupljenih moli za njih, i Isus zdesna Ocu također moli za njih (usp. stihove 27.34; Heb 7:25; 9:24; I. Iv 2:1). Ovo posredovanje osnažuje vjernika za molitvu (usp. stih 15; Gal 4:6). U okviru ovaj odlomak ne upućuje na duhovni dar govorenja u jezicima, nego o posredovanju Duha pred Ocem u korist vjernika.

▣

NASB, NRSV

“neizrecivim predubokim”

NKJV

“koji ne mogu biti izrečeni”

TEV

“te riječi ne mogu biti izražene”

NJB

“to se ne može izreći”

Ova je riječ uobičajena riječ za “govorenje”, “jezik” (usp. I. Kor 13:1) s ALFA NUŽNOŠĆU. Pojavljuje se jedino ovdje u NZ-u. Drugi oblik riječi korišten je u Evanđelju po Marku za nijemka/nijeme ljude (usp. 7:37; 9:17.25).

▣ **“posreduje”** Vidi Posebnu temu: Pavlova uporaba “*huper*” složenica u 1:30.

8:27 “On koji istražuje srca” Ovo je bila ponavljana tema u SZ-u (usp. I. Sam 2:7; 16:7; I Kr 8:39; I. Ljet 28:9; II. Ljet 6:30; Ps 7:9; 44:21; Izr 15:11; 20:27; 21:2; Jer 11:20; 17:9-10; 20:12; Lk 16:15; Djela 1:24; 15:8). Bog nas stvarno poznaje i ipak nas ljubi (usp. Ps 139).

▣ **“On posreduje za svete”** Zadaci Duha bili su jasno izrečeni u Evanđelju po Ivanu 16:2-15. Jedan od njih je posredovanje.

Pojam “sveti” bio je uvijek u MNOŽINI osim u Poslanici Filipljanima 4:21 gdje isto tako upućuje na sve vjernike. Kršćani su članovi Božje obitelji, Tijela Kristova, novi hram izgrađen od pojedinačnih vjernika. To je potrebna teološka ravnoteža zapadnjačkoga (američkog) individualizma. Vidi Posebnu temu: Sveti u 1:7.

POSEBNA TEMA: OSOBNOST DUHA

U SZ-u je “Božji Duh” (tj. *ruah*) bio sila koja ostvaruje YHWH-inu svrhu, ali tamo nema nagovještaja da je to bilo osobno (tj. SZ-ni monoteizam). Međutim, u NZ-u je potpuna osoba i osobnost Duha potkrijepljena spisima:

1. On može biti vrijeđan/huljen (usp. Mt 12:31; Mk 3:29)
2. On poučava (usp. Lk 12:12; Iv 14:26)
3. On donosi svjedočanstvo (usp. Iv 15:26)
4. On obraća, vodi (usp. Iv 16:7-15)
5. On je nazvan “tko” (tj. *hos*) (usp. Ef 1:14)
6. On može biti ožalošćen (usp. Ef 4:30)
7. On može biti ugašen (usp. I. Sol 5:19).

Trojstveni tekstovi također govore o tri Osobe:

1. Matej 28:19
2. II. Korinćanima 13:14
3. I. Petrova 1:2

Duh je povezan s ljudskom djelatnošću:

1. Djela 15:28
2. Rimljanima 8:26
3. I. Korinćanima 12:11
4. Efežanima 4:30

Na samome početku Djela apostolskih naglašena je uloga Duha. Pedesetnica nije bila početak djelovanja Duha, nego novo poglavlje. Isus je uvijek imao Duha. Njegovo krštenje nije bio početak djelovanja Duha, nego novo poglavlje. Luka priprema Crkvu za novo poglavlje učinkovite službe. Isus je uvijek žarište, Duh je uvijek učinkovito sredstvo a cilj je Očeva ljubav, oprost, i obnova svega ljudstva stvorenog na Njegovu sliku!

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 8:28-30

²⁸A mi znamo da Bog uzrokuje da sve stvari djeluju zajedno za dobro onih koji ljube Boga, onih koji su pozvani sukladno Njegovoj svrsi. ²⁹Jer one koje predvidi, On ih i predodredi da postanu usklađeni sa slikom Njegova Sina, tako da On može biti prvorodenac među mnogom braćom; ³⁰i one koje On predodredi, On ih i pozva; i one koje On pozva, On ih i opravda; a one koje On opravda, On ih i proslavi.

8:28 “A mi znamo” Ovaj GLAGOL (*oida*) pojavljuje se četiri puta u ovome okviru:

1. vjernici znaju da čitavo Stvorenje uzdiše (stih 22)
2. vjernici ne znaju kako moliti (stih 26)
3. Otac zna srca ljudi i želje Duha (stih 27)
4. vjernici znaju da sve stvari djeluju zajedno za dobro (stih 28).

NASB, TCNT   “Bog uzrokuje sve stvari”
NKJV, NRSV, NET   “sve stvari”
TEV, NIV   “Bog djeluje u svim stvarima”

Tekstualno pitanje je koliko se puta “*Theos*” (ili “*Theon*”) pojavljuje u ovome stihu?

Nema rukopisne različenosti koja se odnosi na izričaj “onih koji ljube Boga”, ali postoji različenost u odnosu na izričaj “sve stvari djeluju zajedno za dobro”:

1. neki rukopisi dodaju “*ho Theos*” nakon GLAGOLA, P⁴⁶, A, B, 81, te neke koptske i etiopske verzije
2. većina rukopisa izostavlja to, Ⲛ, C, D, F, G, te Vulgata, Pešita, armenijske verzije. UBS⁴ ocjenjuje njegovo izostavljanje kao “B” (gotovo izvjesno).

NASB ga uključuje da naglasi točku Božanskoga djelovanja. Iz okvira je moguće da je uvučen posrednik Duh (usp. stih 27; NEB, REB).

▣ **“djeluju zajedno za dobro”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA INDIKATIVA. To je još jedna složenica sa *syn* (usp. stih 26). Prema tome, doslovno to znači “sve stvari nastavljaju djelovati u suradnji s jednim drugim za dobro”. Ovo je u svijetu zla i patnji teška zamisao (dvije korisne knjige o ovome predmetu su *The Goodness of God* od Wenhama i Hannah Whithall Smith, *The Christian’s Secret of a Happy Life*). Ovdje “dobro” određeno je u stihu 29 kao “usklađeni sa slikom Njegova Sina”. Kristo-sličnost, ne napredak, ugled ili zdravlje, Božji je neopoziv naum za svakoga vjernika.

▣ **“onih koji ljube Boga, onih koji su pozvani sukladno Njegovoj svrsi”** Ovo su dva PREZENTA AKTIVNIH PARTICIPA. To su dva uvjeta koji nastavljaju dopuštati vjerniku vidjeti život, bez obzira na okolnosti, u pozitivnome svjetlu (usp. stih 15). Ponovo zamijetite dva zavjetna gledišta ljudske slobode (“ljube”) i Božje suverenosti (“pozvani”).

Pojam “svrsi” u vezi s Božjim vječnim naumima nađen je u Poslanici Rimljanima 9:11; Efežanima 1:11; 3:11; i II. Timoteju 1:9. Bog ima vječni naum iskupljenja za palo ljudstvo. Vidi Posebnu temu: Bobove evanđeoske predrasude u 1:5.

8:29-30 GLAGOLI u ovim stihovima su svi AORIST AKTIVNIH INDIKATIVA. Oni oblikuju lanac od prije vremena sve do onda kad vremena više neće biti. Bog nas poznaje i ipak je za nas i želi nas da budemo s Njim. Ovo je skupni, ne pojedinačni, okvir. Konačno djelo proslavljenja još je uvijek budućnost, ali u ovome okviru ono je pokazano kao ostvareni događaj.

8:29 “predvidi” Pavao je koristio ovaj pojam dva puta, ovdje i u 11:2. U 11:2 upućuje na Božju zavjetnu ljubav za Izraela prije vremena. Zapamtite da se pojam “(spo)znati” u Poslanici Hebrejima odnosi na prisni, osobni odnos, ne na činjenice o nekome (usp. Post 4:1; Jer 1:5). Ovdje je uključen u lanac događaja (usp. stihove 29-30). Ovaj pojam povezan je s predestinacijom. Međutim, mora biti napomenuto da Božje predznanje nije temelj izbora jer kad bi to bilo tako, onda bi izbor bio temeljen na budućem odazivu paloga čovječanstva, koji može biti ljudska izvedba. Ovaj pojam nađen je također u Djelima apostolskim 26:5; I. Petrovoj 1:2.20 i II. Petrovoj 3:17.

▣ **“predodredi”** Pojmovi “predznanje” (*proginōskō*) ili “predodrediti” (*proorizō*) oba su složenice s PRIJEDLOGOM “pred” (*pro*) i stoga, morale bi biti prevedene “znati pred”, “postaviti prepreke pred”, ili “označiti pred”.

Presudni odlomci o predestinaciji u NZ-u su Poslanica Rimljanima 8:28-30; Efežanima 1:3-14 i Rimljanima 9. Ovaj tekst očito navodi da je Bog suveren. On je u potpunome nadzoru svega, uključujući ljudsku povijest. Postoji unaprijed postavljen Božanski naum iskupljenja koji je djelovao izvan vremena. Međutim, ovaj naum nije proizvoljan ili odabirajući. Nije temeljen samo na Božjoj suverenosti i predznanju, nego na Njegovoj nepromjenjivoj naravi ljubavi, milosrđa i nezasluženoj milosti.

Moramo biti pozorni da zbog našega zapadnjačkog (američkog) individualizma ili naše protestantske revnosti ne obojimo ovu čudesnu istinu. Moramo također stražariti protiv toga da idemo smjerom povijesnih, teoloških sukoba između Augustina nasuprot Pelegija ili kalvinizma nasuprot arminijanizma.

Predestinacija nije doktrina s namjerom ograničavanja Božje ljubavi, milosti, i milosrđa niti isključivanja nekih od njih iz Evandjelja. Ona ima namjeru jačanja vjernika oblikovanjem njihova pogleda na svijet. Bog je za svo čovječanstvo (usp. Iv 3:16; I. Tim 2:4; II. Pt 3:9). Bog je u nadzoru svega. Tko ili što nas može odvojiti od Njega (usp. Rim 8:31-39)? Predestinacija oblikuje jedan od dva načina pogleda na život. Božji pogled čitave povijesti kao sadašnjost; ljudi su vremenski ograničeni. Naša točka gledišta i umne sposobnosti su ograničene. Ne postoji suprotnost između Božje suverenosti i slobodne volje čovječanstva. To je građa Saveza. To je još jedan primjer biblijske istine date u dijalektalnoj napetosti (vidi Posebnu temu: Istočnjačka književnost u 3:27). Biblijske su doktrine uobičajeno predstavljene iz različitih točki gledišta. Često se čine paradoksalnima. Istina je ravnoteža između prividno oprečnih parova. Ne smijemo pomaknuti napetost izabiranjem jedne od istina. Ne smijemo odvojiti ikoju biblijsku istinu u teološki sustav nepovezanim s posebnim okvirom.

Također je važno dodati da cilj izbora nije samo Nebo kad umremo, nego Kristo-sličnost sada (usp. Ef 1:4; 2:10)! Odabrali smo biti “sveti i oni koji ne hule”. Bog je odabrao promijeniti nas tako da drugi mogu vidjeti promjenu i odazvati se vjerom Njemu u Kristu. Predestinacija nije osobna povlastica nego zavjetna odgovornost!

▣ **“da postanu usklađeni sa slikom Njegova Sina”** To je glavna istina ovoga odlomka. To je cilj kršćanstva (usp. 8:9; II. Kor 3:1.18; Gal 4:19; Ef 1:4; 2:10; 4:13; I. Sol 3:13; 4:3; I. Pt 1:15). Svetost je Božja volja za svakoga vjernika. Božji izbor je zbog Kristo-sličnosti (usp. Ef 1:4), ne posebnoga stava. Božja slika koja je dana čovječanstvu u stvaranju (usp. Post 1:26; 5:1.3; 9:6) mora biti obnovljena (usp. Kol 3:10). Vidi bilješku u 8:21 i Posebnu temu: Pozvani u 1:6.

▣ **“da On može biti prvorodenac među mnogom braćom”** U Psalmu 89:27 “prvo-rođeni” je naslov za Mesiju. U SZ-u prvo rođeni sin imao je pravo prvenstva i povlasticu. Pojam je bio korišten u Poslanici Kološanima 1:15 za pokaz Isusova prvenstva u Stvorenju te u Kološanima 1:18 i Otkrivenju 1:5 za pokaz Isusova prvenstva u uskrsnuću. U ovome tekstu vjernici su, kroz Njega, unijeti u Njegovo prvenstvo!

Ovaj pojam ne upućuje na Isusovo utjelovljenje, nego na Njega kao Glavu nove rase (usp. 5:12-21), prvog u nizovima, prvenca naše vjere, prolaza Očevog blagoslova do obitelji vjere! Vidi Posebnu temu dolje.

POSEBNA TEMA: PRVOROĐENI

Ova riječ “prvorodeni” (*prōtotokos*) korištena je u Bibliji u nekoliko različitih značenja:

1. njena SZ-na pozadina upućuje na pred-postojećeg prvorodnog sina obitelji (usp. Ps 89:27; Lk 2:7; Rim 8:29; Heb 11:28)
2. njena uporaba u Poslanici Kološanima 1:15 govori o Isusu kao o prvome od Stvorenja što je moguće SZ-no smjerenje na Izreke 8:22-31, ili Božjega posrednika stvaranja (usp. Iv 1:3; I. Kor 8:6; Kol 1:15-16; Heb 1:2)
3. njena uporaba u Kološanima 1:18; I. Korinćanima 15:20 (i ovdje) upućuje na Isusa kao prvorodnog od mrtvih
4. to je SZ-ni naslov korišten za Mesiju (usp. Ps 89:27; Heb 1:6; 12:23). Bio je to naslov što spaja nekoliko vidova Isusova prvenstva i središnjega položaja. U ovome okviru #3 ili #4 najbolje odgovaraju.

8:30 “proslavi” Bog je često u Bibliji opisan pojmom “slava”. Pojam dolazi iz trgovačkoga korijena što znači “teško” i suzvučja, vrijedan, kao zlato. Vidi Posebnu temu u 3:23. Teološki Bog iskupljuje palo čovječanstvo nizovima koraka popisanih u stihovima 29-30. Posljednji korak je “proslavljenje”. To će biti vjernikovo potpuno spasenje. Dogodit će se na Dan uskrsnuća kad će im biti dana njihova nova duhovna tijela (usp. I. Kor 15:50-58) i potpuno će biti sjedinjeni s Trojedinim Bogom te jedan s drugim (usp. I. Sol 4:13-18; I. Iv 3:2).

Često je tijekom spomenut u stihovima 29-30 stavljen u teološke skupine:

1. opravdanje, stih 30 – oslobođen kazne grijeha (posinjenje, baštinici, stihovi 16-17)
2. posvećenje (tj. “usklađeni sa slikom Njegova Sina”), stih 29 – oslobođen od sile grijeha (Kristo-slično življenje)
3. proslavljenje, stih 30 – oslobođen od prisutnosti grijeha (tj. Nebo).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 8:31-39

³¹Što ćemo onda reći za ove stvari? Ako je Bog za nas, tko je protiv nas? ³²On koji nije poštedito Svoga vlastitog Sina, nego Ga predade za sve nas, kako nam neće On i s Njim besplatno dati sve stvari? ³³Tko će donijeti optužbu protiv Božjega izbora? Bog je onaj koji opravdava; ³⁴tko je onaj koji osuđuje? Krist Isus je Onaj koji umrije, da, radije koji je uskrsnuo, koji je zdesna Bogu, koji i posreduje za nas. ³⁵Tko će nas odvojiti od ljubavi Kristove? Hoće li nevolja, ili tjeskoba, ili progonstvo, ili glad, ili golotinja, ili pogibelj, ili mač? ³⁶Kao što je pisano: “ZBOG TEBE PREDAVANI SMO SMRTI SVAKOGA DANA; BIJASMO DRŽANI KAO OVCE ZA KLANJE.” ³⁷Ali u svima ovim stvarima mi silno pobjeđujemo kroz Njega koji nas ljubljaše. ³⁸Jer uvjeren sam da niti smrt, ni život, ni anđeli, ni vlasti, ni stvari sadašnjosti, ni stvari koje će doći, ni sile, ³⁹ni visina, ni dubina, ni ikoja druga stvorena stvar, neće biti sposobna odvojiti nas od ljubavi Božje, koja je u Kristu Isusu našem Gospodinu.

8:31 “Što ćemo onda reći za ove stvari” Ovo je bio omiljeni izričaj Pavla koji odražava njegov oblik oštre kritike prikaza (usp. 3:5; 4:1; 6:1; 7:7; 9:14.30). To se pitanje odnosi na prethodno iznesenu istinu. Neizvjesno je koliko unatrag ona upućuje. Može upućivati na 3:21-31 ili 8:1 ili 8:18. Zbog uporabe “prema tome” u 8:1 i okvira, 8:18 je vjerojatno ispravno nagađanje.

▣ **“Ako”** Ovo je PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE koji pretpostavlja da je istinit s autorove točke gledišta ili za njegove književne svrhe. Zadivljujuće, usred svih naših borbi s grijehom, Bog je za nas!

▣ **“tko je protiv nas”** ZAMJENICA “tko” ponovljena je u stihovima 33.34.35. Upućuje na Sotonu (koji nije spomenut imenom sve do 16:20). Ovaj odlomak, od 31-39, koristi SZ-nu književnu tehniku proroka, sudski slučaj (usp. Mih 1:6). YHWH dovodi Svoj narod pred sud zbog duhovnog preljuba. To je smjerenje na Izaiju 50:8-9.

Zabilježite pravne pojmove: “protiv”, stih 31, “optužbu”, stih 33; “opravdava”, stih 33; “osuđuje”, stih 34; i “posreduje”, stih 34. Bog je Sudac. Krist je odvjetnik branitelj. Sotona je odvjetnik tužitelj (ali on šuti). Anđeli su ispunili sudsku dvoranu kao promatrači (usp. I. Kor 4:9; Ef 2:7; 3:10).

8:32 “On koji nije poštedio Svoga vlastitog Sina” Bog Otac dao je palome čovječanstvu Svoje najbolje. On neće sad ostaviti vjernike niti im dati manje (usp. Iv 3:16; Rim 5:8). Koliko je daleko zamisao osvetoljubivog SZ-nog Boga i ljubećeg Isusa! Ovaj konačan dar iskazan je u Božjoj izjavi Abrahamu u Postanku 22:12.16. Rabini su koristili taj SZ-ni odlomak da podupru doktrinu nadomjesnoga izmirenja za Abrahamovo potomstvo.

▣ **“nego Ga predade za sve”** Riječ “sve” u ovome tekstu je znakovita. Isus je umro za grijeha svijeta (usp. Lk 2:10-11; Iv 3:16; 4:42; 11:51; I. Tim 4:10; I. Iv 2:2; 4:14). Izražava Adam – Krist doktrinu iz 5:12-21. Isusova smrt riješila je poteškoću grijeha. Sad je “povjerovati i primiti” poteškoća.

▣ **“besplatno dati sve stvari”** GLAGOL je iz grčkoga korijena za milost. “Sve stvari” upućuje na stih 17. Vidi bilješku u 3:24.

8:33-34 “optužbu ... opravdava ... osuđuje ... posreduje” Ovo su sve pravni pojmovi. Stihovi 31-39 su sudska pozornica u Nebu. To može biti smjerenje na Izaiju 50:8-9.

8:33 “Božjega izbora” Isus je Božji izabrani čovjek za sve ljude (Barth). Najjasniji i najpotpuniji odlomci o ovoj istini u NZ-u su Poslanica Efežanima 1:3-4 i Rimljanima 9:14-26. Otac je odabrao Isusa kako bi odabrao čitavo čovječanstvo. Isus je Božji “da” na “ne” paloga čovječanstva!

POSEBNA TEMA: IZBOR/PREDESTINACIJA I POTREBA ZA TEOLOŠKOM RAVNOTEŽOM

Izbor je predivna doktrina. Međutim, to nije poziv na pristranost [favoritizam], nego poziv za biti kanalom, oruđem ili sredstvom iskupljenja drugih! U SZ-u pojam je prvenstveno korišten za služenje; u NZ-u prvenstveno je korišten za spasenje koje proizlazi iz služenja. Biblija nikad ne usklađuje prividno oprečje između Božje suverenosti i slobodne volje čovječanstva, nego potvrđuje oboje! Dobar primjer biblijske napetosti o Božjemu suverenom izboru moglo bi biti Rimljanima 9 te o potrebi neophodnoga odgovora čovječanstva Rimljanima 10 (usp. 10:11.13).

Ključ ove teološke napetosti može biti nađen u Efežanima 1:4. Isus je Božji izbor čovjeka i svi su mogući izbori u Njemu (Karl Barth). Isus je Božji “da” potrebi palog čovječanstva (Karl Barth). Efežanima 1:4 također pomaže razjasniti sporno pitanje dokazivanjem da cilj predestinacije nije Nebo, nego svetost (Kristo-sličnost). Mi smo često privučeni koristima Evanđelja i zanemarujemo odgovornosti! Božji poziv (izbor) jeste za sada kao i za vječnost!

Doktrine dolaze u vezu s drugim istinama, ne kao pojedinačne, nepovezane istine. Dobra analogija mogla bi biti zvijezde nasuprot pojedinačnoj zvijezdi. Bog predstavlja istinu u istočnjačkoj, ne u zapadnjačkoj, književnoj vrsti. Ne moramo pomaknuti napetost uzrokovanu dijalektalnim (paradoksalnim) parovima doktrinarnih istina:

1. predestinacija nasuprot ljudskoj slobodnoj volji
2. sigurnost vjernika nasuprot potrebi za ustrajnošću
3. izvorni grijeh nasuprot voljnome grijehu
4. bezgriješnost (perfekcionizam) nasuprot griješenju manje
5. početno trenutačno opravdanje i posvećenje nasuprot napredujućem posvećenju
6. kršćanska sloboda nasuprot kršćanskoj odgovornosti
7. Božja transcendentnost nasuprot Božjoj imanentnosti
8. Bog kao konačno nespoznatljiv nasuprot Bogu kao spoznatljivome u Pismu
9. Kraljevstvo Božje kao prisutnost nasuprot budućem dovršetku
10. pokajanje kao dar od Boga nasuprot pokajanju kao neophodnost ljudskoga zavjetnog odaziva

11. Isus kao Božanski nasuprot Isusu kao čovjeku
12. Isus istovrijedan s Ocem nasuprot Isusu kao podređenome Ocu.

Teološki okvir “Saveza” ujedinjuje Božju suverenost (koji uvijek poduzima prvi korak i postavlja raspored) s početnim i neprekinutim pokajanjem kojeg nalaže, odaziv vjere od ljudi. Budite pozorni u dokazivanju teksta [proof-texting] jedne strane paradoksa i zapostavljanja druge strane! Budite pozorni u dokazivanju samo vaše najvažnije doktrine ili sustavne teologije!

8:34 Ovaj stih opisuje nekoliko razloga zašto “nema osude” (usp. stih 1):

1. On je umro
2. On je uskrsnuo
3. On je Bogu zdesna
4. On posreduje za vjernike.

Isusova smrt platila je kaznu za naš grijeh (usp. Iz 53; Mk 10:45; II. Kor 5:21). Isusovo uskrsnuće pokazuje Očevu prihvaćanje Sinove službe i daje nadu (prvi plod onih koji su uspavani) usprkos progonstva i smrti. Isusovo proslavljenje s Očeve desne strane i posredovanje za vjernike daje im ohrabrenje da vojuju dobru bitku vjere.

▣ **“zdesna Ocu”** Ovo je antropomorfička metafora (vidi Posebnu temu u 1:18). Bog nema fizičko tijelo. On je “duh”. Ova metafora govori o mjestu sile, autoriteta i pred-uzvišenosti. Pavao ne koristi često izražajnost (usp. Ef 1:20; Kol 3:1). Pavao je možda navodio vjeroispovijed rane Crkve u stihu 34 (usp. Fil 2:6 i dalje; I. Tim 3:16).

▣ **“posreduje”** Isusova se služba nastavlja. Isus posreduje za nas (usp. Heb 4:4-16; 7:25; 9:24; I. Iv 2:1) kao što čini i Duh (stihovi 26-27). Ovo je iz pojma *paraclete*, koji je korišten za Duha u Evandelju po Ivanu 14:16 i za Sina u I. Ivanovoj poslanici 2:1. To je još jedno smjerenje na pjesmu o patećem sluzi (usp. Iz 53:12).

8:35 “ljubavi Kristove” Ovo je ili SUBJEKTNI ili OBJEKTNI GENITIV. To može biti ili (1) Kristova ljubav za vjernike ili (2) ljubav vjernika za Krista. Broj 1 najbolje potkrepljuje okvir (i II. Kor 5:14) zato jer ljubav vjernika za Krista dolazi i odlazi, ali Kristova ljubav za nas je sigurna i stalna.

Postoji različnost grčkoga rukopisa povezana s ovim izričajem:

1. jedan drevni grčki tekst ima “Božje ljubavi” (usp. MS $\aleph$)
2. jedan drevni rukopis slaže ih zajedno, “Božje ljubavi u Kristu” (usp. MS B)
3. UBS⁴ programski prevoditelji daju “ljubavi Kristove” i ocjenjuju s “A” (izvjesno). Izričaj se pojavljuje u MSS C, D, F, G, i većini starolatinskih verzija te Vulgati i Pešiti.

▣ **“Hoće li nevolja, ili tjeskoba, ili progonstvo”** Kršćani će imati poteškoće u ovome svijetu, ali ni jedna ova poteškoća niti sile zla ne mogu ih odvojiti od Boga. Vidi Posebnu temu: Nevolja u 5:3.

8:36 Ovo je navod iz Psalma 44:22. U tome Psalmu Bog je pozvan da oslobodi Svoj ranjeni narod.

8:37

NASB	“Ali u svima ovim stvarima mi silno pobjeđujemo”
NKJV	“Ipak u svima ovim stvarima mi smo više nego pobjednici”
NRSV	“Ne, u svima ovim stvarima mi smo više nego pobjednici”
TEV	“Ne, u svima ovim stvarima mi imamo potpunu pobjedu kroz njega”
NJB	“ovo su iskušenja kroz koja mi pobjeđujemo”

Ovo je pojačani oblik pojma “pobjednik”. Pavao je morao iskovati ovaj pojam (*huper + nikaō*). To je predivna miješana metafora, “pobjednička ovca”. Vjernici su pobjednici kroz Krista (usp. Iv 16:33; I. Iv 2:13-14; 4:4; 5:4). Vidi Posebnu temu: Pavlova uporaba “*huper*” složenica u 1:30.

▣ **“kroz Njega koji nas ljubljaje”** Ova ZAMJENICA može upućivati na Oca ili Sina.

8:38 “uvjeren sam” Ovo je PERFEKT PASIVNOGA INDIKATIVA, što znači “bio sam i nastavljam biti uvjeren”.

▣ **“anđeli”** Rabini su mislili da su anđeli bili ljubomorni na Božju ljubav i pozornost za čovječanstvo te, prema tome, bili su im neprijatelj. Gnostički krivi učitelji tvrdili su da je spasenje dostupno tajnim lozinkama koje idu kroz neprijateljske anđeoske sfere ili *eone* (usp. Kol i Ef).

George Eldon Ladd u svojoj knjizi *A Theology of the New Testament* ima dobar sažetak pojma korištenog od Pavla za anđele:

“Pavao ne upućuje samo na dobre i loše anđele, na Sotonu i demone; on koristi drugu skupinu riječi da označi stupnjeve anđeoskih duhova. Terminologija je kako slijedi:

‘Vladavina’ [*arche*], I. Poslanica Korinćanima 15:24; Efežanima 1:21; Kološanima 2:10

‘Vladari’ [*archai*; RSV, “vlasti”], Efežanima 3:10; 6:12; Kološanima 1:16; 2:15; Rimljanima 8:38

‘Vlast’ [*exousia*], I. Korinćanima 15:24; Efežanima 1:21; Kološanima 2:10

‘Vlasti’ [*exousiai*; RSV, “vlasti”], Efežanima 3:10; 6:12; Kološanima 1:16; 2:15

‘Sila’ [*dynamis*], I. Korinćanima 15:24; Efežanima 1:21

‘Sile’ [*dynameis*], Rimljanima 8:38

‘Prijestolja’ [*thronoi*], Kološanima 1:16

‘Gospodstvo’ [*kyriotes*; RSV, “dominion”], Efežanima 1:21

‘Gospodstva’ [*kyriotetes*], Kološanima 1:16

‘Vrhovnici ovoga mračnog svijeta’, Efežanima 6:12

‘Zli [domaćini] duh u nebeskim prostorima’, Efežanima 6:12

‘Vlasti tame’, Kološanima 1:13

‘Svako ime koje je imenovano’, Efežanima 1:21

‘Nebeska, zemaljska, i podzemaljska bića’, Filipljanima 2:10” (str. 401).

Nema izravnoga biblijskog izvješća o tome u kakvome su odnosu pali anđeli u SZ-u s demonima u NZ-u. Mnogi pretpostavljaju da su istovjetni. U židovskoj apokaliptičkoj književnosti, doduše, demoni su duhovi Nefila iz Postanka 6, koji su bili polu-anđeli i polu-ljudi. Njihova su tijela bila uništena u potopu, pa stoga, oni traže utjelovljenje! Ovo je samo nagađanje. Biblija ne odgovara na sva naša pitanja o podrijetlima. Njena je svrha iskupljenje čovječanstva, ne radoznalost čovječanstva!

▣ **“vlasti ... sile”** Ovo upućuje na (1) zle anđeoske ili demonske sile ovoga doba (usp. Ef 2:2; 6:12; I. Kor 15:24; Kol 1:16) ili (2) moguće građe paloga svijeta koje se ne odnose na osobe [bezlične] (religija, vlada, obrazovanje, medicina, itd.) koje dozvoljavaju palome čovječanstvu biti neovisnima od Boga (usp. Hendrickus Berkhoff, *Principalities and Powers*). Vidi bilješku u 13:1.

POSEBNA TEMA: *ARCHĒ*

Pojam “oblast” dolazi od grčkog izraza *archē*, što znači “početak” ili “podrijetlo” nečega:

1. početak stvorenog redosljedja (usp. Iv 1:1; I. Iv 1:1; Heb 1:10)
2. početak Evanđelja (usp. Mk 1:1; Fil 4:15; II. Sol 2:13; Heb 2:3)
3. prvi očevici (usp. Lk 1:2)
4. početni znaci (čuda, usp. Iv 2:11)
5. početna načela (usp. Heb 5:12)
6. početna sigurnost temeljena na istinama Evanđelja (usp. Heb 3:14)
7. početak, Kološanima 1:18; Otkrivenje 3:14.

Koristi se kao “pravilo” ili “ovlast” kod:

1. ljudskih upravnih dužnosnika
  - a. Luka 12:11
  - b. Luka 20:20
  - c. Rimljanima 13:3; Titu 3:1.
2. anđeoskih ovlasti
  - a. Rimljanima 8:38
  - b. I. Korinćanima 15:24
  - c. Efežanima 1:21; 3:10; 6:12

- d. Kološanima 1:16; 2:10,15
- e. Juda stih 6.

Ovi lažni učitelji preziru svaki autoritet, zemaljski i nebeski. Oni su proturječni razuzdanici. Oni stavljaju sebe i svoje želje ispred Boga, anđela, građanskih vlasti i crkvenih vođa.

8:39 “visina, ni dubina” Ovi su pojmovi bili korišteni za apogeju [od Zemlje najudaljenija točka putanja Mjeseca ili nekoga drugog planeta, ili, u najnovije vrijeme, nekog satelita – op.prev.] ili perigeju [Zemlji najbliža točka putanja Mjeseca ili nekoga drugog planeta – op.prev.] zvijezda, za koje se vjerovalo da su bogovi koji nadziru ljudske živote (astrologija). Poslije su postali tehnički pojmovi u svojoj herezi nazvanoj gnosticizam za stupnjeve *eona* ili anđela između svetog boga i nižeg boga koji su oblikovali grješnu materiju.

▣ **“ikoja druga stvorena stvar”** Ovo je doslovno “stvorenje druge vrste” (*heteros*). Okvir zahtijeva da je to daljnje upućivanje na anđeoske sile. Razlika između grčkog PRIJEDLOGA *heteros*, drugi od različite vrste, i *allos*, drugi od iste vrste, zastarjela je u koine grčkom, ali ovaj okvir ipak pokazuje neku razliku.

▣ **“niti ... ni ... neće biti sposobna odvojiti nas od ljubavi Božje”** Kakva silna izjava sigurnosti. Ovo poglavlje započinje s osudom a završava u neodvojenju. Nitko ne može uzeti vjernikovo spasenje. Doduše, taj se mora odazvati i početno (usp. 3:21-31) i neprekidno (usp. poglavlja 4 – 8). Duh je ključ, ali postoji naredbeni uvjet za zavjetnim odazivom. Pokajanje i vjera su zahtijevani (usp. Mk 1:15; Djela 3:16.19; 20:21), kao i poslušnost i ustrajnost!

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Kako se poglavlje 8 odnosi prema poglavlju 7?
2. Ako nema osude, kako grijeh djeluje u životu vjernika?
3. Obitava li Duh ili Isus u vjernicima (stih 9)?
4. Kako je priroda utjecala na čovjekov grijeh (stihovi 19-22)? Hoće li priroda biti dio Neba (usp. Iz 11:6-10)?
5. Kako Duh moli za nas (stihovi 26-27)? Upućuje li to na “govorenje u jezicima”?
6. Kako može Biblija reći da sve stvari idu na dobro u tako zlome svijetu (stih 28)? Odredi “dobro” (stih 29).
7. Zašto je posvećenje izostavljeno iz lanca teoloških događaja u stihu 30?
8. Zašto se za stihove 31-39 kaže da su sudska pozornica?
9. Popiši četiri stvari stiha 34 koje dokazuju da se odnose na Isusa.

RIMLJANIMA 9

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA				
UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Božji izbor 9:1-5	Izraelovo odbacivanje Krista 9:1-5	poteškoća Izraelove nevjere 9:1-5	Bog i Njegov narod 9:1-5	povlastice Izraela 9:1-5
9:6-13	Izraelovo odbacivanje i Božja svrha 9:6-13	Božje obećanje Izraelu nije podbacilo 9:6-13	9:6-9 9:10-13	Bog je održao Svoje obećanje 9:6-13
9:14-18	Izraelovo odbacivanje i Božja pravičnost 9:14-29	Božje pravo odabira 9:14-18	9:14-18	Bog nije nepravedan 9:14-18
Božji gnjev i milosrđe 9:19-29		9:19-26	Božji bijes i milosrđe 9:19-21 9:22-29	9:19-21 9:22-24
Izrael i Evanđelje 9:30 – 10:4	sadašnji uvjet Izraela 9:30-33	9:27-29		sve je bilo prorečeno u SZ-u 9:25-29
		istinska pravednost po vjeri 9:30 – 10:4	Izrael i Evanđelje 9:30 – 10:4	9:30-33

ČITANJE KRUG TRI (vidi str. viii)

SLIJEĐENJE IZVORNE PIŠČEVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda. Podjela na odlomke nije nadahnutna, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

ODNOS POGLAVLJA 9 – 11 S POGLAVLJIMA 1 – 8

- A. Postoje dva načina razumijevanja odnosa ove književne jedinice s poglavljima 1 – 8:
  1. ona je potpuno odvojena tema, teološka parenteza [umetak – op.prev.]:

- a. postoji snažna suprotnost i nedostatak logičke veze između 8:39 i 9:1
  - b. izravno je vezana na povijesnu napetost u crkvi u Rimu između vjerujućih Židova i vjerujućih pogana. Moguće je bila vezana na rastuće pogansko vodstvo Crkve
  - c. postojalo je nerazumijevanje između Pavlova propovijedanja glede Izraela (i Zakona) te njegova apostolstva za pogane (ponuda besplatne milosti), stoga, on se bavi ovom temom u ovome dijelu.
2. Ona je vrhunac i logički zaključak Pavlova predstavljanja Evanđelja:
- a. Pavao zaključuje poglavlje 8 s obećanjem “neodvojenja od Božje ljubavi”. Što s nevjerom naroda Saveza?
  - b. Rimljanima 9 – 11 odgovara paradoksu Evanđelja glede Izraelove nevjere!
  - c. Pavao je naslovljavao ovo važno pitanje kroz čitavo pismo (usp. 1:3.16; 3:21.31 i 4:1 i dalje)
  - d. Pavao tvrdi da je Bog vjeran Svojoj Riječi. Što s Njegovoj riječju u SZ-u za Izraela? Jesu li sva ova obećanja ništavna i isprazna?
- B. Postoji nekoliko mogućih načina da se napravi opći pregled ove književne jedinice:
1. Pavlovom uporabom pretpostavljenog prigovarača (oštra kritika):
    - a. 9:6
    - b. 9:14
    - c. 9:19
    - d. 9:30
    - e. 11:1
    - f. 11:11
  2. Rimljanima 9 – 11 oblikuje književnu jedinicu (podjele poglavlja i stiha nisu nadahnute i bile su dodane kasnije. Mora biti tumačena zajedno kao cjelina. Doduše, postoje najmanje tri glavne podjele subjekta:
    - a. 9:1-29 (usredotočuju se na Božju suverenost)
    - b. 9:30-10:21 (usredotočuju se na ljudsku odgovornost)
    - c. 11:1-32 (Božja uključena, vječna, iskupiteljska svrha)
  3. glavnim temama: dobar opći pregled ovoga dijela Poslanice Rimljanima nađen je u podjeli odlomka u NKJV od Thomas Nelson Publishers:
    - a. Izraelovo odbacivanje Krista, 9:1-5
    - b. Izraelovo odbacivanje Božje svrhe, 9:6-13
    - c. Izraelovo odbacivanje Božje pravičnosti, 9:14-29
    - d. sadašnji uvjet Izraela, 9:30-33
    - e. Izrael i Evanđelje, 10:1-13
    - f. Izrael odbacuje Evanđelje, 10:14-21
    - g. Izraelovo odbacivanje nije potpuno, 11:1-10
    - h. Izraelovo odbacivanje nije konačno, 11:11-36.
- C. Ovaj dio više je kao plač iz srca negoli razumsko predstavljanje (logički pregled). Njegova strast podsjeća na jednom slomljeno Božje srce zbog pobunjenog Izraela u Hošei 11:1-4.8-9.
- U poglavljima 9 – 10 na mnogo su načina uspoređeni bol i dobrohotnost Zakona. U oba slučaja Pavlovo je srce bilo slomljeno ironijom zakona od Boga koji je donio smrt umjesto život!

- D. Pavlova uporaba više od 25 SZ-nih navoda u poglavljima 9 – 11 pokazuje njegovu žudnju da slikovito prikaže Izraelov paradoks iz SZ-nih izvora, kao što je učinio u poglavlju 4, ne samo sadašnje iskustvo. Većina Abrahamova fizičkog potomstva odbacilo je Boga, čak i u prošlosti (usp. Djela 7; Neh 9).
- E. Ovaj tekst, kao Poslanica Efežanima 1:3-14, bavi se Božjim vječnim svrhama za iskupljenje čitavoga ljudstva. Kao prvo izgleda da opisuje kako Bog odabire neke pojedince a odbacuje druge pojedince (supralapsarian Calvinism: nad-pogrješni kalvinizam), međutim, mislim da žarište nije na pojedincima, nego na Božjemu vječnom naumu iskupljenja (usp. Post 3:15; 12:3; Djela 2:23; 3:18; 4:28; i 13:29, vidi Posebnu Temu u 8:28).

The Jerome Biblical Commentary, tom 2, "The New Testament", izdan od Josepha A. Fitzmyera i Raymonda E. Browna, kaže:

"Važno je od početka shvatiti da je Pavlovo gledište skupno; on ne raspravlja o odgovornosti pojedinaca. Ako mu se čini da dovodi u pitanje Božansku predestinaciju, to nema ništa s predestinacijom pojedinaca za slavu" (str. 318).

UVIDI U TEKST POGLAVLJA 9

- A. Kakva se snažna promjena stava pojavljuje između poglavlja 8 i poglavlja 9.
- B. Ova se književna jedinica (9 – 11) teološki bavi s:
1. temeljem spasenja
  2. Božjom svrhom izabiranja
  3. izdajom nevjernoga Izraela nasuprot vjernosti JHWH
  4. uključivanjem čitavoga ljudstva u Isusovo iskupljenje.
- C. Poglavlje 9 jedan je od najjačih NZ-nih odlomaka o Božjoj suverenosti (tj. drugo bivstvo, Ef 1:3-14) dok poglavlje 10 jasno i opetovano izlaže ljudsku slobodnu volju (usp. "itko" stih 4; "tkogod bio" stihovi 11.13; "svi" stih 12 [dva puta]). Pavao nikad ne pokušava uskladiti ovu teološku napetost. Obje su istina! Većina biblijskih doktrina predstavljena je u paradoksalnim ili dijalektičkim parovima. Većina sustavnih teologija je logička, ali dokaz-teksta [vidi Kazalo: proof-text – op.prev.] je samo jedan vid biblijske istine. I augustinijanizam i kalvinizam nasuprot polu-pelagijanizma i arminijanizma imaju dijelove istine i pogrješke. Biblijska napetost između doktrina ima prednost pred tekstualnim dokazivanjem, dogmatskim, razumskim, teološkim sustavom koji prisiljava Bibliju u unaprijed zamišljenu mrežu tumačenja! Vidi Posebnu temu: Istočnjačka književnost u 3:27.
- D. 9:30-33 je sažetak poglavlja 9 i teme poglavlja 10.
- E. Zabilježite kako Pavao koristi mnogo SZ-nih tekstova za učvršćivanje svoga dokaza. Ovo pretpostavlja židovsko čitateljstvo u Rimu:
1. stih 7 – Postanak 21:12
  2. stih 9 – Postanak 18:10.14
  3. stih 12 – Postanak 25:32
  4. stih 13 – Malahija 1:2-3
  5. stih 15 – Izlazak 33:19
  6. stih 17 – Izlazak 9:16
  7. stih 25 – Hošea 2:23

8. stih 26 – Hošea 1:10
  9. stih 27 – Izaija 10:22
  10. stih 28 – Izaija 10:23
  11. stih 29 – Izaija 1:9
  12. stih 33 – Izaija 28:16 i 8:14.
- Postoji mnogo više SZ-nih navoda u poglavljima 9 i 11!

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 9:1-5

¹Govorim istinu u Kristu, ne lažem, moja savjest svjedoči sa mnom u Svetome Duhu, ²da imam veliku tugu i trajnu žalost u svome srcu. ³Jer želio bih da sâm budem proklet, *odvojen* od Krista za dobro moje braće, moga roda po tijelu, ⁴koji su Izraelci, kojima pripada posinjenje kao sinova, te slava i savezi i davanje Zakona i *hramska služba* i obećanja, ⁵koji su očevi, i od kojih je Krist po tijelu, koji je iznad svega, Bog blagoslovljen zauvijek. Amen.

9:1-2 Stihovi 1 i 2 oblikuju u grčkome jednu rečenicu. Pavao podastire nekoliko razloga kako bi oni (crkva u Rimu) mogli znati da je rekao istinu:

1. njegovo jedinstvo s Kristom, stih 1
2. njegova savjest vođena Duhom, stih 1
3. njegovi duboki osjećaji za Izrael, stih 2.

9:1 “Govorim istinu u Kristu, ne lažem” Pavao često čini takvu vrstu izjave o svojoj vjerodostojnosti (usp. II. Kor 11:10; Gal 1:20; I. Tim 2:7) ili jednostavno o Bogu kao njegovu svjedoku (usp. Rim 1:9; II. Kor 1:23; 11:31; Fil 1:8; I. Sol 2:5.10). To je bio njegov način potvrđivanja istinitosti njegovih učenja i propovijedi. Iskustvo na putu za Damask promijenilo je sve!

▣ **“moja savjest”** Ovo je upućivalo na značenje vjerniku Bogom-danog, Duhom-vođenog morala. U jednu ruku ovo je ključni izvor autoriteta za vjernike. To je Božja riječ, razumljiva i primjenjiva za naše umove od Božjega Duha (usp. I Tim. 1:5.19). Poteškoća nastaje kad vjernici – i što se toga tiče, nevjernici – nastavljaju odbacivati Riječ i Duha; tada postaje lakše razumski objasniti nečiji grijeh (usp. I Tim. 4:2). Naša savjest može biti kulturološki i iskustveno uvjetovana.

POSEBNA TEMA: SAVJEST

Pavao često koristi pojam “savjest” u pismima Korinćanima (usp. 4:4; 8:7.10.12; 10:25. 27.28.29; II. Kor 1:12; 4:2; 5:11). Pojam upućuje na onaj moralni unutarnji osjećaj o tome što je primjereno ili neprimjereno (usp. Djela 23:1). Savjest može biti pod utjecajem našega prošlog života, naših jadnih odabira, ili Božjega Duha. Ona nije besprijekorni vodič, ali određuje granice vjere pojedinca. Prema tome, kršenje naše savjesti, čak ako je pogrešna ili slaba, jeste glavna poteškoća vjere.

Vjernikova savjest treba biti sve više i više oblikovana Riječju Božjom i Božjim Duhom (usp. I. Tim 3:9). Bog će suditi vjernicima prema svjetlu kojeg imaju (tj. slabo ili jako), ali svaki od nas mora biti otvoren Bibliji i Duhu za više svjetla i rast u spoznaji Gospodina Isusa Krista. Vidi potpuniju bilješku o “savjesti” u II. Korinćanima 10:25. Vidi Posebnu temu: Slabost.

▣	
NASB, NKJV	”svjedoči sa mnom u Svetome Duhu”
NRSV	“potvrđuje ju Svetim Duhom”
TEV	“vođena Svetim Duhom”
NJB	“u jedinstvu sa Svetim Duhom preuzima me”

Pavao je vjerovao da ima poseban poziv i naredbu od Krista (usp. Djela 9:1-22; Gal 1:1).

GLAGOL (PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA, usp. 2:15) je složenica sa *sun* (tako uobičajena u Pavlu). On je bio uvjeren o svome novom razumijevanju temeljenome na:

1. otkrivenju Krista
  - a. put za Damask
  - b. naučenome u Arabiji (Nabateja)
2. unutarnjem svjedočanstvu Duha.

On je bio apostol i govorio je s Božanskim autoritetom (usp. I. Kor 7:25.40). Dijelio je Božju žalost nad nevjerom i okamenjenjem naroda Izraela (usp. stih 2). Imali su tako mnogo prednosti (usp. stihove 4-5).

9:3

NASB, NKJV, NRSV "Jer želio bih. . ."
TEV "Zbog dobra drugih želio bih"
NJB "Bio bih voljan . . ."

Pavao je imao tako duboke osjećaje za svoj narod, Izraela, da ako njegovo odvojenje može utjecati na njihovo uključanje, on bi mogao biti voljan, stih 3. Ovaj stih ima tako jaku, izrazitu gramatičku građu (IMPERFEKT SREDNJEGA INDIKATIVA i s *autos* i *egō*, te PREZENT INFINITIVA). Silina i breme ove molitve vrlo je slična Mojsijevoj zastupničkoj molitvi za grješnog Izraela u Izlasku 32:30-35. Ovo je najbolje razumjeti kao izjavu žudnje, ne činjenice. Slična je uporabi IMPERFEKT GLAGOLSKOGA VREMENA u Poslanici Galaćanima 4:20. Vidi sljedeću Posebnu u temu.

POSEBNA TEMA: ZASTUPNIČKA MOLITVA

- I. Uvod
  - A. Molitva je značajna zbog Isusova primjera:
    1. osobna molitva, Marko 1:35; Luka 3:21; 6:12; 9:29; 22:29-46
    2. čišćenje Hrama, Matej 21:13; Marko 11:17; Luka 19:46
    3. uzorak molitve, Matej 6:5-13; Luka 11:2-4.
  - B. Molitva je stavljanje u opipljivo djelo našeg povjerenja u osobnoga, brižnog Boga koji je prisutan, voljan i sposoban djelovati na našu i dobrobit drugih, kroz naše molitve.
  - C. Bog je osobno ograničio Sebe da djeluje na molitve Svoje djece u mnogo područja (usp. Jak 4:2).
  - D. Najvažnija svrha molitve je naše zajedništvo i vrijeme s Trojedinim Bogom.
  - E. Cilj molitve je bilo što ili bilo tko što se odnosi na vjernike. Možemo moliti jednom, vjerujući, ili opet i opet ponovo kao razmišljanje ili promišljeno vraćanje.
  - F. Molitva može uključiti nekoliko dijelova:
    1. slavljenje i obožavanje Trojedinoga Boga
    2. zahvaljivanje Bogu za Njegovu prisutnost, zajedništvo, i zaštite
    3. ispovijedanje naše grješnosti, oboje i prošle i sadašnje
    4. molba za naše osjetljive potrebe ili čežnje
    5. zastupanje kad donosimo potrebe drugih pred Oca.
  - G. Zastupnička molitva je služba. Bog ljubi one za koje molimo više nego što ih mi ljubimo, ali naše molitve često utječu na promjene, odaziv, ili potrebu, ne samo u nama samima, nego u njima.
- II. Biblijska građa
  - A. Stari zavjet
    1. Neki primjeri zastupničke molitve:
      - a. Abrahamovo zauzimanje za Sodomu, Postanak 18:22 i dalje
      - b. Mojsijeve molitve za Izrael:
        - (1) Izlazak 5:22-23
        - (2) Izlazak 32:31 i dalje
        - (3) Ponovljeni zakon 5:5
        - (4) Ponovljeni zakon 9:18,25 i dalje
      - c. Samuel moli za Izrael:
        - (1) I. Samuelova 7:5-6.8-9
        - (2) I. Samuelova 12:16-23

- (3) I. Samuelova 15:11
- d. David za svoje dijete, II. Samuelova 12:16-18
- 2. Bog traži zastupnike, Izaija 59:16
- 3. Poznati, neispovjedeni grijeh ili stav nepokajivosti štetno djeluje na naše molitve:
  - a. Psalam 66:18
  - b. Izreke 28:9
  - c. Izaija 59:1-2; 64:7

B. Novi zavjet

- 1. Zastupnička služba Sina i Duha
  - a. Isus:
    - (1) Rimljanima 8:34
    - (2) Hebrejima 7:25
    - (3) I. Ivanova 2:1
  - b. Sveti Duh, Rimljanima 8:26-27
- 2. Pavlova zastupnička služba
  - a. molitve za Židove:
    - (1) Rimljanima 9:1 i dalje
    - (2) Rimljanima 10:1
  - b. molitve za crkve:
    - (1) Rimljanima 1:9
    - (2) Efežanima 1:16
    - (3) Filipljanima 1:3-4,9
    - (4) Kološanima 1:3,9
    - (5) I. Solunjanima 1:2-3
    - (6) II. Solunjanima 1:11
    - (7) II. Timoteju 1:3
    - (8) Filemonu, stih 4
  - c. Pavao je molio crkve neka mole za njega:
    - (1) Rimljanima 15:30
    - (2) II. Korinćanima 1:11
    - (3) Efežanima 6:19
    - (4) Kološanima 4:3
    - (5) I. Solunjanima 5:25
    - (6) II. Solunjanima 3:1
- 3. Zastupnička služba crkve
  - a. molitva jedan za drugoga:
    - (1) Efežanima 6:18
    - (2) I. Timoteju 2:1
    - (3) Jakov 5:16
  - b. molitva zahtijevana za posebne skupine
    - (1) naše neprijatelje, Matej 5:44
    - (2) kršćanske radnike, Hebrejima 13:18
    - (3) vladare, I. Timoteju 2:2
    - (4) bolesne, Jakov 5:13-16
    - (5) otpadnike, I. Ivanove 5:16

III. Uvjeti za odgovorenu molitvu

- A. Naš odnos prema Kristu i Duhu:
  - 1. prebivati u Njemu, Ivan 15:7
  - 2. u Njegovu imenu, Ivan 14:13.14; 15:16; 16:23-24
  - 3. u Duhu, Efežanima 6:18; Juda 20
  - 4. prema Božjoj volji, Matej 6:10; I. Ivanova 3:22; 5:14-15

- B. Pobude:
1. ne kolebljive, Matej 21:22; Jakov 1:6-7
  2. poniznost i pokajanje, Luka 18:9-14
  3. moljenje s pogrješnom nakanom, Jakov 4:3
  4. sebičnost, Jakov 4:2-3

- C. Ostali vidovi
1. ustrajnost:
    - a. Luka 18:1-8
    - b. Kološanima 4:2
  2. zadržati se na moljenju:
    - a. Matej 7:7-8
    - b. Luka 11:5-13
    - c. Jakov 1:5
  3. nesloga u kući, I. Petrova 3:7
  4. oslobođenost od znanog grijeha:
    - a. Psalam 66:18
    - b. Izreke 28:9
    - c. Izaija 59:1-2
    - d. Izaija 64:7

IV. Teološki zaključak

- A. Kakva povlastica. Kakva prilika. Kakva dužnost i odgovornost.
- B. Isus je naš primjer. Duh je naš vodič. Otac nestrpljivo čeka.
- C. Mogla bi promijeniti vas, vašu obitelj, vaše prijatelje, i svijet.

NASB	“budem proklet, odvojen od Krista”
NKJV	“biti proklet od Krista”
NRSV	“biti proklet i odrezan od Krista”
TEV	“biti pod Božjim prokletstvom i odvojen od Krista”
NJB	“voljno biti osuđen i odrezan od Krista”

Temeljna etimologija “sveti” je biti odvojen za Boga za Njegovu uporabu. Ova ista zamisao u odnosu je s ovim pojmom “prokletstvo” (*anathema*, usp. I. Kor 12:3; 16:22; Gal 1:8.9). Nešto ili netko odvojen je za Boga. To može biti pozitivno iskustvo (usp. Lev 27:28; Lk 21:5) ili negativno iskustvo (usp. Jš 6-7; Rim 9:3), ovisno o okviru.

POSEBNA TEMA: PROKLETSTVO (ANATHEMA)

U hebrejskome postoji nekoliko riječi za “prokletstvo”. *Herem* (BDB 356) korišten je za nešto dano Bogu (usp. LXX kao *anathema* [BAGD 54], Lev. 27:28), uobičajeno za uništenje (usp. Pnz 7:26; Jš 6:17-18; 17:12). Bio je to pojam korišten u zamisli “svetoga rata”. To što je Bog rekao neka se uništi Kanaan i Jerihon bila je prva prigoda, “prvi plodovi”.

U NZ-u *anathema* i oblici koji se odnose na nju bili su korišteni u nekoliko različitih značenja:

1. kao dar ili ponuda Bogu (usp. Lk 21:5)
2. kao smrtna kletva [zaziv prokletstva – KS, Zagreb, 1994.] (usp. Djela 23:14)
3. proklinjati ili zaklinjati se (usp. Mk 14:71)
4. pravilo prokletstva u odnosu na Isusa (usp. I. Kor 12:3)
5. predavanje nekoga ili nečega Božjem sudu ili uništenju (usp. Rim 9:3; I. Kor 16:22; Gal 1:8-9).

▣ **“moga roda po tijelu”** Vidi Posebnu temu u 1:3.

9:4-5 Ovaj niz IMENIČKIH IZRIČAJA slovka u pisarskoj pojedinosti povlastice Izraela. Njihova nevjera bila je najkažnjivija u svjetlu ovih prednosti. Onome kome je više dano, od njega je više zahtijevano (usp. Lk 12:48)!

9:4 “Izraelci” Ovo je bilo SZ-no ime u Savezu za Abrahamovo potomstvo. Nakon prvotnoga susreta s Bogom Jakovljevo ime bilo je promijenjeno u Izrael (usp. Post 32:28). Postalo je skupni naziv za židovski narod. Njegova etimologija može biti “neka *El* (Bog) ustraje” i neizravno, ne Jakovljeva lukavština.

POSEBNA TEMA: IZRAEL (ime)

- I. Značenje imena je neizvjesno (BDB 975):
- A. *El* odolijeva
  - B. neka *El* odoli (ZAPOVJEDNI)
  - C. *El* ustraje
  - D. neka se *El* bori
  - E. *El* se natječe
  - F. on koji se natječe s Bogom (Post 32:28).
- II. Uporabe u SZ-u
- A. Jakovljevo ime (onaj koji je istisnuo nekoga, grabitelj pete, BDB 784, usp. Post 25:26) promijenjeno je nakon rvanja s duhovnom osobom na rijeci Jabok (usp. Post 32:22-32; Izl 32:13). Često su značenja hebrejskih imena igre zvukova, ne etimologije (usp. 32:28). Izrael postaje njegovo ime (tj. Post 35:10).
  - B. Postalo je zajedničko ime za svih njegovih dvanaest sinova (tj. Post 32:32; 49:16; Izl 1:7; 4:22; 28:11; Pnz 3:18; 10:6).
  - C. Bilo je korišteno za imenovanje naroda ustrojenog od dvanaest plemena prije izlaska (usp. Post 47:27; Izl 4:22; 5:2) i nakon izlaska (usp. Pnz 1:1; 18:6; 33:10).
  - D. Nakon ujedinjenja monarhije za vladavine Šaula, Davida, i Salomona plemena su se podijelila za vladavine Roboama (usp. I. Kr 12):
    1. razdvajanje je započelo već prije službene podjele (tj. II Sam. 3:10; 5:5; 20:1; 24:9; I. Kr 1:35; 4:20)
    2. označava sjeverna plemena sve do pada Samarije pod Asiriju 722. g.pr.Kr. (usp. II. Kr 17).
  - E. Korišteno je za Judu na nekoliko mjesta (tj. Iz 1; Mih 1:15-16).
  - F. Nakon izgnanstva od strane Asirije i Babilona postalo je ponovo zajedničko ime za svo Jakovljevo potomstvo (tj. Iz 17:7.9; Jer 2:4; 50:17.19).
  - G. Bilo je korišteno za laike u opreci sa svećenicima (usp. I. Ljet 9:2; Ezr 10:25; Neh 11:3).

▣ **“kojima pripada posinjenje kao sinova”** U SZ-u MNOŽINA “sinova” uobičajeno upućuje na anđele (usp. Job 1:6; 2:1; 38:7; Dn 3:25; Ps 29:1; 89:6-7), dok JEDNINA upućuje na:

1. izraelskoga kralja (usp. II. Sam 7:14)
2. narod (usp. Izl 4:22.23; Pnz 14:1; Hoš 11:1)
3. Mesiju (usp. Ps 2:7)
4. može upućivati na ljude (usp. Pnz 32:5; Ps 73:15; Ez 2:1; Hoš 1:10; Post 6:2 je dvoznačan; može biti oboje). U NZ-u upućuje na onoga koji pripada Božjoj obitelji.

Pavlova glavna metafora za spasenje bila je “posinjenje” (usp. Rim 8:15.23; Gal 4:5; Ef 1:5), dok je Petrova i Ivanova bila “rođen ponovno/nanovo”. Obje su obiteljske metafore. To nije židovska, nego rimska, metafora. Posinjenje je bilo vrlo skupo i zahtijevalo je vremena za pravnu provedbu po rimskome zakonu. Jednom posinjena osoba bila je smatrana novom osobom koja nije mogla biti zakonski razvlaštena ili ubijena od strane oca koji ga je usvojio.

▣ **“slava”** Hebrejski pojam znači “biti teško” što je bila metafora za ono što je bilo vrijedno. Ovdje upućuje na:

1. Božje otkrivenje Sâmoga Sebe na gori Sinaj (usp. Izl 19:18-19)
2. *Shekinah* oblak slave koji je vodio Izraelce tijekom razdoblja lutanja pustinjom (usp. Izl 40:34-38).

YHWH je jedinstveno otkrio Sebe Izraelu. Prisutnost YHWH upućivala je na Njegovu slavu (usp. I. Kr 8:10-11; Ez 1:28). Vidi Posebnu temu u 3:23.

▣ **“savezi”** U drevnima grčkim rukopisima P⁴⁶, B, F, i G korištena je JEDNINA “savez”. Međutim, MNOŽINA je u MSS $\aleph$, C, i nekim starolatinskim, Vulgati, te koptskim verzijama. UBS⁴ daje MNOŽINI ocjenu “B” (gotovo izvjesno). Doduše, MNOŽINA

nije nikad korištena u SZ-u. U SZ-u postoji nekoliko osobitih Saveza: s Adamom, Noom, Mojsijem, i Davidom. Sve do davanja Zakona spomenutog u tekstu, ovo vjerojatno upućuje na Savez s Abrahamom, kojeg je Pavao vidio kao temeljnog (usp. 4:1-25; Gal 3:16-17) i nekoliko je puta bio ponavljan (tj. Post 12; 15; 17) te svakome patrijarhu.

POSEBNA TEMA: SAVEZ

SZ-ni pojam *berith* (BDB 136), savez, nije lako odrediti. Ne postoji odgovarajući GLAGOL u hebrejskome. Pokušaji izvođenja etimološke odredbe dokazali su se neuvjerljivima. Međutim, očito središte zamisli prisiljavalo je znanstvenike na preispitivanje uporabe riječi kako bi se pokušalo odrediti njezino djelatno značenje.

Savez je sredstvo kojim se jedan pravi Bog bavi Svojim ljudskim Stvorenjem. Zamisao Saveza, dogovorno, ili sporazuma ključna je za razumijevanje biblijskoga otkrivenja. Napetost između Božje suverenosti te ljudske slobodne volje jasno je vidljiva u zamisli Saveza. Neki su Savezi temeljeni isključivo na Božjoj naravi i djelovanjima:

1. sâmo Stvorenje (usp. Post 1-2)
2. poziv Abrahama (usp. Post 12)
3. Savez s Abrahamom (usp. Post 15)
4. očuvanje i obećanje Noi (usp. Post 6-9).

Međutim, posebna narav Saveza zahtijeva odaziv:

1. vjerom Adam mora poslušati Boga i ne jesti sa stabla usred Edena
2. vjerom Abraham mora ostaviti svoju obitelj, slijediti Boga, i vjerovati u buduće potomstvo
3. vjerom Noa mora izgraditi veliku lađu daleko od vode i skupiti životinje
4. vjerom Mojsije mora izvesti Izraelce iz Egipta na brdo Sinaj i primiti posebne vodiče za religijski i društveni život s obećanjima blagoslova i prokletstava (usp. Pnz 27-28).

Ova ista napetost koja obuhvaća Božji odnos prema ljudstvu naslovljena je u “Novome savezu”. Napetost može biti jasno vidljiva u usporedbi Ezekiel 18 s Ezekielom 36:27-37 (djelovanje JHWH). Je li Savez temeljen na Božjim veličanstvenim djelima ili naredenome ljudskom odazivu? Ovo je goruće pitanje Staroga saveza i Novoga. Ciljevi oba su isti: (1) obnova zajedništva s YHWH-om izgubljenog u Postanku 3 i (2) ustroj pravednog naroda koji odražava Božju narav.

Novi savez u Jeremiji 31:31-34 rješava napetost odstranjivanjem ljudskoga vršenja kao sredstva dobivanja prihvaćanja. Božji zakon postaje unutarnja žudnja umjesto vanjskoga kôda zakona. Cilj pobožnoga, pravednog naroda ostaje isti, ali mijenja se način. Palo je čovječanstvo samome sebi dokazalo da je nedoraslo biti Božjom odražavajućom slikom. Poteškoća nije bila Božji Savez, nego ljudska grješnost i slabost (usp. Rim 7; Gal 3).

Ista napetost između SZ-nih neuvjetovanih i uvjetovanih Saveza ostaje u NZ-u. Spasenje je potpuno besplatno u dovršenome djelu Isusa Krista, ali ono zahtijeva pokajanje i vjeru (oboje početno i neprekidno). To je pravno proglašenje i poziv Kristo-sličnosti, izrična izjava prihvaćenosti te imperativ na svetost! Vjernici nisu spašeni zbog svoga djelovanja, nego pod poslušnošću (usp. Ef 2:8-10). Pobožno življenje postaje dokaz spasenja, ne sredstvo spasenja. Doduše, vječni život ima vidljive osobine! Ova je napetost jasno vidljiva u Poslanici Hebrejima.

▣ “davanje Zakona i hramska služba” Ovo može upućivati na:

1. Mojsijevo primanje Zakona na brdu Sinaj (usp. Izl 19 – 20)
2. Šator sastanka u razdoblju lutanja pustinjom (usp. Izl 25-40 i Lev).

▣ “obećanja” Bog je otkrio Svoje buduće naume (usp. 1:2; Djela 13:32; Tit 1:2; Heb 1:1) kroz SZ.

Budući da su “savezi” spomenuti prije, “obećanja” vjerojatno upućuju na Mesiju (usp. stih 5, tj. Post 3:15; 49:10; Pnz 18:15.18-19; II. Sam 7; Ps 16:10; 118:22; Iz 7:14; 9:6; 11:1-5; Dn 7:13.27; Mih 5:2-5a; Zah 2:6-13; 6:12-13; 9:9; 11:12).

Ova obećanja (Savezi) su oboje i neuvjetovana i uvjetovana. Ona su neuvjetovana kao Božja izvedba (usp. Post 15:12-21), ali uvjetovana na vjeri i poslušnosti čovječanstva (usp. Post 15:6 i Rim 4). Jedino je Izrael imao Božje osobno otkrivenje prije dolaska Krista (ali s iznimkama kao što je Job, Jitro).

9:5 “očevi” Ovo je upućivalo na Abrahama, Izaka i Jakova, patrijarhe iz Postanka 12 – 50 (usp. Rim 11:28; Pnz 7:8; 10:15).

▣ “od kojih je Krist po tijelu” Ovo je upućivalo na fizičko podrijetlo Mesije (usp. 1:3; vidi Posebnu temu: Mesija u 1:4), Pomazanika, Božjega posebno izabranog slugu koji bi morao ispuniti Božja obećanja i naume (usp. 10:6).

Pojam “Krist” je grčki prijevod hebrejskoga “Pomazanika”. U SZ-u bile su s posebnim svetim uljem pomazane tri skupine:

1. kraljevi Izraela
2. veliki svećenici Izraela
3. proroci Izraela.

Bio je to simbol Božjeg odabira i njihova opremanja za Njegovu službu. Isus je ispunio sve ove tri pomazane službe (usp. Heb 1:2-3). On je Božje puno otkrivenje jer je On bio utjelovljeni Bog (usp. Iz 7:14; 9:6; Mih 5:2-5a; Kol 1:13-20).

Za “tijelo” vidi Posebnu temu u 1:3.

NASB

“Krist po tijelu, koji je iznad svega, Bog blagoslovljen zauvijek”

NKJV

“Krist dođe, koji je iznad svega, vječni blagoslovljeni Bog”

NRSV

“dolazi Mesija, koji je iznad svega, Bog blagoslovljen zauvijek”

TEV

“i Krist kao ljudsko biće, pripada njihovoj rasi. Neka Bog, koji vlada iznad svega, bude blagoslovljen zauvijek”

NJB

“dođe Krist koji je povrh svega, Bog zauvijek blagoslovljen”

Gramatički ovo može biti doksologija za Oca (TEV, slijedeći židovsku predaju), ali okvir daje prednost Pavlovoj potvrdi Isusova Božanstva (to ne slijedi uzorak židovske doksologije za YHWH-u u LXX; vidi J. Murray, II, str. 245-248). Pavao ne upotrebljava često *Theos* za Isusa, ali ga upotrebljava (usp. Djela 20:28; II. Sol 1:12; Tit 2:13; Fil 2:6). U ranoj su Crkvi očevi tumačili ovaj tekst kao upućivanje na Isusa. Bruce Metzger, u *A Textual Commentary On the Greek New Testament*, str. 520-522, pokazuje da su različite mogućnosti u vezi s mjestima gdje su stavljani rečenični znakovi. Drevni uncialni rukopisi nemaju:

1. velika slova
2. rečenične znakove
3. podjele na odlomke
4. čak ni razmaka između riječi.

▣ “**koji je iznad svega**” Ovo također može biti opisni izričaj za Boga Oca ili Sina Isusa. To odražava Isusovu izjavu u Evanđelju po Mateju 28:19 i Pavlovu u Poslanici Kološanima 1:15-20. Ovaj veličanstveni izričaj pokazivao je vrhunac Izraelove ludosti u odbacivanju Isusa iz Narazeta.

▣ “**zauvijek**” Ovo je književni grčki idiomski izričaj “dovijeka” (usp. Lk 1:33; Rim 1:25; 11:36; Gal 1:5; I. Tim 1:17). Ovo je jedan od nekoliko povezanih izričaja (1) “dovijeka” (usp. Mt 21:19 [Mk 11:14]; Lk 1:55; Iv 6:5.58; 8:35; 12:34; 13:8; 14:16; II. Kor 9:9) ili “u sva pokoljenja i sve vjekove” [KS, Zagreb, 1994.] (usp. Ef 3:21). Izgleda da ne postoji razlika između ovih idioma za “zauvijek”. Pojam “doba/vjekovi” može biti MNOŽINA u simboličkome smislu rabske gramatičke građe nazvane “množina veličanstva” ili može upućivati na zamisao nekoliko “doba/vjekova” u židovskome smislu “doba/vijek nevinosti”, “bezbožnosti”, “doba koje mora doći”, ili “doba pravednosti”.

▣ “**Amen**” Vidi Posebnu temu u 1:25.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 9:6-13

⁶Ali to nije kao da je mišljeno kako je Božja riječ pogriješila. Jer nisu svi Izraelci oni koji *potječu* od Izraela; ⁷niti su oni svi djeca zato jer su Abrahamovo potomstvo, ali: “PO IZAKU ĆE BITI NAZVANO TVOJE POTOMSTVO.” ⁸To jest, djeca po tijelu nisu djeca Božja, već su djeca po obećanju smatrana potomstvom. ⁹Jer ovo je riječ obećanja: “U TO VRIJEME ĆU DOĆI, I SARA ĆE IMATI SINA.” ¹⁰I ne samo to, nego je bila i Rebeka, kad je shvatila da ima *blizance* od jednoga čovjeka, našega oca Izaka; ¹¹jer misleći na *te blizance* oni još nisu bili rođeni i nisu učinili išta dobro ili loše, tako da Božja svrha prema Njegovu odabiru može stajati, ne zbog djela nego zbog Njega koji poziva, ¹²kako joj je bilo rečeno: “STARIJI ĆE SLUŽITI MLAĐEMU.” ¹³Upravo kao što je pisano: “JAKOVA LJUBLJAH, ALI EZAVA MRZIH.”

9:6 “**Božja riječ**” U ovome okviru ovaj izričaj upućuje na SZ-na obećanja Saveza. Božja su obećanja sigurna (usp. Br 23:19; Jš 21:45; 23:14; II. Kr 10:10; Iz 40:8; 55:11; 59:21).

**NASB, NRSV, TEV, NJB “je pogriješila”
NKJV “nema učinka”**

Ovaj pojam (*ekpiptō*) bio je korišten u Septuaginti nekoliko puta za nešto (usp. Iz 6:13) ili nekoga (usp. Iz 14:12) tko griješi. Ovdje je to PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA, koji obilježava izjavu bivanja s dugotrajnim ishodima (ali to je poricano). Vidi bilješku gore o sigurnosti Božje riječi.

**NASB “Jer nisu svi Izraelci oni koji potječu od Izraela”
NKJV “Jer nisu svi Izraelci koji su od Izraela”
NRSV “Jer svi Izraelci ne pripadaju istinski Izraelu”
TEV “Jer nije sav narod Izraela narod Božji”
NJB “Nisu svi oni koji potječu od Izraela Izrael”**

Značenje ove paradoksalne izjave okreće se oko različitih biblijskih značenja pojma “Izrael”:

1. Izrael, znači potomstvo Jakova (usp. Post 32:22-32)
2. Izrael, znači izabrani Božji narod (usp. TEV)
3. duhovni Izrael, Izrael znači Crkva (usp. Gal 6:16; I. Pt 2:8.9; Otk 1:6) nasuprot prirodnome Izraelu (usp. stihove 3-6).

Samo su neka od Abrahamove djece bila djeca obećanja (usp. stih 7). Čak ni Židovi nisu nikad bili u pravilnome odnosu s Bogom isključivo temeljem njihova podrijetla (usp. stih 7), nego njihove vjere (usp. 2:28-29; 4:1 i dalje; Iv 8:31-59; Gal 3:7-9; 4:23). To je bio vjerujući Ostatak (vidi Posebnu temu u 9:27-28) koji je primio Božja obećanja i hodao u njima vjerom (usp. 9:27; 11:5).

Stih 6 počinje niz pretpostavljenih prigovora (usp. 9:14.19.30; 11:1). To nastavlja oblik Pavlove kritike. On istinu prenosi posredstvom pretpostavljenog prigovarača (tj. Mal 1:2.6.7 [dva puta], 12.13; 2:14.17 [dva puta]; 3:7.13.14).

9:7 Druga polovica ovoga stiha je navod iz Postanka 21:12d. Nisu sva od Abrahamove djece bila djeca po Božjemu zavjetnome obećanju (usp. Post 12:1-3; 15:1-11; 17:1-21; 18:1-15; Gal 4:23). To pokazuje razliku između Jišmaela i Izaka u stihovima 8-9, te Jakova i Ezava u stihovima 10-11.

9:8 Ovdje Pavao koristi pojam “tijelo” kako bi uputio na nacionalno potomstvo (usp. 1:3; 4:1; 9:3.5; vidi Posebnu temu u 1:3). On suprotstavlja Abrahamovu prirodnu djecu (Židovi 9:3) s duhovnom djecom (djeca obećanja) Abrahama (oni koji će se uistinu pouzdati u Božjega obećanog Mesiju vjerom, usp. 2:28-29). Ovo nije ista suprotnost kao u 8:4-11, palo čovječanstvo nasuprot iskupljenome čovječanstvu.

9:9 Ovo je navod iz Postanka 18:10.14. Obećano dijete (“potomstvo”) doći će od Sare Božjom pobudom. Ovo će vjerojatno imati vrhunac u rođenju Mesije. Izak je bio posebno ispunjenje Božjega obećanja Abrahamu u Postanku 12:1-3 trinaest godina ranije.

9:10 Supruge Abrahama, Izaka i Jakova bile su neplodne; one nisu mogle začeti. Njihova nesposobnost da imaju dijete bio je jedan od Božjih načina pokazivanja da je On u nadzoru obećanja prema Savezu, mesijanska loza.

Drugi način bio je taj da se istinska mesijanska loza nikad ne obnavlja po starijem sinu patrijarha (što je bilo kulturološki očekivano). Ključ je Božji odabir (usp. stihove 11-12).

9:11-12 Stihovi 11-12 su jedna rečenica u grčkome. Ovo izvješće uzeto je iz Postanka 25:19-34. Ovaj primjer korišten je kao dokaz toga Božjeg odabira (usp. stih 16), ne (1) ljudsko podrijetlo ili (2) ljudska zasluga ili postignuća (usp. stih 16). To je novi mehanizam Evanđelja, Novi savez (usp. Jer 31:31-34; Ez 36:22-36). Međutim, mora biti zapamćeno da Božji odabir nije značio isključenje, nego uključenje! Mesija će doći iz izabranoga potomstva, ali On će doći za sve (koji primjenjuju vjeru, usp. 2:28-29; 4:3.22-25; poglavlje 10).

9:11 “svrha” Ovo je složeni pojam *pro* i *tithēmi*, koji ima nekoliko značenja:

1. u Poslanici Rimljanima 3:25:

- a. pokazati javno
- b. pomirbeni dar
2. naumiti unaprijed:
  - a. Pavao, Rimljanima 1:13
  - b. Bog, Efežanima 1:9.

Oblik IMENICE (*prothesis*), korišten u ovome tekstu, znači “postaviti pred”:

1. korišteno za žrtvene kruhove u Hramu, Matej 12:4; Marko 2:26; Luka 6:4
2. korišteno za predodređenu, Božju svrhu iskupljenja, Rimljanima 8:28; 9:11; Efežanima 1:5.11; 3:10; II. Timoteju 1:9; 3:10.

Pavao koristi nekoliko složenih pojmova s PRIJEDLOGOM *pro* (prije/pred) u poglavlju 8 i 9 Poslanice Rimljanima te Efežanima 1 (oni pokazuju Božju zamišljenu djelatnost):

1. *proginōskō* (predznanje), Rimljanima 8:29
2. *proorizō* (oblikovati unaprijed), Rimljanima 8:29 (Ef 1:5.11).30 (Ef 1:9)
3. *prothesis* (predodređena svrha), Rimljanima 9:11
4. *proetoimazō* (predgovor unaprijed), Rimljanima 9:23
5. *prolegō* (prethodno rečeno), Rimljanima 9:29
6. *proelpizō* (nadati se unaprijed), Efežanima 1:12.

9:12 Ovo je navod iz proročanstva iz Postanka 25:23 u odnosu na Ezava i Jakova. To pokazuje da su Rebeka i Jakov djelovali izvan proročanstva, ne osobno koristi, lukavo navodeći Izaka što se tiče blagoslova!

9:13 “ali Ezava mržih” Ovo je navod iz Malahije 1:2-3. “Mržnja” je hebrejski idiom usporedbe. U engleskome zvuči grubo, ali usporedite Postanak 29:31-33; Ponovljeni zakon 21:15; Matej 10:37-38; Luka 14:26; i Ivana 12:25. Antropomorfički pojmovi “ljubav” i “mržnja” ne odnose se na Božje osjećaje prema ovim pojedincima, nego na Njegovu obavezu za mesijansku lozu i obećanje. Jakov je bio sin obećanja temeljenog na proročanstvu Postanka 25:23. Ezav, u Malahiji 1:2-3, upućivao je na narod Edoma (potomstvo Ezava).

POSEBNA TEMA: BOG OPISAN KAO ČOVJEK (JEZIK ANTROPOMORFIZAMA)

- I. Ova vrsta jezika vrlo je uobičajen u SZ-u (neki primjeri)
  - A. Dijelovi fizičkoga tijela
    1. oči - Postanak 1:4.31; 6:8; Izlazak 33:17; Brojevi 14:14; Ponovljeni zakon 11:12; Zaharija 4:10
    2. ruke - Izlazak 15:17; Brojevi 11:23; Ponovljeni zakon 2:15
    3. ruka - Izlazak 6:6; 15:16; Brojevi 11:23; Ponovljeni zakon 4:34; 5:15
    4. uši - Brojevi 11:18; I. Samuelova 8:21; II. Kraljevima 19:16; Psalam 5:1; 10:17; 18:6
    5. lice - Izlazak 32:30; 33:11; Brojevi 6:25; Ponovljeni zakon 34:10; Psalam 114:7
    6. prst - Izlazak 8:19; 31:18; Ponovljeni zakon 9:10; Psalam 8:3
    7. glas - Postanak 3:8,10; Izlazak 15:26; 19:19; Ponovljeni zakon 26:17; 27:10
    8. noge - Izlazak 24:10; Ezekiel 43:7
    9. ljudsko obličje - Izlazak 24:9-11; Psalam 47; Izaija 6:1; Ezekiel 1:26
    10. anđeo Gospodnji - Postanak 16:7-13; 22:11-15; 31:11.13; 48:15-16; Izlazak 3:4.13-21; 14:19; Suci 2:1; 6:22-23; 13:3-22
  - B. Fizičko djelovanje
    1. govorenje kao mehanizam stvaranja - Postanak 1:3.6.9.11.14.20.24.26
    2. šetanje (tj. glas) u Edenu - Postanak 3:8; 18:33; Habakuk 3:15
    3. zatvaranje vrata Noeve arke - Postanak 7:16
    4. mirisanje žrtava - Postanak 8:21; Levitski zakonik 26:31; Amos 5:21
    5. silaženje - Postanak 11:5; 18:21; Izlazak 3:8; 19:11.18.20
    6. ukapanje Mojsija - Ponovljeni zakon 34:6
  - C. Ljudski osjećaji (neki primjeri)

1. kajanje/žaljenje – Postanak 6:6.7; Izlazak 32:14; Suci 2:18; I. Samuelova 15:29.35; Amos 7:3.6
  2. gnjev – Izlazak 4:14; 15:7; Brojevi 11:10; 12:9; 22:22; 25:3.4; 32:10.13.14; Ponovljeni zakon 6:5; 7:4; 29:20
  3. ljubomora – Izlazak 20:5; 34:14; Ponovljeni zakon 4:24; 5:9; 6:15; 32:16.21; Jošua 24:19
  4. gađenje/zgražanje – Levitski zakonik 20:23; 26:30; Ponovljeni zakon 32:19
- D. Obiteljski pojmovi (neki primjeri)
1. Otac:
    - a. Izraela – Izlazak 4:22; Ponovljeni zakon 14:1; 39:5
    - b. kraljeva – II. Samuelova 7:11-16; Psalam 2:7
    - c. metafore očevog djelovanja – Ponovljeni zakon 1:31; 8:5; 32:1; Psalam 27:10; Izreke 3:12; Jeremija 3:4.22; 31:20; Hošea 11:1-4; Malahija 3:17
  2. Roditelj – Hošea 11:1-4
  3. Majka – Psalam 27:10 (analogija majke koja doji); Izaija 49:15; 66:9-13
  4. Mladi odan ljubavnik – Hošea 1-3
- II. Razlozi uporabe ove vrste jezika
- A. Za Boga je bilo nužno otkriti Sâmoga Sebe ljudskom stvorenju. Vrlo prošireni okvir Boga kao muške osobe je antropomorfizam jer je Bog duh!
  - B. Bog uzima najznačajnije vidove ljudskoga života i koristi ih kako bi otkrio Sâm Sebe palome čovječanstvu (otac, majka, roditelj, ljubavnik)
  - C. Iako neophodno, Bog ne želi biti ograničen ikakvim fizičkim obličjem (usp. Izl 20; Pnz 5)
  - D. Konačni antropomorfizam je utjelovljenje Isusa! Bog je postao fizički, opipljiv (usp. I. Iv 1:1-3). Božja poruka postala je Riječ Božja (usp. Iv 1:1-18).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 9:14-18

¹⁴Što ćemo dakle reći? Nema nepravdnosti kod Boga, ima li? Daleko od toga! ¹⁵Jer On govori Mojsiju: “BIT ĆU MILOSTIV KOME ŽELIM BITI MILOSTIV, I BIT ĆU MILOSRDAN KOME ŽELIM BITI MILOSRDAN.” ¹⁶Tako dakle to ne ovisi o čovjeku koji želi ili čovjeku koji trči, nego o Bogu koji je milostiv. ¹⁷Jer Pismo kaže faraonu: “ZBOG OVE POSEBNE SVRHE PODIGOH TE, KAKO BIH OČITOVAO SVOJU SNAGU U TEBI, I DA BI MOJE IME MOGLO BITI OBZANJENO DILJEM ČITAVE ZEMLJE.” ¹⁸Tako dakle On je milostiv kome On želi biti, i On čini tvrdokornim koga On želi.

9:14 “Što ćemo dakle reći” Pavao je često koristio ovaj oblik oštre kritike (usp. 3:5; 4:1; 6:1; 7:7; 8:31; 9:14.19.30).

▣ **“Nema nepravdnosti kod Boga, ima li?”** Gramatika očekuje odgovor “ne”. Kako može Bog držati ljude odgovornima ako je Božja suverenost odlučujući čimbenik (usp. stih 9)? To je tajnovitost izbora. Ključni naglasak u ovome okviru je taj da je Bog slobodan učiniti što želi s ljudstvom (pobunjenim čovječanstvom), međutim, Božja je suverenost izražena u milosti (vidi bilješku u stihu 15), ne sirovoj snazi.

Također mora biti rečeno da Božji suvereni odabiri nisu temeljeni na ljudskim budućim odabirima i djelovanjima. Ako bi to bilo istina onda bi temelji Božjih odabira bili konačni odabiri i djelovanja i zasluge pojedinca (usp. stih 16; I. Pt 1:2). Iza ovoga stoji tradicionalni židovski pogled na napredovanje prema pravednosti (usp. Pnz 27-28; Job i Ps 73). Ali, Bog odabire blagosloviti nedostojne kroz vjeru (ne vršenje, usp. 5:8). Bog zna sve ali On je odabrao ograničiti Svoje odabire (1) u milosti i (2) u obećanju. Neophodan je ljudski odaziv, ali on slijedi i konačno potvrđuje izbor odabira Božjim mijenjanjem života.

▣ **“Daleko od toga”** Ovo je rijetki OPTATIVNI OBLIK često korišten od Pavla za posebno naglašavanje negacije uobičajeno za njegove oštre kritike posredstvom pitanja prigovarača (usp. 3:4.6.31; 6:2.15; 7:7.13; 11:1.11 također I. Kor 6:15; Gal 2:17; 3:21; 6:14). Moguće je to hebrejski idiom.

9:15 Ovo je navod iz Izlaska 33:19. Bog je slobodan djelovati prema Svojima vlastitim svrhama iskupljenja. Čak ni Mojsije nije zaslužio Božji blagoslov (usp. Izl 33:20). On je bio ubojica (usp. Izl 2:11-15). Ključ je u tome da su Božji odabiri u milosti (usp. stihove 16.18-23; 11:30.31.32).

9:15-16 “milostiv” Ova grčka riječ (*eleos*, usp. stihove 15.16.18.23; 11:30.31.32) korištena je ju Septuaginti (LXX) kako bi prevela poseban hebrejski pojam *hesed* (zapamtite da su pisci NZ-a bili hebrejski mislioci koji su pisali na govornome grčkom), koji znači “postojano, odanost Savezu”. Božja milost i izbor su množina, za skupinu (Židovi [Izak], ne Arapi [Jišmael]; Izrael [Jakov], ne Edom [Ezav], ali vjerujući Židovi i vjerujući pogani, usp. stih 24) kao i za pojedince. Ova je istina jedan od ključeva za otključavanje tajnovitosti doktrine predestinacije (sveopće iskupljenje). Još jedan ključ u okviru poglavlja 9 – 11 jeste Božja nepromjenjiva narav – milosrđe (usp. 9:15.16.18.23; 11:30.31.32), a ne ljudsko djelovanje. Milosrđe izravno kroz izbor konačno će doseći sve koji vjeruju u Krista. Jedan otvara vrata vjere za sve (usp. 5:18-19).

POSEBNA TEMA: LJUBAZNOST/BLAGOST/DOBROTA (HESED)

Ovaj pojam ima široko semantičko polje. BDB ga označava ovako (338-339):

- A. Korišten u vezi s ljudskim bićima
  - 1. dobrota prema prijateljima (tj. I. Sam 20:14; II. Ljet 24:22)
  - 2. dobrota prema siromašnome i potrebitome (tj. Mih 6:8)
  - 3. naklonost (usp. Jer 2:2; Hoš 6:4)
  - 4. izgled (usp. Iz 40:6).
- B. Korišten u vezi s Bogom
  - 1. odanost i ljubav prema Savezu:
    - a. “u iskupljenju od neprijatelja i nevolja” (tj. Jer 31:3; Ezr 27:28; 9:9)
    - b. “u čuvanju života od smrti” (tj. Job 10:12; Ps 86:13)
    - c. “u oživljavanju duhovnoga života” (tj. Ps 119:41.76.88.124.149.150)
    - d. “u iskupljenju od grijeha” (usp. Ps 25:7; 51:3)
    - e. “u održavanju Saveza [množina – op. prev.]” (tj. II. Ljet 6:14; Neh 1:5; 9:32)
  - 2. opisuje Božansku odliku (tj. Izl 34:6; Mih 7:20)
  - 3. Božja dobrota:
    - a. “obilna” (tj. Neh 9:17; Ps 103:8)
    - b. “u velikoj mjeri” (tj. Izl 20:6; Pnz 5:10; 7:9)
    - c. “vječita” (tj. I. Ljet 16:34.41; II. Ljet 5:13; 7:3.6; 20:21; Ezr 3:11)
  - 4. djela ljubavi/dobrote (tj. II. Ljet 6:42; Ps 89:2; Iz 55:3; 63:7; Tuž 3:22).

9:17-18 Stih 17 snažan je opći navod iz Izlaska 9:16; stih 18 je zaključak izvučen iz navoda. Faraon je rekao da je otvrdnuo svoje vlastito srce u Izlasku 8:15.19.32; 9:34. Bog je rekao da je otvrdnuo njegovo srce u Izlasku 4:21; 7:3; 9:12; 10:20.27; 11:10. Ovaj je primjer bio korišten za pokazivanje Božje suverenosti (usp. stih 18). Faraon je odgovoran za svoje odabire. Bog koristi faraonovu oholost, svojevlavu osobnost kako bi ostvario Svoju volju za Izraela (usp. stih 18).

Također zabilježite da su nakana Božjih djelovanja s faraonom bile svrhe iskupljenja; i zaključne u dosegu. Njihova nakane bila je:

- 1. pokazati Božju snagu (nasuprot egipatskim prirodnim i životinjskim bogovima, kao što čini Postanak 1 babilonskim astralnim božanstvima)
- 2. otkriti Boga Egiptu i, neizravno, čitavoj Zemlji (usp. stih 17).

Zapadnjačka (američka) misao veliča pojedinca, ali istočnjačka se misao usredotočuje na potrebu čitave cjeline. Bog je koristio faraona kako bi objavio Sebe potrebitome svijetu. On će učiniti isto s nevjerujućim Izraelom (usp. poglavlje 11). U ovome okviru prava jednoga slabe u svjetlu potreba cjeline. Zapamtite, i SZ-ne primjere skupnosti:

- 1. Jobova rođena djeca umiru zbog Božje rasprave sa Satanom (usp. Job 1 – 2)
- 2. izraelski vojnici umiru zbog Akanova grijeha (usp. Jš 7)
- 3. Davidovo prvo dijete s Bat-Šebom umire zbog Davidova grijeha (usp. II. Sam 12:15).

Svi smo mi pod utjecajem odabira drugih. Ova skupnost može se u NZ-u vidjeti u Poslanici Rimljanima 5:12-21.

▣ **“Jer Pismo kaže ...”** Personifikacija Pisma je način pokazivanja da je ono živo i mjerodavno (usp. 10:6-8). Pavao personificira “grijeh” i “smrt” u Rimljanima 6 – 7!

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 9:19-26

¹⁹Onda ćeš mi reći: “Zašto On ipak nalazi krivicu? Jer tko se odupire Njegovoj volji?” ²⁰Upravo suprotno, tko si ti, o čovječe, koji drsko odgovaraš Bogu? Oblikovana stvar neće reći onome koji ju je oblikovao: “Zašto si me takvom napravio”, hoće li? ²¹Ili nema li lončar pravo nad glinom, da napravi iz iste grude jednu posudu za plemenitu uporabu i drugu za običnu uporabu? ²²Što ako je Bog, iako želi očitovati Svoj gnjev i obznaniti Svoju snagu, strpljivo podnosio s mnogo strpljenja posude gnjeva pripremljene za uništenje? ²³A On je to učinio kako bi obznanio bogatstva Svoje slave nad posudama milosrđa, koje je pripremio unaprijed za slavu, ²⁴čak nas, koje je On isto tako pozvao, ne samo među Židovima, nego i među poganima. ²⁵On kaže isto tako u Hošei: “NAZVAT ĆU ONE KOJI NE BIJAHU MOJ NAROD, ‘MOJIM NARODOM’, A ONU KOJA NE BIJAŠE LJUBLJENA, ‘LJUBLJENOM.’” ²⁶“I TO ĆE BITI NA MJESTU GDJE IM JE BILO REČENO: ‘VI NISTE MOJ NAROD’, TAMO ĆE BITI NAZVANI SINOVIMA ŽIVOGA BOGA”.

9:19 “tko se odupire Njegovoj volji” Ovo je PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA, koji je naglašavao postavljeni dokaz s ishodom koji se nastavlja (usp. II. Ljet 20:6; Job 9:12; Ps 135:6; Dn 4:35). Oštra kritika se nastavlja. Logički, slijedeći Pavlovu oštru kritiku to je najbolji način za opći pregled i razumijevanje Pavlove misli. Vidi uvod u poglavlje, B, 1. Božja volja mora biti vidljiva na dva stupnja. Prvo su Njegovi naumi iskupljenja za svu palu ljudsku rasu (usp. Post 3:15). Ovi naumi nisu pod utjecajem pojedinačnoga ljudskog odabira. Ali na drugome stupnju, Bog je odabrao koristiti ljudsko posredovanje (usp. Izl 3:7-9 i 10). Ljudi su odabrani za ostvarenje Njegovih nauma (oboje i pozitivnih, Mojsije, i negativnih, faraon).

9:20-21 Ovaj je slikovit prikaz uzet iz Izaije 29:16; 45:9-13; 64:8 i Jeremije 18:1-12. Metafora YHWH kao lončara često je bila korištena za Boga kao Stvoritelja zato jer čovječanstvo dolazi iz gline (usp. Post 2:7). Pavao dovodi do svoje točke suverenosti Stvoritelja uporabom još tri pitanja – prva dva u stihu 20 i treće u stihu 21. Posljednje pitanje vraća se analogiji Božjega pozitivnog odabira u Mojsiju i negativnoga odabira u faraonu. Ova je ista suprotnost viđena u:

1. Izak – Jišmael, stihovi 8-9
2. Jakov – Ezav u stihovima 10-12
3. narod Izraela i narod Edoma u stihu 13.

Ova ista analogija razvijena je kako bi pokazala stanje vjerujućih i nevjerujućih Židova u Pavlovo vrijeme. Božji pozitivan odabir konačno je izražen u uključivanju vjerujućih pogana (stihovi 24-29.30-33)!

Gramatički oblik očekuje:

1. “ne” odgovor na pitanje stiha 20
2. “da” odgovor na pitanje u stihu 21.

9:22 “ako” Ovo je djelomičan PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE koji podrazumijeva da je istinit s autorove točke gledišta, ali bez gramatičkoga zaključka. Stihovi 22-24 su jedna rečenica u grčkome. Stih 22 izražava Božju iskupiteljsku narav. Bog je Bog pravde. On će držati ljudstvo odgovornim za njihova djela. Ali On je i Bog milosrđa. Svi ljudi zavrjeđuju umrijeti (usp. 1:18-3:21). Pravda nije Radosna vijest! Božja narav je prvenstveno milosrđe, ne gnjev (usp. Pnz 5:9-10; 7:9; Hoš 11:8-9). Njegovi su odabiri za iskupljenje (usp. Ez 36:22-33). On je strpljiv s grješnim čovječanstvom (usp. Ez 18). On čak koristi zlo za Svoje svrhe iskupljenja (tj. Sotonu, faraona, vješticu iz En Dora, Asiriju, Nabukodonozora, Kira, i u poglavlju 11, nevjerujućeg Izraela)!

NASB	“želi očitovati Svoj gnjev”
NKJV	“želeći pokazati Svoj gnjev”
NRSV	“žudeći pokazati svoj gnjev”
TEV	“želio je pokazati svoj bijes”
NJB	“spreman je pokazati svoj bijes”

Bog očituje Svoj gnjev da bi obojima obznanio Svoju moć (usp. stih 22) i bogatstva Svoje slave (usp. stih 23). Božja djelovanja uvijek imaju iskupiteljske svrhe (osim *Gehene*, koja je konačno odvojenje okamenjene nevjere i grijeha).

▣ **“posude gnjeva”** Ovaj pojam nastavlja Pavlovu metaforu gline iz stihova 20 i 21. One očitito upućuju na nevjerujuća ljudska bića koje Bog koristi za nastavljanje Svoga nauma iskupljenja.

NASB, NKJV

“pripremljene”

NRSV

“napravljene”

TEV

“osudene”

NJB

“određene”

Ovo je PERFECT PASIVNOGA PARTICIPA. Riječ je korištena u papirusu (Moulton i Milligan) za nešto pripremljeno za njegovu punu sudbinu. Pobunjenička nevjera imat će svoj dan Suda i posljedica. Međutim, Bog je odabrao upotrijebiti nevjernike za ostvarenje Svojih širih, uključujućih, iskupiteljskih svrha.

M. R. Vincent, u *Word Studies*, tom 2, kaže: “Nije od Boga pogodno za uništenje, nego u PRIDJEVNOME smislu, *spreman, zreo* za uništenje, participio označavanje postojećeg stanja prethodno oblikovanog, ali ne dajući nagovještaj kako je to bilo oblikovano” (str. 716).

▣ “uništenje” Vidi Posebnu temu u 3:3.

9:23 “obznanio bogatstva Svoje slave nad posudama milosrđa” Ova kratka rečenica svrhe pokazuje Božju vječnu namisao (tj. milosrđe). GLAGOL je AORIST AKTIVNOGA KONJUNKTIVA. Bog je obznanio Svoja bogatstva u slanju Isusa!

Pavao često upućuje na bogatstva:

1. Njegove dobrote i popuštanja i strpljivosti, Poslanica Rimljanima 2:4
2. Njegove slave za posude milosrđa, Rimljanima 9:23
3. Njegove milosti, Efežanima 1:7
4. slave Njegove baštine, Efežanima 1:18
5. Njegove milosti u dobroti prema nama u Kristu, Efežanima 2:7
6. Krista poganima, Efežanima 3:8
7. Njegove slave, Efežanima 3:16
8. slave ove Tajne među poganima, koja je Krist u vama, nada slave, Kološanima 1:27.

▣ “koje je pripremio unaprijed za slavu” Ova je ista istina izjavljena u Poslanici Rimljanima 8:29-30 i Efežanima 1:4.11. Ovo je poglavlje najjači izričaj Božje suverenosti u NZ-u. Ne može biti osporavanja da je Bog u potpunome nadzoru Stvorenja i iskupljenja! Ova velika istina nikad ne bi smjela biti smekšana ili profinjena. Međutim, mora biti uravnotežena s Božjim odabirom Saveza kao sredstva odnosa s ljudskim Stvorenjem, stvorenog na Njegovu sliku. Zasiurno je istina da su neki SZ-ni Savezi, kao Postanak 9:8-17 i 15:12-21, neuvjetovani i uopće se ne odnose na ljudski odaziv, ali ostali su Savezi uvjetovani ljudskim odazivom (tj. Eden, Noa, Mojsije, David). Bog ima naum iskupljenja za Svoje Stvorenje, nijedan čovjek ne može utjecati na ovaj naum. Bog je odabrao dopustiti pojedincima sudjelovati u Njegovim naumima. Ova mogućnost za sudjelovanje teološka je napetost između suverenosti (Rim 9) i ljudske slobodne volje (Rim 10).

Nije prikladno odabrati jedan biblijski naglasak i zanemariti drugi. Postoji napetost između doktrina jer istočnjački ljudi predstavljaju istinu u dijalektalnim ili parovima punih napetosti. Doktrine moraju biti suzdržane u odnosu prema drugim doktrinama. Istina je mozaik istina.

Ovdje zasiurno postoji tajna! Pavao ne izvlači logički zaključak za nevjernike pripremljene (*kataptizō*) za gnjev (stih 22) i vjernike pripremljene (*proetomazō*) za slavu (stih 23). Je li Božji odabir jedini čimbenik ili je Božji odabir bio temeljen na milosrđu za sve, ali neki odbacuju Njegovu ponudu? Ima li ljudstvo ikakav dio u svojoj vlastitoj budućnosti (usp. 9:30-10:21)? Postoje pretjerivanja na obje strane (Augustin – Pelagije). Za mene zamisao Saveza ujedinjuje obje strane s naglaskom na Boga. Ljudstvo se može jedino odazvati na Božje početne pobude (tj. Iv 6:44.65). Ali za mene, Božja narav nije hirovita, nego milosrdna. On dosiže do svega svjesnoga ljudskog Stvorenja stvorenog na Njegovu sliku (usp. Post 1:26.27). Borim se s ovom zamisli. Ona je tako snažna, ipak ona boji u crno i bijelo. Njeno žarište je židovska nevjera, koja ishodi u uključivanju pogana (poglavlje 11)! Ali ovo nije jedini tekst o Božjoj naravi!

▣ “(za) slavu” Vidi bilješku u 3:23.

9:24 Ovaj stih pokazuje da je predmet Božjeg obećanja širi nego samo rasa Izraela. Bog je pokazao milosrđe nad čovječanstvom temeljeno na Njegovu odabiru. Obećanje Postanka 3:15 odnosi se na svo čovječanstvo (jer do poglavlja 12 nema Židova). Poziv Abrahama odnosi se na svo čovječanstvo, Postanak 12:3. Poziv Izraela kao kraljevstvo svećenstva

odnosi se na svo čovječanstvo (usp. Izl 19:5-6)! To je Božja tajna, koja je bila skrivena, ali sad je potpuno otkrivena (usp. Ef 2:11-3:13; Gal 3:28; Kol 3:11).

Pavlova potvrda u stihu 24 bit će slikovito prikazana nizom SZ-nih navoda (stihovi 25-29):

1. stih 25, Hošea 2:23
2. stih 26, Hošea 1:10b
3. stih 27, Izaija 10:22 i/ili Hošea 1:10a
4. stih 28, Izaija 10:23
5. stih 29, Izaija 1:9.

9:25-26 U okviru ovaj odlomak je iz Septuaginte (LXX) Hošea 2:23 (s nekim promjenama) i 1:10, gdje je upućivao na sjevernih deset plemena, ali ovdje Pavao upućuje na pogane. Ovo je svojstvena uporaba SZ od NZ-nih autora. Oni su Crkvu vidjeli kao ispunjenje obećanja Izraelu (usp. II. Kor 6:16; Tit 2:14; I. Pt 2:5-9). U okviru ovaj odlomak u Hošei upućuje na nevjerni Izrael. Ako bi Bog mogao obnoviti deset idolopokloničkih sjevernih plemena, Pavao je vidio to kao dokaz Božje ljubavi i oprosta što će jednoga dana moći uključiti čak idolopokloničke neznabošce (pogane).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 9:27-29

²⁷Izaija više o Izraelu: “IAKO ĆE BROJ SINOVA IZRAELOVIH BITI KAO MORSKOGA PIJESKA, OSTATAK JE ONAJ KOJI ĆE BITI SPAŠEN; ²⁸JER ĆE GOSPODIN IZVRŠITI SVOJU RIJEČ NA ZEMLJI, TEMELJITO I BRZO.” ²⁹I baš kao što je Izaija prorekao: “DA NAM GOSPODIN SEBAOTHA NIJE OSTAVIO POTOMSTVO, POSTALI BISMO KAO SODOMA, I BILI BISMO KAO GOMORA.”

9:27

NASB, NKJV, NRSV, NJB

“iako”

TEV

“čak ako”

Ovo je TREĆI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE (*ean* i KONJUNKTIVNI NAČIN), koji obilježava moguće djelovanje.

9:27-28 Ovo je slobodan navod iz Septuaginte (LXX) Izaija 10:22-23. Textus Receptus [vidi Kazalo – op.prev.] dodao je zaključni izričaj iz Septuaginte iz Izaije 10:23. Ali on je izostavljen iz drevnih grčkih rukopisa P⁴⁶, 8, A, i B, što pokazuje da je bio kasniji dodatak prepisivača. UBS⁴ ocjenjuje njegovo izostavljanje kao “izvjesno”.

9:27 “KAO MORSKOGA PIJESKA” Ovo je dio metaforičkoga, hiperboličkog [pretjerivačkog – op.prev.] jezika Božjih obećanja Abrahamu (usp. Post 15:5; 22:17; 26:4).

▣ “OSTATAK JE ONAJ KOJI ĆE BITI SPAŠEN” Pojam “Ostatak” korišten je često u SZ-u od proroka za upućivanje na one Izraelce koji su bili izgnani, ali bit će dovedeni natrag u Obećanu zemlju od Boga. U Pavlovoj uporabi pojma, pojam upućuje na one Židove koji su imali odnos vjere s Bogom i/ili one koji su čuli Evanđelje i odazvali se vjerom Kristu.

Iako se pojavilo duhovno odvajanje Izraela čak unutar Saveza, samo su neki bili u pravilnome odnosu s Bogom. Izbor Izraela nije isključivao potrebu za odaziv pojedinca u vjeri (usp. Iz 1:16-20).

Pavao upotrebljava SZ-ni izričaj koji je prvotno upućivao na židovske izgnanike, od kojih se u Palestinu vratila samo nekolicina, kako bi uputio na one koji su čuli Evanđelje, ali veliki broj njih nije povjerovao i primio Krista. Samo mali postotak slušatelja (Židova i pogana) prvoga stoljeća odazvao se poruci Evanđelja. Pavao poziva one koji se jesu, Ostatak.

POSEBNA TEMA: OSTATAK, TRI ZNAČENJA

SZ-na zamisao “vjernog Ostataka” ponavljana je tema proroka (uglavnom proroci i Jeremija u osmome stoljeću). Korištena je u tri značenja:

1. oni koji su proživjeli izgnanstvo (tj. Iz 10:20-23; 17:4-6; 37:31-32; Jer 42:15.19; 44:12.14.28; Am 1:8)
2. oni koji su ostali vjerni YHEH-i (tj. Iz 4:1-5; 11:11.16; 28:5; Joel 2:32; Am 5:14-15; Mih 2:12-13; 4:6-7; 5:7-9; 7:18-20)
3. oni koji su dio eshatološke obnove i odmora (tj. Am 9:11-15).

U ovome okviru Bog je odabrao samo neke (one s vjernom revnošću) od Ostataka (preživjele iz izgnanstva) da ih vrati u Judeju. Kao što smo prije vidjeli u ovome poglavlju, ponavlja se tema iz prošlosti Izraela (stih 6). Bog smanjuje broj

kako bi mogao pokazati Svoju snagu, zaštitu, i skrb (tj. Gideon, Suci 6 – 7).

9:28	
NASB	“temeljito i brzo”
NKJV	“završetak. . . po kratkome postupku”
NRSV	“brzo i odlučno”
TEV	“brzo odrediti njegov puni broj”
NJB	“bez oklijevanja ili odgode”
REB	“bit će bez okolišanja i konačno”
NIV	“s brzinom i konačnošću”
NET	“potpuno i brzo”

Dvije grčke riječi uključene su u igru riječi (*sun* složenice tako uobičajene u Pavlu):

1. *suntelōn*, PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA od:

- a. *sun*
- b. *teleō*

koja u osnovi znači “dovršiti” ili “biti ostvaren u potpunosti” (usp. Mk 13:4; Lk 4:2.13; Djela 21:27; Heb 8:8).

2. *suntemnōn*, PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA od:

- a. *sun*
- b. *temnō*

koja u osnovi znači “skratiti” ili “obaviti brzo” (nađena samo ovdje, ali povezni oblik je u Djelima 24:4).

Tamo gdje su bile korištene ove igre zvuka, jedino je okvir, ne etimologija ili usporednice, od pomoći.

Bog ima svrhu i naum za spasenje Njegova istinskog naroda i Njegova Suda za sve ostale!

Ovaj je stih teško tumačiti tako da je nekoliko kasnijih pisara pokušalo dodati izričaje kako bi objasnili što su oni mislili da on znači. UBS⁴ kraćem tekstu daje ocjenu “A” (izvjesno).

9:29 Ovo je navod iz LXX Izaija 1:9, koji obznanjuje grješnost naroda Izrael.

▣ “GOSPODIN SEBAOTHA” Ovo je bio SZ-ni naslov za YHWH-u, uobičajeno preveden “Gospodin nebeskih vojski” (usp. Jak 5:4 [Gospodin nad vojskama – KS, Zagreb, 1994.]). Ovisno o okviru, ovo je upućivalo na Boga u vojnome smislu, “kapetan nebeske vojske” (usp. Jš 5:13-15 [vođa vojske Jahvine – KS, Zagreb, 1994.]), ili u upravnome smislu, uobičajeno u okviru babilonskoga astralnog politeizma na nebeska tijela, “Gospodin nebeskih tijela”. Zvijezde su stvorenja, ne bogovi; one ne nadziru ili oblikuju događaje (usp. Post 1:16; Ps 8:3; 147:4; Iz 40:26).

POSEBNA TEMA: IMENA ZA BOŽANSTVO

A. *El* (BDB 42, KB 48)

1. Izvorno značenje općenitoga drevnog pojma za božanstvo je neizvjesno, iako mnoge škole vjeruju da dolazi od akadskoga korijena, “biti jak” ili “biti moćan, silan” (usp. Post 17:1; Br 23:19; Pnz 7:21; Ps 50:1).
2. U kanaanskome panteonu najviši bog je *El* (tekstovi iz Ras Šamre)
3. U Bibliji *El* uobičajeno nije složenica s drugim pojmovima. Ove su složenice postale način davanja osobina za Boga:
  - a. *El-Elyon* (“Bog Previšnji”, BDB 42 & 751 II), Postanak 14:18-22; Ponovljeni zakon 32:8; Izaija 14:14
  - b. *El-Roi* (“Bog koji vidi” ili “Bog koji otkriva Sâm Sebe” BDB 42 & 909), Postanak 16:13
  - c. *El-Shaddai* (“Bog Svemogući” ili “Bog svakoga milosrđa” ili “Bog planine”, BDB 42 & 994), Postanak 17:1; 35:11; 43:14; 49:25; Izlazak 6:3
  - d. *El-Olam* (“Vječan Bog”, BDB 42 & 761), Postanak 21:33. Ovaj je pojam teološki povezan na Božje obećanje Davidu, II. Samuelova 7:13.16

- e. *El-Berit* (“Bog Saveza”, BDB 42 & 136), Suci 9:46
4. *El* je istovjetno s:
- YHWH u Psalmu 85:8; Izlasku 42:5
  - Elohim* u Postanku 46:3; Job 5:8, “Ja Jesam *El, Elohim* vašeg Oca”
  - Shaddai* u Postanku 49:25
  - “ljubomoran” u Izlasku 34:14; Ponovljenome zakonu 4:24; 5:9; 6:15
  - “milosrdan” u Ponovljenome zakonu 4:31; Nehemiji 9:31
  - “velik i strašan” u Ponovljenome zakonu 7:21; 10:17; Nehemiji 1:5; 9:32; Danielu 9:4
  - “spoznaja, znanje” u I. Samuelovoj 2:3
  - “moje jako utočište” u II. Samuelovoj 22:33
  - “moj osvetnik” u II. Samuelovoj 22:48
  - “sveti” u Izaiji 5:16
  - “moćan” u Izaiji 10:21
  - “moje spasenje” u Izaiji 12:2
  - “velik i silan” u Jeremiji 32:18
  - “osvetnik” u Jeremiji 51:56
5. Složenice svih SZ-nih imena za Boga nađene su u Jošui 22:22 (*El, Elohim, YHWH*, ponavljano)
- B. *Elyon* (BDB 751, KB 832)
- Osnovno značenje je “velik”, “uzvišen” ili “uzdignut” (usp. Post 40:17; I. Kr 9:8; II. Kr 18:17; Neh 3:25; Jer 20:2; 36:10; Ps 18:13).
  - Korišteno je u usporednom smislu za nekoliko drugih imena/naslova Božjih:
    - Elohim* – Psalm 47:1-2; 73:11; 107:11
    - YHWH* – Postanak 14:22; II. Ljetopisa 22:14
    - El-Shaddai* – Psalm 91:1.9
    - El* – Brojevi 24:16
    - Elah* – korišteno često u Danielu 2-6 i Ezri 4-7, povezano s *illair* (aramejski za “Previšnji Bog”) u Danielu 3:26; 4:2; 5:18.21
  - Često je korišten od ne-Izraelaca:
    - Melkisedek, Postanak 14:18-22
    - Balaam, Brojevi 24:16
    - Mojsije, govoreći o narodima u Ponovljenome zakonu 32:8
    - Evangelje po Luki u NZ-u, pisano za ne-Židove, također koristi grčku istoznačnicu *Hupsistos* (usp. 1:32.35.76; 6:35; 8:28; Djela 7:48; 16:17)
- C. *Elohim* (MNOŽINA), *Eloah* (JEDNINA), prvenstveno korišten u poeziji (BDB 43, KB 52)
- Ovaj pojam nije nađen izvan Staroga zavjeta.
  - Ova riječ može označiti Boga Izraelovog ili bogove naroda (usp. Izl 12:12; 20:3). Abrahamova obitelj bila je mnogobožacka (usp. Jš 24:2).
  - Može upućivati na izraelske suce (usp. Izl 21:6; Ps 82:6).
  - Pojam *elohim* korišten je i za druga duhovna bića (anđele, demone) kao u Ponovljenome zakonu 32:8 (LXX); Psalmu 8:5; Jobu 1:6; 38:7.
  - U Bibliji to je prvi naslov/ime za Božanstvo (usp. Post 1:1). Isključivo je korišten do Postanka 2:4, gdje je vezan s YHWH. U osnovi (teološki) upućuje na Boga kao stvaratelja, hranitelja, i davatelja svega života na ovoj Zemlji (usp. Ps 104). To je istoznačnica s *El* (usp. Pnz 32:15-19). Može se također usporediti YHWH kao što je Psalm 14 (*Elohim*) točno kao Psalm 53 (YHWH), osim za promjene Božanskih imena.
  - Iako je MNOŽINA i korištena je za druge bogove, ovaj pojam često označava Boga Izraela, ali uobičajeno ima SINGULARNI GLAGOL za označavanje jednobožacke uporabe.
  - Ova pojam nađen je u mjesecima ne-Izraelaca kao ime za božanstvo:
    - Melkisedek, Postanak 14:18-22
    - Balaam, Brojevi 24:2
    - Mojsije, kad govori o narodima, Ponovljeni zakon 32:8

8. Čudno da je zajedničko ime za jednobožačkoga Boga Izraela u MNOŽINI! Premda nije sigurno, evo teorija:
- hebrejski ima mnogo MNOŽINA, često korištenih za naglašavanje. Usko vezano na ovo je kasniji hebrejski gramatički član nazvan “množina Veličanstva”, gdje je MNOŽINA korištena za uvećavanje poimanja
  - ovo može upućivati na anđeosko vijeće, s kojim se Bog susreće u Nebu i koje vrši Njegove zapovijedi (usp. I. Kr 22:19-23; Job 1:6; Ps 82:1; 89:5.7)
  - čak je i moguće da ono odražava NZ-no otkrivenje jednoga Boga u tri Osobe. U Postanku 1:1 Bog stvara; Postanak 1:2 Duh lebdí, a iz NZ-a Isus je posrednik Boga Oca u stvaranju (usp. Iv 1:3.10; Rim 11:36; I. Kor 8:6; Kol 1:15; Heb 1:2; 2:10).

D. YHWH (BDB 217, KB 394)

- Ovo je ime koje odražava Božanstvo kao Savez učinjen od Boga; Bog kao Spasitelj, Iskupitelj! Ljudi su prekršili Saveze, ali Bog je vjeran Svojoj riječi, obećanju, Savezu (usp. Ps 103). Ovo je ime prvi puta spomenuto u skladu s *Elohim* u Postanku 2:4. U Postanku 1 – 2, ne postoje dva izvješća, nego dva naglaska: (1) Bog kao Stvoritelj svemira (fizički) i (2) Bog kao poseban Stvoritelj čovječanstva. Postanak 2:4 – 3:24 počinje posebnim otkrivenjem o povlaštenome položaju i svrsi čovječanstva, kao i s poteškoćom grijeha te pobunom povezanom s jedinstvenim položajem.
- U Postanku 4:26 rečeno je “čovjek je počeo zazivati ime GOSPODNE” (YHWH). Doduše, Izlazak 6:3 daje naslutiti da su rani zavjetni ljudi (patrijarsi i njihove obitelji) poznali Boga jedino kao *El-Shaddai*. Ime YHWH objašnjeno je samo jednom u Izlasku 3:13-16, posebice u stihu 14. Doduše, Mojsijeva pisanja često tumače riječi narodnom igrom riječi, ne etimološki (usp. Post 17:5; 27:36; 29:13-35). Postoji nekoliko teorija o značenju toga imena (uzeto iz IDB, tom 2, str. 409-11):
  - iz arapskog korijena, “pokazati vatrenu ljubav”
  - iz arapskog korijena “puhati” (YHWH kao olujni Bog)
  - iz ugaritskoga (kanaanskoga) korijena “govoriti”
  - slijedeći fenički natpis, UZROČNI PARTICIP znači “Onaj koji održava” ili “Onaj koji utemeljuje”
  - iz hebrejskoga *Qal*-oblika “Onaj koji jeste”, ili “Onaj koji je prisutan” (u budućem smislu, “Onaj koji će biti”)
  - iz hebrejskoga *Hiphil*-oblika “Onaj koji uzrokuje biti”
  - iz hebrejskoga korijena “živjeti” (tj. Post 3:20), što znači “uvijek živi, jedini živi Bog”
  - iz okvira Izlaska 3:13-16 igra s oblikom IMPERFEKTA korištenim u smislu PERFEKTA, “Ja ću nastaviti biti što Ja moram biti” ili “Ja ću nastaviti biti što sam uvijek bio” (usp. J. Wash Watts, *A Survey of Syntax in the Old Testament*, str. 67). Puno ime YHWH često je izraženo u kraticama ili moguće u izvornome obliku:
    - Yah* (tj. Hallelu - yah, BDB 219, i Izl 15:2; 17:16; Ps 89:9; 104:35)
    - Yahu* (“iah” završetak imena, tj. Isaiah [Izaija – op.prev.]
    - Yo* (“Jo” početak imena, tj. Jošua ili Joel)
- U kasnijem je judaizmu zavjetno Ime postalo tako sveto (četveroslovno) da su ga se Židovi bojali izreći kako ne bi prekršili zapovijed iz Izlaska 20:7; Ponovljenoga zakona 5:11; 6:13. Tako su zamijenili hebrejski oblik za “vlasnik”, “gospodar”, “muž”, “gospodin” – *adon* ili *adonai* (moj gospodin). Kad su u svojim čitanjima SZ-nih tekstova došli na YHWH oni su izgovarali “gospodin”. To je zašto se YHWH u engleskim prijevodima piše GOSPODIN.
- Kao s *El*, YHWH je često povezan s drugim pojmovima kako bi se naglasile određene osobine Izraelovog Boga Saveza. Budući da postoji mnogo mogućih vezanih pojmova, evo nekih:
  - YHWH – Yireh* (YHWH će providjeti, BDB 217 & 906), Postanak 22:14
  - YHWH – Rophekha* (YHWH je tvoj iscjelitelj, BDB 217 & 950, *Qal* PARTICIP), Izlazak 15:26
  - YHWH – Nissi* (YHWH je moj stijeg, BDB 217 & 651), Izlazak 17:15
  - YHWH – Meqaddishkem* (YHWH Onaj koji te posvećuje, BDB 217 & 872, *Piel* PARTICIP),

Izlazak 31:13

- e. *YHWH – Shalom* (YHWH je Mir, BDB 217 & 1022), Suci 6:24
- f. *YHWH – Sabaoth* (YHWH Domaćin, BDB 217 & 878), I. Samuelova 1:3.11; 4:4; 15:2; često u prorocima
- g. *YHWH – Ro’I* (YHWH je moj pastir, BDB 217 & 944, *Qal* PARTICIP), Psalam 23:1
- h. *YHWH – Sidqenu* (YHWH je naša pravednost, BDB 217 & 841), Jeremija 23:6
- i. *YHWH – Shammah* (YHWH je tamo, BDB 217 & 1027), Ezekiel 48:35.

NASB	“da nam nije ... ostavio potomstvo”
NKJV	“da nam nije. . . ostavio sjeme”
NRSV	“nije ostavio preživjele”
TEV	“nije nam ostavio neke potomke”
NJB	“nije nam ostavio nekolicinu preživjelih”

Hebrejski tekst Izaije 1:9 ima “Ostatak”, ali Septuaginta ga prevodi “sjeme” (NKJV). Božja je osuda uvijek poštenjela (1) vjerujući Ostatak ili (2) mesijansku lozu. Bog je poštenio nekolicinu kako bi dohvatio mnoštvo.

▣ “Sodoma ... Gomora” Stih 28 povezan je s Božjom osudom. Ovaj stih posebno spominje dva bezbožnička grada koji su bili uništeni od Boga u Postanku 19:24-26, ali oni su postali idiom za Božju osudu (usp. Pnz 29:34; Iz 13:19; Jer 20:16; 49:18; 50:40; Am 4:11).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 9:30-33

³⁰Što ćemo onda reći? Pogani, koji nisu težili pravednosti, postignuše pravednost, čak pravednost koja je po vjeri; ³¹ali Izrael, težeći zakonu pravednosti, nisu stigli do *toga* zakona. ³²Zašto? Jer oni nisu težili njemu vjerom, nego kao da *bi moglo biti* djelima. Oni se spoticahu o kamen spoticanja, ³³baš kao što je pisano: “Gle, Ja postavljam na Sionu kamen spoticanja i stijenu sablazni, i on tko vjeruje u Njega neće biti razočaran.”

9:30-31 Ovo je iznenađujući zaključak Božje svrhe izbora. Stihovi 30-33 su sažetak poglavlja 9 i uvod u poglavlje 10. Vjerujući pogani u pravilnome su odnosu s Bogom, ali ne i svi Židovi (usp. stih 6)!

Bog se s čovječanstvom bavi na zavjetni način. Bog uvijek poduzima prvi korak i postavlja uvjete. Pojedinaac se mora odazvati pokajanjem i vjerom, poslušnošću, i ustrajnošću. Jesu li ljudi spašeni:

1. Božjom suverenosti
2. Božjim milosrđem kroz vjeru u dovršeno djelo Mesije
3. djelom osobne vjere?

Za “težili” vidi bilješku u 14:19.

9:30 “pravednost” Za ovu skupinu riječi vidi Posebnu temu u 1:17. IMENICA je korištena tri puta u stihu 30 i jednom u stihu 31. “Pravednost” vjere jeste oprečje s “pravednošću” zakona. Ponovo oprečje između Staroga saveza i Novoga saveza. Poteškoća sa Starim savezom otvara vrata Evandjelju za čitavi svijet u poglavlju 11.

9:32 “djelima” Textus Receptus je dodao “zakona”. Ovo je bio dodatak kasnijeg prepisivača. Pavao je često koristio izričaj “djela zakona” (usp. 3:20.28; Gal 2:16; 3:2.5.10). Međutim, drevni grčki rukopisi P⁴⁶, N*, A, B, F i G izostavljaju pojam u ovome stihu. UBS⁴ kraći tekst ocjenjuje s “B” (gotovo izvjesno).

Ključ do Božje pravednosti nije ljudsko vršenje nego Božja narav i dar kroz Krista. Pravednost je nemoguće postignuće paloga čovječanstva, ali ono je besplatno ponuđeni dar kroz vjeru u Krista (usp. 3:21-31). Međutim, ono mora biti primljeno (usp. stih 33; Iv 1:12; 3:16; Rim 4:1 i dalje; 10:9-13; Ef 2:8-9). To je istina koju su odani, religiozni, moralni Židovi (i svi legalisti) promašili!

George Eldon Ladd u svojoj knjizi *A Theology of the New Testament*, dobro naglašava:

“Pavlovom učenju o Zakonu često se prilazilo s gledišta povijesnoga iskustva ili samoga Pavla kao židovskoga rabina, ili svojstvenoga za Židove prvoga stoljeća pod Zakonom. Doduše, Pavlova misao ne mora biti viđena ili kao vjeroispovijed

njegova duhovnog životopisa, ili kao opis legalističke naravi farizejstva prvoga stoljeća, nego kao teološko tumačenje kršćanskoga mislioca o dva puta pravednosti: legalizam i vjera” (str. 495).

9:33 Ovo je uzeto iz Izaije 28:16 i složeno zajedno s 8:14:

“Gle, Ja postavljam na Sionu kamen”, 28:16a

“spoticanja i stijenu sablazni”, 8:14b

“i on tko vjeruje u Njega neće biti razočaran” [Onaj koji u nj vjeruje, neće propasti – KS, Zagreb, 1994.], 28:16b.

Slaganjem tih stihova na taj način (rabinska tehnika) on mijenja značenje Izaije 28:16 od pozitivnoga do negativnoga. Pavao podešava SZ za svoje vlastite svrhe:

1. on je odabrao prijevod (LXX, MT, ili svoj vlastiti)
2. on mijenja reference (od izgnanstva do pogana)
3. on usklađuje tekstove
4. on mijenja naslove i ZAMJENICE, koje primjenjuje YHWH za Isusa.

▣ **“on tko vjeruje u Njega neće biti razočaran”** Ovo je iz Izaije 28:16b. Navedeno je i u Rimljanima 10:11 i slično je Joelu 2:32, navedeno u Rimljanima 10:13. Ključ spasenja je oboje (1) predmet (ugaoni kamen/kamen temeljac) i (2) osobno prihvaćanje pojedinca (vjera u Njega). Vidi Posebnu temu: Vjera, povjerenje, ili pouzdanje (*pistis* [imenica], *pisteuō*, [glagol], *pistos* [pridjev]) u 4:5.

▣ **“kamen”** Ovo je bio izvorni naslov za Boga (usp. Ps 18:1-2.31.46; Pnz 32:18; I. Sam 2:2; Ps 28:1; 31:3; 42:9; 71:3; 78:35), ali postao je mesijanski naslov (usp. Post 49:24; Ps 118:22; Iz 8:14; 28:16; Dn 2:34-35.44-45; Mt 21:42-44). Ključni dio Božjega zavjetnog obećanja (Mesija) nije bio razumjet i bio je odbačen (usp. I. Kor 1:23). Židovi ne samo da nisu razumjeli svrhu Mesije, nego nisu ni temeljne zahtjeve Božjega Saveza. Krist je za Židove postao uzrok spoticanja (usp. Iz 8:14; Lk 2:34), ali za vjernike, i Židove i pogane, On je postao temeljni kamen (usp. Iz 28:16; I. Pt 2:6-10).

POSEBNA TEMA: UGAONI KAMEN

I. SZ-ne uporabe

- A. Zamisao kamena kao čvrstoga trajnog predmeta koji čini dobar temelj korišten je za opis YHWH (usp. Ps 18:2).
- B. Potom se razvila u mesijanski naslov (usp. Post 49:24; Ps 118:22; Iz 28:16).
- C. Postala je onom koja predstavlja osudu od YHWH putem Mesije (usp. Iz 8:14; Dn 2:34-35.44-45).
- D. Ovo se razvilo u metaforu građenja:
  1. temeljni kamen, prvi stavljen, koji je bio siguran i postavio uglove za ostatak građevine, nazvan “ugaoni kamen”
  2. može također upućivati na završni kamen stavljen na mjesto, koji drži zidove zajedno (usp. Zah 4:7; Ef 2:20.21), nazvan “zaglavni kamen”, iz hebrejskoga *rush* (tj. glava)
  3. može upućivati na “glavni kamen”, koji je u središtu glavnoga ulaza s lukovima i drži težinu čitavoga zida.

II. NZ-ne uporabe

- A. Isus je nekoliko puta naveo Psalam 118 kako bi uputio na Sebe (usp. Mt 21:41-46; Mk 12:10-11; Lk 20:17).
- B. Pavao koristi Psalam 118 u vezi s YHWH-inim odbacivanjem nevjernoga, pobunjeničkog Izraela (usp. Rim 9:33).
- C. Pavao koristi zamisao “ugaonog kamena” u Efežanima 2:20-22 u upućivanju na Krista.
- D. Petar koristi ovu zamisao za Isusa u I. Petrovoj 2:1-10. Isus je ugaoni kamen i vjernici su živo kamenje (tj. vjernici kao hramovi, usp. I. Kor 6:19), izrađeni na Njemu (tj. Isus je novi Hram, usp. Mk 14:58; Mt 12:6; Iv 2:19-20). Židovi su odbacili glavni temelj svoje nade kad su odbacili Isusa kao Mesiju.

III. Teološke izjave

- A. YHWH je dozvolio Davidu/Salomonu gradnju hrama. Rekao im je da ako će držati Savez On će ih

- blagosloviti i biti s njima (usp. II. Sam 7), ali ako neće hram će biti razrušen (usp. I. Kr 9:1-9)!
- B. Rabinski je judaizam bio usredotočen na oblik i obred a zanemario je osobni vid vjere (usp. Jer 31:31-34; Ez 36:22-38). Bog traži dnevni, osobni, bogobojazan odnos s onima stvorenima na Njegovu sliku (usp. Post 1:26-27). Evanđelje po Luki 20:17-18 sadržava zastrašujuće riječi o Sudu, kao što čini Evanđelje po Mateju 5:20, usmjereno na judaizam.
- C. Isus je koristio zamisao hrama za prikaz Njegova fizičkog tijela (usp. Iv 2:19-22). Ova zamisao osobne vjere u Isusa kao Mesiju koja se nastavlja i širi jeste ključ za međusobni odnos s YHWH-om (tj. Iv 14:6; I. Iv 5:10-12).
- D. Spasenje je značilo obnovu oštećene Božje slike u ljudskim bićima (Post 1:26-27 i poglavlje 3) tako da zajedništvo s Bogom bude moguće. Cilj kršćanstva je Kristo-sličnost sada. Vjernici postaju živo kamenje (tj. mali hramovi građeni na/prema uzorku poslije Krista).
- E. Isus je temelj naše vjere i zaglavni kamen naše vjere (tj. Alfa i Omega). Ipak je i kamen spoticanja i stijena sablazni. Promašiti Njega jeste promašiti sve. Ovdje ne može postojati srednji temelj!

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Kako je poglavlje 9 (predestinacija) povezano s poglavljem 10 (slobodna volja čovječanstva)?
2. Koja je glavna tema poglavlja 9:1-29?
3. Je li Bog prekinuo Svoje obećanje dano Izraelu?
4. Popiši povlastice koje je uživao narod Izraela (9:4-5).
5. Jesu li svi Židovi u pravilnome odnosu s Bogom? Zašto da ili zašto ne (9:6)?
6. Ako je čovjek prisiljen vršiti Božju volju hoće li biti moralno odgovoran?
7. Kako je "milosrđe" ključ predestinacije (usp. 15.16.18.23; 11:30-32)?

RIMLJANIMA 10

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Izrael i Evanđelje 9:30-10:4 spasenje za sve 10:5-13 10:14-21	Izrael treba Evanđelje 10:1-13 Izrael odbacuje Evanđelje 10:14-21	istinska pravednost je po vjeri 9:30-10:4 10:5-13 Izraelova odgovornost za njene promašaje 10:14-17 10:18-21	Izrael i Evanđelje 9:30-10:4 spasenje za sve 10:5-13 10:14-17 10:18-21	Izrael promašuje vidjeti da je Bog Onaj koji nas čini svetima 10:1-4 Mojsijevo svjedočanstvo 10:5-13 Izrael nema isprike 10:14-15 10:16-17 10:18-21

ČITANJE KRUG TRI (vidi str. viii)

SLIJEĐENJE IZVORNE PIŠČEVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda. Podjela na odlomke nije nadahnut, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

UVIDI U TEKST

- A. Poglavlje 10 usredotočuje se na Izraelove mogućnosti odaziva na YHWH-inu milosrdnu ponudu spasenja u Kristu. Poglavlje 9 raspravilo je o Božjem odabiru Židova sa svrhom odabira svijeta (usp. Post 3:15; 12:3; Izl 19:5-6) ali Židovi su odbacili prihvatiti Njegov odabir (tj. poslušnost Savezu, usp. Pnz 27 -29).
- B. Pavao nastavlja koristiti SZ kako bi stvorio prigodu za Evanđelje (vidi Uvide u tekst, E poglavlja 9). Ovo je znakovito za apostolske propovijedi u Djelima apostolskim, poznate kao *kerygma* (tj. ono što je bilo naviješteno). Vidi Posebnu temu: *Kerygma* rane Crkve u 1:2.

- C. Središnje istine 9:30 – 10:4 su:
1. pogani imaju Božju pravednost kroz vjeru u Krista
  2. Židovi nemaju Božju pravednost zbog njihova neimanja vjere u Krista
  3. Zakon ne može dati pravednost. Bio je to Božji dar kroz vjeru u Krista i nije mogao biti zaslužen ljudskom izvedbom (usp. 3:21-31).
- D. Bruce Corley i Curtis Vaughan u *A Study Guide Commentary, Romans*, izdao Zondervan, str. 115-116, ima koristan opći pregled grijeha Židova:
1. religijski ponos, 10:2a
  2. duhovna sljepoća, 10:2b, 3a
  3. samo-pravednost, 10:3b
  4. nepopustljiva tvrdoglavost, 10:4a.
- Volim i njihove zaključne opaske na kraju poglavlja 9 o poglavlju 10: “Izbor se događa u propovijedanju o križu (usp. I. Sol 1:4-10), koja objašnjava kako klasična obrana Božanske suverenosti (9:6-29) može biti slijeđena najvećim misionarskim odlomkom u pismima Pavla (10:1-21). Najviša naredba za propovijedanje Evanđelja jeste spoznaja da, radeći tako, Bog vjerno ispunjava Svoju izabranu svrhu u Kristu” (str. 114).
- E. Kao poglavlje 9, poglavlje 10 ima brojne SZ-ne navode:
1. stih 5 – Levitski zakonik 18:5
  2. stih 6 – Ponovljeni zakon 30:12 s uvodnim smjerenjem na Ponovljeni zakon 9:4
  3. stih 7 – Ponovljeni zakon 30:13 sa smjerenjem na Psalam 107:26
  4. stih 8 –Ponovljeni zakon 30:14
  5. stih 11 – Izaija 28:16
  6. stih 13 – Joel 2:32
  7. stih 15 – Izaija 52:7 ili Nahum 1:15
  8. stih 16 – Izaija 53:1
  9. stih 18 – Psalam 19:4
  10. stih 19 – Ponovljeni zakon 32:21
  11. stih 20 – Izaija 65:1
  12. stih 21 – Izaija 65:2

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 10:1-4

¹Braćo, moja čežnja srca i moja molitva Bogu za njih je za *njihovo* spasenje. ²Jer svjedočim o njima da oni imaju revnost za Boga, ali ne u skladu sa spoznajom. ³Jer ne znajući o Božjoj pravednosti i nastojeći postaviti svoju vlastitu, oni sami sebe ne podvrgoše Božjoj pravednosti. ⁴Jer Krist je završetak zakona za pravednost svakome koji vjeruje.

10:1 “Braćo” Ovaj je pojam često korišten od Pavla za uvođenje novoga subjekta (usp. 1:13; 7:1.4; 8:12).

▣ **“moja čežnja srca i moja molitva Bogu za njih je za *njihovo* spasenje”** Pavao je vjerovao da Židovi mogu biti spašeni i da je njegova molitva za njih učinila razliku. Ovo je iznenađujući kontrapunkt za predestinaciju! Vidi Posebnu temu: Zastupnička molitva u 9:3.

Postoji različnost grčkoga rukopisa s “za njih”. Textus Receptus [vidi Kazalo – op.prev.] zamjenjuje “za Izraela”. Međutim, rukopisni dokaz daje prednost “za njih” (MSS P⁴⁶, א*, B, C, D*, F, G). UBS⁴ daje mu ocjenu “A” (izvjesno).

10:2 “oni imaju revnost za Boga” Odanost i polet nisu dovoljni (usp. stihove 3-4). Pavao je to dobro znao (usp. Djela 9:1; Gal 1:14; Fil 3:6)!

10:2-3 “ali ne u skladu sa spoznajom. Jer ne znajući o Božjoj pravednosti” Pojam “znati” (stih 2, *epiginōskō*) može djelovati na dva načina:

1. Židovi nisu razumjeli slobodno Evanđelje (grčki smisao za “znati”)
2. Židovi nisu imali odnos vjere s Bogom (hebrejski smisao za “znati”, usp. Post 4:1; Jer 1:5).

Židovi nisu bili neupućeni o potrebi odaziva Bogu (stihovi 16.18.19), ali oni su nadomjestili ljudsku izvedbu za vjeru, koja je vodila ponosu, oholosti, i isključivosti (stih 3a)!

POSEBNA TEMA: ZNATI/POZNATI (korišteno uglavnom u Ponovljenom zakonu kao obrazac)

Hebrejska riječ “znati” (BDB 393) ima nekoliko značenja (semantička polja) u *Qal*:

1. razumjeti dobro i zlo – Postanak 3:22; Ponovljeni zakon 1:39; Izaija 7:14-15; Jona 4:11
2. znati razumijevajući – Ponovljeni zakon 9:2.3.6; 18:21
3. znati iskustveno – Ponovljeni zakon 3:19; 4:35; 8:2.3.5; 11:2; 20:20; 31:13; Jošua 23:14
4. procijeniti – Ponovljeni zakon 4:39; 11:2; 29:16
5. poznati osobno:
  - a. osobu – Postanak 29:5; Izlazak 1:8; Ponovljeni zakon 22:2; 33:9
  - b. boga – Ponovljeni zakon 11:28; 13:2.6.13; 28:64; 29:26; 32:17
  - c. YHWH-u – Ponovljeni zakon 4:35.39; 7:9; 29:6; Izaija 1:3; 56:10-11
  - d. seksualno – Postanak 4:1.17.25; 24:16; 38:26
6. učiti vještine ili znanje – Izaija 29:11.12; Amos 5:16
7. biti mudar – Ponovljeni zakon 29:4; Izreke 1:2; 4:1; Izaija 29:24
8. Božje poznavanje:
  - a. Mojsija – Ponovljeni zakon 34:10
  - b. Izraela – Ponovljeni zakon 31:21.27.29.

10:3 “(o) Božjoj pravednosti” U okviru poglavlja 9 – 11 ovaj izričaj je upućivao na Božji pripisani pravilan stav (Rim 4) s Njim temeljen isključivo na:

1. Njegovome milosrđu
2. dovršenome Kristovom djelu
3. vabljenju Duha
4. pokajanju grješnoga čovječanstva, odazivu u vjeri i nastavljanju u poslušnosti i ustrajnosti.

Može se zasigurno razumjeti zašto Židovi nisu razumjeli Božju pravednost. SZ je naglašavao poslušnost Zakonu (usp. Pnz 4:28-6:3.17.24-25). Ono zbog čega nisu uspjeli shvatiti bila je potreba za ravnotežom vjere i pokajanja (usp. Pnz 5:29-30; 6:5). Ponovljeni zakon jasno tvrdi da je Bog djelovao u korist Izraela ne zbog njihove pravednosti, nego zbog Svoje naravi (usp. 9:6.7.13.24.27; 10:12-22; Ez 36:22-38). Čak ni Kanaanci nisu bili odbačeni zbog Izraelove pravednosti, nego zbog svoga grijeha (usp. 9:4-6; Post 15:16). Vidi Posebnu temu u 1:17.

▣ **“oni sami sebe ne podvrgoše Božjoj pravednosti”** GLAGOL je AORIST PASIVNOGA INDIKATIVA, ali preveden je kao SREDNJE STANJE (usp. TEV). Djelovanje SREDNJEGA STANJA preuzelo je PASIVNO STANJE u koine grčkom. Okvir je odlučujući čimbenik.

Ovo je doslovno “podložiti” što je vojni pojam za zapovjedni lanac. Židovi su pokušavali zaslužiti Božju pravednost, ali to je bio dar (usp. 3:24; 5:15; 6:23; Ef 2:8-9). Pavao je jasno vidio ovu istinu na putu za Damask.

POSEBNA TEMA: PODLOŽNOST/POKORAVANJE (HUPOTASSŌ)

Septuaginta koristi ovaj pojam za prijevod deset različitih hebrejskih riječi. Osnovno SZ-no značenje bilo je “urediti” ili “pravo zapovijedi”. Ovo je prihvaćeno u Septuaginti (LXX):

1. Bog zapovijeda (usp. Lev 10:1; Jona 2:1; 4:6-8)

2. Mojsije zapovijeda (usp. Izl 36:6; Pnz 27:1)

3. kraljevi zapovijedaju (usp. II. Ljet 31:13)

U NZ-u ovaj se smisao nastavlja kao u Djelima apostolskim 10:48, gdje zapovijeda apostol. Međutim, u NZ-u razvijena su nova suzvučja:

1. razvija se dragovoljni vid (često SREDNJE STANJE)

2. ovo samo-ograničavajuće djelovanje može biti viđeno u Isusovom pokoravanju Ocu (usp. Lk 2:51)

3. vjernici su podložni kulturološkim vidovima tako da na Evanđelje neće štetno djelovati:

a. ostali vjernici (usp. Ef 5:21)

b. vjerne žene (usp. Kol 3:18; Ef 5:22-24; Tit 2:5; I. Pt 3:1)

c. vjernici bezbožničke vlasti/ bezbožničko upravljanje (usp. Rim 13:1-7; I. Pt 2:13).

Vjernici iskazuju pobude ljubavi, za Boga, za Krista, za Kraljevstvo, za dobro drugih.

Kao *agapaō* (ljubav) Crkva je ispunila ovaj pojam novim značenjem temeljenim na potrebama Kraljevstva i potrebama drugih. Ovaj pojam preuzima novu otmjenost nesebičnosti, neutemeljenu na zapovijedi, nego na novome odnosu prema samo-dajućem Bogu i Njegovome Mesiji. Vjernici slušaju i pokoravaju se za dobro cjeline i blagoslov Božje obitelji.

10:4

NASB, NKJV, NRSV “jer Krist je završetak zakona”

TEV “jer je Krist doveo zakon do završetka”

NJB “ali sad je zakon došao do završetka s Kristom”

Ova je izjava povezana s Evanđeljem po Mateju 5:17-48. Svrha, cilj ili završetak (*telos*) Zakona nije bilo spasenje, nego osuda, i ta se svrha nastavlja (usp. Gal 3:24-25). Klasični NZ-ni tekstovi o ovome predmetu su Poslanica Galaćanima 3:1-29 i Poslanica Hebrejima.

Kad se raspravlja o ovome pitanju, okvir je ključan. Pavao koristi SZ na nekoliko različitih načina. Kad se raspravlja o kršćanskome životu, SZ je Božje otkrivenje (usp. Rim 15:4; I. Kor 10:6.11), ali kad se raspravlja o spasenju to je nevažće i zastarjelo (usp. Heb 8:13). Ovo je zato što je to metafora za staro doba. Evanđelje vjere u Isusa je novo doba Duha. Vrijeme Zakona je isteklo! Vidi Posebnu temu: Pavlova viđenja Mojsijeva Zakona u 13:9.

NASB, NKJV “za pravednost svakome koji vjeruje”

NRSV “tako da može postojati pravednost za svakoga koji vjeruje”

TEV “tako da je svatko koji vjeruje stavljen u pravilan odnos s Bogom”

NJB “tako da svi koji imaju vjere budu opravdani”

Poglavlja 9 – 11 moraju biti tumačena zajedno. Naglasak na Božju suverenost izjavljen je tako snažno u poglavlju 9 da mora biti držano u napetosti s pozivom za sve koji vjeruju u poglavlju 10 (usp. stihove 4.9.11.13; 3:22; 4:11.16).

Općenitost Božje ljubavi i svrhe iskupljenja bila je izjavljena u Postanku 3:15 te jako naznačena u Postanku 12:3 i Izlasku 19:5-6. Proroci su često govorili o Božjoj općoj ljubavi i naumu za ujedinjenje čitavoga čovječanstva. Činjenica da postoji jedan Bog i da je On stvorio sve ljude na Svoju sliku osigurava opći poziv za sve da budu spašeni. Međutim, tajnovitost je ta da se nitko ne može odazvati bez posredovanja Duha (usp. Iv 6:44.65). Onda nastaje pitanje: “Privlači li Bog sve ljude spasenju?” Odgovor mora biti: “Da.” (usp. Iv 3:16; 4:42; I. Iv 2:2; 4:14; I. Tim 2:4; II. Pt 3:9). Skriveni paradoks grijeha, palih, i Sotone je taj da neki kažu: “Ne”. Kad je Pavao propovijedao, neki su se Židovi odazvali, neki nisu; neki su se pogani odazvali, neki nisu!

Pojam “(po)vjeruje” (*pisteuō*) preveden je trima engleskim pojmovima: “(po)vjeruje”, “vjeruje”, “pouzda je”. To je PREZENT GLAGOLSKO VRIJEME, koje govori o vjerovanju koje se nastavlja. Poznavanje činjenica (teoloških, povijesnih pojedinosti, izvješća Evanđelja) nije ono koje prima dar Božje milosti kroz Krista. NZ je Savez; Bog postavlja raspored i potiče neophodan odaziv, ali pojedinci se moraju odazvati u početnoj vjeri i pokajanju te neprekidnoj vjeri i pokajanju. Poslušnost i ustrajnost su ključne. Kristo-sličnost i služba je cilj!

POSEBNA TEMA: GRČKA GLAGOLSKA VREMENA UPOTRIJEBLJENA ZA SPASENJE

Spasenje nije proizvod, već međusobni odnos. Nije završeno kad netko povjeruje Kristu; ono je tek počelo! To nije policajna osiguranje, niti karta za nebo, već život rastuće Kristo-sličnosti. U Americi imamo izreku koja kaže da što duže par živi zajedno, to više počinju sličiti. To je cilj spasenja!

SPASENJE JE DOVRŠENO DJELOVANJE (AORIST)

- Djela apostolska 15:11
- Rimljanima 8:24
- II. Timoteju 1:9
- Titu 3:5
- Rimljanima 13:11 (spaja AORIST s FUTUROM/BUDUĆIM USMJERENJEM)

SPASENJE KAO STANJE POSTOJANJA (PERFEKT)

- Efežanima 2:5.8

SPASENJE KAO STALNI TIJEK (PREZENT)

- I. Korinćanima 1:18; 15:2
- II. Korinćanima 2:15
- I. Petrova 3:21

SPASENJE KAO BUDUĆE DOKONČANJE (FUTUR u GLAGOLSKOME VREMENU ILI OKVIRU)

- Rimljanima 5:9.10; 10:9.13
- I. Korinćanima 3:15; 5:5
- Filipljanima 1:28;
- I. Solunjanima 5:8-9
- Hebrejima 1:14; 9:28
- I. Petrova 1:5.9

Prema tome, spasenje započinje s početnom odlukom vjere (usp. Iv 1:12; 3:16; Rim 10:9-13), ali ono mora proizlaziti u tijeku načina života vjere (usp. Rim 8:29; Gal 3:19; Ef 1:4; 2:10), koje će jednog dana biti vidljivo dovršeno (usp. I. Iv 3:2). Ova konačna izjava nazvana je slavljenjem. Može ju se prikazati kao:

1. početno slavljenje—opravdanje (spašeni od kazne grijeha)
2. napredujuće spasenje—posvećenje (spašeni od sile grijeha)
3. konačno spasenje—slavljenje (spašeni od prisutnosti grijeha).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 10:5-13

⁵Jer Mojsije piše da će čovjek koji primjenjuje pravednost temeljenu na zakonu živjeti od te pravednosti. ⁶Ali pravednost temeljena na vjeri govori kako slijedi: “NE KAŽI U SVOME SRCU: ‘TKO ĆE UZIĆI U NEBO?’ (to jest, dovesti Krista dolje), ⁷ili: ‘TKO ĆE SIĆI U BEZDAN?’ (to jest, izvesti Krista od mrtvih).” ⁸Ali što to govori? “RIJEČ JE BLIZU TEBE, u tvojim ustima i tvome srcu” – to jest, riječ vjere koju propovijedamo, ⁹ako priznaš svojim ustima Isusa kao Gospodina, i povjeruješ u svome srcu da Ga Bog podignu od mrtvih, bit ćeš spašen; ¹⁰jer ako srcem osoba povjeruje, ishodi u pravednosti, i ustima prizna, ishodi u spasenju. ¹¹Jer Pismo kaže: “TKOGOD POVJERUJE U NJEGA NEĆE BITI RAZOČARAN.” ¹²Jer nema razlike između Židova i Grka; jer isti Gospodin je Gospodin za sve, obilan u bogatstvu za sve koji Ga zazivlju; ¹³jer “TKOGOD ZAZOVE IME GOSPODINOVO BIT ĆE SPAŠEN.”

10:5 Ovaj je stih smjeranje na Levitski zakonik 18:5. Njegovo je obećanje sigurno. Ako se netko može držati Zakona, bit će prihvatljiv Bogu (usp. Lk 10:28; Gal 3:12). Poteškoća je da Poslanica Rimljanima 3:9-10-18.19.23; 5:18; 11:32 izjavljuje stvarnost. Svi su zgriješili. Duša koja griješi umrijet će (usp. Post 2:17; Pnz 30:18; Ez 18:4.20). Ovaj put Staroga saveza je zatvoren. Postao je smrtna osuda, prokletstvo (usp. 7:10; Gal 3:13; Kol 2:14).

10:6-8 Ovo je smjeranje na Ponovljeni zakon 30:11-14 u Septuaginti (LXX), što je Pavao promijenio za svoje svrhe. Ovaj je tekst izvorno govorio o Mojsijevom upućivanju na Zakon (posebice žarište okvira na ljubav i obrezano srce, usp. Pnz 30:6.16.20), ali ovdje je to primijenjeno na Isusovo utjelovljenje, smrt, i uskrsnuće (usp. stih 9; Ef 4:9-10). Pavlov naglasak je taj da je spasenje odmah dostupno u Isusu, Mesiji, kroz vjeru (usp. Pnz 30:15-20). To je lako; ono je dostupno; ono je za sve, što je bilo tako različito od kôda Mojsijeva Zakona.

10:6 “**Ali pravednost temeljena na vjeri govori**” Pavao je prethodno personificirao “griješ”, “milost”, i “Pismo”, sad personificira “pravednost po vjeri”. To govori u SZ-nim navodima u stihovima 6.7. i 8.

▣ “SRCU” Srce se zauzima za odražavanje sebe. Vidi Posebnu temu u 1:24.

▣ “ UZIĆI ... SIĆI” Ljudi ne moraju ići tražiti Krista; Bog Ga je poslao javno za sve. Ljudsko traženje nije potrebno.

10:8 “**RIJEČ JE BLIZU TEBE**” Ovo je navod iz Ponovljenoga zakona 30:14. U Ponovljenome zakonu 30:11 naglašeno je da je YHWH-ina volja za Njegov narod, Izrael, bila dostižna (tj. stihovi 12-13). Pavao koristi odlomak (stihovi 11-14) kako bi naglasio trenutačnu dostupnost Evanđelja!

10:9 “**ako**” Ovo je TREĆI RAZRED KONDICIONALNA što znači moguće buduće djelovanje. Stih 9 je sadržaj (*hoti*) poruke vjere.

▣ “**priznaš**” Ovaj složeni pojam, *homologeō*, doslovno je “reći” i “isti”, te znači “javno se složiti” (govori glasno tako da te drugi mogu čuti). Javno ispovijedanje vjere u Krista vrlo je važno (usp. Mt 10:32; Lk 12:8; Iv 9:22; 12:42; I. Tim 6:12; I. Iv 2:23; 4:15). Javna ispovijed rane Crkve bilo je krštenje. Kandidat bi ispovjedio vjeru u Krista riječima: “Vjerujem da je Isus Gospodin.” Vidi Posebnu temu što slijedi.

POSEBNA TEMA: VJEROISPOVIJED

- A. Postoje dva oblika istoga grčkog korijena upotrijebljenog za vjeroispovijed ili priznavanje, *homologeō* i *exomologe*. Složeni pojam je iz *homo*, isto; *legō*, govoriti; i *ex*, iz. Temeljno značenje je reći isto, složiti se s(a). *Ex* je dodan zamisli javnog očitovanja.
- B. Engleski prijevodi ove skupine riječi su:
1. veličati
  2. slagati se
  3. proglasiti
  4. priznati
  5. ispovjediti
- C. Ova skupina riječi imala je naizgled dvije oprečne uporabe:
1. veličati (Boga)
  2. priznati grijeh
- Možda se ovo razvilo od osjećaja čovječanstva o Božjoj svetosti i njegove vlastite grješnosti. Priznati jednu istinu jeste priznati obje.
- D. NZ-ne uporabe skupine riječi su:
1. obećati (usp. Mt 14:7; Djela 7:17)
  2. složiti se ili pristati na nešto (usp. Iv 1:20; Lk 22:6; Djela 24:14; Heb 11:13)
  3. veličati (usp. Mt 11:25; Lk 10:21; Rim 14:11; 15:9)
  4. prihvatiti

- a. osobu (usp. Mt 10:32; Lk 12:8; Iv 9:22; 12:42; Rim 10:9; Fil 2:11; I. Iv 2:23; Otk 3:5)
- b. istinu (usp. Djela 23:8; II. Kor 11:13; I. Iv 4:2)
- 5. javno očitovati (legalan osjećaj razvijen u religijsku potvrdu, usp. Djela 24:14; I. Tim 6:13)
  - a. bez priznanja krivnje (usp. I. Tim 6:12; Heb 10:23)
  - b. s priznanjem krivnje (usp. Mt 3:6; Djela 19:18; Heb 4:14; Jak 5:16; I. Iv 1:9).

NASB "Isusa kao Gospodina"
NKJV "Gospodina Isusa"
NRSV, TEV, NJB "Isus jeste Gospodin"

Ovo je bio teološki sadržaj ispovijedi vjere rane Crkve i obreda krštenja. Uporaba "Gospodin" potvrđivala je Isusovo Božanstvo (usp. Joel 2:32; Djela 2:32-33.36; 10:36; I. Kor 12:3; II. Kor 4:5; Fil 2:11; Kol 2:6), dok je dano ime "Isus" potvrđivalo Njegovu povijesnu ljudskost (usp. I. Iv 4:1-3). Potvrda je također djelovala kao poziv na učenje/Kristo-sličnost.

Uporaba "Gospodin" povezana je s rabinskom zamjenom YHWH s *Adon* kad su čitali Pismo. Vidi Posebnu temu: Imena za Božanstvo u 9:29. Ovo je bilo potvrđeno navodom iz Joela 2:32 što je u stihu 13.

Isusu je dano nekoliko snažnih naslova:

1. Isus je Mesija/Krist - Djela apostolska 5:42; 9:22; 17:3; 18:5.28; I. Korinćanima 1:23
2. Isus je Sin Božji – Evanđelje po Mateju 4:3.6; Djela apostolska 9:20; 13:33; Rimljanima 1:4
3. Isus je Gospodin – vidi gore

POSEBNA TEMA: IME GOSPODINOVO

Ovo je bio uobičajeni NZ-ni izričaj za osobnu prisutnost i djelatnu snagu Trojedinoga Boga u Crkvi. To nije bila čarobna odredba, nego zaziv Božjoj naravi.

Često je taj izričaj upućivao na Isusa kao Gospodina (usp. Fil 2:11):

1. kod ispovijedanja jedne vjere u Kristu pri krštenju (usp. Rim 10:9-13; Djela 2:38; 8:12,16; 10:48; 19:5; 22:16; I. Kor 1:13.15; Jak 2:7)
2. kod istjerivanja demona (egzorcizam) (usp. Mt 7:22; Mk 9:38; Lk 9:49; 10:17; Djela 19:13)
3. kod ozdravljivanja (usp. Djela 3:6,16; 4:10; 9:34; Jak 5:14)
4. kod djela služenja (usp. Mt 10:42; 18:5; Lk 9:48)
5. za vrijeme crkvene stege (usp. Mt 18:15-20)
6. tijekom propovijedanja ne-Židovima (usp. Lk 24:47; Djela 9:15; 15:17; Rim 1:5)
7. u molitvi (usp. Iv 14:13-14; 15:2.16; 16:23; I. Kor 1:2)
8. način upućivanja na kršćanstvo (usp. Djela 26:9; I. Kor 1:10; II. Tim 2:19; Jak 2:7; I. Pt 4:14)

Što god radimo kao navjestitelji, službenici, pomagači, iscjelitelji, egzorcisti, itd., mi radimo u Njegovoj naravi, Njegovoj snazi, Njegovoj providnosti – u Njegovo Ime!

▣ "povjeruješ u svome srcu" Ovaj je izričaj usporednica s priznati, otuda daje dva vida vjere. Biblijski pojam "povjerenje" (*pistis*, vidi Posebnu temu u 4:3 i 4:5) uključuje:

1. osobno povjerenje/pouzdanje (hebrejski)
2. intelektualni sadržaj (grčki)
3. neprekidna voljna predanost (usp. Pnz 30:20).

Pojam "srcu" bio je korišten u svome SZ-nome smislu za čitavu osobu. Pavao je spomenuo "ustima" i "srcu" u ovome okviru zbog svoga navoda iz Ponovljenoga zakona 30:14 navedenog u stihu 8. To nije značilo postaviti kruto i čvrsto pravilo koje netko mora izmoliti naglas da bude spašen.

▣ **“da Ga Bog podignu od mrtvih”** Kršćanstvo stoji ili pada na stvarnosti praznoga groba (usp. 4:24; 8:11; I. Kor 15). To je središnja istina u apostolskim govorima (*kerygma*, vidi Posebnu temu u 1:2) u Djelima apostolskim (tj. 2:31-32; 3:15; 4:10; 5:30; 10:40; 13:30.37).

Očevo podizanje Sina od mrtvih jeste dokaz Njegova prihvaćanja Isusova života, učenja, i žrtve. NZ dokazuje da su sve tri Osobe Trojstva bile uključene u Isusovo uskrsnuće:

1. Otac - Djela apostolska 2:24; 3:15; 4:10; 5:30; 10:40; 13:30.33.34.37; 17:31; Rimljanima 6:4.9; 8:11; 10:9; I. Korinćanima 6:14; II. Korinćanima 4:14; Galaćanima 1:1; Efežanima 1:20; Kološanima 2:12; I. Solunjanima 1:10
2. Duh - Rimljanima 8:11
3. Sin - Evanđelje po Ivanu 2:19-22; 10:17-18.

10:10 “ishodi u pravednosti” Božji cilj za svakoga vjernika nije samo Nebo jednoga dana, nego Kristo-sličnost sada! Još jedan jaki odlomak o predestinaciji, Poslanica Efežanima 1:3-14, snažno dokazuje ovu istinu u stihu 4. Vjernici su bili odabrani da budu sveti i besprijekorni! Izbor nije samo doktrina, nego je način života (usp. Pnz 30:15-20).

Stih 10 odražava dvostruki naglasak Velikoga poslanja (usp. Mt 28:19-20), spasenje (učiniti učenicima) i pravednost (učiti ih vršiti sve što sam vam Ja zapovjedio). Ova ista ravnoteža nađena je u Poslanici Efežanima 2:8-9 (besplatno spasenje Božjom milošću kroz Krista) i poziv na “dobra djela” u Efežanima 2:10. Ljudi na Njegovu vlastitu sliku uvijek je bila Božja čežnja.

10:11 Ovo je navod iz Izaija 28:16 kojem je Pavao dodao riječ “tkogod”. U Izaiji ovo je upućivalo na vjeru u Mesiju, Božjega ugaonog kamena (usp. 9:32-33). Kao što Poslanica Rimljanima 9 veliča Božju suverenost, poglavlje 10 veliča potrebu za pojedinačni, svakoga i svih pojedinaca, odaziv Kristu. Opća ponuda jasno je viđena u “bilo tko” stiha 4 i “tkogod” stihova 11.13. i “svi” stiha 12 (dva puta)! Ovo je teološka ravnoteža za naglasak na odabiru (predestinacija) poglavlja 9.

▣ **“POVJERUJE U NJEGA”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA s PRIJEDLOGOM *epi* (usp. 4:24; 9:33; I. Tim 1:16). Povjerenje nije samo početni odaziv, nego zahtjev za spasenje koji neprestano traje! Nije samo ispravna teologija (istine Evanđelja) koja spašava, nego osobni odnos (Osoba Evanđelja) što ishodi u pobožnome načinu života (življenje Evanđelja). Budite na oprezu o lakome povjerenju koje odvaja istinu od života, opravdanje od posvećenja. Vjera koja spašava je vjera koja traje i mijenja! Vječni život ima vidljiva svojstva! Vidi Posebnu temu: Vjera, povjerenje, ili pouzdanje (*pistis* [imena], *pisteuō*, [glagol], *pistos* [pridjev]) u 4:5.

▣

**NASB, TEV
NKJV, NRSV
NJB**

**“neće biti razočaran”
“neće biti posramljen”
“neće imati uzroka za sram”**

Oni koji se pouzdaju (“povjeruju”) u Krista neće biti odbačeni. To je navod iz Izaije 28:16, koji je bio ključni stih u Pavlovom prikazu u 9:33.

10:12 “Jer nema razlike između Židova i Grka” Ovo je glavna istina Novoga saveza (usp. Rim 3:22.29; Gal 3:28; Ef 2:11-3:13; Kol 3:11). Jedini Bog iskupio je Svoje izgubljeno Stvorenje kroz Svoja vlastita djelovanja. On čezne da svi ljudi koji su stvoreni na Njegovu sliku dođu k Njemu i budu kao On! Svi mogu doći k Njemu!

Opća narav Evanđelja (“svi” korišteno dva puta u stihu 12) ima dvosjekli učinak:

1. nema razlike između Židova i pogana; svi su izgubljeni (usp. 3:9.19.22-23; 11:32)
2. nema razlike između Židova i pogana; svi mogu biti spašeni.

Evanđelje otklanja sve ljudske prepreke (usp. Joel 2:28-29; I. Kor 12:13; Gal 3:28; Kol 3:11), barem u području spasenja.

▣ **“obilan u bogatstvu”** Kad Pavao misli na Božju milost u Kristu, često koristi riječ “bogatstva” (usp. 2:4; 9:23; 11:12 [dva puta].33; I. Kor 1:5; II. Kor 8:9; Ef 1:7.18; 2:7; 3:8.16; Fil 4:19; Kol 1:27; 2:2).

10:13 Ovaj glasoviti navod iz Joela 2:32 ima dva nova naglaska u Pavlovoj uporabi:

1. u Joelu korišteno je YHWH-ino ime, Pavao u Poslanici Rimljanima i Petar u Djelima apostolskim 2:21 zamijenili su s imenom Isus (također zabilježite Iv 12:41 i Iz 6:9-10; Fil 2:9 i Iz 45:22-25; Rim 9:33 i Iz 8:13-14)

2. u Joelu “spašeni” podrazumijeva fizičko oslobođenje, u Poslanici Rimljanima to je upućivalo na duhovni oprost i vječno spasenje.

SZ-na zamisao “pozvati po imenu” podrazumijeva javno priznanje vjere u uvjetima štovanja. Ova je ista zamisao videna u Djelima apostolskim 7:59; 9:14.21; 22:16; I. Korinćanima 1:2; II. Timoteju 2:22. Vidi Posebnu temu: Pozvani u 1:6.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 10:14-15

¹⁴Kako će onda zazivati Njega u kojeg nisu povjerovali? Kako će povjerovati u Njega oni koji nisu čuli? I kako će oni čuti bez propovjednika? ¹⁵Kako će propovijedati ukoliko nisu poslani? Baš kao što je pisano: “KAKO SU KRASNE NOGE ONIH KOJI DONOSE RADOSNE VIJESTI O DOBRIM STVARIMA!”

10:14-15 Postoji niz pitanja slijeđenih SZ-nim navodima koji naglašavaju da se Izrael nije nikad odazvao YHWH-inim porukama ili glasnicima (usp. Neh 9; Djela 7). Bog šalje glasnike (proroke, apostole, propovjednike, učitelje, evanđeliste). Ovi su glasnici Božji blagoslov potrebitome svijetu. Kao što je Bog milosrdno poslao glasnike Evanđelja slušatelji se moraju primjereno odazvati njihovoj poruci. Pavao je to učvrstio posredstvom navoda iz Knjige Izaije 52:7. Pavao širi ovaj SZ-ni stih kako bi uputio na propovjednike Evanđelja.

Spasavajuća vjera ima nekoliko dijelova: (1) poruka da se povjeruje; (2) osoba da bude primljena; (3) početno i nastavljajuće pokajanje te odaziv vjere; (4) život poslušnosti; i (5) ustrajnost (vidi bilješku u 1:5).

10:15 Ovo je navod iz Izaije 52:70. To je veliki nalog Poslanice Rimljanima. Spasenje dolazi slušanjem Evanđelja i primanjem Evanđelja. Propovjednici su poslani kako bi “svi” mogli biti spašeni!

Neki drevni grčki tekstovi (tj. MSS $\aleph^2$, D, F, G, i mnoge verzije) dodaju izričaj iz LXX od Izaije 52:7. UBS⁴ daje kraćem tekstu ocjenu “A” (izvjesno).

NASB, NKJV, NRSV, NJB

“kako su krasne noge”

TEV

“kako je čudesan dolazak”

NET

“Kako je pravodobni dolazak”

NET opaska:

“dolazak u pravo ili prikladno vrijeme”

Pojam “krasne” korišten je u metaforičkome smislu. Ovdje upućuje na “vrijeme”, ne izgled.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 10:16-17

¹⁶Međutim, oni se nisu svi osvrtni na Radosne vijesti; zato je Izaija rekao: “GOSPODINE, TKO POVJEROVA NAŠEM PROPOVIJEDANJU?” ¹⁷Dakle vjera dolazi od slušanja, a slušanje Kristovom riječju.

10:16 Ponovo Pavao koristi SZ-ne izjave proroka, koje izvorno upućuju na YHWH-inu poruku Izraelu, kako bi uputio na Evanđelje Isusa Mesije. Kao što su Židovi SZ-a odbacili Božju poruku, tako su ga odbacili Židovi Pavlovih dana. Ovo je navod iz Izaije 53:1 ali teološki je povezan i s Izraelovim odbacivanjem Božje poruke u Izaiji 6:9-13.

10:17 Evanđelje je prvo poruka (usp. Gal 3:2). Ali naviještena poruka postaje osobna riječ, “riječ od Krista primljena” (usp. Kol 3:15-16).

▣ **“Kristovom riječju”** Zbog okvira ovo mora upućivati na propovijedanoj poruci o Kristu. Propovijedanje Evanđelja je Božji način prenošenja Njegove poruke u Kristu svijetu.

Na ovoj točki postoji različnost drevnoga grčkog rukopisa:

1. MSS P⁴⁶, $\aleph^*$, B, C, D* imaju “Kristovom riječju”

2. MSS $\aleph^C$, A, D^C, K, P imaju “Božjom riječju”.

Prvo je najneobičajenije (usp. Kol 3:16) i, stoga, vjerojatno izvorno (ovo je jedna od temeljnih namjera tekstualnoga kriticizma). UBS⁴ daje mu ocjenu “A” (izvjesno). Ovo je jedino drugo mjesto gdje se pojavljuje u NZ-u. Drugo, “Božjom riječju”, pojavljuje se nekoliko puta (usp. Lk 3:2; Iv 3:34; Ef 6:17; Heb 6:5 i 11:3).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 10:18-21

¹⁸Ali kažem, sigurno nisu nikad čuli, jesu li? Zaista jesu; “NJIHOV GLAS PROŠIRIO SE PO SVOJ ZEMLJI, I NJIHOVE RIJEČI DO KRAJA SVIJETA.” ¹⁹Ali kažem, Izrael zasigurno nije znao, je li? Prvo Mojsije kaže: “UČINITI ČU VAS LJUBOMORNIMA ONIMA ŠTO NISU NAROD, ALI S NARODOM BEZ RAZUMIJEVANJA JA ČU VAS RAZBJESNITI.” ²⁰I Izaija je vrlo neustrašiv i kaže: “NAĐEN SAM OD ONIH KOJI ME NISU TRAZILI, POSTAO SAM OČITOVAN ONIMA KOJI NISU PITALI ZA MENE.” ²¹Ali kao za Izrael On kaže: “PO ČITAVI DAN PRUŽAO SAM SVOJE RUKE PREMA NEPOSLUŠNOME I TVRDOKORNOME NARODU.”

10:18 Ovaj stih tvrdi da je većina Židova čula poruku i da su odgovorni za odbacivanje iste (posebno naglašena DVOSTRUKA NEGACIJA grčkoga izričaja; pitanje očekuje odgovor “ne”). Poteškoća nije bila zanemarivanje, nego voljna nevjera!

Pavao navodi Psalam 19:4. U tome Psalmu stihovi 1-6 upućuju na prirodnu objavu, kroz koju Bog govori Stvorenju (usp. Rim 1 – 2). Pavao mijenja:

1. opće svjedočanstvo (“po svoj Zemlji” i “do kraja svijeta”)
2. sredstvo prenošenja poruke od tihoga glasa Stvorenja do propovjednika Evanđelja (apostola, proroka, evanđelista, pastora, i učitelja, usp. Ef 4:11), što upućuje na posebnu objavu (usp. Ps 19:8-14).

Glavna misao je ta da se poruka Evanđelja proširila u poznatome svijetu Pavlovih dana (grčko-rimskome svijetu). Pavao koristi rabinske hermeneutike; on mijenja izvorni SZ-ni okvir za njegove teološke, polemičke svrhe. Mora također biti jasno izjavljeno da je Pavlova uporaba SZ-a, kao i od ostalih apostola, bila jedinstveno vođena Svetim Duhom (usp. II. Pt 1:20-21). Vjernici danas, pod prosvjetljenjem Duha, ne mogu oponašati načine tumačenja NZ-nih pisaca.

POSEBNA TEMA: PROSVJETLJENJE

“Bog je djelovao u prošlosti na jasnoj objavi Sebe čovječanstvu. U teologiji je ovo nazvano otkrivenje. On je izdvojio određene ljude za objavu i objašnjenje ovoga samo-otkrivenja. U teologiji je ovo nazvano nadahnuće. On je poslao Svoga Duha da pomogne čitateljima razumjeti Njegovu riječ. U teologiji se ovo naziva prosvjetljenje. Poteškoća izniče kad mi dokazujemo da je Duh uključen u razumijevanje Božje riječi – zašto dakle postoji tako mnogo tumačenja toga?”

Dio ove poteškoće leži u čitateljevom pred-razumijevanju ili osobnim iskustvima. Često je osobni djelokrug rada u dokazivanju-teksta [proof-texting] ili atomističkom mišljenju određen uporabom Biblije. Često je teološka mreža nametnuta iznad Biblije dozvoljavajući joj govoriti samo u određenim područjima i na probrane načine. Prosvjetljenje jednostavno ne može biti izjednačeno s nadahnućem premda je Sveti Duh uključen u svako.

Najbolji pristup bio bi pokušaj dokazivanja središnje zamisli odlomka, ne tumačenje svake pojedinosti teksta. Glavna misao je ona koja izražava izvornu autorovu središnju istinu. Izradba glavnih crta knjige ili književne jedinice pomaže u slijeđenju nakane izvornoga nadahnutog autora. Nijedan tumač nije nadahnut. Mi ne možemo ponoviti način tumačenja biblijskoga pisca. Mi možemo i moramo nastojati razumjeti što su oni govorili za njihove dane i tada prenijeti tu istinu u naše vlastito vrijeme. Postoje dijelovi Biblije koji su višeznačni ili skriveni (do određenoga vremena ili razdoblja). Uvijek će biti neslaganja o nekome tekstu i subjektima ali mi moramo izjaviti jasne središnje istine i dozvoliti slobodu za pojedinačna tumačenja unutar granica izvorne autorove nakane. Tumači moraju hodati u svjetlu koje imaju, uvijek biti otvoreni za više svjetla od Biblije i Duha. Bog će nas suditi temeljem stupnja našeg razumijevanja i kako živimo to što razumijemo.

10:19-20 Židovi su čuli poruku (oba su stiha 18 i 19 pitanja koja očekuju odgovor “ne”), čak od Mojsija. Židovi su čuli i bili sposobni razumjeti uključenu poruku vjere kako bi bili u pravilnome odnosu s Bogom.

U ovim stihovima, Bog je govorio Svome zavjetnome narodu o uključivanju pogana. To je učinjeno pomoću navoda iz Ponovljenoga zakona 32:21 u stihu 19 i Izaije 65:1-2 u stihovima 20-21. Ovo šokantno uključivanje pogana bilo je zbog poticanja (kroz ljubomoru) Židova na vjeru (usp. 11:11.14).

10:21 Ova izjava je navod iz Septuaginte Knjige Izaije 65:2 glede odbacivanja YHWH od strane naroda Saveza (usp. Iz 65:1-7). Bog je bio vjeran; Izrael je bio nevjeran. Njihova nevjernost vodila je do privremene osude naroda kao i pojedinaca u prošlosti, ali njihovo odbacivanje Božje pravednosti kroz vjeru u Krista vodit će u vječnu osudu!

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Ako je Božji odabir tako ključan zašto Pavao moli za Izrael u 10:1? Zašto je u 10:9-13 tako naglašena potreba za ljudskim odazivom?
2. Što znači stih 4? “Je li Krist završio zakon?”
3. Popiši dijelove uključene u povjerenje u 10:9-10.
4. Zašto Pavao tako često navodi iz SZ-a? Kako je to povezano s uglavnom poganskom crkvom u Rimu?
5. Kako su stihovi 11-13 povezani s poglavljem 9?
6. Kako su stihovi 14-15 povezani s misijama svijeta?
7. Kako je čovječja slobodna volja pokazana da je dio čovječjega spasenja u poglavlju 10?

RIMLJANIMA 11

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA				
UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Ostatak Izraela 11:1-10	Izraelovo odbacivanje nije potpuno 11:1-10	Izraelovo odbacivanje nije konačno 11:1-10	Božje milosrđe nad Izraelom 11:1-6 11:7-10	Ostatak Izraela 11:1-6 11:7-10
spasenje pogana 11:11-12	Izraelovo odbacivanje nije konačno 11:11-36	11:11-12	11:11-12	Židovi će biti obnovljeni u budućnosti 11:11-12
11:13-16		11:13-16	spasenje pogana 11:13-15	11:13-15
11:17-24		metafora maslinova stabla 11:17-24	11:16-18 11:19-24	Židovi su još uvijek izabrani narod 11:16-24
obnova Izraela 11:25-32		sav će Izrael biti spašen 11:25-32	Božje milosrđe nad svima 11:25-32	obraćenje Židova 11:25-29 11:30-32
11:33-36		11:33-36	hvaljenje Boga 11:33-36	oda Božjem milosrđu i mudrosti 11:33-36

ČITANJE KRUG TRI (vidi str. viii)

SLIJEĐENJE IZVORNE PIŠČEVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepuštiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda. Podjela na odlomke nije nadahnut, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

UVIDI U TEKST

- A. Poglavlje 11 nastavlja paradoksalni odnos između izbora i Evanđelja. SZ-ni izbor bio je za služenje, dok je NZ-ni izbor za spasenje (provjerite svoju konkordancu!). U stanovitome smislu vjernici su pozvani biti oboje i Božja obitelj (NZ) i sluge (SZ). Izbor je oboje skupni i pojedinačni, pozitivan i negativan (Jakov/Izrael – Ezav/Edom; Mojsije/faraon). Krajnja napetost nije samo između Božje suverenosti i ljudske slobodne volje, nego u pravoj Božjoj naravi. Poglavlja 9 – 11 naglašavala su ponovo i opetovano Božje milosrđe i pobunu paloga čovječanstva. Bog je vjeran, ljudi su nevjerni.
Izbor nije doktrina isključivanja nekoga, nego temelj nade, sigurnosti i pouzdanja za one koji su se odazvali (1) obećanjima i (2) Sinu Saveza stvorenom od Boga.
- B. U Poglavlju 9 Pavao je dokazao Božju suverenost i slobodu. Čak i u zavjetnome odnosu, Bog je slobodan. U poglavlju 10 Pavao je dokazao da su Židovi bili slobodni prihvatiti ili odbaciti Božja obećanja i Saveze. Budući su se oni pokazali nevjernima te odbacili Božja obećanja i Savez, bili su, u jednome smislu, odbačeni od Boga. Međutim, u poglavlju 11 Pavao će dokazati Božju vjernost, čak unatoč Izraelove nevjernosti (usp. Pnz 8).
- C. U prošlosti, kao i u sadašnjosti, židovski je Ostatak vjerovao i provodio vjeru u Božjega Mesiju. Osobno je Pavao bio primjer toga. Odbacivanje od strane nekih nevjerujućih Židova dopustilo je uključivanje vjerujućih pogana. Uključivanje pogana ishodit će u (1) potpunosti Božjega naroda ili (2) punome broju Božjega izbora, obojih i Židova i pogana. To uključivanje pogana pobudit će Izraela na pouzdanje u Božjega Mesiju, Isusa.
- D. Kao u poglavljima 9 i 10, Pavao koristi nekoliko SZ-nih navoda u poglavlju 11:
1. stih 3 – I. Kraljevima 19:14
  2. stih 4 – I. Kraljevima 19:18
  3. stih 8 – Izaija 29:10 i Ponovljeni zakon 29:4
  4. stih 9 – Psalam 69:22
  5. stih 10 – Psalam 69:23
  6. stih 26 – Izaija 59:20-21
  7. stih 27 – Izaija 27:9
  8. stih 34 – Izaija 40:13-14
  9. stih 35 – Job 35:7; 41:11.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 11:1-6

¹Stoga kažem, Bog nije odbacio Svoj narod, je li? Daleko od toga! Jer ja sam također Izraelac, potomak Abrahamov, iz plemena Benjaminova. ²Bog nije odbacio Svoj narod kojeg predvidi. Ili ne znaš li što Pismo kaže u odlomku o Iliji, kako se tuži s Bogom protiv Izraela? ³“GOSPODINE, UBILI SU TVOJE PROROKE, RAZORILI TVOJE ŽRTVENIKE, I JA SAM JEDINI OSTAO, I ONI TRAŽE MOJ ŽIVOT.” ⁴Ali što je božanski odgovor njemu? “OSTAVIO SAM ZA SEBE SEDAM TISUĆA LJUDI KOJI NISU PRIGNULI SVOJA KOLJENA BAALU.” ⁵Na isti način onda, tako i u sadašnje vrijeme postoji ostatak prema *Božjemu* milostivome odabiru. ⁶Ali ako je po milosti, nije više temeljem djela, inače milost nije više milost.

11:1 “Bog nije odbacio Svoj narod, je li” Ovo pitanje očekuje odgovor “ne”. Pavao odgovara na ovo pitanje u stihovima 1b-10. Ovaj dio mora biti povezan s Pavlovim prethodnim dokazom. Poglavlja 9 – 11 oblikuju književnu jedinicu, trajan dokaz.

Riječ prevedena “odbacivanje” (AORIST SREDNJEGA [deponent] INDIKATIVA) u osnovi znači “odbiti” ili “otпустiti”. Korištena je u:

1. Djelima apostolskim 7:39 – Izrael je u pustinji odbacio Mojsijevo vodstvo
2. Djelima apostolskim 13:46 - Židovi su u sinagogi u Antiohiji pizidijskoj odbacili Pavlovo propovijedanje Evanđelja
3. I. Poslanici Timoteju 1:19 - neki članovi crkve u Efezu odbacili su i napravili olupinu od svoje vjere (tj. Himenej i Aleksander).

YHWH nije odbio Izraela! Izrael je odbio YHWH-u svojom neprekidnom neposlušnošću, idolatrijom, i sad samo-pravednim legalizmom.

Zanimljivo je zabilježiti da rani grčki rukopis na papirusu P⁴⁶ te uncijalni F i G imaju “baštinu” umjesto “narod”, što može biti iz Septuaginte Psalam 94:14. UBS⁴ daje “narod” ocjenu “A” (izvjesno).

▣ **“Daleko od toga!”** Ovo je Pavlov osobit način odbacivanja pitanja hipotetskoga prigovarača (oštra kritika, usp. 3:4.6.31; 6:2.15; 7:7.13; 9:14; 11:1.11).

▣ **“ja sam također Izraelac”** Pavao koristi sebe kako bi dokazao postojanje vjerujućega židovskog Ostataka. Za daljnje proširenje Pavlove židovske pozadine vidi Poslanicu Filipljanima 3:5.

11:2 “Bog nije odbacio Svoj narod” Ovo može biti smjeranje na Psalam 94:14 (usp. Pnz 31:6; I. Sam 12:22; I. Kr 6:13; Tuž 3:31-32). To je poseban odgovor na pitanje stiha 1.

▣ **“kojeg predvidi”** Ovo je očita uputa na Božji izbor Izraela. Vidi bilješku u 8:29. Dokaz uzima unatrag do poglavlja 9, kao što čine stihovi 4-6. Ključ nije bio Izraelovo djelovanje, nego Božji odabir. Bog je vjeran Svojim obećanjima zbog toga što On jeste, ne zbog Izraelovog djelovanja (usp. Ez 36:22-32).

▣ **“Pismo kaže”** Ovo je uputa na račun Ilijinog bijega od Jezabele u I. Knjizi o Kraljevima 19:10, navedeno u stihu 3.

11:4 “OSTAVIO SAM za SEBE SEDAM TISUĆA LJUDI” “Za Sebe” nema u Masoretskome hebrejskom tekstu I. Knjige o Kraljevima 19:18 (Pavao ne navodi MT ili LXX), nego je dodano od Pavla kako bi naglasio Božji odabir. Vjerni Ostatak iz I. Kraljevima 19:18 vidljiv je zbog Božjega odabira, ne njihovog odbacivanja štovanja Ba`ala.

Pavao je dokazao da je postojala mala skupina vjernika čak i u nevjernome, idolatrijskome Izraelu Ilijinih dana. U Pavlovim danima postojao je također vjerujući Ostatak židovskoga naroda (vidi Posebnu temu u 9:27-28). U svakome dobu neki su se Židovi odazvali vjerom. Pavao tvrdi da su ti vjerujući Židovi bili potaknuti Božjim milosrđem i milošću (stihovi 5-6).

▣ **“Baalu”** Ovo je ŽENSKI GRAMATIČKI ČLAN s IMENICOM MUŠKOGA RODA. To je bilo zato jer su Židovi redovito umetali samoglasnike od hebrejske riječi ŽENSKOGA RODA “sramota” (*bosheth*) u suglasnike imena neznabožičkih božanstava kako bi ih ismijavali.

11:5-6 Ovo su ključni stihovi. Oni povezuju prošla Božja djelovanja u SZ-u sa sadašnjim stanjem. Poveznica je Božji izbor milosrđem (usp. 9:15.16.18; 11:30.31.32). Božja milost je prvenstvena, ali neophodna je ljudska vjera (usp. Mk 1:15; Djela 3:16.19; 20:21), međutim, nimalo temeljena na ljudskoj zaslugi (usp. Ef 2:8-9; II. Tim 1:9; Tit 3:5). Ove su istine presudne u Pavlovom dokazivanju kroz poglavlja 9 – 11.

11:6 “ako” Ovo je PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE koji pretpostavlja da je istinit s autorove točke gledišta ili za njegove književne svrhe. Spasenje je Božjom milošću (vidi bilješku u 3:24, usp. 6:23; Ef 2:8-9).

▣ KJV u zaključku dodaje izričaj stihu 6: “Ali ako bi to bilo po djelima, onda nije više po milosti: inače djelo nije više djelo.” Ovaj izričaj nije uključen u većinu drevnih grčkih rukopisa P⁴⁶, $\aleph^*$, A, C, D, G, ili P, te u starolatinskoj verziji, ali u rukopisima $\aleph^C$ i B pojavljuju se dva različita oblika ovoga izričaja. UBS⁴ njihov izostanak ocjenjuje kao “A” (izvjesno).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 11:7-10

⁷Što onda? Ono što Izrael traži, nije dobio, nego su oni koji su bili odabrani dobili to, a ostatak bijaše otvrdnuo; ⁸baš kao što je pisano: “BOG IM DADE DUHA OBAMRLOSTI, OČI DA NE VIDE I UŠI DA NE ČUJU, SVE DO DANAŠNJEG DANA.” ⁹I David kaže: “NEKA IM NJIHOV STOL POSTANE ZAMKOM I MREŽOM, KAMEN SPOTICANJA I KAZNOM.” ¹⁰“NEKA IM NJIHOVE OČI BUDU ZATAMNJELE DA NE VIDE, I NJIHOVA LEĐA SVIJENA ZAUVIJEK.”

11:7 “Ono što Izrael traži, nije dobio” U grčkoj rečenici ovo je smješteno na prvo mjesto kako bi se naglasila Pavlova misao. Mnogi su Židovi tražili da budu u pravilnome odnosu s Bogom i to su razvili u izvedbu religijskoga obreda, rasnu povlasticu, i samo-napor. Promašili su svoj cilj! Nijedno tijelo neće se slaviti pred Bogom (usp. I. Kor 1:29; Ef 2:9).

NASB	“nego su oni koji su bili odabrani dobili to”
NKJV	“nego su to dobili izabrani”
NRSV	“Izabrani dobiše to”
TEV	“Postojase samo mala skupina koju Bog odabra koji to nađoše”
NJB	“nego samo nekoliko odabranih”

Ovo je SZ-na zamisao “Ostatka” (vidi Posebnu temu u 9:27-28), ovdje upućuje na 7.000 iz I. Knjige o Kraljevima 19:18. Ključ nije ljudski napor, rasa, ili religioznost (stih 6), nego Božja milost u izboru (usp. Ef 1:3-14).

▣ **“ostatak bijaše otvrdnuo”** Ovo je AORIST PASIVNOGA INDIKATIVA (usp. II. Kor 3:14). Dublji smisao je taj da ih je Bog otvrdnuo (usp. stihove 8-10). Posrednik je davao (usp. II. Kor 4:4). “Otvrdnuo” (*pōroō*) je medicinski pojam za bezdušnost ili sljepoću (usp. Rim 11:25; II. Kor 3:14; Ef 4:18). Ovaj je isti pojam korišten od apostola u Evanđelju po Marku 6:52. To je različit grčki pojam od 9:18 (*sklērunō*) koji je oprečje milosrđu (usp. Heb 3:8.15; 4:7).

Ovaj stih vrlo je jasan i sažetak je 11:1-6. Neki koji su bili odabrani su povjerovali, neki koji nisu bili odabrani su otvrdnuli. Međutim, ovaj stih nije pisan odvojeno, kao teološki slogan. On je bio dio trajnoga teološkog dokaza. Postoji napetost između istine izjavljene tako jasno u ovome stihu i općih poziva poglavlja 10. Ovdje postoji tajnovitost. Ali mogućnost nije nijekati ili umanjiti bilo koje rogove dvojbe, paradoksalne polove.

11:8-10 Ovi su stihovi navodi iz Knjige Izaije 29:10 (stih 8a), Ponovljenoga zakona 29:4 (stih 8b, ali ne iz MT-a ili LXX-e) te Psalma 69:22-23 (stihovi 9-10). Oni istinski odražavaju poziv i poslanje Izaije pobunjenom Izraelu u 6:9-13. Izaija je morao predstaviti Božju riječ, ali Božji narod nije se želio, nije se mogao odazvati. Pavao daje SZ-nu ovjeru za Božje otvrdnjavanje nekih kao što je učinio u 9:13.15.17.

11:8

NASB, NKJV	“Bog im dade duha obamrlosti”
NRSV, NJB	“Bog im dade duha tromosti”
TEV	“Bog učini njihove umove i srca tupima”

Ova grčka riječ (*katanuxis*), upotrijebljena samo ovdje u NZ-u, bila je korištena za ugriz insekta koji otupljuje osjećaje izazivajući preveliku osjetljivost.

11:10 “NEKA IM NJIHOVE OČI BUDU ZATAMNJELE DA NE VIDE, I NJIHOVA LEĐA SVIJENA ZAUVIJEK.” Ovo je AORIST PASIVNOGA IMPERATIVA slijeđen AORISTOM AKTIVNOGA IMPERATIVA. To je tajna Božje suverenosti i potrebitosti odaziva čovječanstva. Bog je izvor svega, pokretač svega, ipak On je u Svojoj suverenoj volji odlučio da Mu se ljudi, Njegovo konačno Stvorenje, slobodno odazovu. Oni koji se ne odazovu u vjeri su otvrdnuti (tj. njihov odabir, konačno) u svojoj nevjeri.

U ovome okviru Pavao dokazuje Božji vječni naum za iskupljenje sve Adamove djece. Židovska nevjera otvorit će vrata vjere poganima i kroz ljubomoru obnoviti narod Izraela! To je naum uključivanja (usp. Ef 2:11-3:13), ne isključivanja! Otvrdnuli služi većoj žetvi (tj. faraon)!

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 11:11-16

¹¹Dakle kažem, oni nisu tako posrnuli da bi pali, jesu li? Daleko od toga! Ali njihovim prijestupom spasenje *je došlo* poganima, da ih učini ljubomornima. ¹²Sad ako je njihov prijestup bogatstvo za svijet i njihov je neuspjeh bogatstvo za pogane, koliko će više biti njihovo ispunjenje! ¹³Ali govorim vama koji ste pogani. Budući da sam ja dakle apostol pogana, veličam svoju službu, ¹⁴ne bih li nekako mogao pokrenuti na ljubomoru svoje sunarodnjake i spasiti neke od njih. ¹⁵Jer ako je njihovo odbacivanje izmirenje svijeta, što će biti *njihovo* prihvaćanje negoli oživljenje od mrtvih? ¹⁶Ako je prvi komad *tijesta* svet, gruda je isto tako; i ako je korijen svet, grane su isto tako.

11:11 “Dakle kažem” Ovo je isti retorički izričaj kao 11:1. On nastavlja Pavlov teološki dokaz na različit način. U stihovima 1-10 nije čitav Izrael odbačen od Boga; u stihovima 11-24 Izraelovo odbacivanje nije trajno; ono je svrhovito. Kroz to su pogani bili uključeni.

NASB “oni nisu tako posrnuli da bi pali, jesu li”
NKJV, NRSV “jesu li posrnuli kako bi pali”
TEV “Kad Židovi posrnuše, jesu li pali na svoju ruševinu”
NJB “Jesu li Židovi otpali zauvijek, ili su samo posrnuli”

Ovo pitanje očekivalo je odgovor “ne”. Izraelova nevjera nije trajno stanje.

NASB “njihovim prijestupom”
NKJV “kroz njihov pad”
NRSV “kroz njihovo posrtanje”
TEV “Zato jer zgriješiš”
NJB “njihov pad”

U okviru, ovo upućuje na židovsko odbacivanje Isusa kao Mesije (usp. stih 12).

▣ “**spasenje je došlo poganima**” Kako je potresna bila ova izjava za Židove prvoga stoljeća (usp. stih 12; Djela 13:46; 18:6; 22:21; 28:28).

▣ “**da ih učini ljubomornima**” Ovaj pojam “ljubomornima” pojavljuje se u 10:19 i 11:14. Božji naum uključivanja pogana služi dvjema svrhama:

1. Božjem iskupljenju svega čovječanstva
2. Božjoj obnovi pokajničkog Ostatka Izraela do osobne vjere.

Osobno se pitam uključuje li #2:

1. židovski preporod na kraju vremena (usp. Zah 12:10)
2. židovske vjernike prvoga stoljeća i svakoga stoljeća
3. suvremene mesijanske sinagoge mogle bi biti obećano ispunjenje.

11:12-14 U ovim stihovima postoji niz od deset KONDICIONALNIH REČENICA koje se odnose na židovsku nevjeru vezanu na vjeru pogana. Stihovi 12.14.15.16.17.18.21.24 su PRVI RAZRED KONDICIONALNIH REČENICA koje pretpostavljaju da su istinite s autorove točke gledišta ili za njegovu književnu svrhu, dok su stihovi 22 i 23 TREĆI RAZRED KONDICIONALNIH REČENICA koje označavaju moguće buduće djelovanje.

11:12

NASB “koliko će više biti njihovo ispunjenje”
NKJV “koliko će više biti njihova punoća”
NRSV “Koliko će više značiti njihovo puno uključivanje”
TEV “Dakle, koliko će veći biti blagoslovi, kad je uključen puni broj Židova”
NJB “dakle pomislite kolika će više biti dobrobit od obraćenja svih njih”

Zapreka tumačenju je značenje pojma “njihova punoća”. Odnosi li se on na (1) bivanje Židova spašenima, stihovi 14b, 26a, ili (2) konačan broj izabranih vjerujućih Židova i pogana?

11:13 “govorim vama koji ste pogani” Poglavlja 9 – 11 oblikuju književnu jedinicu koja je odgovorila na pitanje: “Zašto je židovski Mesija bio odbačen od Židova?” Međutim, preostaje pitanje zašto je Pavao osjećao potrebu u ovome pismu, na ovoj točki njegova prikaza, baviti se ovim pitanjem.

Stihovi 13-24.25c izgleda odražavaju poteškoću u crkvi u Rimu između Židova po rasi i pogana. Je li to bilo između vjerujućih Židova i vjerujućih pogana ili vjerujućih pogana i nevjerujućih Židova (sinagoga) neizvjesno je.

▣ **“(ja) sam apostol pogana”** Pavao je osjećao da je jedinstveno pozvan za službu poganskome svijetu (usp. Djela 9:15; 22:21; 26:17; Rim 1:5; 15:16; Gal 1:16; 2:7.9; I. Tim 2:7; II. Tim 4:17).

▣

NASB, NKJV

“veličam svoju službu”

NRSV

“proslavljam svoju službu”

TEV

“bit ću ponosan u svome radu”

NJB

“i ja sam ponosan što sam poslan”

Pojam “veličam” može značiti (1) zahvalnost; (2) ponos u; ili moguće (3) napraviti najviše od nečega. Ovo može također odražavati poteškoću crkve u Rimu! Pavao (1) je zadovoljan što služi poganima ili (2) je vidio svoju službu kao stvaranje nevjerujućih Židova ljubomornima, što bi moglo ishoditi u njihovu spasenju (usp. stihove 11.14 i 9:1-3).

11:14 “spasiti neke od njih” Ovo je Pavlovo evangelizacijsko pozivanje. On je znao da bi se neki mogli odazvati propovijedanju Evandjelja (usp. I. Kor 1:21), dok se drugi neće (usp. I. Kor 9:22). Ovo je tajnovitost izbora (SZ-a i NZ-a)!

11:15 Odbacivanje (različita riječ nego u stihu 1) SZ-noga izabranog Izraela bilo je dio Božjega nauma za iskupljenje svega ljudstva (*kosmos*). Židovska samo-pravednost, rasna oholost, i legalizam jasno naglašavaju potrebu za vjerom (usp. 9:30-33). Vjera u YHWH-u i Njegovog Mesiju jeste ključ za pravilan stav, ne ljudska religijska izvedba. Ali zapamtite, odbacivanje Izraela bilo je sa svrhom iskupljenja čitavoga ljudstva. Nema mjesta za ljudski ponos, ni židovskoga niti pogana. To je očevidna poruka koju je crkva u Rimu trebala čuti!

▣ **“izmirenje svijeta”** Ovo je teološki usporedno s “Božja pravednost”. Složeni pojam dolazi iz *kata* i *alassō* (promijeniti, izmijeniti, ili preinačiti). To upućuje na zamjenu neprijateljstva za mir, stoga, obnovu naklonosti (usp. Rim 5:11; 11:15; II. Kor 5:18.19). Bog traži obnovu zajedništva Edena. Grijeh je slomio to zajedništvo, ali Krist je obnovio Božju sliku u palome ljudstvu za sve koji primjenjuju vjeru. Oni su izmireni i prihvaćeni (usporednost stiha 15). Čovječanstvo ne može obnoviti ovu prisnost, ali Bog može i učinio je!

▣ **“negoli oživljenje od mrtvih”** Okvir je oslovljen na narod Izraela, pa tako:

1. upućuje li ovaj izričaj na obnovljeni narod Izraela
2. upućuje li ovaj izričaj na “puni broj” Židova i pogana (tj. duhovnoga Izraela, usp. 9:6; 11:25-26)
3. upućuje li ovaj izričaj (usp. 6:13) na novo doba života, uskrslu život?

Dopada mi se #3. Za moje razloge toga vidi “Crucial Introductory Article”, u mom komentaru Otkrivenja besplatno na online www.freebiblecommentary.org.

11:16 “Ako je prvi dio tijesta svet” Ovo je PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE koji pretpostavlja da je istinit s autorove točke gledišta ili za njegove književne svrhe. To je smjerenje na Knjigu Brojeva 15:17-21. Ovo je metafora slična SZ-noj zamisli prvih plodova (ili desetina) koje su bile davane Bogu kako bi se pokazalo da čitava žetva pripada Njemu.

Drevni vjerujući židovski Ostatak još uvijek ima utjecaja na čitav narod (usp. Post 18:27-33; II. Ljet 7:14). Metafora “prvi dio” usporedna je s “korižen” (usp. Jer 11:16-17), od kojih obje upućuju na jednom vjerni Izrael, poglavito farizeje (tj. “korižen” u stihovima 16-17) SZ-a (usp. stih 28).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 11:17-24

¹⁷Ali ako su neke od grana bile odlomljene, i ti si, bivajući divljom maslinom, bio pricijepljen umjesto njih i postao si sudionikom s njima bogatoga korijena maslinovog stabla, ¹⁸nemoj biti ohol prema granama; ali ako si ohol, *zapamti da nisi ti taj koji održava korijena, nego korijen održava tebe.* ¹⁹Onda ćeš reći: “Grane su bile odlomljene kako bih ja mogao biti pricijepljen.” ²⁰Dobro, one su bile odlomljene zbog njihove nevjere, ali ti si podržan svojom vjerom. Nemoj biti uobražen, nego se boj; ²¹jer ako Bog nije poštedio prirodne grane, On neće poštedjeti tebe, ma tko ti bio. ²²Pogledaj dakle dobrotu i strogost Božju; za one koji padoše, strogost, ali prema tebi, Božju dobrotu, ako nastaviš u Njegovoj dobroti; inače i ti ćeš biti odlomljen. ²³A oni isto tako, ako ne nastave u svojoj nevjeri, bit će pricijepljeni, jer Bog je kadar pricijepiti ih ponovo. ²⁴Jer ako si ti bio odlomljen od onoga što je prirodno divlje maslinovo stablo, te bio pricijepljen suprotno prirodi u uzgojeno maslinovo stablo, koliko će više oni koji su prirodne grane biti pricijepljeni u njihovo vlastito stablo masline?

11:17-24 Iznenađujuće je da je “vi” u ovome odlomku JEDNINA (MNOŽINA se pojavljuje u stihu 25). Što to znači?

1. Jedan pogani kao simbol svih pogana.
2. Poteškoća u crkvi u Rimu između židovskoga i poganskog vodstva, stoga, upućuje na vođe tadašnjega poganskog vodstva (usp. stihove 18-20).

11:17 “ako” Vidi bilješku u 11:12-24.

▣ “neke (su) od grana bile odlomljene” Ovo upućuje na nevjerujuće Izraelce (usp. stihove 18.19, “prirodne grane”, stih 21).

▣ “divljom maslinom” Ovo upućuje na vjerujuće pogane koji su se odazvali propovijedanju Evanđelja.

▣ “pricijepljen” Pavao nastavlja poljodjelsku metaforu započetu u stihu 16. Cijepljenje grana divlje masline u uzgojeno stablo pomaže oplemeniti prinose (usp. stih 24).

▣ “bogatoga korijena” Doslovni izvorni izričaj, “korijen plodnosti” (UBS⁴ daje mu ocjenu “B” [gotovo izvjesno]), nađen je u MSS $\aleph^*$, B, C. Postoji nekoliko drugih načina čitanja u predajama grčkog rukopisa koje pokušavaju izgladiti ovaj asindeton [izostavljanje veznika – op. prev.] (Bruce Metzger, *A Textual Commentary on the Greek New Testament*, str. 526).

▣ “maslinovog stabla” Ovo je simbol naroda Izraela (usp. stih 24; Ps 52:8; 128:3; Jer 11:16; Hoš 14:6). To je Pavlova druga SZ-na metafora za opis odnosa između Židova i pogana.

11:18 “nemoj biti ohol prema granama” Ovo je PREZENT IMPERATIVA s NEGATIVNIM PARTICIPOM koji uobičajeno znači zaustaviti djelo koje je već u postupku. Taj stih, i stihovi 13.20.25, podrazumijevaju kako je postojala poteškoća u crkvi u Rimu između vjerujućih Židova i pogana.

11:19-20 Stih 19 još je jedna oštra kritika (pretpostavljeni prigovarač). Pavao objašnjava zašto su Židovi bili odbačeni. Bilo je to zbog njihove nevjere, ne zato jer su pogani bili više ljubljani! Pogani su bili uključeni samo zbog Božje ljubavi (usp. Post 3:15) i njihove vjere! Oni su također mogli prouzročiti povratak Židova Bogu zbog ljubomore (usp. stihove 11.14).

11:20

NASB

“ali ti si podržan svojom vjerom”

NKJV

“i ti si podržan vjerom”

NRSV

“ali ti si podržan jedino po vjeri”

TEV

“dok ostaješ na mjestu jer vjeruješ”

NJB

“ako se još držiš čvrsto, to je samo zahvaljujući tvojoj vjeri”

Ovo je PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA. Doduše, on je u okviru od deset KONDICIONALNIH REČENICA. Naš položaj pred Bogom jeste i nastavlja biti po vjeri. Ako vjera prestaje, prestaje naš položaj. Spasenje je (1) početni odgovor vjere; (2) izjava bivanja u vjeri; (3) neprekidni tijek vjere; i (4) konačni vrhunac vjere. Budite pozorni kod ikojeg teološkog sustava koji

se usredotočuje na jednu od ovih biblijskih istina. Vidi Posebnu temu: Grčka glagolska vremena upotrijebljena za spasenje u 10:4.

Bog je autor, začetnik, nositelj, i vrhunac spasenja, ali u uzorku Saveza. On je odabrao da se grješno čovječanstvo mora odazvati pokajanjem i vjerom na svakome koraku tijekom. On očekuje poslušnost, Kristo-sličnost, i ustrajnost!

NASB	“Nemoj biti uobražen, nego se boj”
NKJV	“Nemoj biti bahat, nego se boj”
NRSV	“Tako ne postani ponosan, nego stoj u bojazni”
TEV	“Ali nemoj biti ponosan na to; umjesto toga, boj se”
NJB	“Radije negoli te učini ponosnim, to bi te moralo učiniti bojaznim”

Objekti od ovih izjava su PREZENT IMPERATIVA. Prvi ima NEGATIVNI PARTICIP, koji uobičajeno znači zaustaviti djelo koje je u tijeku. On otkriva poteškoću crkve u Rimu. Razlog za strah naveden je u stihu 21.

11:21 “On neće poštediti tebe, ma tko ti bio” Kao što je Izrael otpao i otišao od YHWH u ponositoj nevjeri te bio odrezan, tako će biti odrezana crkva ako ostavi vjeru u Krista kroz sebičnu samo-pravednost. Početna vjera mora biti slijeđena načinom života vjere (usp. Mt 13:1-23; Mk 4:1-12; Lk 8:4-10). Ponosu se mora neprekidno odupirati. Mi jesmo što jesmo milošću Božjom i mi smo braća sa svima koji isto tako vjeruju Kristu!

POSEBNA TEMA: APOSTAZIJA [OTPADNIŠTVO –op.prev] (APHISTĒMI)

Ovaj grčki pojam *aphistēmi* ima široko semantičko polje. Doduše, engleski pojam “apostasy” izveden je od ovoga pojma i svojom uporabom stvara pretpostavke suvremenim čitateljima. Okvir je, kao i uvijek, ključ, a ne sadašnja odredba.

Ovaj pojam je složenica od prijedloga *apo*, što znači “iz [od]” ili “daleko od” i *histēmi*, “sjediti”, “stajati”, ili “učvrstiti”. Zabilježite sljedeće (neteološke) uporabe:

1. fizički premjestiti
  - a. iz Hrama, Luka 2:37
  - b. iz kuće, Marko 13:34
  - c. od osobe, Marko 12:12; 14:50; Djela apostolska 5:38
  - d. od svega, Matej 19:27.29
2. politički premjestiti, Djela apostolska 5:37
3. razumski premjestiti, Djela apostolska 5:38; 15:38; 19:9; 22:29
4. zakonski premjestiti (rastava), Ponovljeni zakon 24:1.3 (LXX) i u NZ-u: Matej 5:31; 19:7; Marko 10:4; I. Korinćanima 7:11
5. prenijeti dugovanje, Matej 18:24
6. pokazati nebrigu napuštanjem, Matej 4:20; 22:27; Ivan 4:28; 16:32
7. pokazati brigu ne-napuštanjem, Ivan 8:29; 14:18
8. dopustiti ili dozvoliti, Matej 13:30; 19:14; Marko 14:6; Luka 13:8

U teološkom smislu GLAGOL također ima široku uporabu:

1. opozvati, oprostiti, ukinuti krivnju grijeha, Izlazak 32:32 (LXX); Brojevi 14:19; Job 42:10 i u NZ-u: Mateju 6:12.14-15; Marku 11:25-26
2. uzdržavati se od grijeha, II. Timoteju 2:19
3. zanemarivati okretanjem od:
  - a. Zakona, Matej 23:23; Djela apostolska 21:21
  - b. vjere, Ezekiel 20:8 (LXX); Luka 8:13; II. Solunjanima 2:3; I. Timoteju 4:1; Hebrejima 2:13

Suvremeni vjernici postavljaju mnoga teološka pitanja o kojima NZ-ni pisci nisu nikad morali razmišljati. Jedno od tih odnosilo bi se na suvremeno stremljenje odvajanja vjere od vjernosti.

U Bibliji postoje osobe uključene u narod Božji i nešto se događa.

I. Stari zavjet

- A. Oni koji su čuli izvješće dvanaest (deset) uhoda, Brojevi 14 (usp. Heb 3:16-19)

- B. Korah, Brojevi 16
- C. Elijevi sinovi, I. Samuelova 2, 4
- D. Šaul, I. Samuelova 11-31
- E. Lažni proroci (primjeri)
  1. Ponovljeni zakon 13:1-5 18:19-22 (način prepoznavanja lažnog proroka)
  2. Jeremija 28
  3. Ezekiel 13:1-7
- F. Lažna proročanstva
  1. Ezekiel 13:17
  2. Nehemija 6:14
- G. Zli vođe Izraela (primjeri)
  1. Jeremija 5:30-31; 8:1-2; 23:1-4
  2. Ezekiel 22:23-31
  3. Mihej 3:5-12

II. Novi zavjet

- A. Doslovni grčki pojam je *apostasize*. I Stari i Novi zavjet potvrđuju povećanje zla i krivih učitelja prije Drugoga dolaska (usp. Mt 24:24; Mk 13:22; Djela 20:29.30; II. Sol 2:9-12; II. Tim 4:4). Ovaj grčki pojam može odražavati Isusove riječi u paraboli o tlima nađenoj u Mateju 13; Marku 4; i Luki 8. Ovi krivi učitelji očito nisu kršćani, ali dolaze između njih (usp. Djela 20:29-30; I. Iv 2:19); doduše, sposobni su zavesti i osvojiti nezrele vjernike (usp. Heb 3:12).
Teološko pitanje je jesu li krivi učitelji uopće bili vjernici? Ovo je teško odgovoriti zato jer je bilo krivih učitelja u mjesnim crkvama (usp. I. Iv 2:18-19). Često na ta pitanja odgovaraju naše teološke ili denominacijske predaje bez usmjeravanja na posebne biblijske tekstove (isključivanje načina dokaza- teksta [proof-text] navođenjem stiha izvan okvira tobožnjom potvrdom neke pretpostavke).
- B. Prividna vjera
  1. Juda, Ivan 17:12
  2. Šimun Mag, Djela apostolska 8
  3. navedeni u Mateju 7:13-23
  4. navedeni u Mateju 13; Marku 4; Luki 8
  5. Židovi u Ivanu 8:31-59
  6. Aleksandar i Himenej, I. Timoteju 1:19-20
  7. navedeni u I. Timoteju 6:21
  8. Himenej i Filet, II. Timoteju 2:16-18
  9. Dema, II. Timoteju 4:10
  10. krivi učitelji, II. Petrova 2:19-22; Juda 12-19
  11. antikristi, I. Ivanova 2:18-19
- C. Neplodna vjera
  1. I. Korinćanima 3:10-15
  2. II. Petrova 1:8-11

Rijetko razmišljamo o ovim tekstovima jer naša sustavna teologija (kalvinizam, arminijanizam, itd.) nalaže mandatni odgovor. Molim vas nemojte unaprijed zaključiti jer iznosim ovaj predmet. Moja briga je pravilan hermeneutički postupak. Moramo Bibliji pustiti neka nam govori i ne je pokušati ukalupiti u unaprijed postavljenu teologiju. To je često bolno i potresno jer je velik dio naše teologije denominacijski, kulturalni, ili srodnički (roditelj, prijatelj, pastor), a ne biblijski. Neki koji jesu ljudi Božji isključuju se da ne budu ljudi Božji (npr. Rim 9:6).

11:22 “dobrotu i strogost Božju” Božji se način uvijek čini paradoksalnim palome ljudstvu (usp. Iz 55:8-11). Postoje posljedice naših odabira. Božji izbor ne niječe odgovornost čovječanstva. Izbor naroda Izraela nije jamčio ičije pojedinačno spasenje.

▣ **“ako nastaviš u Njegovoj dobroti”** Ovo je TREĆI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE s PREZENT KONJUNKTIVOM. Ta građa znači da je nastavak vjerujućih pogana uvjetovan (to je zrcalo Božje suverenosti u Poslanici Rimljanima 9); moramo

biti marljivi da očuvamo našu vjeru (usp. Fil 2:12-13). To upućuje na ustrajnost obojih i skupine i pojedinca (usp. Gal 6:9; Otk 2:7.17; 3:6.13.22). To je tajnovitost i napetost skupnoga i pojedinačnoga u Bibliji. Postoji oboje i obećanja (temeljena na Božjoj naravi) i uvjetovani Savezi (temeljeni na ljudskome odazivu). Vidi Posebnu temu: Potreba ustrajnosti u 8:25.

11:23 Ovaj stih slijedi gramatički i teološki uzorak stiha 22. Ako se Židovi pokaju i povjeruju bit će uključeni. Ako pogani prestanu vjerovati, bit će odbačeni (usp. stih 20). Početna vjera u Krista i nastavljaјуća vjera u Njega ključne su za oboje.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 11:25-32

²⁵Jer ne želim vam, braćo, da budete neupućeni o ovoj tajni – tako da ne budete mudri prema vašoj vlastitoj procjeni – da se djelomično otvrdnuće dogodilo Izraelu sve dok ne uđe punina pogana; ²⁶i tako će čitav Izrael biti spašen; kao što je pisano: “OSLOBODITELJ ĆE DOĆI IZ SIONA, ON ĆE UDALJITI BEZBOŽNOST OD JAKOVA.” ²⁷“OVO JE MOJ SAVEZ S NJIMA, KAD UKLONIM NJIHOVE GRIJEHE.” ²⁸S gledišta Evandelja oni su neprijatelji za vaše dobro, ali s gledišta *Božjega* odabira oni su ljubljени zbog očeva; ²⁹jer darovi i poziv Božji su neopozivi. ³⁰Jer upravo kao što jednom bijaste neposlušni Bogu, ali sad vam je pokazano milosrđe zbog njihove neposlušnosti, ³¹tako su i sada bili neposlušni, da zbog milosrđa pokazanog vama može i njima sada biti pokazano milosrđe. ³²Jer je Bog zatvorio sve u neposlušnost tako da može pokazati milosrđe prema svima.

11:25 “ne želim vam, braćo, da budete neupućeni” Ovo je Pavlov znakovit idiom (usp. 1:13; I. Kor 10:1; 12:1; II. Kor 1:8; I. Sol 4:13). Uobičajeno uvodi u važnu raspravu. Djeluje kao Isusov početni “Amen, amen“. Pavao to često koristi kako bi upozorio na novu temu.

NASB, NKJV, NRSV	“tajni”
TEV	“tajnoj istini”
NJB	“skriven razlog svega ovoga”

POSEBNA TEMA: TAJNA

Bog je objedinio svrhu za iskupljenje čovječanstva koja je čak prethodila padu (usp. Post 3). Nagovještaji ovoga nauma otkriveni su u SZ-u (usp. Post 3:15; 12:3; Izl 19:5-6; i opći odlomci u prorocima). Međutim, ovaj puni raspored nije bio jasan (usp. I. Kor 2:6-8). Dolaskom Isusa i Duha započinje postajati očitijim. Pavao koristi pojam “tajna” za opis potpunoga nauma iskupljenja (usp. I. Kor 4:1; Ef 6:19; Kol 4:3; I. Tim 1:9). Doduše, koristi ga u nekoliko različitih značenja.

1. Djelomično otvrdnuće Izraela kako bi se omogućilo poganima da budu uključeni. Ulijevanje pogana djelovat će kao mehanizam za Židove da prihvate Isusa kao Krista proročanstva (usp. Rim 11:25-32).
2. Evandelje se obznanilo narodima, koji su svi uključeni u Kristu i kroz Krista (usp. Rim 16:25-27; Kol 2:2).
3. Nova tijela vjernika pri Drugome dolasku (usp. I. Kor 15:5-57; I. Sol 4:13-18).
4. Sažimanje svega u Kristu (usp. Ef 1:8-11).
5. Pogani i Židovi su su-baštinici (usp. Ef 2:11-3:13).
6. Prisnost odnosa između Krista i Crkve opisana je pojmovima braka (usp. Ef 5:22-33).
7. Pogani su uključeni u narod Saveza i nastanjeni su Kristovim Duhom tako da mogu pokazati Kristo-sličnu zrelost, to jest, obnoviti pokvarenu Božju sliku u palome ljudstvu (usp. Post 6:5.11-13; 8:21) od Boga u čovjeku (usp. Post 1:26-27; 5:1; 9:6; Kol 1:26-28).
8. Kraj vremena Antikrista (usp. II. Sol 2:1-11).
9. Sažetak tajne rane Crkve nađen je u I. Timoteju poslanici 3:16.

▣ “da ne budete mudri prema vašoj vlastitoj procjeni” Ovdje je još jedan nagovještaj napetosti u crkvi u Rimu (usp. stih 18).

NASB	“da se djelomično otvrdnuće dogodilo Izraelu”
NKJV	“da se dogodilo djelomično otvrdnuće Izraelu”
NRSV	“otvrdnuće je došlo nad dijelom Izraela”

TEV
NJB

“da tvrdoglavost naroda Izraela nije trajna”
“Jedan dio Izraela postao je slijep”

Ova izjava mora biti povezana sa svima u poglavlju 11. Postojali su i postojat će neki vjerujući Židovi. Ova djelomična sljepoća, potaknuta od Boga (stihovi 8-10) zbog odbacivanja Isusa od Židova, uklapa se u Božji naum da iskupi čitavo čovječanstvo. Bog je obećao spasenje svima (usp. Post 3:15). On je odabrao Abrahama da dosegne sve (usp. Post 12:3). On je odabrao Izraela da dosegne sve (usp. Izl 19:5-6, vidi Posebnu temu u 8:28). Izrael je podbacio u svome naporu poslanja kroz ponos, nevjernost i nevjeru. Bog je želio doseći poganski svijet kroz Svoj blagoslov Izraela (usp. Pnz 27 – 29). Izrael nije mogao održati Savez, prema tome, Božja se privremena osuda spustila na Izraela. Sad je Bog uzeo tu istu osudu i iskoristio je za ispunjenje Svoje izvorne nakane iskupljenja čovječanstva kroz vjeru (usp. stih 30-31; Ez 36:22-38).

▣ **“sve dok ne uđe punina pogana”** Ovaj isti pojam (*pleroma*) korišten je u stihu 12 za Židove. Oba stiha govore o Božjem predznanju i izboru. “Sve dok” govori o ograničenome vremenu za ovo razdoblje pogana (usp. Lk 21:24).

11:26 “čitav (će) Izrael biti spašen” Postoje dva moguća tumačenja:

1. ovo upućuje na narod Izraela – ne svaki pojedinac Židov nego većina na određenoj točki povijesti
2. ovo na neki način upućuje na duhovni Izrael, Crkvu.

Pavao je koristio ovu zamisao u Poslanici Rimljanima 2:28-29; Galaćanima 6:16; I. Petrovoj 2:5.9; Otkrivenju 1:6. “Puni broj Židova” u stihu 12 i “puni broj pogana” u stihu 25 su u usporednome odnosu. Ovaj “čitav” je u smislu Božjega izbora ne svih u smislu svakoga pojedinca. Maslinovo stablo obećanja jednoga će dana biti potpuno.

Neki komentatori kažu da ovo mora upućivati na narod Izraela samo zbog:

1. okvira poglavlja 9 – 11
2. SZ-nih navoda u stihovima 26-27
3. jasne izjave u stihu 28.

Bog još uvijek ljubi i čezne da Abrahamovo prirodno potomstvo bude spašeno! Oni moraju doći kroz vjeru u Krista (Zah 12:10).

Pitanje hoće li na kraju vremena oni Židovi koji su bili “otvrđnuti” imati priliku odazvati se ne može biti odgovoreno iz ovoga ili ikogjega teksta. Kao Amerikanci mi smo kulturološki uvjetovani postavljati osobna pitanja ali Biblija se usredotočuje na zajedničku cjelinu. Sva pitanja kao ovo moraju biti prepuštena Bogu. On će biti pravedan prema Svome Stvorenju kojeg ljubi!

▣ **“kao što je pisano”** Ovo upućuje na dva navoda iz Septuaginte Knjige Izaije 59:20-21 (stih 26) i 27:9 (stih 27). Mehanizam spasenja bit će vjera u Isusa Mesiju. Ne postoji naum B, samo naum A. Postoji samo jedan put da se bude spašen (usp. Iv 10:7-18; 11:25-29;14:6).

11:27 Izaija 27:9, naveden u stihu 27, usklađuje obnovu Izraela do Obećane zemlje (stihovi 1-11) s pozivom da tradicionalni neprijatelj (poganski narodi) budu uključeni (usp. stihove 12-13). Ako je ova obnova doslovna onda Tisućogodišnje kraljevstvo može biti ispunjenje ovoga proročanstva. Ako je ona samo slikovita, tada će Novi savez, tajnovitost Evanđelja, u kojem su Židov i poganin pridruženi vjerom u Božjega Mesiju biti cilj (usp. Ef 2:11-3:13). Teško je odlučiti se. Neka su SZ-na proročanstva primijenjena na novozavjetnu Crkvu. Ipak Bog je vjeran Svojim obećanjima, čak onda kad ljudi nisu (usp. Ez 36:22-36).

11:28 Ovaj stih odražava dvostruke vidove izbora:

1. u SZ-u izbor je bio za služenje; Bog je odabrao ljudsko oruđe za svrhu iskupljenja ljudstva
2. u NZ-u izbor je povezan s Evanđeljem i vječnim spasenjem; ovo spasenje svih ljudi stvorenih na Božju sliku uvijek je bio cilj (usp. Post 3:15).

Bog je vjeran Svojim obećanjima. To je istina za SZ-ne vjernike i za NZ-ne svete. Ključ je Božja vjernost, ne vjernost čovječanstva, Božje milosrđe, ne izvedba čovječanstva. Izbor ima svrhu blagoslova, ne isključivanja!

▣ **“oni su ljubljani zbog očeva”** Ovo je obećanje iz Knjige Izlaska 20:5-6 te Ponovljenoga zakona 5:9-10 i 7:9. Obitelji su blagoslovljene zbog vjere prethodnih naraštaja. Izrael je bio blagoslovljen zbog vjernosti patrijarha (usp. Pnz 4:37; 7:8; 10:15). To što će Mesija doći iz Judinog plemena također je bilo obećanje Davidu (usp. II. Sam 7). Međutim, mora također biti rečeno da čak ni “vjernost” nije bila kadra potpuno obdržati Zakon (usp. Ez 36:22-36). Vjera – osobna vjera, obiteljska vjera, ali ne savršena vjera – prihvatljiva je Bogu i moguće je prelazila kroz obitelji (usp. I. Kor 7:8-16).

11:29

NASB, NKJV, NRSV

“jer darovi i poziv Božji su neopozivi”

TEV

“Jer Bog ne mijenja svoju zamisao o tome koga je odabrao i blagoslovio”

NJB

“Bog nikad ne uzima natrag svoje darove ili opoziva svoj odabir”

Ovo ne upućuje na duhovne darove pojedincima (usp. I. Kor 12), nego na Božja obećanja spasenja, SZ-na i NZ-na. Izbor je učinkovit. Božja vjernost jeste nada naroda Izraela (usp. Mal 3:6) i duhovnoga Izraela!

11:30-32 Ovi su stihovi sažetak Božjih nauma i svrha.

1. Oni su uvijek temeljeni na Njegovome milosrđu (vidi bilješku u 9:15-16), ne proizvoljnome determinizmu. Pojam “milosrđe” korišten je četiri puta u ovome širem okviru (usp. 9:15.16.18.23).
2. Bog je prosudio svim ljudima. Židovi i pogani su svi grješni (usp. 3:9.19.23; 5:11).
3. Bog je koristio potrebu i nesposobnost čovječanstva kao mogućnost da pokaže milosrđe svem ljudstvu (usp. stih 22). Ponovo u okviru “svi” mora biti viđeno u svjetlu stihova 12 i 25-26. Neće se svi pojedinci odazvati Božjoj ponudi, ali svi su uključeni u doseg iskupljenja (usp. 5:12-21; Iv 3:16). O, Bože, neka bude tako!!!

11:30 i 31 “ali sad” Ovo jako podrazumijeva duhovno obraćenje naroda Izraela vjerom u Isusa (usp. Zah 12:10). Kao što je “nevjera” pogana bila nadvladana Božjim milosrđem, tako će biti židovska “nevjera”.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 11:33-36

³³O, dubino bogatstva mudrosti i znanja Božjega! Kako su neistraživi Njegovi sudovi i nedokučivi Njegovi putovi! ³⁴JER TKO JE SPOZNAO UM GOSPODINOV, ILI TKO POSTADE NJEGOV SAVJETNIK? ³⁵ILI TKO JE PRVO DAO NJEMU DA BI MU TO MORALO BITI NATRAG PLAĆENO PONOVO? ³⁶Jer od Njega i kroz Njega i za Njega je sve. Neka Njemu bude slava zauvijek. Amen.

11:33-36 Ovo je jedna od Pavlovih predivnih spontanih doksologija. Pavao je preplavljen Božjim načinima: vjernošću Savezu, uključivanjem u Savez, dovršetkom Saveza.

11:33 “bogatstva” Ovo je Pavlov omiljeni idiom (usp. 2:4; 9:23; 10:12; 11:12.33; Ef 1:7.8; 2:7; 3:8.16; Fil 4:19; Kol 1:27). Pouzdanost Evanđelja i nada čovječanstva je milostivo izobilje Božje naravi i nauma (usp. Iz 55:1-7).

▣ **“Kako su neistraživi Njegovi sudovi i nedokučivi Njegovi putovi”** To je primjerena doksologija paradoksalnim istinama poglavlja 9 – 11 (usp. Iz 55:8-11).

11:34 Ovo je navod iz Septuaginte Knjige Izaije 40:13-14, gdje Bog oslobađa Svoj narod vraćajući ih iz izgnanstva. U I. Poslanici Korinćanima 2:16 Pavao navodi ovaj isti odlomak ali pripisuje naslov, “Gospodine”, Isusu.

11:35 Ovo je slobodan navod iz Knjige o Jobu 35:7 ili 41:11.

11:36 “Jer od Njega i kroz Njega i za Njega je sve” Ovi izričaji upućuju na Boga Oca u ovome okviru (usp. I. Kor 11:12), ali veoma su slični drugima NZ-nim odlomcima koji upućuju na Boga Sina (usp. I. Kor 8:6; Kol 1:16; Heb 2:10). Pavao potvrđuje da je sve od Boga i Bogu se vraća.

▣ **“Neka Njemu bude slava zauvijek”** Ovo je poseban NZ-ni blagoslov Božanstva. Upućuje:

1. ponekad na Oca (usp. 16:27; Ef 3:21; Fil 4:20; I. Pt 4:11; 5:11; Juda stih 25; Otk 5:13; 7:12)
2. ponekad na Sina (usp. I. Tim 1:17; II. Tim 4:18; II. Pt 3:18; Otk 1:16).

Vidi punu bilješku u 3:23.

▣ **“Amen”** Vidi Posebnu temu u 1:25.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Kako je Izrael promašio Božji put spasenja?
2. Koja dva razloga daje Pavao kako bi dokazao da Bog nije odbacio Izraela?
3. Zašto je Bog otvrdnuo srca Židova? Kako?
4. Što je značajnost zamisli o židovskome “Ostatku” (stihovi 2-5)?
5. Odredi pojam “tajna/tajnovitost” u NZ-u.
6. Što znači 11:26? Zašto? Kako je to povezano s 9:6?
7. Koje upozorenje daje Pavao poganskim vjericima (stihovi 17-24)?

RIMLJANIMA 12

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA				
UBS⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
novi život u Kristu 12:1-2	življenje žrtvovano Bogu 12:1-8	posvećen život 12:1-2	život u Božjoj službi 12:1-2	duhovno bogoštovlje 12:1-2
12:3-8		12:3-8	12:3-8	poniznost i dobrotvornost 12:3-13
pravila kršćanskoga života 12:9-21	ponašajte se kao kršćani 12:9-21	opomene 12:9-13 12:14-21	12:9-13 12:14-16 12:17-21	dobrotvornost za svakoga uključujući i neprijatelje 12:14-21

ČITANJE KRUG TRI (vidi str. viii)

SLIJEĐENJE IZVORNE PIŠČEVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

UVIDI U TEKST STIHOVA 1-8

- A. Ovdje započinje dio o primjeni Poslanice Rimljanima (12:1-15:13). Pavlova su pisma bila prigodni spisi, prema tome, ona imaju oba i doktrinarnu i primjenjivu dijelove. Pavao je pisao kako bi naslovio mjesnu poteškoću ili krize. Iako je Poslanica Rimljanima 1 – 8 tako predivan doktrinarni sažetak, njegov je etički i izvodljiv dio jednako snažan.
- B. Teologija bez primjene u načinu života nije od Boga (usp. Mt 7:24-27; Iv 13:17; Rim 2:13; Jak 1:22. 25; 2:14-26). Pavao jasno uči besplatno spasenje milošću Božjom kroz vjeru u Isusa, ali ovaj besplatni dar znači temeljitu promjenu naših života! Spasenje je besplatno, ali mora biti praćeno temeljitom Kristo-sličnošću! Ne usuđujmo se odijeliti opravdanje od posvećenja!

- C. Stihovi 1-2 oblikuju uvod u čitav dio o primjeni. To je temelj za Duhom-vođeni život (tj. poglavlje 8).
- D. Stihovi 3-8 raspravljaju o duhovnoj darovitosti. Naše potpuno pokoravanje Kristu mora imati posljedicu u služenju za Boga (usp. Pnz 6:4-5; Mt 22:37) i drugima (usp. Lev 19:18; Mt 19:19). Ovi darovi naglašavaju naše jedinstvo u Kristu i našu raznolikost darovitost (usp. Ef 4:1-10). Vjernici moraju težiti za jedinstvom, ne uniformiranošću. Mi smo od Boga opremljeni svime potrebitim za služenje jedan drugome (usp. I. Kor 12:7.11; Ef 4:11-13)!

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 12:1-2

¹Stoga vas potičem, braćo, milosrdem Božjim, da predate svoja tijela živom i svetom žrtvovanju, ugodnome Bogu, koje je vaša duhovna služba štovanja. ²I nemojte biti prilagođeni ovome svijetu, nego budite preobličeni obnovom svoga uma, tako da možete ispitati što je volja Božja, ono što je dobro i ugodno i savršeno.

▣ **“Stoga”** Pavao je koristio ovaj pojam na značajnim prijelaznim točkama njegova predstavljanja istina Evanđelja u Poslanici Rimljanima:

1. u 5:1 i dalje sažeto je “opravdanje po vjeri”
2. u 8:1 i dalje sažet je odnos vjernika prema grijehu, što je nazvano posvećenje
3. 12:1 i dalje odnosi se na izvodljivu veću primjenu opravdanja i posvećenja u dnevnim životima vjernika.

12:1

NASB

“potičem vas”

NKJV

“zaklinjem vas”

NRSV, TEV

“preklinjem vas”

NJB

“molim vas”

Ovaj izričaj je oboje i nježan i čvrst. To je poziv na primjereno življenje. Pavao često koristi taj pojam (usp. 12:1; 15:30; 16:17; I. Kor 1:10; 4:16; 16:15; II. Kor 2:8; 5:20; 6:1; 10:1; 12:8; Ef 4:1; Fil 4:2; I. Sol 4:10; I. Tim 1:3; Flm stihovi 9-10).

▣ **“braćo”** Pavao čestom koristi ovaj pojam za uvod u novi subjekt.

▣ **“milosrdem Božjim”** U LXX-i ovo opisuje YHWH-inu milosrdnu narav (usp. Izl 34:6). Ovdje upućuje na doktrinarni napredak poglavlja 1 – 11. U Poslanici Rimljanima postoji očit naglasak na “milosrđe” (oboje i *oikteirō* i *eleeō*) Božje u bavljenju palim ljudstvom (usp. 9:15.16.18.23; 11:30.31.32; 12:8; 15:9). Zato jer su Božja milost i milosrđe ponuđeni besplatno, vjernici moraju živjeti pobožan život (usp. Ef 1:4; 2:10) van hvastanja, bez zasluge (usp. Ef 2:8-9). Novi su životi (tj. Kol 3:9.10.12) sredstvo za okretanje drugih vjeri u Krista!

▣ **“predate”** Ovo je AORIST INFINITIVA. To je bio jedan od nekoliko žrtvenih pojmova korištenih u ovome okviru: žrtvovanju, stih 1; svetom, stih 1; ugodnome, stih 1. Ova je ista zamisao izražena u 6:13.16.19. Ljudi će sebe predati ili Bogu ili Sotoni. Kao što je Krist jedinstveno predao Sâm Sebe Očevoj volji, čak smrti na križu, Njegovi sljedbenici također moraju oponašati Njegovo nesebično življenje (usp. II. Kor 5:14-15; Gal 2:20; I. Iv 3:16).

▣ **“svoja tijela”** Kršćanstvo je tako puno različito od grčke filozofije, koja je mislila da je fizičko tijelo zlo. Ono je arena kušnji ali moralno je neutralno. Pojam “tijelo” izgleda da je usporedno s “uma” u stihu 2. Vjernici trebaju predati svoje čitavo bivstvo Bogu (usp. Pnz 6:5; I. Kor 6:20) kao što su ga prije predali grijehu (usp. Rim 6).

▣ **“živom”** Ovo je bilo u osnovi različito od smrti ponuđene od židovskih ili neznabožičkih hramova (usp. 6:13; Gal 2:20).

Ovo također mora biti razlikovano od asketizma (strogo postupanje s fizičkim tijelom za religijske svrhe). To nije odvajanje tijela, kazna ili celibat koji je preporučljiv, nego djelatan život služenja i Kristo-slične ljubavi.

▣ **“i svetom žrtvovanju”** Pojam “svetom” znači “biti odvojen za Božju službu”. Žarište ovoga pojma u ovome okviru je na posvećivanju i dostupnosti vjernika da budu korišteni od Boga za Njegove svrhe.

POSEBNA TEMA: SVETI

- I. Stari zavjet
- A. Etimologija pojma *kadosh* (BDB 872) je neizvjesna, moguće kanaanska. Moguće da dio korijena (tj. *kd*) znači “podijeliti”. Ovo je izvor popularne odredbe “odvojen (iz kanaanske kulture, Pnz 7:6; 14:2.21; 26:19) za Božju uporabu”.
  - B. Odnosi se na Božju prisutnost u stvarima, mjestima, vremenima, i osobama. Nije upotrijebljen u Postanku, ali postaje uobičajen u Izlasku, Levitskome zakoniku, i Brojevima.
  - C. U proročkoj književnosti (posebice Izaija i Hošea) osobni dio prethodno prisutan, ali nenaglašen dolazi na čelo. To postaje načinom označavanja Božje biti (usp. Iz 6:3). Bog je svet. Njegovo ime koje predstavlja Njegovu narav je Sveti. Njegov narod koji je otkrio Njegovu narav potrebitom svijetu je svet (ako su poslušni Savezu u vjeri).
  - D. Božje milosrđe i ljubav neodvojivi su od teoloških zamisli zavjetne, pravedne, i sržne naravi. U tome je napetost u Bogu prema nesvetome, palome, pobunjenom čovječanstvu. U *Synonyms of the Old Testament*, str. 112-113 od Roberta B. Girdlestona, postoji zanimljiv članak o odnosu između Boga kao “milosrdnoga” i Boga kao “svetoga”.
- II. Novi zavjet
- A. Pisci NZ-a (osim Luke) su hebrejski mislioci, ali bili su pod utjecajem koine grčkog (tj. Septuaginte). To je grčki prijevod SZ-a, ne klasična grčka književnost, umovanje, ili religija koja nazire njihov rječnik.
  - B. Isus je svet zato jer je od Boga i kao Bog (usp. Lk 1:35; 4:34; Djela 3:14; 4:27.30). On je Svetac i Pravednik (usp. Djela 3:14; 22:14). Isus je svet jer je On bezgrješan (usp. Iv 8:46; II. Kor 5:21; Heb 4:15; 7:26; I. Pt 1:19; 2:22; I. Iv 3:5).
  - C. Zato jer je Bog svet, Njegova djeca postaju sveta (usp. Lev 11:44-45; 19:2; 20:7.26; Mt 5:48; I. Pt 1:16). Zato jer je Isus svet, Njegovi sljedbenici postaju sveti (usp. Rim 8:28-29; II. Kor 3:18; Gal 4:19; Ef 1:4; I. Sol 3:13; 4:3; I. Pt 1:15). Kršćani su spašeni kako bi služili u Kristo-sličnosti (svetosti).

▣ **“ugodnome Bogu”** Ovo upućuje na prikladnu ponudu u SZ-u (usp. stih 2). To je slično zamisli “besprijekoran”, kad se koristio da uputi na narod (usp. Post 6:9; 17:1; Pnz 18:13; Job 1:1).

NASB	“koje je vaša duhovna služba štovanja”
NKJV	“koje je vaša razložna služba”
NRSV	“koje je vaše duhovno štovanje”
TEV	“Ovo je istinsko štovanje kojeg možete ponuditi.”
NJB	“na način da je vrijedno razumnih bića”

Ovaj pojam [*logikos*] bio je izveden od *logizomai*, u značenju “razmisliti” (usp. Mk 11:31; I. Kor 13:11; Fil 4:8). U ovome okviru može značiti razumski ili razložno. Ali pojam je bio korišten i u smislu “duhovnog”, kao u I. Petrovoj poslanici 2:2. Srž ovoga izgleda da je savjest ponuđena jednoj pravoj osobi nasuprot mrtvoj ili obredu nuđenjem mrtvih žrtvenih životinja. Bog želi naše živote u ljubavi i služenju Njemu, ne izvanjska izvođenja koja ne utječu na dnevno življenje.

12:2 “nemojte biti prilagodeni” Ovo je PREZENT PASIVNOGA IMPERATIVA (ili PERFEKT SREDNJI) s NEGATIVNIM PARTICIPIOM što uobičajeno znači zaustaviti djelo koje je već u tijeku. Postoji oprečje sa stihom 2 slično onome iz Poslanice Filipljanima 2:6-8, između vanjskoga mijenjanja oblika (*shema*, 2:8) i unutarnje srži koja se ne mijenja (*morphe*, 2:6-7). Vjernici su bili opomenuti neka se ne nastave mijenjati, prema sustavu ovoga paloga svijeta (staro doba pobune) čijeg su još uvijek dio, nego neka budu temeljito promijenjeni u Kristo-sličnost (novo doba Duha).

▣ **“ovome svijetu”** Ovo je doslovno pojam “doba”. Židovi su vidjeli dva doba (usp. Mt 12:32; Mk 10:30; Lk 20:34-35), sadašnje doba zla (usp. Gal 1:4; II. Kor 4:4; Ef 2:2) i doba koje dolazi (usp. Mt 28:20; Heb 1:3; I. Iv 2:15-17). Vjernici žive u napetosti-ispunjenome vremenu u kojem su se ova dva doba iznenađujuće preklapila. Zbog dva Kristova dolaska, vjernici žive u “gotovo ali ne još” napetosti Kraljevstva Božjega kao sadašnjemu ali ipak budućem.

POSEBNA TEMA: OVO DOBA I DOLAZEĆE DOBA

SZ-ni proroci vidjeli su budućnost kao proširenje sadašnjosti. Za njih će budućnost biti obnova zemljopisnog Izraela. Međutim, čak su i oni to vidjeli kao novi dan (usp. Iz 65:17; 66:22). Neprestanim upornim odbijanjem YHWH od Abrahamovih potomaka (čak nakon progonstva) u židovskoj se međuzavjetnoj apokaliptičkoj književnosti razvio nov obrazac (tj. I. Henokova, IV. Ezrina, II. Baruhova). Ova su pisanja počela činiti razliku između dva doba: sadašnje zlo doba pod vlašću Sotone te dolazeće doba pravednosti pod vlašću Duha i ustoličeno od strane Mesije (često energičan ratnik).

U ovome području teologije (eshatologija) postoji očit razvoj. Teolozi to nazivaju “napredujuće otkrivenje”. NZ potvrđuje ovu novu kozmičku stvarnost dva doba (tj. vremenski dualizam).

<u>Isus</u>	<u>Pavao</u>	<u>Hebrejima</u>
Matej 12:32	Rimljanima 12:2	1:2
Matej 13:22 i 29	I. Korinćanima 1:20; 2:6,8; 3:18	6:5
Marko 10:30	II. Korinćanima 4:4	11:3
Luka 16:8	Galaćanima 1:4	
Luka 18:30	Efežanima 1:21; 2:1.7; 6:12	
Luka 20:34-35	I. Timoteju 6:17	
	II. Timoteju 4:10	
	Titu 2:12	

U NZ-noj teologiji ova su se dva židovska doba preklapala zbog neočekivanoga i previdenog pretkazanja dva dolaska Mesije. Isusovo utjelovljenje ispunilo je SZ-na proročanstva o ustoličenju novoga doba (Dn 2:44-45). Doduše, SZ također je vidio Njegov dolazak kao Suca i Osvajača [Pobjednika], ipak On je prvo došao kao Pateći Sluga (usp. Iz 53; Zah 12:10), ponizan i krotak (usp. Zah 9:9). On će se vratiti u sili kao što je SZ pretkazao (usp. Otk 19). Ta dva stanja ispunjavaju uvjetovanost da Kraljevstvo bude prisutno (ustoličeno), ali u budućnosti (ne dovršeno u potpunosti). Ovo je NZ-na napetost gotovo, ali ne još!

▣ **“budite preobličeni”** Vjernici moraju biti preobličeni (usp. 6:4; 7:6; II. Kor 5:17; Gal 6:15; Ef 4:22-24; Kol 3:10), ne samo obaviješteni! Gramatički oblik ovoga oblika može biti PREZENT SREDNJEGA IMPERATIVA, “nastavite se preobličavati” ili PREZENT PASIVNOGA IMPERATIVA, “nastavite biti preobličavani”. Ovo je isto tako s “prilagođeni” u stihu 2a. Za slično oprečje usporedi Knjigu Ezekielia 18:31 (ljudska predanost i djelovanje) s Ezekielom 36:26-27 (Božanski dar). Oboje je potrebno!

Oblik ove iste riječi za “oblikovani” korišten je o Isusu kod Preobraženja (usp. Mt 17:2), gdje je bila otkrivena Njegova istinska bit. Ova istinska Božanska bit (usp. II. Pt 1:3-4) mora biti oblikovana u svakome vjerniku (usp. II. Kor 3:18; Ef 4:13).

▣ **“obnovom svoga uma”** Ovo je iz grčkoga korijena za novo u kakvoći (*kainos*) ne novo u vremenu (*chronos*). Za Židove su značenja pogleda i slušanja bili prozori duše. Što netko misli o nečemu, to postaje. Nakon spasenja, zbog obitavajućeg Duha, vjernici imaju novi vidik (usp. Ef 4:13.23; Tit 3:5). Taj novi biblijski pogled na svijet, zajedno s obitavajućim Duhom, jeste ono što preobličava um i način života novih vjernika. Vjernici na stvarnost gledaju na potpuno drukčiji način jer su njihovi umovi bili osnaženi Duhom. Novi iskupljeni, Duhom-vođen um ishodi u novome načinu života! To je ono što je bilo obećano Novim savezom (usp. Jer 31:31-34).

POSEBNA TEMA: OBNOVA (*ANAKAINŌSIS*)

Ovaj grčki pojam u njegovim različitim oblicima (*anakainōō*, *anakainizō*) ima dva osnovna značenja:

1. “uzrokovati nešto da postane novo i različito (tj. bolje)” – Poslanica Rimljanima 12:2; Kološanima 3:10
2. “uzrokovati promjenu k prethodno boljem stanju” – II. Korinćanima 4:16; Hebrejima 6:4-6

(uzeto od Louw i Nida, *Greek-English Lexicon*, tom 1, str. 157.594).

Moulton i Milligan, u *The Vocabulary of the Greek Testament*, kaže da ovaj pojam (tj. *anakkainōsis*) ne može biti naden u grčkoj književnosti prije Pavla. Pavao je sâm morao iskovati ovaj pojam (str. 34).

Frank Stagg, u *New Testament Theology*, ima zanimljiv osvrt:

“Preporod i obnova pripadaju samo Bogu. *Anakkainōsis*, riječ za ‘obnovu’, jeste imenica djelovanja, i ona je bila u Novome zavjetu stavljena u službu, zajedno s glagolskim oblicima, za opis neprekidne obnove, kao u Poslanici Rimljanima 12:2: ‘Budite preobličeni prema obnavljanju vašeg uma’ i II. Poslanici Korinćanima 4:16: ‘Naš unutarnji čovjek je obnavljan iz dana u dan’. Poslanica Kološanima 3:10 opisuje ‘novog čovjeka’ kao ‘onoga koji je obnovljen u potpunoj spoznaji prema slici onoga koji ga je stvorio’. Tako je ‘novi čovjek’, ‘novina života’, ‘preporod’, ili ‘obnova’, kakogod označena, praćena početnim djelovanjem i neprekidnim djelovanjem Boga kao davatelja i nositelja vječnoga života” (str. 118).

▣ **“tako da možete ispitati što je volja Božja”** Ovo je PREZENT INFINITIVA. Riječ (*dokimazō*) korištena je sa suoznakom “ispitati s pogledom prema odobrenju”. Vidi Posebnu temu u 2:18.

Božja volja je da budu svi spašeni kroz Krista (usp. Iv 6:39-40), i potom žive kao Krist (usp. Rim 8:28-29; Gal 4:19; Ef 1:4; 4:13.15; 5:17-18). Kršćaninova sigurnost (vidi Posebnu temu u 5:2) temeljena je na:

1. obećanjima pouzdanja dostojnoga Boga
2. obitavajućem Svetome Duhu (usp. Rim 8:14-16)
3. vjernikovu promijenjenome i mijenjajućem životu (usp. Jakovljevu poslanicu i I. Ivanovu) “nema ploda, nema korijena” (usp. Mt 13:1-9.19-23).

▣ **“što je volja Božja”** Vidi Posebnu temu što slijedi.

POSEBNA TEMA: VOLJA (*thelēma*) BOŽJA

EVANĐELJE PO IVANU

- Isus je došao izvršiti Očevu volju (usp. 4:34; 5:30; 6:38)
- uskrisiti posljednjega dana sve koje je Otac dao Sinu (usp. 6:39)
- kako bi svi vjerovali u Sina (usp. 6:29.40)
- odgovorena molitva vezana na činjenje Božje volje (usp. 9:31 i Iv 5:14)

SINOPTIČKA EVANĐELJA

- vršenje Božje volje je najvažnije (usp. Mt 7:21)
- vršenje Božje volje čini jednoga brata i jednu sestru s Isusom (usp. Mt 12:50; Mk 3:35)
- Božja volja ni za koga nije da propadne (pogine) (usp. Mt 18:14; I. Tim 2:4; II. Pt 3:9)
- Kalvarija je bila Očeva volja za Isusa (usp. Mt 26:42; Lk 22:42)

PAVLOVA PISMA

- zrelost i služenje svih vjernika (usp. Rim 12:1-2)
- vjernici su izbačeni od ovoga zlog doba (usp. Gal 1:4)
- Božja volja bila je Njegov iskupiteljski naum (usp. Ef 1:5.9.11)
- vjernici iskusuju i žive Duhom-ispunjeni život (usp. Ef 5:17-18)
- vjernici su ispunjeni spoznajom Boga (usp. Kol 1:9)
- vjernici su učinjeni savršenima i potpunima (usp. Kol 4:12)
- vjernici su posvećeni (usp. I. Sol 4:3)
- vjernici zahvaljuju u svemu (usp. I. Sol 5:18)

PETROVA PISMA

- vjernici rade ispravno (tj. pokoravaju se građanskim vlastima) i pri tom ušutkuju glupave ljude,

- osiguravajući priliku za evangelizaciju (usp. I. Pt 2:15)
- vjernici trpe (usp. I. Pt 3:17; 4:19)
- vjernici ne žive samo-središnji život (usp. I. Pt 4:2)

IVANOVA PISMA

- vjernici traju zauvijek (usp. I. Iv 2:17)
- ključ vjernicima za odgovorenu molitvu (usp. I. Iv 5:14).

▣ **“ono što je dobro i ugodno i savršeno”** Ovo predstavlja Božju volju za vjernike nakon spasenja (usp. Fil 4:4-9). Božji cilj za svakoga vjernika je Kristo-slična zrelost sada (usp. Mt 5:48).

▣ **“savršeno”** Ovaj pojam znači “zreo, potpuno opremljen za izvršenje dobivenog zadatka”, “dozreo” ili “dovršen”. Ne znači “bezgrješan”. Bio je korišten za:

1. ruke i noge koje su bile slomljene ali iscijeljene i obnovljene za uporabu
2. ribarske mreže koje su se razdvojile ali bile su zakrpane i pogodne za ponovno lovljenje riba
3. piliće sad dovoljno stare da idu na tržište za pečenje
4. ovce spremne za prodaju.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 12:3-8

³Zbog milosti koja mi je dana kažem svakome među vama da ne misli previsoko o sebi negoli treba misliti; već misliti tako da imate mjeru prosudbe, kako je Bog dodijelio kome mjeru vjere. ⁴Jer kao što imamo mnoge udove u jednome tijelu i svi udovi nemaju istu djelatnost, ⁵tako smo mi, kojih nas je mnogo, jedno tijelo u Kristu, a pojedinačni udovi jedni od mnogih. ⁶Obzirom da imamo darove koji se razlikuju prema danoj nam milosti, *svaki od nas neka ih primijeni sukladno tome: ako je proricanje, prema omjeru njegove vjere; ⁷ako je služenje, neka je u njegovu služenju; ili onaj tko poučava, u njegovu poučavanju; ⁸ili onaj tko savjetuje, u njegovu savjetovanju; onaj tko daje, s darežljivošću; onaj tko vodi, s marljivošću; onaj tko pokazuje milosrđe, s veseljem.*

12:3 Stihovi 1-2 ističu potrebu za “novim umom”. U stihu 3 postoji četverostruka igra riječi “misli”. U *The Zondervan Study Guide Commentary, Romans*, Bruce Corley i Curtis Vaughan primjećuju:

“Pretjerano razmišljanje ... primjereno razmišljanje .... namjensko razmišljanje .... trijezno razmišljanje” (str. 138).

Ovo davanje obilježja je korisno.

Ovaj stih, kao 11:13-14, može odražavati:

1. napetost u crkvi u Rimu između vjerujućih Židova i vjerujućih pogana
2. činjenicu da je Pavao pisao Poslanicu Rimljanima iz Korinta (krajem njegova trećega misijskog putovanja), gdje je razotkrio bahate, samo-dopadne vjernike.

▣ **“Zbog milosti koja mi je dana”** Ovo je AORIST PASIVNOGA PARTICIPA. Milost je došla od Boga u prošlome, dovršenom događaju (tj. susretu na cesti za Damask). U ovome okviru “milosti” je povezana s duhovnom obdarenošću (usp. 15:15; I. Kor 3:10; 15:10; Gal 2:9; Ef 3:7-8), ne daru pravednosti (usp. Rim 4). Ovo upućuje na Pavlovo obraćenje i poziv da bude apostol pogana (usp. Djela 9:15; Rim 1:1.5; Gal 1:15-16; 2:7-8; Ef 3:1-2.8; I. Tim 2:7; II. Tim 4:17).

▣ **“kažem svakome među vama”** Upozorenje stiha 3 je za sve kršćane, ne samo za vođe.

▣ **“ne misli previsoko o sebi”** Vidi Posebnu temu: Pavlova uporaba “*huper*” složenica u 1:30.

▣ **“kako je Bog dodijelio kome”** Ovo je AORIST AKTIVNOGA INDIKATIVA. Vjernici ne odabiru svoje duhovne darove (usp. I. Kor 7:17; 12:11; Ef 4:7). Oni su dani Duhom pri spasenju za zajedničko dobro (usp. I. Kor 12:7). Darovi Duha nisu znakovi zasluge koji uzvisuju pojedinca, nego sluge vođenog tako da služi Kristovu Tijelu, Crkvi.

▣ **“mjeru vjere”** Ovo je upućivalo na nečiju sposobnost za učinkovito djelovanje u njihovoj duhovnoj obdarenosti (usp. stih 6). Da bude korisna, duhovna obdarenost mora biti primijenjena pomoću ploda Duha (usp. stihove 9-12; Gal 5:22-23).

Darovi su službe koje su od Isusa podijeljene između Njegovih sljedbenika, dok je plod Kristov um. Oboje je neophodno za učinkovitu službu.

12:4 Ovo je uobičajena metafora u Pavlovima pisanjima. Međuovisnost ljudskoga tijela opisuje obdarenost Crkve (usp. I. Kor 12:12-27; Ef 1:23; 4:4.12.16; 5:30; Kol 1:18.24; 2:19). Kršćanstvo je zajedničko i pojedinačno!

12:5 “mi (smo), kojih nas je mnogo, jedno tijelo u Kristu” Ovaj stih naglašava jedinstvo i različitost vjernika. To je napetost duhovne obdarenosti unutar Crkve. Poglavlje o ljubavi I. Poslanice Korinćanima 13 raspravlja o napetosti različitosti obdarenosti (usp. I. Kor 12 i 14). Kršćani nisu u natjecateljskoj, već u suradnji Velikoga poslanja!

12:6-8 Ovi stihovi oblikuju jednu rečenicu u grčkome s dva PARTICIPA ali bez glavnog GLAGOLA. Uobičajeno je prevedeno kao TREĆI OSOBNI IMPERATIV, “koristite nas”.

12:6 “darove ... milosti” Pojmovi “darovi” (*charismata*) i “milost” (*charis*) imaju isti grčki korijen riječi, koji znači “besplatno dano”. Vidi bilješku u 3:24. Darovi Duha popisani su u I. Poslanici Korinćanima 12; Rimljanima 12; Efežanima 4 i I. Petrovoj 4. Popisi i njihov redosljed nisu isti, prema tome, oni moraju biti predstavljajući, ne iscrpni. Biblija nikad ne izvješćuje vjernike kako prepoznati njihove duhovne dar(ove). Najbolja ne-biblijska mudrost o tome predmetu nađena je u načelima sadržanima u tiskanoj brošuri InterVarsity Paula Littlea nazvanoj *Affirming the Will of God*. Ovi isti vodiči za spoznaju Božje volje djeluju u spoznaji nečijeg područja učinkovite službe. Jasno znajući da su vjernici obdareni važnije je od određivanja kako su darovani ili koji im je poseban dar bio dan.

▣ **“ako”** Ovo je *eite* (usp. stihove 6.7 [dva puta], 8), što je prevedeno u značenju “ako . . . ako” ili “bilo da . . . bilo da”. Nije slijeđen GLAGOLOM u ovome stihu (usp. I. Kor 3:22; 8:5; II. Kor 5:10), ali često je slijeđen PREZENTOM INDIKATIVA (usp. I. Kor 12:26; II. Kor 1:6) te je, stoga, PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE, koji pretpostavlja postojanje ovih duhovnih darova.

▣ **“proricanje”** Ovo se ne odnosi na SZ-no proročanstvo kao ono koje otkriva (nadahnute) poruke od Boga. U SZ-u proroci su pisali Pismo (nadahnute). U NZ-u to je čin naviještanja Božje istine. Može također uključivati proricanje (usp. Djela 11:27-28; 21:10-11). Žarište nije na Novome savezu nego na objašnjenju poruke Evanđelja i kako se ona primjenjuje danas. Postoji tečnost u pojmu. On može upućivati na djelovanje izvršeno od vjernika (usp. I. Kor 14:1.39), i poseban duhovni dar (usp. I. Kor 12:28; 14:29; Ef 4:11). Ova ista tečnost može biti vidljiva u Pavlovim pismima Korinćanima koja su pisana otprilike u isto vrijeme (usp. I. Kor 12:10.12; 13:8; 14:1.5.29.39).

POSEBNA TEMA: NOVOZAVJETNO PROROČANSTVO

- I. Nije isto kao SZ-no proročanstvo (BDB 611), koje ima rabinsko suoznačje nadahnutoga otkrivenja od YHWH (usp. Djela 3:18.21; Rim 16:26). Samo bi proroci mogli pisati Pismo.
  - A. Mojsije je bio nazvan prorokom (usp. Pnz 18:15-21).
  - B. Povijesne Knjige (Jošua – Kraljevi [osim Rute]) bile su nazvane “prijašnji proroci” (usp. Djela 3:24).
  - C. Proroci zauzimaju mjesto velikoga svećenika kao izvora obavijesti od Boga (usp. Izaija – Malahija).
  - D. Drugi dio hebrejskoga kanona je “Proroci” (usp. Mt 5:17; 22:40; Lk 16:16; 24:25.27; Rim 3:21).
- II. U NZ-u okvir je bio korišten na nekoliko različitih načina:
  - A. usmjeravanjem na SZ-ne proroke i njihovu nadahnutu poruku (usp. Mt 2:23; 5:12; 11:13; 13:14; 1:2)
  - B. usmjeravanjem na poruku za nekoga pojedinca prije negoli za udruženu skupinu (tj. SZ-ni proroci govorili su prvenstveno Izraelu)
  - C. usmjeravanjem na obojicu i na Ivana Krstitelja (usp. Mt 11:9; 14:5; 21:26; Lk 1:76) i na Isusa kao

- navjestitelja Kraljevstva Božjeg (usp. Mt 13:57; 21:11.46; Lk 4:24; 7:16; 13:33; 24:19). Isus je također tvrdio da je veći od proroka (usp. Mt 11:9; 12:41; Lk 7:26).
- D. ostali proroci u NZ-u
1. rani Isusov život kao što je zabilježeno u Evanđelju po Luki (tj. Marijina sjećanja):
    - a. Elizabeta (usp. Lk 1:41-42)
    - b. Zaharija (usp. Lk 1:67-79)
    - c. Šimun (usp. Lk 2:25-35)
    - d. Ana (usp. Lk 2:36)
  2. ironička pretkazanja (usp. Kajfa, Ivan 11:51)
- E. usmjeravanjem na onoga koji navješćuje Evanđelje (popisi naviještenih darova u I. Kor 12:28-29; Ef 4:11)
- F. usmjeravanjem na neprekidan dar u Crkvi (usp. Mt 23:34; Djela 13:1; 15:32; Rim 12:6; I. Kor 12:10.28-29; 13:2; Ef 4:11). Ovo se ponekad može odnositi na ženu (usp. Lk 2:36; Djela 2:17; 21:9; I. Kor 11:4-5)
- G. usmjeravanjem na apokaliptičku Knjigu Otkrivenja (usp. Otk 1:3; 22:7.10.18.19).
- III. PROROCI NZ-a
- A. Oni ne daju nadahnuto otkrivenje u istome smislu kao što su to činili SZ-ni proroci (tj. Pisma). Ova je izjava moguća zbog uporabe izričaja “vjera” (tj. u smislu dovršenoga Evanđelja) korištenome u Djelima apostolskim 6:7; 13:8; 14:22; Galaćanima 1:23; 3:23; 6:10; Filipljanima 1:27; Judi 3.20.
- Ovaj je okvir jasan iz punoga izričaja korištenoga u Judi 3, “vjera jednom i zauvijek predana svetima”. Vjera “jednom zauvijek” usmjerava na istine, doktrine, okvire, svijet – pregled učenja kršćanstva. Ova jednom-predana naglašava biblijsku osnovu za teološko ograničeno nadahnuće za NZ-ne spise i ne omogućuje kasnijim ili drugim spisima biti razmatranima kao otkrivajući. Postoje mnoga nejasna, nesigurna, i siva područja u NZ-u, ali vjernici vjerom potvrđuju da je sve “potrebno” za vjeru i primjenu s dovoljnom jasnoćom obuhvaćeno u NZ-u. Taj je okvir predstavljao ono što je nazvano “objavljujućim trokutom”:
1. Bog je u povijesti objavio Sâm Sebe u vremenskome-prostoru (OTKRIVENJE)
  2. On je izabrao određene ljudske pisce da zabilježe i objasne Njegova djela (NADAHNUĆE).
- On je dao Svoga Duha za otvaranje ljudskih umova i srca kako bi razumjeli ove spise, ne konačne, već odgovarajuće za spasenje i učinkovit kršćanski život (PROSVJETLJENJE). Glavna točka toga jeste ta da je nadahnuće za pisce Pisma bilo ograničeno. Nema daljnjih autoritativnih spisa, viđenja, ili objava. Kanon je zaključen. Imamo svu potrebitu istinu kako bismo se primjerenom odazvali Bogu. Ova istina izgleda bolje u suglasju biblijskih pisaca nasuprot nesuglasju iskrenih, bogobojaznih vjernika. Nijedan suvremeni pisac ili govornik nema stupanj Božanskoga vodstva kao što su imali pisci Pisma.
- B. Na neki su način proroci NZ-a slični prorocima SZ-a:
1. pretkazivanje budućih događaja (usp. Pavao, Djela 27:22; Agab, Djela 11:27-28; 21:10-11; ostali neimenovani proroci, Djela 20:23)
  2. navješćivanje Suda (usp. Pavao, Djela 13:11; 28:25-28)
  3. simbolička djela koja živopisno opisuju neki događaj (usp. Agab, Djela 21:11).
- C. Istine Evanđelja ponekad navješćuju na predvidljiv način (usp. Djela 11:27-28; 20:23; 21:10-11), ali to nije prvenstvena bit. Proricanje u I. Korinćanima u osnovi je navješćivanje Evanđelja (usp. 14:24.39).
- D. Oni su današnje sredstvo Duha za otkrivanje današnjice i djelatnih primjena Božje istine za svaku novu priliku, kulturu, ili vremensko razdoblje (usp. I. Kor 14:3).
- E. Bili su djelotvorni u ranim Pavlovim crkvama (usp. I. Kor 11:4-5; 12:28.29; 13:29; 14:1.3.4.5.6.22.24.29.31. 32.37.39; Ef 2:20; 3:5; 4:11; I. Sol 5:20) i navedeni su u *Didahama* (spis kasnoga prvog stoljeća ili drugoga stoljeća, nadnevak neizvjestan) te u montanizmu drugoga i trećega stoljeća u sjevernoj Africi.
- IV. Jesu li iščeznuli NZ-ni darovi?
- A. Na ovo je pitanje teško odgovoriti. Odredbom svrhe darova pomaže se objasniti sporno pitanje.

- Jesu li namijenjeni potvrdi prvotnoga propovijedanja Evanđelja ili su neprekidni načini za Crkvu da služi sama sebi i izgubljenome svijetu?
- B. Je li za odgovor dovoljan jedan pogled na povijest Crkve ili NZ sam po sebi? U NZ-u nema naznaka da su duhovni darovi privremeni. Oni koji pokušavaju I. Korinćanima 13:8-13 koristiti za upućivanje na ovo sporno pitanje zlorabe autorsku nakanu odlomka, koji tvrdi da će sve osim ljubavi proći.
- C. U iskušenju sam reći da otkad je NZ, ne povijest Crkve, autoritet, vjernici moraju potvrditi da se darovi nastavljaju. Doduše, vjerujem da na tumačenje utječe kultura. Neki vrlo jasni tekstovi nisu više prikladni (tj. sveti poljubac, nošenje vela za žene, crkveni sastanak u kući, itd.). Ako kultura utječe na tekst, onda zašto ne bi i povijest Crkve?
- D. To je jednostavno pitanje koje ne može biti konačno odgovoreno. Neki će vjernici zagovarati “prestanak” a drugi “ne-prestanak”. U ovome području, kao i u mnogim pitanjima tumačenja, ključ je srce vjernika. NZ je višeznačan i kulturalan. Poteškoća je biti sposoban odlučiti na koje tekstove utječe kultura/povijest a koji su za sva vremena i za sve kulture (usp. od Feeja i Stuarta *How to Read the Bible for All Its Worth*, str. 14-19 i 69-77). Ove su rasprave o slobodi i odgovornosti, nađene u Rimljanima 14:1 - 15:13 i I. Korinćanima 8 – 10, presudne. Dva su načina važna kako odgovaramo na pitanje:
1. svaki vjernik mora hodati u vjeri u svjetlu kojeg ima. Bog vidi u naše srce i pobude
  2. svaki vjernik mora dopustiti drugim vjernicima hodati u njihovome razumijevanju vjere. Moraju biti snošljivi u okviru biblijskih granica. Bog želi da mi ljubimo jedan drugoga kao što je On ljubio nas.
- E. I sažetak toga pitanja, kršćanstvo je život vjere i ljubavi, ne savršena teologija. Odnos s Njim što utječe na naše odnose jednog s drugim važniji je od konačne obavijesti ili vjeroispovijednog savršenstva.

▣ **“prema omjeru njegove vjere”** Ovo se izravno odnosi na stih 3: “kako je Bog dodijelio kome mjeru vjere” (usp. Ef 4:7). Mora također biti povezano sa širim okvirom koji se bavi time kako vjernici koriste svoju obdarenost. Ovo se odnosi na stav vjernika, pobude, i snagu u djelovanju u njihovim Bogom-danim osobnim službama, koje su osnovni plod Duha popisan u Poslanici Galaćanima 5:22-23.

12:7

NASB

“ako je služenje”

NKJV, NRSV

“ili služba, hajdemo je koristiti u našoj službi”

TEV

“ako je to za služenje, mi ćemo služiti.”

NJB

“ako je upravljanje, onda je koristite za upravljanje”

Suvremeni se prijevodi razlikuju zato jer nema točan ekvivalent ovome grčkome pojmu (*diakonia*). Može značiti (1) svrsishodnu službu ili (2) upravljanje (usp. Djela 6:1; I. Kor 12:5,28). *The Analytical Greek Lexicon Revised* od Harolda K Moultona, određuje je kao “djelovanje, služba, ili uprava” u Poslanici Rimljanima 12:7; I. Korinćanima 12:5; Kološanima 4:17; II. Timoteju 4:5” (str. 92). Žarište okvira je na pomaganju drugim vjernicima.

▣ **“poučava ... poučavanju”** Dar (*didaskō*) popisan je u I. Poslanici Korinćanima 12:28 i 14:26. Povezan je s proročanstvima u Djelima apostolskim 13:1 i pastorima u Poslanici Efežanima 4:11. Rana Crkva vidjela je ovo kao darovite ljude koji djeluju na djelomično preklapajuće načine. Propovijedanje, prorokovanje, evangeliziranje, i poučavanje svi navješćuju Evanđelje, ali s različitim naglascima i metodologijama.

12:8 “savjetuje ... savjetovanju” Ovaj pojam (*parakaleō*) povezan je s učenjem (usp. I. Tim 4:13). Moguće je to vještina kojom je istina primjenjiva u životu. Onda bi se odnosila na Poslanicu Efežanima 4:15,16: “govoreći istinu u ljubavi ... tijelo izgrađuje samo sebe u ljubavi”.

▣ **“onaj tko daje, s darežljivošću”** Vidi sljedeću Posebnu temu.

POSEBNA TEMA: DAREŽLJIVO/ISKRENO (HAPLOTES)

Ovaj pojam (*haplotes*) ima dva suzvučja, “darežljivo” ili “iskreno”. To je bila metafora povezana s viđenjem. U SZ-u oko je bilo korišteno na dva načina kao metafora za pobudu:

1. zlo oko (prijeko/škrto, usp. Pnz 15:9 i Izr 23:6; 28:22)
2. dobro oko (darežljivo, usp. Izr 22:9).

Isus je slijedio ovu uporabu (usp. Mt 6:22-23; 20:15). Pavao koristi ovaj pojam u dva značenja:

1. “jednostavnost, iskrenost, čistoća” (usp. II. Kor 1:12; 11:3; Ef 6:5; Kol 3:22)
2. “velikodušnost” (usp. Rim 12:8; II. Kor 8:2; 9:11.13).

▣ **“onaj tko vodi, s marljivošću”** Ovo upućuje na kršćansko vodstvo, ili putujuće ili mjesno.

▣ **“onaj tko pokazuje milosrđe, s veseljem”** Ovo upućuje na pomaganje bolesnih i potrebitih. Ne smije biti razlike između doktrinarnog propovijedanja i društvenih briga vjerujuće zajednice. One su dvije strane jednoga novčića. Ne postoji “socijalno evanđelje”, samo Evanđelje!

PITANJA ZA RASPRAVU STIHOVA 1-8

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Što je uključeno u predavanje vašeg tijela kao živo žrtvovanje (stih 1)?
2. Ima li svaki vjernik duhovni dar (stihovi 3-8; I. Kor 12:7)? Ako je tako, bira li on ili ona onog kojeg žele?
3. Što je svrha duhovnih darova?
4. Postoji li u Bibliji iscrpan popis darova?
5. Kako netko prepoznaje svoj dar?

UVID U TEKST STIHOVA 9-21

- A. Ovaj dio najbolje može biti naslovljen “Kršćanski vodiči za međuljudske odnose”. To je rasprava o primjeni ljubavi (usp. Mt 5-7; I. Kor 13 i I. Iv 3:18; 4:7-21).
- B. Poglavlje 12 Poslanice Rimljanima vrlo je slično u sadržaju i građi s I. Poslanicom Korinćanima 12 – 13. Odmah nakon rasprave o duhovnim darovima dolazi upozorenje o ponosu i naglasak na primjenu načina života ljubavi.
- C. Okvir se bavi s:
  1. našim odnosom s drugim kršćanima (usp. 12:9-13). Ovo je također raspravljeno u pojedinosti u 14:1-15:13 i u I. Poslanici Korinćanima 8:11 i dalje; 10:23-33
  2. našim odnosima s nevjernicima ili čak vjerojatnije, drugim kršćanima, s kojima postoji sukob (usp. 12:14-21). Izgleda da ovaj dio odražava Isusovu Propovijed na gori (usp. Mt 5-7)
  3. ova podjela na odlomke je nekako umjetna zbog preklapanja ovih područja (odnosa).
- D. Ovim odlomkom prevladavaju neprekidne, o načinu života zapovijedi (PREZENT AKTIVNIH IMPERATIVA, usp. stih 4 [tri puta], 16. 20 [dva puta], 21 [dva puta] i PREZENT AKTIVNIH PARTICIPA korišteni u smislu

IMPERATIVA sedamnaest puta). Spasenje je besplatni dar Božje milosti kroz završeno Kristovo djelo i vabljenje Duha, ali jednom primljeno, to je sve-koštajuća predanost i način života! Nazivanje Isusa “Gospodinom” nije metafora (usp. Lk 6:46)!

- E. Ovaj odlomak ima i nekoliko PREZENTA PARTICIPA korištenih u smislu IMPERATIVA s NEGATIVNIM PARTICIPOM što uobičajeno znači zaustaviti djelo koje je već u tijeku, stihovi 14.16 (dva puta), 17.19 i 21. Kršćani već žive izvan granica! U jednome smislu grijeh može biti određen kao uzimanje Božjih darova izvan njihovih Bogom-danih granica.
- F. Kršćanstvo mora biti “otvoreno” – nepristrano, darežljivo, srdačno i gostoljubivo (usp. Jak 2).

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 12:9-13

⁹*Neka ljubav bude bez licemjerja. Mrzite što je zlo; prijanjajte uz ono što je dobro.* ¹⁰*Budite privrženi jedan drugome u bratskoj ljubavi; dajte prednost jedan drugome u časti;* ¹¹*nemojte zaostajati u marljivosti, budite gorljivi u duhu, služite Gospodinu;* ¹²*radujte se u nadi, ustrajte u nevolji, predani molitvi,* ¹³*doprinosite potrebama svetih, nježite gostoljubivost.*

12:9 “Neka ljubav bude bez licemjerja” U grčkome tekstu nije bilo povezanih riječi (*asyndeton* – [izostavljanje veznika – op.prev.]) u ovome okviru što je bilo vrlo neuobičajeno u koine grčkom. Može odražavati hebrejski gramatički oblik u pozadini blaženstava Evanđelja po Mateju 5. Ovaj gramatički oblik može naglasiti svaki pojedini izričaj kao samo-stojeću istinu.

“Licemjerje” je bio kazališni pojam za “govorenje iza maske”. Ljubav ne smije biti igrani čin ili krivotvorina (usp. II. Kor 6:6). Ljubav je to obilježje vjernika (usp. Iv 13:34-35; 15:12.17; I. Iv 3:11.18; 4:7-21) jer je ona Božja narav.

▣ **“Mrzite što je zlo”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA korišten u smislu IMPERATIVA. Vjernici moraju biti začuđeni zlom i gnušati se zla (usp. I. Sol 5:21-22). Često smo samo iznenađeni posljedicama koje izravno udaraju naše živote.

NASB, NKJV

“prijanjajte uz ono što je dobro”

NRSV

“držite se čvrsto onoga što je dobro”

TEV

“držite se onoga što je dobro”

NJB

“ustrajte uz ono što je dobro”

Ovo je PREZENT PASIVNOGA (ali upotrijebljen u SREDNJEMU značenju) PARTICIPA korišten u smislu IMPERATIVA – “budite prilijepljeni za” (usp. LXX Post 2:24; Djela 8:29 i također Fil 4:8; I. Sol 5:21-22). Zabilježite neophodnost marljivosti i ustrajnosti!

12:10

NASB

“Budite privrženi jedan drugome u bratskoj ljubavi”

NKJV

“Budite srdačno dobrotivi jedan prema drugome s bratskom ljubavi”

NRSV

“Ljubite jedan drugoga uzajamnom naklonošću”

TEV

“Ljubite jedan drugoga žarko kao kršćani”

NJB

“Ljubite se međusobno kao što se braća moraju”

Ovo je bio složen grčki pojam (*phileo + storge*) koji spaja “bratskoj ljubavi” s “obiteljskom ljubavi” a korišten je samo ovdje u NZ-u. Kršćani su obitelj. Nama je zapovjedbena ljubiti jedan drugoga (usp. I. Sol 4:9).

Ovo je prvi od nizova DATIVA koji su smješteni na prvo mjesto u grčkoj rečenici zbog naglasaka.

NASB

“dajte prednost jedan drugome u časti”

NKJV	“u časti dajući prednost jedan drugome”
NRSV	“nadašajte jedan drugoga u pokazivanju časti”
TEV	“i budite brzi pokazati poštovanje jedan za drugoga”
NJB	“imajte vrlo duboko poštovanje jedan za drugoga”

Ovo je PREZENT SREDNJEGA (deponent) PARTICIPA korišten u smislu IMPERATIVA. Vjernici se prema drugim sudionicima Saveza moraju odnositi kao prema važnijima od sebe (usp. Ef 4:2; Fil 2:3).

12:11

NASB	“nemojte zaostajati u marljivosti”
NKJV	“nemojte kasniti u marljivosti”
NRSV	“ne kasnite u gorljivosti”
TEV	“radite teško i nemojte biti lijeni”
NJB	“radite za Gospodina neumornim naporom”

Istinska ljubav proizvodi veliku snagu (usp. Gal 6:9).

NASB, NKJV	“gorljivi u duhu”
NRSV	“vatreni u duhu”
TEV	“srcem punim požrtvovnosti”
NJB	“velikom žestinom duha”

Ovo je PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA korišten u smislu IMPERATIVA. To je doslovno “kipjeti”. To može upućivati na obnovljeni ljudski duh ili obitavanje Svetoga Duha (RSV, usp. Djela 18:25; Otk 3:15-16).

▣ **“služite Gospodinu”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA korišten u smislu IMPERATIVA. Ovdje postoji rukopisna različnost. Neke od zapadnjačkih obitelji grčkih rukopisa (MSS D^{*3}, F, i G) čitaju “na vrijeme” (*kairos*) umjesto “u Gospodinu” (*kurios*). Različnost može naglasiti služenje Gospodinu i Njegovoj Crkvi kao nastajanje prigode (usp. Iv 9:4; Ef 5:16).

Najvjerojatnije zabuna nastaje zbog toga što *kurios* nije bio razumjet ili je bio krivo pročitano. Najbolji i najstariji grčki rukopisi P⁴⁶, ⱼ, A, i B imaju “služite Gospodinu”. UBS⁴ ocjenjuje “Gospodinu” kao “izvjesno” (A).

12:12 “radujte se u nadi” Ovo je PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA korišten u smislu IMPERATIVA (usp. 5:2).

Pojam “nadi” bio je često korišten u vezi s Drugim dolaskom (usp. 5:2; 8:24; 15:13; I. Sol 5:8). To nije nada u engleskome smislu želje, ali u NZ-nome smislu to je izvjesni događaj, ali s dvoznačnim dijelom vremena. Vidi punu bilješku u 4:18 i 5:2.

▣ **“ustrajte”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA korišten u smislu IMPERATIVA. Pojam znači “djelatna, dragovoljna, postojana izdržljivost”.

▣ **“u nevolji”** Kao u 5:3.5 “nada” je bila povezana s “nevoljom” (*thlipsis*). Ovo je mjerilo za Kristove sljedbenike u palome svijetu (usp. Mt 5:10-12; Iv 16:1-3; 17:14; Djela 14:22; Rim 5:3-4; 8:17; II. Kor 4:16-18; 6:3-10; 11:23-30; Fil 1:29; I. Sol 3:3; II. Tim 3:12; Jak 1:2-4; I. Pt 4:12-16). Mi je ne moramo tražiti niti izbjegavati! Vidi Posebnu temu: Nevolja u 5:3.

▣ **“predani molitvi”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA korišten u smislu IMPERATIVA. Molitva je duhovna stega i dar koja prepoznaje Božju djelotvornu ruku u povijesti. Vjernici mogu dirnuti ljubećega Nebeskog Oca. Bog je odabrao ograničiti Sebe na molitve Svoje djece (usp. Djela 1:14; 2:42; 6:4; Ef 6:18-19; Kol 4:2). To molitvu čini strašnom odgovornošću. Vidi *Three Crucial Questions About Spiritual Warfare* od Clintona Arnolda, str. 43-44.187-188.

12:13

NASB, NRSV	“doprinosite potrebama svetih”
NKJV	“podijelite potrebe svetih”
TEV	“dijelite svoje imovine s vašom potrebitom braćom kršćanima”
NJB	“dijelite s ikojim Božjim svetim narodom koji su u potrebi”

Grčki GLAGOL *koinōneō* znači “zajedništvo s(a)”. Za Pavla ovaj pojam ima širi doseg značenja. Pojam uključuje oboje i zajedništvo u Evanđelju i fizičke potrebe (usp. Gal 6:6). To je čak korišteno i za dijeljenje Kristove patnje (usp. Fil 3:8-10; I. Pt 4:13) i Pavlove (usp. Fil 4:14). Biti ujedinjen s Kristom znači biti ujedinjen s Njegovim narodom na svakoj razini! Vidi Posebnu temu: Sveti u 1:7.

Ovo je PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA korišten u smislu IMPERATIVA (usp. Izr 3:27; Gal 6:10). Vjernici moraju teško raditi tako da imaju više za druge, u Isusovo ime (usp. II. Kor 8:11-12; Ef 4:28).

POSEBNA TEMA: *KOINŌNIA*

Pojam “zajedništvo” (*koinōnia*) znači:

1. bliska veza s osobom:
  - a. sa Sinom (usp. I. Iv 1:6; I. Kor 1:9)
  - b. s Duhom (usp. I. Kor 13:13; Fil 2:1)
  - c. s Ocem i Sinom (usp. I. Iv 1:3)
  - d. s ostalom zavjetnom braćom/sestrama (usp. I. Iv 1:7; Djela 2:42; Gal 2:9; Flm 17)
2. bliska veza sa stvarima ili skupinama:
  - a. s Evanđeljem (usp. Fil 1:5; Flm 6)
  - b. s Kristovom krvlju (usp. I. Kor 10:16)
  - c. ne s tamom (usp. II. Kor 6:14)
  - d. s patnjom (usp. Fil 3:10; 4:14; I. Pt 4:13)
3. dar ili prinos učinjen na plemenit način (usp. Rim 12:13; 15:26; II. Kor 8:4; 9:13; Fil 4:15; Heb 13:16)
4. Božji dar milosti kroz Krista, koji obnavlja zajedništvo čovječanstva s Njim i Njegovom braćom i sestrama.

▣ “**njeguajte gostoljubivost**” Ovo je PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA korišten u smislu IMPERATIVA. To je doslovno “provoditi gostoljubivost” (vidi bilješku u 14:19, usp. I. Tim 3:2; Tit 1:8; Heb 13:2; I. Pt 4:9). Ova je služba u ranoj Crkvi bila krajnje važna zbog lošega ugleda “svratišta”. To je prvenstveno upućivalo na udomaćivanje i hranjenje putujućih kršćanskih službenika.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 12:14-21

¹⁴Blagoslivljajte one koji vas progone; blagoslivljajte ne proklinjite. ¹⁵Radujte se s onima koji se raduju, i plaćite s onima koji plaču. ¹⁶Budite istoga mišljenja jedan prema drugome; nemojte biti bahati u razmišljanju, nego vezani na skromno. Nemojte biti mudri prema vašoj vlastitoj procjeni. ¹⁷Nikad ne uzvraćajte zlo za zlo nikome. Poštujte što je pravo pred svim ljudima. ¹⁸Ako je moguće, toliko koliko ovisi o vama, budite u miru sa svim ljudima. ¹⁹Nikad se sami ne osvećujte, ljubljani, nego ostavite prostora za gnjev *Božji*, jer je pisano: “OSVETA JE MOJA, JA ĆU JE VRATITI”, kaže Gospodin. ²⁰“NEGO AKO JE TVOJ NEPRIJATELJ GLADAN, NAHRANI GA, I AKO JE ŽEDAN, DAJ MU PITI; JER RADEĆI TAKO TI ĆEŠ NATOVARITI GOREĆE ŽERAVE NA NJEGOVU GLAVU.” ²¹Nemoj biti nadvladan zlom, nego nadvladaj zlo dobrim.

12:14 “Blagoslivljajte one koji vas progone” Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA korišten dva puta u ovome stihu. Mi smo dobili engleski pojam “hvalospjev” iz ovoga pojma, “blagoslivljajte” (usp. Mt 5:44; Lk 6:28; I. Kor 4:12; Jak 3:9-12; I. Pt 3:9). U P⁴⁶ (papirus The Chester Beatty Papyri) i rukopisu B (Vaticanus), “vi” je ispušteno čineći izjavu mnogo više sadržajnijom ili ako je stavljena na drukčiji način, ona je mnogo više općenitija izjava. Za “progone” vidi bilješku u 14:9.

▣ “**ne proklinjite**” Ovo je PREZENT SREDNJEGA (deponent) IMPERATIVA s NEGATIVNIM PARTICIPOM, što uobičajeno znači zaustaviti neko djelovanje koje je već u tijeku. Ovo upućuje na pozivanje Božjega imena u molitvi za osvetu (slično prokletstvima I. Kor 12:3). To ne upućuje na svetogrđe (usp. Ef 4:29; I. Pt 3:9).

12:15 “Radujte se s onima koji se raduju, i plaćite s onima koji plaču” Ovo su dva PREZENTA INFINITIVA korištena u smislu IMPERATIVA. Kršćani su obitelj. Vjernici nisu u natjecanju, nego jedan prema drugome moraju postupati u obiteljskoj

ljubavi. Zbog okvira stihova 14-21 čak je moguće da ovo odražava vjernikovu odgovornost prema nevjerujućoj zajednici korištenjem pogodnih prilika ili okolnosti za prigode evangeliziranja.

12:16

NASB, NKJV

“Budite istoga mišljenja jedan prema drugome”

NRSV

“Živite u skladu jedan s drugim”

TEV

“Imajte istu brigu za svakoga”

NJB

“Postupajte sa svakim istom ljubaznošću”

Ovo je PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA korišten u smislu IMPERATIVA (usp. 15:5; II. Kor 13:11; Fil 2:2). Stih 16 može biti viđen u odnosu na sukob između:

1. vjerujućih Židova i vjerujućih pogana u crkvi u Rimu (usp. 11:13-24)
2. dugogodišnjega sukoba između ekonomskih razreda
3. različitih duhovnih darova
4. predaja naraštaja i osobnih sklonosti.

▣ “**nemojte biti bahati u razmišljanju, nego vezani na skromno**” Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA s NEGATIVNIM PARTICIPOM, što uobičajeno znači zaustaviti djelo koje je već u tijeku.

Pojam “skromno” može biti MUŠKOGA ili SREDNJEGA RODA. Ako je SREDNJI onda bi prijevod trebalo čitati: “prihvati ponizno dužnosti”; ako je MUŠKOGA: “družite se sa siromašnim ili poniznim ljudima”.

▣ “**Nemojte biti mudri prema vašoj vlastitoj procjeni**” Ovo je PREZENT SREDNJEGA (deponent) IMPERATIVA s NEGATIVNIM PARTICIPOM, što uobičajeno znači zaustaviti neko djelovanje koje je već u tijeku (usp. Izr 3:7; Iz 5:21; I. Kor 10:12; Gal 6:3). Vjernici ne smiju djelovati nadmoćno jedan prema drugome ili bahato prema nevjerujućoj zajednici.

12:17 “**Nikad ne uzvraćajte zlo za zlo nikome**” Ovo je PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA korišten u smislu IMPERATIVA s NEGATIVNIM PARTICIPOM, što je značilo zaustaviti djelovanje koje je već u tijeku. Do Boga je da stvari postavi ispravnima, ne do vjernika (usp. Izr 20:22; 24:29; Mt 5:38-48; Lk 6:27; I. Sol 5:15; I. Pt 3:9).

▣ “**Poštujte što je pravo pred svim ljudima**” Ovo je PREZENT SREDNJEGA PARTICIPA korišten u smislu IMPERATIVA (usp. II. Kor 8:21; I. Sol 5:22; i I. Tim 3:7). To može biti smjernje na Izreke 3:4 u Septuaginti (LXX). Vjernici žive gledajući prema evangeliziranju nevjernika. Ne smijemo učiniti ništa što bi moglo uvrijediti ili udaljiti nevjernike (usp. I. Kor 9:19-23). Čak i naša najdublja uvjerenja moraju biti izražena na načine ljubavi.

12:18 “**Ako je moguće, toliko koliko ovisi o vama, budite u miru sa svim ljudima**” Ovo je PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE koji pretpostavlja da je istinit s autorove točke gledišta ili za njegove književne svrhe. Slijeđen je u narednoj kratkoj rečenici PREZENTOM AKTIVNOGA PARTICIPA korištenog u smislu IMPERATIVA. Ovo nije uvijek odabir vjernika, ali gramatika podrazumijeva da je to često moguće (usp. Mk 9:50; II. Kor 13:11; I. Sol 5:13).

12:19 “**Nikad se sami ne osvećujte**” Ovo je PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA s NEGATIVNIM PARTICIPOM korišten u smislu IMPERATIVA, što uobičajeno znači zaustaviti neko djelovanje koje je već u tijeku. Bog će to postaviti ispravnim jednoga dana (usp. Lev 19:18; Pnz 32:35; Heb 10:30).

▣ “**jer je pisano**” Ovo je PERFEKT PASIVNOGA INDIKATIVA, što je semitski idiomski način upućivanja na nadahnutost Pisma. Taj idiom nadahnutosti uspoređan je s “kako reče Gospodin” (usp. I. Kor 14:21 i II. Kor 6:17). Ovo je navod iz Ponovljenoga zakona 32:35.

12:20 “**Ali ako je tvoj neprijatelj**” Ovo je TREĆI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE koji je značio moguće buduće djelovanje. Neprijatelji će doći!

▣ “**natovariti goreće žerave na njegovu glavu**” Ovo je smjernje na Izreke 25:21-22. Teorije tumačenja su:

1. ovo je bio kulturološki idiom moguće iz Egipta koji je značio da je ljubaznost najbolji način da se neprijatelja okrene u prijatelja. Suprotstaviti se zlu još je uvijek kršćaninov odaziv (usp. Mt 5:44)

2. “goreće žerave” izgleda predstavljaju sram zbog neprimjerenih djela koja su tako jasno otkrivena u svjetlu ljubavi i oprosta od drugoga (usp. Ambrosiaster, Augustin i Jeronim)
3. Origen i Krisostom su rekli da ovo upućuje na kršćaninovu ljubaznost koju uzrokuje Bog kako bi čak još teže osudio nepokajane (usp. *Jerome Biblical Commentary*, tom 2, str. 326).

Sve gornje teorije su samo to. Ključ je u Pavlovoj sažetoj izjavi u stihu 21.

12:21 “Nemoj biti nadvladan zlom, nego nadvladaj zlo dobrim” Ovo je PREZENT PASIVNOGA IMPERATIVA i PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA. Naš odaziv na nepravedni postupak će odrediti i odraziti stupanj našega vlastitog unutarnjeg mira i radosti. Gorčina je duhovni rak. Vjernici je moraju predati Bogu.

▣ **“zlo”** Ovo je ili MUŠKI ROD i, stoga, uputa na đavla (vidi Posebnu temu u 16:20), ili može biti SREDNJI i upućuje na opće zlo (usp. 12:9; I. Sol 5:21-22). To je uobičajena NZ-na dvoznačnost (usp. Mt 5:37; 6:13; 13:19,28; Iv 17:15; II. Sol 3:3; I. Iv 2:13-14; 3:12; 5:18-19).

Mora biti zapamćeno da je svrha ovih novih stavova i djelovanja evangelizacija!

PITANJA ZA RASPRAVU STIHOVA 9-21

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepuštiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Zašto postoji tako mnogo PREZENTA IMPERATIVA s NEGATIVNIM PARTICIPOM u stihovima 9-21?
2. Popiši sve zapovijedi u ovim stihovima odvojeno u stupcu. One su divan popis onoga što primijenjena, dnevna Kristo-sličnost uključuje!
3. Zašto je tako teško odrediti koji stihovi upućuju na kršćaninov odnos prema ostalim vjernicima a koji upućuju na njihov odnos prema nevjernicima?

RIMLJANIMA 13

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA				
UBS⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
poslušnost pravilima 13:1-7	pokoravanje vladi 13:1-7	kršćanin i država 13:1-7	obaveze prema državi 13:1-5 13:6-7	pokornost građanskoj vlasti 13:1-7
bratska ljubav 13:8-10	ljubi svoga bližnjega 13:8-10	ljubav ispunjava Zakon 13:8-10	obaveze jedan prema drugome 13:8-10	ljubav i rat 13:8-10
približavanje Kristova dana 13:11-14	obucite se u Krista 13:11-14	neizbježnost Kristova Drugog dolaska 13:11-14	13:11-13 13:14	djeca Svjetla 13:11-14

ČITANJE KRUG TRI (vidi str. viii)

SLIJEĐENJE IZVORNE PIŠČEVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

UVIDI U TEKST STIHOVA 1-7

- A. Kao što se poglavlje 12 prvenstveno bavi kršćaninom i njegovom braćom vjernicima (stihovi 9-13) te ostalima u društvu (stihovi 14-21), poglavlje 13:1-7 prvenstveno se bavi kršćaninom i građanskom vlašću. Doduše, ne postoji okvirna podjela između ovih subjekata. Pavao ih je vidio kao jedno. Nema dihotomije [račvanja – op.prev.] na sveto i sekularno [svjetovno – op.prev.]. Sve živo pripada Bogu. Vjernici su upravitelji u svakome području! Poveznica između ova dva poglavlja može biti viđena u 12:18.
- B. Razumijevanje vjernika o položaju građanske vlasti je raznoliko. U SZ-u vlast se razvija unutar loze Kaina (usp. Post 4:16-22). Babilonska kula (usp. Post 11) odnosi se na nastojanje čovječanstva da ima svoj propis odvojeno od Boga. Kraljevsko dostojanstvo unutar Izraela bilo je zamišljeno da bude Božja vladavina

posredstvom Božanskoga zakona i izabranoga pod-pastira (kralja), ali to nije bilo uspješno zbog grijeha čovječanstva. Isusova rasprava o primjerenome položaju vlasti u Evandelju po Mateju 22:21 i Marku 12:17 je središnja. Iznenadujuće je da Pavao ne spominje Isusove riječi u ovome okviru (iako su stihovi 1-7 i 11 čini se usporedni s Mt 22:15-22 i 39). Postoji mjerodavna Bogom-dana uloga za vladu u palome svijetu. Često su apostoli bili prisiljeni boriti se kako se odnositi prema vlasti, i građanskoj i religijskoj. To dokazuje postojanje pozitivnoga i negativnog zadatka ovisno o djelovanjima ljudske vlasti. Pavao je bio i zaštićen i proganjan od vlade. Doduše, Ivan, u Knjizi Otkrivenja, govori o vladi kao o Velikoj bludnici (usp. Otk 17)!

Mi moramo poduprijeti vladu osim ako ona krši našu Duhom-vođenu savjest ili zapovijeda konačnu odanost. Građanski red je bolji od kaosa (usp. II. Sol 2:6-7).

- C. Ovim se istim subjektom bavi Poslanica Titu 3:1 i I. Petrova 2:13-17.
- D. Judaizam je bio zakonska religija pod vlašću Rima prvoga stoljeća. Kršćanstvo je bilo smatrano mnogo godina sektom unutar njega (usp. Djela 18:12-16). To je donosili zakonsku zaštitu misijskome pokretu u ovima ranim godinama. Jedna od namjera Djela apostolskih bila je pokazati da kršćanstvo nije bilo politička prijetnja Rimu. Rim je osigurao međunarodni mir i stabilnost (*pax Romana* – Rimski mir – op.prev.] u kome se širilo Evandelje (usp. I. Tim 2:1-2).
- E. Ovaj je odlomak pojačan u svjetlu Pavlova osobnog iskustva s vlastima. Moguće je isto tako da je ovaj dio bio uključen zbog:
1. napetosti unutar crkve u Rimu povezane s vladinim proglasom (tj. ograničavanje židovskih obreda). Ovo je moglo prouzročiti da neki vjerujući Židovi napuste glavni grad (tj. Akvila i Priscila, usp. Djela 18:2). U njihovoj se odsutnosti razvilo vodstvo pogana
  2. napetosti u Rimu uzrokovane propovijedanjem Evandelja u široj židovskoj zajednici Rima. Povjesničar Svetonije [Gaj Svetonije Tranquillus, oko 69/75. – nakon 130. g., rimski povjesničar – op.prev.], u *Life of Claudius* 25.2, bilježi da je car izгнаo Židove iz glavnoga grada godine 49.-e zbog stalne galame uzrokovane “Krestom (Chrestus)”. To može biti različito slovanje u latinskome za Krist (Christos).

PROČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 13:1-7

¹Svaka osoba mora biti u podložnosti upravnim vlastima. Jer nema vlasti osim od Boga, i one koje postoje postavljene su od Boga. ²Stoga tko se god opire vlasti protivi se Božjoj naredbi; a oni koji su se opirali primit će osudu nad njima samima. ³Jer vladari nisu razlog straha za dobro ponašanje, nego za loše. Ne želiš li imati straha zbog vlasti? Čini što je dobro i bit ćeš hvaljen od iste; ⁴jer to je služba od Boga tebi za dobro. Ali ako činiš ono što je loše, boj se; jer ne nosi mača ni za što; jer ona je poslanik od Boga, osvetnik koji donosi gnjev nad onima koji čine zlo. ⁵Stoga je neophodno biti u podložnosti, ne samo zbog gnjeva, nego i zbog savjesti. ⁶Jer zbog ovoga isto tako plaćate poreze, jer su vladari Božji sluge, posvećujući sebe ovoj službi. ⁷Iskazujte svima što ste im dužni: porez onome kome porez pripada; carinu onome kome pripada carina; strahopoštovanje kome pripada strahopoštovanje; čast kome pripada čast.

13:1 “Svaka osoba mora biti u podložnosti” Ovo je (1) PREZENT PASIVNOGA IMPERATIVA u značenju “nastavite biti pokornima” ili (2) PREZENT SREDNJEGA IMPERATIVA, “podčini sâm sebe/sama sebe” (usp. Tit 3:1; I. Pt 2:13). “Podčini” je bio vojni pojam korišten za opis zapovjednoga lanca. Pavao oslovljava sve vjernike. Pavao tvrdi da vjernici moraju biti podložni jedan drugome (usp. Ef 5:21).

U našim danima podložnost izgleda kao negativan pojam. To je riječ koja opisuje oboje i ljudstvo i dubinu razumijevanja Božjega svijeta te našeg mjesta u njemu. Isusu je bilo rečeno da bude podložan (1) Njegovim zemaljskim roditeljima (usp. Lk 2:51) i (2) Njegovu nebeskome Ocu (usp. I. Kor 15:28). On je naš vodič u tome području!

Vidi Posebnu temu: Podložnost/pokoravanje (*hupotassō*) u 10:3.

▣ **“upravnim vlastima”** Premda Pavao koristi ovu riječ (*exousia*) u drugim okvirima kako bi uputio na anđeosku moć, prvenstveno demonsku (usp. 8:38; Kol 1:16; 2:10.15; Ef 1:21; 3:10; 6:12), ovdje okvir zahtijeva “građanskim vlastima” (usp. I. Kor 2:6.8; Tit 3:1; I. Pt 2:13). Biblija izgleda podrazumijeva da postoje anđeoske vlasti iza ljudskih vlada (Dn 10 i LXX Pnz 32:8: “Kad je Previšnji podijelio narode, kad je razdvojio Adamove sinove, postavio je granice narodima prema broju Božjih anđela”. Vidi Oscar Cullman, *Christ and Time* i Hendrikus Berkhof, *Christ and the Powers*). Ali ipak upravne vlasti djeluju u podređenosti Bogu (usp. stihove 1b.4a. i 6). Vidi sljedeću Posebnu temu.

POSEBNA TEMA: VLAST (EXOUSIA)

Zanimljivo je promotriti Lukinu uporabu pojam *exousia* (vlast, sila, ili zakonsko pravo):

1. u 4:6 Sotona tvrdi da je kadar Isusu dati vlast
2. u 4:32.36 židovski je narod bio začuđen kako je Isus učio korišteći Svoju osobnu vlast
3. u 9:1 On je dao Svoju silu i vlast Svojim apostolima
4. u 10:19 On je dao Svoju vlast sedamdesetorici misionara
5. u 20:2.8 postavljeno je ključno pitanje o Isusovoj vlasti
6. u 22:53 đavlu je bila dozvoljena vlast da osudi i ubije Isusa.

Premda ne u Evanđelju po Luki, Matejev uvod u Veliko poslanje: “sva vlast dana Mi je u nebu i na zemlji”, čudesna je izjava (Mt 28:18).

Isusov odgovor na njihovo pitanje mogao bi biti:

1. Božje izgovorene riječi pri Njegovu:
  - a. krštenju (Lk 3:21-22)
  - b. preobraženju (Lk 9:35)
2. ispunjeno SZ-no proročanstvo:
  - a. Judino pleme (usp. Post 49:10)
  - b. obitelj Jišaja (usp. II. Sam 7)
  - c. rođen u Betlehemu (usp. Mih 5:2)
  - d. rođen za vrijeme četvrtoga carstva (Rim) prema Knjizi Daniela 2
  - e. pomagao je siromašnima, slijepima, potrebitima (Iz)
3. Njegov egzorcizam otkrio je Njegovu moć i vlast nad Sotonom i njegovim kraljevstvom
4. Njegova oživljavanja od mrtvih pokazala su Njegovu moć nad fizičkim životom i smrću
5. Njegova sva čuda otkrivaju Njegovu moć i vlast nad privremenim, prostornim, i fizičkim:
  - a. prirodom
  - b. hranjenjima
  - c. ozdravljenjima
  - d. čitanjima misli
  - e. lovljenju ribe.

POSEBNA TEMA: LJUDSKA VLADA

I. UVOD

- A. Odredba: Vlada je ljudstvo koje uređuje samo sebe kako bi se pobrinulo i osiguralo naslućene potrebe (tj. Post 4 i 11). Ljudi su društvena bića (čak prije Pada [usp. Post 2:18]). Obitelji, plemena, narodi daju nam zajednicu.
- B. Svrha: Bog je želio da takav red ima prednost pred anarhijom:
  1. Mojsijevo zakonodavstvo, poglavito Deset zapovijedi, jeste Božja volja za čovječanstvo u društvu. Ono uravnotežuje štovanje i život

2. u Pismu se ne podržava nijedan oblik ili građa vlade, iako je teokracija drevnoga Izraela bio nebeski predviđen oblik. Niti demokracija ni kapitalizam nije biblijska činjenica. Kršćani moraju djelovati primjereno u bilo kojemu vladajućem sustavu u kojem se nalaze. Svrha kršćanina je evangelizacija i služba, ne revolucija. Sve su vlade prolazne!
- C. Podrijetlo ljudske vlade:
1. rimski katolicizam tvrdio je da je ljudska vlada urođena potreba, čak prije Pada. Izgleda da je Aristotel prvi potvrdio ovu pretpostavku. On kaže: “čovjek je politička životinja” i pod time je mislio da vlada “postoji za poticanje dobrog života”
  2. protestantizam, poglavito Martin Luther, tvrdio je da je ljudska vlada nerazdvojiva u Padu. On je naziva “Kraljevstvo Božje lijeve strane”. Rekao je da “Božji način za nadzor loših ljudi jeste staviti loše ljude u nadzor”
  3. Karl Marx tvrdio je da je vlada sredstvo kojim nekolicina elite drži mnoštvo pod nadzorom. Za njega, vlada i religija igraju sličnu ulogu.

II. BIBLIJSKA GRAĐA

A. Stari zavjet

1. Izrael je uzorak koji će biti korišten u Nebu. U drevnome Izraelu YHWH je bio Kralj. Teokracija je pojam za opis Božje izravne vladavine (usp. I. Sam 8:4-9).
2. Božja suverenost u ljudskoj vladi može biti jasno viđena u Njegovu imenovanju:
  - a. svih kraljeva, Knjiga Daniela 2:21; 4:17.24-25
  - b. mesijanske kraljevine, Knjiga Daniela 2:44-45
  - c. Nabukodonozora (neo-Babilon), Knjiga Jeremije 27:6; Daniela 5:28
  - d. Kira II. (Perzija), II. Knjiga Ljetopisa 36:22; Ezra 1:1; Izaija 44:28; 45:1
3. Božji ljudi moraju biti podložni i puni poštovanja čak i prema napadajućim i okupirajućim vladama:
  - a. Knjiga Daniela 1-4, Nabukodonozor (neo-Babilon)
  - b. Knjiga Daniela 5, Baltazar (neo-Babilon)
  - c. Knjiga Daniela 6, Darije (Perzija)
  - d. Knjiga Ezre i Nehemije (Perzija)
4. Obnovljena Judeja morala je moliti za Kira i kraljevinu njegova potomstva:
  - a. Knjiga Ezre 6:10; 7:23
  - b. Židovi su morali moliti za građansku vlast, Mišna, Avot. 3:2

B. Novi zavjet

1. Isus je pokazao poštovanje prema ljudskim vladama:
  - a. Evanđelje po Mateju 17:24-27; On je platio hramski porez (bilo je zamišljeno da religijske i građanske vlasti budu jedno, usp. I. Pt 2:17)
  - b. Evanđelje po Mateju 22:15-22; Marku 12:13-17; Luki 20:20-26, On je zagovarao plaćanje poreza Rimu te na taj način rimsku građansku vlast
  - c. Evanđelje po Ivanu 19:11, Bog dopušta građansku vlast
2. Pavlove riječi vezane na ljudske vlasti:
  - a. Poslanica Rimljanima 13:1-5, vjernici moraju biti podložni građanskim vlastima jer su one postavljene od Boga
  - b. Poslanica Rimljanima 13:6-7, vjernici moraju plaćati poreze i poštivati građanske vlasti
  - c. I. Poslanica Timoteju 2:1-3, vjernici moraju moliti za građanske vlasti
  - d. Poslanica Titu 3:1, vjernici moraju biti pokorni građanskim vlastima
3. Petrove riječi vezane na ljudske vlasti:
  - a. Djela apostolska 4:1-31; 5:29, Petar i Ivan pred Sanhedrinom (ovo pokazuje biblijski presedan za građansku neposlušnost)
  - b. I. Petrova poslanica 2:13-17, vjernici se moraju pokoriti građanskim vlastima za dobro društva i za evangelizaciju
4. Ivanove riječi vezane na ljudske vlasti:

- a. Knjiga Otkrivenja 17, Bludnica Babilona zalaže se za ljudsku vladu uređenu i djelotvornu odvojeno od Boga
- b. Knjiga Otkrivenja 18, Bludnica Babilona je uništena.

III. ZAKLJUČAK

- A. Ljudska vlada (u palome svijetu) određena je od Boga. Ovo nije “božansko pravo kraljeva”, nego Božanski zadatak vlade. Nijedan oblik prevlasti jednoga nad drugim nije zastupljen.
- B. Religijska dužnost za vjernike je slušati i moliti za građansku vlast.
- C. Za vjernike je primjereno poduprijeti ljudsku vlast plaćanjem poreza s primjerenim stavom poštivanja.
- D. Ljudska vlada ima svrhu održavanja građanskoga reda. Oni su Božji sluga za ovaj zadatak.
- E. Ljudska vlada nije konačna. Ona je ograničena u svojoj vlasti. Vjernici moraju djelovati prema svojoj savjesti u odbijanju građanske vlasti kad ona prijeđe svoje Božansko određene granice. Kao što je Augustin u *The City of God* potvrdio, mi smo građani dva kraljevstva, jednoga privremenog i jednoga vječnog (usp. Fil 3:20). Mi imamo odgovornost u obojima, ali Božje je Kraljevstvo konačno! U našoj odgovornosti prema Bogu postoji i pojedinačno i zajedničko žarište.
- F. Moramo ohrabriti vjernike u demokratskim sustavima da djelatno sudjeluju u postupcima vlade i provode, kad je moguće, učenja Pisma.
- G. Društvena promjena mora biti prethodena obraćenjem pojedinca. Ne postoji stvarna dugotrajna eshatološka nada u vladi. Sve su ljudske vlade, iako su bile željene i korištene od Boga, grješni izričaji ljudi uređenih odvojeno od Boga. Ova zamisao bila je izražena u Ivanovoj uporabi pojma “svijet” (tj. I. Iv 2:15-17).

NASB	“one koje postoje postavljene su od Boga”
NKJV	“koje postoje imenovane su od Boga”
NRSV	“koje su bile ustrojene od Boga”
TEV	“bile su stavljene tamo od Boga”
NJB	“bile su imenovane od Boga”

Ovo je PERIFRASTIČKI [koji se tvori pomoćnim glagolom ili participom – op.prev.] PERFEKT PASIVNOGA PARTICIPA. Taj gramatički oblik potvrđuje da je Bog iza svake ljudske vlasti (usp. Iv 19:11; Dn 2:21; 4:17). Ovo ne upućuje na “božansko pravo kraljeva”, nego na Božansku volju za redom. Ovo nije posebna vrsta vlade, nego sâma vlada. Građanski red je bolji od kaosa (usp. stih 6).

13:2 “tko se god opire vlasti” Ovo je PREZENT SREDNJEGA PARTICIPA. To upućuje na osobnu uobičajenu pobunu protiv postavljenoga reda, doslovno, “postaviti sâm sebe u oporbu” (usp. Djela 18:6; Jak 5:6). U Evanđelju po Marku 12:17, Isus je jasno naveo kraljevinu i za vladu i za Crkvu. U Djelima apostolskim 5:25-32 vidimo što se događa kad vlasti prekorače svoja ograničenja.

▣ **“protivi se .... su se opirali”** Ovo je PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA i PERFEKT AKTIVNOGA PARTICIPA. To govori o ustaljenoj ili uspostavljenoj pobuni. Bog je osigurao red u ovome palome svijetu (usp. stihove 4.6). Protiviti se redu jeste protiviti se Bogu, osim ako građanske vlasti idu izvan njihovih Bogom danih granica. Stvarno duhovno pitanje je podložnost vlasti. Palo ljudstvo želi samoupravu!

▣ **“primit će osudu nad njima samima”** KJV prevodi “osudu” kao “prokletstvo”. Ova riječ pojačavala je svoje značenje u engleskome sve do godine 1611. NKJV je prevodi kao “presudu”. U okviru ovo može upućivati na (1) Božju osudu ili (2) građansku kaznu (usp. stih 4). Ovi ljudi donose osudu sami na sebe svojim stavovima i djelovanjima protiv vlasti (usp. Iv 3:17-21).

13:3 Vidi usporedni osvrt u I. Petrovoj poslanici 2:14.

▣ **“vladari”** Vidi Posebnu temu *Archē* u 8:38.

▣ **“vlasti”** Vidi Posebnu temu u 13:1.

13:4 “jer to je služba od Boga tebi za dobro” Upravne vlasti djeluju protiv građanskih zlikovaca budući da je vjernik ograničen u svojoj osobnoj odmazdi (usp. 12:17-19). Martin Luther je izjavio da “Božji način za nadzor loših ljudi jeste staviti loše ljude u nadzor”.

▣ **“ako”** Ovo je TREĆI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE što znači moguće buduće djelovanje.

▣

NASB	“jer ne nosi mača ni za što”
NKJV	“jer on ne nosi mača uzalud”
NRSV	“jer vlast ne nosi mača uzalud”
TEV	“njihova moć za kazniti je stvarna”
NJB	“nije ni za što to što je znak njihove vlasti mač”

Riječ “mača” (*machaira*) upućuje na mali rimski mač korišten za smrtnu kaznu (usp. Djela 12:2; Rim 8:35). Ovaj odlomak i Djela apostolska 25:11 daju Novome zavjetu osnovu za smrtnu kaznu, dok Knjiga Postanka 9:6 jasno navodi gledište Staroga zavjeta. Strah je učinkovito sredstvo odvratanja od kaosa!

▣ **“jer ona je poslanik od Boga, osvetnik”** Pojam za osvetnika (*ekdikos*) korišten je nekoliko puta u SZ-u. Čak je bio korišten u prvome dijelu Levitskoga zakonika 19:18. U SZ-u ako je osoba ubila drugu osobu, čak nehotično, obitelj te osobe imala je pravo provesti “oko-za-oko” osvetu (krvna osveta). Pavao izgleda povezuje SZ-ni običaj s ovlašću građanske vlade.

U I. Poslanici Solunjanima 4:6 Bog je rekao da je osvetnik, što slijedi Poslanicu Rimljanima 12:19. Oboje od toga upućuje na Ponovljeni zakon 32:35 (usp. Heb 10:30).

13:5 “neophodno (je) biti u podložnosti” Postoje dva navedena razloga (1) izbjeći kaznu, ili Božju ili od upravljajućih građanskih vlasti i (2) zbog savjesti vjernika.

▣ **“zbog savjesti”** U SZ-u ne postoji zamjenski dio grčkome pojmu “savjesti” osim ako hebrejski pojam “prsa” podrazumijeva spoznaju sebe i njene pobude. Izvorni grčki pojam upućivao je na svjesnost povezanu s pet osjetila. Postao je uporaban za unutarnje osjećaje (usp. Rim 2:15). Pavao koristi ovaj pojam dva puta u njegovim sudenjima u Djelima apostolskim (tj. 23:1 i 24:16). Pojam upućuje na njegov osjećaj da nije svjesno prekršio nijedne religijske dužnosti prema Bogu (usp. I. Kor 4:4).

Savjest je razvijajuće razumijevanje pobuda i djelovanja vjernika temeljenih na:

1. biblijskome pogledu na svijet
2. obitavajućem Duhu
3. spoznaji načina života temeljenoj na Božjoj riječi.

To je moguće učiniti osobnim prihvaćanjem Evanđelja.

13:6 “zbog ovoga isto tako plaćate poreze” Ovo je PREZENT AKTIVNOGA INDIKATIVA, iako oblik može biti PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA (usp. JB). To je jedan primjer kršćaninove odgovornosti prema građanskim vlastima upravo zbog toga što su upravne vlasti Božje sluge (usp. stihove 1-2).

13:7

NASB	“Iskazujte svima što ste im dužni: porez. . .; carinu. . .; strahopoštovanje. . .; čast”
NKJV	“Iskazujte dakle svima njihovu dužnost: poreze ...; carine ...; strahopoštovanje. . .; čast”
NRSV	“platite svima što je dužnost prema njima—poreze. . .; dohodak. . .; poštovanje. . .; čast”
TEV	“Platite, dakle, što im dugujete; platite im svoj osobni i porez na imovinu, i pokažite poštovanje i čast za sve njih”
NJB	“Platite svakoj vladi službeno ono što ona ima pravo tražiti – bilo da je to izravni porez ili neizravni, strahopoštovanje ili čast”

Ovo bi moglo upućivati na dvije odvojene skupine građanskih vlasti (usp. RSV), ali vjerojatno je bilo mišljeno da kršćani moraju dati oba poreza i poštivati građanske vlasti jer one djeluju kao Božji službenici (usp. stihove 1.4 [dva puta],6; Mt 22:15-22).

Dva pojma, “porez” i “carina” korištena su ovdje istoznačno (premda TEV radi razliku). Ako se raščlani etimološki (izvorno značenje), prvi je upućivao na poreze plaćene od osvojenog naroda (usp. Lk 20:22) a drugi na osobne poreze (usp. Mt 17:25; 22:17.19).

UVIDI U TEKST POSLANICE RIMLJANIMA 13:8-14

- A. Stihove 1-7 moguće je razumjeti kao samo-sadržajni književni okvir. Međutim, subjekt “dužan” u stihu 7 izgleda da je bio nastavljen na drukčiji način u stihu 8. Vjernici su dužni imati obavezu prema državi; vjernici su također dužni imati obavezu prema drugima ljudskim bićima.
- B. Stihovi 8-10 su objedinjena misao, kao što su stihovi 11-14. Oni nastavljaju raspravu iz poglavlja 12 o kršćaninovoj odgovornosti da ljube druge.
- C. Pavlova uporaba SZ-nih Deset zapovijedi kao vodiča za vjernike Novoga saveza pokazuje neprekidnu važnost SZ-a u području pobožnoga življenja (posvećenje), ne spasenja (opravdanje, usp. Gal 3). Izgleda da je Pavao usklađivao nekoliko izvora kako bi izgradio svoje etičke smjernice:
1. Isusove riječi
  2. vodstvo Duha
  3. Stari zavjet
  4. njegovu rabinsku obuku
  5. njegovo poznavanje grčkih mislioca (posebno stoika).
- Ovo je označavalo “zakon ljubavi”— ljubav za Boga, ljubav za ljudstvo, služenje Bogu, služenje ljudstvu!
- D. Stihovi 11-14 imaju eshatološko (kraj vremena) usmjerenje. Suprotivost tame i svjetla bila je znakovita za židovsku književnost, uključujući svitke s Mrtvoga mora. To je isto tako uobičajeno u pisanjima Ivana i Pavla. “Skoro” nasuprot “ne još” napetost kršćaninova života jeste poticaj za pobožno življenje. “Novo doba” (Kraljevstvo Božje) bilo je ustoličeno i uskoro će biti dovršeno. Ovaj je odlomak vrlo sličan I. Poslanici Solunjanima 5:1-11.
- E. Stihovi 13-14 imali su životno-mijenjajući utjecaj na Augustina u ljeti godine 386. On kaže, u svome *Confessions* 8:29: “Ako ne bih dalje čitao, ne bih imao ikakvu potrebu; odmah na kraju ove rečenice, jasno svjetlo preplavilo je moje srce i sva tama sumnji je nestala.”

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 13:8-10

⁸Ne dugujte ikome ništa osim da ljubite jedan drugoga; jer onaj tko ljubi svoga bližnjega ispunio je *ovaj zakon*. ⁹Uistinu: “NE POČINI PRELJUBA, NE UBIJ, NE KRADI, NE POŽELI”, i ako postoji još koja zapovijed, sažeta je u ovoj riječi: “LJUBI SVOGA BLIŽNJEGA KAO SAMOGA SEBE.” ¹⁰Ljubav ne čini zlo bližnjemu; prema tome ljubav je ispunjenje *toga zakona*.

13:8 “ne dugujte ikome ništa” Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA s NEGATIVNIM PARTICIPOM što uobičajeno znači zaustaviti djelo koje je već u tijeku. Ovaj snažni izričaj ima dvije NEGACIJE. To se može odnositi na porezna pitanja (stihovi 6-7). Novčani dug uvijek je emocionalni i moguće duhovni napor. Čuvajte se svjetovnosti. Ona vjernika lišava njegove sposobnosti podupiranja kršćaninove dobrobiti i osobne dobrotvornosti. Međutim, ovaj stih ne može biti korišten kao dokazni tekst za “ne potrošački kredit”. Biblija mora biti tumačena u svjetlu njenih dana. Ona nije američka jutarnja novina! Stihovi

8-10 naglašavali su prvenstvo našega ljubljenja jedan drugoga (1) kao braće po Savezu (Mt 22:39-40; Iv 13:34-35) i (2) kao bližnjih bića (usp. Mt 5:42; Gal 6:10).

NIDNTT, tom 1, str. 668, opaža da GLAGOL “dugujte” ima dva značenja:

1. u Evanđeljima korišten je kao dug
2. u Pavlovim pismima korišten je kao odgovornost.

U ovome tekstu Pavao izgleda usklađuje ova suzvučja.

▣ **“osim da ljubite jedan drugoga”** Ovo je ključna misao stihova 8-10 (usp. Iv 13:34; 15:12; Rim 12:10; I. Kor 13; Fil 2:3-4; I. Sol 4:9; Heb 13:1; II. Pt 1:7; I. Iv 3:11; 4:7.11-12).

▣ **“onaj tko ljubi svoga bližnjega”** Ovaj GLAGOL je PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA. To ne upućuje na odvojena ili sporadična djela ljubavi, nego na način života Kristo-slične ljubavi.

Pojam “bližnjega” je doslovno: “drugi od različite vrste” (*heteros*), iako je razlika između *heteros* i *allos* (drugi od iste vrste) izgubljena u koine grčkom. U okviru to može upućivati na nečiji bližnjega, u najširim mogućim pojmovima, vjernika ili ne (usp. Lk 12:14-21; 10:25-37). Međutim, navod iz Levitskoga zakonika 19:18 u okviru upućuje na drugoga bližnjega po Savezu (brat Izraelac).

Kršćani bi morali ljubiti druge kršćane kao braću i izgubljene ljude kao moguću braću (usp. Gal 6:10). Kršćanstvo je obitelj. Svaki član živi i služi za zdravlje i rast cjeline (usp. I. Kor 12:7).

▣

NASB, NKJV, NRSV “ispunio je ovaj zakon”
TEV “poslušao je Zakon”
NJB “obavio je svoje obaveze”

Ovaj općeniti grčki GLAGOL (*plerōō*) može biti preveden na nekoliko načina. To je PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA, koji može biti preveden kao: “on je bio i nastavlja biti ispunjen”. Robert Hanna, u *A Grammatical Aid to The Greek New Testament*, navodi A. T. Robertsona i naziva ga “gnomski perfekt [gnoma: mudra izreka – op.prev.] (upućujući na uobičajenu istinu, dobro poznatu primateljima)” (str. 28). On je ponovljen u stihu 10 (usp. Gal 5:14; 6:2).

13:9 Za Pavla nije neuobičajeno korištenje Mojsijeva Zakona (Izl 20:13-17 ili Pnz 5:17-21 i Lev 19:18) za poticanje vjernika Novoga saveza. U Poslanici Efežanima 6:2-3, Pavao je isto tako koristio jednu od Deset zapovijedi kao poticaj za kršćane (usp. I. Tim 1:9-10). Ovaj SZ-ni tekst nije bio sredstvo spasenja, ali ipak je bio Božja otkrivena volja za to kako bi se ljudi morali odnositi prema Bogu i međusobno (usp. Rim 15:4; I. Kor 10:6.11). Moguće je navođenje iz SZ-a bio Pavlov način povezivanja obojih i židovskih i poganskih vjernika u crkvi u Rimu. Ova uporaba pojma “ispunio” također je povezana s Isusovom raspravom o Zakonu u Evanđelju po Mateju 5:17.

Moguće je da ovo upućuje na zakon općenito, zakon kao društvena mjerila, a ne posebice na Mojsijev Zakon (usp. JB). Doduše, činjenica da Pavao navodi iz SZ-a u stihu 9 podrazumijeva uputu na Mojsijev Zakon. Zabilježite da jedino ljubav, ne ljudsko obdržavanje propisa, može uistinu ispuniti Zakon! Vidi Posebnu temu dolje.

Levitski zakonik 19:18 korišten je na dva znakovita načina:

1. Isus ga koristi u vezi sa *shema* (tj. Pnz 6:4-6) kao sažetak čitavoga Zakona (usp. Mt 22:37-40; Mk 12:29-31; Lk 10:27)
2. za Pavla to djeluje kao sažetak druge polovice Deset zapovijedi (tj. nečiji odnos s braćom po Savezu, usp. Gal 5:14), slijedeći Isusov osvrt u Evanđelju po Mateju 7:12 i Luki 6:31.

POSEBNA TEMA: PAVLOVA GLEDIŠTA MOJSIJEVOG ZAKONA

Dobar je i od Boga je (usp. Rim 7:12.16):

- A. to nije put pravednosti i prihvaćanja od strane Boga (čak može biti i prokletstvo, usp. Gal 3)
- B. još uvijek je Božja volja za vjernike zato što je to Božja samo-objava (Pavao često navodi SZ kako bi presvjedočio i/ili ohrabrio vjernike)

- C. vjernici su upoznati kroz SZ (usp. Rim 4:23-24; 15:4; I. Kor 10:6.11), ali nisu spašeni kroz SZ (usp. Djela 15; Rim 4; Gal 3; Heb)
- D. on djeluje u Novome savezu kako bi:
1. pokazao grješnost (usp. Gal 3:15-29)
  2. vodio otkupljeno čovječanstvo u društvu
  3. obavijestio kršćane o etičkim odlukama.

Teološki spektar od prokletstva i smrti do blagoslova i stalnosti jeste uzrokovanje poteškoće u pokušaju razumijevanja Pavlovog gledišta Mojsijevog Zakona. U *A Man in Christ*, James Stewart pokazuje Pavlovo paradoksalno razmišljanje i pisanje:

“Očekivali biste čovjeka koji se postavlja da izgradi sustav razmišljanja i doktrine kako bi što je moguće točnije odredio značenje pojmova koje je upotrijebio. Očekivali biste da on smjera na točnost u frazeologiji njegovih vodećih zamisli. Mogli biste zahtijevati da bi riječ, koju je pisac jednom upotrijebio na određen način, trebala nositi taj smisao diljem čitavog teksta. Ali očekivati to od Pavla znači biti razočaran. Većina frazeologije je tečna, ne stroga... ‘Zakon je svet’ on piše: ‘Uživam u Božjem zakonu u unutarnjem čovjeku’ (usp. Rim 7:12.22) ali jasan je i drugi pogled na *nomos* zbog čega na drugom mjestu kaže: ‘Krist nas je otkupio od prokletstva zakona (usp. Gal 3:13)’” (str. 26).

POSEBNA TEMA: BILJEŠKE O KNJIZI IZLASKA 20

IZLAZAK 20:13, UBOJSTVO

I. OKVIR

- A. Potrebno je zapamtiti da su zapovijedi koje izgledaju kao da su društvene prirode zapravo religijske. Božja suverenost nad Stvorenjem i iskupljenje zasjenjene su u ovim zapovijedima. Zapovijed ne ubiti je, u ispravnome žarištu, riječ o Božjoj slici u svakome ljudskom biću te Božjoj brizi i skrbi za ljudski život.
- B. Potrebno je zapamtiti da svaka zapovijed odražava zajednicu vjere. Zabrana uzimanja života na nezakonit način prvenstveno je i izvorno bila usmjerena na vjerujuću zajednicu. Njena suzvučja šira su od ljudstva!

II. PROUČAVANJE RIJEČI VAŽNIH POJMOVA

- A. “Ubojica”
1. Ovo je rijedak pojam (*rasah*) za uzimanje života, korišten samo 46 puta u SZ-u. Postoje dva mnogo uobičajenija pojma:
    - a. *Harag*, korišten 165 puta
    - b. *Hemit*, korišten 201 puta
  2. Pojam (*Rasah*) izgleda ima izvorno ograničeno značenje i šire značenje:
    - a. izvorno je povezan s uzimanjem života zavjetnoga brata na zakonit, promišljen način, često povezan s “rođak iskupitelj” ili “*go’el*”. Ova uporaba uključuje nakanu ali u smislu zakonske osвете (usp. Br 35:30-34; Lev 24:13-23). U stvarnosti Lex Talionis, “oko za oko” (usp. Post 9:5-6) bio je način ograničavanja osвете. Kasnije, gradovi- utočišta (Pnz 4:41; Jš 20:3) bili su ustanovljeni kako bi član Saveza koji je slučajno ili iz strasti ubio drugoga člana zajednice mogao pobjeći od gnjeva obitelji žrtve
    - b. poslije je pojam bio korišten za upućivanje na pobudu ili stav koji su stajali iza uzimanja života. Zamisao “hotimično” postala je nadmoćnija! (usp. Izl 21:12-14; Br 35:11.22; Pnz 28:24)
    - c. razlika postaje vrlo značajna u ovoj zapovijedi. Izgleda da u okviru upućuje samo na druge unutar zavjetne zajednice. Povezana je sa srodnikom iskupiteljem, ili krvnom osvetom. Doduše, pojam je bio korišten u kasnijim odlomcima koji odražavaju Dekalog, Knjiga Hošee 4:2 i Jeremije 7:9, da uputi na ubojicu. Ova riječ nije povezana samo sa zakonom nego i s pobudom. Ona se širi od bližnjega do bližnjega.

3. Ovaj se pojam zasigurno ne odnosi na naša suvremena etička pitanja smrtne kazne ili rata. Židovi nisu nikad imali poteškoću s izvršnim postupkom zajednice ili svetim ratom (ili, što se toga tiče, nesvetim ratom!)
4. Najbolji prijevod za našu suvremenu kulturu bio bi “obojsvo s predumišljanjem”.

III. OKVIRNI UVIDI

- A. Šesta, sedma, i osma zapovijed sastavljene su samo od dvije hebrejske riječi. One su vrlo kratke i točne.
- B. Život, kao i sve životno, povezano je s Bogom. Kako se mi odnosimo prema drugima odražava naša razmišljanja o Bogu.

IV. NOVOZAVJETNE USPOREDNICE

- A. Isus
  1. Njegovo proširenje ove zapovijedi (usp. Mt 5:21-26) daje nam mjerodavno usmjerenje za našu suvremenu raspravu o tome kako primijeniti ovaj tekst u naše vrijeme.
  2. Isus je očito pomaknuo Dekalog iz kraljevstva djela u kraljevstvo pobuda. Mi jesmo ono što mislimo! “Kao što čovjek misli u svome srcu, takav on jeste.” Životna misao mnogo je važnija i znakovitija negoli joj mi inače dajemo zaslugu.
- B. Ivan
  1. U I. Ivanovoj poslanici 3:15, navedena je ova ista zamisao o mržnji koja ima na umu ubojstvo.
  2. Grčki su pojmovi korišteni u Evanđelju po Mateju 5:21 i dalje te I. Ivanovoj 3:15 različiti ali začenje je u biti isto.
  3. Zabilježite pozitivno gledište u I. Ivanovoj poslanici 4:19-21.

V. PRIMJENA ISTINA

- A. Čak iako nehotimično ubojstvo može izmaći krvnoj osveti bježanjem u grad-utočište (usp. Br 35; Jš 20), on mora platiti kaznu zatočenja u tome gradu sve do smrti velikoga svećenika. Posljedice njegovog djela ipak ostaju!
- B. Premda se ovaj stih ne odnosi izravno na samoubojstvo, kao što drevni ljudi vjerojatno nisu nikad učili o tome događaju, tekst ipak daje duhovno načelo glede svetosti ljudskoga života te Božje suverenosti i svrhe za ljudski život stvoren na Njegovu sliku. Ovaj tekst kazuje snažnu riječ našem vremenu u ovome području!
- C. Ovaj tekst, doduše, ne kazuje odlučujuću riječ suvremenom pitanju o: (1) smrtnoj osudi ili (2) ratu. Za Izraela, ovo nisu bile loše stvari same po sebi. Izraelci su bili uključeni u oba od ovih djela. Ipak, načelo značajnosti života stvorenog na sliku Božju i pod Njegovim nadzorom važna je istina u ovome području.
- D. Ovaj tekst kazuje potrebnu riječ o dostojanstvu i svetosti ljudskoga života! Mi smo u vjerujućoj zajednici upravitelji, ne samo naših vlastitih djela, nego i našega društva. Dar života je oboje i pojedinačan i zajednički.

Mi smo odgovorni za fizičku, društvenu, i psihološku zloporabu naših vlastitih tijela kao što smo odgovorni za fizičku, društvenu, i psihološku zloporabu drugih u našoj zajednici. Ovo je posebice istina u kulturi kao što je naša gdje nam je dozvoljeno govoriti o, dakle, promjeni sustava. Mi smo čuvari naše braće!

IZLAZAK 20:14, PRELJUB

I. OKVIR

- A. Očito je da se zapovijed odnosi na nekoga čije je poštovanje za Boga vidljivo u poštivanju života nekoga bližnjega, žene, i vlasništva (usp. Jer 5:8). To je ovjereno različitim redom ovih zapovijedi u Septuaginti.
- B. Usporednica Ponovljenoga zakona pokazuje korisnost usvajanja ove drevne istine u našu kulturu.
- C. Kao što je poštivanje roditelja bilo viđeno kao ključ čvrstoga društva, isto je tako, ova zapovijed.
- D. Ova zapovijed također podrazumijeva Božje vlasništvo i nadzor nad našim seksualnim i obiteljskim životima.

- E. Izgleda da je ova zapovijed bila temeljena na Knjizi Postanka 2:24 kao što je zapovijed broj 4 bila temeljena na Postanku 2:1-3.

II. PROUČAVANJE RIJEČI

- A. Glavni pojam u ovome tekstu je “preljub”. Ključno je da netko razumije ovaj pojam u svjetlu drevne hebrejske kulture:
1. ovaj se pojam razlikuje u SZ-nom okviru od “razvratnoga življenja”. Preljub se povezuje s najmanje jednom oženjenom osobom u seksualnome odnosu. Pojam “razvratno življenje” uključuje obje osobe koje nisu oženjene (usp. Izr 29:3; 31:3). Razlika je izgubljena u NZ-nim grčkim pojmovima
  2. ova mogućnost objašnjava razlog za naglašavanje bračnoga stanja jer se ono odnosi na važnost prava na baštinu koja su bila uključena u Božje obećanje “zemlje”. Svakih 50 godina (Jubilarna godina) sva se zemlja morala vratiti prvotnima plemenskim vlasnicima
  3. preljub je bio kulturološki osuđen prije Mojsijeva zakonodavstva (usp. Post 12:10 i dalje; 26:7 i dalje; 39:9)
  4. preljub je bio viđen kao grijeh protiv:
    - a. bližnjega – Izlazak 20:14; Ponovljeni zakon 5:18
    - b. braka - Levitski zakonik 18:20
    - c. Boga - Postanak 20:1-13; 26:7-11
  5. bilo je smrtno kažnjivo za obje strane:
    - a. Levitski zakonik 20:10
    - b. Ponovljeni zakon 22:22-24
    - c. Knjiga Ezekijela 16:40 (metafora)
    - d. stroga upozorenja nađena su u Izrekama 1 – 9.

III. ODNOS PREMA NZ-U

- A. Isus je koristio Levitski zakonik 19:18 kao sažetak Staroga Otkrivenja (usp. Lk 10:27). Ovo potvrđuje da je Deset zapovijedi povezano s našim odnosom prema drugima.
- B. Isus pojačava zapovijedi u Evanđelju po Mateju 5:28. On naglaske stavlja na pobudu radije negoli na djelovanje. Židovi su um vidjeli kao lijehu duše. Ono što netko misli jeste stvarno ono što on jeste (Izr 23:7). To čini Deset Riječi gotovo nemogućim za održavanje – to je svrha! (usp. Gal 2:15-3:29).

IV. SUVREMENA PRIMJENA

- A. Brak je vjerojatno najbolja suvremena analogija obaveze dugoga života vjere u Božje ime. To je najbolja prilika za razumijevanje stvarnosti SZ-nih zamisli Saveza (Mal 2:14). Naše poštovanje za našega bračnog druga u svim vidovima, uključujući ljudsku seksualnost, pomaže nam razumjeti istinu ovoga stiha.
- B. Bračna stabilnost i odanost, kao poštovanje za roditelje, glavni je stup snage i dugovječnosti društva.
- C. Mora biti naglašeno da je ljudska seksualnost dar od Boga. To je bila Njegova zamisao i volja za čovjeka. Smjernice nisu zamišljene kao one koje će iskriviti ljudsku slobodu ili radost nego kao one koje će dati neke pobožne smjernice za paloga čovjeka. Granice su otkrivene za naše dugotrajno dobro i sreću. Iako je čovjek zlorabio seksualnost, kao što je i sve Božje darove, to je još uvijek snažan poriv unutar čovječanstva koji mora biti pod Božjim nadzorom i vodstvom.
- D. Seks mora biti vođen tako da svetost ljudske osobe (muške ili ženske) bude poštovana zato jer su stvoreni na sliku Božju. Naše palo žarište na “ja” previše je očito u ovome području.

IZLAZAK 20:15, KRASTI

I. OPĆE IZVJEŠĆE

- A. Kao sve ostale naredbe u Dekalogu, naša vjera, ljubav, i poštovanje za Boga moraju biti viđeni u svetim i svjetovnim vidovima naših dnevnih života. Gnušanje za Boga je tvrditi da Ga se poznaje i onda iskoristiti svoga zavjetnoga druga (usp. I. Iv 4:20-21; 2:7-11).

- B. Ova zapovijed zamišljena je kao pomoć za održavanje zajedništva zavjetne zajednice. Kakvoća ovoga duhovnog zajedništva privući će zbunjeni i tražeći svijet našem Bogu što je svrha Pisma.
- C. Kao što su sve ostale zapovijedi usredotočene na Božjem vlasništvu svega živoga, tako je isto, i ova! Mi smo upravitelji, ne vlasnici. Naš je pali poriv prema posjedovanju, bez cijene koštanja, iza ove zabrane (usp. Ps. 50:10-12).

II. PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

- A. Ovo je treća zapovijed u drugoj polovici Dekaloga koja je sastavljena od samo dvije riječi u hebrejskome.
- B. Predmet ove zabrane je izostavljen. Ovo je uobičajeno poduprieto s:
  - 1. okvirom dvije prethodne zapovijedi povezanih s glavnim prekršajima
  - 2. prisutnošću prikladnih uspodnih odlomaka i izravnih (Izl 21:16) i odijeljenih (Pnz 24:7). Vidi također Knjigu Postanka 37.
- C. Međutim, kratki oblik također je obranjiv:
  - 1. objavljen je za nas pod nadahnućem
  - 2. njegovom širinom dosega ozbiljne opomene
  - 3. postoji i usporedan odlomak u najbližem okviru koji je povezan s krađom – Izlazak 22:1 i dalje
  - 4. Isus jasno navodi ovaj odlomak u upućivanju na krađu (usp. Mt 19:18).
- D. Krađom se također bavi u drugim drevnim kôdovima Zakona ali uobičajeno je kazna smrt, unakazivanje, ili 30-torostruka naknada.
- E. Postoje neki značajni usporedni odlomci koji određuju i objašnjavaju ovu istinu:
  - 1. Levitski zakonik 19:1-18 – “Budite sveti, jer sam Ja Gospodin vaš Bog svet”:
    - a. naš način života mora odražavati obiteljska obilježja našega Oca i našega Boga (usp. stih 18)
    - b. naša vjera mora učvrstiti naše živote dnevno, i u pozitivnim djelovanjima i negativnoj zabrani, oboje upućeno primjerenim pobudama (usp. stih 17)
    - c. milosrđe za prognane i potrebite, stihovi 9-10.13, važno je kao i odbijanje pljačkanja naših bližnjih, stih 11
  - 2. Amos 8:4-7 – Bog mrzi izrabljivanja!
  - 3. Mihej 6:6-8 – Bog želi ispravne pobude u svim našim djelovanjima. Zašto ne krademo jeste pitanje!
  - 4. Izlazak 22:1 i dalje – Često se u našima suvremenim raspravama zanemaruje činjenica o ponavljanju krađe! Grijeh uvijek ima cijenu koštanja!

III. PRIMJENA ISTINA

- A. Joy Davidman, žena C. S. Lewisa, napisala je izvrsnu knjigu o Deset zapovijedi. Ona ovu zapovijed prevodi: “Ne pokušavaj dobiti nešto za ništa.” Ovo nesumnjivo širi doseg izvan imovine. Ona kaže također da “posjed nije ni grijeh niti neotuđivo pravo, nego posudba, pouzdanje od Boga.”
- B. Lopovluci, kao svi ostali grijesi paloga srca, suočeni su s novim srcem, Poslanica Efežanima 4:28. Začudno je kako se stara narav “uzimanja” okreće u novu narav “dijeljenja”!
- C. Naše poštivanje Boga jasno je vidljivo u našem poštivanju ostale braće po Savezu! Ova istina zasjenjuje Deset zapovijedi.
- D. Suvremen čovjek krade na mnogo načina!

PITANJA ZA RASPRAVU

- 1. Kako suvrmeni čovjek krade?
- 2. Kako je vraćanje povezano s pokajanjem?
- 3. Kako se ovaj stih odnosi prema kapitalističkome gledištu o imovini?

IZLAZAK 20:17, POŽELJETI

I. UVOD

- A. Moguće je vidjeti odnos između zadnjih pet zapovijedi kako slijedi:

1. Knjiga Brojeva 6.7. i 8 zabranjuje povredu brata po Savezu u otvorenome djelu.
  2. Knjiga Brojeva 9 zabranjuje povredu brata po Savezu u govoru.
  3. Knjiga Brojeva 10 zabranjuje povredu brata po Savezu u nakani.
- B. Istina je da čin željenja razdvaja osobu koja je željena, ne predmet, nego bližnjeg. Međutim, moguće je da ova zapovijed predviđa da će se nakane provesti u djela.
- C. Mnogi vide ovu zapovijed kao jedinstvenu zamisao nađenu samo u drevnome izraelskom kôdu Zakona i onu koja je izostavljena u ostalim kôdovima Zakona staroga Bliskog Istoka. Ova nova zamisao mogla bi biti zabrana razmišljanja. Istina je da je Izrael shvatio kako je misaoni život podrijetlo zlih djela (usp. Izr 23:7; Jak 1:14-15). Ipak, čini se kako se ovaj stih odnosi na razmišljanja koja su predmet djelovanja. Nekoliko odlomaka koristi pojam “poželjeti” u vezi s ishodom djelovanja (usp. Pnz 7:25; Jš 7:21; Mih 2:2).
- D. Ako je istina da je naglasak stavljen na ono što je popisano prvo i zadnje, vidljiva je stvarna važnost ove zapovijedi. Štovanje isključivo Boga je prvo, ali naši stavovi i pobude prema stvarima ovoga svijeta povrjeđuju našu istinsku odanost Bogu. Ovaj dvostruki naglasak vidljiv je također u Isusovoj Propovijedi na gori, Evanđelje po Mateju 6:33: “Nego tražite prvo Njegovo kraljevstvo i Njegovu pravednost; a sve će vam ovo biti dodano (usp. stihove 19-32).”

II. PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

- A. Knjiga Izlaska 20:17 i Ponovljenoga zakona 5:21, premda u osnovi iste, one imaju nekoliko značajnih razlika:
1. žena je uključena u širu zamisao “kuće” ili muškarčeva vlasništva u Izlasku 20 dok joj je u Ponovljenome zakonu 5 dano mjesto u odvojenoj, tobožnje prvenstvenoj, skupini
  2. odlomak u Izlasku 20 ima hebrejski pojam “željeti” što znači “žudjeti dobiti”, ali Ponovljeni zakon 5 ima drugi pojam, “žudjeti” kao i “poželjeti”. “Poželjeti” govori o žudnji koja je povezana s djelovanjem da se dobije predmet žudnje ali “žudnja” se izgleda usredotočuje na sâm stav
  3. isto tako, Izlasku 20, pisan djeci Izraela tijekom razdoblja njihova lutanja pustinjom, ne spominje “polje” u popisu vlasništva dok Ponovljeni zakon 5 ponovno spominje iste zapovijedi za ustrojeno društvo u Obećanoj zemlji.
- B. Pojam “poželjeti” je neutralan pojam. Može upućivati na žudnju za dobrim stvarima (usp. Ps 19:10; I. Kor 12:31).
- C. Kriva žudnja jeste korijenski uzrok pada Sotone, Adama i Eve te svih nas. Pavao je naglasio svoju osobnu borbu sa željenjem u Poslanici Rimljanima 7:7-8. Željenje je u osnovi nezadovoljstvo i nedostatak pouzdanja u Božju brigu i zaštitu.
- D. Nekoliko se NZ-nih odlomaka odnosi na žudnju:
1. ljudska poteškoća je u nezadovoljstvu i pohlepi (usp. Lk 12:15; I. Tim 6:8-10)
  2. žudnje su uključene u Isusov popis određivanja grijeha (usp. Mk 7:17-23; I. Kor 5:10; Ef 5:5; Kol 3:5).

III. PRIMJENA ISTINA

- A. Odgovor na bludnu pohlepu i nezadovoljstvo je:
1. ljubav - Poslanica Rimljanima 13:8-10
  2. zadovoljstvo - Poslanica Hebrejima 13:5; Filipljanima 4:11-13 (i dijeljenje, Fil 4:14).
- B. Zapovijed kaže “stop” ali jedino nam Krist daje sredstvo za stop! U Njemu možemo nadzirati naš misaoni život do nekoga stupnja.
- C. Bog poznaje naša srca i misli:
1. I. Knjiga Ljetopisa 28:9
  2. Izreke 20:27
  3. Psalam 139:1.23
  4. Knjiga Jeremije 17:10
  5. Poslanica Rimljanima 8:27
  6. Knjiga Otkrivenja 2:23.
- D. Stvari nisu loše, ali kad one postanu prvenstvo onda postaju grijeh. Stvari nisu konačne ili vječne; ljudi stvoreni na Božju sliku jesu! Žudnja povrjeđuje Zajednicu po Savezu na podmukle i uništavajuće načine!

PITANJA ZA RASPRAVU

1. Što je poželjeti/žudjeti?
2. Kako žudi suvremen čovjek?
3. Jesu li naše misli grijeh?
4. Zašto su misli tako važne u kršćaninovu životu?
5. Zašto je zapovijed u Knjizi Izlaska 20:17 različita na neki način s onom u Ponovljenome zakonu 5:21?

▣ **“Uistinu”** Ovo je uputa na Deset zapovijedi ili Dekalog. Redosljed ovoga popisivanja drugoga dijela Deset zapovijedi slijedi grčki rukopis B, nazvan Vaticanus. On je neznatno različit od Masoretskoga hebrejskog teksta Knjige Izlaska 20 i Ponovljenoga zakona 5. Druga polovica Dekaloga bavila se odnosom Izraela jedan prema drugome temeljenim na njihovu odnosu s YHWH-om.

▣ **“i ako postoji još koja zapovijed”** Ovo je PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE koji pretpostavlja da je istinit s autorove točke gledišta ili za njegove književne svrhe. Postoje druge zapovijedi. Izričaj je značio : “ako postoje još druge zapovijedi izvan Dekaloga”. Drugim riječima, ovo sažima čitav Mojsijev Zakon ili moguće “zakon” općenito.

Postoji različnost u predajama grčkoga rukopisa kao ona koliko je puta i kojim redom bilo popisano ovih Deset zapovijedi. Judaizam ima jedno označavanje brojevima; katolicizam i protestantizam ima također različito označavanje brojevima. Značenje ovoga odlomka nije oskrnjeno ovom razlikom, koja je takva u velikoj većini rukopisnih odstupanja.

▣ **“sažeta je u ovoj riječi”** Ovo je navod iz Levitskoga zakonika 19:18. U Evanđeljima je naveden nekoliko puta (usp. Mt 5:43; 19:19; 22:39; Mk 12:31 i Lk 10:27). Isus je naziva drugom važnom ili najvažnijom zapovijedi. Navedena je i u Poslanici Galaćanima 5:14 i Jakovljevoj 2:8. Kad netko ljubi Boga tada će ljubiti ono što ljubi Bog (tj. ljudska bića stvorena na Njegovu sliku, usp. Post 1:26-27).

▣ **“LJUBI SVOGA BLIŽNJEGA KAO SAMOGA SEBE”** Vjernici se moraju ljubiti kao što njih ljubi Bog prije negoli oni mogu ljubiti i prihvatiti druge. Primjereno samoljublje nije loše. Glavna istina ovoga dijela jasno je izrečena – ljubiti druge (usp. stih 10). Oni koji su bili dotaknuti Božjim samo-davanjem, požrtvovna ljubav ljubiti će druge na isti način (usp. I. Iv 3:16). To je glavna poteškoća Kristo-sličnosti (obnovljena Božja slika). U prisutnosti ove vrste ljubavi ne postoji potreba za “zakonom”.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 13:11-14

¹¹Činite ovo, znajući vrijeme, jer je već čas za vas da se probudite iz sna; jer sad nam je spasenje bliže nego kad povjerovasmo. ¹²Noć je skoro prošla, a dan je blizu. Zato hajdemo odložiti djela tame i obucimo štit svjetla. ¹³Hajdemo se ponašati primjereno kao po danu, ne u pijančevanju i pijanstvu, ne u seksualnoj raznorodnosti i pohotljivosti, ne u svadi i ljubomori. ¹⁴Nego obucite Gospodina Isusa Krista, i ne omogućavajte tijelu što se tiče njegovih požuda.

13:11

NASB

“Činite ovo”

NKJV

“i činite ovo”

NRSV

“Pored ovoga”

TEV

“Morate činiti ovo”

NJB

“Pored toga”

Ovo je način povezivanja s onim što slijedi (stihovi 11-14) s onim što prethodi (stihovi 9-10). Budite vršitelji riječi, ne samo slušatelji (usp. Jak 1:22.23.25)! Ljubav mora biti stavljena u djelovanje.

▣ **“znajući vrijeme”** Ovo je PERFEKT AKTIVNOGA PARTICIPA. Ovaj je pojam za vrijeme (*kairos*) bio korišten u smislu posebnoga razdoblja vremena, ne točnoga kronološkog vremena (*chronos*). Vjernici moraju živjeti u (1) svjetlu Kristova povratka svakoga-trenutka i (2) novoga doba koje je osvanulo.

▣ **“jer je već čas”** Ova metafora, “čas” (korištena često u Evanđelju po Ivanu), upućuje na poseban trenutak (slično s *kairos*) Božjega nauma iskupljenja (usp. 3:26; I. Kor 7:29; 10:11; Jak 5:8; I. Pt 4:7; II. Pt 3:9-13; I. Iv 2:18; Otk 1:3; 22:10). Bila je korištena za oba vremena i za Isusovo raspeće i za povratak.

▣ **“sna”** Ovaj je pojam bio korišten ovdje metaforički za moralnu i duhovnu mlitavost (usp. Ef 5:8-14; I. Sol 5:6). Riječi imaju značenje jedino u posebnome okviru. Budite pozorni kod utvrđivanja odredbe. Sve riječi imaju nekoliko mogućih značenja (semantičko polje).

▣ **“jer sad (nam) je spasenje bliže”** Spasenje je početna odluka i postupak (vidi Posebnu temu u 10:14). Spasenje neće biti dovršeno sve dok vjernici ne budu imali svoja nova tijela (usp. I. Iv 3:2; I. Sol 4:13-18; Heb 9:28; I. Pt 1:5). Teološki je to nazvano “proslavljenje” (Rim 8:30). Nada svakoga naraštaja kršćana je očekivanje Gospodinova povratka u njegovo ili njeno vrijeme života (usp. Lk 21:28). Pavao nije bio iznimka (usp. I. Sol 4:15).

▣ **“nego kad povjerovasmo”** Kršćanstvo započinje odlukom (trenutačno opravdanje i posvećenje), ali mora ishoditi u pobožnome životu (napredujuće posvećenje, vidi Posebnu temu u 6:4) i završava u Kristo-sličnosti (proslavljenje). Osoba mora prihvatiti Božju ponudu u Kristu (usp. Iv 1:12; 3:16; Rim 10:9-13). Ova početna odluka nije kraj, nego početak!

13:12 “Noć je skoro prošla” Ovo upućuje na prisutnost doba zla koje se već počelo urušavati i zamjenjivati (usp. I. Kor 7:29-31; 10:11; Jak 5:8; Ef 5:8.14; I. Iv 4:7; II. Iv 2:17-18; Otk 1:3; 22:10). Vidi Posebnu temu u 12:2. Pavao, i posebice Ivan, koriste suprotivost između tame i svjetla, kao što čine i svici s Mrtvoga mora.

▣ **“dan je blizu”** Ovo je PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA. To su zadnji dani (usp. Fil 4:5; Jak 5:9). Mi smo u posljednjim danima od Kristova utjelovljenja. Oni će trajati sve do Kristova veličanstvenog povratka. Svi su vjernici od prvoga stoljeća iznenađeni tako dugom odgodom Kristova povratka. Međutim, novo je doba svanulo u Kristu.

Ova bilješka o skorosti Kristova povratka uzeta je iz “Crucial Introduction” mojih komentara Knjige Otkrivenja. Pogledajte je na besplatnoj online www.freebiblecommentary.org.

“ŠESTA NAPETOST (skorašnji Kristov dolazak nasuprot odgođenoj *Paruziji*)

Većina vjernika bila je učena da je Isusov dolazak ubrzo, iznenađan, i neočekivan (usp. Mt 10:23; 24:27.34.44; Mk 9:1; 13:30). Ali svaki je očekujući naraštaj vjernika dosad bio u krivu! Skorost (neposrednost) Isusova povratka snažna je obećana nada svakoga naraštaja, ali stvarnost za samo jedan (i taj jedan je onaj progonjen). Vjernici moraju živjeti kao da će Njegov povratak biti sutra, ali s naumom i primjenom Velikoga poslanja (usp. Mt 28:19-20) ako On odugovlači.

Neki odlomci u Evanđeljima (usp. Mk 13:10; Lk 17:2; 18:8) te I. i II. Poslanica Solunjanima temeljeni su na odgođenome Drugome dolasku (*Paruzija*). Postoje neki povijesni događaji koji se prvo moraju dogoditi:

1. evangelizacija širom svijeta (usp. Mt 24:15; Mk 13:10)
2. otkrivanje “Čovjeka grijeha” (usp. Mt 24:15; II. Sol 2; Otk 13)
3. veliko progonstvo (usp. Mt 24:21.24; Otk 13).

Postoji namjeravana nejasnoća (usp. Mt 24:42-51; Mk 13:32-36)! Živi svaki dan kao da ti je zadnji ali imam na umu i obučavaj se za buduću službu!”

▣ **“odložiti .... obucimo”** Ovo su AORIST SREDNJIH KONJUNKTIVA, koji bilježe može bitnost. Suzvučje je: “vi sami odložite ... obucite jednom zauvijek ili konačno”. Oba i Bog i čovječanstvo djelatni su u obojemu i u opravdanju (pokajanje i vjera) i posvećenju (pobožno življenje). Ova metafora oblačenja odjeće vrlo je uobičajena u Pavlovim pisanjima. Vjernici moraju skinuti svoje odjeće za spavanje i obući se u svoju bojnu odjeću (usp. Ef 4:22-25; Kol 3:10.12.14). Mi smo kršćani vojnici pripremljeni za dnevne duhovne bitke (usp. Ef 6:10-18). Vidi bilješku u NIDNTT, tom 1, str. 315-316.

▣ **“štit svjetla”** Ovo je vjerojatno smjerenje na Knjigu Izaije 59:17. Vjernici moraju konačno obući štit i oružje pravde (usp. II. Kor 6:7; 10:4; Ef 6: 11.13; I. Sol 5:8). Božji štit dostupan je vjernicima ali oni moraju:

1. prepoznati svoju potrebu
2. prepoznati Božju zaštitu
3. osobno i namjerno ga primijeniti u svome dnevnom razmišljanju i životu.

Postoji dnevna duhovna bitka! Vidi Clinton F. Arnold, *Three Crucial Questions About Spiritual Warfare*.

13:13 “Hajdemo se ponašati primjereno” Ovo je AORIST AKTIVNOGA KONJUNKTIVA, doslovno, “hodati”. Ovo je bio hebrejski idiom za način života (usp. Ef 4:1.17; 5:2.15). Pavao ga koristi više od 33 puta.

Popis grijeha u ovome stihu napravljen je od tri para dva pojma. Pojmovi imaju neko semantičko preklapanje. Moguće je da im je namjena bila biti istoznačnice. Vidi Posebnu temu: Nedostaci i vrline u NZ-u u 1:29-31.

Ovi se pojmovi mogu odnositi na napetost između vjerujućih Židova i pogana u crkvi u Rimu. Novi poganski vjernici možda su nastavljali (1) primjenjivanja nekih od svojih nemoralnih poganskih štovanja ili (2) djelovati bahato protiv vjerujućih židovskih vođa povratnika koji su nakratko bili udaljeni zbog Neronova proglašenja koji je zabranio sve židovske obrede u Rimu.

▣ **“ne u pijančevanju i pijanstvu”** Ovo je upućivalo na seksualnu nemoralnost koja je u poganskima religijskim obredima bila povezana s pijanstvom. U popisu grijeha tijela u Poslanici Galaćanima 5:21, ovi su pojmovi isto tako popisani jedan do drugoga.

▣ **“ne u seksualnoj raznorodnosti i pohotljivosti”** Ovaj se par izgleda preklapa s prvim parom. Drugi pojam šire je korišten u NZ-u (usp. Mk 7:22; II. Kor 12:21; Gal 5:19; Ef 4:19; I. Pt 4:3; II. Pt 2:7). Ako se prvi par usredotočuje na pijanstvo, ovaj se par usredotočuje na seksualnu nemoralnost, čak i na društveno nenadzirano prepuštanje putenosti.

▣ **“ne u svadi i ljubomori”** Ovi pojmovi govore o svadi među ljudima (usp. Gal 5:20). Ovo bi mogao biti ishod neprimjerenoga ponašanja prva dva para. Ako je to naslovljeno na kršćane (usp. I. Kor 3:3; Kol 3:8), oni su odražavali neke poganske provedbe koje moraju biti prekinute u životima vjernika. Međutim, u okviru ovoga stiha postoji razlika između vjernika, pa u tome smislu, to bi moglo biti upozorenje.

13:14 “obucite Gospodina Isusa Krista” Ova se metafora odnosi na kraljevsku dugu odjeću Kralja Isusa sad stavljenom na ramena vjernika (položajno posvećenje). Neki znanstvenici to vide kao smjerenje na odjeću za krštenje. Metafora odjeće prvo je spomenuta u stihu 12. To je način pokazivanja novoga položaja vjernika u Kristu. Isto je tako bila naglašena činjenica da vjernici moraju primijeniti svoje odabire novoga načina života (napredujuće posvećenje) zbog njihova novoga položaja u Kristu (usp. Ef 4:22.24; Kol 3:8). U Poslanici Galaćanima 3:27 ova istina izražena je izjavom činjenice, INDIKATIV; ovdje je izražena IMPERATIVOM (AORIST SREDNJI), zapovijed.

Ova napetost između izjave u INDIKATIVU i IMPERATIVU jeste napetost između našeg položaja u Kristu i našeg nastojanja da imamo taj položaj (vidi Posebnu temu u 6:4). Mi smo “sveti” (svetac) u trenutku spasenja, ali mi smo upozoreni da budemo “sveti”. To je biblijski paradoks o potpunome i besplatnome spasenju u Kristu te jasnome pozivu na Kristo-sličnost!

▣ **“ne omogućavajte”** Ovo je PREZENT SREDNJEGA IMPERATIVA s NEGATIVNIM PARTICIPOM. Ovaj gramatički oblik uobičajeno znači zaustaviti djelo koje je već u tijeku. To izgleda podrazumijeva da su neki kršćani u Rimu živjeli neprimjerene moralne živote. To može biti preneto iz njihovih poganskih provedbi štovanja.

Teško je objasniti NZ-na učenja o putenosti kršćanstva. NZ-ni autori predstavljaju uvjete čovječanstva u crnim i bijelim pojmovima. Putenost kršćanina je oprečje u pojmovima. Ali to je stvarnost naših “gotovo” ali “ne još” života. Pavao je ljudsko svrstao u tri skupine (I. Kor 2:14-3:1):

1. prirodan čovjek (izgubljeno ljudstvo), 2:14
2. duhovni čovjek (spašeno ljudstvo), 3:1
3. čovjek tijela (putenost kršćana ili kršćani dojenčad), 3:1.

▣ **“tijelu što se tiče njegovih požuda”** Pavao je predobro sve znao o nastavljanju opasnosti naše pale Adamovske prirode (usp. Rim 7; Ef 2:3), ali Isus nam daje snagu i čežnju da živimo za Boga (usp. Rim 6). To je borba koja stalno traje (usp. 8:5-7; I. Iv 3:6-9). Vidi Posebnu temu: Tijelo (*sarx*) u 1:3.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Zašto je Pavlova izjava o vladi bila tako bitna ranim kršćanima?
2. Moraju li kršćani biti podložni svakome obliku vlade?
3. Moraju li kršćani biti podložni svakome zakonskome zahtjevu vlade?
4. Uči li stih 1 o Božanskome pravu kraljeva?
5. Lomi li Pavao novo tlo teološki ili postoji presedan u Isusovim riječima u Evanđelju po Mateju 22:21?
6. Je li građanska neposlušnost ikad opravdana za kršćane (usp. Djela 5:25-32)?
7. Kako se stih 4 odnosi na pitanje smrtne kazne?
8. Je li kršćaninova savjest uvijek ispravna (usp. stih 5)?
9. Temeljeno na stihu 8, smiju li kršćani imati kreditne kartice?
10. Govori li stih 8 o našoj ljubavi za druge kršćane ili za sve ljude?
11. Zašto Pavao koristi Dekalog kao poticaj vjernicima Novoga zavjeta?
12. Zašto je Pavao morao navesti tako strašne grijeha u vezi s vjernicima?
13. Kako netko "oblači Gospodina Isusa Krista"?

RIMLJANIMA 14

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA				
UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
ne sudi svoga brata 14:1-12	Zakon slobode 14:1-13	ljubav poštuje dvojbe drugih 14:1-4 14:5-6 14:7-9 14:10-12	ne sudi druge 14:1-4 14:5-12	dobrohotnost prema sitničavima 14:1-12
ne sablažnjavaj svoga brata 14:13-23	Zakon ljubavi 14:14-23	14:13-23	ne čini drugima da padnu 14:13-18 14:19-23	14:13-21 (14:22 – 15:6) 14:22-23

ČITANJE KRUG TRI (vidi str. viii)

SLIJEĐENJE IZVORNE PIŠČEVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

UVIDI U TEKST STIHOVA 1-12

- A. Ovo poglavlje nastoji uravnotežiti paradoks kršćaninove slobode i odgovornosti. Književna jedinica ide do 15:13.
- B. Poteškoća koja je obremenila ovo poglavlje bila je moguća napetost između poganskih i židovskih vjernika u crkvi u Rimu (ili moguće Pavlovo trenutačno iskustvo u Korintu). Prije obraćenja Židovi su bili skloni legalizmu a pogani su bili skloni nemoralu. Zapamtite, ovo je poglavlje naslovljeno iskrenim Isusovim sljedbenicima. Ovo poglavlje ne naslovljava putene vjernike (usp. I. Kor 3:1). Najviša pobuda pripisana je obojnim skupinama. Postoji opasnost u krajnostima obojih strana. Ova rasprava nije odobrenje za cjepidlačenje legalizma ili gizdavog liberalizma.

Zapamtite Pavao je Poslanicu Rimljanima pisao iz Korinta. Tamo je postojala poteškoća duhovnog strančarenja, ali ovdje je postojala druga vrsta vjernika.

- C. Vjernici moraju biti pozorni da ne stvaraju svoju teologiju ili etičko mjerilo za sve ostale vjernike (usp. II. Kor 10:12). Svi vjernici moraju hodati u svjetlu kojeg imaju ali razumjeti da njihova teologija nije sama po sebi Božja teologija. Svi su vjernici ipak pogođeni grijehom. Mi moramo ohrabriti, opomenuti, i učiti jedan drugoga iz Pisama, razlogu, i iskustvu, ali uvijek u ljubavi. Što više netko zna to više zna da ne zna (usp. I. Kor 13:12)!
- D. Nečiji stav i pobude pred Bogom pravi su ključevi u vrednovanju djelovanja drugih vjernika. Kršćani će stajati pred Kristom da budu suđeni prema onome kako su se odnosili jedan prema drugome (usp. stihove 10.12 i II. Kor 5:10).
- E. Martin Luther je rekao: “Kršćanin je najslobodniji od svih u Gospodinu, podložan nikome; kršćanin je najposlušniji sluga od svih, podložan svima.” Biblijska je istina često bila predstavljena u paradoksu punom napetosti.
- F. Ovim se teškim ali ključnim predmetom bavila čitava književna jedinica Poslanice Rimljanima 14:1 - 15:13 kao i I. Korinćanima 8 – 10 te Kološanima 2:8-23. U ovome mi je području korisna knjiga od Gordona Feeja i Douglasa Stuarda, *How To Read the Bible For All Its Worth*, str. 75-86.
- G. Doduše, potrebno je izjaviti da pluralizam među iskrenim vjericima nije loša stvar. Svaki vjernik ima jakosti i slabosti. Svaki mora hodati u svjetlu kojeg on/ona ima, uvijek otvoren prema Duhu i Bibliji za još više svjetla. U ovome razdoblju gledanja kroz tamno staklo (I. Kor 13:8-13) mora se hodati u ljubavi (stih 15) i miru (stihovi 17.19) za uzajamnu pouku.
- H. Naslovi “jači” i “slabiji” što Pavao daje ovim skupinama ispunjavaju nas predrasudom. To zasigurno nije bila Pavlova nakana. Obje su skupine bile iskreni vjernici. Mi ne smijemo pokušavati ukalupiti ostale kršćane u nas same! Mi prihvaćamo jedni druge u Kristu!
- I. Čitav bi dokaz mogao biti prikazan u kratkom pregledu kao:
  - 1. prihvatiti jedan drugoga jer Bog prihvaća nas u Kristu (usp. 14:1.3; 15:7)
  - 2. ne suditi jedan drugoga jer je Krist naš jedini Gospodar i Sudac (usp. 14:3-12)
  - 3. ljubav je važnija od osobne slobode (usp. 14:13-23)
  - 4. slijediti Kristov primjer i položiti svoja prava za pouku i dobro drugima (usp. 15:1-13).

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 14:1-4

¹Dakle prihvatite onoga koji je slab u vjeri, *ali ne sa svrhom* osude njegovih mišljenja. ²Jedna osoba ima vjeru da može jesti sve stvari, ali onaj koji je slab jede *jedino* povrće. ³Onaj tko jede ne smije gledati s prijezirom onoga koji ne jede, a onaj tko ne jede ne smije suditi onoga koji jede, jer ga je Bog prihvatio. ⁴Tko si ti da sudiš slugu drugoga? Za njegova vlastitog gospodara on stoji ili pada; a on će stajati, jer je Bog kadar učiniti ga stojećim.

14:1

NASB

“Dakle prihvatite”

NKJV

“Primite”

NRSV, TEV

“Dobrodošli”

NJB

“Dajte dobrodošlicu”

Ovo je PREZENT SREDNJEGA IMPERATIVA (usp. 15:1). To je zapovijed koja traje s naglaskom na subjektu. ZAMJENICA “ti” je u grčkome GLAGOL, ali u engleskome je podrazumijevana i upućuje na “jake” kršćane (usp. 15:1). To podrazumijeva

dvije skupine u crkvi u Rimu. Može biti da se odnosilo na (1) napetost između vjerujućih Židova i pogana (usp. 15:7-21) ili (2) različite vrste osobnosti. Ovaj se čitav okvir bavi s istinskim, pravim vjernicima; nekima jakim, nekima slabima u njihovoj vjeri. Ovdje je vjera bila korištena u smislu razumijevanja Evanđelja te njegovih korjenito novih i bezuvjetnih domašaja.

NASB, NKJV
NRSV, TEV
NJB

“onoga koji je slab u vjeri”

“oni koji su slabi u vjeri”

“Ako nečija vjera nije dovoljno jaka”

Ovaj izričaj naglašen je stavljanjem naprijed (tj. stavljeno prvo u grčkome tekstu). Doslovno to je “slab u vjeri”. PREZENT GLAGOLSKO VRIJEME usredotočuje se na činjenicu da je to osobina načina života. To upućuje na legalistički način razmišljanja. Previše savjestan kršćanski vjernik u ovome je poglavlju bio opisan na tri načina:

1. zabranjivanjem hrane (usp. 14:2.6.21)
2. naglašavanjem posebnih dana (usp. 14:5-6)
3. zabranom vina (usp. 14:17.21).

Ova ista vrsta osobe bila je spomenuta u Poslanici Rimljanima 15:1 i I. Korinćanima 8:9-13; 9:22. Budite pozorni da sami sebe prebrzo ne svrstate u skupinu jakog ili slabog kršćanina. Često su vjernici slabi u jednome području a jaki u drugome.

Pavlov stav prema ovoj stvari je vrlo različit u Poslanici Galaćanima 4:9-10 i Kološanima 2:16-23. Ovi tekstovi odražavaju stavove i učenja krivih učitelja. U Poslanici Rimljanima ovo su iskreni vjernici koji bili presavjesni.

Mnogi komentatori misle da “slabi u vjeri” upućuje na židovske vjernike (tj. judaiste) i njihov neprestani naglasak na poslušnost Mojsijevu Zakonu kao što je bio razumjet u rabinskim predajama (tj. Talmudu). Ovo zasigurno potkrepljuje #1 i #2 u odlomku jedan, ali to ne potkrepljuje #3. Zbog toga mislim da okvir zasigurno bolje potkrepljuje vrstu osobnosti. To može upućivati na židovske ili poganske vjernike koji su dopustili da snažne predaje imaju snažan utjecaj!

POSEBNA TEMA: SLABOST

Ovdje postoji suprotivost. Krivi su se učitelji ponosili svojim vjerodajnicama i govorničkome načinu, ali Pavao poznaje cijenu “slabosti” (*astheneō*). Zabilježite koliko su često ti pojmovi (ili njihovi srodni oblici) bili korišteni u I. i II. Poslanici Korinćanima.

<u>oholo</u>	<u>slabo</u>
I. Korinćanima 1:29.31	I. Korinćanima 1:25.27
3:21	2:3
4:7	4:10
5:6	8:7.9.10.11.12
9:15.16	9:22
II. Korinćanima 1:12.14	11:30
5:12 (dva puta)	12:22
7:4.14 (dva puta)	15:43
8:24	II. Korinćanima 10:10
9:2.3	11:21.29.30
10:8.13.15.16.17	12:5.9.10 (dva puta)
11:12.16.17.18.30	13:3.4 (dva puta), 9
12:1.5.6.9	

Pavao koristi zamisao slabosti na nekoliko različitih načina:

1. Božja slabost, I. Korinćanima 1:25
2. slabo u svijetu, I. Korinćanima 1:27
3. Pavlova slabost i strah, I. Korinćanima 2:3; 9:22; II. Korinćanima 11:29.30; 12:5
4. Pavao i njegova misijska grupa, I. Korinćanima 4:10; II. Korinćanima 11:21
5. slab vjernik (usp. Rim 14:1-15:13), I. Korinćanima 8:7.9.10.11.12; 9:22
6. fizička bolest, I. Korinćanima 11:30
7. dijelovi ljudskoga tijela, I. Korinćanima 12:22

8.	fizičko tijelo, I. Korinćanima 15:43
9.	Pavlova fizička prisutnost ili njegove govorne vještine, II. Korinćanima 10:10
10.	Pavlova slabost povećavala je Božju jakost, II. Korinćanima 12:9.10; 13:4.9
11.	Kristova poruka kroz Pavla, II. Korinćanima 13:3
12.	Kristovo fizičko tijelo, II. Korinćanima 13:4

NASB	“ali ne sa svrhom osude njegovih mišljenja”
NKJV	“ali ne prepirku oko nejasnih stvari”
NRSV	“ali ne zbog svadanja oko mišljenja”
TEV	“ali ne raspravljajte se s njima o njihovim osobnim mišljenjima”
NJB	“bez započinjanja dokazivanja”

Vjernici moraju u potpunosti prihvatiti druge vjernike s kojima se ne slažu bez nastojanja da ih promijene! Ovo zahtijeva slobodu savjesti kao temelj zajedništva, ne neke nametnute jednolikosti. Svi su vjernici u razvoju. Oni moraju dati Duhu vremena da radi i oblikuje svakoga u zrelosti, ali čak ni u zrelosti, oni se neće svi slagati.

14:2 Dijeta na koju je upućivao ovaj stih je za religijske svrhe, ne zdravlje. Ova poteškoća zbog hrane proizašla je iz dva izvora (1) židovskog zakona o hrani (usp. Lev 11) ili (2) mesa žrtvovanog poganskim idolima (usp. I. Kor 8 - 10). Isus je jasno učio da hrana nije ona koja oskvrnjuje osobu (usp. Mt 15:10-20; Mk 7:14-23). Ova je istina slikovito prikazana Petrovim viđenjem glede Kornelija u Djelima apostolskim 10.

14:3 “Onaj tko jede ne smije gledati s prijezirom” “Ne smije gledati s prijezirom” je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA od *ezoutheneō* s NEGATIVNIM PARTICIPOM što uobičajeno znači zaustaviti djelo koje je već u tijeku.

“Prijezirom” je doslovno “osvijetliti”, “ne obazirati se na”, ili “računati bezvrijednim” (usp. 14:10; Lk 18:9; I. Kor 6:4; 16:11; II. Kor 10:10; Gal 4:14; I. Sol 5:20). Vjernici se moraju braniti protiv ljubazne samo-pravednosti. Jaki u vjeri ne smiju osuditi slabe u vjeri.

▣ **“suditi”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA s NEGATIVNIM PARTICIPOM što uobičajeno znači zaustaviti djelo koje je već u tijeku. Slabi u vjeri moraju prestati osuđivati djela svoje braće/sestara s kojima se ne slažu.

▣ **“jer ga je Bog prihvatio”** Ovo je AORIST SREDNJEGA INDIKATIVA. Isti je pojam bio preveden “primio” u stihu 1. Temelj za prihvaćanje drugih od strane vjernika je to što ih je Bog kroz Krista (15:7) prihvatio. U okviru, stih 3 izravno govori previše sitničavome, kršćaninovoj slabosti u vjeri.

14:4 “Tko si ti” Ovo je u grčkome posebno naglašeno, upućujući na slabog brata i sestru.

▣ **“slugu”** Ovaj je pojam *oiketēs*, oblikovan od pojma *oikos*, što znači “kuća”, prema tome, ovo je kućni rob ili sluga (usp. Lk 16:13; Djela 10:7; Rim 14:4; I. Pt 2:18). U ovome je smislu korišten u Septuaginti (usp. Post 9:25; 27:37; 44:16.33; 50:18). U NZ-u nije bio korišten kao prevladavajući pojam za roba ili slugu, koji je *doulos*; može također označavati kućne sluge ili robove.

Pavlov dokaz ovdje jeste taj da je svaki vjernik rob/sluga Kristov. On je njihov “gospodar” i On i jedino On će ih usmjeravati i držati ih odgovornima za njihova djela i pobude (usp. II. Kor 5:10).

▣ **“Za njegova vlastitog gospodara on stoji ili pada”** U okviru Pavao naslovljava previše sitničave, ali izjava očito upućuje na obje skupine. Vjernici bi učinili bolje vadeći iverje iz svojih vlastitih očiju (usp. Mt 7:1-15).

▣ **“jer je Bog kadar učiniti ga stojećim”** Ovo je bilo predivno obećanje (usp. 5:1-2; Juda stihovi 24-25). Ono uključuje i suradnju svakog vjernika (usp. I. Kor 15:1-2). Vidi Posebnu temu: Stav (*histēmi*) u 5:2.

Na ovoj točki postoji različnost grčkoga rukopisa. NKJV, slijedeći uncijalne rukopise D, F, G, 048 i 0150, kao i Vulgatu, ima “Bog” (*Theos*), međutim, MSS P⁴⁶, ̄, A, B, C, P imaju “Gospodin” (*kurios*). UBS⁴ ocjenjuje “Gospodin” kao izvjesno (A).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 14:5-9

⁵Jedna osoba cijeni jedan dan više od drugog, drugi cijeni svaki dan *isto*. Svaka osoba mora biti potpuno uvjerenjena u svome vlastitom mišljenju. ⁶On tko se pridržava toga dana, pridržava se za Gospodina, i on tko jede, čini tako za Gospodina, jer daje zahvale Bogu; i on tko ne jede, za Gospodina ne jede, te daje zahvale Bogu. ⁷Jer nitko od nas ne živi za samoga sebe, i nitko ne umire za samoga sebe; ⁸jer ako živimo, živimo za Gospodina, ili ako umiremo, umiremo za Gospodina; prema tome živimo li ili umiremo, mi smo Gospodinovi. ⁹Jer konačno Gospodin umrije i oživje ponovo, kako bi On mogao biti Gospodin i mrtvih i živih.

14:5 “Jedna osoba cijeni jedan dan više od drugog” Neki su ljudi još uvijek vrlo kalendarski uvjereni glede religije (tj. određenih dana ili godišnjih događaja, usp. Gal 4:10; Kol 2:16-17). Svi dani pripadaju Gospodinu jednako. Nema posebnih dana. Nema “svjetovnih” nasuprot “posvećenih”. Sve je posvećeno!

▣ **“Svaka osoba mora biti potpuno uvjerenjena u svome vlastitom mišljenju”** Ovo je PREZENT PASIVNOGA IMPERATIVA. U ovome području to je ključ mira. Osobna uvjerenja vjernika su prvenstvena za njihova djelovanja (usp. stih 23), ali ne za druge vjernike. Bog ne živi u mojoj teološkoj kutiji. Moja teologija nije nužno Božja!

14:6 “za Gospodina” Ovaj izričaj u DATIVU bio je korišten tri puta u stihu 6 i dva puta u stihu 8. Svi odabiri načina života iskrenih vjernika trebaju biti učinjeni “kao Gospodinu” (usp. Ef 6:7 i Kol 3:23), ne samo za osobne postavke, denominacijske ili obiteljske predaje, ili mišljenja!

14:7 “Jer nitko od nas ne živi za samoga sebe” Nijedan kršćanin nije otok. Kršćani žive prvo i prije svega za Gospodina (usp. stih 8). Djelovanja vjernika utječu na druge. Oni su dio velike duhovne obitelji. Prema tome, oni moraju ograničiti svoju osobnu slobodu u ljubavi (usp. I. Kor 10:24.27-33). Oni moraju dopustiti ostalima rasti u osobnoj slobodi. Legalizam vodi samo-pravednoj jednolikosti koja nije Božja. Isusove najoštrije riječi i prijekori bili su usmjereni prema samo-pravednim farizejima.

14:8 “ako ... ako” Ovo su dva TREĆA RAZREDA KONDICIONALNIH REČENICA koji znače moguće buduće djelovanje. Vjernici služe Gospodinu u svemu i svakoj mogućoj nepredviđenoj okolnosti (usp. Ef 6:7; Kol 3:23)!

14:9 “kako bi On mogao biti Gospodin i mrtvih i živih” Ovo je neuobičajeni redoslijed ovih pojmova. Njihov redoslijed morao bi odražavati Isusovu smrt i uskrsnuće. On je sad Vrhovnik obojih kraljevina.

Ta istina oblikuje teološki razlog zašto kršćani moraju živjeti ne sami za sebe, nego i za druge vjernike. Oni nisu svoji vlastiti; kupljeni su za određenu cijenu. Oni su Isusovi sluge, koji je umro za njihov grijeh kako ne bi više bili robovi grijeha, nego Boga (usp. Rim 6). Vjernici moraju oponašati Isusov život ljubećeg služenja umiranjem svojim žudnjama usmjerenima na njih same (usp. II. Kor 5:14-15; Gal 2:20; I. Iv 3:16).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 14:10-12

¹⁰A ti, zašto sudiš svoga brata? Ili ponovo ti, zašto gledaš na svoga brata s prijezirom? Jer svi ćemo stajati pred sudačkim sjedištem Božjim. ¹¹Jer pisano je: “DOK JA ŽIVIM, KAŽE GOSPODIN, SVAKO ĆE SE KOLJENO POKLONITI MENE, I SVAKI ĆE JEZIK DATI SLAVU BOGU.” ¹²Tako dakle svaki od nas dat će račun za sebe Bogu.

14:10 “A ti” Ovo je stavljeno naprijed zbog naglaska.

▣ Dva pitanja stiha 10 su žarište stihova 1-12. Dvije skupine koje su upućivale na njih u stihu 3 ponovo su suprotstavljene. Jedna skupina “sudiš”, druga skupina gleda “s prijezirom”. Oba su stava neprimjerena za “robove”! Njihov gospodar, Isus Krist, jeste Jedini koji ima pravo “prosudivati” ili “prijezirno gledati nekoga”. Za vjernike djelovanje kao suca (1) nezakonito prisvaja Božje mjesto i (2) ono je pripremno i nedovršeno.

▣ **“svi ćemo stajati pred sudačkim sjedištem Božjim”** Ova je ista istina izražena u II. Poslanici Korinćanima 5:10. Vjernici će objasniti Gospodinu kako su se odnosili jedan prema drugome. Isus će djelovati kao Božanski Sudac (usp. Mt 25:31-46).

NKJV ima “sudačkim sjedištem Kristovim”. Grčki rukopisi koji podupiru KJV su rani korektori drevnih uncijalnih grčkih rukopisa $\aleph^2$, i C^2 . *Theos* je u MSS $\aleph$, B, C, D, F i G. Pisari su vjerojatno promijenili grčki tekst kako bi ga uskladili s II. Korinćanima 5:10. Moguće je također da su pisari promijenili ovaj stih kako bi se usprotivili ranome gledištu o Kristu nazvanome “adopcijanizam”. Postoji nekoliko tekstualnih različnosti koje su izgleda napravljene kako bi tekst učinile ortodoksnijim (usp. Bart D. Ehrman: *The Orthodox Corruption of Scripture*, izdao Oxford University Press, 1993., str. 90-91). UBS⁴ daje *Theos* ocjenu “B” (gotovo izvjesno).

14:11 “Jer pisano je” Ovo je PERFEKT PASIVNOGA INDIKATIVA. To je bio svojstveni hebrejski idiom korišten za opis nadahnutih SZ-nih navoda. Ovo je smjeranje na Knjigu Izaije 45:23, što je također navedeno u Poslanici Filipljanima 2:10-11.

▣ **“DOK JA ŽIVIM”** Ovo je pravilo prisege što je igra riječi za Božje ime u Savezu, YHWH, oblikovano od hebrejskoga GLAGOLA “biti” (usp. Izl 3:14). On je njihov uvijek živi, jedino-živi Bog. Prema tome, On priseže Svojim vlastitim postojanjem. Vidi Posebnu temu: Imena za Božanstvo u 9:29.

14:12 “Tako dakle svaki od nas dat će račun za sebe Bogu” Kršćani će biti suđeni (usp. II. Kor 5:10), i braća koja prosuđuju bit će dio toga iskustva. Neki drevni grčki rukopisi izostavljaju “Bogu”. Ovo je očito podrazumijevano iz okvira. Ova je različnost možda imala utjecaja na različnost u stihu 10. UBS⁴ daje njenom uključivanju (tj. MM $\aleph$, A, C, D) ocjenu “C” (poteškoća u odlučivanju).

UVIDI U TEKST POSLANICE RIMLJANIMA 14:13-23

- A. Predmet o tome kako bi se kršćani morali ophoditi jedan prema drugome započinje u stihovima 1-12. To je temeljeno na istini da oni u potpunosti prihvaćaju sve vrste kršćana zbog Krista, koji je njihov jedini Gospodar i Sudac, koji u potpunosti prihvaća obje skupine. Često duhovne stvari koje su značajne za jednu skupinu zbog njihove prošlosti, njihove vrste osobnosti, njihovih roditelja, njihovih osobnih prvenstava, njihovih iskustava, itd., nisu značajne Bogu.
- B. Ovaj drugi dio rasprave o kršćaninovoj slobodi i odgovornosti razvija predmet iz različite točke gledišta. U ovim stihovima kršćaninova ljubav za Boga, u Kristu, jeste ona koja je pobudila njega/nju da ljubi braću kršćane. Kao što je Isus položio Svoj život za vjernike, oni moraju položiti svoju slobodu za one (tj. ostale vjernike) za koje je On umro (usp. II. Kor 5:13-14; I. Iv 3:16). Ovaj naglasak na ljubavi kao temeljnome poticaju kršćaninova života također je vidljiv u 13:8-10 u odnosima vjernika s ne-vjernicima.
- C. Istina da su sve stvari u fizičkome svijetu čiste za neke je kršćane vrlo teško prihvatiti. Često čak i vjernici stavljaju krivicu za grijeh na “stvari” umjesto sami na sebe (tj. “đavolska posla”). Pavao ponavlja da su sve stvari čiste (usp. 14:14.20; I. Kor 6:12; 10:25-26; I. Tim 4:4; Tit 1:15). Njegove izjave slijede Isusova učenja o hrani u Evandjelju po Marku 7:18-23. Čista i nečista hrana upotrijebljena je kao slikovit prikaz Petru o Božjem prihvaćanju Kornelija u Djelima apostolskim 10:15.
- D. Ovaj je dio prvenstveno naslovljen na “jačeg brata”. Pavao priznaje polu-istinu izjave “sve su stvari čiste”, ali dodaje da sve stvari nisu na izgradnju ili pouku Božje obitelji (usp. I. Kor 6:12; 10:23). Sloboda jakog brata može uništiti ostale kršćane. Vjernici su njihova braća čuvari vjernika, kroz Krista i za Krista.
- E. Zanimljivo je da Pavao ne izjavljuje ili podrazumijeva da je “slabiji brat” u duhovnome postupku koji će voditi da postane “jaki brata”. Ova čitava rasprava ne naslovljava rast u milosti, nego prvenstvo ljubavi između razlikovanja kršćaninovih razumijevanja. Uključivanje vjernika jedan je dio od dvije skupine temeljen više na vrsti osobnosti, religijskoj obuci, te osobnim iskustvima negoli na “ispravno” ili “pogrješno”. Vjernikov zadatak nije mijenjanje ostalih nego ljubiti i uvažavati drugu skupinu. To je pitanje srca, ne uma. Bog ljubi, prihvaća i daje Svoga Sina za svo čovječanstvo, za obje skupine.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 14:13-23

¹³Stoga ne sudimo jedan drugoga nikad više, nego radije se odlučimo za ovo – ne stavljati prepreku ili kamen spoticanja na bratov put. ¹⁴Znam i uvjeren sam u Gospodinu Isusu da ništa nije nečisto samo po sebi; ali onome koji misli da je sve nečisto, za njega to jeste nečisto. ¹⁵Jer ako je zbog hrane tvoj brat povrijeđen, ti više ne hodaš u skladu s ljubavlju. Ne uništavaj svojom hranom njega za kojeg Krist umrije. ¹⁶Stoga ne dozvoli da se za ono što je za tebe dobra stvar govori kao o zlu; ¹⁷jer kraljevstvo Božje nije jedenje i pijenje, nego pravednost i mir i radost u Svetome Duhu. ¹⁸Jer on tko na ovaj način služi Krista prihvatljiv je Bogu i opravdan od ljudi. ¹⁹Tako dakle težimo za stvarima koje su stvorene za mir i izgradnju jedan drugoga. ²⁰Ne razaraj Božje djelo zbog hrane. Sve stvari uistinu jesu čiste, ali one su zlo za čovjeka koji jede i sablažnjava. ²¹Dobro je ne jesti meso ili piti vino, ili *ne činiti išta* čime se tvoj brat spotiče. ²²Vjeru koju imaš, imaj kao svoje vlastito uvjerenje pred Bogom. Sretan je onaj tko ne osuđuje samoga sebe u onome što odobrava. ²³Ali onaj tko sumnja osuđen je ako jede, jer *njegovo jedenje* nije iz vjere; a *išta* što nije iz vjere jeste grijeh.

14:13 “ne sudimo jedan drugoga” Ovo je PREZENT AKTIVNOGA KONJUNKTIVA s NEGATIVNIM PARTICIPOM što podrazumijeva zaustavljanje djela koje je već u tijeku. Ovo nije upozorenje nego zabrana. To je vrlo slično stihu 16. Pojam “sudimo” već je bio 5 puta upotrijebljen od Pavla u stihovima 1-12 i sad još četiri puta u stihovima 13-23.

POSEBNA TEMA: SMIJU LI KRŠĆANI SUDITI JEDAN DRUGOGA?

S ovim se pitanjem treba baviti na dva načina:

1. vjernici su upozoreni da ne sude jedan drugoga (usp. Mt 7:1-5; Lk 6:37.42; Rim 2:1-11; Jak 4:11-12)
2. vjernici su upozoreni da cijene vođe (usp. Mt 7:6.15-16; I. Kor 14:29; I. Sol 5:21; I. Tim 3:1-13; i I. Iv 4:1-6).

Neko mjerilo primjerene procjene može biti od pomoći:

1. procjena bi morala biti u svrhu potvrde (usp. I. Iv 4:1 – “ispit” s ciljem odobrenja)
2. procjena bi morala biti napravljena u poniznosti i krotkosti (usp. Gal 6:1)
3. procjena ne smije biti usredotočena na predmete osobne sklonosti (usp. Rim 14:1-23; I. Kor 8:1-13; 10:23-33)
4. procjena bi morala razlučiti one vođe koji “nemaju hrabrost za kriticizam” od onih unutar crkve ili zajednice (usp. I. Tim 3).

▣ **“ne stavljati prepreku ili kamen spoticanja na bratov put”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA INFINITIVA s NEGATIVNIM PARTICIPOM što podrazumijeva zaustavljanje djela koje je već u tijeku. Ista je istina navedena u stihu 21 i I. Poslanici Korinćanima 8:9.

Pojam “prepreku” upućivala je na nešto na cesti što uzrokuje nekome spoticanje. Pojam “kamen spoticanja” doslovno upućuje na okidanje mehanizma na zamci za životinje.

Postoji skupni vid kršćanstva. Mi smo čuvar naše braće po vjeri, onaj koji ohrabruje, i prijatelj. Vjera je obitelj!

14:14

NASB

“Znam i uvjeren sam u Gospodinu Isusu”

NKJV

“Znam i uvjeren sam Gospodinom Isusom”

NRSV

“Znam i osvjedočen sam u Gospodinu Isusu”

TEV

“Moje jedinstvo s Gospodinom Isusom čini me sigurnim”

NJB

“Sad sam potpuno svjestan, naravno, i govorim za Gospodina Isusa,”

Ovo je PERFEKT AKTIVNI od *oida*, koji je bio korišten u smislu PREZENT GLAGOLSKOG VREMENA zajedno s PERFEKTOM PASIVNOGA INDIKATIVA. Doslovno to znači: “nastavljam znati i bio sam i jesam uvjeren”. Ovo je ponovno iznošenje istine u stihovima 5b i 22-23. Razumijevanje vjernika duhovnih stvari dolazi od njihova odnosa s Isusom kroz Svetog Duha. Oni moraju živjeti u svjetlu kojeg imaju.

▣ **“da ništa nije nečisto samo po sebi”** Ova ista istina slikovito je prikazana u Djelima apostolskim 10:9-16. Stvari nisu zle, ljudi jesu zli. Ništa u Stvorenju nije zlo u i samo od sebe (usp. stih 20; Mk 7:18-23; I. Kor 10:25-26; I. Tim 4:4 i Tit 1:15)!

▣ **“ali onome koji misli da je sve nečisto, za njega to jeste nečisto”** Ovo je značilo nečisto u religijskome smislu. Vjernici moraju procjenjivati svoja djela po svojim savjestima (usp. stihove 5.22-23). Čak ako su pogriješili o pitanju ili djelovanju, oni moraju hodati u svjetlu kojeg imaju pred Bogom. Oni, isto tako, ne smiju suditi ostale vjernike po svome svjetlu, poglavito u dvoznačnim područjima (usp. 14:1.3.4.10.13).

14:15 “Jer ako je zbog hrane tvoj brat povrijeđen” Ovo je PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE koji pretpostavlja da je istinit s autorove točke gledišta ili za njegove književne svrhe. Ljubav, ne prava; odgovornost, a ne sloboda određuje naš način života.

Ovo se odnosi ili na (1) židovski zakon o hrani (usp. Lev 11) ili (2) meso žrtvovano idolima (usp. I. Kor 8-10). Stih 20 izražava ovu istinu tako jasno.

▣ **“ti više ne hodaš u skladu s ljubavlju”** Ovo je često nazvano “zakon slobode” (usp. Jak 1:25; 3:12), “kraljevski zakon” (usp. Jak 2:8), ili “zakon Kristov” (usp. Gal 6:2). U Novome savezu postoje odgovornosti i smjernice!

▣
NASB, NKJV “Ne uništavaj svojom hranom njega za kojeg Krist umrije”
NRSV “Ne dozvoli da ono što jedeš prouzroči razaranje onoga za koga Krist umrije”
TEV “Ne dozvoli hrani koju jedeš da razori osobu za koju Krist umrije”
NJB “Vi zasigurno niste slobodni jesti ono što želite ako to znači pad nekoga za koga Krist umrije”

Ovo je PREZENT IMPERATIVA s NEGATIVNIM PARTICIPOM što uobičajeno znači zaustaviti djelo koje je već u tijeku. Ovo je vrlo jak izričaj. Sloboda nekih kršćana ne smije prouzročiti uništenje ostalih kršćana! Ovo ne upućuje na gubitak spasenja, nego gubitak mira, sigurnosti, i učinkovite službe. Vidi F. F. Bruce, *Answers To Questions*, str. 88-89.

Pojam “uništavaj” je grčka riječ *lupeō*, koja znači “prouzročiti tugu, žalost, ili bol” (isto u LXX-i). Pavao ovaj pojam koristi uglavnom u II. Poslanici Korinćanima (usp. 2:2.4.5; 6:10; 7:8.9.11). Uništiti je prejak prijevod. Ovo ne upućuje na gubitak spasenja, nego na osvjedočenje Duha Svetoga o prijestupu proglašavanja krivim neke osobe. Ako djelovanja vjernika ne proizlaze iz vjere ona su grijeh (usp. stih 23).

14:16

NASB “ne dozvoli da se za ono što je za tebe dobra stvar govori kao o zlu”
NKJV, NRSV “ne dozvoli da o tvome dobru bude govoreno kao o zlu”
TEV “ne dozvoli da ono što ti procjenjuješ kao dobro dobije loše ime”
NJB “ne smiješ ugroziti svoju povlasticu”

Ovo je PREZENT PASIVNOGA IMPERATIVA s NEGATIVNIM PARTICIPOM, koji je značio zaustaviti djelo što je već u tijeku. Sloboda se lako može okrenuti u dopuštenje!

Ta “dobra stvar” u ovome stihu upućuje na djelovanja jakog vjernika. Ako jak kršćanin djeluje po njegovoj/njenoj slobodi na način da su slabi vjernici pod negativnim utjecajem i duhovno su oštećeni, ta “dobra stvar” postaje prilika za đavla!

Ovaj stih izgleda mijenja žarište od toga kako se kršćani odnose jedan prema drugome do moguće brige za nevjernike (usp. stih 18b). GLAGOL je iz riječi “blasfemija” [bogohulje – op.prev.] (izgovoreno) koji je uobičajeno korišten od nevjernika.

14:17 “kraljevstvo Božje” Ovo je jedina uporaba ovog izričaja u Poslanici Rimljanima. To je Isusova učestala tema. To je stvarnost ovdje i sada kao i u budućem dovršenju (usp. Mt 6:10).

Skupni život Kristova Tijela vrjedniji je od iskustva osobnih sloboda! Vidi sljedeću Posebnu temu.

POSEBNA TEMA: KRALJEVSTVO BOŽJE

U SZ-u mislilo se o YHWH-i kao o Kralju Izraela (usp. I. Sam 8:7; Ps 10:16; 24:7-9; 29:10; 44:4; 89:18; 95:3; Iz 43:15; 44:4.6) i o Mesiji kao o savršenom kralju (usp. Ps 2:6; Iz 9:6-7; 11:1-5). Rođenjem Isusa u Betlehemu (6.-4. g.pr.Kr.) Kraljevstvo je Božje podrijetlo u ljudsku povijest s novom snagom i otkupljenjem (Novi savez, usp. Jer 31:31-34; Ez 36:27-36). Ivan Krstitelj naviještao je blizinu Kraljevstva (usp. Mt 3:2; Mk 1:15). Isus je jasno učio da je Kraljevstvo bilo pokazano u Njemu samome i Njegovim učenjima (usp. Mt 4:17.23; 9:35; 10:7; 11:11-12; 12:28; 16:19; Mk 12:34; Lk 10:9.11; 11:20; 12:31-32; 16:16; 17:21). Ipak Kraljevstvo je također budućnost (usp. Mt 16:28; 24:14; 26:29; Mk 9:1; Lk 21:31; 22:16.18).

U sinoptcima Marku i Luki nalazimo usporedni izričaj, “Kraljevstvo Božje”. Ta uobičajena tema Isusovih učenja uključuje prisutnost Božje vladavine u ljudskim srcima, koja će jednoga dana biti potpuna nad čitavom Zemljom. To je vezano na Isusovu molitvu u Mateju 6:10. Matej, pišući Židovima, prvenstveno se izražavao izričajem ne koristeći ime Božje (Kraljevstvo nebesko), dok su Marko i Luka, pišući ne-Židovima, upotrebljavali uobičajenu oznaku, koristeći Božansko ime.

To je kao ključni izričaj sinoptičkih Evanđelja. Prva i zadnja Isusova propovijed, a najviše Njegove parabole, bave se ovom temom. Izričaj se odnosi na vladavinu Božju u ljudskim srcima sada! Začuđujuće je da Ivan taj izričaj koristi samo dva puta (i nikad u Isusovim parabolama). U Evanđelju po Ivanu ključna metafora je “vječni život”.

Napetosti s ovim izričajem bile su uzrokovane s dva Kristova dolaska. SZ usredotočen je na jedan dolazak Božjega Mesije –vojni, pravosudni, veličanstveni dolazak – ali NZ pokazuje da je On prvi puta došao kao Pateći Sluga iz Izaije 53 i kao ponizan kralj iz Zaharije 9:9. Dva se židovska doba, doba slabosti i novo doba pravednosti, preklapaju. Isus trenutačno vlada u srcima vjernika, ali jednoga će dana vladati nad čitavim Stvorenjem. On će doći kao što je predvidio SZ! Vjernici žive u “već” nasuprot “ali ne još” Kraljevstvu Božjem (usp. Gordon D. Fee i Douglas Stuart u *How to Read The Bible For All Its Worth*, str. 131-134).

▣ **“nego pravednost i mir i radost u Svetome Duhu”** Duh je taj koji daje ove kakvoće pojedinačnim vjernicima i vjerujućoj zajednici. Ovo su obilježja Božje obitelji, vanjska i unutarnja.

Pojam “pravednost” ovdje je korišten od Pavla u posebnome smislu. Vidi Posebnu temu u 1:17. Uobičajeno za njega pojam opisuje pripisanu pravednost, zakonski (forenzički) proglas od Boga o oprostima vjerniku i položaju u Kristu (usp. 3:21-31; 4). Grješno ljudstvo nije samo uračunato kao pravedno, oni su postali pravedni. To je oboje i dar i cilj, INDIKATIV i IMPERATIV, djelo vjere i život vjere! Vidi Posebnu temu u 6:4.

14:18 Samo-ograničavanje svojih sloboda od strane vjernika za dobro slabijih vjernika jeste služba Kristu Sâmome. Ne postoji jači način potvrde naše ljubavi za Isusa negoli ljubiti, brinuti se, i štititi one za koje je On umro.

▣ **“opravdan od ljudi”** Ovo može biti način potvrđivanja da kršćaninova ljubav jedan za drugoga može otvoriti vrata službe i svjedočenja nevjerujućoj zajednici (usp. stih 16; II. Kor 8:21; I. Pt 2:12). Kako se odnosimo jedan prema drugome unutar zajednice vjere jeste snažno svjedočanstvo, ili pozitivno ili negativno.

14:19 “težimo” Ovaj pojam, *diōkō*, SZ-ni idiom običavan u Septuaginti i isto tako običavan u Pavlovim pisanjima, znači “slijediti žudno” ili “nastojati ozbiljno postići”. Pavao koristi ovu riječ u Poslanici Rimljanima 9:30.31; 12:13; i ovdje u smislu “težiti”, ali u 12:14 za one koji progone vjernike (usp. I. Kor 4:12; čak on sâm, 15:9; II. Kor 4:9; Gal 1:13.23; Fil 3:6).

Ovo je ili PREZENT AKTIVNOGA INDIKATIVA (MSS ⚡, A, B, F, G, L i P) ili PREZENT AKTIVNOGA KONJUNKTIVA (MSS C, D) korišten u smislu IMPERATIVA. UBS⁴ stavlja KONJUNKTIV u svoj tekst, ali daje mu ocjenu “D” (s velikom poteškoćom).

Zabilježite stvari kojima kršćani moraju težiti:

1. gostoprimstvu, 12:13
2. stvarima koje su stvorene za mir i izgradnju jedan drugoga, 14:19
3. ljubavi, I. Poslanica Korinćanima 14:1
4. Kristo-sličnosti, Poslanica Filipljanima 3:12.14
5. onime što je dobro jedan za drugoga i za sve ljude, I. Poslanica Solunjanima 5:15
6. pravednosti, pobožnosti, vjeri, ljubavi, ustrajnosti, i blagosti, I. Poslanica Timoteju 6:11
7. pravednosti, vjeri, ljubavi i miru, s onima koji iz čistoga srca zazivaju Gospodina, II. Poslanica Timoteju 2:22.

▣ **“za mir i izgradnju jedan drugoga”** Ovo mora biti vjernikov cilj u svim stvarima (usp. Ps 34:14; Heb 12:14). Nečija osobna sloboda i teološko razumijevanje moraju voditi čvrstoći i rastu Kristova Tijela (usp. 15:2; I. Kor 6:12; 14:26; Ef 4:12). Vidi Posebnu temu: Izgrađivati u 15:2.

14:20 “Ne razaraj Božje djelo” Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA s NEGATIVNIM PARTICIPIOM, što uobičajeno znači zaustaviti djelo u tijeku. Ovo je jak SLOŽEN GLAGOL (*kata + luō*). Upotrijebljen je samo tri puta u Pavlovim pisanjima (usp. II. Kor 5:1 za smrt i Gal 2:18 u smislu ovdje, uništiti). Postoji igra između “izgradnju” u stihu 19 i ove riječi, koja doslovno znači “razarati”. Obje su gradbene metafore.

Što je “Božje djelo” u ovome okviru? Ono ne može upućivati na zrelost, nego na djelotvornost Duha u životu “slabih” vjernika. Nigdje u ovome okviru ili I. Poslanici Korinćanima 8 – 10 Pavao nije rekao jednoj skupini da mora pomoći drugoj skupini prilagoditi se ili promijeniti!

▣ **“Sve stvari uistinu jesu čiste”** Vidi bilješku u stihu 14.

▣

NASB

“ali one su zlo za čovjeka koji jede i sablažnjava”

NKJV

“ali to je zlo za čovjeka koji jede sa sablažnjavanjem”

NRSV

“ali to je krivo za tebe da drugima stvaraš pad onime što jedeš”

TEV

“ali zlo je jesti išta što će prouzročiti nekome drugome pasti u grijeh”

NJB

“ali to postaje zlo ako jedenjem toga učiniš nekome drugome da otpadne”

Ovaj je stih središnja istina ovoga poglavlja (usp. I. Kor 10:25-26; Tit 1:15).

Ovo upućuje na meso ponuđeno idolu (usp. I. Poslanica Korinćanima 8 – 10). Meso nije dobro ili zlo, ali ako slab vjernik, koji misli da je to neprimjereno, vidi drugog kršćanina da jede i on ga također jede, ono što je moralno neutralno postaje zlo zbog toga što to povrjeđuje njegovu/njenu osobnu savjest o Božjoj volji (usp. stih 23).

Većina engleskih prijevoda povezuju ovu kratku rečenicu “jači brat” da je ono što oni jedu, utjecalo na slabog vjernika. Katolički prijevod Nove američke Biblije daje drugu mogućnost i povezuje je s kratkom rečenicom “slabijem bratu”, “ali za čovjeka je zlo jesti kad hrana povrjeđuje njegovu savjest”. U okviru se prva mogućnost čini najboljom ali dvosmislenost može biti namjeravana i upućivati na oboje kao što čine stihovi 22-23.

14:21 Ovo je riječ za “jaku braću”. To je jedini temelj u Bibliji za teološku zamisao “potpune uzdržljivosti” od određenih jela ili pića. Jaki kršćani moraju ograničiti svoju slobodu za svoju kršćansku braću/sestre i iskrene tražitelje (izgubljene ljude). Najviše od ovog samo-ograničavanja je kulturalno, regionalno i/ili denominacijsko.

Ovo su dva AORISTA AKTIVNIH INFINITIVA s NEGATIVNIM PARTICIPIOM što podrazumijeva “nikad ne započni neko djelo”. Neki su ove AORISTE tumačili kao primjenu samo na određene okolnosti (usp. I. Kor 8 – 10). Jasno je da jedenje i pijenje ne može biti zabranjeno.

14:22

NASB

“Vjeru koju imaš, imaj kao svoje vlastito uvjerenje pred Bogom. Sretan je onaj tko ne osuđuje samoga sebe u onome što odobrava.”

NKJV

“Imaš li vjere? Imaj je za samoga sebe pred Bogom. Sretan je onaj tko ne osuđuje samoga sebe u onome što odobrava.”

NRSV

“Vjeru koju imaš, imaj kao svoje vlastito uvjerenje pred Bogom. Blagoslovljeni su oni koji nemaju razloga za osuđivanje samih sebe zbog onoga što odobravaju.”

TEV

“Drži ono što vjeruješ o toj stvari, dakle, između samoga sebe i Boga. Sretni su oni koji se ne osjećaju krivima kad čine nešto što prosuđuju da je ispravno!”

NJB

“Drži se svoga vlastitog uvjerenja, između tebe samoga i Boga – i poštuju sretnoga čovjeka koji može donijeti odluku bez da ide protiv svoje savjesti.”

Ovo je ponovna potvrda da vjernici moraju živjeti u svjetlu vodstva Svetim Duhom kojeg imaju, savjesti o kojoj govori Biblija (usp. stih 5). Oni moraju hodati u svjetlu kojeg imaju; ali, ne tako da povrijede vjeru svoje braće vjernika. Stih 22 odnosi se na “jačeg brata”, dok se stih 23 odnosi na “slabijeg brata”.

Stih 22 započinje s rukopisnom različnošću. To može biti pitanje (NKJV) ili izjava (NASB, NRSV, TEV, i JB).

▣ “**odobrava**” Vidi Posebnu temu u 2:18.

14:23 “Ali onaj tko sumnja” Ovo je PREZENT SREDNJEGA PARTICIPA. To upućuje na previše-revnog kršćanina iz stiha 3.

▣ “**osuđen je**” Ovo je PERFEKT PASIVNOGA INDIKATIVA od *kata* + *krinō*, u značenju:

1. “stavljeno u svjetlo osude oprečjem” (usp. Harold K. Moulton, *The analytical Greek Lexicon Revised*, str. 216)
2. “ne osuda, nego kazna koja slijedi osudu” (usp. Rim 5:16.18; 8:1 [usp. Moulton i Milligan, *The Vocabulary of the Greek Testament*, str. 328]).

Ovdje to upućuje na povredu nečije savjesti i ishodišnog bola povezanog s uvjeravanjem Svetoga Duha.

▣ “**ako jede**” Ovo je TREĆI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE.

▣ “**a išta što nije iz vjere jeste grijeh**” U dvoznačnima biblijskim područjima, grijeh je povreda naše savjesti, ne povreda zakona. Mi moramo hodati u svjetlu kojeg imamo – uvijek otvoreni za više svjetla iz Biblije i Duha.

Razumijevanje Božje volje (u ovome okviru smisao “vjere”) od strane vjernika mora odrediti njihova djelovanja. Za zrele vjernike moguće je da zadrže različita stajališta glede biblijskih dvosmislenih pitanja i da oba budu prema Božjoj volji.

▣ Neki grčki rukopisi imaju doksologiju od 16:25-27 na završetku poglavlja 14. Neki je imaju na oba mjesta. Jedan rukopis na papirusu, P⁴⁶, ima je na kraju poglavlja 15. Postoji šest različitih mjesta ove doksologije u grčkoj rukopisnoj predaji Poslanice Rimljanima. Za punu raspravu o tome vidi, *A Textual Commentary of the Greek New Testament* od Bruca M. Metzgera, izdanu od United Bible Societies, str. 533-536. Ovdje je kratak sažetak teorija:

1. Origen je rekao da je rani heretik u Rimu, Marcion, odstranio dva zadnja poglavlja Poslanice Rimljanima. To bi moglo objasniti doksologiju u poglavlju 14.
2. Drugi znanstvenici nagađaju da je Pavao napisao jedan oblik Poslanice Rimljanima da bude poslan u Rim, poglavlja 1 – 14, a kasnije je vidio potrebu da pošalje isto pismo u Efez; poglavlja 1 – 16. Dugi popis osobnih pozdrava (poglavlje 16) govori o Efezu, ne Rimu.
3. Pozdravi u poglavlju 16 bili su za vjernike na putu za Rim jer su Akvila i Priscila bili u Efezu i nikad nije zabilježeno da su se vratili u Rim.
4. Doksologija nije bila izvorna i bila je dodana od kasnijih pisara za liturgijske svrhe u javnome štovanju.

M. R. Vincent, *Word Studies*, tom 2, je zanimljiv:

“Protiv ovih teorija postoji jak čimbenik da od Pavlovih poznatih postojećih MSS (njih oko tri stotine) svi MSS koji su dosad uspoređeni, uključujući sve najvažnije, daju ova poglavlja u primljenoj povezanosti i redosljedu, s iznimkom doksologije” (str. 750).

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Opiši “slabijeg” brata. Podrazumijeva li Pavao da su oni nezreli?
2. Kako se kršćaninova sloboda odnosi prema kršćaninovoј odgovornosti?
3. Je li u prirodi sve “čisto” ili moralno neutralno (stihovi 14.20)?
4. Zašto je pitanje o hrani bilo tako važno u Korintu (usp. I. Kor 8.10), znajući da je Pavao pisao Poslanicu Rimljanima iz Korinta?
5. Objasni odnos između spoznaje, slobode, te ljubavi u ovome poglavlju.
6. Na čemu moramo temeljiti zajedništvo u crkvi?

7. Na čemu temeljimo naše pojedinačne odabire i djelovanja?
8. Kako naša djelovanja djeluju na druge? Što to zahtijeva od nas?
9. Kako primjereno određujemo kršćaninovu etiku?
10. Je li moguće za zrele kršćane da se ne slažu i da su obojica prihvatljiva Bogu?

RIMLJANIMA 15

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA				
UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
ugodi svome bratu, ne samo sebi 15:1-6	nošenje bremena drugih 15:1-6	jak mora nositi slabog 15:1-6	ugoditi drugima, ne samo sebi 15:1-6	(14:22-15:6)
Evangelje isto za pogane i Židove 15:7-13	slaviti Boga zajedno 15:7-13	15:7-13	Evangelje poganima 15:7-12 15:13	15:7-12 15:13
Pavlovo misijsko poslanje 15:14-21	iz Jeruzalema u Ilirik 15:14-21	osobne bilješke 15:14-21	Pavlov razlog za tako hrabro pisanje 15:14-21	Pavlova služba 15:14-16 15:17-21
Pavlov naum da posjeti Rim 15:22-29	naum za posjetu Rima 15:22-33	15:22-29	Pavlov naum da posjeti Rim 15:22-29	Pavlovi naumi 15:22-26 15:27-29
15:30-33		15:30-33	15:30-33	15:30-33

ČITANJE KRUG TRI (vidi str. viii)

SLIJEĐENJE IZVORNE PIŠČEVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

UVIDI U TEKST STIHOVA 1-13

- A. Rasprava o kršćaninovoj slobodi i odgovornosti nastavlja se u 15:1-13 iz poglavlja 14.
- B. Čitav dokaz 14:1 - 15:13 može u kratkome pregledu biti prikazan kao:
1. prihvaćanje jedan drugoga jer nas Bog prihvaća u Kristu (usp. 14:1.3; 15:7)
  2. ne suditi jedan drugoga jer je Krist naš jedini Gospodar i Sudac (usp. 14:3-12)
  3. ljubav je važnija od osobne slobode (usp. 14:13-23)
  4. slijediti Kristov primjer i položiti svoja prava za pouku i dobro drugih (usp. 15:1-13).
- C. 15:5-6 odražava trostruku svrhu čitavoga okvira 14:1 - 15:13:
1. živjeti u skladu jedan s drugim
  2. živjeti prema Kristovom primjeru
  3. ujedinjenim srcima i usnama prinijeti zajedničku žrtvu hvale Bogu.
- D. Ovom istom napetošću između osobne slobode i skupne odgovornosti bavi se I. Poslanica Korinćanima 8 – 10.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 15:1-6

¹Sad mi koji smo jaki moramo nositi slabosti onih bez snage i ne ugadati *jedino* sami sebi. ²Svaki od nas mora ugoditi svome bližnjemu za njegovo dobro, za njegovo izgrađivanje. ³Jer čak ni Krist nije ugadao Sâmome Sebi; ali kao što je pisano: “POGRDE ONIH KOJI POGRĐIVAHU TEBE PADOŠE NA ME.” ⁴Jer sve što je bilo pisano u ranijim vremenima bilo je pisano za našu pouku, tako da kroz ustrajnost i ohrabivanje Pisama možemo imati nadu. ⁵Sad neka vam Bog koji daje ustrajnost i ohrabrenje podari da budete iste misli jedan s drugim s obzirom na Krista Isusa, ⁶tako da jednodušno s jednim glasom možete slaviti Boga i Oca našega Gospodina Isusa Krista.

15:1

NASB

“Sad mi koji smo jaki moramo nositi slabosti onih bez snage”

NKJV

“Dakle mi koji smo jaki moramo nositi kolebanja slabih,”

NRSV

“Mi koji smo jaki moramo podnositi slabost slabih”

TEV

“Mi koji smo jaki u vjeri moramo pomoći slabima nositi njihova bremena”

NJB

“Mi koji smo jaki imamo dužnost podnositi klonulost slabih”

Ovo su dva PREZENTA INFINITIVA korištena u smislu IMPERATIVA. Spominjanje jakog i slabog pokazuje da poglavlje 15 nastavlja raspravu započetu u 14:1. Izgleda da to odražava napetost unutar crkve u Rimu, te svih crkava, na način da kršćani žive svoje živote u:

1. područjima biblijske dvoznačnosti
2. SZ-nim zahtjevima
3. otporu nemoralnih, kulturoloških spornih pitanja.

Dobra knjiga koja mi je bila od velike pomoći u tome području je *Gospel and Spirit*, od Gordona Feeja.

Za suvremene engleske čitatelje, označiti dva stajališta “jak” i “slab” znači utjecati predrasudama na skupine. To nije bila Pavlova nakana. Jaka skupina upućivala je na one koji su bili oslobođeni pravila ili religijskoga života usmjerenog prema obredima. Njihov odnos s Bogom nije temeljen na pretpostavkama ovisnima o vršenju određenih zadataka ili izbjegavanju određenih religijskih tabua. Druga skupina bila je također u potpunosti kršćanska, i u potpunosti prihvaćena, te u potpunosti predana skupina vjernika. Međutim, oni su na svoju vjeru gledali kroz religijske zamisli njihovih prošlih iskustava. Židovski vjernici stremili su održavanju primjena judaizma Staroga saveza. Obraćeni pogani stremili su zadržavanju svojih starih religijskih (poganskih) zamisli i primjena. Ali zabilježite da Pavao taj način razmišljanja među vjernicima nije nazvao “griješ”. To je samo onda kad su oni prekršili svoju savjest što je postalo grijehom (usp. stih 23).

Pojam *adunatos*, “bez snage” (usp. Djela 14:8) povezan je s pojmom *astheneō* (usp. 14:1.21; I. Kor 8:7.10.11.12; 9:22), koji također znači “bez snage”.

Ovaj tekst podrazumijeva da kršćani ne moraju uskogrudno podnositi druge kršćane, nego se moraju s ljubavlju “brinuti za” i “raditi s” jedan drugim. Pojam, “nositi” bio je također uporabljen kod Isusova “nošenja križa” u Evanđelju po Ivanu 19:17 i Luki 14:27. Pavao je znao za napetost koja se može dogoditi između religijskih ljudi. On je bio obučen pod Gamalielom, koji je bio rabin Hilelove liberalne škole.

▣ **“i ne ugadati jedino sami sebi”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA s NEGATIVNIM PARTICIPOM, koji uobičajeno znači zaustaviti neko djelo u tijeku. Usmjerenost samo na sebe siguran je znak nezrelosti; slijeđenje Kristova primjera (usp. stih 3; Fil 2:1-11) znak je zrelosti. Ponovo, naslovljeni su oni jaki (usp. 14:1.14.16.21.27). To ne podrazumijeva da oni imaju svu odgovornost u održavanju zajedništva. Slabi su također naslovljeni u 14:3.20. 23; 15:5-6.7.

15:2 “Svaki od nas mora ugoditi svome bližnjemu” Ovaj “bližnjemu” bio je upotrijebljen u smislu brata kršćanina. To ne podrazumijeva osobnu nagodbu obraćenika, nego to da netko neće gurati svoje osobne sklonosti ili mišljenja u dvoznačna područja. Jedinstvo i rast Tijela Kristova, ne osobna sloboda, jeste iznad svega (usp. I. Kor 9:19-23; 10:24-33; Ef 4:1-16).

NASB	“za njegovo izgrađivanje”
NKJV	“vodeći izgrađivanju”
NRSV	“za dobru svrhu izgrađivanja bližnjega”
TEV	“zato da se izgrade u vjeri”
NJB	“pomoći im postati jačim kršćanima”

Ovo je glavna tema poglavlja 14 (usp. 14:16.19). To je također jedno od preispitivanja o duhovnim darovima nađeno u I. Poslanici Korinćanima 10:23; 12:7; 14:26; Efežanima 4:29.

U ovome okviru to upućuje na jačeg vjernika ograničavajući njegovu/njenu slobodu u ljubavi sa svrhom pomaganja rasta u vjeri braće kršćana. Joseph A. Fitzmyer i Raymond E. Brown, izdavači, u *The Jerome Biblical Commentary*, tom 2, imaju zanimljiv osvrt o ovome stihu:

“Ovaj je izričaj često uzet u značenju ‘izgraditi ga’ (bližnjeg), upućujući na osobni razvitak bližnjega nekog kršćanina. Ali obzirom da Pavao u svojim pismima često koristi metaforu gradnje u skupnome smislu, izričaj nesumnjivo ima društveno, skupno značenje, ovdje isto tako (usp. I. Kor 14:12; Ef 4:12; Rim 14:19)” (str. 328).

POSEBNA TEMA: IZGRAĐIVATI

Ovaj pojam *oikodomeō* i njegovi drugi oblici često su korišteni od Pavla. Doslovno pojam znači “izgraditi kuću” (usp. Mt 7:24), ali postao je metaforički uporaban za:

1. Kristovo Tijelo, Crkvu, I. Poslanica Korinćanima 3:9; Efežanima 2:21; 4:16
2. izgraditi:
  - a. slabu braću, Poslanica Rimljanima 15:1
  - b. bližnje, Poslanica Rimljanima 15:2
  - c. jedan drugog, Poslanica Efežanima 4:29; I. Solunjanima 5:11
  - d. svetih za službu, Poslanica Efežanima 4:11
3. mi gradimo ili izgrađujemo:
  - a. ljubavlju, I. Poslanica Korinćanima 8:1; Efežanima 4:16
  - b. ograničavanjem osobnih sloboda, I. Poslanica Korinćanima 10:23-24
  - c. izbjegavanjem nagađanja, I. Timoteju poslanica 1:4
  - d. ograničavanjem govornika u službi štovanja (pjevača, učitelja, proroka, govornika u jezicima, i tumača), I. Poslanica Korinćanima 14:3-4.12
4. sve stvari moraju izgrađivati:
  - a. Pavlov autoritet, II. Poslanica Korinćanima 10:8; 12:19; 13:10
  - b. sažetak izjava u Poslanici Rimljanima 14:19 i I. Korinćanima 14:26.

15:3 “Jer čak ni Krist” Krist je naš uzorak i primjer. Ova je istina također naglašena u stihu 5; Poslanici Filipljanima 2:1-11; I. Petrovoj 2:21; I. Ivanovoj 3:16.

▣ **“pisano (je)”** Ovo je PREZENT PASIVNOGA INDIKATIVA, što je idiom za SZ-no Pismo. To je navod iz Psalma 69:9. Upućujući na Kristov primjer (nije ugađao Sâmome Sebi, usp. Fil 2:5-8) u dodatku SZ-nom navodu, Pavao koristi dva najvažnija izvora autoriteta u ranoj Crkvi (usp. Newman i Nida, *A Translator’s Handbook on Paul’s Letter to the Romans*, str. 271). Kristova nesebičnost kad je ponio grijehe čitavoga svijeta jeste naš primjer (usp. I. Iv 3:16).

Izgleda da Pavao povezuje:

1. Isusovo podnošenje sramote kao Mesije
2. Pavlovo podnošenje ove sramote Evanđelja.

Postoji cijena koja se mora platiti za služenje Bogu u palome svijetu:

1. odbačenoga i razapetog Isusa
2. Pavao govori o odbacivanju njega i progonu u II. Poslanici Korinćanima 4:7-12; 6:3-10; 11:23-33. Pavlu je, zbog Evanđelja, na kraju bila odrubljena glava.

15:4 “Jer sve što je bilo pisano u ranijim vremenima bilo je pisano za našu pouku” SZ bio je pisan i za NZ-ne vjernike (usp. Rim 4:23-24; 15:4; I. Kor 9:10; 10:6.11). To je važno znati novozavjetnim vjernicima (usp. II. Tim 2:15; 3:16-17). Postoji nerazdvojivost, ali i razdvojivost između Staroga i Novoga zavjeta.

▣ **“tako da kroz ustrajnost i ohrabivanje Pisama”** Zabilježite kako su istina Riječi Božje i odaziv na nju usklađeni vjernikovim načinom života. Vjera i primjena vezane su zajedno (usp. stih 5). One ishode u povjerenju u životu, u smrti, te na obećanoj nadi Kristova povratka.

▣ **“možemo imati nadu”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA KONJUNKTIVA, koji podrazumijeva da je naša nada ovisna o djelovanjima navedenima ranije u stihu 4. U NZ-u “nada” je često upućivala na Drugi dolazak kad će naše spasenje biti dovršeno (usp. Rim 8:30; I. Iv 3:2). Ovaj grčki pojam nema suzvuk neizvjesnosti kao engleski pojam. Drugi dolazak je izvjestan događaj s neizvjesnim dijelom vremena.

Pavao ovaj pojam koristi u nekoliko različitih ali povezanih značenja. Često je povezan s dovršetkom vjere vjernika. Ovo može biti izraženo kao slava, vječni život, konačno spasenje, Drugi dolazak, itd. Dovršenje je izvjesno ali vremenski dio je budućnost i nepoznat je. Često je povezan s “vjera” i “ljubav” (usp. I. Kor 13:13; I. Sol 1:3; II. Sol 2:16). Djelomičan popis Pavlovih uporaba je:

1. Drugi dolazak, Poslanica Galaćanima 5:5; Efežanima 1:18; 4:4; Titu 2:13
2. Isus je naša nada, I. Timoteju poslanica 1:1
3. pouzdanje u Evanđelje, Poslanica Kološanima 1:23
4. konačno spasenje, Poslanica Kološanima 1:5; I. Solunjanima 4:13; 5:8
5. Božja slava, Poslanica Rimljanima 5:2, II. Korinćanima 3:12; Kološanima 1:27
6. sigurnost spasenja, I. Poslanica Solunjanima 5:8
7. vječni život, Poslanica Titu 1:2; 3:7
8. iskupljenje čitavoga Stvorenja, Poslanica Rimljanima 8:20
9. vjera, Poslanica Rimljanima 8:23-25, 15:4
10. Božji naslov, Poslanica Rimljanima 15:13
11. Pavlova čežnja za vjernicima, II. Poslanica Korinćanima 1:7.

15:5 “neka Bog ... podari” Ovo je rijedak AORIST AKTIVNOGA OPTATIVA, koji izražava želju ili molitvu. Pavlova molitva, stihovi 5-6, ima dva zahtjeva:

1. biti jednouman (usp. 12:16; II. Kor 13:11; Fil 2:2)
2. biti jednodušan u štovanju (usp. stihove 6.7.9).

▣ **“Bog koji daje ustrajnost i ohrabrenje”** Ovo je gotovo opisan Božji naslov (usp. 15:13; I. Kor 1:3). Ove Božje osobine dolaze do vjernika kroz Pisma (usp. stih 4). Vidi Posebnu temu: Potreba ustrajnosti u 8:25.

15:6 “Boga i Oca našega Gospodina Isusa Krista” Ovo je puni NZ-ni naslov Božanstva (usp. II. Kor 1:3; Ef 1:3; Kol 1:3; I. Pt 1:3; zabilježite sličan naslov u 1:7). Ovo nije Bog filozofijske potrebe, nego otkrivenja. Zabilježite dva Božja naslova u Pavlovoj molitvi u stihovima 5-6:

1. Bog ustrajnosti i ohrabrenja
2. Bog i Otac našega Gospodina Isusa Krista.

Vidi Posebne teme: Potreba ustrajnosti u 8:25 te Očinstvo Boga u 1:7.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 15:7-13

⁷Stoga, prihvatite jedan drugoga, baš kao što je Krist prihvatio i nas u slavu Božju. ⁸Jer kažem da je Krist postao sluga za obrezane za dobro istine Božje kako bi potvrdio obećanja *dana ocima*, ⁹i za pogane da slave Boga za Njegovo milosrđe; kao što je pisano: “ZATO ĆU TE HVALITI MEĐU POGANIMA, I PJEVAT ĆU TVOME IMENU.” ¹⁰Ponovo kaže: “RADUJTE SE, O POGANI, S NJEGOVIM NARODOM.” ¹¹I opet: “HVALITE GOSPODINA SVI POGANI, I NEKA SVI NARODI SLAVE NJEGA.” ¹²Izaija opet kaže: “POJAVIT ĆE SE KORIJEŃ IZ JIŠAJA, I ONAJ KOJI ĆE USTATI KAKO BI VLADAO POGANIMA, U NJEMU ĆE POGANI IMATI NADU.” ¹³Sad neka bi vas Bog nade ispunio svom radošću i mirom u vjerovanju, tako da možete obilovati u nadi snagom Svetoga Duha.

15:7

NASB, TEV

“prihvatite jedan drugoga”

NKJV

“primite jedan drugoga”

NRSV

“poželite dobrodošlicu jedan drugome”

NJB

“postupajte jedan prema drugome na isti ljubazan način”

Ovo je PREZENT SREDNJEGA IMPERATIVA. Vjernici moraju nastaviti prihvaćati jedan drugoga jer je Krist prihvatio njih! Ova je ista istina nađena u 14:1. Međutim, ovdje ona uvodi nizove SZ-nih odlomaka o Božjem prihvaćanju pogana (usp. stihove 9-12). To je moglo odražavati napetost unutar crkve u Rimu.

Kršćanstvo je obilježeno samo-davanjem vjernika jedan drugome (usp. 1:12; 12:5.10.16; 13:8; 14:13.19; 15:5.7.14; 16:16).

▣ **“baš kao što je Krist prihvatio i nas”** Ovo je AORIST SREDNJEGA INDIKATIVA. Ovdje je pobuda i poticaj djelovanja vjernika prema drugima (usp. 14:3). U poglavlju 14 žarište je bilo na:

1. Kristu kao Gospodaru i Sucu, stihovi 1-12
2. Kristu kao našem primjeru samo-davajuće ljubavi, stihovi 13-23.

Krist je prihvatio nas, mi moramo prihvatiti druge!

▣ **“u slavu Božju”** Vidi bilješku u 3:23.

15:8 “Krist (je) postao sluga za obrezane” Isus je Božje ispunjenje SZ-noga proročanstva (usp. Mt 10:6; 15:24). Ovo je moglo biti usmjereno na napetost u crkvi u Rimu između vjerujućih Židova i vjerujućih pogana.

▣

NASB

“za dobro istine Božje kako bi potvrdio obećanja *dana ocima*”

NKJV

“za istinu Božju, kako bi potvrdio obećanja ocima”

NRSV

“u korist istine Božje tako da može potvrditi obećanja dana patrijarsima”

TEV

“u korist Židova, kako bi se pokazalo da je Bog vjeran, da učini istinitima svoja obećanja njihovim praocima”

NJB

“tako da bi Bog mogao vjerno provesti obećanja što je dao patrijarsima”

Ovo se vjerojatno odnosi na Božja SZ-na obećanja Izraelu (usp. 4:16). Međutim, to može upućivati na Božja obećanja o iskupljenju čitavoga čovječanstva (usp. Post 3:15; 12:3; Izl 19:5-6; Iz 2:2-4; 56:7; 66:18-24). Tajnovitost Evanđelja je ta da je Božji naum uvijek bio ujedinjenje Židova i pogana kroz Krista (usp. Ef 2:11-3:13).

Poruka NZ-a je ispunjenje SZ-nih nada, ne nešto potpuno novo. Kristovo Veliko poslanje bilo je (1) ispuniti Izraelu njegovu obećanu nadu i (2) otvoriti vrata poganima (usp. Rim 3:29-30; 9:30; 10:11-12.16-20; 11:25.32; 16:25; Ef 2:11-3:21). Budući je Izrael promašio svoje evangelizacijsko poslanje da objavi Boga te privuče pogane vjeri, Isus je opunomoćio novi duhovni Izrael (usp. 9:6; Gal 6:16) da ispuni taj opći zadatak (usp. Mt 28:19-20; Lk 24:47; Iv 3:16; Djela 1:8).

▣ “**potvrdio**” Vidi Posebnu temu u 4:16.

15:9-12 Ovo je niz SZ-nih navoda kako bi se pokazalo da su pogani uvijek bili dio Božjega nauma (vidi Posebnu temu: Bobove evanđeoske predrasude u 1:5, usp. 10:16-20). Ovo su nizovi SZ-nih navoda iz:

1. stih 9 – Psalma 18:49 ili II. Knjige o Samuelu 22:50
2. stih 10 – Ponovljenoga zakona 32:43
3. stih 11 – Psalma 117:1
4. stih 12 – Knjige Izaije 11:1.10.

Zapazite da postoji navod iz svakoga dijela Hebrejskoga kanona: Zakon, Proroci, i Spisi.

15:9 “da slave Boga za Njegovo milosrđe” Božje milosrđe je teološki ključ za predestinaciju Poslanice Rimljanima (usp. 9:15.16.18.23) i uključivanje pogana (usp. 11:30.31.32; 15:9). To je Božje milosrđe koje je spasilo Izraela. To je Božje milosrđe koje je spasilo vjerujuće pogane. Mehanizam nije ljudska izvedba (usp. Rim 9), nego milosrdna, nepromjenjiva Božja narav (usp. Izl 34:6; Neh 9:17; Ps 103:8.4; Joel 2:13) te obećanje Mesije (usp. Iz 11:1.10).

Zanimljivo je da pogani slave Boga:

1. ispovijedanjem vjere / hvaljenjem
2. pjevanjem.

Kad vjernik pjeva Bogu, on ispovijeda vjeru / javno priznaje vjeru! Ode/himne, kao i vjerovanja, valjani su načini ispovijedanja vjere (usp. 10:9-13).

15:13 “neka bi ... Bog nade” Ovo je bila završna doksologija književne jedinice u 14:1. To je bio još jedan predivan naslov za Božanstvo – Bog nade.

15:13 “vas ... ispunio svom radošću i mirom” Ovo je AORIST AKTIVNOGA OPTATIVA, koji označava Pavlovu molitvu za vjernike u Rimu. Zabilježi prisutnost “svom” (usp. 5:1-2; 14:17).

▣

NASB, NKJV, NRSV   “u vjerovanju,”
TEV   “posredstvom vaše vjere u Njega”
NJB   “u vašoj vjeri”

Ovo je PREZENT AKTIVNOGA INFINITIVA. To izražava pouzdanje u ustrajnost posredstvom neprekidne vjere u Krista, u silu Svetoga Duha, počinak u osobnoj radosti i miru. Vjera u Krista nije samo početni odaziv nego odaziv u načinu života.

▣ “**tako da možete obilovati u nadi**” Ovo je PREZENT AKTIVNOGA INFINITIVA od *perisseuō*, koji u osnovi znači “povrh toga”. Za “nada” vidi bilješku u 15:4.

POSEBNA TEMA: OBILNO IZLITI (*perisseuō*)

Pavao često koristi ovaj pojam.

1. Božja istina obilno je izlivena na Njegovu slavu, Poslanica Rimljanima 3:7
2. Besplatni dar u milosti toga jednog čovjeka, Isusa Krista, obilno je izliven, Poslanica Rimljanima 5:15
3. Vjernici obiluju u nadi, Poslanica Rimljanima 15:13
4. Vjernici nisu povjereni Bogu jedenjem ili ne jedenjem određene hrane, I. Poslanica Korinćanima 8:8
5. Vjernici obiluju u izgradnji Crkve, I. Poslanica Korinćanima 14:12
6. Vjernici obiluju u Gospodinovu djelu, I. Poslanica Korinćanima 15:58
7. Vjernici dijele obilno Kristove patnje i obilno Kristovu utjehu, II. Poslanica Korinćanima 1:5
8. Služba pravednosti obiluje u slavi, II. Poslanica Korinćanima 3:9
9. Zahvaljivanja vjernika moraju obilovati za Božju slavu, II. Poslanica Korinćanima 4:15
10. Obilje radosti vjernika, II. Poslanica Korinćanima 8:2
11. Vjernici obiluju u svemu (vjeri, borbama do krajnjih granica, spoznaji, revnosti, i ljubavi), kao i u daru za crkvu u Jeruzalemu, II. Poslanica Korinćanima 8:7

12. Sva se milost obilno izlijeva na vjernike, II. Poslanica Korinćanima 9:8
13. Vjernici obiluju zahvaljivanjem Bogu, II. Poslanica Korinćanima 9:12
14. Bogatstva Božje milosti obilno su izlivena na vjernike, Poslanica Efežanima 1:8
15. Ljubav vjernika mora sve više i više obilovati, Poslanica Filipljanima 1:9
16. Povjerenje vjernika u Pavla obiluje u Kristu, Poslanica Filipljanima 1:26
17. Imajući obilje, Poslanica Filipljanima 4:12.18
18. Vjernici obiluju zahvalnošću, Poslanica Kološanima 2:7
19. Vjernici jačaju i obiluju u ljubavi jedan za drugoga, I. Poslanica Solunjanima 3:12
20. Obilovati u pobožnome načinu života, I. Poslanica Solunjanima 4:1
21. Obilovati u ljubavi za braću vjernike, I. Poslanica Solunjanima 4:10

Pavlovo razumijevanje Božje milosti u Kristu bilo je “povrh svega”, tako isto, postoji potreba vjernika za hodanjem u toj “povrh svega” milosti i ljubavi u svojim svakodnevnim životima!

▣ **“snagom Svetoga Duha”** Sveti Duh je Osoba Trojstva djelatna u Novome dobu. Ništa od trajne vrijednosti ili učinka ne događa se bez Njega (usp. 15:19; I. Kor 2:4; I. Sol 1:5). Vidi Posebne teme u 8:9 i 8:11.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepuštiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Što je središnja istina Poslanice Rimljanima 14:1 - 15:13?
2. Zašto Pavao navodi SZ-ne odlomke u stihovima 9-12? Koju veliku istinu oni uče?

UVIDI U TEKST STIHOVA 14-33

- A. Na mnogo je načina završetak ovoga pisma sličan njegovu otvaranju, 1:8-15:
  1. uzdiže njihovu vjeru (usp. 1:8)
  2. brani Pavlovo apostolstvo Evanđelja za pogane (usp. 1:13.14)
  3. potvrđuje Pavlovu čežnju da ih posjeti (usp. 1:10.13)
  4. izražava Pavlovu čežnju da mu pomognu na njegovu putu ostalim pokrajinama koje još nisu bile evangelizirane (Španjolska, usp. 1:13).
- B. Ponovo, postoji nagovještaj napetosti u crkvi u Rimu između vjerujućih Židova i vjerujućih pogana na koje se poziva ili nagovještava kroz pismo, ali posebice poglavlja 9 – 11; 14:1 – 15:13.
- C. Također postoji nagovještaj napetosti u ranoj Crkvi glede Pavlova apostolskog položaja. Izgleda da on brani samog sebe u stihovima 15-19; 1:2.5.
- D. Ova književna jedinica sadrži dvije teme:
  1. Pavlovo apostolstvo, evangelizacijsku, poganima-usmjerenu službu (usp. stihove 14-21)
  2. Pavlove naume za putovanja kako bi ispunio ovu svrhu koji bi ga mogli provesti kroz Rim (usp.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 15:14-21

¹⁴A što se tiče vas, moja braćo, ja sam osobno uvjeren da ste vi sami puni čestitosti, ispunjeni svim znanjem i kadri isto tako opomenuti jedan drugoga. ¹⁵Ali pisao sam vam vrlo neustrašivo o nekim točkama kako bih vas podsjetio ponovo, zbog milosti koja mi je bila dana od Boga, ¹⁶da budem službenik Krista Isusa za pogane, služeći kao svećenik evanđelja Božjeg, tako da *moja* ponuda poganima može postati prihvatljivom, posvećena Svetim Duhom. ¹⁷Stoga sam u Kristu Isusu našao razlog za hvaliti se u stvarima koje pripadaju Bogu. ¹⁸Jer neću si dopustiti govoriti ništa drugo osim onoga što je Krist učinio po meni, što je ishodilo u poslušnosti pogana riječju i djelom, ¹⁹u snazi znakova i čuda, u sili Duha; tako da sam od Jeruzalema i sve do Ilirika propovijedao puno Kristovo evanđelje. ²⁰I slijedom toga čeznuo sam propovijedati evanđelje, ne tamo gdje je Krist već bio poznat, tako da ne bih gradio na temelju nekoga drugoga; ²¹nego kao što je pisano: “ONI KOJI NISU IMALI RADOSNE VIJESTI O NJEMU VIDJET ĆE, I ONI KOJI NISU ČULI RAZUMJET ĆE.”

15:14

NASB

“A što se tiče vas, moja braćo, ja sam osobno uvjeren”

NKJV

“Sad ja sam siguran što se vas tiče, moja braćo”

NRSV

“Ja sâm osjećam pouzdanje što se vas tiče, moja braćo i sestre”

TEV

“Prijetelji moji: ja se osobno osjećam sigurnim da vi”

NJB

“To nije zato što imam ikakvih sumnji o vama, moja braćo, nego upravo suprotno ja sam siguran da vi”

Ovaj “ja” (*auto egō*) vrlo je izražajan u grčkome. Pavao je istinski pohvalio ovu crkvu (“uvjeren”, PERFEKT PASIVNOGA INDIKATIVA).

Pavao potvrđuje tri stvari u stihu 14 o ovim kršćanima u Rimu:

1. puni su čestitosti (PREZENT AKTIVNOGA INDIKATIVA)
2. puni su znanja (PERFEKT PASIVNOGA PARTICIPA)
3. kadri su opominjati jedan drugoga (PREZENT PASIVNOGA PARTICIPA).

Ovaj stih podrazumijeva da im Pavao ne nosi novu poruku, nego objašnjava i razjašnjava Radosne vijesti koje su već čuli i prihvatili (usp. stih 15).

▣ **“(vi) ste sami puni čestitosti, ispunjeni svim”** Kao što je “ja osobno” vrlo izražajno u prvome izričaju, “vi sami” je izrazito ovdje. Pojam “puni” (*mestos*) znači “prepun (nečeg)” ili “napunjen (do vrha)”. Pavao je ovaj pojam upotrijebio samo dva puta, oba puta u Poslanici Rimljanima (1:29; 15:14).

Pojam “ispunjeni” (*plērōō*) je PERFEKT PASIVNOGA PARTICIPA. Pavao je ovaj pojam često koristio u Rimljanima (usp. 1:29; 8:4; 13:8; 15:13.14.19). On također često koristi IMENICU *plērōma* u Rimljanima (usp. 11:12.25; 13:10; 15:29), ali nikad PRIDJEV u ikojim svojim pisanjima.

Pavlova žudnja bila je da puno Evanđelje u potpunosti ispuni vjernike da budu preplavljeni u ljubavi i služenju. Vjernici imaju sve što trebaju u Kristu. Oni moraju u potpunosti prihvatiti i primiti ovo jamstvo.

▣ **“puni čestitosti, ispunjeni svim znanjem”** Postoje dva načina za razumijevanje ovih pojmova: (1) oni se odnose na netom prethodnu književnu jedinicu 14:1 - 15:13 – ljubav vjernika jedan za drugoga poništava razlike između kršćana u dvoznačnim biblijskim područjima. Ovo može biti potvrđeno općenitom uporabom pojma “dobro” u 14:16; 15:2 i ovdje ili (2) oni se odnose na čitavo Evanđelje vjere i primjene, ortodoksnost [pravovjernost – op.prev.], i pravopisno.

▣ **“kadri isto tako opomenuti jedan drugoga”** Crkva je od Boga određena da ohrabri i opominje jedan drugoga (usp. I. Kor 12:7; Kol 3:16; I. Sol 5:14; II. Sol 3:15). Mi smo spašeni kako bismo služili, služili Bogu služeći jedan drugoga! Mi smo oživljeni za zdravlje i rast Tijela!

15:15 “pisao sam vam vrlo neustrašivo” Pavao je Rimljanima pisao pismo iz Korinta. On je bio napadnut od jedne grupe u toj crkvi da je postajao oštar u svojim pismima, ali slab u osobnosti. Ovaj oblik GLAGOLA od riječi “neustrašivo” nađen je u II. Poslanici Korinćanima 10:2.12; 11:21. Pavlova oštrina dolazila je iz njegova obraćenja, poziva, i poznavanja Evanđelja.

▣ **“zbog milosti koja mi je bila dana od Boga”** Pavao upućuje na Božju milost (usp. 1:5; 12:3; I. Kor 3:10; 15:10; Gal 2:9; i Ef 3:7-8) koja ga je pozvala, spasila, obdarila, i poslala poganima (usp. 11:13; 15:16). To je bio način obrane njegova apostolstva i autoriteta (usp. 1:1.5).

▣ **“službenik ... služeći ... ponuda ... prihvatljivom”** Stihovi 16 i 17 sadržavaju nekoliko svećeničkih pojmova i izričaja. “Službenik” je bio korišten za svećeničku službu u stihu 27. Bio je upotrijebljen za Kristovu službu u Poslanici Hebrejima 8:2. Pavao je sebe vidio kao svećenika (usp. Fil 2:17) nudeći pogane Bogu, što je bio Izraelov zadatak (usp. Izl 19:5-6; Iz 66:20). Crkvi je bila dana ova evangelizacijska dužnost (usp. Mt 28:18-20; Lk 24:47; Djela 1:8). Crkva je nazvana SZ-nim svećeničkim pojmovima u I. Petrovoj poslanici 2:5.9 i Knjizi Otkrivenja 1:6.

▣ **“evanđelja Božjeg”** To nije samo Isusovo Evanđelje (usp. Mk 1:1; Rim 1:16; 15:19; I. Kor 9:12.18; II. Kor 2:12; 4:4; 9:13; 10:14; Gal 1:7, itd.), nego s pravom može biti nazvano “Evanđelje Božje” (usp. Mk 1:14; Rim 15:16; II. Kor 11:7; I. Sol 2:2.8.9; I. Pt 4:17). Ono je vrhunac Božjega srca obećano u Knjizi Postanka 3:15; 12:3; Izlasku 19:5-6 te prorokovanog tako često u Knjizi Izaije (tj. Iz 2:2-4; 51:4.5).

▣ **“posvećena Svetim Duhom”** Ovo je PERFEKT PASIVNOGA PARTICIPA u značenju, “bila je i nastavlja biti posvećena Svetim Duhom”. Ovo ponovo može odražavati napetost između židovskih i poganskih vjernika u crkvi u Rimu. Pavao je jasno izjavio da su narodi (pogani) bili i nastavljaju biti u potpunosti prihvaćeni i posvećeni Svetim Duhom (usp. I. Kor 6:11).

15:17-19 Zabilježite ujedinjeno djelovanje Trojedinoga Boga: Bogu (usp. stih 17); u Kristu (usp. stih 17); i u sili Duha (usp. stih 19). Zabilježite i tri Osobe Božanstva u stihu 30. Iako pojam “Trojstvo” nije biblijski, zamisao jeste (usp. Mt 3:16-17; 28:19; Djela 2:33-34; Rim 8:9-10; I. Kor 12:4-6; II. Kor 1:21; 13:14; Ef 1:3-14; 4:4-6; Tit 3:4-6; I. Pt 1:2). Vidi Posebnu temu: Trojstvo u 8:11.

15:18-19 Pavao je popisao različite načine učinkovitosti njegove službe poganima: (1) riječju; (2) djelom; (3) u znakovima; (4) u čudima; i (5) sve kroz silu Duha.

Samo bilješka o rukopisnoj različnosti u odnosu na #5, “Duha” (tj. MS B): neki grčki tekstovi dodaju “Svetoga Duha” (tj. MSS A, D*), neki imaju “Duha Božjega” (tj. MSS P⁴⁶, ⚭, D¹). Kao i s toliko mnogo ovakvih različnosti, ovaj dodatak, ili nenadahnuo pojašnjenje, ne utječe na istinu odlomka. Uobičajeno je to bila nakana kasnijih pisara koji su prepisivali tekst kako bi se ujednačilo izražavanje NZ-a. UBS⁴ daje “Duha Božjega” ocjenu “C” (poteškoće u odlučivanju).

15:18 “što je ishodilo u poslušnosti pogana” Božji cilj uvijek su bili ljudi koji odražavaju Njegovu narav. Evanđelje Isusovo obnovilo je Božju sliku u Padu Knjige Postanka 3. Priso zajedništvo s Bogom dokazano je pobožnom naravi. Cilj kršćanstva je zajedništvo s Bogom i Kristo-sličnost, sada!

▣ **“riječju i djelom”** Ovo je upućivalo na Pavlovu službu, a ne poslušnost kršćana u Rimu. To je očito vezano na silu Duha u stihu 19.

15:19 “u snazi znakova i čuda” Ova se dva pojma često pojavljuju zajedno u Djelima apostolskim (usp. 14:8-10; 16:16-18. 25-26; 20:9-12; 28:8-9), opisujući Božju snagu koja djeluje kroz Evanđelje (usp. II. Kor 12:12). Čini se da bi morali biti istoznačnice. Točno na što je ovo upućivalo – čudesa ili obraćenje – neizvjesno je. Ovdje opet, to može biti nagovještaj napetosti zbog Pavlova apostolstva. Kao što je Bog potvrdio djelo Dvanaestorice u Jeruzalemu, On je isto tako potvrdio Pavlovo djelo među poganima posredstvom vidljivih znakova.

▣ **“propovijedao (sam) puno Kristovo evanđelje”** Ovo je PERFEKT AKTIVNOGA INFINITIVA od *plēroō* (usp. stih 14). To podrazumijeva da je Pavao vjerovao kako je završio svoj zadatak propovijedanja u istočnome Mediteranu (usp. stih 23).

▣ **“sve do Ilirika”** Ta rimska provincija, također poznata kao Dalmacija, bila je smještena na istočnoj strani Jadranskoga mora sjeverozapadno od grčkoga poluotoka (Makedonija). Djela apostolska nigdje ne navode da je Pavao propovijedao ondje ali ovo ga stavlja u to područje (usp. 20:1-2). “Sve do” moglo je značiti “granica od” ili “u predjelu”.

15:20 “I slijedom toga čeznuo sam propovijedati evanđelje, ne tamo gdje je Krist već bio poznat” Ovo je bila Pavlova dosljedna misijska strategija (usp. I. Kor 3:10; II. Kor 10:15-16). On je želio dohvatiti neznabošce koji nikad nisu imali

priliku čuti i primiti Evanđelje. Uobičajeno je odabirao velike, strateški smještene gradove Rimskoga Carstva tako da ustanovljene crkve mogu evangelizirati i stvarati učenike u svojim okolnim područjima.

15:21 Ovo je navod iz Septuaginte (LXX) Knjige Izaije 52:15 koji govori o tome da su pogani čuli o Bogu. Pavao je odabrao ovo proročanstvo kao svoju misijsku strategiju.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 15:22-29

²²Iz toga sam razloga često bio zapriječen od dolaska k vama; ²³ali sad, jer nema više mjesta za mene u ovim područjima, i budući sam mnogo godina čeznuo doći k vama, ²⁴ikad kad idem u Španjolsku – jer nadam se vidjeti vas usput, da budem pomognut na svome putu tamo od vas, odonda kad sam prvi puta uživao u vašem društvu nakratko – ²⁵ali sad, idem u Jeruzalem služiti svete. ²⁶Jer su Makedonija i Ahaja bile radosne dati pomoć za siromašne među svetima u Jeruzalemu. ²⁷Da, one bijahu sretne učiniti to, i one su to dužne za njih. Jer ako su pogani sudjelovali u njihovima duhovnim stvarima, oni su im dužni služiti isto tako u materijalnim stvarima. ²⁸Stoga, kad sam završio ovo, i kad im predam svoj pečat ovoga njihova ploda, nastavit ću od vas u Španjolsku. ²⁹Znam da kad ću doći k vama, doći ću u Kristovu punome blagoslovu.

15:22 “Iz toga ... razloga” Ovaj je razlog objašnjen u stihu 20.

▣ “često (sam) bio zapriječen” Ovo je IMPERFEKT PASIVNOGA INDIKATIVA. On je bio zapriječen opet i opet (usp. 1:13). Posrednik nije bio spomenut. Mogao je to biti Bog, Sotona, zli ljudi, ili druge prilike za Evanđelje.

Sjetite se da je Pavao pisao Poslanicu Rimljanima dok je bio u Korintu. U Korintu su Pavla napali njegovi protivnici zbog čega nije bio kadar ispuniti svoje naume putovanja. Na Pavla su zasigurno utjecali ti napadi unutar crkve u Korintu. Morao je spomenuti da je njegov naum putovanja bio osujećen ponovo i ponovo.

15:23 “ali sad, jer nema više mjesta za mene u ovim područjima” Ovaj stih mora biti uzet u ograničenome zemljopisnom značenju Male Azije ili područja istočnoga Mediterana. Pavao nije propovijedao svakome, svugdje u ovim područjima, nego samo nekima.

▣ “i budući sam mnogo godina čeznuo doći k vama ... vidjeti vas” Pavao je često izrazio svoju čežnju da posjeti Rim (usp. 1:10-15; Djela 19:21; 23:11).

Postoji različnost grčkoga rukopisa na ovoj točki što nije navedena u kritičkim opaskama UBS⁴. Drevni grčki rukopisi MSS P⁴⁶, $\aleph$, A, D, F, G i L imaju “mного” (*polus*) što je spomenuto u stihu 22, ali MSS B, C i P imaju “nekoliko” (*ikanos*). Moguće su kasniji pisari bili uznemireni Pavlovim pretjerivanjem.

15:24 “ikad kad idem u Španjolsku” Pavao je želio ići u zapadno područje Rimskoga Carstva (usp. II. Kor 10:16). On je bio pušten iz rimskoga zatvora nakon završetka Djela apostolskih i otišao na četvrto misijsko putovanje. Pastoralne poslanice (I. Timoteju, II. Timoteju, i Titu) bile su pisane na njegovu četvrtome putovanju. Moguće postoji uputa na ovo u II. Timoteju poslanici 4:10 gdje neki uncijalni grčki rukopisi, $\aleph$, C i latinska Vulgata te koptski prijevodi, imaju “Gal”. Klement Rimski (vidi dodatak Korinćanima 5:7), koji je pisao prije kraja prvoga stoljeća, u svome pismu “Letter to the Corinthians,” 5:7, također potvrđuje da je Pavao putovao do “granica Zapada”.

▣ “da budem pomognut na svome putu tamo od vas” Ovaj izričaj postao je tehnički idiom u crkvi za pomaganje putujućih misionara za njihovo sljedeće odredište propovijedanja (usp. Djela 15:3; I. Kor 16:6.11; II. Kor 1:16; Tit 3:13; III. Iv 6). Rim nije bio kadar sudjelovati u potpori za crkvu u Jeruzalemu, ali mogli su biti novčana pomoć za Pavlova misijska putovanja na zapad.

15:25 “služiti svete” Ovaj je pojam često bio korišten u vezi sa skupljanjem novaca (usp. stih 31; I. Kor 16:15; II. Kor 8:4; 9:1). Vidi Posebnu temu: Sveti u 1:7.

15:26 “pomoć za siromašne među svetima u Jeruzalemu” Pavao je primio ove skupljene novce (Vidi Posebnu temu: *Koinōnia* u 12:13) za nekoliko godina od (1) Galacije i Male Azije (usp. I. Kor 16:1-4), te (2) Makedonije i Ahaje (usp. II. Kor 8 - 9). Zamisao je dobio iz crkve u Antiohiji (usp. Djela 11:30; 12:25). Namjera je bila da to pomogne ujedinjenju dva

krila rane Crkve – Židov i poganin. Poganske crkve opisane su kao one koje su bile “sretne” učiniti to (usp. stihove 26 i 27). Vidi Posebnu temu dolje.

POSEBNA TEMA: GLAD

I. Uvod

- A. Glad je uvijek-prisutan podsjetnik uvjeta pada ljudstva i Stvorenja.
- B. Glad je jedan vid poteškoće zla i patnje. Izravno je pripisivo čovječanstvu, ne Bogu. Iako je Bog koristio ratarske blagoslove ili prokletstva kao način nagrade i kazne Njegova naroda temeljem Saveza (Pnz 27 – 28), ovo nije bila istina općenito za nevjernike (Mt 5:45). Glad je još jedan primjer pohlepnoga, sebičnog, materijalističkog ljudstva. Poteškoća gladi nije zapravo stvar hrane, nego ljudske pobude i prvenstava.
- C. Glad je prilika za iskupljeno ljudstvo da odrazi Božju ljubav. Vjernikovi odazivi na fizičku potrebu u Crkvi i u svijetu pokazuju tko mi zapravo jesmo.

II. Biblijska građa

A. Stari zavjet

1. Mojsije

- a. jedna od tri moguće desetine u drevnome Izraelu bila je za siromašne (Pnz. 14:28-29)
- b. Zakon je osigurao posebne zalihe za siromašne da jedu (Izl 23:11; Lev 19:10; 23:22; Pnz 24:19-22)
- c. Zakon je osigurao posebne, ne skupe žrtvene životinje za siromašne (Lev 14:21)
- d. Izrael je morao imati suosjećajan i stav darežljivosti prema siromašnima i potrebitima (Pnz 15:7-11, usp. Job 29:16; 30:25; 31:16-23).

2. Mudrosna književnost

- a. postojali su posebni blagoslovi namijenjeni za one koji su pomagali siromašne (Ps 41:4)
- b. pomagati siromašnima značilo je pomagati Bogu (Izr 14:31; 17:5; 19:17).

3. Proroci

- a. Bog je zahtijevao da Ga se slavi u obliku društvene pravde i suosjećaja prema potrebitima (Iz 58:6-7; Mih 6:8)
- b. jedan znak Božje poruke bio je taj da je ona bila naviještena siromašnima i potrebitima (Iz 61:1-2)
- c. Božji su proroci korili društveno iskorištavanje (Am 2:6-8; 5:10-13; Mih).

B. Novi zavjet

1. Evandjelja

- a. upozoravano je na pomoć za siromašne (Mk 10:21; Lk 3:11)
- b. Božji sud temeljen je na našoj društvenoj ljubavi prema drugima u Isusovo ime. Zapravo, pomagati drugima znači pomagati Isusu (Mt 25:31-46)
- c. Evandjelje po Marku 14:7 bilo je pogrešno razumjeto kad se tvrdilo da je ono odražavalo Isusovo pomanjkanje brige za siromašnoga. Ovaj je stih morao naglasiti Njegovu jedinstvenost, ne ponižavanje siromašnih
- d. Knjiga Izaije 61:1-2 izražava da će primatelji Božje poruke biti proganjani od strane društva (Lk 4:18; 7:22; 14:21).

2. Pavao

- a. Pavao je naučio od Antioha iz Sirije zamisao o posebnoj ponudi u ljubavi siromašnima jeruzalemske crkve (Rim 15:26; I. Kor 16:1; II. Kor 8:4.6.19; Gal 2)
- b. Pavao je naglašavao milost, vjeru, i djela (Ef 2:8-10).

3. Jakov (NZ-na mudrosna književnost)

- a. vjera u Boga kroz Krista bez društvene skrbi je bolesna (Jak 2:14-17)
- b. on uvijek kaže da je vjera bez djela mrtva!

4. Ivan
 a. I. Ivanova poslanica tvrdi da je kršćaninova sigurnost temeljena na promijenjenome životu vjere i služenja (I. Iv 3:17-18).

III. Zaključak

- A. Ljudska bijeda i potreba u odnosu su s grijehom ljudstva. Postoji nekoliko vidova za glad:
 1. nerazborito ponašanje (Izr 19:15)
 2. Božja kazna (Pnz 27-28)
 3. u odnosu na duhovnu službu (II. Kor 11:27)
 4. kulturološke okolnosti (pohlepa, način razmišljanja, itd.)
 5. materijalne okolnosti (oskudica, poplave, nepogode, itd.).
- B. Bog se uistinu brine za ljude. On ljubi one u potrebi na jedinstven način!
- C. Crkva u djelovanju jeste Božji odgovor potrebi ljudi (fizičkoj i duhovnoj):
 a. izravno, osobno djelovanje
 b. zajednička građanska općina (u području crkvene) koja se samostalno brine za pomaganje siromašnima / djelovanje Crkve
 c. političke organizacije za promjenu.
- D. Kritički moramo vrednovati našu kulturu te osobna prvenstva u svjetlu Pisama (II. Kor 8 – 9).
- E. Mi moramo otvoriti naše oči, srca i ruke za potrebu ljudi kod kuće i izvan kuće; u crkvi i u svijetu.
- F. Pomoć mora biti u odnosu s onim što mi jesmo u Kristu u svjetlu Velikoga poslanja (Mt 28:18-20).

Pomoć mora biti fizička i duhovna.

15:27 “ako” Ovo je PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE koji pretpostavlja da je istinit s piščeve točke gledišta ili za njegovu književnu svrhu. Ako pogani sudjeluju u duhovnim blagoslovima Židova (usp. Rim 10 – 11) oni moraju pomagati u fizičkoj potrebi majke crkve u Jeruzalemu.

15:28

NASB

“kad sam završio ovo, i kad im predam svoj pečat ovoga njihova ploda”

NKJV

“kad sam izvršio ovo i zapečatio ih ovim plodom”

NRSV

“kad sam dovršio ovo, i poslao im to što je bilo skupljeno”

TEV

“kad sam završio ovaj zadatak i predao im sav novac koji je bio ubran za njih”

NJB

“Tako kad sam napravio ovo i službeno predao što je bilo ubrano”

Ovo je AORIST AKTIVNOGA PARTICIPA i AORIST SREDNJEGA PARTICIPA. To doslovno smjera na općeniti način pečaćenja pošiljke kako bi se osigurala sigurnost njezinih sadržaja. Ovo bi mogao biti način za Pavla da potvrdi kako će sav dati novac biti poslan i primljen. Kako bi to osigurao on je sobom uzeo nekoliko predstavnika iz crkava koje su dale pomoć (usp. Djela 20:4).

Za “pečat” vidi Posebnu temu u 4:11.

15:29 Zabilježite da je riječ *plērōō* / *plērōma* ponovo korištena. Vidi bilješku u stihu 14.

▣ **“u Kristovu ... blagoslovu”** Ovaj izričaj upućuje na blagoslov kojeg donosi propovjednik / učitelj Evanđelja. U ovome okviru ne upućuje na molitvu.

Neki drevni grčki tekstovi pokušali su objasniti ovo razumijevanje dodavanjem izričaja: “blagoslov Kristova evanđelja” (MS A², NKJV). Kraći tekst nađen je u MSS κ^* , A, B, C, D, F, G, P. UBS⁴ daje kraćem čitanju ocjenu “A” (izvjesno).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 15:30-33

³⁰Sad vas potičem, braćo, našim Gospodinom Isusom Kristom i ljubavlju Duha, da se zajedno sa mnom trudite u svojim molitvama Bogu za mene, ³¹da budem spašen od onih koji su neposlušni u Judeji, te da moja služba za Jeruzalem bude dokazana prihvatljivom svetima; ³²tako da bih mogao doći k vama u radosti po volji Božjoj i naći osvježavajući odmor u vašem društvu. ³³Sad Bog mira neka bude s vama svima. Amen.

15:30 “potičem (vas) ... da se zajedno sa mnom trudite” Ovo su jaki grčki pojmovi. Prvi je korišten i u 12:1. Drugi je upotrijebljen za Isusovu borbu u Getsemaniji. Pavao je osjetio duboku potrebu za molitvom za sebe te za njegovu službu Evanđelja (usp. II. Kor 1:11; Ef 6:18-20; Kol 4:3; I. Sol 5:25; II. Sol 3:1). Njegovo je iskustvo u Jeruzalemu dokazalo da će biti poteškoće (usp. stih 31). On je doputovao u Rim, ali ne na način kako je zamišljao. Vidi Posebnu temu: Zastupnička molitva u 9:3.

15:30-33 Pavlova molitva izražava tri čežnje:

1. da će možda biti oslobođen od svojih neprijatelja u Judeji (usp. Djela 20:22-23)
2. da će dar od crkava pogana biti primljen dobro od crkve u Jeruzalemu (usp. Djela 15:1 i dalje; 21:17 i dalje)
3. da će možda potom doći posjetiti Rim na svome putu za Španjolsku.

15:30 “da se zajedno sa mnom trudite” Ovaj pojam korišten je samo ovdje u NZ-u. To je složenica od *sun* (zajedno sa) i *agōnizomai* (natjecati se, boriti se, ozbiljno nastojati, usp. I. Kor 9:25; Kol 1:29; 4:12; I. Tim 4:10; 6:12). Ovaj jaki INFINITIV poziva crkvu u Rimu na snažnu borbu s Pavlom u molitvi za primanje ponude pogana od majke crkve u Jeruzalemu.

15:31 “koji su neposlušni” Ovo upućuje na židovsku oporbu ili moguće judaiste, ali ne na crkvu općenito (usp. 11:30.31).

15:32 Pavlova molitva završava s još dva zahtjeva: (1) on bi mogao doći k njima u radosti i (2) možda će imati vremena za odmor s njima (AORIST SREDNJEGA [deponent] KONJUNKTIVA od *sunanapauomai*, samo ovdje u NZ-u, ali korišten u Iz 11:6. Pavao je naveo Iz 11:1.10 u stihu 12). Pavao treba vremena za miran odmor i oporavak među zrelim vjernicima (usp. II. Kor 4:7-12; 6:3-10; 11:23-33)! On ga nije dobio, doduše. U Palestini su ga očekivala uhićenje i suđenja i godine u zatvoru .

Ovaj stih ima mnoge rukopisne različnosti.

15:33 “Bog mira” Ovo je predivan naslov za Boga (usp. 16:20; II. Kor 13:11; Fil 4:9; I. Sol 5:23; II. Sol 3:16; Heb 13:20).

▣ **“Amen”** Vidi Posebnu temu u 1:25.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Kako je SZ dobrobit za NZ-ne vjernike (stihovi 4-5; I. Kor 10:6.11)?
2. Zašto Pavao navodi SZ u stihovima 9-12? Koju veliku istinu oni uče?
3. Gdje se u ovome dijelu Poslanice Rimljanima moguće pojavljuje napetost između Židova i pogana?
4. Gdje se u ovome dijelu Poslanice Rimljanima pojavljuje napetost o Pavlovu apostolstvu?
5. Što je bio Pavlov razlog za ponudu crkava pogana za crkvu u Jeruzalemu (stihovi 15-28)?
6. Što je bila Pavlova misijska strategija? Zašto je želio ići u Španjolsku?
7. Kako i zašto je Pavao opisao svoj rad kao svećenički (stih 16) u odnosu na Izraela kao kraljevstvo svećenika (Izl 19:5-6) ili crkvu (I. Pt 2: 5.9; Otk 1:6)?
8. Je li Bog odgovorio na Pavlovu molitvu iz stihova 30-33?

RIMLJANIMA 16

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA				
UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
osobni pozdravi 16:1-2	sestra Feba preporučena 16:1-2	pozdravi 16:1-2	osobni pozdravi 16:1-2	pozdravi i dobre želje 16:1-2
16:3-16	pozdravljanje rimskih svetih 16:3-16	16:3-16	16:3-5a 16:5b-7 16:8-11 16:12-15 16:16	16:3-5a 16:5b-16
16:17-20	izbjegavati osobe koje rade razdor 16:17-20	16:17-20	konačne upute 16:17-20a 16:20b-21	upozorenje i prvi dopisak 16:17-20
16:21-23	pozdravi od Pavlovih prijatelja 16:21-24	16:21 16:22 16:23	16:22 16:23	posljednji pozdravi i drugi dopisak 16:21-23
doksologija 16:25-27	blagoslivljanje 16:25-27	16:25-27	zaključna molitva slavljenja 16:25-26 16:27	doksologija 16:25-27

ČITANJE KRUG TRI (vidi str. viii)

SLIJEĐENJE IZVORNE PIŠČEVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte. Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda. Podjela na odlomke nije nadahnut, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

UVIDI U TEKST STIHOVA 1-27

- A. Zabilježite da su sve žene u ovome završnome dijelu bile Pavlove sestre-suradnice u Evanđelju (usp. Fil 4:3): Feba u stihu 1; Priska u stihu 3; Marija u stihu 6; Junija (ili Junije – ako je tako onda je on bio muškarac) u stihu 7; Trifena i Trifoza u stihu 12; Persida u stihu 12; “njegovu majku” u stihu 13; Julija u stihu 15; i “njegovu sestru” u stihu 15. Budite pozorni zbog dogmatizma u ovome području žena u službi. Svi su vjernici obdareni (usp. I. Kor 12:7.11), puno-vremenski službenici (usp. Ef 4:12).
U ovome popisu imamo ženu đakon, Febu, i moguće ženu-apostola, Junija (usp. Joel 2:28; Djela 2:16-21). Teško je znati kako postupati s tim pitanjem biblijski zbog prividno paradoksalnih Pavlovih izjava kao I. Poslanica Korinćanima 11:4-5 u usporedbi s 14:34.
- B. Zabilježite moguću rasnu pozadinu ovih imena:
1. vjerujući Židovi: Akvila, Priska, Andronik, Junija, Marija [neki MSS imaju Mariam]
  2. imena rimske plemenitaške obitelji: Priska, Amplijat, Apel, Narcis, Julija, Filolog
  3. imena židovske plemenitaške obitelji: Aristobul, Herodion.
- C. Stihovi 1-16 su Pavlovi osobni pozdravi, dok su stihovi 17-20 njegova završna upozorenja protiv krivih učitelja. U stihovima 21-23 misijska grupa šalje pozdrave iz Korinta.
- D. Rasprava o poglavlju 16 u *Tyndale New Testament Commentary* od F. F. Bruca vrlo je korisna. Zanima li vas točno proučavanje imena nađenih u ovome poglavlju, pročitate stranice 266-284.
- E. Postoji neka sumnja gdje pismo završava. Završetak se pojavljuje nekoliko puta na kraju poglavlja 14, 15 (MS P⁴⁶) i 16, u drevnima grčkim rukopisima. Doduše, tradicionalni završetak 16:25-27 pojavljuje se u MSS P⁶¹, $\aleph$, B, C i D kao i u grčkome tekstu korištenome od Klementa Rimskog (95.-e godine).
Stih 24 ne pojavljuje se u starijim grčkim rukopisima, P⁴⁶, P⁶¹, $\aleph$, A, B, C, niti u latinskoj Vulgati ni u grčkome tekstu korištenome od Origena Aleksandrijskog. Za punu raspravu o različnostima vidi Bruce M. Metzger, *A Textual Commentary on the Greek New Testament*, str. 533-536.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 16:1-2

¹Preporučujem vam našu sestru Febu, koja je službenica crkve u Kenhreji; ²da ju primite u Gospodinu na način dostojan svetih, te da joj pomognete u bilo čemu što bi mogla trebati od vas; jer ona je također bila pomagač mnogima, kao i meni osobno.

16:1 “Preporučujem vam” Stihovi 1-2 djeluju kao pismo preporuke za đakonicu Febu. Ona je vjerojatno prenijela Pavlovo pismo u Rim. Postoji drugih nekoliko primjeraka ovih pisama uvođenja ili preporuka u NZ-u (usp. Djela 18:27; I. Kor 16:3; II. Kor 3:1; 8:18-24; i Fil 2:19-30).

▣ **“Febu”** Njeno ime znači “blistavo” ili “sjajno”.

NASB, NKJV	“koja je službenica crkve”
NRSV	“đakon crkve”
TEV	“koja služi crkvu”
NJB	“đakonica crkve”

Ovo je pojam *diakonos*. To je oblik AKUZATIVA ŽENSKJE JEDNINE. To je grčki pojam za službenika/slugu. Korišten je (1) za Krista u 15:8; Evanđelju po Marku 10:45; (2) za Pavla u Poslanici Efežanima 3:7; Kološanima 1:23.25; i (3) za đakone u Poslanici Filipljanima 1:1; I. Timoteju 3:11.

Postoji dokaz za službu đakonice i u NZ-u i ranim poslije-biblijskim crkvenim pisanjima. Još jedan primjer žena u službi mjesne crkve u NZ-u je "uloga udovica" u Pastoralnim poslanicama (usp. I. Tim 3:11; 5:3-16). RSV, Amplified, i Phillips prijevodi imaju "đakonica" u 16:1. NASB i NIV imaju je u opaskama. NEB ima "koja drži službu". Svi su vjernici pozvani, obdareni, puno-vremenski službenici (usp. Ef 4:12). Neki su pozvani u ulozi službe vodstva. Naše predaje moraju dati put Pismu! Ovi rani đakoni i đakonice bili su sluge, a ne izvršni odbori.

M. R. Vincent, u *Word Studies*, tom 2, str. 752 i 1196, kaže da *apostolska ustrojstva (Apostolical Constitutions)*, datiraju od kasnoga drugog ili ranoga trećeg stoljeća, čineći razliku između dužnosti i odredbi ženskih crkvenih pomagačica:

1. đakonica
2. udovica (usp. I. Tim 3:11; 5:9-10)
3. djevica (usp. Djela 21:9 i moguće I. Kor 7:34).

Ove dužnosti uključuju:

1. brigu za bolesne
2. brigu za one koji su fizički proganjani
3. posjećivanje onih u zatvoru zbog vjere
4. učenje novih vjernika
5. pomaganje u krštenju žena
6. neko nadgledanje ženskih članova crkve.

POSEBNA TEMA: ŽENE U BIBLIJI

I. Stari zavjet

- A. Kulturološki žene su se smatrale imovinom
  1. bile su uključene u popis imovine (Izl 20:17)
  2. postupanje s ropkinjom (Izl 21:7-11)
  3. ženska prisega poništiva je od društveno odgovornih muškaraca (Br 30)
  4. žena kao ratni plijen (Pnz 20:10-14; 21:10-14).
- B. U primjeni je postojala uzajamnost
  1. čovjek i žena stvoreni su na Božju sliku (Post 1:26-27)
  2. poštuju oca i majku (Izl 20:12 [Pnz 5:16])
  3. poštovanje majke i oca (Lev 19:3; 20:9)
  4. muškarci i žene mogli su biti nazireji (Br 6:1-2)
  5. kćeri su imale pravo nasljedstva (Br 27:1-11)
  6. dio zavjetnog naroda (Pnz 29:10-12)
  7. pridržavanje pouke oca i majke (Izr 1:8; 6:20)
  8. sinovi i kćeri Hemana (levitske obitelji) vodili su glazbu u Hramu (I. Ljet 25:5-6)
  9. sinovi i kćeri prorokovat će u novome dobu (Joel 2:28-29).
- C. Žene su bile u ulozi vođa
  1. Mojsijeva sestra, Mirjam, nazvana proročicom (Izl 15:20-21 zamijeti i Mih 6:4)
  2. nadarene žene od Boga tkale su tkaninu za Šator sastanka (Izl 35:25-26)
  3. Debora, žena, također proročica (usp. Suci 4:4), vodila je sva plemena (Suci 4:4-5; 5:7)
  4. Hulda je bila proročica koju je kralj Jošija pozivao da čita i tumači novonađenu "Knjigu Zakona" (II. Kr 22:14; II. Ljet 34:22-27)
  5. kraljica Estera, pobožna žena, spasila je Židove u Perziji.

II. Novi zavjet

- A. Kulturološki žena je i u judaizmu i u grčko-rimskome svijetu bila drugorazredni građanin s malo prava ili povlastica (iznimka je Makedonija).
- B. Žene u ulozi vođe
  1. Elizabeta i Marija, pobožne žene na raspolaganju Bogu (Lk 1-2)
  2. Ana, pobožna žena koja služi u Hramu (Lk 2:36)
  3. Lidija, vjernica i voditeljica kućne crkve (Djela 16:14.40)

4. Filipove četiri kćeri djevice bile su proročice (Djela 21:8-9)
5. Feba, đakonica crkve u Kenhreji (Rim 16:1)
6. Priska (Priscila), Pavlova suradnica i učiteljica Apolonova (Djela 18:26; Rim 16:3)
7. Marija, Trifena, Trifoza, Persida, Julija, Nerejeva sestra, nekoliko žena Pavlovih suradnica (Rim 16:6-16)
8. Junija (KJV), moguće ženski apostol (Rim 16:7)
9. Evodija i Sintiha, Pavlove suradnice (Fil 4:2-3).

III. Kako suvremeni vjernik uravnotežuje različite biblijske primjere?

- A. Kako netko određuje povijesne i kulturološke istine, koje primjenjuje samo na izvorni okvir, od vječnih istina koje vrijede za sve crkve, sve vjernike svih uzrasta?
1. Moramo vrlo ozbiljno uzeti nakanu izvorno nadahnutog autora. Biblija je Riječ Božja i jedini izvor za vjeru i primjenu.
  2. Moramo se baviti očitim povijesno-uvjetovanim nadahnutim tekstovima:
    - a. vjerski obredi (tj. obred i liturgija) Izraela (usp. Djela 15; Gal 3)
    - b. judaizam prvog stoljeća
    - c. Pavlove očito povijesno-uvjetovane izjave u I. Korinćanima:
      - (1) zakonski sustav poganskog Rima (I. Kor 6)
      - (2) ostajanje robom (I. Kor 7:20-24)
      - (3) celibat (I. Kor 7:1-35)
      - (4) djevice (I. Kor 7:36-38)
      - (5) hrana žrtvovana idolima (I. Kor 8; 10:23-33)
      - (6) nedostojno ponašanje na Večeri Gospodnjoj (I. Kor 11).
  3. Bog je potpuno i jasno otkrio Sâm Sebe određenoj kulturi, određenog dana. Moramo uzeti ozbiljno otkrivenje, ali ne svaki vid njegova povijesnog smještaja. Riječ Božja napisana je ljudskim riječima, upućena određenoj kulturi u određenome vremenu.
- B. Biblijska tumačenja moraju tražiti izvornu autorovu nakanu. Što je on govorio svome vremenu? Ovo je temeljno i ključno za pravilno tumačenje. Ali to onda moramo primijeniti u naše vrijeme. Sad, ovdje je poteškoća sa ženama u vodstvu (stvarna poteškoća tumačenja može biti određivanje pojma. Je li postojalo više službi negoli pastori koji su viđeni kao vodstvo? Jesu li đakonice ili proročice viđene kao vođe)? Prilično je jasno da Pavao, u I. Korinćanima 14:34-35 i I. Timoteju 2:9-15, tvrdi da žene ne bi smjele uzeti vođenje u javnom štovanju! Ali kako to primijeniti danas? Ne želim da Pavlova kultura ili moja kultura utišavaju Riječ i volju Božju. Moguće da je Pavlovo vrijeme bilo previše ograničavajuće, ali isto tako moje vrijeme može biti previše otvoreno. Osjećam se vrlo nelagodno govoreći da su Pavlove riječi i učenja uvjetovani, prvim stoljećem, istinama mjesnih prilika. Tko sam ja da bih mogao dozvoliti svome umu ili svojoj kulturi negirati nadahnutog autora?!

Međutim, što moram učiniti kad postoje biblijski primjeri žena kao vođa (čak u Pavlovim pisanjima, usp. Rim 16)? Dobar primjer ovoga je Pavlova rasprava o javnom štovanju u I. Korinćanima 11:14. U 11:5 čini se da on dozvoljava propovijedanje i molitvu u javnom štovanju ženama s pokrivenim glavama, ipak u 14:34-35 on zahtijeva da one ostanu tiho! Postojale su đakonice (usp. Rim 16:1) i proročice (usp. Djela 21:9). To je ta raznolikost koja mi dopušta slobodu poistovjećivanja Pavlovih osvrta (kao odnosi prema sputavanju žena) kao ograničene na prvo stoljeće Korinta i Efeza. U obje crkve postojale su poteškoće sa ženskim ostvarivanjem njihove novopronađene slobode (usp. Bruce Winter, *After Paul Left Corinth*), što je moglo prouzročiti poteškoće za crkvu u dosizanju njihovog društva za Krista. Njihova sloboda morala je biti ograničena kako bi Evanđelje bilo djelotvornije.

Moje vrijeme potpuno je suprotno od Pavlovog. U moje vrijeme Evanđelje može biti ograničeno ako rječitoj, učenoj ženi nije dozvoljeno dijeljenje Evanđelja, nije joj dozvoljeno voditi! Što je krajnji cilj javnog štovanja? Nije li evangelizacija i učenje? Može li Bog biti počašćen i zadovoljan sa ženama vođama? Čini se da Biblija kao cjelina kaže "da"!

Želim se prikloniti Pavlu; moja teologija prvenstveno je Pavlovska. Ne želim biti pod pretjeranim utjecajem ili upravljani suvremenim feminizmom! Doduše, osjećam da je crkva bila spora odgovoriti na očite biblijske istine, kao što je neprimjerenost ropstva, rasizma, pobožnjaštva, i seksizma. Bila je i spora u

primjerenom odazivu na zlostavljanje žena u suvremenome svijetu. Bog je u Kristu oslobodio roba i ženu. Usudujem se ne dozvoliti kulturološkim granicama teksta ponovno ih okovati.

Još jedna točka: kao tumač znam da je korintska crkva bila vrlo razbijena. Karizmatički darovi bili su cijenjeni i njima se dičilo. Žene su mogle biti zahvaćene time. Također vjerujem da je Efez bio zahvaćen lažnim učiteljima koji su iskorištavali žene i koristili ih kao nadomjesne govornike u kućnim crkvama u Efezu.

C. Prijedlozi za daljnje čitanje

How to Read the Bible For All Its Worth od Gordona Feeja i Douga Stuarda (str. 61-77)

Gospel and Spirit: Issues in New Testament Hermeneutics od Gordona Feeja *Hard Sayings of the Bible* by Walter C. Kaiser, Peter H. Davids, F. F. Bruce, i Manfred T. Branch (str. 613-616; 665-667).

▣ “crkve” Vidi Posebnu temu dolje.

POSEBNA TEMA: CRKVA (*EKKLESIA*)

Ovaj grčki pojam, *ekklesia*, sastoji se od dvije riječi, “izvana” i “pozvani”, stoga, pojam podrazumijeva Božanski pozvane one izvana. Rana je Crkva taj pojam preuzela iz sekularne uporabe (usp. Djela 19:32.39.41) i zbog Septuagintine uporabe toga pojma za “zajednicu [skupština, zborovanje]” Izraela (*Qahal*, BDB 874, usp. Br 16:3; 20:4). Upotrebljavali su ga za sami sebe kao nastavak SZ-noga Božjeg naroda. Oni su bili novi Izrael (usp. Rim 2:28-29; Gal 6:16; I. Pt 2:5.9; Otk 1:6), ispunjenje Božjega poslanja širom svijeta (usp. Post 3:15; 12:3; Izl 19:5-6; Mt 28:18-20; Lk 24:47; Djela 1:8).

Ovaj je pojam korišten u Evanđeljima i Djelima apostolskim na nekoliko načina:

1. sekularni gradski sastanak, Djela apostolska 19:32.39.41
2. sveopći Božji narod u Kristu, Matej 16:18 i Efežanima
3. mjesna zajednica vjernika u Kristu, Matej 18:17; Djela apostolska 5:11 (u ovim stihovima Crkva u Jeruzalemu)
4. čitav narod Izraela, Djela apostolska 7:38, u Stjepanovom govoru
5. Božji narod u regiji, Djela apostolska 8:3 (Judeja ili Palestina).

▣ “Kenhreji” [Kenhreja] Ovo je jedna od dvije luke Korinta. Ova je bila na istočnoj strani (usp. Djela 18:18).

16:2 “da ju primite u Gospodinu na način dostojan” Ovo je AORIST SREDNJEGA [deponent] KONJUNKTIVA od *prosdchomai*, što znači “primite ljubazno kao gosta” (usp. Fil 2:29). Pavao je imao pouzdanja u ovu ženu i želio je da je crkva primi i pomogne joj za njegovo dobro. Jasna činjenica da je on to morao reći pokazuje kulturološko ozračje.

▣ “svetih” Ovaj pojam znači “svet”. On ne opisuje samo položaj vjernika u Kristu, nego i nadajmo se i njihov pobožan život, obilježenih napredovanjem njihova novoga svetog položaja u Kristu. Pojam “sveti” uvijek je u MNOŽINI osim jednom u Poslanici Filipljanima (4:21) i čak je i tamo u smislu skupnoga. Biti kršćanin znači biti dijelom vjerujuće zajednice, obitelji, Tijela. Suvremena crkva na zapadu podcijenila je ovaj skupni vid biblijske istine! Vidi Posebnu temu: Sveti u 1:7.

▣ “da joj pomognete u bilo čemu što bi mogla trebati od vas” Postoje dva KONJUNKTIVA. Prvi, *paristēmi* (AORIST AKTIVNI), što znači “pomoći kao i poduprijeti”. Drugi, *chrēzō* (PREZENT AKTIVNI), što znači “pomoći svime što je zahtijevano” (usp. II. Kor 3:1).

Ovo je upućivalo na materijalnu opskrbu za putujuće službenike. To je bila svrha pisama preporuke.

▣

NASB, NKJV
NRSV
TEV
NJB

“bila (je) pomagač mnogima”

“bila je dobročinitelj mnogima”

“jer je ona sama bila dobar prijatelj mnogim ljudima”

“pazila je na mnoge velike ljude”

Ovaj pojam, *proistatis*, pronađen je samo ovdje u NZ-u. To je moglo upućivati na fizičku ili novčanu pomoć. Ova je riječ izvorno upućivala na bogate pokrovitelje. Budući je Feba otputovala za Rim (usp. stih 1) i pomogla mnogima (usp. stih 2), ovo je o njoj moglo biti povijesno istinito.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 16:3-16

³Pozdravite Prisku i Akvilu, moje drugove suradnike u Kristu Isusu, ⁴koji su za moj život podmetnuli svoje vlastite vratove, kojima ne zahvaljujem jedino ja, nego i sve crkve pogana; ⁵također *pozdravite* crkvu koja je u njihovoj kući. Pozdravite Epenata, moga ljubljenog, koji je prvi Kristov obraćenik iz Azije. ⁶Pozdravite Mariju, koja je teško radila za vas. ⁷Pozdravite Andronika i Junijsa, moje sunarodnjake i moje drugove zatvorenike, koji su istaknuti među apostolima, koji su također bili u Kristu prije mene. ⁸Pozdravite Amplijata, moga ljubljenog u Gospodinu. ⁹Pozdravite Urbana, našeg druga radnika u Kristu, i Stahija moga ljubljenog. ¹⁰Pozdravite Apela, oprobano u Kristu. Pozdravite one koji su *ukućani* Aristobulovi. ¹¹Pozdravite Herodiona, moga sunarodnjaka. Pozdravite one od *ukućana* Narcisa, koji su u Gospodinu. ¹²Pozdravite Trifenu i Trifozu, radnice u Gospodinu. Pozdravite Persidu ljubljenu, koja je teško radila u Gospodinu. ¹³Pozdravite Rufa, izabranog čovjeka u Gospodinu, također njegovu majku i moju. ¹⁴Pozdravite Asinkrita, Flegonta, Hermu, Patroba, Herma i braću s njima. ¹⁵Pozdravite Filologa i Juliju, Nereja i njegovu sestru, i Olimpija, i sve svete koji su s njima. ¹⁶Pozdravite jedan drugoga svetim cjelovom. Sve Kristove crkve pozdravljaju vas.

16:3 “Prisku i Akvilu” Luka je naziva “Priscila”. Ona je često imenovana prije svoga supruga, koji je kulturološki bio vrlo neuobičajen (usp. Djela 18:18. 26; I. Kor 16:19; II. Tim 4:19). Moguće je ona bila rimska plemkinja ili osoba koja prevladava u ovome paru. I Pavao i ovaj par bili su izrađivači šatora ili kožari. Pavao ih naziva “drugov(ima) suradni(cima) u Kristu Isusu”. On je možda od ovoga para čuo o jakosti i slabosti crkve u Rimu.

16:4 “podmetnuli svoje vlastite vratove” Ovo je idiom od pojma za “krvnikovu sjekiru”. Biblija šuti o tome na što je Pavao mislio ovim izričajem.

▣ **“kojima ne zahvaljujem jedino ja, nego i sve crkve pogana”** Pavao je bio vrlo zahvalan za prijateljstvo i djelatnu pomoć ovoga para. On čak širi njihovu službu na “sve crkve pogana”. Kakva dalekosežna potvrda i zahvalnost! To može upućivati na njihovu službu ohrabivanja i izvješćivanja Apolona (usp. Djela 18:24-28).

16:5 “crkvu” Ovo upućuje na ljude, ne zgradu. Pojam je značio “pozvati nekoga van”. U grčkome SZ-u, Septuaginti (LXX), ovaj je pojam bio korišten za prijevod hebrejskoga pojma *qahal*, prevedenog “skupština” [vjernika u crkvi – op.prev.]. Rana Crkva vidjela je sebe kao prirodne nasljednike i ispunjenje SZ-ne “skupštine Izraela”, a ne kao sektašku raskolničku skupinu. Vidi Posebnu temu u 16:1.

▣ **“koja je u njihovoj kući”** Rani su se kršćani sastajali u kućama (usp. 16:23; Djela 12:12; I. Kor 16:19; Kol 4:15 i Flm 2). Crkvene zgrade nisu se pojavile sve do trećega stoljeća naše ere.

▣ **“Epenata” [Epenat]** Ovo muško ime znači “hvaljen”.

▣ **“koji je prvi ... obraćenik”** Ovo je također rečeno za Stefaninove ukućane u I. Poslanici Korinćanima 16:15.

▣ **“iz Azije”** Ovo je upućivalo na rimsku provinciju koja je činila zapadnu trećinu današnje Turske.

16:6 “Mariju, koja je teško radila za vas” Ništa nije poznato o ovoj osobi. Ona je možda bila misionarka crkve iz Rima. Tako nam je mnogo predivnih, pobožnih vjernika nepoznatih ali dobro poznatih Bogu.

16:7 “moje drugove zatvorenike” Suvremeni znanstvenici nisu sigurni na koji je zatvor ovo upućivalo. Pavao je mnogo pretrpio za svoju vjeru (usp. II. Kor 4:8-11; 6:4-10; 11:25-28). Bio je u zatvoru u Filipima, Cezareji, Rimu, te vjerojatno i u drugim mjestima (usp. Ef, I. Kor 15:32; II. Kor 1:8).

▣ **“Junija” [Junije]** Ovo ime može biti MUŠKOGA ili ŽENSKOGA RODA, koje mora biti određeno oznakama naglaska. Postoje grčke rukopisne različenosti, “*Iouinian*”, nađene u MSS $\aleph$, A, B, C, D, F, G i P, ali bez oznake naglaska. ŽENSKI oblik s naglaskom pronađen je u MSS B², D², i 0150. Rani rukopis na papirusu P⁴⁶ te neki prijevodi Vulgate i koptski, kao i grčki tekstovi korišteni od Jeronima, imaju “*Ioulian*” što je ŽENSKI ROD. Neki znanstvenici misle da je to bila pisarska pogriješka. ŽENSKI oblik pojavljuje se u 16:15. Moguće je da su dvije osobe imenovane u stihu 7 bile:

1. dva židovska vjernika utamničanih s Pavlom
2. brat i sestra
3. suprug i supruga.

Ako je ŽENSKI ROD i ako je izričaj “apostolima” upućivao na širu uporabu toga pojma od “Dvanaestorice”, onda je to bila žena apostol.

Također je zanimljivo da slovanje “Junije” nije bilo nađeno nigdje u rimskoj književnosti ili natpisima, ali ime “Junija” bilo je vrlo uobičajeno. To je bilo rimsko obiteljsko ime. Za više izvješća o ženama u službi vidi *Women Leaders and the Church*, od Linde L. Belleville, str. 188, opaska 42.

NASB	“koji su istaknuti među apostolima”
NKJV	“koji su zabilježeni među apostolima”
NRSV	“oni su istaknuti među apostolima”
TEV	“oni su dobro poznati među apostolima”
NJB	“onima istaknutim apostolima”

Ovo može upućivati na Dvanaesticu, ako je tako onda su im ova dvojica bila dobro poznata, ili na širu skupinu službenika poznatih kao “apostoli” (usp. Djela 14:4,14; 18:5; I. Kor 4:9; Gal 1:19; Fil 2:25; I. Sol 2:6). Okvir podrazumijeva ovu širu uporabu, kao u Poslanici Efežanima 4:11, ali ODREĐENI ČLAN podrazumijeva Dvanaesticu. Vidi Posebnu temu: Slati (*Apostellō*) u 1:1.

▣ **“koji su također bili u Kristu prije mene”** Ovo očito znači da su oni bili spašeni i djelatni u Kristovoj službi prije Pavlova iskustva na cesti za Damask.

16:8-16 Ova su imena nepoznata školama. Oni su bili ljubljeni od Boga i Pavla, ali njihova imena i službe nisu navedene u NZ-u ili ranoj kršćanskoj književnosti. Ono što je značajno je to da postoji mješavina (1) općih imena robova; (2) rimskog plemstva; i (3) židovskih obiteljskih imena. Postoje muškarci i žene. Postoje bogati oslobođeni robovi i putujući propovjednici. Postoje stranci iz Perzije. Sve su granice otklonjene u Crkvi Isusa Krista (usp. 3:22; 10:12; Joel 2:28-32 [Djela 2:14-21]; I. Kor 12:11; Gal 3:28; Kol 3:11)!

16:8 “Amplijata” [Amplijat] Ovo je ime, kao Priska i Junija, bilo dobro poznato rimsko obiteljsko ime.

▣ **“moga ljubljenog u Gospodinu”** Pojam “ljubljenog” korišten je od Boga Oca za Isusa Sina u Evanđelju po Mateju 3:17 i 17:5, što može biti naslov za Pjesme o Sluzi u Knjizi Izaije (usp. Mt 12:18, navod iz Iz 42:1). Međutim, Pavao ga koristi kako bi naslovio vjernike (usp. 1:7; 16:8,9; I. Kor 4:14,17; 15:58; Ef 6:21; Fil 2:12; Kol 4:7,9,14; I. Tim 6:2; Flm stih 16).

16:9 “Urbana” [Urban] Ime znači “stanovnik grada” ili “gradska vrsta”.

▣ **“u Kristu”** Ovo je ponovljeni izričaj, zajedno s “u Gospodinu”, kroz ovo poglavlje. Svi su ovi kršćanski radnici bili dio jedne obitelji, jednoga Spasitelja.

▣ **“Stahija” [Stahije]** Ovo je rijetko ime koje znači “uho” (ili zrno [žita]). Arheologija je pronašla ovo ime povezano s Cezarovom obitelji.

16:10 “oprobanoga u Kristu” Ovaj idiomski izričaj upućuje na onoga koji je prošao kroz suđenja i ostao vjeran. Vidi Posebnu temu u 2:18.

▣ **“one koji su ukućani”** Neki znanstvenici nagađaju da ovaj izričaj upućuje na Aristobulove robove u domaćinskoj službi a ne na članove obitelji, i isto je tako u izričaju u stihu 11, “one od *ukućana* Narcisa”.

▣ **“Aristobulovi” [Aristobul]** Neki znanstvenici (Lightfoot) nagađaju da je ovo bio brat Heroda Agripe I. (koji je u Djelima 12 ubio apostola Jakova). Ako je tako, onda to pokazuje kako je Evanđelje počelo prožimati ovu kraljevsku obitelj Idumejaca.

16:11 “Herodiona” [Herodion] Ovo bi mogao biti rob Herodove obitelji.

▣ **“one od ukućana Narcisa”** Ovo je moglo upućivati na dobro poznatoga slugu cara Klaudija. Ako je tako, onda to pokazuje kako je Evanđelje počelo prožimati rimsku kraljevsku obitelj.

16:12 “Trifenu” [Trifena] Ovo ime znači “nježna”.

▣ **“Trifozu” [Trifoza]** Ovo ime znači “ugodna”. One su moguće bile sestre, čak blizanke.

▣ **“teško radila”** Ovaj pojam ima suzvuk rada “do točke iscrpljenosti”.

▣ **“Persidu” [Persida]** Ovo znači “Perzijanka”.

16:13 “Rufa” [Ruf] Ovo ime znači “crveno” ili “crveno-glavi”. Postoji očito dobro poznati Ruf u Rimu (usp. Mk 15:21). Neizvjesno je može li on biti poistovjećen s ovom osobom ali zasigurno je moguće.

▣

NASB	“izabranog čovjeka u Gospodinu”
NKJV, NRSV	“izabranog u Gospodinu”
TEV	“toga istaknutoga radnika u Gospodinovoj službi”
NJB	“izabranoga Gospodinovog slugu”

Ovo je doslovno “izabranik”. Ovdje se pojam ne odnosi samo na Božji poziv, nego i na njegov način života služenja. Njegova je majka također imala veliki utjecaj na Pavla.

16:14 “Herma” [Herm] Ovo je ime boga dobre sudbine. To je bilo vrlo uobičajeno ime roba grčko-rimskoga svijeta prvoga stoljeća.

16:15 “sve svete” Vidi Posebnu temu: Sveti u 1:7.

16:16 “svetim cjelovom” Ne postoji rani dokaz tko je koga cjelivao, ili kad, ili gdje. U sinagogi, čiji se oblik pozdravljanja nastavio u crkvi, muškarac je poljubio muškarca u obraz i žena je poljubila ženu (usp. I. Kor 16:20; II. Kor 13:12; I. Sol 5:26; I. Pt 5:14). Ovaj čin pozdravljanja postao je poteškoća unutar crkve jer nije bio razumjet od nevjernika pa je, stoga, bio prekinut u nekim crkvama, iako ga Justin Martyr spominje u drugome stoljeću.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 16:17-20

¹⁷Sad vas potičem, braćo, držite svoje oči na onima koji uzrokuju razdore i pomutnje suprotno učenju kojeg ste naučili, i klonite ih se. ¹⁸Jer takvi su ljudi robovi, ne našega Gospodina Krista nego svojih osobnih prohtjeva; i svojim blagim i laskavim govorom oni obmanjuju srca nesumnjivih. ¹⁹Jer je glas o vašoj poslušnosti dopro do svih; stoga sam radostan zbog vas, ali želim vam da budete mudri u onome što je dobro i bezazleni u onome što je zlo. ²⁰Bog mira uskoro će smlaviti Sotonu pod vašim nogama. Neka milost našega Gospodina Isusa bude s vama.

16:17 Ovo upozorenje čini se neočekivano prodire u okvir. Međutim, Pavao ga je morao uključiti kao suprotivost pobožnima putujućim službenicima. Postoji popis u stihovima 17-18 o onome što su ovi krivi učitelji radili:

1. oni su pobudili podjele
2. oni su stavili prepreke na put vjernika
3. oni su učili u opreci s uputama koje su bile date crkvi
4. oni su služili svojim vlastitim niskim prohtjevima

5. oni su obmanjivali srca nesumnjivih ljudi svojim blagim, laskavim govorom. Ovaj se popis se odnosi na jake i slabe vjernike iz 14:1-15:13.

▣ **“klonite ih se”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA. Ovo je ponavljana tema (usp. Gal 1:8-9; II. Sol 3:6.14; II. Iv 10).

16:18

NASB, NRSV, TEV “svojih osobnih prohtjeva”

NKJV “svoga vlastita trbuha”

NJB “svoje vlastite pohlepe”

Ovo je doslovno “trbuha” (usp. Fil 3:19; Tit 1:12). Krivi su učitelji okrenuli sve k svojim vlastitim niskim probicima.

▣ **“svojim blagim i laskavim govorom”** Krivi su učitelji često fizički privlačni i imaju snažne osobnosti (usp. Kol 2:4). Često su vrlo logični u svojim predstavljanjima. Čuvajte se! Neki mogući načini biblijskih preispitivanja za prepoznavanje krivih učitelja nađeni su u Ponovljenome zakonu 13:1-5; 18:22; Evanđelju po Mateju 7; Poslanici Filipljanima 3:2-3.18-19; I. Ivanovoj 4:1-3.

▣ **“obmanjuju srca nesumnjivih”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA INDIKATIVA što označava prijevaru koja neprestano traje. Ovi su očevidno novi i naivni vjernici bili ranjivi (“neiskusni u zlu”).

16:19 “glas o vašoj poslušnosti dopro (je) do svih” Ovo je upućivalo na 1:8. To je jedna od Pavlovihi hiperbola.

▣ **“budete mudri u onome što je dobro i bezazleni u onome što je zlo”** Ovo odražava Isusovo učenje (usp. Mt 10:16; Lk 10:3).

16:20 “Bog mira” Ovo je predivan naslov za Boga (usp. 15:33; II. Kor 13:16; Fil 4:9; I. Sol 5:23 i Heb 13:20).

▣ **“uskoro će smlaviti Sotonu pod vašim nogama”** Ovo je smjeringanje na Knjigu Postanka 3:15. Odnos vjernika s Mesijom daje im i pobjedu (usp. I. Iv 5:18-20). Ovo je predivno obećanje i odgovornost. U ovome okviru Sotona utjelovljuje pomutnju i podjelu uzrokovanu krivim učiteljima koji izaziva Crkvu da propusti svoje žarište Velikoga poslanja. Iza krivih učitelja su demoni! Evanđelje, međutim, rastjeruje tamu i zlo za one koji ga prihvate i žive. O ovome predmetu vidi dobru knjigu *Three Crucial Questions About Spiritual Warfare*, od Clintona E. Arnolda.

POSEBNA TEMA: OSOBNO ZLO

Ovaj predmet vrlo je težak iz nekoliko razloga:

1. SZ ne otkriva izvornog neprijatelja dobru, nego Slugu YHWH koji nudi čovječanstvu drugu mogućnost i optužuje čovječanstvo za nepravdu (A. B. Davidson, *Old Testament Theology*, str. 300-306)
2. zamisao Božjega osobnoga izvornog neprijatelja razvijala se unutar-biblijske (ne kanonske) književnosti pod utjecajem perzijske religije (*Zoroastrijanizam*). Ova je, zauzvrat, imala veliki utjecaj na rabinski judaizam
3. NZ razvija SZ-ne teme u iznenađujuće krutim, ali odabranim, skupinama.

Ako netko pristupi proučavanju zla s gledišta biblijske teologije (proučavanje svake Knjige ili pisca ili književne vrste i zasebno opisano) onda su otkrivena vrlo različita gledišta zla.

Ako, doduše, netko pristupi proučavanju zla s ne-biblijskoga ili naročito-biblijskoga pristupa svjetskim religijama ili istočnjačkim religijama tada je većina NZ-nih događaja pretkazana u perzijskom dualizmu i grčko-rimskome spiritizmu.

Pod pretpostavkom da je netko odan Božanskome autoritetu Pisma, onda NZ-no događanje mora biti viđeno kao napredujuće otkrivenje. Kršćani se moraju zaštititi od dopuštajućega židovskog folkloru ili engleske književnosti (tj. Dantea, Milтона) kako bi unaprijedili razjašnjenje zamisli. U ovome području otkrivenja postoje dakako tajnovitosti i dvosmislenosti. Bog je odabrao ne otkriti sve vidove zla, njegovo podrijetlo, njegovu svrhu, ali On je otkrio njegov poraz!

Izgleda da se u SZ-u pojam Satan [Sotona] (BDB 966) ili optužitelj odnosi na tri izdvojene skupine:

1. ljudski optužitelji (I. Sam 29:4; II. Sam 19:22; I. Kr 11:14.23.25; Ps 109:6)
2. anđeoski optužitelji (Br 22:22-23; Zah 3:1)
3. demonski optužitelji (I. Ljet 21:1; I. Kr 22:21; Zah 13:2).

Samo kasnije u međuzavjetnome razdoblju je zmija [izdajnik] iz Postanka 3 poistovječena sa Sotonom (usp. Knjiga mudrosti 2:23-24; II. Henokova 31:3), i čak je kasnije ovo dobilo rabinsku mogućnost (usp. *Sot* 9 i *Sanh.* 29a). “Sinovi Božji” iz Postanka 6 postaju zli anđeli u I. Henokovoj 54:6. U rabinskoj teologiji oni su postali podrijetlo zla. Spominjem ovo, ne da bih branio ovu teološku ispravnost, nego kako bih pokazao njen razvitak. U NZ-u ove SZ-ne djelatnosti bile su dodane anđelima, utjelovljenom zlu (tj. Sotoni) u II. Poslanici Korinćanima 11:3; Knjizi Otkrivenja 12:9.

Podrijetlo utjelovljenog zla teško je ili nemoguće (ovisno o vašoj točki gledišta) odrediti iz SZ-a. Jedan razlog za to je izraelski jak monoteizam (usp. I. Kr 22:20-22; Prop 7:14; Iz 45:7; Am 3:6). Sva uzročnost pripisana je YHWH-i kako bi se pokazala Njegova jedinstvenost i prvenstvo (usp. Iz 43:11; 44:6.8.24; 45:5-6.14.18.21.22).

Izvori mogućih obavijesti su (1) Job 1-2, gdje je Satan jedan od “sinova Božjih” (tj. anđela) ili (2) Izaija 14; Ezekiel 28, gdje su častohlepni bliskoistočni kraljevi (Babilona i Tira) korišteni za slikovit prikaz ponosa Sotone (usp. I. Tim 3:6). Ja imam pomiješane osjećaje glede toga pristupa. Ezekiel koristi metaforu edenskoga vrta ne samo za kralja Tira kao Sotone (usp. Ez 28:12-16), nego i za kralja Egipta kao stabla spoznaje dobra i zla (Ez 31). Doduše, Izaija 14, posebice stihovi 12-14, izgleda opisuju pobunu anđela zbog ponosa. Ako nam je Bog želio otkriti posebnu narav i podrijetlo Sotone ovo je vrlo neizravan način i mjesto za napraviti to. Moramo se zaštititi protiv stremjenja sustavne teologije da uzme male, dvosmislene dijelove različitih izjava, autora, knjiga, i književnih vrsta te ih spaja kao dio jedne Božanske slagalice.

Alfred Edersheim (*The Life and Times of Jesus the Messiah*, tom 2, dodaci XIII [str. 748-763] i XVI [str. 770-776]) kaže da je rabinski judaizam bio pretjerano pod utjecajem perzijskoga dualizma i demonskih spekulacija. U ovome području rabini nisu dobar izvor za istinu. Isus se temeljito razišao od učenja Sinagoge. Ja mislim da je rabinska zamisao anđeoskog posredovanja i protivljenja davanja Zakona Mojsiju na brdu Sinaj otvorila vrata zamisli o arkandeoskome neprijatelju YHWH-e kao i čovječanstvu. Postoje dva velika boga perzijskoga (Zoroaster) dualizma, *Ahriman* i *Ormuzd* [ili Ahura Mazda - op.prev], dobro i zlo. Ovaj se dualizam razvijao u judaistički ograničeni dualizam YHWH i Sotone.

Sigurno postoji napredujuće otkrivenje u NZ-u kao što je razvitak zla, ali ne kao razrada rabinske objave. Dobar primjer ove razlike je “rat u Nebu”. Pad Sotone je logička neizbježnost, ali osobitosti nisu date. Čak i ono što je dato prekriveno je apokaliptičkom književnošću (usp. Otk 12:4.7.12-13). Iako je Sotona pobijeđen i zlo prognano na Zemlju, on ipak djeluje kao JHWH-in sluga (usp. Mt 4:1; Lk 22:31-32; I. Kor 5:5; I. Tim 1:20).

U ovome području moramo zauzdati našu radoznalost. Postoje osobne sile kušnje i zla, ali postoji ipak samo jedan Bog i čovječanstvo je još uvijek odgovorno za njegove/njene izbore. Postoji duhovna borba, i prije i poslije spasenja. Pobjeda može jedino doći i ostati u i kroz Trojedinoga Boga. Zlo je bilo pobijeđeno i ono će biti uklonjeno!

▣ **“Neka milost našega Gospodina Isusa bude s vama”** Ovo je uobičajeno završavanje za Pavla (usp. I. Kor 16:23; II. Kor 13:14; Gal 6:18; Fil 4:23; Kol 4:18; I. Sol 5:28; II. Sol 3:18 i također u Otk 22:21). Ono je moguće pisano njegovom vlastitom rukom. To je bio njegov način ovjeravanja njegovih pisama (usp. II. Sol 3:17; I. Kor 16:21; Kol 4:18).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 16:21

²¹Timotej moj brat radnik vas pozdravlja, i isto tako Lucije i Jason i Sosipater, moji sunarodnjaci.

16:21-23 Ovi su stihovi dopisak. Pavlovi suradnici iz Korinta poslali su svoje pozdrave.

16:21 “Lucije” Ovo bi mogao biti:

1. Luka liječnik (usp. Kol 4:14), ili moguće idiom za “visoko obrazovanog”
2. Lucije iz Cirene (usp. Djela 13:1)
3. nepoznati kršćanin.

▣ **“Jason”** Ovo je moguće Jason u čijoj je kući Pavao ostajao u Solunu (usp. Djela 17:5-9).

▣ **“Sosipater”** Ovaj je čovjek možda Sopater iz Bereje u Djelima apostolskim 20:4.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 16:22

²²Ja, Tercije, koji pišem ovo pismo, pozdravljam vas u Gospodinu.

16:22 “Ja, Tercije, koji pišem ovo pismo” Pavao je koristio pisara (*amanuensis*) za pisanje svojih pisama (usp. I. Kor 16:21; Gal 6:11; Kol 4:18; II. Sol 3:17). Mislim da je Pavao imao oslabljeni vid i nije mogao pisati malim, gusto zbijenim pismom potrebnim za čuvanje prostora na listu papirusa ili svitku od kože (usp. Gal 6:18)!

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 16:23-24

²³Gaj, koji udomaćuje mene i čitavu crkvu, pozdravlja vas. Erast, gradski blagajnik vas pozdravlja, i Kvart, brat. ²⁴[Milost našega Gospodina Isusa Krista neka bude sa svima vama. Amen.]

16:23 “Gaj” Ovo bi mogao biti:

1. Gaj Ticije Just iz Djela apostolskih 18:7
2. Gaj iz Derbe (usp. Djela 19:29; 20:4; I. Kor 1:14)
3. Gaj iz III. Ivanove poslanice stih 1.

▣ **“koji udomaćuje mene i čitavu crkvu”** Ovo je bilo gostoprimstvo potrebno u crkvi. Neki vjernici s bogatim sredstvima omogućavali su putujućim kršćanskim službenicima sobu i obrok. Neki, kao ovaj čovjek, isto je tako otvorio svoj dom da bude sastajalište za događaje okupljanja. Kućne su crkve bile pravilo za više od sto godina. Vidi Posebnu temu: Crkva (*Ekklesia*) u 16:1.

▣ **“Erast, gradski blagajnik”** On je također spomenut u Djelima apostolskim 19:22; II. Timoteju poslanici 4:20. On je imao putujuću službu povezanu s Pavlom.

▣ **“Kvart”** Ovo ime u latinskome znači “četvrti”. On je moguće bio Tercijev brat, što u latinskome znači “treći” (usp. stih 22).

16:24 Ovoga stiha nema u ranima grčkim rukopisima, ^{P46,61}, א, A, B, C, i 0150. Nađen je u nekim grčkim rukopisima poslije 16:23 i u drugima poslije 16:27. To očitito nije izvorno od Pavla. Izostavljen je u NASB, NRSV, TEV i NJB prijevodima. UBS⁴ ocjenjuje njegov izostanak kao “izvjesno” (A). To je namjeravani završetak pisma i odnosi se na poteškoću završne doksologije koja mora biti na kraju poglavlja 14, 15, i 16 u različitim grčkim tekstovima.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 16:25-27

²⁵Sad Onomu koji vas je kadar učvrstiti po mome Evandelju i propovijedanjem Isusa Krista, prema otkrivenju tajne koja je bila čuvana u tajnosti za mnoga prošla vremena, ²⁶ali sad očitovana, i Pismima proroka, prema zapovijedi vječnoga Boga, obznanjena svim narodima, *vodeći poslušnosti vjere*; ²⁷jedinome mudrome Bogu, kroz Isusa Krista, neka bude slava zauvijek. Amen.

16:25-26 Ovo je u grčkome jedna rečenica. To blagoslivljanje može biti nađeno u grčkim rukopisima, u oba i na kraju poglavlja 14 i poglavlja 15. Ovaj je okvir sažeti pregled glavnih tema Poslanice moguće pisan Pavlovom vlastitom rukom.

Neki vjeruju da je ova doksologija mogla biti:

1. omot pisma za okružno pismo Efežanima
2. za one na putu za Rim jer:
  - a. Pavao nikad nije posjetio Rim, ipak pozdravlja dvadeset i šest ljudi
  - b. poglavlje 16 je prvo spominjanje krivih učitelja
  - c. ova se doksologija pojavljuje u grčkim rukopisima na nekoliko različitih mjesta.

Moguće je isto tako da je Pavao napravio dvije prepiske, poglavlja 1 – 14 Rimu, poglavlja 1 – 16 Efežanima. Uobičajeno su ove tvrdnje potkrijepljene:

1. činjenicom da su mnogi od ovih ranih kršćanskih radnika putovali
2. činjenicom da nijedan grčki rukopis Poslanice Rimljanima nije bez poglavlja 16

3. mogućnošću da su krivi učitelji podrazumijevani u 14:1 - 15:13.

16:25 “Onomu koji je kadar” Ovo je još jedan predivan naslov za Boga koji je bio korišten tri puta u NZ-u (usp. Ef 3:20; Juda stih 24).

Zabilježite kako Bog učvršćuje vjernike:

1. Pavlovim predstavljanjem Evanđelja
2. propovijedanjem o Isusu Kristu
3. otkrivanjem Božjega vječnog nauma spasenja koji se držao u tajnosti (Tajna).

Vjernici su osposobljeni poznavanjem Evanđelja. Ovo je Evanđelje sada postalo dostupno svima!

▣ **“tajne”** Bog ima jedinstvenu svrhu za iskupljenje čovječanstva koja je čak prethodila Padu (usp. Post 3). Nagovještaji toga nauma otkriveni su u SZ-u (usp. Post 3:15; 12:3; Izl 19:5-6; i općeniti odlomci u Prorocima). Međutim taj puni raspored nije bio jasan (usp. I. Kor 2:6-8). Dolaskom Isusa i Duha počeo je postajati očitijim. Pavao je upotrijebio pojam “tajna” za opis ovoga potpunog nauma iskupljenja (usp. I. Kor 4:1; Ef 2:11-3:13; 6:19; Kol 4:3; I. Tim 1:9). Međutim, on ga koristi u nekoliko različitih značenja.

1. Djelomično otvrdnuće Izraela kako bi se dopustilo uključanje pogana. Ovo ulijevanje pogana djelovat će kao mehanizam za Židove da prihvate Isusa kao Krista proročanstva (usp. Rim 11:25-32).
2. Evanđelje je bilo obznanjeno narodima, koji su svi uključeni u Krista i kroz Krista (usp. Rim 16:25-27; Kol 2:2).
3. Nova tijela vjernika pri Drugome dolasku (usp. I. Kor 15:5-57; I. Sol 4:13-18).
4. Sažimanje svega u Kristu (usp. Ef 1:8-11).
5. Pogani i Židovi su su-baštinici (usp. Ef 2:11 - 3:13).
6. Prisni odnos između Krista i Crkve opisan je pojmovima braka (usp. Ef 5:22-33).
7. Pogani uključeni u narod Saveza i nastanjeni Kristovim Duhom tako da donose plod Kristo-slične zrelosti, što znači, obnoviti upropaštenu Božju sliku u palome ljudstvu (usp. Post 6:5.11-13; 8:21) Boga u čovjeku (usp. Post 1:26-27; 5:1; 9:6; Kol 1:26-28).
8. Kraj vremena Antikrista (usp. II. Sol 2:1-11).
9. Sažetak službe Tajne rane Crkve nađen je u I. Timoteju poslanici 1:16.

16:26 “sad očitovana” Ova Božja Tajna ili naum sad je bila jasno otkrivena čitavome čovječanstvu. To je Evanđelje Isusa Krista (usp. Ef 2:11-3:13).

▣ **“i Pismima”** Bog je očitovao ovu Tajnu u Osobi i djelu Isusa. To je bilo prorečeno od SZ-nih proroka. Ustrojena NZ-na Crkva sastavljena od vjerujućih Židova i pogana uvijek je bio Božji naum (usp. Post 3:15; 12:3; Izl 19:5-6; Jer 31:31-34).

▣ **“vječnoga Boga”** Vidi Posebnu temu dolje.

POSEBNA TEMA: VJEČNO

Robert B. Girdlestone, u svojoj knjizi *Synonyms of the Old Testament*, ima zanimljiv osvrt o riječi “vječno”:

“Pridjev *aiōnios* korišten je više od četrdeset puta u NZ-u što se tiče *vječnoga života*, koji se dijelom promatra kao sadašnji dar, dijelom kao obećanje za budućnost. Također je korišten za Božje beskonačno postojanje u Poslanici Rimljanima 16:26; za beskonačnu djelotvornost Kristova izmirenja u Poslanici Hebrejima 9:12; 13:20; i za prošla vremena u Poslanici Rimljanima 16:25; II. Timoteju poslanici 1:9; Titu 1:2.

Ova je riječ bila korištena s upućivanjem na *vječnu vatru*, Evanđelje po Mateju 18:8.25.41; Juda stih 7; *vječnu kaznu*, Evanđelje po Mateju 25:46; *vječni sud* ili *osudu*, Evanđelje po Marku 3:29; Poslanica Hebrejima 6:2; *vječno uništenje*, II. Poslanica Solunjanima 1:9. Riječ u ovim odlomcima podrazumijeva *konačnost*, i očito označava da kad će ovi sudovi biti izrečeni, vrijeme kušnje, promjene, ili prilike ponovnoga dobivanja nečije sreće, proći će u potpunosti i zauvijek. Mi vrlo malo razumijemo o budućnosti, o odnosu ljudskoga života s ostatkom postojanja, te o moralnoj težini nevjere, gledane u svjetlu vječnosti. Ako je, u jednu ruku, krivo dodati Božjoj riječi, s druge strane

ne smijemo oduzeti od nje; i ako posrćemo pod doktrinom vječne kazne kao što je navedena u Pismu, moramo biti zadovoljni čekati, prijavljajući Evanđelju Božje ljubavi u Kristu, dok istovremeno potvrđujemo da postoji mračna pozadina koju mi nismo sposobni razumjeti” (str. 318-319).

▣ **“obznanjena svim narodima”** Ovo je AORIST PASIVNOGA PARTICIPA. U grčkoj je rečenici bio smješten na kraju rečenice zbog naglaska. Bog je predstavio ponudu Evanđelja čitavome svijetu, što je uvijek bila Njegova nakana (usp. Post 3:15)!

▣
NASB “vodeći poslušnosti vjere”
NKJV “za poslušnost vjeri”
NRSV “da približi poslušnost vjere”
TEV “vodeći poslušnosti vjere”
NJB “da ih dovede do poslušnosti vjere”

Postoje različiti načini za razumijevanje ovog izričaja; može upućivati na:

1. doktrinu o Kristu
2. pouzdanje u Krista
3. poslušnost Evanđelju i početno i neprekidno.

Poslušnost (usp. 1:5) mora biti teološki usklađena sa zamisli pokajanja i vjere (usp. Mk 1:15; Djela 3:16.19; 20:21).

16:27 “jedinome mudrome Bogu” Ovo je smjerenje na monoteizam (vidi Posebnu temu u 3:30; usp. Pnz 6:4-5). Kršćanstvo ima samo jednoga Boga, kao i judaizam, međutim, puno Isusovo Božanstvo i puna Osobnost Duha prisiljava nas u “trojedinost”, Trojstvo (vidi Posebnu temu u 8:11).

▣ **“neka bude slava”** Vidi bilješku u 3:23.

▣ **“Amen”** Vidi Posebnu temu u 1:25.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Kako je Pavao poznavao sve te ljude u crkvi u Rimu kad nikad nije bio tamo?
2. Postoji li ikoji biblijski dokaz za žene đakone (usp. 16:1; I. Tim 3:11; 5:3-16)?
3. Što je dublji smisao tako mnogo žena popisanih u ovome poglavlju?
4. Opiši načine i poruku krivih učitelja (stihovi 17-18)?

DODATAK JEDAN

KRATKE ODREDBE GRČKIH GRAMATIČKIH POJMOVA

Koine grčki, često nazvan helenistički grčki, bio je zajednički jezik svijeta Mediterana koji je započeo s osvajanjem Aleksandra Velikog (336.-323. g.pr.Kr.) i trajao oko osamsto godina (300. g.pr.Kr. - 500. p.Kr.). To nije bio samo pojednostavljen, klasičan grčki, nego na mnogo načina poprilično nov oblik grčkoga koji je postao drugim jezikom drevnoga Bliskog Istoka i svijeta Mediterana.

Grčki Novoga zavjeta bio je na neke načine jedinstven jer su njegovi korisnici, osim Luke i autora Židova, vjerojatno koristili aramejski kao svoj osnovni jezik. Stoga, njihovo je pisanje bilo pod utjecajem idioma i gradbenih oblika aramejskoga. Dakle, oni su čitali i navodili Septuagintu (grčki prijevod SZ-a) napisanu također na koine grčkom. Ali Septuaginta je isto tako bila napisana od židovskih znanstvenika čiji materinji jezik nije bio grčki.

Ovo služi kao podsjetnik da Novi zavjet ne možemo ugurati u čvrstu gramatičku građu. On je jedinstven a ipak ima mnogo zajedničkoga sa (1) Septuagintom; (2) židovskim pisanjima kao onima od Josipa [Flavija – op.prev.]; i (3) papirusima nađenima u Egiptu. Kako onda pristupamo gramatičkoj raščlambi Novoga zavjeta?

Gramatička su obilježja koine grčkog i koine grčkoga Novog zavjeta tekuća [nisu čvrsta – op.prev.]. Na mnogo je načina to bilo vrijeme pojednostavljenja gramatike. Okvir će biti naš glavni vodič. Riječi imaju značenje samo u širem okviru, stoga, gramatička građa može biti razumjeta samo u svjetlu (1) načina određenoga autora; i (2) određenoga okvira. Nisu moguće ikakve konačne odredbe grčkih oblika i građe.

Koine grčki prvenstveno je bio glagolski jezik. Često je ključ tumačenja vrsta i oblik GLAGOLA. U većini glavnih rečenica prvo će se pojaviti GLAGOL, pokazujući svoju nadmoć. U raščlanjivanju grčkih GLAGOLA moraju biti zabilježena tri dijela obavijesti: (1) temeljni naglasak na GLAGOLSKOM VREMENU, STANJU [aktivnom ili pasivnom – op.prev.] i NAČINU (akcidencija ili morfologija [nauka o oblicima – op.prev.]); (2) osnovno značenje određenog GLAGOLA (leksikografija); i (3) tijek okvira (sintaksa).

I. GLAGOLSKO VRIJEME

- A. Glagolsko vrijeme ili vid uključuje odnos GLAGOLA s dovršenim djelovanjem ili nedovršenim djelovanjem. Ovo je često nazvano “SVRŠENI GLAGOL” ili “NESVRŠENI GLAGOL”.
1. SVRŠENO GLAGOLSKO VRIJEME usredotočuje se na okolnost nekog djelovanja. Nisu dane daljnje obavijesti osim da se nešto dogodilo! Nije naslovljen njegov početak, nastavak ili vrhunac.
  2. NESVRŠENO GLAGOLSKO VRIJEME usredotočuje se na neprekidnuti tijek djelovanja. To može biti opisano pojmovima pravocrtnoga djelovanja, trajnoga djelovanja, napredujućeg djelovanja, itd.
- B. Glagolska vremena mogu biti grupirana po tome kako autor vidi djelovanje kao napredovanje:
1. pojavi se = AORIST
  2. pojavilo se je i učinci traju = PERFEKT
  3. pojavilo se je u prošlosti i učinci su trajali, ali ne sad = PLUSKVAMPERFEKT
  4. pojavljuje se = PREZENT
  5. pojavi se = IMPERFEKT
  6. pojavit će se = FUTUR

Stvarni primjer o tome kako ova GLAGOLSKA VREMENA pomažu u tumačenju mogao bi biti pojam “spasiti”. Bio je korišten u nekoliko različitih glagolskih vremena kako bi pokazao oboje i njegov tijek i vrhunac:

1. AORIST – “spašeni” (usp. Rim 8:24)
2. PERFEKT – “bili smo spašeni i učinak se nastavlja” (usp. Ef 2:5.8)
3. PREZENT – “biti spašen” (usp. I. Kor 1:18; 15:2)
4. FUTUR – “bit će spašen” (usp. Rim 5:9.10; 10:9)

C. Usredotočujući se na GLAGOLSKA VREMENA, tumači traže razlog izvornoga autorovog izbora za izražavanjem samoga sebe u određenome VREMENU. Mjerilo “ne natrpanog” vremena bio je AORIST. On je bio redovito “neodređen”, “neoznačen”, ili “bez dodataka” oblik GLAGOLA. Mogao se koristiti na mnogostruke načine koje mora odrediti okvir. Jednostavno je bio naveden za nešto što se dogodilo. Vid prošloga vremena bio je naznačen u INDIKATIVNOM NAČINU. Ako je bilo upotrijebljeno ikoje drugo GLAGOLSKO VRIJEME, određenije se naglašavalo nešto drugo. Ali što?

1. PERFEKT GLAGOLSKO VRIJEME. Ono govori o dovršenome djelovanju s trajnim učincima. Na neki je način to bila složenica AORISTA i PREZENTA. Uobičajeno je žarište na trajnim učincima ili dovršetku nekog djelovanja (primjer Ef 2:5. 8: “vi ste bili i nastavljate biti spašeni”).
2. PLUSKVAMPERFEKT. Bio je kao PERFEKT osim trajnih učinaka koji su bili završeni. Primjer: Ivan 18:16: “Petar je stajao na vratima s vanjske strane”.
3. PREZENT GLAGOLSKO VRIJEME. On govori o nekome nedovršenom ili dovršenom djelovanju. Žarište je uobičajeno na nastavljanju događaja. Primjer: I. Ivanova 3:6.9: “Svatko tko prebiva u Njemu ne nastavlja grijешiti.” “Svatko tko je rođen od Boga ne nastavlja počinjati grijeh.”
4. IMPERFEKT GLAGOLSKO VRIJEME. U ovome glagolskom vremenu odnos s GLAGOLSKIM VREMENOM PREZENT sličan je odnosu između PERFEKTA i PLUSKVAMPERFEKTA. IMPERFEKT govori o nedovršenom djelovanju koje se dogodilo ali sad je završeno ili počinjanje nekog djelovanja u prošlosti. Primjer: Matej 3:5: “tada je sav Jeruzalem nastavljao uzlaziti k njemu” ili “onda sav Jeruzalem počeo uzlaziti k njemu”.
5. FUTUR GLAGOLSKO VRIJEME. Ono govori o nekom djelovanju koje je uobičajeno preneseno u sklop budućega vremena. Usredotočuje se na mogućnost za neki događaj prije negoli na sadašnji događaj. Često govori o izvjesnosti događaja. Primjer: Matej 5:4-9: “Blagoslovljeni su oni .... oni će...”

II. STANJE

- A. STANJE opisuje međusobni odnos između djelovanja GLAGOLA i njegova SUBJEKTA.
- B. AKTIVNO STANJE bilo je uobičajeno, očekivano, nenaglašen način potvrde da je subjekt izvršio djelovanje GLAGOLA.
- C. PASIVNO STANJE znači da je subjekt primio djelovanje GLAGOLA proizvedenog od vanjskog posrednika. Vanjski posrednik koji proizvodi djelovanje bio je naznačen u grčkome NZ-u sljedećim PRIJEDLOZIMA i padežima:
1. osobni izravni posrednik s *hupo* s ABLATIVOM (usp. Mt 1:22; Djela 22:30).
  2. osobni prijelazni posrednik s *dia* s ABLATIVOM (usp. Mt 1:22).
  3. neosobni posrednik s *en* s INSTRUMENTALOM.
  4. ponekad ili osobni ili neosobni posrednik s osamljenim INSTRUMENTALOM.
- D. SREDNJE STANJE znači da djelovanje GLAGOLA proizvodi subjekt i također je izravno uključen u djelovanje GLAGOLA. To je često nazvano stanje povećanoga osobnog zanimanja. Ovakva građa naglašavala je subjekt padeža ili rečenicu na neki način. U engleskome takva građa nije nađena. U grčkome ima široke mogućnosti značenja i prevodenja. Neki primjeri oblika su:
1. POVRATNO – izravno djelovanje subjekta na samog sebe. Primjer: Matej 27:5: “objesio se”.

2. KOJE POJAČAVA – subjekt proizvodi djelovanje za samoga sebe. Primjer: II. Korinćanima 11:14: “Sam se Sotona pretvara u anđela svjetla”.
3. RECIPROČNO (UZAJAMNO) – uzajamno djelovanje dva glagola. Primjer: Matej 26:4: “oni se savjetovahu jedan s drugim”.

III. NAČIN (ili “OBLIK”)

- A. U koine grčkom postoje četiri NAČINA. Oni označavaju odnos GLAGOLA sa stvarnošću, barem u okviru autorova vlastitog mišljenja. NAČINI su podijeljeni u dvije široke skupine: onu koja označava stvarnost (INDIKATIV) i onu koja označava mogućnost (KONJUNKTIV, IMPERATIV i OPTATIV [željni način– op.prev.]).
- B. INDIKATIVNI NAČIN bio je uobičajen način za izražavanje djelovanja koje se pojavilo ili se pojavljivalo, barem u autorovom razmišljanju. To je bio jedini grčki način koji je izražavao konačno vrijeme, ali čak i ovdje je njegov vid bio drugotan [sporedan].
- C. KONJUNKTIVNI NAČIN izražavao je moguće buduće djelovanje. Nešto se još nije dogodilo, ali prilike su bile pogodne da se bude dogodilo. On ima mnogo zajedničkoga s FUTUROM INDIKATIVA. Razlika je bila ta da KONJUNKTIV izražava neki stupanj sumnje. U engleskome to je često izraženo pojmovima “moći”, “htjeti”, “smjeti” ili “može biti”.
- D. OPTATIVNI NAČIN izražavao je želju teorijski moguću. Smatrao se jednim korakom dalje od stvarnosti nego KONJUNKTIV. OPTATIV je izražavao mogućnost pod određenim uvjetima. OPTATIV je bio rijedak u Novome zavjetu. Najučestalija uporaba je Pavlov čuveni izričaj: “Daleko od toga” (KJV “Bože sačuvaj”), korišten pedeset puta (usp. Rim 3:4. 6. 31; 6:2.15; 7:7.13; 9:14; 11:1, 11; I. Kor 6:15; Gal 2:17; 3:21; 6:14). Ostali primjeri nađeni su u Luki 1:38; 20:16, Djelima apostolskim 8:20, i I. Solunjanima 3:11.
- E. IMPERATIVNI NAČIN naglašavao je moguću zapovijed, ali naglasak je bio na nakani govornika. On potvrđuje samo voljnu mogućnost i bio je uvjetovan izborom drugoga. Postojala je posebna uporaba IMPERATIVA u molitvama i zahtjevima treće osobe. Ove su zapovijedi u NZ-u nađene samo u PREZENTU i AORIST GLAGOLSKOME VREMENU.
- F. Neke gramatičke skupine razvrstavaju PARTICIPE kao još jednu vrstu načina. U grčkome NZ-u vrlo su općeniti, uobičajeno određeni kao GLAGOLSKI PRIDJEVI. Oni su prevedeni zajedno s glavnim GLAGOLOM s kojim su u odnosu. Bila je moguća široka mogućnost prevođenja PARTICIPA. Najbolje je tražiti upute nekoliko engleskih prijevoda. *The Bible in Twenty Six Translations* izdan od Bakera ovdje je od velike pomoći.
- G. AORIST AKTIVNOGA INDIKATIVA bio je uobičajen ili “neoznačen” način za bilježenje događaja. Bilo koje drugo GLAGOLSKO VRIJEME, STANJE ili NAČIN imali su neko osobito značenje tumača koje je izvorni autor želio prenijeti.

IV. Za osobu koja nije osposobljena za grčki sljedeća će pomagala za proučavanje osigurati potrebne obavijesti:

- A. Friberg, Barbara i Timothy. *Analytical Greek New Testament*. Grand Rapids: Baker, 1988.
- B. Marshall, Alfred. *Interlinear Greek-English New Testament*. Grand Rapids: Zondervan, 1976.
- C. Mounce, William D. *The Analytical Lexicon to the Greek New Testament*. Grand Rapids: Zondervan, 1993.
- D. Summers, Ray. *Essentials of New Testament Greek*. Nashville: Broadman, 1950.

- E. Akademski ovlaštena prijepiska tečajeva koine grčkog dostupna je preko Moody Bible Institute u Chicagu, IL.

V. IMENICE

- A. Prema sintaksi, IMENICE su razvrstane prema PADEŽU. PADEŽ je bio onaj sklanjajući oblik IMENICE koji je pokazivao njen odnos s GLAGOLOM i ostalim dijelovima rečenice. U koine grčkom mnoge od svrhe PADEŽA bile su naznačene PRIJEDLOZIMA. Budući da je oblik PADEŽA bio sposoban poistovjetiti nekoliko različitih međusobnih odnosa, PRIJEDLOZI su se razvili kako bi dali jasnije razdvajanje ovih mogućih svrha.
- B. Grčki PADEŽI razvrstani su na sljedećih osam načina:
1. NOMINATIV je bio korišten za imenovanje i to je uobičajeno bio SUBJEKT rečenice ili kratke rečenice. Bio je također korišten za PREDIKATNE IMENICE i PRIDJEVE s povezivanjem GLAGOLA “biti” ili “postati”.
  2. GENITIV je bio korišten za opis i uobičajeno pridružen dodatku ili vrsnoći riječi na koju je bio vezan. Odgovarao je na pitanje: “Koje vrste?” Često se izražavao uporabom engleskog PRIJEDLOGA “of” (iz, kod, na, o, od, po, sa, u, za, zbog).
  3. ABLATIV je koristio iste oblike sprezanja kao GENITIV, ali bio je korišten za opis odvajanja. Uobičajeno je poricao odvajanje od točke u vremenu, prostoru, izvoru, podrijetlu ili stupnju. Često je bio izražen uporabom engleskoga PRIJEDLOGA “from” (iz, kod, od, odakle, po, sa, u).
  4. DATIV je bio korišten za opis osobnoga zanimanja. Ovaj bi mogao poricati pozitivni ili negativni vid. Često je to bio INDIREKTAN OBJEKT. Često je bio izražen engleskim PRIJEDLOGOM “to” (do, k, kako, na, prema, u [mjesto], za).
  5. LOKATIV je bio isti oblik sprezanja kao DATIV, ali on je opisivao položaj ili mjesto u prostoru, vremenu ili logičkim granicama. Često je izražavan engleskim PRIJEDLOZIMA “in” (iz, kod, među, na, po, pri, u, za), “on” (iz, iznad, k, kod, na, o, po, pod, pri, u), “at” (do, k, kod, na, oko, pored, pri, u, uz, za), “among” (između, među, pored), “during” (dok, po, prilikom, tijekom, u toku, u vrijeme, za, za vrijeme), “by” (blizu, dalje, iz, kod, kraj, od, ovdje, po, pomoću, pored, prije, uz, za), “upon” (gore, na, nakon, o, po, odozgo, po, pri, prilikom, na temelju čega), i “beside” (blizu, do, kraj, mimo, okolo, osim, pokraj, pored, uz).
  6. INSTRUMENTAL je bio isti oblik sprezanja kao DATIV i LOKATIV. Izražava sredstvo ili pridruživanje. Često je bio izražavan engleskim PRIJEDLOZIMA “by” [vidi #5 – op.prev.] ili “with” (kod, kraj, od, pomoću, protiv, s, uz, za).
  7. AKUZATIV je bio korišten za opis zaključka nekog djelovanja. Izražavao je ograničenja. Njegova glavna uporaba bila je DIREKTNI OBJEKT. Odgovara na pitanje: “Kako daleko?” ili “Do koje granice?”
  8. VOKATIV je bio korišten za izravno oslovljavanje.

VI. VEZNICI I POVEZNICE

- A. Grčki je vrlo točan jezik zato jer ima tako mnogo veznika. Oni povezuju misli (KRATKE REČENICE, REČENICE, i ČLANOVE). Toliko su zajednički da je njihov nedostatak (asindeton – izostavljanje veznika – op.prev.) često egzegetski [koji tumači – op.prev.] značajan. Činjenica jeste, ovi VEZNICI i POVEZNICE pokazuju smjer autorove misli. Oni su često srž u određivanju što se točno pokušava prenijeti.
- B. Ovdje je popis nekih VEZNIKA i POVEZNICA te njihova značenja (ova je obavijest skupljena uglavnom iz *A Manual Grammar of the Greek New Testament* od H. E. Dana i Juliusa K. Manteyja).
1. Vremenske poveznice
    - a. *epei, epeidē, hopote, hōs, hote, hotan* (veznik) – “kad, čim”
    - b. *heōs* – “dok”
    - c. *hotan, epan* (VEZNIK) – “bilo kad”
    - d. *heōs, achri, mechri* (veznik) – “dok (ne), sve dok”

- e. *priv* (BESKONAČAN) – “prije”
 f. *hōs* – “budući da, otad,” “kad, čim” “i, kad”
2. Logičke POVEZNICE
- a. Svrha
 (1) *hina* (VEZNIK), *hopōs* (VEZNIK), *hōs* – “zato da”, “da”
 (2) *hōste* (ARTIKULARNI [zglobni] AKUZATIV INFINITIVA) – “da”
 (3) *pros* (ARTIKULARNI AKUZATIV INFINITIVA) ili *eis* (ARTIKULARNI AKUZATIV INFINITIVA) – “da”
- b. Ishod (postoji bliska veza između gramatičkih oblika svrhe i ishoda)
 (1) *hōste* (INFINITIV, najopćenitiji) – “zato da”, “dakle”
 (2) *hiva* (VEZNIK) – “tako da”
 (3) *ara* – “tako”
- c. Uzročan ili povod
 (1) *gar* (uzrok/učinak ili povod/zaključak) – “budući da, jer” “stoga, jer, zbog”
 (2) *dioi*, *hotiy* – “stoga, jer, zbog”
 (3) *epei*, *epeidē*, *hōs* – “budući da, jer”
 (4) *dia* (s akuzativom) i (s artikulatnim infinitivom) – “budući da, jer”
- d. Izveden zaključivanjem
 (1) *ara*, *poinun*, *hōste* – “dakle, prema tome, stoga, zato”
 (2) *dio* (najjače izveden zaključivanjem VEZNIKA) – “zbog čega” “čemu, zašto”, “dakle, prema tome, stoga, zato”
 (3) *oun* – “dakle, zato”, “tako”, “dakle, nego”, “otuda, prema tome, stoga”
 (4) *toinoun* – “prema tome”
- e. Suprotno ili oprečno
 (1) *alla* (jako SUPROTNO) – “ali”, “osim, osim ako, ako ne”
 (2) *de* – “ali”, “ionako, kakogod, doduše, međutim”, “ali, bez obzira na, iako, dapače”, “u drugu ruku”
 (3) *kai* – “ali”
 (4) *mentoi*, *oun* – “ionako, kakogod, doduše, međutim”
 (5) *plēn* – “nikad-manje” (najčešće u Luki)
 (6) *oun* – “ionako, kakogod, doduše, međutim”
- f. Usporedba
 (1) *hōs*, *kathōs* (uvodi USPOREDNE KRATKE REČENICE)
 (2) *kata* (u složenicama, *katho*, *kathoti*, *kathōsper*, *kathaper*)
 (3) *hosos* (Hebrejima poslanica)
 (4) *ē* – “nego, od, onda”
- g. Neprekidno ili niz
 (1) *de* – “i”, “sad”
 (2) *kai* – “i”
 (3) *tei* – “i”
 (4) *hina*, *oun* – “budući da”
 (5) *oun* – “onda, potom” (u Ivanu)
3. Posebno naglašene uporabe
 a. *alla* – “jamačno, izvjesno”, “jest, tako”, “zapravo, uistinu”
 b. *ara* – “zaista, naravno”, “jamačno, izvjesno”, “doista, stvarno, ustvari”
 c. *gar* – “ali stvarno”, “jamačno, izvjesno”, “zaista, naravno”
 d. *de* – “zaista, naravno”
 e. *ean* – “čak, dapače”
 f. *kai* – “čak, dapače,” “zaista, naravno” “doista, stvarno, ustvari”
 g. *mentoi* – “doista, stvarno, ustvari”
 h. *oun* – “doista, stvarno, ustvari”, “svakako, na svaki način”

VII. KONDICIONALNE REČENICE

- A. KONDICIONALNA REČENICA jeste ona koja sadrži jednu ili više kondicionalnih kratkih rečenica. Ova gramatička građa pomaže tumaču jer osigurava uvjete, razloge ili uzroke zašto se pojavljuje ili se ne pojavljuje djelovanje glavnoga GLAGOLA. Postojale su četiri vrste KONDICIONALNIH REČENICA. One pomiču oblik od onoga koji je zamišljen da bude istinit s autorove točke gledišta ili za njegovu svrhu na onaj koji je bio samo želja.
- B. PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE izražavao je djelovanje ili postojanje koje je bilo istinito s piščeve točke gledišta ili za njegove svrhe čak iako je bio izražen s “ako”. U nekoliko okvira mogao bi biti preveden kao “budući da, otad, jer” (usp. Mt 4:3; Rim 8:31). Doduše, to ne znači podazumijevanje da su svi PRVI RAZREDI istiniti do zbilje. Često su korišteni za isticanje u nekoj činjenici ili isticanje obmane (usp. Mt 12:27).
- C. DRUGI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE često je nazvan “oprečno činjenici”. On izjavljuje nešto što je bilo neistinito do istinitosti da se naglasi. Primjeri:
1. “Ako je On uistinu bio prorok, što On nije, On bi znao tko i kakve je naravi žena koja Ga se dotiče, ali On ne zna” (Lk 7:39)
  2. “Ako ste stvarno vjerovali Mojsiju, što ne vjerujete, vjerovali biste Meni, što ne vjerujete” (Iv 5:46)
  3. “Ako bih ipak pokušavao svidjeti se čovjeku, što ne radim, ne bih bio rob Kristov uopće, što ja jesam” (Gal 1:10)
- D. TREĆI RAZRED govori o mogućem budućem djelovanju. Često pretpostavlja vjerojatnost toga djelovanja. Uobičajeno podrazumijeva može bitnost. Djelovanje glavnog GLAGOLA ovisno je o djelovanju u kratkim “ako” rečenicama. Primjeri iz I. Ivanove: 1:6-10; 2:4.6.9.15.20.21.24.29; 3:21; 4:20; 5:14.16.
- E. ČETVRTI RAZRED najviše je odmaknut od mogućnosti. Rijedak je u NZ-u. Činjenica jeste, ne postoji potpun ČETVRTI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE u kojem oba dijela uvjeta odgovaraju odredbi. Primjer djelomičnoga ČETVRTOG RAZREDA je početna rečenica u I. Petrovoj 3:14. Primjer djelomičnoga ČETVRTOG RAZREDA je zaključna kratka rečenica u Djelima apostolskim 8:31.

VIII. ZABRANE

- A. PREZENT IMPERATIVA s MĚ PARTIKULOM [ČESTICOM –op.prev.] često (ali ne isključivo) ima naglasak na zaustavljanju djela koje je već u tijeku. Neki primjeri: “prestanite skupljati vaša blaga na zemlji...” (Mt 6:19); “prestanite se brinuti o vašem životu...” (Mt 6:25); “prestanite davati za griješenje dijelove vaših tijela kao oruđa prijestupa...” (Rim 6:13); “morate prestati vrijeđati Božjega Svetog Duga...” (Ef 4:30); i “prestanite se opijati vinom...” (5:18).
- B. AORIST KONJUNKTIVA s MĚ PARTIKULOM ima naglasak na “nemoj čak ni početi ili započeti neko djelo”. Neki primjeri: “Nemojte čak početi pretpostavljati da ...” (Mt 5:17); “nemojte nikad započeti brinuti se ...” (Mt 6:31); “ne smijete nikad biti posramljeni...” (II. Tim 1:8).
- C. DVOSTRUKA NEGACIJA s KONJUNKTIVNIM NAČINOM vrlo je naglašena negacija. “Nikad, ne nikad” ili “ni pod kojim okolnostima”. Neki primjeri: “on neće nikad, ne nikad iskusiti smrt” (Iv 8:51); “Ja neću nikad, ne, nikad...” (I. Kor 8:13).

IX. ČLAN

- A. U koine grčkom ODREĐENI ČLAN “the [taj]” ima sličnu uporabu u engleskom. Njegova osnovna djelatnost bila je “naglašavanje”, način privlačenja pozornosti na riječ, ime ili izričaj. Uporaba u NZ-u razlikuje se od autora do autora. ODREĐENI ČLAN može također djelovati
1. suprotno sredstvo kao pokazna ZAMJENICA;
  2. kao znak upućivanja na prethodnu uvedeni SUBJEKT ili osobu;
  3. kao način poistovjećivanja SUBJEKTA u rečenici s veznim GLAGOLOM. Primjeri: “Bog je Duh” (Iv 4:24); “Bog je svjetlo” (I. Iv 1:5); “Bog je ljubav” (4:8.16).
- B. Koine gčki nije imao NEODREĐENI ČLAN kao engleski “a” [član koji se obično ne prevodi: jedan, neki – op.prev.] ili “an” [član koji se obično ne prevodi: jedan, neki – op.prev.]. Izostavljanje ODREĐENOG ČLANA može značiti:
1. žarište na osobinama ili kakvoći nečega
  2. žarište na stupnju nečega.
- C. NZ-ni autori široko su mijenjali način uporabe ČLANOVA.

X. NAČINI POKAZIVANJA NAGLASKA U GRČKOME NOVOM ZAVJETU

- A. Tehnike pokazivanja naglasaka u NZ-u razlikuje se od autora do autora. Najdosljedniji i najpravilniji pisci bili su Luka i autor Hebrejima poslanice.
- B. Ranije smo ustanovili da je AORIST AKTIVNOGA INDIKATIVA mjerilo i nenaznačen za naglasak, ali bilo koje drugo GLAGOLSKO VRIJEME, STANJE, ili NAČIN imaju značajku tumačenja. To ne podrazumijeva da AORIST AKTIVNOGA INDIKATIVA nije često upotrebljavan u znakovitome gramatičkom smislu. (Primjer: Rim 6:10 [dva puta]).
- C. Redosljed riječi u koine grčkom
1. Koine gčki bio je jezik sa spregom koji nije ovisio, kao engleski, o redosljedu riječi. Stoga, autor bi mogao promijeniti uobičajeno očekivani redosljed kako bi pokazao:
    - a. što je autor želio naglasiti čitatelju
    - b. što je autor mislio da bi bilo iznenađujuće za čitatelja
    - c. što je autor duboko osjećao o tome.
  2. Uobičajeni redosljed riječi u grčkome još je uvijek neriješeno pitanje. Doduše, pretpostavljeni uobičajeni redosljed je:
    - a. za povezivanje GLAGOLA
      - (1) GLAGOL
      - (2) SUBJEKT
      - (3) DOPUNA
    - b. za PRIJELAZNE GLAGOLE
      - (1) GLAGOL
      - (2) SUBJEKT
      - (3) OBJEKT
      - (4) POSREDNI OBJEKT
      - (5) PRIJEDLOŽNI IZRIČAJ
    - c. za IMENIČNE IZRIČAJE
      - (1) IMENICA
      - (2) RIJEČ KOJA ODREĐUJE DRUGU
      - (3) PRIJEDLOŽNI IZRIČAJ
  3. Redosljed riječi može biti krajnje važan za egzegetsku svrhu. Primjeri:
    - a. “đadnu desnicu meni i Barnabi u znak zajedništva”. Izričaj “desnica zajedništva” je podijeljen i smješten naprijed za pokaz njegovog značaja (Gal 2:9).
    - b. “s Kristom” je bilo smješteno na prvo mjesto. Njegova je smrt bila središnjica (Gal 2:20).

- c. “Bilo je malo pomalo i na mnogo različitih načina” (Heb 1:1) bilo je na prvome mjestu. Onako kako je Bog otkrio Sâmoga Sebe bila je srž razlikovanja, ne činjenica otkrivenja.

D. Uobičajeno su neki stupnjevi naglaska bili pokazani:

1. ponavljanjem ZAMJENICE koja je bila već prisutna u GLAGOLSKOM obliku spreznja. Primjer: “Ja, osobno, sigurno ću biti s vama. . .” (Mt 28:20).
2. izostankom očekivang KONJUNKTIVA, ili nekoga drugog poveznog sredstva između riječi, izričaja, kratkih rečenica ili rečenica. Ovo je nazvano asindeton [izostavljanje veznika – op.prev.] (“nepovezan”). Povezujuće sredstvo bilo je očekivano, tako bi njegov izostanak privukao pozornost. Primjeri:
  - a. blaženstva, Matej 5:3 i dalje (naglašen popis)
  - b. Ivan 14:1 (nova tema)
  - c. Rimljanima 9:1 (novi dio)
  - d. II. Korinćanima 12:20 (naglašava popis)
3. Ponavljanje riječi ili izričaja prisutno u datom okviru. Primjeri: “na hvalu Njegove slave” (Ef 1:6.12 i 14). Ovaj je izričaj bio korišten za pokaz djela svake osobe Trojstva.
4. Uporaba idioma ili riječi (glasa) djeluje između pojmova kao:
  - a. eufemizmi [ublaženi izraz – op.prev.] – zamjenske riječi za zabranjene [tabu – op.prev.] subjekte, kao “spavanje” za smrt (Iv 11:11-14) ili “stopala” za ženske genitalije (Rut 3:7-8; I. Sam 24:3).
  - b. potanka opisivanja [ili okolišanja] – zamjenske riječi za Božje ime, kao “Nebesko kraljevstvo” (Mt 3:21) ili “glas s neba” (Mt 3:17).
  - c. SLIKOVIT GOVOR
    - (1) nemoguće preuveličavanje (Mt 3:9; 5:29-30; 19:24)
    - (2) blago preko izjava (Mt 3:5; Djela 2:36)
    - (3) personifikacije (I. Kor 15:55)
    - (4) ironija (Gal 5:12)
    - (5) lirski odlomci (Fil 2:6-11)
    - (6) igra glasa između riječi
      - (a) “crkva”:
        - (i) “crkva” (Ef 3:21)
        - (ii) “pozivani” (Ef 4:1.4)
        - (iii) “pozvani” (Ef 4:1,4)
      - (b) “slobodno”:
        - (i) “slobodna žena” (Gal 4:31)
        - (ii) “sloboda” (Gal 5:1)
        - (iii) “slobodno” (Gal 5:1)
  - d. idiomski jezik – jezik koji je uobičajeno kulturološki i jezik osobitosti:
    - (1) slikovita uporaba “hrane” (Iv 4:31-34)
    - (2) slikovita uporaba “Hrama” (Iv 2:19; Mt 26:61)
    - (3) hebrejski idiom za suosjećaj, “mržnja” (Post :31; Pnz 21:15; Lk 14:36; Iv 12:25; Rim 9:13)
    - (4) “Sve” nasuprot “mnogo”. Usporedi Izaija 53:6 (“svi”) s 53:11 i 12 (“mnoge”). Pojmovi su istoznačni kao što pokazuju Rimljanima 5:18 i 19.
5. Uporaba potpunoga jezičnog izričaja umjesto jedne riječi. Primjer: “Gospodin Isus Krist”.
6. Posebna uporaba *autos*:
  - a. kad je s ČLANOM (atributni položaj) preveden je kao “jednak, isti sličan”
  - b. kad je bez ČLANA (predikatni položaj) preveden je kao POJAČANA POVRATNA ZAMJENICA—“on sam”, “ona sama” ili “ono samo”.

E. Učenici Biblije koji ne čitaju grčki mogu odrediti naglasak na nekoliko načina:

1. uporabom analitičkog leksikona i grčko/engleskoga teksta koji je napisan između redaka

2. usporedbom engleskih prijevoda, posebice iz različitih teorija prevođenja. Primjer: uspoređivanje “riječ-za-riječ” prijevoda (KJV, NKJV, ASV, NASB, RSV, NRSV) s “dinamičkim ekvivalentom” (Williams, NIV, NEB, REB, JB, NJB, TEV). Ovdje dobra pomoć može biti *The Bible in Twenty-Six Translations* izdao Baker
3. uporabom *The Emphasized Bible* od Josepha Bryanta Rotherhama (Kregel, 1994.)
4. uporabom potpuno doslovnog prijevoda:
  - a. *The American Standard Version* iz 1901.
  - b. *Young's Literal Translation of the Bible* od Roberta Younga (Guardian Press, 1976.).

Učenje gramatike je zamorno ali neophodno za pravilno tumačenje. Ove kratke odredbe, osvrti i primjeri namijenjeni su ohrabrivaju i osposobljavaju ne-grčkih čitatelja za korištenje gramatičkih zabilješki omogućenih u ovoj knjizi. Svakako ove su odredbe pojednostavljene. One ne smiju biti upotrebljavane u dogmatskom, nepopustljivom načinu, nego kao stepenica naprijed ka većem razumijevanju sintakse Novoga zavjeta.

Moramo biti sposobni provjeriti svoje tumačenje temeljeno na dijelovima izvješća nađenog u tekstu Biblije. Gramatika je jedna od najveće pomoći u ovim predmetima; drugi predmeti mogu uključiti povijesnu pozadinu, doslovni okvir, suvremenu uporabu riječi, i usporedne odlomke.

DODATAK DVA

TEKSTUALNA KRITIKA

Ovaj će se predmet baviti time kako objasniti tekstualne bilješke nađene u ovome osvrtu. Bit će korišteni sljedeći opći pregledi:

- I. Tekstualni izvori naše engleske Biblije
  - A. Stari zavjet
  - B. Novi zavjet
- II. Kratko objašnjenje poteškoća “niže kritike” nazvane također “tekstualna kritika”.
- III. Predloženi izvori za daljnje čitanje.

I. Tekstualni izvori naše engleske Biblije

A. Stari zavjet

1. Masoretski tekst (MT) – Hebrejski suglasnički tekst bio je postavljen od strane Rabbi Aquiba godine 100.-te. Mjesta samoglasnika, naglasci, rubne zabilješke, umetanje samoglasnika i pomoćne točke počele su biti dodavane u šestome stoljeću i bile dovršene u devetome stoljeću. To je bilo učinjeno od strane obitelji židovskih znanstvenika znanih kao Masoreti. Oblik teksta što su koristili bio je isti kao onaj u Mišni, Talmudu, Targumu, Pešiti, i Vulgati.
2. Septuaginta (LXX) – Predaja kaže da je Septuagintu napravilo 70 židovskih znanstvenika u 70 dana za Aleksandrijsku knjižnicu pod pokroviteljstvom kralja Ptolomejevića II. (285.-246. g.pr.Kr). Prijevod je vjerojatno zatražen od židovskih vođa koji su živjeli u Aleksandriji. Ova predaja dolazi od “Aristejevog pisma”. LXX je često bila temeljena na različitoj tekstualnoj predaji iz teksta Rabbi Aquiba (MT).
3. Svici s Mrtvoga mora (DSS) – Svici s Mrtvoga mora bili su pisani u razdoblju Rimljana prije Krista (200. g.pr.Kr. do 70. g.p.Kr.) od izdvojene židovske sekte nazvane “eseni”. Hebrejski rukopisi, pronađeni u nekoliko gradova u okolici Mrtvoga mora, pokazuju neku razliku hebrejske tekstualne obitelji u pozadini oba i MT i LXX.
4. Neki posebni primjeri o tome kako je usporedba ovih tekstova:
  - a. LXX je pomogla prevoditeljima i znanstvenicima razumjeti MT
    - (1) LXX u Izaiji 52:14: “Kao što će mnogi biti začuđeni nad njim”.
    - (2) MT u Izaiji 52:14: “Kao što su mnogi bili zapanjeni nad tobom”.
    - (3) u Izaiji 52:15 razlike zamjenice u LSS potvrđena je:
      - (a) LXX: “tako će se mnogi narodi diviti nad njim”
      - (b) MT: “tako on poškropi mnoge narode”.
  - b. DSS pomogli su prevoditeljima i znanstvenicima razumjeti MT
    - (1) DSS u Izaiji 21:8: “tada vidio viknu, Gore na stražarskoj kuli ja stojim...”
    - (2) MT u Izaiji 21:8: “a ja viknuh kao lav! Moj Gospodine, ja uvijek danju stojim na stražarskoj kuli. . .”
  - c. Oba i LXX i DSS pomogli su pojasniti Izaiju 53:11:
    - (1) LXX i DSS: “nakon muka njegove duše neće vidjeti svjetlo, on će biti zadovoljan”
    - (2) MT: “on će vidjeti. . .u mucu njegove duše, On će biti zadovoljan”.

B. Novi zavjet

1. Postoji više od 5.300 rukopisa čitavoga ili dijelova grčkoga Novog zavjeta. Njih oko 85 pisano je na papirusima i 268 rukopisa koji su svi pisani velikim slovima (uncijali). Poslije, oko devetoga

stoljeća, bilo je razvijeno pismo s malim slovima (minuskula). Ima oko 2.700 grčkih rukopisa u pisanome obliku. Imamo također i oko 2.100 prepiska listova teksta Pisma korištenih za štovanje koje nazivamo zbirka odlomaka iz Biblije.

2. Oko 85 grčkih rukopisa koji sadržavaju dijelove Novoga zavjeta pisanih na papirusima pohranjeno je u muzejima. Neki su datirani iz drugoga stoljeća, ali većina ih je iz trećega i četvrtoga stoljeća. Ni jedan od ovih MSS ne sadržava čitavi Novi zavjet. Samo zato jer su ovo najstarije prepiske Novoga zavjeta samo po sebi ne znači da sadržavaju manje inačica. Mnogi su se od njih brzo prepisivali za uporabu u nekome mjestu. U tome se postupku nisu nje govali. Stoga, oni sadržavaju mnogo inačica.
3. Codex Sinaiticus, poznat iz hebrejskoga pisma $\aleph$ (*aleph*) ili (01), našao je Tischendorf u samostanu Sv. Katarine na brdu Sinaj. Datiran je iz četvrtoga stoljeća i sadržava oboje i LXX SZ-a i grčki NZ. On je vrsta "Aleksandrijskoga teksta".
4. Codex Alexandrinus, poznat kao "A" ili (02), grčki je rukopis petoga stoljeća nađen u Aleksandriji u Egiptu.
5. Codex Vaticanus, poznat kao "B" ili (03), nađen je u rimskoj knjižnici Vatikana i datiran je iz sredine četvrtoga stoljeća. Sadrži oboje i LXX SZ-a i grčki Novi zavjet. On je vrsta "Aleksandrijskoga teksta".
6. Codex Ephraemi, poznat kao "C" ili (04), grčki rukopis iz petoga stoljeća koji je bio djelomično uništen.
7. Codex Bezae, poznat kao "D" ili (05), grčki je rukopis petoga ili šestoga stoljeća. On je glavni predstavnik onoga što se naziva "Zapadni tekst". Sadržava mnogo dopuna i bio je glavno grčko svjedočanstvo za prijevod kralja Jamesa (King James).
8. NZ MSS može biti grupiran u tri, moguće četiri, obitelji koje dijele određene osobine.
  - a. Aleksandrijski tekst iz Egipta
    - (1) P⁷⁵, P⁶⁶ (oko godine 200.-te), koji bilježi Evandjelja
    - (2) P⁴⁶ (oko godine 225.), koji bilježi Pavlova pisma
    - (3) P⁷² (oko godine 225.-250.), koji bilježi Petrova i Judina pisma
    - (4) Codex B, Vaticanus [Vatikanski] (oko godine 325.), koji uključuje čitavi SZ i NZ
    - (5) Origenovi navodi iz ovih vrsta tekstova
    - (6) ostali MSS koji pokazuju ove vrste tekstova su $\aleph$, C, L, W, 33
  - b. Zapadni tekst iz sjeverne Afrike
    - (1) navodi iz crkvenih otaca sjeverne Afrike, Tertulijana, Ciprijana, staro-latinskoga prijevoda
    - (2) navodi iz Ireneja
    - (3) navodi iz Tacijana i staro-sirijskoga prijevoda
    - (4) Kodeks D "Bezae" slijedi ove vrste tekstova
  - c. Istočnji Bizantinski tekst iz Konstantinopola
    - (1) ova vrsta teksta izražena je u više od 80% od 5.300 MSS
    - (2) navedeni su crkveni oci iz Antiohije sirijske, Kapadocena, Krisostoma, i Terodoreta
    - (3) Kodeks A, samo u Evandeljima
    - (4) Kodeks E (osmo stoljeće) za čitavi NZ
  - d. četvrta moguća vrsta je "Cezarejski" iz Palestine
    - (1) prvenstveno je viđen samo u Marku
    - (2) neka svjedočanstva za njega su P⁴⁵ i W.

II. Poteškoće i teorije "niže kritike" ili "tekstualne kritike"

A. Kako su se pojavile inačice

1. nenamjerno ili slučajno (velika većina pojavaka)
  - a. previd prepisivača koji čita drugu pojavu sličnih riječi i pritom ispušta sve riječi u sredini (homioteleuton):
    - (1) previd u ispuštanju dvostruke riječi pisma ili izričaja (haplografija)

- (2) previd uma u ponavljanju izričaja ili reda grčkoga teksta (ditografija)
- b. previd u uhu prepisivača kod usmenoga kazivanja u pero kad se događa pogrešno pisanje (itacizam). Pogrešno pisanje često miješa ili slovka grčke riječi koje zvuče slično
  - c. najraniji grčki tekstovi nemaju podjele na poglavlje ili stih, malo ili ništa interpunkcija i nema razmaka između riječi. Moguće je podijeliti pisma na različitim mjestima oblikujući različite riječi.
2. namjerno
    - a. promjene su bile napravljene kako bi se poboljšao gramatički oblik prepisanog teksta
    - b. promjene su bile napravljene kako bi uskladile tekst s ostalima biblijskim tekstovima (usklađivanje usporednica)
    - c. promjene su bile napravljene spajanjem dva ili više različita štiva u jedan dugi usklađen tekst (konflacija)
    - d. promjene su bile napravljene kako bi ispravile uočenu poteškoću u tekstu (usp. I. Kor 11:27 i I. Iv 5:7-8)
    - e. neke dodatne obavijesti o povijesnoj okolnosti ili primjerenome tumačenju teksta jedan je prepisivač stavio na marginu a drugi u tekst (usp. Iv 5:4).
- B. Temeljna načela tekstualne kritike (logičan vodič za određivanje izvornoga štiva teksta kad postoje inačice)
1. najmučniji ili gramatički najneobičniji tekst vjerojatno je izvornik
  2. najkraći tekst je vjerojatno izvornik
  3. stariji tekst daje veću težinu zbog njegove povijesne bliskosti s izvornikom, sve drugo je podjednako
  4. MSS koji je zemljopisno različit obično ima izvorno štivo
  5. doktrinarno slabijim tekstovima, posebice onima koji se odnose na glavne teološke rasprave o razdoblju rukopisnih promjena, kao o Trojstvu u I. Ivanovoj 5:7-8, mora se dati prednost
  6. tekst koji najbolje može objasniti izvornik ostalih inačica
  7. dva navoda koji pomažu pokazati ravnotežu u ovim inačicama koje stvaraju poteškoće:
    - a. knjiga J. Harolda Greenleeja, *Introduction to New Testament Textual Criticism*, str. 68:
 “Ni jedna kršćanska doktrina ne visi iznad spornoga teksta; i znanstvenici NZ-a moraju se čuvati želje da njihov tekst bude ortodoksniji ili doktrinarno jači od nadahnutog izvornika.”
    - b. W. A. Criswell rekao je Gregu Garrisonu u *The Birmingham News* da on (Criswell) ne vjeruje da je svaka riječ u Bibliji nadahnuta: “u najmanju ruku ne svaka riječ koja je dana suvremenoj javnosti kroz stoljeća prevođenja.” Criswell je rekao: “Ja sam veliki pobornik kritike teksta. Kao takav, mslim, posljednja je polovica 16.-toga poglavlja Marka hereza: nije nadahnuta, jednostavno je izmišljena ... Kad usporedite ove rukopise vrativši se na ondašnje, ne postoje takve stvari kao što je zaključak Markove knjige. To je netko dodao ....”

Patrijarh SBC-a nepogrešivo je također tvrdio da je “interpolacija” [umetnuta riječ, rečenica ili tekst – op.prev.] također vidljiva u Ivanu 5, Isusova izjava na rubnjaku Bethesda. I on se osvrće na dva različita izvješća o samoubojstvu Jude (usp. Mt 27 i Djela 1): “To je jednostavno različit prikaz samoubojstva”, rekao je Criswell. “Ako je u Bibliji, za to postoji objašnjenje. A dva izvješća o samoubojstvu Jude jesu u Bibliji.” Criswell je dodao: “Tekstualna kritika je predivna znanost sama po sebi. Nije kratkotrajna, nije nevezana na predmet. Ona je dinamička i središnja...”

III. Poteškoće s rukopisom (tekstualna kritika)

A. Za daljnje čitanje predlažem izvore:

1. *Biblical Criticism: Historical, Literary and Textual*, od R.H. Harrisona

2. *The Text of the New Testament: Its Transmission, Corruption and Restoration* od Bruce M. Metzgera
3. *Introduction to New Testament Textual Criticism*, od J. H Greenleeja

DODATAK TRI

KAZALO

Adopcionizam Ovo je bilo jedno od ranih stajališta Isusova odnosa s Božanstvom. U osnovi tvrdi da je Isus bio običan čovjek na svaki način i da je bio na poseban način usvojen od Boga pri Njegovu krštenju (usp. Mt 3:17; Mk 1:11) ili pri Njegovu uskrsnuću (usp. Rim 1:4). Isus je živio takav primjeran život da Ga je Bog, u nekoj točki, (krštenje, uskrsnuće) usvojio kao Svoga “sina” (usp. Rim 1:4; Fil 2:9). Ovo je bilo manjinsko stajalište rane Crkve i osmoga stoljeća. Umjesto da Bog postane čovjekom (utjelovljenje) to se okrenulo i sad je čovjek postao Bogom!

Teško je izreći riječima kako je bio Isus, Bog Sin, pred-postojeće Božanstvo, nagrađen ili uznesen zbog primjerenog života. Ako je On već bio Bog, kako je On mogao biti nagrađen? Ako je On imao pred-postojeću Božansku slavu kako je mogao biti više prihvaćen? Iako je to za nas teško razumjeti, Otac je nekako prihvatio Isusa u posebnome smislu za Njegovo savršeno dovršenje Očeve volje.

Aleksandrijska škola Ovaj način biblijskoga tumačenja bio je razvijen u Aleksandriji, Egipat u drugome stoljeću. Koristila je temeljna načela tumačenja Fila, sljedbenika Platona. Često je nazvana alegorijski način. Ona je zadržavala utjecaj u crkvi sve do vremena Reformacije. Njeni najsposobniji predlagачi bili su Origen i Augustin. Vidi Moises Silva, *Has The Church Misread The Bible?* (Academic, 1987.).

Alexandrinus Ovaj grčki rukopis petoga stoljeća iz Aleksandrije, Egipat uključuje Stari zavjet, apokrifne, i većinu Novoga zavjeta. On je naše osnovno svjedočanstvo za čitavi grčki Novi zavjet (osim dijelova Mateja, Ivana, i II. Korinćanima). Kad se ovaj rukopis, označen kao “A”, i rukopis označen kao “B” (Vaticanus) slažu u štivu, smatrao se izvornikom za većinu znanstvenika u većini slučajeva.

Alegorija Ovo je vrsta biblijskog tumačenja izvorno razvijenog u okviru aleksandrijskog judaizma. Bilo je učinjeno poznatim od Fila iz Aleksandrije. Njen temeljni oslonac je želja da se Pisma učine mjerodavnima za jednu kulturu ili filozofijski sustav zanemarivanjem biblijske povijesne okolnosti/ili književnog okvira. Ona traži tajanstveno ili duhovno značenje iza svakoga teksta Pisma. Mora biti dozvoljeno da je Isus, u Mateju 13, i Pavao, u Galaćanima 4, upotrebljavao alegoriju za navješćivanje istine. Ovo je bilo, doduše, u obliku doktrine, ne strogo alegorije.

Analitički leksikon Ovo je vrsta istraživačkog alata koji nekome omogućuje poistovjetiti svaki grčki oblik u Novome zavjetu. To je kompilacija [skupljanje – op.prev.], u grčkome alfabetu, oblika i temeljnih odredbi. U složenici s prijevodom napisanim između redaka, on dozvoljava ne-grčkim vjernicima koji čitaju raščlaniti grčku gramatiku Novoga zavjeta i oblike sintakse.

Analogija Pisma Ovo je izričaj korišten za opis stajališta da je čitava Biblija od Boga nadahnuta i da, stoga, nije oprečna nego dopunjujuća. Ova pretpostavljena tvrdnja osnova je za korištenje usporednih odlomaka u tumačenju biblijskoga teksta.

Ambigvitet [dvosmislenost] Ovo upućuje na neizvjesnost koja proizlazi u pisanome spisu kad postoji dva ili više mogućih značenja ili kad upućuje na dvije ili više stvari istovremeno. Moguće da je Ivan ambigvitet koristio namjerno (dvostruki ulazi).

Antropomorfno Značenje “imati osobine pripadajuće ljudskim bićima”, ovaj je pojam bio korišten za opis našega religijskog jezika o Bogu. Dolazi od grčkoga pojma za čovječanstvo. To znači da mi govorimo o Bogu kao da je On bio čovjek. Bog je opisan u fizičkim, sociološkim, i psihološkim pojmovima koji su u odnosu s ljudskim bićima (usp. Post 3:8; I. Kr 22:19-23). Ovo je, naravno, samo analogija. Doduše, za našu uporabu ne postoje druge skupine ili pojmovi osim onih ljudskih. Stoga, naše je znanje o Bogu, iako istinito, ograničeno.

Antiohijska škola Ovaj je način biblijskoga tumačenja bio razvijen u Antiohiji, Sirija, u trećem stoljeću kao suprotno djelovanje alegorijskome načinu Aleksandrije, Egipat. Njen temeljni oslonac bio je usredotočenost na povijesno značenje Biblije. Tumačila je Bibliju kao običnu, ljudsku literaturu. Ova je škola bila uključena u spor o tome je li Krist imao dvije naravi (nestorijanizam) ili jednu narav (potpuni Bog i potpuni čovjek). Ona je od strane Rimokatoličke crkve označena kao heretička i bila preseljena u Perziju ali škola je imala mali značaj. Njena temeljna hermeneutička načela poslije su postala načela tumačenja klasičnih protestantskih reformatora (Luthera i Calvina).

Antiteza [oprečan, proturječan] Ovo je jedan od tri opisna pojma korištena za označavanje odnosa između redaka hebrejskoga pjesništva. Odnosi se na pjesničke redke koji su u oprečnome značenju (usp. Izr 10:1; 15:1).

Apokaliptička književnost Ovo je bila prevladavajuća, moguće čak jedinstvena, židovska književna vrsta. Bila je tajnovita vrsta pisanja korištena u vremenima najezda i zauzimanja Židova od moćnika stranoga svijeta. Ona predviđa da je osoban, iskupljujući Bog stvorio i nadzire svjetska zbivanja, i da je Izrael pod Njegovim posebnim zanimanjem i brigom. Ova književnost obećaje konačnu pobjedu kroz Božji osobit napor.

Ona je visoko simbolička i maštovita s mnogo tajnovitih pojmova. Često je izražavala pouzdanje u bojama, brojevima, viđenjima, snovima, anđeoskim posredovanjem, tajnim kôdnim riječima i često ostrim dualizmom između dobra i zla.

Neki primjeri ove književne vrste su (1) u SZ-u: Ezekiel (poglavlja 36 – 48), Daniel (poglavlja 7 – 12), Zaharija; i (2) u NZ-u: Matej 24; Marko 13; II. Solunjanima 2 i Otkrivenje.

Apologist (apologetika) Ovo je oblik grčkoga korijena za “zakonsku obranu”. To je posebna znanost unutar teologije koja traži davanje dokaza i razumskih činjenica za kršćansku vjeru.

A priori U osnovi ovo je istoznačnica s pojmom “pretpostavka”. Uključuje izlaganje iz prethodnih prihvaćenih odredbi, načela ili gledišta koja su pretpostavljena da su istinita. To je ono što je prihvaćeno bez istraživanja ili raščlambe.

Arijanizam Arije je bio presbiter [crkveni starješina – op.prev.] u crkvi u egipatskoj Aleksandriji u trećem i ranome četvrtom stoljeću. On je tvrdio da je Isus pred-postojao ali ne Božanski (nije iste biti kao Otac), moguće slijedeći Izreke 8:22-31. Bio je izazvan od biskupa Aleksandrije, koji je započeo (318. godine) spor koji je trajao mnogo godina. Arijanizam je postala službena vjeroispovijed Istočne crkve. Nicejski koncil je godine 325. osudio Arija i potvrdio punu jednakost i Božanstvo Sina.

Aristotel On je bio jedan od filozofa stare Grčke, učenik Platona i učitelj Aleksandra Velikog. Njegov utjecaj, još i danas, dosiže u mnoga područja suvremenih studija. To je zbog naglašavanog znanja posredstvom promatranja i razvrstavanja. Ovo je jedno od načela znanstvene metode.

Autograf [izvorni rukopis] Ovo je ime dato izvornim spisima Biblije. Ti izvornici, rukom pisani rukopisi bili su izgubljeni. Ostali su samo prijepisi prijepisa. Ovo je izvor mnogih tekstualnih različitosti u hebrejskim i grčkim rukopisima i drevnim prikazima.

Bezae Ovo je grčki i latinski rukopis šestoga stoljeća. Označen je s “D”. Sadržava Evanđelja i Djela apostolska te neke opće Poslanice. Njega obilježavaju brojni pisarski dodaci. On tvori osnovu za “Textus Receptus”, glavnu grčku rukopisnu predaju prije King James Version.

Bias Ovo je pojam korišten za opis jake sklonosti prema nekom predmetu ili točki gledišta. To je način razmišljanja u kojem je nepristranost nemoguća u odnosu na određeni predmet ili točku gledišta. To je pristrano gledište.

Biblijski autoritet Ovaj je pojam korišten u vrlo osobitome smislu. On je određen kao razumijevanje što je izvorni autor rekao u svoje vrijeme te primjenjivanje toga pouzdanja na naše vrijeme. Biblijski autoritet uobičajeno je određen kao pogled na samu Bibliju kao našega jedinog autoritativnog vodiča. Doduše, u svjetlu tekućih, neprimjerenih tumačenja, ja sam ograničio poimanje Biblije kao tumačenje načelima povijesno-gramatičke metode.

Kanon Ovo je pojam korišten za opis spisa za koje se vjeruje da su jedinstveno nadahnuti. Korišten je glede obojih i Staro i Novo zavjetnih Pisma.

Kristocentrik Ovaj je pojam korišten za opis Isusova središnjeg položaja. Ja ga koristim vezanog s poimanjem da je Isus Gospodin čitave Biblije. Stari zavjet ukazuje prema Njemu i On je njegovo ispunjenje [dovršetak] i cilj (usp. Mt 5:17-48).

Komentar [osvrt] Ovo je posebna vrsta istraživačke knjige. Daje opću pozadinu Knjiga Biblije. Tada pokušava objasniti značenje svakoga dijela Knjige. Neki se usredotočuju na primjenu, dok se drugi bave tekstem na više tehnički način. Ove su knjige pomagala, ali morale bi se koristiti nakon što netko napravi vlastito pripremno proučavanje. Tumačenja komentatora nikad ne bi smjela biti prihvaćena nekritički. Uspoređivanje nekoliko komentara iz različitoga teološkog gledišta obično je od pomoći.

Koncordanca Ovo je vrsta istraživačkog alata za proučavanje Biblije. Popisuje svaku okolnost svake riječi u Starome i Novome zavjetu. Ona pomaže na nekoliko načina: (1) određuje hebrejsku ili grčku riječ koja leži iza svake određene engleske riječi; (2) uspoređuje odlomke gdje je korištena ista hebrejska ili grčka riječ; (3) pokazuje gdje su dva različita hebrejska ili grčka pojma prevedena istom engleskom riječi; (4) pokazuje učestalost uporabe određenih riječi u određenim knjigama ili autorima; (5) pomaže nekom pronaći odlomak u Bibliji (usp. Walter Clark *How to Use New Testament Greek Study Aids*, str. 54-55).

Svici s Mrtvoga mora Ovo upućuje na niz drevnih tekstova pisanih na hebrejskom ili aramejskom pronađenih blizu Mrtvoga mora 1947. godine. Oni su bili religijske knjižnice sektaškog judaizma prvoga stoljeća. Pritisak rimske okupacije i ratova zelota 60.-ih uzrokovali su skrivanje svitaka u hermetički zatvorene glinene čupove u pećinama ili jamama. Oni su nam pomogli razumjeti povijesnu okolnost prvoga stoljeća Palestine i potvrdili su Masoretski tekst kao vrlo pouzdan, najmanje do unatrag ranoga razdoblja prije Krista. Označeni su skraćenicom "DSS".

Deduktivno Ova metoda logike ili zaključivanja kreće od općih načela prema osobitim predstavkama načinom prosudbe. Ona je oprečna induktivnom zaključivanju, koje odražava znanstvenu metodu kretanjem od promatranih osobitosti ka općim zaključcima (teorije).

Dijalektičko Ovo je metoda zaključivanja pomoću koje ono što izgleda oprečno ili paradoksalno stoji zajedno u napetosti, tražeći jedinstveni odgovor koji uključuje obje strane paradoksa. Mnoge biblijske doktrine imaju dijalektičke parove, predestinacija – slobodna volja; sigurnost – ustrajnost; vjera – djela; odluka . učeništvo; kršćanska sloboda – kršćanska odgovornost.

Dijaspora Ovo je tehnički grčki pojam korišten od palestinskih Židova za opis drugih Židova koji žive izvan zemljopisnih granica Obećane zemlje.

Dinamički ekvivalent [dinamička istovrijednost] Ovo je teorija o prevođenju Biblije. Prijevod Biblije može biti gledan kao neprekidnost od "riječi do riječi" prepiske, gdje neka engleska riječ mora biti dopunjena za svaku hebrejsku ili grčku riječ, do "izričaja" gdje je prevedena samo misao s manje pozornosti prema izvornom načinu izražavanja ili načinu pisanja. Između te dvije teorije je "dinamički ekvivalent" koji stremi uzeti izvornik ozbiljno, ali prevodi u suvremenim gramatičkim oblicima i idiomima. Vrlo dobra rasprava o ovima različitim teorijama prevođenja pronađena je u *How to Read the Bible For All Its Worth*, str. 35 od Feeja i Stuarta i u Uvodu u TEV od Robert Bratchera.

Eklektički Ovaj je pojam korišten u vezi s tekstualnom kritikom. Upućuje na primjenu izbora čitatelja različitih grčkih rukopisa zato da se dođe do teksta za koji se pretpostavlja da bude završen izvornim spisima. Odbacuje stajalište da ikoja obitelj grčkih rukopisa zapljenjuje izvornike.

Eizegeza Ovo je oprečno egzegezi. Ako je egzegeza "izvođenje" izvorne autorove nakane, ovaj pojam podrazumijeva "uvođenje" tuđe zamisli ili mišljenja.

Etimologija Ovo je vid proučavanja riječi koji pokušava utvrditi izvorno značenje riječi. Iz toga značenja korijena, lakše je odrediti posebne uporabe. U tumačenju, etimologija nije glavno žarište, radije suvremeno značenje i uporaba riječi.

Egzegeza Ovo je tehnički pojam za primjenu tumačenja posebnog odlomka. Znači “izvoditi” (iz teksta) podrazumijevajući da je naša svrha razumjeti izvornu autorovu nakanu u svjetlu povijesne okolnosti, književnog okvira, sintakse i suvremenoga značenja riječi.

Žanr [književna vrsta] Ovo je francuski pojam koji označava različite vrste književnosti. Uporište pojma je podjela književnih oblika u skupine koje dijele zajedničke osobine: povijesnu pripovijest, pjesništvo, mudru izreku, apokaliptičko i donošenje zakona.

Gnosticizam Većina našega znanja o ovoj herezi dolazi od gnostičkih spisa drugoga stoljeća. Doduše, početne su zamisli bile prisutne u prvome stoljeću (i prije).

Neka postavljena načela gnosticizma drugoga stoljeća od Valencijana i Cerinta su: (1) materija i duh su suvječni (ontološki dualizam). Materija je zla, duh je dobar. Bog, koji je duh, ne može biti izravno uključen s oblikovanjem zle materije; (2) postoje emanacije [zračenja; isijavanja – op.prev.] (*eons* ili stupnjevi anđela) između Boga i materije. Zadnji ili najniži bio je YHWH SZ-a, koji je oblikovao svemir (*kosmos*); (3) Isus je bio emanacija kao YHWH ali viši na ljestvici, bliži pravome Bogu. Neki Ga dižu najviše ali ipak niže od Boga i sigurno nije utjelovljeno Božanstvo (usp. Iv 1:14). Budući da je materija zla, Isus ne bi mogao imati ljudsko tijelo i ipak biti Božanski. On je bio duhovna prikaza (usp. I. Iv 1:1-3; 4:1-6); i (4) spasenje je bilo zadobiveno kroz vjeru u Isusa plus osobito znanje, koje je znano samo posebnim osobama. Znanje (lozinka) bilo je potrebno za prolaz kroz nebeske sfere. Židovski legalizam također je zahtijevao dohvaćanje Boga.

Gnostički krivi učitelji zastupali su dva oprečna etička sustava: (1) za neke, način života bio je potpuno neznan sa spasenjem. Za njih, spasenje i duhovnost bili su zatvoreni u tajno znanje (lozinke) kroz anđeoske sfere (*eons*); ili (2) za druge, način života bio je ključan za spasenje. Naglašavali su asketski [isposnički – op.prev.] način života kao dokaz istinske duhovnosti.

Hermeneutika Ovo je tehnički pojam za načela koja vode egzegezu. To je oboje skupina osobitih uputa i vještina/dar. Biblijski, ili sveto, hermeneutika je uobičajeno podijeljena na dvije skupine: opća načela i posebna načela. Ovo se odnosi na različite književne vrste pronađene u Bibliji. Svaka različita vrsta (žanr) ima vlastita jedinstvena pravila ali i dijeli neke zajedničke pretpostavke i postupke tumačenja.

Viša kritika Ovo je postupak biblijskoga tumačenja koji se usredotočuje na povijesnu okolnost i književnu građu određene biblijske Knjige.

Idiom Ova je riječ korištena za izričaje nađene u različitim kulturama koji imaju posebna značenja nezvezana na uobičajeno značenje pojedinačnih pojmova. Neki suvremeni primjeri su: “to je bilo strašno dobro”, ili “baš me ubijaš”. Biblija također sadržava ove vrste izričaja.

Iluminacija Ovo je ime dato za zamisao da je Bog govorio čovječanstvu. Čitava je zamisao uobičajeno izražena s tri pojma: (1) otkrivenje – Bog je djelovao u povijesti čovječanstva; (2) nadahnuće – On je dao primjereno tumačenje Svojih djela i njihova značenja određenim odabranim ljudima za objavu čovječanstvu; i (3) iluminacija – On je dao Svoga Duha da pomogne čovječanstvu razumjeti Njegovo samo-otkrivanje.

Induktivno Ovo je postupak logike ili zaključivanja koji kreće od pojedinosti ka cjelini. To je iskustveni postupak suvremene znanosti. U osnovi ovo je Aristotelov pristup.

Interlinearno [između redaka] Ovo je vrsta istraživačkog alata što omogućava onima koji ne čitaju biblijski jezik da budu sposobni raščlaniti njeno značenje i građu. Ono smješta engleski prijevod na stupanj riječ za riječ odmah ispod izvornoga biblijskog jezika. Ovaj alat, spojen s “analitičkim leksikonom”, dat će oblike i osnovne odredbe hebrejskoga i grčkoga.

Nadahnuće Ovo je zamisao da je Bog govorio čovječanstvu vodeći biblijske autore da točno i jasno zabilježe Njegovo otkrivenje. Potpuna je zamisao uobičajeno izražena s tri pojma: (1) otkrivenje – Bog je djelovao u ljudskoj povijesti; (2) nadahnuće – On je dao primjereno tumačenje Svojih djela i njihova značenja određenim odabranim ljudima za objavu čovječanstvu; i (3) iluminacija – On je dao Svoga Duha da pomogne čovječanstvu razumjeti Njegovo samo-otkrivanje.

Opisni jezik Korišten je vezano na idiome u kojima je pisan Stari zavjet. Govori o našem svijetu u pojmovima na način kako stvari izgledaju našim pet osjetilima. To nije znanstveni opis, niti je zamišljen da bude.

Legalizam Ovaj je stav obilježen pre naglašavanjem pravila ili obreda. Nastoji se osloniti na ljudsku izvedbu pravila kao znak Božjeg prihvaćanja. Nastoji podcijeniti odnos i razviti izvedbu, oboje od kojih su važni vidovi zavjetni odnos između svetoga Boga i grješnog čovječanstva.

Doslovno/doslovice Ovo je drugo ime za tekstualno-usredotočen i povijesni postupak hermeneutike iz Antiohije. To znači da tumač uključuje uobičajeno i očito značenje ljudskoga jezika, iako se još uvijek prepoznaje prisutnost slikovnog jezika.

Književna vrsta Ovo upućuje na različite oblike koje može uzeti ljudsko priopćavanje, kao što je pjesništvo ili povijesna pripovijest. Svaka književna vrsta ima vlastite osobite hermeneutičke postupke dodatno općim načelima za svu pisanu književnost.

Književna jedinica Ovo upućuje na glavnu zamisao podjela biblijske Knjige. Može biti napravljeno od nekoliko stihova, odlomaka ili poglavlja. To je samo-sadržavajuća jedinica sa središnjim subjektom.

Niža kritika Vidi “tekstualna kritika”.

Rukopis Ovaj se pojam odnosi na različite prijepise grčkoga Novog zavjeta. Uobičajeno su podijeljeni u različite vrste obzirom na (1) materijal na kojem su napisani (papirus, koža), ili (2) oblik samog pisanja (sva velika slova ili pisana slova bez odvajanja). Skraćeno je to “MS” (jednina) ili “MSS” (množina).

Masoretski tekst Ovo upućuje na deveto stoljeće hebrejskih rukopisa Staroga zavjeta napravljenog od naraštaja židovskih znanstvenika koji sadrži samoglasnička mjesta i druge tekstualne bilješke. On oblikuje temeljni tekst za naš engleski Stari zavjet. Njegov je tekst bio povijesno potvrđen od hebrejskih MSS, posebice Izaija, poznat iz svitaka s Mrtvoga mora. Njegova skraćenica je “MT”.

Metonimija Ovo je slikovit govor u kojem je ime jedne stvari upotrijebljeno za predstavljanje nečega drugog povezanog s njom. Primjerice: “kotlić vrije” što zapravo znači “voda u kotliću vrije”.

Muratorijski fragmenti Ovo je popis kanonskih knjiga Novoga zavjeta. Bio je napisan u Rimu prije 200.-te godine. On daje istih dvadeset i sedam knjiga kao i protestantski NZ. To jasno pokazuje da su mjesne crkve u različitim dijelovima Rimskoga Carstva “gotovo” imale kanon prije glavnih crkvenih koncila četvrtoga stoljeća.

Prirodna objava Ovo je jedna skupina Božjeg samo-otkrivenja čovjeku. Uključuje prirodni poredak (Rim 1:19-20) i moralne posljedice (Rim 2:14-15). O tome se govorilo u Psalmu 19:1 i Rimljanima 1 – 2. To je različito od posebne objave, koja je Božje posebno otkrivenje u Bibliji i konačno u Isusu iz Nazareta.

Ova je teološka skupina bila ponovno naglašena pokretom “stare zemlje” između kršćanskih znanosti (npr. pisanja Hugh Rossa.). Oni su koristili ovu skupinu za potvrdu da je sva istina Božja istina. Priroda su otvorena vrata znanju o Bogu, to je različito od posebne objave (Biblija). Ona omogućuje suvremenoj znanosti slobodu istraživanja prirodnoga poretka. Po mome mišljenju to je predivna nova mogućnost svjedočanstvu suvremenome znanstvenome zapadnom svijetu.

Nestorijanizam Nestorije je bio patrijarh Konstantinopola u petome stoljeću. Bio je obučen u Antiohiji sirijskoj i tvrdio da je Isus imao dvije naravi, jednu potpunu ljudsku i jednu potpuno Božansku. Ovaj je pogled odstupao od aleksandrijskoga ortodoksnog pogleda o jednoj naravi. Nestorijeva glavna briga bila je naslov “majka Božja”, dat Mariji. Nestorije je bio opreka Ćirilu iz Aleksandrije i, prešutno, svojoj vlastitoj obuci u Antiohiji. Antiohija je bila sjedište povijesno – gramatičko – tekstualnome pristupu biblijskome tumačenju, dok je Aleksandrija bila sjedište četverostrukoj (alegorijskoj) školi tumačenja. Nestorije je konačno bio udaljen iz ureda te prognan.

Izvorni autor Ovo upućuje na stvarne autore/pisce Pisma.

Papirus Ovo je vrsta materijala iz Egipta za pisanje. Bio je napravljen iz riječnih trski. To je materijal na kome su napisane naše najstarije prepiske grčkoga Novog zavjeta.

Usporedni odlomci Oni su dio zamisli da je čitava Biblija Bogom–dana te je, stoga, svoj nabolji tumač i davatelj ravnoteže paradoksalnih istina. Ovo je također od pomoći kad netko pokušava tumačiti neki nejasan ili dvosmisleni odlomak. Isto tako oni pomažu nekome naći najjasniji odlomak o datome subjektu kao i svima drugim vidovima Pisma o datome subjektu.

Parafraza Ovo je ime za teoriju biblijskoga prijevoda. Biblijski prijevod može biti gledan kao neprekidnost prepiske od “riječi do riječi”, gdje engleska riječ mora biti ponuđena za svaku hebrejsku ili grčku riječ “parafrazi” gdje je prevedena samo misao s manje pozornosti prema izvornome izražavanju ili načinu pisanja. Između ove dvije teorije je “dinamički ekvivalent” koji nastoji ozbiljno uzeti izvorni tekst, ali prevodi ga u suvremenim gramatičkim oblicima i idiomima. Uistinu dobra rasprava o ovim raznolikim teorijama prevođenja nađena je u *How to Read the Bible For All Its Worth*, str. 35 od Feeja i Stuarta.

Paragraf U osnovi ovo je tumačenje književne jedinice u prozi. Sadrži jednu središnju misao i njen razvitak. Ako ostanemo kod njene glavne zamisli nećemo polagati važnost na manje važno ili propustiti izvornu autorovu nakanu.

Parohijalizam Ovo se odnosi na stvaranja predrasuda [vidi bias – op.prev.] zatvorenih u mjesnu teološku/kulturalnu okolnost. Ne prepoznaje transkulturalnu prirodu biblijske istine ili njene primjene [*trans* – u složenicama označava: preko, kroz, s druge strane, onkraj – B. Klaić, MH Zagreb, 1978. – op.prev.].

Paradoks Ovo upućuje na one istine koje izgledaju oprečno, iako su oboje istinite, premda su u napetosti jedna s drugom. One uobličuju istinu predstavljajući je iz oprečnih strana. Znatno je biblijske istine predstavljeno u paradoksalnim (ili dijalektičkim) parovima. Biblijske istine nisu izdvojene zvijezde, nego zvijezda napravljene prema uzorku zvijezda.

Plato On je bio jedan od filozofa stare Grčke. Njegova je filozofija uvelike utjecala na ranu Crkvu preko znastvenika Aleksandrije, Egipat, i poslije, Augustina. Njegova je postavka bila da je sve na Zemlji bilo varavo i potpuna preslika duhovnoga pralika. Teolozi su kasnije izjednačili Platove “oblike/zamisli” s duhovnom kraljevinom.

Pretpostavka Ovo upućuje na naše unaprijed stvoreno razumijevanje stvari. Često oblikujemo mišljenja ili prosudbe o pitanjima prije negoli pristupimo samim Pismima. Ta je sklonost poznata i kao bias, *a priori* stanje, nagađanje ili pred-razumijevanje.

Proof-texting Ovo je primjena tumačenja Pisma navođenjem stiha bez obzira na njegov trenutačni okvir ili širi okvir u njegovoj književnoj jedinici. To premješta stihove od nakane izvornoga autora i uobičajeno uključuje nakanu za dokazivanjem osobnoga mišljenja dok dokazuje biblijski autoritet.

Rabinski judaizam Ovaj stupanj života židovskoga naroda započinje u babilonskome sužanjstvu (586.-538. g.pr.Kr.). Kad je bio udaljen utjecaj svećenstva i Hrama, mjesne su sinagoge postale žarište židovskoga života. Ova mjesna središta židovske kulture, zajedništva, štovanja i biblijskoga proučavanja postala su žarišta nacionalnoga religijskog života. U Isusovo vrijeme ova “religija pisara [književnika – op.prev.]” bila je usporedna onoj svećenika. Kod pada Jeruzalema 70.-te godine, pisarski oblik, kojim su vladali farizeji, nadzirali su smjer židovskoga religijskog života. Osobina mu je bila primjenjivo, legalističko tumačenje Tore objašnjene usmenom predajom (Talmud).

Otkrivenje Ovo je ime dato zamisli da je Bog govorio čovječanstvu. Puna zamisao uobičajeno je izražena s tri pojma: (1) otkrivenje – Bog je djelovao u ljudskoj povijesti; (2) nadahnuće – On je dao primjereno tumačenje Svojih djela i njihova značenja određenim odabranim ljudima za objavu čovječanstvu; i (3) iluminacija – On je dao Svoga Duha da pomogne čovječanstvu razumjeti Njegovo samo-otkrivanje.

Semantičko polje Ovo upućuje na potpuni doseg značenja povezanog s riječju. To je u osnovi razlika koju imaju značenja riječi u različitim okvirima.

Septuaginta Ovo je ime dato grčkom prijevodu hebrejskoga Starog zavjeta. Predaja kaže da je bila napisana u sedamdeset dana od strane sedamdeset židovskih znanstvenika za knjižnicu u Aleksandriji, Egipat. Nadnevak po predaji je oko 250. g.pr.Kr. (u stvarnosti je uzeo više od stotinu godina da se dovrši). Taj je prijevod značajan jer (1) daje nam drevni tekst za uporedbu s Masoretskim hebrejskim tekstom; (2) pokazuje nam stanje židovskoga tumačenja u trećem i drugom stoljeću prije Krista; (3) daje nam židovsko mesijansko razumijevanje prije odbacivanja Isusa. Njena kratica je "LXX".

Sinaiticus Ovo je grčki rukopis četvrtoga stoljeća. Našao ga je njemački znanstvenik, Tischendorf, u samostanu sv. Katarine na Jebel Musi, tradicionalnome mjestu brda Sinaj. Ovaj je rukopis označen prvim pismom hebrejskoga alfabeta nazvanog "aleph" (א). Sadrži oba i Stari i čitavi Novi zavjet. Ovo je jedan od naših najstarijih uncijalnih MSS.

Spiritualiziranje [produhovljenje] Ovaj pojam je istoznačan s alegoriziranjem u smislu pomicanja povijesnoga i književnog okvira odlomka i njegova tumačenja na temelju drugih mjerila.

Sinonimi [istoznačnice] Ovo upućuje na pojmove s točnim ili vrlo sličnim značenjem (iako u stvarnosti ne postoje dvije riječi koje se potpuno semantički preklapaju). One su tako usko povezane da mogu zamijeniti jedna drugu u rečenici bez gubitka značenja. Također je korišteno za označavanje jednog od tri oblika hebrejskoga pjesničkog paralelizma. U ovome smislu to upućuje na dvije crte pjesništva koje izražavaju istu istinu (usp. Ps 103:3).

Sintaksa Ovo je grčki pojam koji upućuje na građu rečenice. Povezuje načine dijelova rečenice stavljenih zajedno kako bi se stvorila potpuna misao.

Sintetski Ovo je jedan od tri pojma koji se odnose na vrste hebrejskoga pjesništva. Taj pojam govori o crtama pjesništva koji grade jedan na drugom u sveukupnome smislu, ponekad nazvan "klimatik" ("climatic") (usp. Ps 19:7-9).

Sustavna teologija Ovo je stupanj tumačenja koji pokušava povezati biblijske istine na jedinstveni i razumski način. Ona je logička, radije negoli čisto povijesna, predstava kršćanske teologije prema skupinama (Bog, čovjek, grijeh, spasenje, itd.).

Talmud Ovo je naziv za kodificiranje židovske usmene predaje. Židovi vjeruju da je bio od Boga usmeno dat Mojsiju na brdu Sinaj. U stvarnosti kroz godine postaje zajednička mudrost židovskih učitelja. Postoje dva različita pisana oblika Talmuda: Babilonski i kraći, nedovršen Palestinski.

Tekstualna kritika Ovo je proučavanje biblijskih rukopisa. Tekstualna kritika je neophodna jer ne postoje izvornici i prepiske se razlikuju jedna od druge. Njena nakana je objasniti različenosti i postići (što je bliže moguće) izvorno izražavanje autografa Staroga i Novog zavjeta. Često je nazvan "niža kritika".

Textus Receptus Ova se oznaka razvila u Elzevirovo izdanje grčkoga NZ-a 1633. godine. U osnovi to je oblik grčkoga NZ-a proizveden iz nekoliko kasnijih grčkih rukopisa i latinskih izvedbi Erazma (1510.-1535.), Stefana (1546.-1559.) i Elzevira (1624-1678). U *An Introduction to the Textual Criticism of the New Testament*, str. 27, A. T. Robertson kaže: "Bizantski tekst je zapravo Textus Receptus." Bizantski tekst je najmanje vrijedan od tri obitelji ranih grčkih rukopisa (Zapadni, Aleksandrijski i Bizantski). Sadrži nagomilane pogreške kroz stoljeća rukom-prepisivanih tekstova. Doduše, A.T. Robertson također kaže: "Textus Receptus je očuvao za nas u suštini ispravan tekst." (str. 21). Ovaj oblik predaje grčkoga rukopisa (pogotovo Erazmovo treće izdanje 1522. godine) oblikuje osnovu za King James Version 1611. godine.

Tora Ovo je hebrejski pojam za "učenje". To postaje službeni naslov za Mojsijeva pisanja (od Postanka do Ponovljenog zakona). To je, za Židove, najautoritativnija podjela Hebrejskoga kanona.

Tipološko To je posebna vrsta tumačenja. Uobičajeno uključuje istinu Novoga zavjeta pronađenu u odlomcima Staroga zavjeta posredstvom analoškog simbola. Ova skupina hermeneutike bila je glavni dio aleksandrijske metode. Zbog zlorabe ove vrste tumačenja, može se ograničiti njegovu uporabu na posebne primjere zapisane u Novom zavjetu.

Vaticanus Ovo je grčki rukopis četvrtoga stoljeća. Nađen je u knjižnici Vatikana. Izvorno je sadržavao čitavi Stari zavjet, apokrifne i Novi zavjet. Doduše, neki su dijelovi izgubljeni (Postanak, Psalmi, Hebrejima poslanica, pastoralne

poslanice, Filemonu i Otkrivenje). To je rukopis od velike pomoći za određivanje izvornoga izričaja autografa. Označen je slovom “B”.

Vulgata Ovo je ime Jeronimova latinskog prijevoda Biblije. Postao je osnovom ili “općim” prijevodom za Rimokatoličku crkvu. Bio je napravljen 380.-tih godina.

Mudrosna književnost Ovo je bila književna vrsta zajednička drevnome blisko-istočnome (i suvremenome) svijetu. U osnovi ona je bila nakana upućivanja novoga naraštaja vodičima za uspješan život kroz pjesništvo, mudru izreku, ili esej. Upućena je bila više pojedincima negoli zajedničkom društvu. Nije koristila smjerenja na povijest nego se temeljila na životnim iskustvima i promatranju. U Bibliji, Jobova Pjesma nad pjesmama zamišlja prisutnost i štovanje JHWH, ali ovaj religijski pogled na svijet nije izričit za svako ljudsko iskustvo u svakome vremenu.

Kao književna vrsta ona izjavljuje općenite istine. Doduše, ova književna vrsta ne može biti korištena u svakoj osobitoj prilici. Ovo su općenite izjave koje se ne primjenjuju uvijek za svaku pojedinačnu priliku.

Ovi su se mudraci usudili pitati teška životna pitanja. Često su promijenili tradicionalne religijske poglede (Job i Propovjednik). Oblikuju ravnotežu i teže lakim odgovorima o životnim potresnim događajima.

Slika svijeta i pogled svijeta Ovo su pojmovi koji prate jedan drugoga. Oba su filozofijske zamisli vezane na stvaranje. Pojam “slika svijeta” upućuje na “kako” stvaranja dok se “pogled svijeta” odnosi na “Tko”. Ovi pojmovi odgovaju tumačenju da se Postanak 1 – 2 prvenstveno bavi s Tko, ne kako, stvaranja.

YHWH Ovo je ime u Savezu za Boga u Starome zavjetu. Određeno je u Izlasku 3:14. To je UZROČAN oblik hebrejskoga pojma “biti”. Židovi su se bojali izgovoriti ime, u najmanju ruku ne uzaludno; stoga, oni su nadomjestili hebrejski pojam *Adonai*, “Gospodin”. Ovo je način kako je zavjetno ime prevedeno u engleskome.

DODATAK ČETIRI

DOKTRINARNA IZJAVA

Ne brinem se posebno za izjave vjere ili vjeroispovijedi. Dajem prednost potvrdi same Biblije. Doduše, uviđam da će izjava vjere onima koji me ne poznaju osigurati način procjene moga doktrinarnom gledišta. U našim vremenima tako punima teološke pogreške i obmane, ponuđen je kratki sažetak moje teologije.

1. Biblija, oba i Stari i Novi zavjet, nadahnuti je, nepogrješiva, autoritativna, vječna Riječ Božja. Ona je Božje samootkrivenje zapisano od čovjeka pod nadnaravnim vodstvom. Ona je naš jedini izvor jasne istine o Bogu i Njegovim svrhama. Također je i jedini izvor vjere i primjene za Njegovu Crkvu.

2. Postoji samo jedan vječni, Stvoritelj, Iskupitelj Bog. On je Stvoritelj svega, vidljivoga i nevidljivoga. On je objavio Sâm Sebe kao ljubećeg i brižnog iako je On i pravičan i pravedan. On je Sâm Sebe objavio u tri zasebne Osobe: Otac, Sin i Duh, istinski odvojene ali ipak iste u biti.

3. Bog je djelatno u nadzoru Svojem svijeta. Postoje oba i vječni naum za Njegovu Stvorenje koji je nepromjenljiv i pojedinačni koji je usredotočen na omogućavanje slobodne volje čovjeka. Ništa se ne događa bez Božjega znanja i dopuštenja, ali ipak On dozvoljava pojedincima izbore među obojima i među anđelima i među ljudima. Isus je Očev Izabrani Čovjek i svi su skriveno izabrani u Njemu. Božje predznanje o događajima ne vraća ljude u prijašnje stanje da se opredjele za pred-pisani spis. Svaki je od nas odgovoran za svoje misli i djela.

4. Čovječanstvo, iako stvoreno prema Božjoj slici i oslobođeno od grijeha, izabralo je pobuniti se protiv Boga. Iako iskušavani od nadnaravnog posrednika, Adam i Eva bili su odgovorni za njihovu tvrdoglavu okrenutost samima sebi. Njihova je pobuna pogodila čovječanstvo i Stvorenje. Mi smo svi potrebni Božjeg milosrđa i milosti za oboje i za naše zajedničko stanje u Adamu i za našu pojedinačnu voljnu pobunu.

5. Bog je osigurao sredstvo oprostjenja i obnove za palo čovječanstvo. Isus Krist, Božji jedinstveni sin, postao je čovjek, živio je bezgriješnim životom, i posredstvom Njegove zamjenske smrti, platio kaznu za grijeh čovječanstva. On je jedini način za obnovu i zajedništvo s Bogom. Ne postoji nijedno drugo sredstvo spasenja osim kroz vjeru u Njegovu dovršeno djelo.

6. Svaki od nas mora osobno primiti Božju ponudu oprostjenja i obnove u Isusu. To je postignuto posredstvom voljnoga pouzdanja u Božja obećanja kroz Isusa i voljnim okretanjem od poznatoga grijeha.

7. Svakome je od nas potpuno oprošteno i obnovljeni smo temeljem našeg pouzdanja u Krista i pokajanja zbog grijeha. Međutim, dokaz za taj novi odnos vidljiv je u promijenjenom, te mijenjajućem, životu. Božji cilj za čovječanstvo nije jedino Nebo jednoga dana nego Kristo-sličnost sada. Oni koji su stvarno iskupljeni, bez obzira na povremeno grijehenje, bit će stalno u vjeri i pokajanju kroz svoje živote.

8. Sveti Duh jeste “drugi Isus”. On je prisutan u svijetu kako bi vodio izgubljene Kristu i razvijao Kristo-sličnost u spašenima. Darovi Duha dati su prilikom spasenja. To su život i služba Isusa podijeljeni između Njegova Tijela, Crkve. Darovi koji su u osnovi stavovi i pobude Isusa moraju biti potaknuti plodom Duha. Duh je djelatno u našem vremenu kao što je On bio u biblijska vremena.

9. Otac je učinio uskrsloga Isusa Krista Svcem svega. On će se vratiti na Zemlju kako bi sudio svom čovječanstvu. Oni koji su se pouzdali u Isusa i oni čija su imena zapisana u Janjetovoj Knjizi života primit će kod Njegova povratka svoja vječna proslavljena tijela. Oni će biti s Njim zauvijek. Međutim, oni koji su odbili odazvati se Božjoj istini bit će vječno odvojeni od radosti zajedništva s Trojedinim Bogom. Oni će biti osuđeni zajedno sa Sotonom i njegovim anđelima.

Ovo zasigurno nije potpuno ili cjelokupno ali nadam se da će vam dati teološki okus moga srca. Želim izjaviti:

“U biti—jedinstvo, prema van—sloboda, u svemu—ljubav.”